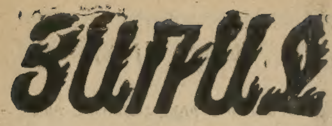

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ստրլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 1 Juillet 1949 Ուրբաթ 1 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5886-Նոր շրջան թիւ 1297 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Քսան տարուան շրջան մը անցաւ մէկ պատերազմէն միւսը (1919—1939), որու ընթացքին բաժան բաժան եղած արաբական երկիրները հետզհետէ իրենց ուրոյն դիմագիծը առացան:

Օսմանեան լուծէն ազատուած երկիրներէն գլխաւորն էր Իրաք, որ մասնաւոր կարեւորութիւն ունէր իր հարուստ նաւթահորերուն պատճառով: Անգլիա ստանձնեց անոր հոգատարութիւնը եւ 1921 Օգոստոսին Արաբեան Խալիֆաներու մայրաքաղաքին՝ Պաղտատի մէջ գահ բարձրացուց Ֆէյսալը, որ 1930 Յուլիս 30ին Մեծն Բրիտանիոյ հետ կնքուած դաշնագրով մը յաջողեցաւ վերջ տալ հոգատարութեան եւ ապահովել իր երկրի անկախութիւնը: 1932ին Իրաք ընդունուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ: Տարի մը վերջ, 7 Սեպտ. 1933ին յանկարծամահ կ՚ըլլար Ֆէյսալ թագաւոր՝ 50 տարեկանին: Մեծն Արաբիոյ թագաւոր դառնալու երազներն ալ գերեզման կը մտնէին իրեն հետ:

Անգլիա իր պաշտպանութեան տակ առաւ նաեւ Անդրյորդանանը, 65.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ եւ 300.000 բնակչութեամբ երկիր մը, որուն գլուխը դրաւ Շէրիֆ Հիւսէյինի միւս որդին՝ Ապտուլլահը:

Արաբիան իր անկախութիւնը ձեռք բերած էր արդէն, առաջին իսկ օրէն, նախ Հիւսէյինի, յետոյ Ապտիւլազիզ Իպն Սէուտի մականին տակ:

Եէմէնը իր նշանաւոր Իմամ Եահեայով (որ սպաննուեցաւ 1948ին) որոշ անկախութիւն կը վայելէր:

Հոգատարութեան ենթակայ էին միայն Սուրիա — Լիբանան (Ֆրանսա) եւ Պաղեստին (Անգլիա):

Հոգատար պետութեանց պարտականութիւնն էր աստիճանաբար անկախութեան պատրաստել իրենց խնամակալութեան յանձնուած երկիրները:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը որոշ յեղաշրջում առաջ բերաւ այդ երկիրներուն մէջ ալ: Սուրիա եւ Լիբանան բաւական զարգացած էին իրենց անկախութեան տիրանալու համար: Ֆրանսա 13 մարզպաններ ղրկած էր Պէյրութ՝ 1919էն ի վեր:

Զօր. Քաթրու, յանուն Տը Կոլի կառավարութեան, 1941 Սեպտ. 27ին Սուրիոյ եւ 1941 Նոյեմբեր 26ին Լիբանանի անկախութիւնը հռչակեց: Սակայն Ֆրանսա շարունակեց իր հովանաւորութիւնը այդ երկիրներուն վրայ, մինչեւ 1946 դեկտեմբեր 23, երբ վերջին Ֆրանսացի զինուորը նաւ նստաւ Պէյրութի նաւահանգիստէն:

Այս ձեւով, բացի Պաղեստինէն, միւս արաբական երկիրները գտած էին իրենց անկախութիւնը:

Առկախ կը մնար Պաղեստինի հարցը: Նորազատ արաբական երկիրները չէին ուզեր հրէական պետութեան մը կազմութիւնը արաբական աշխարհի ծոցին մէջ:

Այս կէտին շուրջ միութիւն առաջ բերելու եւ արաբական երկիրներու միջեւ համագործակցութիւն ստեղծելու նպատակով էր, որ 1944ի սկիզբը, Անգլիոյ դրդումով Եգիպտոսի մէջ համաարաբական համագումար մը կազմակերպելու գաղափարը յղացուեցաւ: Ձեռնարկին գլխաւոր ջատագովներն էին Եգիպտոսի վարչապետ Նահաս փաշա եւ Նուրի Սայիտ փաշա, բազմիցս վարչապետ Իրաքի:

1944 Սեպտեմբեր 25ին Աղեքսանդրիոյ մէջ գումարուեցան Եգիպտոսի, Իրաքի, Անդրյորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի ներկայացուցիչները: Հոկտեմբեր 7ին Համագումարը Պրոտոկոլով մը պաշտօնապէս յայտարարեց ստեղծումը Արաբ Պետութեանց Լիկային (Ligue Arabe), մնայուն Խորհուրդով մը, որուն մէջ հաւասար աստիճանի վրայ ներկայացուցիչ պիտի ունենային արաբական բոլոր անկախ պետութիւնները:

Արաբական Լիկային ընդհանուր քարտուղար նշանակուեցաւ (23 Մարտ 1945ին) Ապտիւրրահման Ազզամ փաշա, ծնած 1893ին Արաբիոյ մէջ, բժիշկ եւ զինուորական, որ 1914—1923 Սենուսիներու կողքին Տրիպոլիսի մէջ կռուած է Իտալացիներուն դէմ: Յետոյ Եգիպտոս անցնելով Վաֆտի կողմէ ընտրուած է երեսփոխան եւ դիւանագիտական պաշտօններ վարած Իրանի, Թուրքիոյ եւ Սէուտի Արաբիոյ մէջ: Կը վայելէ պաշտպանութիւնը Ֆարուք Ա. թագաւորին:

1945 Փետրուար 15ին Գահիրէի մէջ գումարուեցաւ Համարաբական երկրորդ Համագումարը: Սէուտի Արաբիան ալ մասնակցեցաւ այս անգամ:

Պատերազմը իր վախճանին կը մօտենար: Սան Ֆրանչիսքոյի Խորհրդաժողովին մասնակցելու համար պէտք էր կռուած ըլլալ դաշնակիցներու կողքին:

1945 Մարտ 1ին Իրաք, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան եւ Արաբիա պատերազմ յայտարարեցին առանցքին դէմ: Մարտ 23ին Արաբ Պետութեանց Միութեան Ուխտը ստորագրուեցաւ պաշտօնապէս՝ բոլոր արաբ անկախ պետութեանց կողմէ, մէջն ըլլալով Եէմէնը, բացի Պաղեստինէն, որուն ներկայացուցիչը խորհրդակցական ձայնով կը մասնակցէր:

Ցարդ եօթը սովորական եւ քանի մը արտասովոր նիստեր ունեցաւ Արաբական Լիկայի Խորհուրդը մանաւանդ Պաղեստինի խնդիրներուն առթիւ: 1948ին Պատերազմական Խորհուրդի մը դերը կատարեց: Քանի կռիւ կար Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ, այնքան հետաքրքրութիւն կար Լիկային շուրջ, որուն գործունէութիւնը սակայն չկրցաւ արգիլել Իսրայէլի պետութեան ստեղծումը:

Այժմ արդէն թուլցած է Արաբական Լիկան եւ անոր անդամներուն միջեւ հակամարտութիւնը ծայր տուած:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ, տպագրական սխալով մը, «Հիւսէյին թագաւոր 3 Մարտ 1942ին ինքզինքը խալիֆա հռչակեց» գրուած էր, կարդալ՝ «3 Մարտ 1924ին»: Իսկ «Հաշէմի» բառը երկու անգամ տպուած էր «Հաշէմիտ»:

Եւրոպական տագնապին շուրջ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՂՄԱՆԱԼ ԿԸ ԹՈՒԻ

Տնտեսական յանձնաժողովին աշխատանքները արդիւնաւոր ըլլալ կը թուին: Առջի օրուան ժողովէն վերջը, եւրոպական նախարարները գոհ տպաւորութեան տակ էին:

Պելճիոյ նախարար Սփաք նոր ծրագիր մը ներկայացուցած է, որով կ՚առաջարկէ. ամէն երկիրներու դրամները այս տարի փոխանակելի ըլլան տոլարի հետ: Միջոցներ գտնել ոսկիի կորուստը սահմանափակելու համար որմէ կը վախնայ Անգլիա: Եւրոպական երկիրներու միջեւ Մարշըլի ծրագրին համաձայն բացուած վարկերը փոխանակուին իրարու մէջ եւ առեւտրական փոխանակութեանց աւելի ազատութիւն տրուի:

Անգլիա նկատելով իր դրամին վիճակը կ՚ուզէ այժմու համաձայնութիւնը երկարաձգել, որովհետեւ ան կը թոյլատրէ երկկողմանի համաձայնութիւնները ինչ որ Ամերիկացիներուն գործին չգար:

Ֆրանսա կ՚առաջարկէ եւրոպական դրամներու մէկ մասին միայն փոխանակելիութիւնը տոլարին հետ:

Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին երկու կողմերը գոհացնող բանաձեւ մը գտնելու համար:

Անգլիական դրամն ու արժեթուղթերը թեթեւ բարձրացում մը ունեցան:

ՇԱՆԿԱՅ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԻ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐԷՆ

Չինաստանի ազգայնական կառավարութիւնը պաշարում յայտարարեց Շանկայի վրայ որուն ծովեզերքը գրաւած են կարմիրները: Այս պատճառով քանիցս ռմբակոծեց նաւահանգիստը գտնուող անգլիական նաւեր եւ արգիլեց նաւահանգիստ մուտքը:

Առջի օր ալ ազգայնական օդանաւեր երկու յաջորդական արշաւներով ռմբակոծեցին քաղաքին արուարձանները եւ հարաւ-արեւմտեան թաղերը: Հարիւրեակ մը շէնքեր փլած են եւ 500 զոհեր կան:

Անգլիա եւ Ամերիկա բողոքեցին ազգայնական Չինաստանի այս յարձակումներուն դէմ, յայտնելով թէ իրաւունքչունին օտար նաւերու մուտքը արգիլել համայնավար նաւահանգիստներու մէջ, ցորչափ ազգայնական կառավարութիւնը ինք չկարենայ ծովէն պաշարել քաղաքը:

Յեղափոխական շարժո՞ւմ Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն ամերիկեան գործակալութեանց Բչ. օրուան թուականով.— Քաղաքական տագնապը ծանր համեմատութիւններ ըստացաւ այս գիշեր, կառավարութեան ներքին քաղաքականութեան առթիւ:

Զրոյց կը շրջի թէ Ազգ. Մեծ Ժողովը արտակարգ նիստի կրնայ հրաւիրուիլ, կանխելու համար Դեմոկրատ կուսակցութեան «յեղափոխական շարժումը»:

Շէմսէտտին Կիւնալթայի դահլիճը բացառիկ նիստ գումարեց այսօր — երկրորդը՝ վերջին 24 ժամուան մէջ: Թունդ պահպանողական թերթի մը «Ագշամ»ի այսօրուան խմբագրականին համաձայն, կառավարութիւնը համոզուած է թէ Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը Ճէլալ Պայար ըմբոստութեան կը հրաւիրէ ժողովուրդը»: «Ագշամ» կը հրատարակուի արտաքին նախարար Պ. Նէճմէտտին Սատակի կողմէ:

Տագնապը սաստկանալ սկսաւ Դեմոկրատ կուսակցութեան տարեկան համագումարին փակումէն անմիջապէս վերջը, շաբաթ օր, երբ յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ որ խստօրէն կը քննադատէր կառավարութիւնը: Դեմոկրատները գլխաւորաբար հետեւեալ գանգատները կը յայտնեն կառավարական կուսակցութեան՝ Հալքի դէմ.— Ընտրական օրէնք, ոստիկանական խստութիւն, մամուլի օրէնքին կարգ մը յօդուածները, արգելք ազատ ձեռնարկի եւ գործադուլի: Ըմբոստութեան խօսքեր արտասանուեցան եւ դաւանութեան մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ Դեմկրատներու համագումարին մէջ որ տեւեց մէկ շաբաթ: Կուսակցութեան պաշտօնական տեղեկագիրը կը հարցնէր թէ ինչ պիտի ընեն, եթէ կառավարութիւնը շարունակէ գործել հակառակ ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն: Ալի Չէթին, Պոլսոյ պատգամաւորը, ըսաւ.

— «Ես կը պատասխանեմ այդ հարցումին: Միացեալ Ազգերու դաշինքը իրաւունք կուտայ ըմբոստանալու բռնութեան եւ վայրագութեան դէմ»:

Բազմաթիւ ակնարկներ եղան ըմբոստութեան մասին: Ճէլալ Պայար յայտարարեց թէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը չուզեր իր նպատակներն իրագործել ըմբոստութեան միջոցաւ: «Մենք ուրիշներուն պիտի ցուցնենք տրամաբանութեան եւ բանականութեան ճամբան: Դեմոկրատ կուսակցութիւնը հրաշքներ պիտի գործէ առանց ըմբոստութեան»:

«Ագշամ» կը գրէ.— «Կառավարութիւնը վճռած է ամէն միջոց փորձել պաշտպանելու համար ժողովրդավար կարգուսարքը եւ օրէնքները անոնց դէմ որ կ՚ուզենդիկտատուրա մը հաստատել բռնութեամբ եւ ահուսարսափով: Կ՚ըսուի թէ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ նախ այս մասին եւ եթէ ներկայ օրէնքները անբաւական ըլլան ճակատելու համար յեղափոխական շարժումին դէմ, Ազգ. Ժողովը բացառիկ նիստի պիտի հրաւիրուի:

Խռովութիւն Ձեխոսլովաքիոյ մէջ

Ձեխոսլովաքիոյ կեդրոնական մէկ քաղաքին Զիլինայի մէջ, կղերական խնդրին առթիւ խռովութիւն մը ծագեցաւ: Երբ ոստիկանութիւնը ձերբակալել կ՚ուզէր քահանաներ, ժողովուրդը բիրերով յարձակեցաւ անոնց վրայ, անոնց կառքերուն անիւները պայթեցուց եւ դիրկընդխառն կռիւ մը սկսաւ: Համայնավար գործաւորական միլիսը զինեալ միջամտութիւն մը բրաւ եւ ցրուեց ամբոխը, 48 ժամ պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ քաղաքին մէջ եւ շատ մը ձերբակալութիւններ եղան. ի վերջոյ կարգը վերահաստատուեցաւ:

Միւս կողմէ Պէրան արքեպիսկոպոս որոշեց փակուիլ իր պաշտօնատեղիին մէջ եւ դուրս չելլել:

Փարիզի ռուս դեսպան Պ. Պոկոմոլով օդանաւով Փրակա գնաց:

Փրակայի համայնավար թերթ մը կ՚ամբաստանէ Եուկոսլաւիան թէ կը գրգռէ «հակայեղափոխական» սպաները որպէսզի Ձեխ բանակը տապալէ կոմինֆորմի իշխանութիւնը:

ՍՈՎԻԷԹՆԵՐԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԷՆ ԿԸ ՀԵՌԱՑՆԵՆ ԵՂԵՐ ՑՈՑՆԵՐԸ

Յունաստանի արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտնեց մամուլին թէ սովիէթական կառավարութեան հրամանին համաձայն թուրքեւ-սովիէթական սահմանին երկայնքը՝ Կովկասի Ցոյներն եւ ուրիշ փոքրամասնութիւններ կը տեղահանուին այդ կողմերէն եւ կը ղրկուին Սթալինկրատ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԷՍԻՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Տէսինը ըլլալով համախումբ գաղութ մը ունի իր առաւելութիւնները այլասերման վտանգին դէմ պայքարելու համար: Սակայն, դժբախտաբար, ինքնախաբէութիւն պիտի ըլլար աճէն բան վարդագոյն տեսնել: Այս գաղութն ալ ունեցած է մակընթացութեան ու տեղատուութեան յարափոփոխ վիճակները: Հակառակ թափուած ճիգերուն, մեր նորահաս սերունդին տառապ մեծամասնութիւնը ազդուած է օտար միջավայրէն: Զուրկ ազգային խորհուրդէ, անհաղորդ հայկական շրջապատին, առաւօտէն իրիկուն կ'ընէ սրճարաններու անկիւնները, թղթախաղի սեղաններու շուրջ՝ անձնատուր զանազան մոլութեանց: Այս դժբախտ սերունդէն շատ փոքր խումբ մըն է որ կը գիտակցի իր բարձր կոչումին ու իր մասնակցութիւնը կը բերէ ազգանուէր ձեռնարկներու:

Այս մռայլ պատկերին ի տես դարձեալ պէտք չէ վհատիլ: Յուսալի է որ աւելի վերջը իր տարիքի հասունութեամբ սերունդի կորսուած հատուածը անդրադառնայ իր հետեւած սխալ ընթացքին վրայ ու վերադառնայ ազգային փարախը դերաւերու համար իր արժանի տեղը:

Գաղութին ներկայ թիւը կը տարուբերի 1200—1300ի միջեւ, ըստ կրօնական ընկերակցութեան 1947ին կազմած արձանագրութեան:

1947—48ի հայրենադարձի կարաւաններուն միացան 200է աւելի հայրենակիցներ: 1936ին եւս մաս մը հայրենակիցներ մեկնեցան հայրենիք:

Վերջին համաշխարհային պատերազմին ունեցանք 40է աւելի զինուորներ Ֆրանսական դրօշին տակ: Անոնցմէ մաս մը գերի մնաց ու ըմբոշխնեց դժոխային կեանքի մը դառնութիւնները: Գրեթէ նման դժբախտ վիճակի մատնուեցան Գերմանիա դրկուած պարտադիր աշխատանքի ենթարկուածները: Ունեցանք նաեւ պատերազմի մեր զոհերը: Պատուոյ դաշտին վրայ ինկաւ տարաբախտ ընկերս՝ Կարապետ Տէր Պօղոսեանը որուն աճիւններու վերաթաղման տխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ անցեալ տարի բացառիկ շուքով:

Նոյն զոհերու կարգին պէտք է դասել պատանի Էլէքէլէթեանը եւ ուրիշներ: Եթէ փորձուինք այցելութիւն մը տալ տեղւոյս գերեզմանատունը, սխրութեամբ պիտի համակուինք ի տես մեզմէ առյաւէտ բաժնուած սիրելիներու բազմաթիւ դամբաններուն: Տարեց մահերու կողքին կը հանգչին նաեւ բողբոջ տարիքներ, մեծ մասամբ զոհ՝ անխնհեմ կենցաղավարութեան ու անողոք հիւանդութեանց:

Ազատագրութեան շրջանին անհամ միջադէպեր անպակաս եղան ու թերեւս Մարսիլիոյ շրջանի եղբայրասպան դէպքերը պատահէին նաեւ այստեղ եթէ լրջախոհ տարրեր չանձէին այլ շրջաններէ եկած Դաշնակցականի արեան ծարաւ իրենց ընկերներուն վայրագ ախորժակները:

Այդ օրերուն էր որ հոս ալ հրապարակ ելաւ ազգային ճակատը որ նմանութեան եզրեր ունէր հանգուցեալ Հօկի հետ: Այսուհանդերձ այդ կազմակերպութեան մէջ եւս աշխատանք տարուեցաւ խորթ գաղափարներու մուտքը խափանելու եւ ընդհանուր համերաշխ գործակցութիւն մը հաստատելու համար: Սակայն ապարդիւն անցան այդ փորձերը: Ճակատի միջոցաւ գաղութը իր եղբայրական օժնութիւնը չզլացաւ ռուսահայ գերիներուն որոնք Նիմի շրջանը համախմբուած՝ զրկեալ կեանք մը կ'ապրէին: Այդ գերիներէն երկու հոգի սպաննուեցան այստեղ իրենց ընկերներուն ձեռքով: Անոնց մարմինները կը հանգչին տեղւոյս գերեզմանատան մէջ՝ մոռացութեան մատնուած: Այրի տիկին մը՝ տեղեակ դէպքին, պարտականութիւն համարած է տօնական առթիւ քանի մը ծաղիկ դնել այդ թշուառներուն հողաթումբերուն վրայ...

Գաղութին կեանքը առայժմ, գոնէ արտաքնապէս անդորր վիճակ մը կը ներկայացնէ: Զկան նախկին պայքարները ու գռեհիկ բանսարկութիւնները, թէեւ սմսեղուկ տարրեր չեն պակսիր, չէզոքի թէ այլ անգոյն դիմակներու տակ թաքնուած՝ կիրքեր հրահրելու եւ պառակտումը խորացնելու համար: Վերջերս տակաւին երկրորդաղգառ մը սարքուեցաւ նախաձեռնութեամբ անդոյ կազմակերպութեանց...

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմը ինչպէս անցեալին այսօր ալ կը մնայ պատնէշին վրայ իր Նոր Սերունդով ու գործունէութեան նախախնամական դերով:

Գաղութին մէջ այժմ կը գործեն հետեւեալ կազմակերպութիւնները. —

ա) Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը որ ինչպէս ըսինք իր ուսերուն վրայ առած է կրթական կարեւոր գործը եւ ահա չորս տարիէ ի վեր կը տանի զայն նոյն եռանդով, առանց մոռնալու կարօտեալներու օգնութեան պահանջը, անշուշտ իր պիւտճէին ու միջոցներուն ներած չափով:

Իր կողքին նշանակած է նաեւ կրթական մարմինը, որ պատիւ իրեն, աշխոյժով կը կատարէ իրեն վստահուած դժուարին պարտականութիւնը:

բ) Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն Տէսինի մասնաճիւղը 100է աւելի երիտասարդներով, որու գործունէութեան առանցքը կը կազմէ ֆութպոլը: Զէզոք գետնի վրայ հիմնուած այս մասնաճիւղը կրնար աւելի կենսունակութիւն ու եռանդ ունենալ, եթէ իր բաղկացուցիչ տարրերը ունենային ազգային հպարտութիւն ու գիտակցէին Հ. Մ. Ը. Մ.ական կոչումին:

գ) Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը սահմանափակ գործունէութեամբ:

դ) 1939—40ի Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին ռազմիկներու միութիւնը:

ե) Պետական կոչուած Կարմիր Խաչը որ մեծ շարժումով սկսաւ գործի սակայն շուտով յոգնութեան նշաններ ցոյց տուաւ:

Ահա գաղութի մը գրեթէ քառորդ դարու կեանքի ամփոփ ուրուագիծը:

Վերջացնելէ առաջ, իբրեւ գաղութին մէկ ներկայացուցիչը անարդարութիւն մը պիտի համարէի եթէ լռութեամբ անցնէի յարգանքի տուրքը բերելու մասնաւորականներու եւ պետական այն մարդոց որոնք հայրենասիրական շունչը ներմուծեցին մեր հոգիներուն մէջ: Անոնցմէ շատեր առյաւէտ բաժնուած են մեզմէ, անմոռանալի յիշատակ մը ձգելով մեզի: Իսկ մնացեալը տակաւին կը շարունակէ այս օտար հորիզոններու տակ ապրող յաջորդական սերունդներուն մէջ արթուն պահելու ազգայինոգին մինչեւ այն օրը որ զանգուածօրէն այս աստանդական բազմութիւնները վերադառնան իրենց հայրենիքը:

Այդ հայրենասէր փաղանգէն մեր գաղութը այցելած են — ողբացեալ ընկերներ Աղ. Խատիսեան Արշ. Ջամալեան, Արդ. Գիւլխանդանեան, Միք. Վարանդեան: Յարգանք իրենց յիշատակին:

Նաեւ Ս. Վրացեան, Տ. Միսաքեան, Գ. Բալեան, Վ. Փափազեան (Կոմս), Գ. Իփէքեան, Տ. Նարդունի Կարօ Ղազարոսեան (Վ. Իշխանեան), Հայկ Սարգսեան, Վ. Գուլումճեան, Վ. Շուշանեան, Հ. Սամուէլ, Աշ. Իսահակեան, Ս. Տէր Թովմասեան, Ա. Զօպանեան, Եղ. Բիւզանդ, Բժ. Դաւթեան, Շահխաթունի, Մըկրտիչեան, Հր. Բալուեան եւ տակաւին շատ շատեր որոնց անունները կը վրիպին յիշողութենէս:

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՅԱՒԵԼՈՒՄ

1948ի վիճակագրութեան համաձայն Ֆրանսայի 864.000 ծնունդներուն 252.000ը աւելի է քան 1939ինը եւ սարկա ամէնէն բարձր թիւն է այս դարուն: Եթէ 506 հազար մահերը հանուին — 136 հազար նուազ քան 1939էն — աւելին կ'ըլլայ 358 հազար, ամէնէն բարձր թիւը զոր Ֆրանսայի պատմութիւնը երբեք արձանագրած ըլլայ:

Ծնունդներու յաւելումը եւ մահերու նուազումը արդէն դարմանած է պատերազմին կորուստը: 1938էն 1948 աշխարհի բնակչութիւնը 2054 միլիոնէն բարձրացաւ 2216 միլիոնի: Կը նշանակէ տասը տարուան մէջ 162 միլիոն մարդու յաւելում: Ամերիկան աւելցաւ 18% (260էն բարձրացաւ 307 միլիոնի), Աւստրալիան 11 առ հարիւր, Ափրիկէ 9 առ հարիւր, Ասիա 7 առ հարիւր: Միայն Եւրոպան է որ կայուն մնացած է եւ 0.9 առ հարիւր նուազումը կը բացատրուի 30 միլիոնի մարդկային կորուստով, պատերազմի միջոցին:

162 միլիոնի նոր բերաններու յաւելումը ինչ պիտի ընէ:

Մալթուսական բացատրութեամբ ժողովուրդը կ'աճի երկրաչափական համեմատութեամբ, իսկ սննդական աղբիւրները թուաբանական յառաջատուութեամբ:

Առաջին ակնարկով ժամանակակից դէպքերը կը բացատրեն մալթուսական այս վարկածը: Սովը գրեթէ յաղթահարուած է, նմանապէս հիւանդութիւնը միայն պատերազմը հաւասարակշռող մեքենան կը դառնայ կ'ըսէ Ֆրանս. Թերթը:

Ժողովուրդին երկրաչափական համեմատութեամբ աճումը կարելի է ստուգել թէ վերջին տասնամեակին եւ թէ երկու քուէկէս դարու տասնամեակներէն: 1700ին աշխարհի մէջ 400 միլիոն բնակիչ կար այսօրուան 2216 միլիոնին դէմ: Միջին աճումը ամէն տասը տարին 100ին 7 եղած է, իսկ 1938—1948 եղած է 7.9 առ հարիւր:

Ասոնք շատ ալ իրարմէ հեռու թիւեր չեն, եթէ նոյնիսկ զեղչուին պատերազմի կորուստները, պէտք է աւելցնել հարիւր միլիոն Չինացիներու սովէ մեռնողներու թիւը:

Սակայն դէպքերը հերքեցին Մալթուսի այն վարկածը թէ սննդական աղբիւրները թուաբանական համեմատութեամբ կ'աճին: Անվիճելի է որ արտադրութեան մակարդակը բարձրացած է, եւ սննդի աղբիւրները աւելի շուտ եւ շատ աճեցան քան ժողովուրդը: Ու այժմ որեւէ նշան չկայ սննդական աղբիւրներու սպառման: Ամերիկայի ագարակապանը անհամբեր կը սպասէ 162 միլիոն մարդ սնուցանելու: Մ. Նահանգներու գործադուրկները պատրաստ են կանգնելու խմորումի գործատուններ, ուր ալքօլէն միացողներ պիտի փոխուին համադրական (Synthétique) շաքարի եւ պիւֆթէկի: Ամերիկացին մը վաղուան մէկ օրուան թուղթը, իր ընթերցումէն վերջ, պիտի բաւէ զայն սնուցանելու: Պատրուակ է թէ երկրի մը սննդական աղբիւրները անբաւարար ըլլալու հետեւանքով կը յարձակին ուրիշ երկրի մը վրայ, ինչպէս ըրաւ Հիթլէր: Ամէնէն կարկառուն օրինակը «Տէլթաներու Ասիան» է: Ամէնէն բազմամարդ եւ սովի ենթակայ շրջանը Նեղոսի գետաբերանին եւ Դեղին գետին միջեւ գտնուած հողամասն է: Եւ սակայն հոն բնակող ժողովուրդները գրաւելու նպատակով ուրիշ երկիրներու վրայ յարձակում գործած չեն: Հակառակ իմաստով է որ տեղի կ'ունենան գրաւումները եւ գաղթերը: Դաշտայինակը եւ լեռնայինակը պարբերաբար կու գայ հաստատուիլ այն վայրերուն մէջ ուր ջուր եւ արեւ կայ:

Երկու հեռագիր

ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՐԻՒՆԸ ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՔՈՎ

Սուրիական թերթ մը հետեւեալ պատմութիւնը կը գրէ.—

Պէյրութի դրամատուներէն մէկուն դրամարկղին մէջ ի պահ դրուած է Յիսուսի չորցած արիւնը, սանուկի մը մէջ: 1920ին, Սուրիարնակ Յակոբ անուն հայ գաղթական մը, Պաալպէքի մէջ իր ունեցած հողը փորած ատեն, գետնայարկ սենեակ մը երեւան կը հանէ: Կիսաքանդ այս սենեակին մէջ, փլուզումներու եւ հողակոյտերու տակէն ի յայտ կը բերէ սաման մը, որուն մէջ կը գտնուէր չորցած արիւնի հետքեր:

Այդ շրջանին լուրը չի հրապարակուեցաւ եւ շատ մը գիտնականներ գաղտնօրէն այդ վայրը այցելեցին ու յետ ուսումնասիրութեան կարեւոր գումարի մը փոխարէն ուզեցին գնել այդ սամանը:

Խրամանկ Յակոբ, իրազեկ ըլլալով թէ թանկագին բանի մը շուրջ կը կայանար հարցը, երկնապատիկէն աւելի գիներ պահանջեց:

Պատմաբան Մասբէրօ մեծ արժէք ընծայեց այս գիւտին եւ սամանով արիւնը «մէտիօմ»ին առջեւ դրաւ: Այս վերջինը քննելով սկսաւ խօսիլ եւ պատկերացուց Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքները Գողգոթայի կատարին վրայ խաչելութիւնը:

Կասկած չկայ թէ այդ արիւնը Յիսուս Քրիստոսի չորցած արիւնն է զոր Յովսէփ Արիմաթացի խաչելութեան գիշերը սամանի մը մէջ հաւաքած եւ զայն ապահով տեղ մը պահելու համար Արեւմուտք փոխադրած եւ քուրմերու յանձնած է: Երբ քուրմերու պաշտամունքին վերջ տրուած է Տիբերիոսի օրով, թանկարժէք սամանը Սուրիա փոխադրուած է:

★

ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԸ... ԹՕՔԱՏԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱ, 18.— Քանի մը օր առաջ, Թօքատի Նոտարութեան միջոցով, Ելմտական գործավարութեան հասաւ նամակ մը, որ բովանդակ աշխարհը ափ ի բերան ձգելու բնոյթն ունի: Այս նամակին մէջ կը հաղորդուի թէ գտնուած է Նոյեան Տապանը եւ դիտել կը տրուի որ, եթէ հնագէտներու մարմինի մը կողմէ Տապանին արժէքը գնահատուելէ յետոյ հարիւրին 40ը իրեն ձգուի, պիտի յայտնուի այն վայրը՝ ուր կը գտնուի: Նամակագիրը կը յայտնէ որ Տապանը գտած է շնորհիւ ձեռագիր գիրքի մը, որ ընտանիքին պապենական ժառանգութիւնն է եւ կը պնդէ որ բացարձակապէս Արարատ լերան վրայ չէ այն վայրը՝ ուր կը գտնուի, այլ Թօքատէն 12 օր հեռաւորութեան վրայ: Կ'ըսուի որ Տապանին մէկ մասը հողով, մէկ մասն ալ ծառերով ծածկուած է, եւ ամբողջութեամբ դուրս հանելու համար, պէտք է երկար պեղումներ ընել: Տապանին երկարութիւնը 1000—1500 մեթր է (?): Կարգ մը տեղեր, Տապանին կողը հողէն դուրս մնացած է: Կըրանման թանձր ու սեւ ծածկոյթ մը Տապանին փայտէ մասը այնքան ամուր պահած է, որ հազարաւոր տարիներ անեղծ կրնայ մնալ: Կ'ենթադրուի որ Տապանը մեծ գաղտնիքներ կը պարփակէ, համաշխարհային պատմութիւնը լուսաբանելու տեսակէտով: Տապանին արժէքը միլիոնաւոր ոսկի կը գնահատուի:

Ելմտական գործավարութիւնը իսկոյն պատասխանած է նամակագրին եւ հաղորդած որ, հարիւրին 40ի իրաւունքը պիտի ճանչցուի:

Հաւանական է որ պատասխանը վաղը յանձնուի Թօքատցի հայրենակիցին, որ վճռական երաշխիք առնելէ յետոյ, 1—10 հոգինոց մարմին մը պիտի ուզէ Ելմտական գործավարութենէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Յունիս — Եռ ու զեռի մէջ է Մարսէյլը իր շրջաններով։ Շաբաթ չանցնիր առանց ձեռնարկի։ Նոյնիսկ երբեմն միեւնոյն օրը քանի մը տեղ։ Կ'աշխատին բան մը փրկել, ամէն մէկը իր հասկցած եղանակով եւ իր կարողութեան սահմանին մէջ։

Այդ նոյն մտահոգութեամբ էր որ քաղաքիս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբը կազմակերպած էր իր տարեկան առաջին ձեռնարկը Յունիս 19ին, Սալ Մազընոյի մէջ, մեծ բազմութեամբ։ Շրջանային վարչութեան կողմէ ընկեր Մ. Գօյաճեան իր բացման խօսքով շեշտեց — «Զորս տարուան մեր համեստ աշխատանքը, հաւցուցած է մեզ տեղ մը որ ամէն յոյս կը ներշնչէ հպարտանալու։ Քիչ վերջ բեմին վրայ պիտի տեսնէք երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ որոնք պիտի հաստատեն մեր ըսածը։ Այս առթիւ պարտք կը զգանք մեր երախտագիտութեան խօսքը ըսել մեզ հովանաւորող այն մեծ կազմակերպութեան որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն»։

«Ռոստոմ» խումբի վարչութեան կողմէ ընկեր Հաքիմեան կարդաց իրենց մէկ տարուան գործունէութեան գլխաւոր կէտերը։ «Մէկ տարի առաջ մեր թիւն էր 20, այսօր բարձրացած է 40ի, ամէն երկուշաբթի ունինք երկու ժամ հայերէնի դասընթացք։ Շատեր հայերէն կարդալ չէին գիտեր, իսկ այսօր արդէն անսխալ կը կարդանք ու կը գրենք։ Կ'ունենանք շաբաթնական դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական ժողովներ ուր պարտադիր է խօսիլ միմիայն հայերէն»։

Գեղարուեստական բաժինը մրցումի առաջադրութեամբ կը մասնակցէին «Յատիսեան» (Պուլվար Օտտօ), «Քեռի» (Սէնթ Անի), «Հրայր» (Լա Սիօթա), «Աղբալեան» (Սէն Ժէրոմ) խումբերը։ Այդ առթիւ ընտրուեցաւ հինգ հոգիէ բաղկացեալ քննիչ մարմին մը (ընկերներ Մարութեան, Թաղոյեան, Շահպալեան, Գ. Համբ. Զալաքեան եւ Գ. Գօղոսեան)։ Առաջնութիւն շահող խումբը պիտի ստանար Ռոստոմի բաժակը։ Սէնթ Անի երգչախումբի քանի մը երգերէն վերջ, արտասանեցին քաղաքի Նոր Սերունդէն ընկեր Ունճեան, Օրիորդներ Հացագործեան եւ Թաղոյեան մեծ յաջողութեամբ։ Երգեցին ընկերներ Գասպարեան եւ Հէքիմեան։ Սէն Ժերոմի «Աղբալեան» խումբը ներկայացուց Ա. Ահարոնեանի «Արիւնոտ թըթխմորը», յօրինուած ընկեր Ա. Մարտիրոսեանի կողմէ։ Լա Սիօթայի «Հրայր» խումբի աղջիկները, զարդարուած տոհմիկ տարազներով երգեցին եւ պարեցին կարգ մը հայկական պարեր եւ արժանացան ջերմ գնահատանքի։ Պուլվար Օտտոյի «Յատիսեան» խումբը, ներկայացուց զաւեշտ մը, «Երկու ծայրայեղները» որ անցաւ յաջող։

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Մարութեան, որ խօսեցաւ կարճ եւ բովանդակալից ճառ մը նիւթ ունենալով Նոր Սերունդը։ Ընկերը անդրադառնալով նոր սերունդի եւ անոր պարտականութիւններուն՝ յայտարարեց —

« Ազատագրական պայքարը իր 100ամեակը չէ բոլորած։ Պայքարը ներկայացաւ մեզ հինգ յաջորդական սերունդներով։ Առաջինը սկսաւ Րաֆֆիով, ծնունդ տուաւ երկրորդ սերունդին յանձինս Քրիստափորներու եւ Ռոստոմ Զաւարեաններու։ Շարունակուեցաւ երրորդով եւ չորրորդով, որ մեր պապերը եւ մենք էինք։ Այս սերունդը որ կուգայ մեր տեղը գրաւելու նոր սերունդն է, կորուսած հայրենի բունէն, Կարինէն՝ Ռօնի գետափը, Տարօնէն՝ Սէնի եզերքը։ Դժուար է առաւելագոյնը պահանջել։ Մեր վրայ մեծ պարտաւորութիւններ կան առաջնորդելու զանոնք ուղիղ ճամբուն։ Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան երբ Հալէպ կը գտնուէր, հարցուցին իրեն ո՞վ պիտի բռնէ մեռնողներուն տեղը — «Ապրողները թող մտածեն», եղաւ պատասխանը։ Եթէ չտանք անոնց ինչ որ տրուեցաւ մեզի, իրաւունք ունին ըսելու թէ մենք չենք մեղաւորը, մեր պապերն են։ Կատարենք անոնց հանդէպ մեր պարտքը եւ եթէ այս բոլորէն վերջ այս սերունդը Հայ չմնայ, գէթ կրնանք մըխիթարուիլ թէ ըրինք ինչ որ կարելի էր։ Սիրելի տղաք, հիներս իրենց պարտականութիւնը կատարեցին մեծ զոհողութեամբ եւ արիւնով։ Գիտեմ ծանր է այս բեռը, բայց պիտի քալէք, եթէ չքալէք իրենց արժանաւոր ժառանգորդը չէք։ Իսկ ես վստահ եմ որ Նոր սերունդը պիտի քալէ, ըսելով որ — Մենք պէտք է արժանի ըլլանք անոնց։ Գիտեմ որ հայրենիքէն դուրս էք, բայց ձեր մէջ կայ հոգի մը որ պէտք է ապրի հայրենիքին համար։ Հայրենիքը յաւիտենական է»։ (Բուռն ծափեր)։

Քաղաքի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը, «Դդումի վաճառականը» որ խնդացուց կուշտ կուռ։ Դերակատարները, բոլորն ալ Նոր Սերունդէն, յաջողապէս կատարեցին իրենց դերերը։ (Ճարտարեան, Աճէմեան եւ Նազարեան, հազիւ 18 տարեկան տղաքներ)։

Կարճ դադարէ մը վերջ աճուրդի դրուեցաւ ընկեր Ա. Ահարոնեանի մեծադիր մէկ նկարը որմէ գոյացաւ 20.000 ֆրանքի գումար մը շնորհիւ աճուրդը վարող ընկերներու՝ Մ. Մարութեանի եւ Ա. Գետիկեանի ճարտարութեան։ Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով, ընկեր Մ. Գօյաճեանի շնորհակալութեան եւ փակման խօսքէն վերջ, սկսան եւրոպական պարերը ընկերակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդին նուագախումբին եւ տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր։ Քննիչ մարմնի որոշումով մրցանակը շահեցաւ «Ռոստոմ»ի խումբը երկու կէտ աւելիով Լա Սիօթայի պարախումբէն։ Բայց «Ռոստոմ» խումբը այդ պատիւը տուաւ Լա Սիօթայի «Հրայր» խումբին, անոր յանձնելով բաժակը։ Այս առթիւ Գ. Զալաքեան իր կողմէ նուիրեց 1000 ֆրանք Ռոստոմ խումբին ի քաջալերութիւն։ Սոյն հանդէսը իր բարոյական կողմէն զատ ունեցաւ նիւթական շօշափելի գումար մը։ Յաջողութիւն եւ նորանոր նուաճումներ կը մաղթենք մեր սիրելի տղաքներուն։ Թող չըսեն թէ Նոր Սերունդը կորսուած է։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԿԵՂԾԱՐԱՐՆԵՐՈՒ մեծ խումբ մը ժամանակէ մը ի վեր հրապարակը կ'ողողէր ամերիկեան, պելճիական, սպանիական, գերմանական եւ ֆրանսական կեղծ դրամներով որոնց արժէքը կը գնահատուի 100 միլիոն։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել անոնցմէ ոմանք։ Ասոնց մէջ է Մէզոն Ալֆորի մէջ «Եօթը ծառ» անունը կրող ճաշարանին տէրը Րընէ Մալօ որմէ կուգային առնել կեղծ դրամները Քլիշիի Արժէքրիացիները եւ զանոնք կը տարածէին։

ՄԱՐԴԸ ԵՐԶԱՆԻԿ ԷՐ ԻԲՐԵՒ... ՉՈՐՔՈՏԱՆԻ

Խորհրդային գիտնական մը, Պրօֆ. Ս. Դ. Անդինին, կենսաբանութեան դասախօս Քիշնեւի բըժշկական համալսարանին մէջ, նոր տեսութիւն մը կը պարզէ, — մարդը այլասերեցաւ այն օրէն երբ միայն ետեւի ոտքերուն վրայ քալել սկսաւ, բաժնուելով կենդանական աշխարհէն։ Անկումը կը սկսի այն օրէն երբ ձգելով հորիզոնական դիրքը, ինչպէս անասունները, ուղղահայեաց դիրք մը բռնեց։

Իր վերջին դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ բանուորներու առջեւ։ Իր տեսութեան համաձայն, որեւէ չորքոտանի անասուն դիւրաւ կ'անցնի մարդկային էակը, որ անհատատ կը քալէ, երբ կը հեռանայ տափարակ փողոցներէն։ Այն օրէն ի վեր որ մարդը երկու ոտքի վրայ կանգնեցաւ, կորսնցուց հաստատութեան զգացումը։ Միեւնոյն ատեն արհեստական հնարքներ գործածելով, իր ծամելու գործիքը տկարացաւ եւ ակռաները ցաւիլ սկսան։

Իր կարծիքով, մարդուն ուղղահայեաց դիրքը նոյնքան անիմաստ է որքան երբ շոգեշարժ մեքենայ մը ետեւի անիւներուն վրայ բանի։ Այդ ուղղահայեաց դիրքին պատճառով մարդուն ներքին գործարանները իրարու վրայ կը բարդուին ինչպէս շէնքի մը յարկերը։ Ահա թէ ինչու մարդը միշտ կը տառապի ներքին հիւանդութիւններէ եւ սրտի տկարութենէ։ Իր թոքերը պէտք եղածին չափ ազատ օդ չեն շնչեր եւ հետեւաբար հիւծախտը կը զարգանայ։

Դեռ ուրիշ անկատարութիւններ ալ կը մատնանշէ մեր գիտնականը։ Ինք մանաւորապէս դժգոհ է կիներու շրթունքէն։ Կ'ըսէ թէ կապիկները բարակ շուրթեր ունին, իսկ մարդը մսոտ, հաստ շրթունքներ։ Եւ կը զարմանայ որ կիները կը ներկեն իրենց շրթունքը իբրեւ թէ ապացուցանելու համար որ տարբեր են կապիկներէն։

★ «Իզվեստիա», Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, խստօրէն կը ձաղկէ այս նորելուկ տեսաբանը զայն, կոչելով «հասարակ սինլքոր, բախտախնդիր եւ տգէտ»։ Եւ քրքրելով անոր անցեալը, կը գրէ —

Անդինին առաջին անգամ երեւցաւ Թուրքաքի բանակին մէջ։ 1923ին օգնական դասախօս էր Ծայր. Արեւելքի համալսարանին կենսաբանութեան եւ բնագիտութեան։ Ծայրագոյն Արեւելքէն Ռուսաստան վերադառնալով, զանազան պաշտօններ վարեց։ Այս առթիւ փորձեր կը կատարէր ճագարներուն մազերը փոխելու եւ երկնցնելու համար, զանոնք ուղղահայեաց դիրքի մը վերածելով։ Միեւնոյն ատեն կը ջանար բարելաւել մարդը, հորիզոնական դիրքին վերադարձնելով, այսինքն չորքոտանի դարձնելով զայն։ Տասը տարի առաջ բանաձեւ մը քուէարկուած էր, իր պաշտօնանկութիւնը պահանջելով, բայց մինչեւ հիմա կը շարունակէր իր քարոզները...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂՃ ՎԱՃԱՌՔ

Այնուհետեւ երկար խօսեցան երկու անբաժան մարդիկը, հոգեւորական ու աշխարհական, եւ բաժնուեցան իրարմէ այն ժամանակ միայն, երբ Անին կ'արթննար իր անոյշ քունէն։ Կիրակոս քահանան անմիջապէս կերպով դուրս ելաւ Վեստ Սարգիսի պալատէն, եւ կորսուեցաւ Անիի փողոցներուն մէջ։

Բ.
ԽԵՆԹԸ

Անին կ'արթննար։

Բարձրադիր կաթողիկէները կը թօթուէին իրենց վրայէն գիշերային մթութեան քողը, եւ հըպարտութեամբ պարզած իրենց ճակատը, կը սպասէին ողջունելու առտուան անդրանիկ ճառագայթները։

Հազարումէկ եկեղեցիները արդէն կը դղրդային առաւօտեան «երրորդ» զանգակին ձայնէն, իսկ Անիի շրջականերուն մէջ, աշխարհներու մայինը, կովերու բառաչինը. ձիերու խրխինջն ու հովիւներու սրնգի կամ երգի ձայները ի մի խառնուելով զանգակներու ձայնին հետ, մարդկային հոգին կը ցնցէին տեսակ մը կենդանութեամբ, առանձին աշխուժութեամբ. ամէն մարդ լիառատ շրթունքով աղօթք կը մրմնջէր, եւ համբուրելով եկեղեցիի դռները՝ կ'երթար իր գործին։ Փողոցները կամաց կամաց կը լեցուէին մարդերով։ Կեանքը կը սկսէր եռ գալ, եկեղեցիներու մէջ կը հնչէր քաղցրանուագ «Ալէլուա»։ Իշխանն ու գինուորը, ծերն ու երիտասարդը, կինն ու երախան ծնրադրած կ'աղօթէին, գոհութիւն կը մատուցանէին տիրոջ։ Յետոյ կը սկսէր առեւտուրներու առօրեայ կեանքը. ծխնելոյզներէն կը բարձրանար ծուխը, մատաղահաս աղջիկները կուժը ուսերնին կ'երթային աղբիւր եւ Ախուրեան, գարբինը կը փչէր իր փուքը եւ երկաթը կը շանթէր. վաճառականը իր առեւտուրով կը զբաղէր, զինուորը՝ իր զին-ուորական վարժութեամբ, իսկ մանրիկ երախաները, փոքրիկ աղջիկներն ու տղաները կը լեցուէին իրենց դռներուն առջեւ, եւ կը սկսէին մանկական իրենց զուարթ խաղերը։ Խումբ մը բոկոտն մանուկներ փողոցին մէջ կը խաղային, երբ անոնցմէ մէկը ուշադրութիւնը դէպի փողոցի ծայրը դարձնելով, կանչեց.

— Խե՛նթը... խենթը կուգա՛յ։

Խենթը միջահասակ մարդ մըն էր, մազերը գզգզուած, երկար մօրուքը անկանոն թափթփած, հագուստները պատառոտուն, եւ բոկոտն։ Ձեռքը բռնած էր երկար, ծուռումուռ փայտ մը, որուն վրայ երբեմն երբեմն կը կրթնէր ու կատաղութեամբ լի աչքերը կը դարձնէր շուրջը, ուշադրութեամբ նայելով ամէն անցորդի, երբեմն կանգ կ'առնէր, կը խօսէր ու կը խօսակցէր։ Երախաները ոմանք կը ծիծաղէին վրան, կը քաշէին պատռուտուն հագուստներէն, իսկ մէկ քանիները լուռ կը հետեւէին անոր օտարոտի շարժումներուն։ Հասակաւոր մարդիկ, մանաւանդ սորվին դասին պատկանողները, թէ կին եւ թէ մարդ, «սուրբի կապած» կ'անուանէին զայն, եւ ամէն յարգանք ցոյց կուտային անոր հանդէպ։ Ո՞վ էր այդ Խենթը, ո՞ր տեղացի էր կամ ո՞ր տեղէն կուգար առտուները եւ կամ ո՞ւր կ'երթար, — ոչ ոք գիտէր։ Ամբողջ քաղաքացիք Խենթ անունով կը ճանչնային զայն, առաւօտները խիստ կանուխ, Անիի փողոցներուն մէջ կը տեսնուէր ան, եւ գիշերը ու-ատեն կ'անյայտանար։

Ահա ձեռքի փայտը ճօճելով կ'անցնի առաջ, դէպի Վեստ Սարգիսի պալատը, եւ տեղ տեղ կանգ առնելով կը գոչէ.

Մի՛ հարցնէք թէ ո՛վ եմ ես,
վայ ինձ, վա՛յ ինձ :
Սիրուն ու շէն Անին եմ ես ,
վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ ...:

Կիներն ու հարսները դուռներուն բացուածքէն կը նայէին Խենթին, գլուխնին կ'երերցնէին եւ զանազան ենթադրութիւններ կ'ընէին։ Կըհաւատային, թէ սուրբերն են որ կը խօսեցնեն Խենթը, երբ իր «վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ»ը կ'ըսէր, կիները կը խաչակնքէին իրենց երեսները, եւ հաց, պանիր հաւկիթ եւայլն կ'առաջարկէին անոր։ Սակայն Խենթը կը նայէր անոնց, գլուխը կը շարժէր եւ ճօճելով իր փայտը կ'առաջանար։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(4)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Գարասեան գրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ՆԱԽԱԿԱՅԱՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵԶԵՐՔԸ

Պերլինի ամերիկեան տեղեկութեանց դիւանը կը հաղորդէ որ Ռուսերը այս պահուն նաւակայաններ կը հաստատեն Պալթիկի գերման ծովեզերքին վրայ, Պալթեան երկիրներէն մինչեւ Մէքլէնպուրկ՝ ուղղակի Պերլինի հիւսիսը: Ամբողջ այդ ծովեզերքը պիտի ամրացուի եւ արգիլեալ գօտի պիտի հռչակուի: Ռուսերը այսպէս պարենաւորման ոչ ցամաքային հաղորդակցութեան ճամբայ մը պիտի ունենան, Լենինկրատի վրայով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՆՁԻ ահռելի տրամ մը տեղի ունեցաւ Փարիզի մօտակայ Բիւէյլի մէջ: Շարլ Սիյյոն, 39 տարեկան գործաւոր մը որ Փարիզ, Ավընիւ տը լա Բէփիւպլիք կը բնակի, կնոջը հետ միշտ վէճ ունէր: Կինը տունէն փախած էր իր մօրը տունը, հոն թողլով իր չորս տարեկան աղջիկը: Մարդը, կատղած, կ'առնէ աղջիկը, կ'երթայ Բիւէյլ՝ իր հօրը բնակարանը, գիշերը աղջիկը դուրս կը հանէ եւ տանելով կամուրջի մը վրայ, զայն դաշունահար կը սպաննէ ու կը նետէ գետը: Երբ կըձերբակալուի կ'ըսէ թէ «մօրմէն վրէժ լուծելու համար ըրի, գոհ եմ որ ան պիտի տառապի հիմա»:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ 25 մարտանաւէ բաղկացեալ մեծ նաւարածին մը մօտերս Պոլիս եւ Իզմիր պիտի այցելէ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Եորկիոս Թագաւորը արեւմտեան Թրակիոյ մէջ կատարած քննական պտոյտի պահուն, երբ հասաւ Թուրքեւհելլէն սահմանը, Քում-Ջիֆթլիկի կայարանին մօտ, Նաֆիս կամուրջին գլուխը քաղաքավարական այցելութիւնը ընդունեց Ուզուն Քէօփրիւի Թուրք կառավարիչին եւ զինուորական հրամանատարին:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ գիմում կատարած են որ ընդունուին եւրոպական խորհուրդին մէջ որ պիտի գումարուի Օգոստոս ամսուն Սթրազպուրկի մէջ: Կը հաղորդուի թէ Շուէտ, Նորվեկիա եւ Տանըմարքա որ նախապէս ընդդիմացած էին, ետ առած են իրենց մերժումը անոնց ընդունելութեան մասին:

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին համաձայն այս ամիս Ֆրանսայի պիտի տրամադրուի 27 միլիառ ֆրանք, անցեալ ամիսէն 2 միլիառ աւելի: Ամերիկեան վարչութիւնը կը պահանջէ որ այս գումարը գործածուի հետեւեալ կերպով — 9 միլիառ ելեկտրականութեան, 5միլիառ ածուխի, 6 միլիառ երկաթուղիներու, 1500 միլիոն մասնաւոր ճարտարարուեստներու, 500 միլիոն երկրագործութեան, 2 միլիառ վերաշինութեան եւ 3 միլիառ անդրծովեան հողամասերու:

★ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան դեսպան Հոֆման ամերիկեան ծերակուտականներու այն առաջարկին պատասխանելով որոնք գեղջեւ կ'ուզեն նոր վճարումներու քանակը, սպառնաց հրաժարիլ եթէ զինքը ազատ չթողուն իր գործունէութեան մէջ:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը Պ. Բէջոյ ժողովի հրաւիրեց բոլոր նախկին ելմտական նախարարները եւ քանի մը մասնագէտներ խորհրդակցելու համար Ֆրանսական դրամին կացութեան մասին:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ դաշինքը շուտով վաւերացնելու առաջարկ տարաւ կառավարութիւնը ազգ. ժողովին:

★ Ամերիկեան սպայակոյտը ընդունեց այն ծրագիրը որուն համաձայն 150 միլիոն տոլարի ռազմանիւթ պիտի ղրկուի Ատլանտեանի դաշինքին մաս կազմող երկիրներու:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութեան մէկ որոշումին համաձայն մօտ օրէն պիտի դադրին շրջաբերութենէ 50 սանթիմնոց եւ 1 ու 2 ֆրանքնոց դեղին դրամները: Մտադրութիւն կայ նաեւ 5000նոց եւ 10.000նոց թղթադրամներ հրապարակ հանելու:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ը մարզասէրներու համար երթեւեկ մը կազմակերպած է օթօքարով, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ 12: Ամէն ժամ երթ դէպի Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման մարզահանդէսին վայրը: Իրիկունն ալ միեւնոյն ձեւով վերադարձ: Երթեւեկի գին 120 ֆրանք: Հաւաքուիլ Փլաս Carnot:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ հազար ֆրանք Պ. Մկրտիչ Պօյաճեանէ, փոխան ծաղկեպսակի իր քենակալին Յակոբ հաճի Յակոբեանի մահուան առթիւ (Վալանս):

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, մայր ու աղջկան մը համար, խոհանոցի իրաւունքով: Հեռաձայնել Pro. 69-64:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees): Մրցանակաբաշխութիւն, գեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնջոյք: Պիտի ներկայացուի Ա. անգամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ՁԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի: Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը հայթայթել Պէլվիլի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լու Եօթնեղբայրեան օդասուն ագարակին մէջ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Մարսէյլի Հայ Մշակութային Միութիւնը հաւաքոյթ մը սարքած է Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆի նոր լոյս տեսած «ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ...» վէպին նուիրուած, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Noaillesի ներքնասրահը:

Պիտի ըլլան վէպին շուրջ, գրադատութիւններ, որոնց կրնան մասնակցիլ ներկաները: Հեղինակը պիտի ձօնագրէ իր գիրքը փափաքողներուն:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

H. PASDERMADJIANի
HISTOIRE DE L'ARMÉNIE
Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակատար ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, շուրջ 500 էջ: Գին 1000 ֆրանք: Առաքման ծախքով 1100: Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samouelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6): Chèque Postal Paris 1278-35:

Հրանտ — Սամուէլ գրատան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

1.— Փարիզի Հայերու կրօնական ընկերակցութեան այս շրջանի ընտրողական ցանկը պիտի փակուի 23 Յուլիսին, հետեւաբար յառաջիկայ վարչական մասնակի ընտրութեան պիտի կրնան մասնակցիլ միմիայն անոնք՝ որոնք այդ թուականէն առաջ անդամագրուած են կանոնաւոր վիճակի մէջ կը գտնուին ընկերակցութեան հանդէպ:

2.— Անդամաքարթերու բաժանումի պայմանաժամը երկարաձգուած է մինչեւ 30 Սեպտեմբեր 1949, հետեւաբար կը յանձնարարենք անդամներու որպէսզի օր առաջ դիմեն եւ ստանան իրենց քարտերը, վերջին օրերուն խճողումի տեղի չտալու համար:

3.— Ըստ առաջնոյն կարելի է դիմել եկեղեցւոյ դիւանը 15 rue Jean Goujon եւ ստանալ անդամաքարտերը: Անդամաքարտերու բաժանումը տեղի կ'ունենայ նոյնպէս Առնուվիլի, Ալֆորվիլի եւ Շավիլի հոգաբարձութիւններու միջոցով, դիւրութիւն տալու համար արուարձաններու բնակչութեան, վարչութեան ներկայացուցիչները, որոնց պիտի կրնան ընկերանալ նաեւ ընդհ. ժողովէն ընտրուած յանձնախումբին անդամները, անդամաքարտերու բաժանում պիտի կատարեն Լիլա, Պուա Քոլոմպ, Սեվռան, Իսի, Քաշան եւայլն տեղւոյն հայ դպրոցներու սրահներուն մէջ:

Վարչութեան նախագահ Գառնիկ Պաղտասարեան

Ծանօթ.— Քարտերու բաժանումը կը սկսի Սեվրան, Քանեքօ Քաշան եւ շրջակաները Յուլիս 3ին, Պուա Քոլոմպ եւ շրջակաները Յուլիս 10ին, Իսի Յուլիս 17ին, Լիլա Յուլիս 24ին:

ՎԱՐՁԱԿԱՆ

15 Յունիսին Շավիլէն մեռնող չէֆով հազար ֆրանք ղրկող հայրենակիցը իր անունը եւ հասցէն իմացնէ, որուշ կերպով գրուած:

Յունիս 20ին մեռնող քառքով 1600 ֆրանք ղրկող մեր բաժանորդէն ալ կը խնդրուի իր անունը եւ հասցէն իմացնել: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԸՆԿԵՐԱ-ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

«Եգիպտացի» կոմիտէն կազմակերպած է հրապարակային դասախօսութեանց շարք մը, որուն առաջինը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, «Սոսիէթէ Սավանթ»ի salle D.ին մէջ: Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր քաղաքական ուղին»: Կը հրաւիրուին Եգիպտացիի, շրջաններու ընկերներն ու համակիրները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Յակոբ Նիկողոսեան (Պուա Քոլոմպ) եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon), իր կնոջ եւ իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի: Կիր. 10 Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը:

Ֆ. Հ. Կ. Խաչի օգնութեան մասնաճիւղը (Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւն) իր դարմանատան մէջ, 15 rue Jean Goujon, Paris (8), tél. Roq. 29-00, հաստատած է Ռատիօսքօփիի գործիք:

Կը յանձնարարենք ուրեմն մանաւանդ արձակուրդի այս օրերուն, հանրային կազմակերպութիւններուն, որոնք մանուկներուն խմբական զբօսաշրջութիւն կը կազմակերպեն, ինչպէս նաեւ բոլոր ծնողքներուն, բժշկական քննութենէ եւ ռատիօսքօփիէ անցնել տալ մանուկները:

Դարմանատունը բաց է սովորաբար ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ օրերը մինչեւ կէս օր: Խճողումներու տեղի չտալու համար, անհրաժեշտ է նախապէս յարաբերութեան մէջ մտնել դարմանատան ղեկավարութեան հետ եւ մասնաւոր օր նշանակել խմբական քննութիւններուն համար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

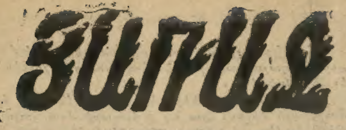

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 տնգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 2 JUILLET 1949 Շաբաթ 2 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5887-Նոր շրջան թիւ 1298 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՂՋՈՅՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

Վաղը՝ կիրակի, Մոնրուժի մէջ տեղի կ'ունենայ Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման հանդէսը, առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ գիշեր։

Մարզահանդէսին պիտի մասնակցին շուրջ 200 երկսեռ մարզիկներ, կատարելով զանազան մրցումներ եւ ընդհանուր տողանցք։

Հայ Արիներն ու Արենուշները իրենց ամբողջական կազմով եւ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդը իր երգչախումբով պիտի աւելցնեն փայլը այս մարզական փառատօնին, որ կոչուած է պատմական օր մը դառնալու Փարիզահայ մարզական տարեգրութեանց մէջ։

Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան հիմը դրին խումբ մը նախկին մարզիկներ, որոնք շատ կարճ ժամանակի մէջ կրցան իրենց շուրջ համախմբել Նոր Սերունդի երիտասարդները։ Օրէ օր կ'աւելնայ թիւը անդամներուն, որոնք բժշկական քննութիւն անցնելէ վերջ կը մարզուին Ֆրանսայի Ազգային Կրթութեան Նախարարութեան կողմէ տրամադրուած մասնագէտ մարզիչներու հսկողութեան տակ։

Մարզականը Մոնրուժի մէջ ունի արդէն իր ժամանակաւոր մարզադաշտը մասնաւոր Սթատի մը մէջ (Օլիէ), ուր ամէն կիրակի Միութեան անդամներն ու Արենուշները կը հաւաքուին զանազան մարզանքներ կատարելու եւ մրցումներու պատրաստուելու համար։

Շուտով պիտի ունենայ նաեւ երկրորդ մարզադաշտ մը, տրամադրուած հայաշատ արուարձանի մը քաղաքապետութեան կողմէ, ինչ որ աւելի եւս զարկ պիտի տայ Նոր Սերունդի այս երիտասարդ կազմակերպութեան գործունէութեան։

Քաջալերական է տեսնել, որ մեր երկսեռ երիտասարդութիւնը ամէն օր նոր ճիգ մը կ'ընէ կազմակերպելու համար իր ինքնապաշտպանութիւնը։ Մարզանքը լաւագոյն միջոցն է եղբայրական կապեր ստեղծելու համար Միութեան անդամներուն միջեւ։ Մարզադաշտը ամէնէն մաքուր միջավայրն է՝ ֆիզիքապէս առողջ ու կայտառ սերունդ պատրաստելու համար։ Մարզանքին ու մարզադաշտին կապուած երկսեռ երիտասարդութիւնը նողկանք միայն կրնայ զգալ հասարակաց «տանսինկ»ներէն ու սրճարաններու վատառողջ մթնոլորտէն։

Կարճ ժամանակի մէջ հարիւրաւորներու համախմբումը նորակազմ Միութեան շուրջ ըմբռնելի է։ Ատիկա գրաւական մըն է թէ նախաձեռնողները զինուած են զոհողութեան ոգիով եւ անշահախնդիր նուիրումով։

Եթէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆրանսայի շրջանին մէջ սայթաքումներ չունենար եւ մնար իր կոչման բարձրութեան վրայ — ինչպէս մնացած է Սուրիա — Լիբանանի մէջ —, Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդութիւնը այսօր ամբողջութեամբ պիտի երթար ստուարացնելու մարմնակրթական այդ մեծ Միութեան շարքերը եւ մարզական նոր միութիւն մը կազմելու հարկադրանքին տակ պիտի չգտնուէր։

Դժբախտաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆրանսայի մէջ շատ կարճ ատեն միայն փառքի օրեր ապրեցաւ։ Հիմնադիրներու եւ վարիչներու միջեւ ծագած անհամաձայնութեանց հետեւանքով, անիկա տարիներով գրեթէ անգործութեան մատնուեցաւ։

Ազատագրութենէն վերջ, հիմնադիրներէն մէկը նիւթական մեծ զոհողութիւններ յանձն առաւ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին ոտքի կանգնեցնելու համար՝ իր ղեկավարութեամբ։

Այդ օրերուն հովը տարբեր ուղղութեամբ կը փչէր։ Հիմնադիրը դժբախտաբար տարուեցաւ այդ հովէն եւ իր կանխահաս մահուան հետ գերեզման տարաւ նաեւ իր սիրած Միութիւնը։

Այսօր պառակտուած է դժբախտաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆրանսայի մէջ։ Պառակտուած են նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները։

Այս պայմաններուն մէջ, Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը իր երիտասարդ կազմակերպութեամբ կոչուած է մեծ դեր մը խաղալու Ֆրանսայի շրջանին մէջ։

Երբ երեսուն տարի առաջ, Զինադադարի խանդավառ օրերուն, Պոլսոյ մէջ կը կազմուէր Հ. Մ. Ը. Մ.ը, անդրանդամները երդում կ'ընէին հայկական եռագոյնին վրայ եւ կ'ուխտէին հաւատարիմ մնալ անոր։

Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ական վարիչներէն ոմանք դրժեցին իրենց երդումը եւ ուրացան հայութեան ազատութեան եւ անկախութեան խորհրդանշանը։

Վաղը Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը իր հանդէսը կը բանայ դրօշակի արարողութեամբ եւ մարզադաշտի կայմին վրայ կը բարձրացնէ հայկական եռագոյնը, որուն ծալքերուն տակ փարիզահայութիւնը պիտի վայելէ հաճելի եւ անմոռանալի օր մը։

Երկսեռ երիտասարդ մարզիկները պիտի ներշնչուին այդ դրօշի խորհուրդէն, դառնալու համար հայրենատէր քաղաքացիները վաղուան ազատ եւ անկախ Հայաստանին։

Ողջո՜յն Նոր Սերունդի Մարզականին եւ իր անդրանիկ Մարզահանդէսին։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կրօնական համագումար Էջմիածնի մէջ

ԿՈՒՍԱԿՐՕՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՎՐԱՅ

Երեւանէն կը գրեն Աղեքսանդրիոյ «Արաքս» թերթին.— Վեհափառ Հայրապետը ականջներէն գործողութեան ենթարկուելէ յետոյ, այժմ լաւ է, թէեւ ծանր կը լսէ։ Առանց ակնոցի կը կարդայ եւ սուր տեսողութիւն ունի։ Այստեղ որոշուած էր տարւոյս Սեպտեմբեր 24—25ին, Էջմիածնի մէջ տօնել Հայրապետին կրօնական, գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան յոբելեանը բայց վերջի պահուն Յոբելինական Յանձնախումբը յարմար գտաւ 1950ի ամրան տօնել, երբ Էջմիածնայ մէջ տեղի պիտի ունենայ Կրօնական Համագումար եւ Միւռոնօրհնութիւն։ Կրօնական այս համագումարին գլխաւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ կուսակրօնական հարցը լուծել։ Ներկայ պիտի ըլլան արտասահմանեան թեմերու առաջնորդները, պատուիրակներ եւ արտասահմանեան ներկայացուցիչներ։

★ Մայիսի սկիզբը ապահով կերպով Երեւան հասան Ամերիկահայերու գոյքերը։ Ասոնց կարգին է Ամերիկահայ ծանօթ բարերար Հայկ Քավուքճեանի Էջմիածնի նուիրած տպարանի ամբողջական կազմուածք մը մեքենաներով, զինկօկրաֆի գործիքներով եւայլն։ Յիշեալ բարերարը արդէն իր ծախքովը 3 սան կը պահէ Էջմիածնայ ճեմարանին մէջ։

ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ՕՐԻՈԼԻ

Առջի օր օտար մամուլի ընկերակցութիւնը ճաշկերոյթ մը սարքած էր Լատինական Ամերիկայի շէնքին մէջ ի պատիւ հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլի։ Ներկայ էին ազգ. ժողովինախագահ Պ. Էտուար Էրիօ, հանրապ. ժողովի նախագահ Կասթօն Մոնէրվիլ, Ֆրանսական Միութեան նախագահ (Union Française) Պուատուն եւ տեղեկատուութեանց նախարար Միթրան, եւն։

Ճաշէն յետոյ, Պ. Վէնսան Օրիոլ խօսք առաւ մամուլի ընկերակցութեան նախագահ Պ. Վինոէին որ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն եւ գնահատեց Ֆրանսայի ճիգերը վերագտնելու համար իր տեղը այնքան տառապանքներէ վերջը։

Հանրապետութեան նախագահը իր ճառին մէջ յայտարարեց թէ Չորս Մեծերու Խորհուրդը պիտի շարունակէ ուղղակի խօսակցութիւնները, փարատելու համար թիւրիմացութիւններն եւ կասկածները։ Ակնարկելով ազգ. շահերու, վարչաձեւերու զանազանութեան, ըսաւ. — «Մանկամտութիւն, մինչեւ անգամ հրէշային բան է հաւատալ թէ միեւնոյն կարգուսարքը կրնայ հաստատուիլ բոլոր երկիրներուն մէջ, միեւնոյն ատեն եւ միեւնոյն ձեւերով»։ Իր կարծիքով, Չորսերու Խորհուրդին արդիւնքը «թէեւ տկար է, բայց բախտաւոր»։ Նախագահը այս առթիւ գոհունակութեամբ յիշեց Ֆրանսայի վերելքը եւ արտադրութեան յաւելումը։

Ճաշին ներկայ էին «Յառաջ»ի երկու աշխատակիցները։

Ամերիկա դրամ կ'առաջարկէ բոլոր երկիրներու համար

ԻՐ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՒՐՈՊԱ ԿՈՒԳԱՅ ԵՒ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ԱՆԳԱՐԱ

Փարիզի տնտեսական ժողովը դեռ չաւարտած Միացեալ Նահանգներու ելմտական նախարար Սնայտըր այս օրերս կը հասնի Լոնտոն, ուր պիտի գումարուի Անգլիոյ գաղթապետութեան ելմտական նախարարներու ժողովը, զբաղելու համար անգլիական դրամական տագնապի խնդրով։

Ամերիկացի նախարարին ծրագիրն է տեղւոյն վրայ ուսումնասիրել արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական եւ գանձային կացութիւնը եւ ծանօթացնել իր ծրագիրը որ է ամերիկեան մասնաւոր դրամագլուխները տրամադրել Եւրոպայի եւ անդրծովեան երկիրներու, եւ ելմտական բաց ունեցող երկիրներու ոսկի փոխ տալ, որպէսզի դրամներու կայունութիւն մը ձեռք բերելու։

Ըստ, միջազգային դրամական փոխանակութեանց ազատութիւնը կարելի չեղաւ ձեռք բերել, տոլարի նուազութեան, արտադրութեանց եւ տընտեսական յարաբերութեանց պակսելուն հետեւանքով։ Ամերիկացի անհատ դրամատէրները, նկատելով որ չեն կրնար իրենց դրամագլուխը շահագործել իրենց երկրին մէջ, կ'ուզեն զայն տրամադրել ամէն կողմ, որպէսզի տոլարի տագնապը թեթեւնայ, եւ փոխանակութեանց ու ազատ մրցակցութեան հին դրութիւնը վերահաստատուի։

Բայց անոնք իրենց դրամը չպիտի բաշխեն։ Ապահովութիւններ պիտի պահանջեն։ Պիտի ըսեն. մենք ձեզի դրամագլուխ կ'առաջարկենք, բայց փոխարէն դուք ալ պէտք է շահոյթի եւ առեւտուրի ազատութիւն տաք. խոստացէք նաեւ որ այլեւս ազգայնացումներ չպիտի կատարէք եւ մեր շահը մեզի պիտի ղրկէք։

Այս սկզբունքին վրայ պիտի բանակցին եւ առաջիկայ Սեպտեմբերին Ուաշինկթընի մէջ միջազգայինդրամական ժողով մը տեղի պիտի ունենայ։ Այս ծրագրին հաւանաբար ընդդիմացողներ պիտի ըլլան, մասնաւորաբար Անգլիա որ հազիւ ներկայ պայմաններուն տակ, ինքզինք ու իր դրամը կը պաշտպանէ ամերիկեան ծաւալականութեան դէմ։

★ Թուրքթերթերու գրածին նայելով Ամերիկայի ելմտական նախարարը Անգարա կը սպասուի այս ամսուան մէջ, Թուրքեւամերիկեան զինուորական գործակցութիւնը լրացնելու համար տընտեսական եւ գանձային համաձայնութեամբ մը։ Ամերիկացի նախարարին պիտի ընկերանան կարգ մը մասնագէտներ։ Թուրքիա իր ելեւմուտքը բարեկարգելու համար մասնագէտ մը խնդրած էր Ամերիկայէ որ Փրոֆ. Պրուկը նշանակած է այդ մասին եւ ան մօտերս Անգարա կը հասնի։

★ Թիթոյի կառավարութիւնը 200 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը խնդրած ըլլալով, Մոնտիալ Պանք այժմ կը քննէ այդ խնդիրը եւ փորձագէտներ պիտի ղրկէ Եուկոսլաւիա, երկրին տնտեսական պայմանները քննելու համար։ Մտադրութիւն կայ 75 միլիոն մը տրամադրելու անոր որպէսզի գնէ նաւ, ելեկտրական ու հողագործական գործիքներ եւայլն։

ՎԻՇԻՆՍՔԻ ԴՈՒՌԸ ԲԱՑ ԿԸ ՁԳԷ

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարար Պ. Վիշինսքի երկար յայտարարութիւն մը ըրաւ «Փրավտա»յի խմբագրին, Չորսերու ժողովին արդիւնքին մասին։ Մանրամասնօրէն խօսեցաւ թէ ինչպէս յաջողած էր դրամատիրական երկիրներու մեքենայութիւնները չէզոքացնել եւ յայտարարեց թէ Փարիզի ժողովը Սովիէթ. յաղթանակ մըն էր։ Անդրադառնալով, արդիւնքի մը հասնելու համար երկու կողմէ եղած զիջումներու, յարեց. «կը խորհիմ թէ ապագային ալ, պէտք պիտի ըլլայ փոխադարձաբար զիջումներ կատարել, համաձայն Փոցտամի դաշնագրին սկզբունքներուն»։

ՕԴԱՆԱԽԱՑԻՆ շինութեանց Իսսի եւ Պիյանքուրի գործարանները կառավարութիւնը փակեց։ Թէեւ աշխատաւորները զայն գրաւեցին, բայց ոստիկանութիւնը պարպել տուաւ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճը վերջապէս կազմուեցաւ նախագահութեամբ Ալեքսանդրոս Դիոմետեսի (անկախ)։ Արտաքին նախարար կը մնայ Պ. Ցալտարիս։ 17րդ դահլիճն է այս, երկրին ազատագրումէն ի վեր։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հիւսիսային շրջանին պետական պաշտօնեաները վերջնագիր մը տուին կառավարութեան, սպառնալով ընդհ. գործադուլ յայտարարել, եթէ իրենց դիրքերը եւ թոշակները չճշդուին։

ՖՐԱՆՍԱ 42 միլիոն ֆրանք պարտք վճարեց ամերիկեան եւ քանատական դրամատուններէն իր կնքած փոխառութեանց վրայէն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՍԿ «ՀԱՅԱՍԷՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵ՛ՐԸ»

Մեր դէմ կատարուած տեւական յարձակումները՝ մանաւանդ ակնյայտնի զրպարտութիւնները, այլեւս ոչ մէկ նշանակութիւն եւ արժէք կը ներկայացնեն: Մեզմէ աւելի շատ, մեր բարեկամները ու անկախ մտածող հայրենակիցները յաճախ կ'ընդվզին:

Կը կարծենք թէ անիմաստ պիտի ըլլայ անդրադառնալ թուղթին յանձնուած բոլոր այն լրբութիւններուն, որոնցմով մեր ողորմելի հակառակորդները զինուած, կը կարծեն մոլորեցնել հանրային կարծիքը:

Դաշնակցութիւնը եւ իր գործիչները վարկաբեկելու համար «հայրենադաւութեան» ամբաստանութիւնները, կրնան ազդել իրենց հիւանդագին ուղեղներուն՝ բայց ոչ մէկ առողջ մտքի վրայ:

Մեր հաշուին, կրկնենք անգամ մը եւս, հակառակորդը մեզի կը զբաղեցնէ միայն այն վտանգաւոր, եւ իբրեւ ազգակործան աշխատանքին համար, որուն ան լծուած է որպէս մեքենայ՝ առանց հաւատքի եւ անպարկեշտօրէն:

Կը կարծեն լռեցնել մեզ սպառնալիքներո՞վ —կը չփոթեն՝ Ֆրանսայի կարգերն ուսրդարադատութիւնը խորհրդայինի հետ,— Թող շարունակեն ինչպէս որ կ'ուզեն:

Ամէն պարագայի, մենք ցուցմունքներ պիտի չընենք իրենց անպարկեշտ եւ վնասակար արարքներու մասին՝ ուղղուած այս երկրի ապահովութեան դէմ, եւ ոչ ալ պիտի յիշեցնենք իրենց նամակներն ու արտայայտութիւնները՝ ուղղուած ծանօթ եւ անծանօթ «գերմանական գործակալներուն»:

Այս բոլորը գիտնալով է, որ անոնք խուսափելով դէպքերու ճիշդ եւ տրամաբանական գնահատութեան պարտականութենէն, ամէն օր մէկ նոր յիմարութեան ապացոյց է որ երեւան կը բերեն:

Մայիս 28ի դէմ, իրենց այլանդակութիւններէն խայտառակուած՝ կը փորձեն իրենց թոյնը թափել Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան վրայ: Ի՞նչ է պատահած, ի՞նչ կայ օտար կազմակերպութեան մը դէմ իրենց բարբաջանքներուն եւ մեր ներքին վէճերուն միջեւ:

Եթէ ճիշդ է, որ մեր Ֆրանսացի ընկերվարական բարեկամները, ինչպէս միշտ, այս տարի եւս զանազան շրջաններու մէջ, իրենց ներկայութեամբ պատուեցին մեր Ազգային Տօնը, այս փաստը նորութիւն մը չէր: Անոնց ներկայութեամբ կամ ոչ, Մայիս 28ը տօնուեր է, պիտի տօնուի միշտ ալ:

Դէմ ե՞ն եղած մեր անկախութեան պայքարին, ժխտած ե՞ն մեր իրաւունքը, մեր ազգային պահանջներու մասին. — անշուշտ ոչ:

Դեռ այն ժամանակ երբ, հայկական հարցը, քաղաքականապէս իր սաղմնային շրջանին մէջ էր, Ժօռէսներ, Փիէռ Քիյարներ եւ Փրէսանսէներն էին, իբրեւ միջազգային մեծ հեղինակութիւններ, որ կը պայքարէին: Անոնց բարոյական շունչին տակ էր, ի այս երկրի եւ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ, արդարութիւն կը պահանջուէր ի նպաստ մեր դատին:

90ական թուականներէն սկսած մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը, եւ անոր յաջորդող մէկ քանի տարիներու ընթացքին, հայկական հարցի շուրջ եթէ գոյութիւն ունեցաւ նպաստաւոր մթնոլորտ մը, ոչ ոք կրնայ ժխտել այդ իրողութեան մէջ Ֆրանսացի ընկերվարական կուսակցութեան կատարած մեծ դերը:

Անիմաստ է, որեւէ նկատումով - դէպքերն ու իրողութիւնները շրջել: Վատութիւն է մանաւանդ՝ քինախնդրութեամբ ուրանալ պատմական փաստերը:

Այս հաստատումով, մենք չենք ուզեր «հայասիրութեան» անիմաստ վկայական առաջադրել որ եւ է օտար քաղաքական կուսակցութեան համար:

Կեանքն ու իրականութիւնը, ցոյց կուտան, որ անհասանելի դժուար է ՝ օտարէն պահանջել բան մը, որ միշտ ալ կարելի չէ:

Գիտենք մանաւանդ, որ մեր հարցի վերաբերմամբ, եթէ յաճախ լուռ են եւ անտարբեր բազմաթիւ օտար կուսակցութիւններն եւ դէմքերը, այս երբեք արտայայտութիւնը չէ իրենց ներքին համոզումներուն: Եւ վերջապէս, օտարը, պարտական է ամէնէն առաջ հաշուի առնել իր իսկ երկրի եւ ժողովուրդի սեփական շահերը: Ֆրանսացի, անգլիացի եւ կամ պելճիքացի ընկերվարական մը չի կրնար իր երկրի անմիջական շահերը ստորադասել հայկական շահերուն:

Տարբեր վերաբերմո՞ւնք է ունեցեր համայնավար կուսակցութիւնը, մանաւանդ ռուս բոլշեւիկը:

Բաւական չէ ամբոխավարութեամբ, սուտի եւ կեղծիքի վրայ չինուած առասպելներով Հայաստանի եւ հայութեան դոյութիւնը՝ շնորհքն ու պարգեւը նկատել աստուածաշնորհ Ստալինին եւ իր կուսակցութեան:

1918—1921ի ընթացքին, Պրէստ Լիտովսքէն մինչեւ Կարս, ռուս բոլշեւիկն էր, որ տեւականօրէն մեր ազգային հողերն ու իրաւունքները առատօրէն նուիրեց ոչ միայն Թուրքին այլ եւ մեր հարեւաններուն:

Անկէ ետք, մինչեւ այս օրերուն, միշտ նոյն վերաբերմունքն է, որ հիմքը կը կազմէ Մոսկուայի քաղաքականութեան՝ հայկական հարցի մասին:

Խորհրդային Միութեան՝ արեւելեան քաղաքականութեան եւ համաշխարհային յեղափոխութեան շահերուն դէմ, հայկական հարցի իրական կարեւորութիւնը բոլշեւիկեան տեսակէտով, ծանօթ է բոլորին:

Վերապրող հայութեան ոչնչացումն իսկ կրնայ արդարանալ ըստ Լենինի եւ ուրիշ հեղինակութիւններու, եթէ այդ կը պահանջէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը:

Թոյն թափել օտար ընկերվարականներու հասցէին, յիշելով անոնց բացասական դիրքը մեր հարցի նկատմամբ, առանց առարկայական քննութեան, ոչինչով կրնայ նսեմացնել Արեւմտեան ընկերվարութեան օժանդակութիւնները մեր վերջին կէս դարու պատմութեան ընթացքին:

Մեր հակառակորդները, անկարելի է, որ տարբեր համոզումի մը հասնին եթէ դեռ միտք եւ սիրտ ունին:

Բայց եթէ իրենք կը կարծեն որ այս ձեւով պիտի յաջողին հայութեան մէջ աւելի եւս խորացնել բոլշեւիզմի «հայասիրութեան» համբաւը, իրենք ապացոյցը կուտան բոլշեւիզմի մասին իրենց խոր տգիտութեանը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Աթէնքի Հայերը իրենց հոգերով

1947ի ներգաղթէն վերջ, Աթէնքի եւ շրջակայքի հոծ հայութիւնը նուազեցաւ: Ներկայիս, Տորկութիի (Ֆիքս) եւ հին ու նոր Քօքինիոյ եւ Աթէնքի մէջ մնացած են շուրջ 8 հազար Հայեր, որոնցմէ ալ սկսած է արտագաղթ մը դէպի Պրազիլիա, Արժանթին, Բերու եւ Վէնէզուէլլա:

Պիրէօսի նաւահանգիստէն ամէն ամիս Սելանիկէն եւ Աթէնքէն գրեթէ 30 ընտանիքներ դէպի Հարաւային Ամերիկա կը մեկնին: Շատեր ալ կը սպասեն «էֆիտէվիտ»ներուն: Հելլէններ եւ կառավարական շրջանակներ իսկ զարմանքով կը դիտեն Հայերու արտագաղթի փութկոտ շարժումը դէպի հեռաւոր երկիրներ:

Իւրաքանչիւր մեկնող՝ թուղթերու պատրաստութեան եւ ճամբորդութեան համար առնուազն կը ծախսէ 7 միլիոն դրախմի (30 անգլ. ոսկեդրամ):

Քաջալերական լուրեր չեն հասնիր մէկ տարի առաջ մեկնողներէն: Շատեր կը տրտնջան օդէն, ջուրէն, բնակարանի տագնապէն եւ հայկական կեանքէ զուրկ մնալէն:

Դեռ վերջերս ընտանիք մը որ տարի մը վայելելէ վերջ Արժանթինի միսն ու կաթը՝ վերադարձաւ:

Պուէնոս Այրէսի Ազգ. Կեդրոնն ալ իր յաճախակի հրատարակած շրջաբերականներով կը զգուշացնէ Հայերը Հարաւ. Ամերիկա հաւաքուելէ, պարզելով զանազան դժուարութիւններ. բայց հեռաւոր սուրբը զօրաւոր կ'ըլլայ:

Հակառակ արտագաղթի հոսանքին, ազգ. իշխանութիւնները մեծ ճիգ կը թափեն «մնացորդաց»ը պահելու ամուր իր կրօնական, կրթական եւ ընկերային կեանքին մէջ:

Քօքինիա, որ հայաշատ կեդրոններէն մին է եւ կը գտնուի Պիրէօսի եւ Աթէնքի միջեւ, ունի մերձաւորապէս 175.000 բնակիչ: Հայերս 2800 հոգի ունինք հոս, քարուկիր եկեղեցի եւ դպրոց: Ազգային գործերը կը վարէ թաղականութիւն մը: Այս առթիւ յիշենք որ պետական բարեհաճ թոյլտուութեամբ հայկական բոլոր վարժարանները վերաբացուած են արուարձաններուն մէջ:

Քօքինիոյ մէջ ազգ. վարժարանը ունի 128 աշակերտ: Տնօրէնն է Պ. Արմենակ Տէր Յակոբեան, որ կը վարէ գործը հայ եւ յոյն ուսուցչական մարմնով մը:

Ազգ. վարժարանը ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ սկաուտներու երկսեռ կազմակերպութիւն: Հայկ. եւ պետական տօներու հանդիսութեանց մէջ առանք կը բերեն իրենց պատուաւոր մասնակցութիւնը:

Քօքինիոյ մէջ հայ բողոքականները եւս ունին իրենց եկեղեցին ու նորաշէն վարժարանը, ուր կ'ուսանին 70է մօտ աշակերտներ: Քարոզիչն է Վեր. Գ. Տէմիրճեան, որ տիկնոջը հետ կը գործէ մեծ նուիրումով եւ կը մասնակցի սիրայօժար հայկական բոլոր հանդիսութեանց:

Ուրոյն վարժարան է Կ. Խաչի Զաւարեանը իր սեփական շէնքով, մատենադարանով եւ մատակարարութիւնով: Ունի 130 աշակերտ:

Հայ կաթոլիկները հոս կը պահեն եկեղեցի մը, ուր կը պաշտօնավարեն Հ. Յովհաննէս Գոյունեան եւ Հ. Խանձեան:

Տօրկութի կամ Ֆիքս կը գտնուի Աթէնքի եւ Ֆալէրոյի միջեւ: Հոս ալ 3 հազարի մօտ հայութիւն մը կ'ապրի: Փայտաշէն եկեղեցին կը ծառայէ իբրեւ դպրոց, 130 աշակերտներով:

Հայ բողոքականները հոս ունին իրենց ուրոյն ժողովարանն ու դպրոցը որոնց ներքին տնօրէնուհին է Տիկին Մ. Խաչատուրեան: Դպրոցը իր 110 աշակերտներով ունի նաեւ իր մանկապարտէզի բաժինը: Երկու հայ եւ երկու յոյն ուսուցչուհիներ կը գործեն ներդաշնակութեամբ:

(Ազդակ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԱՑ շրջանի նոր Զանգու ջրանցքի աշխատանքները արագ թափով կ'ընթանան: Այս ջրանցքը պիտի ոռոգէ 500 հեկտար խոպան տարածութիւն մը: Աշխատանքներուն կը մասնակցին 700 կոլխոզնիկներ: Նախատեսուած է որ Յուլիսի ընթացքին այգիներուն համար ստանան առատ ջուր:

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ գիտահետազօտական բաժանմունքը նպատակ ունի հրատարակել 15 գիրքեր, քիմիաբանութեան, մաթեմաթիքի, աշխարհագրութեան, աստղաբաշխութեան եւ այլ ուսումնասիրութիւններու վերաբերեալ, որոնք պիտի պարունակեն սովետ միութեան տեսակէտները եւ աշխատանքի արդիւնքը: Այս գիրքերու խմբագրութիւնը պիտի կատարուի Խաչիկ Մարկոսեանի գլխաւորութեամբ եւ հրատարակութենէն վերջ պիտի ղրկուին Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնարանները, դասաւանդութեան համար:

ԳԱՀԱԾՈՅԻ Հայաստանի գործարաններու մեքենայացման համար յատկացուած է 5 միլիառ րուպլի: Վերակառուցման եւ շինարարական աշխատանքի մէջ է Հոկտեմբերեան գործարանը: Այս տարի շահագործման կը յանձնուին նոր բաժիններ, որոնց շնորհիւ գործարանը պիտի արտադրէ 7 միլիոն տուփ պահածոյ, անցեալ տարուան 3 միլիոն 500.000ին դէմ: Երեւանի պահածոյի գործարանը վերակառուցուած եւ մեքենայացուած են բանջարեղէնի բաժանմունքները: Ասոնց համար ծախսուած է 3 միլիոն րուպլի: Այս տարի պիտի արտադրէ աւելի քան 4 միլիոն տուփ պահածոյ:

ԵԼԵԿՏՐԱԼԱՄԲԵՐՈՒ գործարանի շինութիւնը սկսած է Մայիսին: Ներկայիս կը շինուին արտադրական բաժանմունքի երկաթեայ մասերը: Բաժանմունքը ունի 160 մեթր երկարութիւն եւ 18 մեթր բարձրութիւն:

ՈՍԿԵՐԻՉ Յակոբ Խամպէրեան, Երեւանի թանգարանին ղրկած է երկու ոսկիէ ափսէներ, մէկուն մէջ փորագրուած է սովետական Հայաստանի պետական զինանշանը, իսկ միւսը կը ներկայացնէ Հայաստանի ժողովածու զարդանկարներ: Այս երկու ափսէները ցուցադրուած են հասարակութեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ բազմաթիւ հանրային պարտէզներու ցանկապատներէն իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ գեղեցիկ նմոյշ մը հայկական մանրանկարչական եւ զարդանկարչական ոճի: Այդ ցանկապատերու մէկ քանի նախագիծերը պատրաստած է յայտնի ճարտարապետ Մառք Գրիգորեանը: Նախագիծերու շատերուն իր մասնակցութիւնը բերած է երիտասարդ ճարտարապետուհի Գոհար Գրիգորեան, որ Երեւանի բազմարուեստեանը աւարտած է այս տարի, եւ կը պատրաստէ ծառուղիներու համար ալ ցանկապատերու նախագիծեր:

ԹԵՒՈՍԵԱՆԻ ՓՈԽ-ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՆՈՒԱՆՈՒՄԸ ԱՆԿԻՒՆԱԴԱՐՁ ՄԸ ԿԸ ԿԱԶՄԷ

ԼՈՆՏՈՆ, 21.— Ծանօթ օրագրող Էտուըրտ Քրէնշով, «Օպզըրվըր» հանդէսին մէջ մեկնաբանելով Ռուսիոյ ծանր ճարտարարուեստի նախարար Թեւոսեանի փոխ վարչապետ անուանումը, կը գրէ.

«Թեւոսեան ճարտարարուեստի երեք ղեկավարներէն մին է, որ վերջին երկու տարուան ընթացքին, փոխ վարչապետի պաշտօնին բարձրացած է: Թեւոսեանէ առաջ, մեքենական գործիքներու ճարտարարուեստի ու մեքենաշինութեան ճարտարարուեստի նախարարներ Եէֆրէմով եւ Մալիշէվ ալ փոխ վարչապետ կարգուած էին: Երեքը, այժմ, թէքնիք շատ զօրաւոր եռանկիւն մը կը կազմեն կառավարութեան մէջ: Տարակոյս չկայ որ, այս երեք նորընտիր փոխ վարչապետները ի վիճակի են զօրնական խնդիրները լուծել, իրենց յեղափոխական պաշտօնակիցներէն լաւագոյն եւ իրապաշտ կերպով:

Այս նոր անուանումները յստակօրէն ցոյց

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻԿՈՍԻԱ, Յունիս 4ին արտակարգ շուքով տօնուած է քաղաքին մեծ սրահին «Բալաս»ի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան 31րդ տարեդարձը: Նիկոսիոյ համար աննախընթաց բազմութեամբ մը 1200 հոգի: Տօնին նախաձեռնարկ եղած էին Հայ Կանանց Կիլիկեան Միութիւնը, Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը, Լառնագայի Հայ Ակումբը եւ Տիկնանց մասնաճիւղը՝ տօնին տալով ժողովրդական բնոյթ: Նախագահած է տեղւոյն նորընտիր քաղաքապետ Տոքթ. Ի. Տէրվիս ի ներկայութեան հինգ անդամներուն:

Հանդէսը բացած է Պ. Լ. Փօյաճեան եւ խօսած է Բժ. Ռ. Թագւորեան, նախ անգլերէն եւ ապա հայերէն: Ընկեր Բէկլար Նաւասարդեան որ Եգիպտոսէն հրաւիրուած էր, խօսած է անգլերէն, եւ հայերէն: Իսկ քաղաքապետը խօսած է յունարէն Յոյն եւ հայ յարաբերութեանց մասին, անոր ճառը հայերէնի թարգմանած է Պ. Ն. Մազմանեան: Գեղարուեստական բաժինը եղած է շատ ճոխ:

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕՅԻ մէջ եւս Մայիս 28ը տօնուած է շքեղ կերպով քաղաքին մեծագոյն սրահներէն Վիքթորի Հոլի մէջ: Խօսած են Երուսաղէմէն նոր ժամանած ընկեր Ոսկան Սահակեան եւ Պուէնոս Այրէսէն մասնաւորապար հրաւիրուած ընկեր Սմբատ Թորգոմեան: Նոյն օրը աւելի քան 300 ազգայիններ մեծ թափորով շքեղ ծաղկեպսակ մը, զարդարուած եռագոյնով, զետեղած են Ուրուկուայի ազգային հերոսԱրդիկասի արձանին վրայ: Խօսած են Պ. Julio Caporale Esalta եւ Նոր Սերունդէն ընկեր Յակոբ Գոփուղեան: Այս ցոյցը մեծ տպաւորութիւն ձգած է տեղական բոլոր շրջանակներուն մէջ, եւ նոյն օրուան թերթերը մեծ գովեստով խօսած են մեր ժողովուրդի եւ անոր արդար դատի շուրջ, առաջին էջին վրայ զետեղելով ցոյցին մեծադիր նկարը:

ՀԱԼԷՊ.— Յունիս 5ին քաղաքապետարանի դաշտին վրայ, 10 հազարի հասնող բազմութեան մը ներկայութեան, Փութպոլի Հալէպի ախոյեանութեան մրցումներուն մաս կազմող վերջին հանդիպումին Հ. Մ. Ը. Մ. ը2—1 արդիւնքով պարտութեան մատնեց Վասպուրականը եւ տիրացաւ 1949ի Ախոյեան տիտղոսին:

կուսան որ ռուսական վարչութեան մէջ բոլորովին նոր զարգացում մը ի յայտ եկած է: Ցարդ, Ռուսիոյ փոխ վարչապետները կ'ընտրուէին Բոլշեվիկեան անդամներէն: Վերոյիշեալ երեք անդամներուն տրուած այս լիազօրութիւնը սա պարագան կ'ապացուցանէ որ Սովիէթ Ռուսիոյ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ճարտարարուեստի մասնագէտներուն հնարաւորութիւն կը տրուի գործելու քաղաքական մարզի մէջ: Դէպքերը ցոյց կուտան որ, շատ մօտ առենէն, Ռուսիոյ վարչային դերադրին մեքենային մէջ կարեւոր եւ անսպասելի փոփոխութիւններ պիտի ըլլան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ, 27 Յունիս.— Թէեւ մի քիչ ուշ, բայց բաւական փայլուն կերպով տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 31րդ տարեդարձը: Հանդէսը բացուեցաւ Հայր Լեւոնեանի (Վիէն), ղեկավարութեամբ «Փամ փորտանօ»ով:

Բացման խօսքէն վերջ վայրկեան մը յոտընկայս լռութիւն, ի յարգանս այն նահատակներուն որ իրենց արեան գնով Հայաստանի անկախութիւնը պարգեւեցին: Գեղարուեստական բաժինը շատ յաջող էր, Արտասանեցին պատանի Յ. Մէլէքեան, Հայկ Պիչաքճեան, փոքրիկն Սիմոնեան եւ Մ. Խրլաքեան, մեներգեցին Օր. Լուսին Բարակեաւլուրեան, Պօղկութեան եւ Ա. Խրլաքեան: Եղան մէկէ աւելի խմբերգներ Հայր Լեւոնեանի եւ Տիկին Արմենուհի Սիմոնեանի ղեկավարութեամբ: Օրուան բանախօսը Վիէնէն, ընկեր Մ. Գալուստեանը բացատրեց Մայիս 28ի նշանակութիւնը, եւ մեր արտասահման գտնուող Հայերուս պարտականութիւ՜ը հանդէպ Հայաստանի եւ ազգութեան: Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի կողմէ ընկեր Յով. Ահարոնեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր հանդիսականներուն: Դրօշակի խմբերգով փակուեցաւ հանդէսը, որմէ ետք տեղի ունեցաւ ընկերահամարընկերական սեղան մը, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՀՐԱՇԱԼԻ ԳԻՒՏ ՄԸ

Լեհ ճարտարագէտ Սթանէյվից գտած է հեղուկ մը, որ որեւէ տեսակ թուղթի թաթխուելէ վերջ, կրնայ արձանագրել ձայները:

Սովորական տպագրական մեքենայ մը կրնայ արտադրել այսպէս ձայնագրուած թուղթերէն հարիւր հազարաւոր օրինակներ:

Ձի բաւեր ձայները արձանագրել, պէտք է «վերուղղել»: Իսկ առանց կրամոֆօնի «տիսքօթէք» մը ոչինչ կ'արժէ: Սթանքէվից գտնելէ վերջ թուղթէ սկաւառակը, շատ պարզ մեքենայ մը յարմար ասեղնաին վրայ դրուած, իբրեւ խօսող մեքենայի տեղ կրնայ ծառայել, որուն գլխաւոր տարրը կազմուած է ֆօթօ – ելեկտրական բջիջէ մը: Այս վերջին սկաւառակները չի մաշեր ձայնագիրի ասեղի մը պէս, այլ յաւիտենապէս կը գործածուի:

Լեհ գիտունին գործիքին մէկ ուրիշ առաւելութիւնը այն է որ մեծ քանակութեամբ շինուելով, շատ աժան կրնայ ըլլալ:

Այսպէսով ամէն մարդ իր տան մէջ պիտի ստանայ իր «ձայնաւոր թերթը»: Արդէն բառերի «խօսող թերթը» ունինք, սակայն եթէ բան մը լաւ չենք ըմբռներ, բառերի «խօսող թերթը» չի կրկներ մեզի համար, մինչդեռ շնորհիւ «ձայնաւոր թերթին» կրնանք շատ անգամներ կրկնել տալ:

«Ձայնաւոր թերթով» կարելի է նախատեսել ձայնաւոր թղթակցութիւն:

ՔԻՉԱՀԱՒԱՔ — ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐԻՆ — Ժուանովիչի մասին թերթերը սիւնակներ կը յատկացնեն ժամանակէ մը ի վեր եւ նոյնիսկ ազգ. ժողովին առջեւ հանողներ եղան: Այս մեծահարուստ Հրեան կ'ամբաստանուի իբր Գերմաններուն գործակից, եւ եօթը հարցաքննիչներու քով խնդիր ունի: Մինչեւ հիմա 340 անգամ հարցաքննուած է, այսինքն հազար ժամ, կ'ըսէ ինք: Իր թղթածրարը քանի մը տասնեակ քիլօ կը կշռէ: Դատը պիտի սկսի Յուլիս 5ին: Ժուանովիչի կամ «Պարոն Ժոզէֆ» ինչպէս կը կոչէն, պատերազմին սկիզբը արդէն ոչ - երկաթեայ հին մետաղներու մեծ առեւտուրի մը հասած էր, տարեկան 5 միլիոնի գործառնութեամբ: 1940ին սկսաւ գերմաններու ծախել մեծաքանակ ապրանք: Ձերբակալուեցաւ իբր հրեայ, բայց արձակուեցաւ: Ուրիշ Հրեայ մը՝ Քրասնիք զայն կրկին յարաբերութեան մէջ դրաւ գերման գնման իշխանութեանց հետ եւ անկէ ետք սկսաւ լողալ միլիոններու մէջ: Միեւնոյն ժամանակ ոսկեդրամի, գուլպայի եւ կաշիի սեւ շուկայով ալ կը զբաղէր: 600 միլիոնի միայն մետաղ ծախեց Գերմաններուն: Ինք դատաւորին յայտնեց թէ միայն 20—25 միլիոն շահեցաւ, բայց փոխարէն Ֆրանսացի դիմադրականներուն նուիրեց 42 միլիոն:

— Ուրեմն պարտքի տա՞կ մտար «սուրբ գործին» համար, հարցուց դատաւորը ժպտելով:

Նազի խմբակրօնները զինք ամբաստանեցին թէ Հրեայ է: Ան իր ինքնութեան թուղթը փոխել տուաւ հօրը Իսաակ անունը Իվանի վերածելով իբր Ռումէն: Իսկ երբ բժշկական քննութեան կանչեցին՝ իր անունով եւ քարդով արիական մը ղրկեց: Հալածանքը չդադրեցաւ, ամէն անգամ միլիոնաւոր կաշառք տուաւ ազատուելու համար: Ամէնէն ծանր ամբաստանութիւնը իրեն դէմ այն է որ իր կառքովը տարուած եւ յանձնուած են կէսթափոյին անգլիացի 17 օդաչուներ:

— Հասկնալու համար էր թէ ինչ պիտի ընէին, ըսաւ պարոն Ժոզէֆ:

Ասոր փոխարէն Ժուանովիչի կը յիշէ իր ծառայութիւնները դիմադրական ճակատին, ազատեր է Գերմաններուն ձեռքէն Տիկին Քամրէնքին, եւ ուրիշ դիմադրական կիներ, նաեւ շատ մը Հրեաներ:

★ Պատժական 10րդ ատեանը 6 ամիս բանտարկութիւն եւ 100.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Ժուանովիչին, գողցուած արժեթուղթեր պահած ըլլալուն համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, թիւ 9—12 (1948 Սեպտեմբեր - Դեկտեմբեր): Պատմական եւ բանասիրական բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ.— Mechitaristengasse, 4, Vienne, 62 (Autriche):

ԽՈԿՈՒՄ, Մկրտիչ Հայրապետեանի, Փարիզ, 1949:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԴԱՐԵՐԻ ՄԻՋՈՎ. հատոր Ա. Մանկութիւն եւ պատանեկութիւն: Գրեց՝ Գեւորգ Տօնապետեան (Վաղինակ): Տպ. Յ. Թիւրապեան, Փարիզ, 1947:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ.

ԽԵՆԹԸ

— Էյ, թողէք զիս, թողէք, հէյ, հէյ, հէյ...:

— Աղջի Խաթուն կը լսե՞ս Խենթը. ան ալ չարիք մը կը գուշակէ Անիի գլխուն, ինչպէս որ անցած գիշեր կը գուշակէր մեր դրկից Մարօն, — դարձաւ կին մը իր հարեւանուհիին, որ մտամոլոր կը նայէր Խենթին ետեւէն:

Հա, Եղսօ ճան, ճիշդ է, աշխարհի վերջը եկեր է, ժամանակները՝ գէշ, ալ ոչ մեծ կայ, ոչ փոքր:

Աստուծոյ բարկութիւնը շուտով պիտի իջնէ Անիի գլխուն,— պատասխանեց Խաթունը հառաչելով:

— Հարկաւ Աստուծոյ բարկութիւնը պիտի իջնէ, Աստուած ի՞նչպէս կրնայ համբերել այն լրբութիւններուն, որ մեր ջահիլները կը գործեն: Միտքդ է անցեալ օրուան դէպքը Մայր տաճարին մէջ, ի՞նչ օյին հանեցին խեղճ հայր սուրբի գլխուն: Անոր կարճ հասակին վրայ ծիծաղիլ ուզելով՝ ահագին զրակալ մը դրեր էին առջեւը, որպէսզի խեղճը չկարենայ Աւետարան կարդալ, ու իրենք վրան խնդան: Հա, լաւ խնդացին, անոր անէծքը զուր չանցնի իր տնեցիներու գլխուն:

— Թող Տէրը փրկէ մեզ, պատասխանեց Եղսօն:

Մինչ երկու հարեւանուհիները կը խօսակցէին այսպէս, Խենթը Դարբնոց փողոցէն շեղելով մտաւ Բուն փողոցը, եւ իր փայտը շարժելով կանգ առաւ արքունի պալատին մօտ, ուր կ'ապրէր այդ ժամանակ Վեստ Սարգիս իշխանը: Վերը նայեցաւ, վարը նայեցաւ, ու կարծես հիացաւ տեսնելով անոր նուրբ քանդակները, պատերու գեղին ու սեւ քարերը, եւ այլ զարդերը, բայց յանկարծ գոյնը նետեց աչքերը կատաղութեամբ լեցուեցան, եւ գրեթէ խեղդուած ձայնով մը կանչեց.

Մի՛ հարցնէք թէ ով եմ ես,
վա՜յ ինձ, վա՜յ ինձ.
Սիրուն ու շէն Անին եմ ես,
վա՜յ ինձ, վայ ինձ...:

Փայտը պինդ մը գետինը զարկաւ, քանի մը յիմար ոստիւններ ըրաւ, ապա դիմելով Վեստ Սարգիս իշխանի ծառաներուն՝ գոռաց.

— Ի՞նչ էք կեցեր. Խենթին գինի տուէք, գինի...

— Արի, Խենթ, արի, գինի տանք քեզի,— կանչեցին ծառաները:

Հօ, հօ հօ ըրաւ Խենթը, փայտով ետ քշեց եղջերուները, եւ անցնելով սիւնազարդ սրահէն՝ մտաւ խոհանոց, ուր ծառաները համով կերակուր կը պատրաստէին իշխանին համար:

Խենթը առաւ գինիով լեցուն գաւաթը, գաւաթը, մէկ քանի ծամածռութիւններ ըրաւ եւ խնդացուց ծառաները:

— Խենթ, գինի դեռ կ'ուզե՞ս, հարցուց ծառաներէն մէկը:

— Տուր գաւաթ մըն ալ: Կարճ ժամանակ անցան. Խենթը յանկարծ ձեռքերը գլխին զարկաւ, փայտը մէկդի նետեց. եւ առանց խօսք մը ըսելու պառկեցաւ անկիւն մը: Քիչ յետոյ լռեցաւ իր խոմփոցը:

Ծառաները բնաւ ուշադրութիւն չդարձուցին անոր վրայ, կը ճանչնային զայն, առաջին անգամը չէր որ մէկ երկու գաւաթ գինի խմելէ ետք՝ կը քնանար այսպէս խոհանոցին մէկ անկիւնը: Քիչ յետոյ անոնք արդէն մոռցած էին Խենթը, եւ սկսան կատակներ ընել իրարու հետ:

— Կարօ, այդ գիշեր ո՞վ էր որ մեր իշխանին մօտ եկաւ, հարցուց ծառայ մը դռնապանին, որ դեռ նոր մտած էր ներս իր բաժին կերակուրը ստանալու:

— Քահանայ մըն էր, եւ լոյսը կը բացուէր, երբ հեռացաւ: Այս գիշեր մեր իշխանը չքնացաւ:

— Ի՞նչ կար որ: Կարեւո՞ր գործ էր:

— Ձեմ գիտեր: Արդէն հրամայուած է ախոռապանին՝ չորս ձիեր պատրաստել այս գիշերուան համար: Կարծեմ: Կարծեմ թէ քահանային պիտի ուղեկցի դէպի Հոռոմներու երկիրը:

Խենթը, որ դիտմամբ քնացած կը ձեւանար, ցնցուեցաւ երբ այս խօսքերը լսեց, բայց շուտով զսպեց ինքզինքը, որպէսզի ծառաները չիմանան, եւ իր խոմփոցը շարունակեց:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(5)

Վաղուան մարզանմանդեքը

Եւրոպայի քաղաքակիրթ ժողովուրդները անսահման զոհողութիւններ կ'ընեն երիտասարդներու մարզական դաստիարակութեան եւ առողջութեան համար։

Ազատ ժողովուրդներու զաւակները իրենց երկիրներուն մէջ կը վայելեն ամէն ապահովութիւն, չունին ձուլման վտանգ, ոչ ալ օտարացման վախ։ Եւ սակայն, օրուան իշխանութիւնները կը ջանին նոր միջոցներ ստեղծել դրացի ազգերու երիտասարդութիւնը գերազանցելու, նոյնիսկ հրապուրելու, իրենց շարքերը աւելի խտացնելու համար նոր ուժերով, կորովի տարրերով։

Այս երկրին մէջ փարթամ ոստանէն մինչեւ յետին գիւղը ունի իր մարզադաշտը, զանազան խաղերու եւ մարզիկներու խումբը։

Մենք Հայերս համայնակուլ ափերու վրայ ցրուած ըլլալով, աւելի քան երբեք պէտք ունինք հաւաքելու մեր ուժերը, մեր երիտասարդութեան կորովը ամրապնդելու հայրենասիրական զգացումներով։ Ինքնապաշտպանութեան ոգին ալ այդ կը թելադրէ։

Քառորդ դարու կեանք ունի Ֆրանսահայ գաղութը։ Զոհողութիւններ չեն պակսած, վառ պահելու համար մարզական շարժումը։ Դժբախտաբար կարելի չէ եղած ընդհանուր համաձայնութեան մը յանգիլ։ Հակառակ այս տխուր իրականութեան, հայ մարզիկը կը պահէ իր ազգային ոգին ու կենսունակութիւնը։ Քիչ մը ամէն տեղ ազգային դրօշը բարձր բռնած՝ կը քալէ խրոխտ ու ճակատը միշտ բարձր։

Մեզի կը մնայ խրախուսել այս առողջ շարժումը, նիւթապէս եւ բարոյապէս։

Վաղը, կիրակի բացառիկ մարզահանդէս մը տեղի կ'ունենայ Stade Olierի մէջ։ Լաւագոյն առիթ մը՝ օգնելու Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան, որ դեռ նոր կազմուած, արդէն կը համրէ ստուար թիւ անդամներ։

Ուրեմն՝ մարզադաշտ, մեծ բազմութեամբ, ծափահարելու հայ մարզիկին յաջողութիւնները։ Այս ճակատին վրայ եւս վառ պահենք «Լուսաւորչի կանթեղը», առողջ եւ հայրենասէր քաղաքացիներ պատրաստելով։

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 36րդ շրջանը այս տարի նոր ուղեցոյցով մը պիտի կատարուի։ Մրցողները Փարիզէն Րէնս եւ անկէ Պելճիքա (Պրիւքսէլ) անցնելով պիտի դառնան Պուլօնը, եւ Ռուան, Սէն Մալօ, Սապլը տ'Օլօն, Լա Ռօշէլ, Պոռտօ, անկէ Սպանիա (Սէն Սէպասթիէն) հանդիպելէն յետոյ Փօյի, Լիւշոնի, Թուլուզի եւ Մարսէյլի ճամբան պիտի շարունակեն, Իտալիայէն ու Զուիցերիայէն պիտի անցնին եւ Նանսիի վրայով պիտի դառնան Փարիզ, 24 Յուլիսին, կտրելով 21 հանգրուան եւ 4813 քիլոմեթր։

Երէկ հանդիսաւոր համախմբումը տեղի ունեցաւ Լուվրի առջեւ 120 մասնակցողներով, իսկ բուն մեկնումը Լիվրի Կարկանէն, ժողովրդական խանդավառ ծափերու մէջ։ Առաջին հանգրուանը՝ Փարիզ - Րէնս, 182 քիլոմեթր, շահեցաւ Ֆրանսացի Տիւսօ, 5 ժամ 14 վայրկեանէն։

ՀՐԵԱՅ ՄԵԾԱՀԱՐՈՒՍՏ դրամատէր Պառոն Էտուար տը Ռօշիլտ մեռաւ, 81 տարեկան էր։ Որդին էր Պառոն Ալֆոնսի որ 1870ի պատերազմէն վերջ, Գերմանիոյ պահանջած 5 միլիոնի տուգանքը հայթայթելու մէջ մեծ դեր ունեցած էր։ Կարեւոր բարեգործութիւններ ըրած է։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ վճարումները օրական 250 ֆրանքի բարձրացնել որոշեց Ազգ. Ժողովը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լի յայտարարութեան մը մէջ ըսաւ «պաղ» պատերազմի շրջանը անցուցինք եւ կը մտնենք «պաղ» խաղաղութեան մը շրջանը։

ԴԱՏԱՒՈՐԻ մը սպանիչները սկսան դատուիլ Էնի ոճրադատ ատեանին առջեւ։ Ամբաստանեալները երեք հոգի են, որոնք 1945 Յունուար 15ին, յարձակած են Պուրկի դատաւոր 75 տարեկան Պրոնուա Վիլարի վրայ, զայն սպաննած եւ մարմինն ալ ձիւներու տակ թաղած էին։ Ոճիրէն երեք տարի վերջն էր որ Լիոնի ոստիկանութիւնը յաջողած էր ձերբակալել զանոնք։ Ամբաստանեալ երէնմէկը այն էր որ 1944ին, երբ դիմադրական մտած էր լեհի մը տունը եւ սպաննած ոչ միայն զաւակները, այլ անոր քանի մը ամսու երախան ալ, բայց Լիոնի զինուորական դատարանը զայն արձակած էր։ Սպաննել դատաւորին յանցանքը այն էր որ հետապնդած էր այդ միջոցներուն գործող աւազակները։ Ամբաստանեալներէն երկուքը մահուան եւ միւսը 5 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Dumesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10.

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. առողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը։ Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Պարսամեան գրատուններէն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees)։

Մրցանակաբաշխութիւն, գեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնճոյք։ Պիտի ներկայացուի Ա. անգամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ԶԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱԶԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի։ Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք։ Տոմսերը հայթայթել Պէլվիլի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լու Եօթնեղբայրեան օղասուն ագարակին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Մարսէյլի Հայ Մշակութային Միութիւնը հաւաքոյթ մը սարքած է Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆի նոր լոյս տեսած «ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ...» վէպին նուիրուած, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Noaillesի ներքնասրահը։

Պիտի ըլլան վէպին շուրջ, գրադատութիւններ, որոնց կրնան մասնակցիլ ներկաները։ Հեղինակը պիտի ձօնագրէ իր գիրքը փափաքողներուն։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Անուշ Այվազեանէ Պուէվանի հիւանդներուն համար։

ՓԱՐԻԶԻ հայ եկեղեցիին մէջ այս կիրակի, առտուան ժամը 10ին պիտի պատարագէ Վիէննայի (Աւստրիա) հոգեւոր հովիւ Եղիշէ քհնյ. Իւթիւճեան։ Պատարագը լրանալուն կաթ. պատուիրակ Արտաւազդ արք. վարդապետական վեղարի օրհնութիւնը եւ գաւազանի իշխանութիւնը պիտի տայ Եղիշէ քահանայի։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf։

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris)։ Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ տարեդարձի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ, Օգոստոս 7ին, Վալասքի անտառին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ»։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ը մարզասէրներու համար երթեւեկ մը կազմակերպած է օթօքարով, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ 12։ Ամէն ժամ երթ դէպի Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման մարզահանդէսին վայրը։ Իրիկունն ալ միեւնոյն ձեւով վերադարձ։ Երթեւեկի գին 120 ֆրանք։ Հաւաքուիլ Փլաս Carnot։

ՎԱՐՁԱԿԱՆ

15 Յունիսին Շավիլէն մանտոյ չէքով հազար ֆրանք ղրկող հայրենակիցը իր անունը եւ հասցէն իմացնէ, որուն կերպով գրուած։

Յունիս 20ին մանտոյ քառթով 1600 ֆրանք ղրկող մեր բաժանորդէն եւս կը խնդրուի իր անունը եւ հասցէն իմացնել։ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕՑՈՒՄՆԵՐ

ՌՈՄԱՆԻ Քեռի խումբի դասախօս. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ընկեր Յարութիւն Գօյաճեանի բնակարանին մէջ։ Կը խօսի ընկեր Սարգիս Պիլալեան։ Նիւթ՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծննդեան պատճառները»։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները 8 յուլիս ուրբաթ իրիկունժամը ճիշդ 8ին ակումբին սրահը, 178 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԸՆԿԵՐԱ-ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

«Եգիպտացի» կոմիտէն կազմակերպած է հրապարակային դասախօսութեանց շարք մը, որուն առաջինը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, «Սոսիէթէ Սավանթ»ի salle D.ին մէջ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր քաղաքական ուղին»։ Կը հրաւիրուին Եգիպտացիի, շրջաններու ընկերներն ու համակիրները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Յակոբ Նիկողոսեան (Պոլս Քոլոմպ) եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon), իր կնոջ եւ իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)
Գրեց՝ Կ. Փոլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

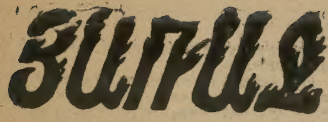

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 3 JUILLET 1949 Կիրակի 3 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5868-Նոր շրջան թիւ 1299

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԷՀՐԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Մոսկուայէն, Թէհրանէն ու Պաղտատէն հաղորդուած լուրերու համաձայն, այս օրերս Իրանի մայրաքաղաքին մէջ տեղի կ'ունենայ քաղաքական կարեւոր խորհրդաժողով մը, որուն կը մասնակցին կարգ մը արեւելեան պետութեանց վեհապետները։

Արդէն Թէհրան հասեր է Էմիր Ապտուլիլահ, Շէրիֆ Հիւսէյինի թոռը (Ալիի տղան), որ Իրաքի խնամակալն է 1939 ապրիլ 4էն ի վեր, երբ Ֆէյսալ Թագաւորի որդի Կազի Ա., երիտասարդ հասակի մէջ զոհ գնաց ինքնաշարժի արկածի մը եւ իրեն յաջորդեց չորս տարեկան տղան՝ Ֆէյսալ Բ.։ Խնամակալին կ'ընկերանան Իրաքի արտաքին նախարարը՝ Ֆատըլ Ճէմալի եւ ընդհանուր սպայակոյտի պետը։

Թէհրանի մէջ կը սպասուի նաեւ Անդրյորդանանի Թագաւորը Ապտուլլահ, իր վարչապետին եւ նախարարներուն հետ։

Նոյնիսկ կ'ըսուի թէ Իրանի մայրաքաղաքը պիտի հասնի շուտով Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահ Ըսմէթ Ինէօնիւ, փոխադարձելու համար 1934ին Րիզա Շահ Փէհլէվիի կատարած այցը Մուսթաֆա Քէմալին։

Խօսքեր կ'ըլլան Աֆղանիստանի Թագաւորին այցելութեան մասին եւս։

Տրուած տեղեկութիւններու համաձայն, այս բոլորին վերեւ կը սաւառնի Ալպիոնը՝ իբրեւ հովանաւոր։

Եթէ ճիշդ են հաղորդուած լուրերը, կը նշանակէ թէ քաղաքական լուրջ ձեռնարկներ կը կատարուին արեւելեան կողմն աշխարհի։

Եւ արդէն վրդովուած է Մոսկուան, որ այս խորհրդաժողովին վրայ կը նայի մեծ կասկածանքով ու զայն կը կապէ Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Իրանի Քիւրտերուն դէմ ծրագրուած ենթադրեալ ձեռնարկներու հետ։

Քիւրտ շրջանակներն ալ կը կարծեն թէ Թէհրանի մէջ կ'ուզեն վերանորոգել Սաատապատի դաշինքը, որ կնքուած էր 8 Յուլիս 1937ին՝ Թուրքիոյ, Իրաքի, Իրանի եւ Աֆղանիստանի միջեւ, լրացնելու համար 1934ին Թուրքիոյ եւ Իրանի միջեւ կնքուած Համաձայնագիրը։

Սաատապատի դաշինքի 7րդ յօդուածին համաձայն, դաշնադիր կողմերէն իւրաքանչիւրը յանձն կ'առնէր արգիլել կազմութիւնը ամէն կարգի զինեալ խումբերու, որոնց նպատակը պիտի ըլլար տապալել հաստատուած կարգերը եւ խանգարել անդորրութիւնը սահմանին այս կամ այն կողմը։

Այլ խօսքով, Սաատապատի դաշինքին գլխաւոր նպատակն էր, ըստ Քիւրտերու, իր սաղմին մէջ խեղդել քրտական ազատագրական ոեւէ շարժում։

Սաատապատի դաշինքը ստորագրող պետութիւններու ամբողջ գործունէութիւնը այն եղաւ, որ անոնք անգամ միայն հաւաքական դիմում մը կատարեցին, այն ալ՝ 1939ին, ի նպաստ Պաղեստինի Արաբներուն։

Այժմ երբ կը վերաքննուին Մերձաւոր Արեւելքի հետ կապուած միջազգային դաշնագիրները, երբ պաշտօնապէս կը վերահաստատուի 1939 Հոկտ. 19ին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած զինուորական փոխադարձ օժանդակութեան դաշնագիրը, անհաւանական չէ որ վերակենդանացուի նաեւ Սաատապատի դաշնագիրը։ Մանաւանդ, որ ժամանակները փոխուած են եւ Մոսկուա ալ վերաքննելով իր քաղաքականութիւնը Քիւրտերուն հանդէպ, տարիէ մը ի վեր պաշտպան կը հանդիսանայ անոնց։ Թէեւ տեսանք թէ վերջին վայրկեանին ինչպէս լքեց զանոնք եւ Պարսկական Ատրպատականի իր պաշտպանեալները, թոյլ տալով որ համայնավարական հակում ցոյց տուող բոլոր պարագլուխները, քիւրտ թէ պարսիկ, կախաղան հանուին Իրանի մէջ։

Իրանի, Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Աֆղանիստանի վրայ այս անգամ կ'աւելնայ նաեւ Անդրյորդանանը, որուն վեհապետը՝ Հաշէմի Ապտուլլահ միացեալ ճակատ կազմած է իր եղբօր որդւոյն՝ Իրաքի խնամակալ Ապտուլիլահի հետ, նոյնպէս Հաշէմի։ Առոր ապացոյցը տեսանք Սուրիոյ վերջին դէպքերուն առթիւ։

Յուսանք որ Թէհրանի խորհրդաժողովի նպատակն ըլլայ խաղաղութեան պահպանումն ու ամրապնդումը եւ ոչ ուրիշ բան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

Ի՞ՆՉ ԿԱՅ ՈՐ ...

Ամէն լեզուէ թերթեր լեցուն են զանազան եւ զարմանազան պատմութիւններով։

Ամէնէն արտառոցները Ովկիանոսը կ'անցնին մեզի գալու համար յաճախ, բայց Մանշէն անդին ալ պակաս չեն այլապէս շահեկան տեսակները, երբ մանաւանդ անոնց հերոսները կը պատկանին կղերական դասին։

Կարմիր երէցներու նիւթերուն վարժուած ենք այլեւս։

Այս մէկը բոլորովին անտիպ է։ Անգլիական մեծ թեմի մը՝ Չէմսֆորտի եպիսկոպոսը, ապահովաբար ձանձրանալով մարդկային գերեզմաններ օրհնելէ եւ ամէն կիրակի երկոտանիներու հոգւոյն աւետարան կարդալէ, անցեալ շաբթու գացեր հոգեհանգիստ կատարեր է գերեզմանատան մը մէջ, ուր թաղուած են հարիւր..., շուներ եւ կատուներ։

Գիտեմ, որ զանազան մեկնութիւններ պիտի տաք այս նիւթին։ Պիտի մտածէք թէ թերեւս հանգուցեալները ոստիկան շուներ էին, լեռներու ազատարարներ կամ պատերազմի միջոցին զանազան թանկագին ծառայութիւններ կատարողներ։

Ես կը կարծեմ սակայն որ անգլիքան գերապատիւը ուզած է ըսել մեզի, մարդկային արարածներուս որ շուները աւելի արժանի են յարգանքի, քան կարգ մը մարդկային արարածներ։

ՍՕՍԻ

Արարատ գացողները Պոլիս հասան

Ուրբաթ օր օդանաւով Պոլիս հասան չորս Ամերիկացիներ, որոնք խորապէս համոզուած են թէ պիտի կրնան Նոյի Տապանը գտնել Արարատ լերան վրայ։ Իրենց գոյքերն ալ շոգենաւով պիտի հասնին։

Չորս ուխտաւորները տակաւին չեն գիտեր թէ երբ պիտի կրնան ճամբայ ելլել դէպի «արեւելեան նահանգները»։ Ամէն բան կախում ունի Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան եւ բանակի հրամանատարութեան որոշումէն։

Արարատ հասնելու համար, անհրաժեշտ է անցնիլ զօրեղապէս ամրացուած զինուորական շրջաններէ, որոնք խստօրէն գաղտնի կը պահուին Թրքական սպայակոյտին կողմէ։

Մոսկուայի անթենը վերջերս կ'ազդարարէ թէ անոնք որ Արարատ բարձրանալ կ'ուզեն, Նոյի Տապանը չէ որ կը փնտռեն, այլ կ'ուզեն լրտեսութիւն կատարել Խ. Միութեան վրայ, սահմանամերձ Հայաստանէն։

Այս ազդարարութենէն քիչ վերջը Թուրքիա ետ առաւ երկու անգլիացի հետազօտիչներու տրուած արտօնութիւնը։

Չորս Ամերիկացիներուն գլխաւորը, Տոքթ. Սմիթ, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Եթէ նոյնիսկ Թրքական կառավարութիւնը մեզի արտօնութիւն տայ մեր ծրագրած արշաւը կատարելու, Ռուսերը ամէն բան պիտի ընեն մեր ձեռնարկը խափանելու համար։ Բայց մենք ամէն բան աչք առած ենք։ Մենք կը հաւատանք թէ անոնք պիտի չվարանին սպաննել մեզ։ Մենք մեր բոլոր հոգիով կը հաւատանք թէ Տապանը հոն է»։

Արշաւախումբը Անգարա պիտի երթայ այս շաբթու, խնդրելու համար արտաքին նախարարութենէն եւ սպարապետութենէն որ արտօնեն արեւելեան մեծ միջնաբերդէն՝ Էրզրումէն անդին անցնելու եւ Արարատ բարձրանալով Տապանը փնտռելու։

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՍՈՒՐԻԱ - ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն եւ Հալէպէն Յունիս 20 թուով կը հաղորդեն թէ գաւառական ազգային ժողովին ընտրութեանց մէջ Դաշնակցութեան ցանկերը անցած են ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Տնտեսական վէճը լուծուեցաւ

ՍԹԵՐԼԻՆԻ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ

Եւրոպայի տնտեսական խորհուրդը տենդագին աշխատանքի մը ենթարկելով վերջացուց իր գործը եւ համաձայնութիւն գոյացաւ Պելճիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ, շնորհիւ 2 կողմերու զիջողութեանց եւ ֆրանսական ու ամերիկեան ներկայացուցիչներու միջնորդութեանց։

Անգլիա որ իր պարտքերը եթէ վճարէր ամբողջովին, ոսկիի եւ տոլարի պահեստը պիտի վտանգուէր, գոհացում ստացաւ. մաս մը միայն պիտի վճարէ, իսկ մնացեալը Պելճիքա ընդունեց իբր պահանջ սպասել։ Իսկ Ամերիկացիք բացառիկ վարկ մը պիտի բանան Պելճիքայի իր այս զիջումը դարմանելու համար։

Այս առթիւ որոշուեցաւ առեւտրական փոխանակութեանց քիչ մը աւելի ազատութիւն տալ, ու եւրոպական դրամներու տոլարի հետ փոխանակելիութիւնը 100ին 25 համեմատութեամբ պակսեցնել։

Ամերիկացիք կը պնդեն թէ անգլիականին սակը (սթերլինը պաշտօնապէս կ'արժէ 4 տոլար 3 սէնթ) բարձր ըլլալով արգելք կ'ըլլայ առեւտրական փոխանակութեանց։ Այս պատճառով հաւանական է որ մօտերս արժեզրկուի, բայց այդ մասին որոշումը կախում ունի գաղթապետութեանց նիւթական նախարարներու ժողովէն, որ շուտով կը գումարուի Լոնտոնի մէջ։

Իրլանտա առաջարկեց որ համաշխարհային ժողով մը գումարուի դրամական խնդիրը լուծելու համար։

★Անգլիա իր երկկողմեան համաձայնութեանց սկզբունքին հետեւելով կը բանակցի Եուկոսլաւիոյ հետ եւ մօտերս պիտի ստորագրուի անգլօ-եուկոսլաւ առեւտրական դաշնագիր մը՝ 5 տարուան համար։

Ամերիկեան դրամատէրներ կ'ուզեն Ռուսիոյ հետ գործել

Ամերիկեան դրամատիրութեան կեդրոնը՝ Ուոլ Սթրիթ առաջարկ տարած է կառավարութեան դադրեցնել Մոսկուայի հանդէպ ժխտական ու կասկածոտ քաղաքականութիւնը, վերսկսիլ Խորհրդային Միութեան եւ արեւելեան Եւրոպայի հետ առեւտրական փոխանակութիւնները։ Միաց. Նահանգներու կողմէ Ռուսիոյ հանդէպ գործադրուած տնտեսական պատիժները պարդենթադրութիւններ են, քանի որ Սովիէթները մտադիր չեն յարձակելու արեւմտեան Եւրոպայի վրայ։ Ուրեմն պէտք է լքել այն գաղափարը որուն հետեւանքով Ռուսիա պատնէշուած երկիր մը կ'ըլլայ, այլ պէտք է թողուլ որ ան իր տնտեսական ուժը զարգացնէ, եւ ինչպէս Ամերիկան, ազատօրէն առեւտուր ընէ արեւելքի հետ, եւայլն։

Այսպիսի թելադրութիւններ առկից առաջ ալ եղած էին դրամատիրական աշխարհէն, սակայն նախագահ Թրումըն եւ արտաքին նախարար Էչըսըն նկատի չեն առած, այլ որոշած են անփոփոխ պահել Խորհրդային Միութեան հանդէպ բռնած իրենց ամուր դիրքը։ Այս պատճառով իսկ անոնք պիտի փութացնեն Ատլանտեանի դաշինքին ու Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագրին վաւերացումը, ինչ որ շուտով տեղի պիտի ունենայ։

★ Ամերիկեան բանակին սպայակոյտի պետ զոր. Պրէտլէյ յայտարարեց որ իրենք նախատեսած են միջազգային ձգտումի երկար ժամանակամիջոց մը։ Հաշտութենէն ի վեր անցած չորս տարիները ի նպաստ մեզի եղան եւ մեր երբեմնի զինակիցը հիմա կը կենայ պաշտպանողականի վրայ։ Այժմ մեր զինուորական ուժը հասած է աստիճանի մը որ կրնայ արգիլել ոեւէ աղէտ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժած էր անգլօ-ամերիկեան առաջարկ մը որուն համաձայն քննիչ խառն յանձնախումբ մը պիտի դրկուէր Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Հունգարիա, քննելու համար հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութեանց հակառակ, անոնց գործած արարքները, մանաւորաբար կրօնական եւ անհատական ազատութեանց դէմ։ Անգլիա եւ Ամերիկա, նկատելով որ Ռուսիոյ այս ընթացքը հակառակ է նոյն դաշնագիրներուն, պիտի սպասեն մինչեւ Յուլիս 30, եւ եթէ Ռուսիա չփոխէ իր տեսակէտը, իրենք ուղղակի ծանուցագիր պիտի տան նոյն պետութեանց։

ՃՇԴՈՒՄ — Երէկի խմբագրականին վերջին մասին մէջ, հետեւեալ հատուածը կարդալ այսպէս։

« ... Հիմնադիրը դժբախտաբար տարուեցաւ այդ հովէն եւ իր կանխահաս մահուան հետ գերեզման տարաւ նաեւ իր սիրած Միութեան ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ»։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՍՏՈՐԱԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԶԳԱՑՈՒՄԸ ՏՂՈՑ ՄԷՋ»

Երեսուն էջերէ բաղկացեալ տպագիր տետրակ մըն է, զոր գրած, խօսած եւ հրատարակած է Ժընեւցի հոգեբանը՝ Էտ. Քլափարէտ, եւ թարգմանած՝ Մելգոնեան դպրոցին մանկավարժութեան ու հոգեբանութեան ուսուցիչը՝ Պ. Պօղոս Գէորգեան :

Բովանդակալից ու այժմէական, ըլլալով հանդերձ «հապճեպ եւ քիչ մը ուրուագծային», շահեկան է ան, որուն ընթերցումը պէտք է նկատել կարեւոր ոչ միայն ուսուցիչներուն համար, այլ նաեւ ծնողներուն : Գոնէ անոնց, որոնք կը գիտակցին դաստիարակութեան արուեստէն իրենց բաժին ինկած պատասխանատու եւ նուիրական դերին :

« Ցառաջ »ի մէջ, ամիսներ առաջ, խօսեր էի թարգմանողին մասին, իր Ֆրանսերէն զոյգ մը հեղինակութեան առիթով : Այսօր, ահա, դարձեալ կը գրադիմ իրմով : Որովհետեւ, ուշագրաւ է աշխատանքը, զոր կը կատարէ, նուիրումով եւ հաւատքով, թէ իր հայերէն ու Ֆրանսերէն երկերովը, եւ թէ իր թարգմանութիւններովը, ամէնքըն ալ, առանց բացառութեան, մանկավարժական եւ դաստիարակչական, հետեւաբար անհրաժեշտ, վաւերի շինիչ :

Հաւատարապէս հեղինակ եւ թարգմանող այսպէս ուրեմն հայ մանկավարժը մէկն է անոնցմէ, որոնք մեծ կարեւորութիւն կուտան թարգմանութեան դերին, եւ չունին արհամարհոտկեցուածքը այն միւսներուն, որոնք ոչ միայն կը ստորագնահատեն թարգմանութեան արժէքն ու օգտակարութիւնը, այլեւ բոլորովին անպէտ կը նկատեն զայն :

Եւ սակայն, թարգմանութիւնը կերտեց մեր Ոսկեդարը :

Ե՞րբ, արդեօք, մեր մամուլը պիտի գիտակցի թէ՝ դաստիարակ մըն ալ ինք է, չափահասներու դաստիարակ, որպէսզի վերջապէս, մերթ ընդ մերթ գոնէ, մեզի մատակարարէ հիւթեղ սնունդ, որակը բարձր եւ ազնիւ էջերու թարգմանութիւններով կամ կատարուած թարգմանութիւններու արտատպումներով : Համոզուած եմ որ, այն ատեն այլեւս մեր պարոն մտաւորականներէն շատերը պիտի չյայտարարեն թէ՝ «ետ մնացած է, շատ ետ մնացած՝ մեր ժողովուրդը» :

Մեր ուսուցիչները, անշուշտ հիմա, այլեւս գիտեն որ, ինչպէս ամէն արհեստ, դաստիարակութեան արուեստը եւս, մասնաւոր պատրաստութիւն կը պահանջէ : Ու այդ պատրաստութիւնը մշտանորոգ է եւ յարատեւ : Անոնք, հիմա անշուշտ, համոզուած են այլեւս որ, կարեւորը այնքան աշխարհագրութիւն կամ թուաբանութիւն գիտնալը չէ, որքան զանոնք մանկավարժօրէն ուսուցանելու արուեստին պատրաստուած ըլլալը : Չեմ կարծեր որ, մեր ուսուցիչները դեռ ներկայիս ալ շարունակեն վախնալ գիտութենէն եւ տառապին զարգացումին պակասէն :

Ափսոս, քիչ կը կարդան հայ մայրերը : Եւ չնչին է կարդացող Հայուհիներուն թիւը : Հայ կինը չի զարգանար : Ի զուր, թող չզայթակղին այն սակաւաթիւ հայ կիները, որոնք կարդացած ու զարգացած են եւ կը կարդան ու կը զարգանան : Սոսկալի է թիւը Հայուհիներուն, որոնք կարդալ գիտնալով հանդերձ, ընթերցանութեան պարտադիր պահանջը չեն զգար, որովհետեւ, զարգանալու ճաշակը, հետաքրքրութիւնը, հուրը եւ մղումը կը պակսին իրենց : Այս դիտողութիւնը հայ կնոջ պարագէն ներս քար մը նետելու չար դիտաւորութենէն չէ թելադրուած : Անիկա ցաւալի իրականութեան մը անխուսափելի հաստատումն է պարզապէս : Ցաւալի իրականութիւն եւ անխուսափելի հաստատում, որովհետեւ, մայրերն են մանկութեան անդրանիկ ու հարազատ դաստիարակչուհիները :

Այսպէս կը բացուի Քլափարէտի մատեանիկը․ «Շատ կը խօսուի քանի մը տարիէ ի վեր «ստորակայութեան զգացում»ի մասին» : Սասուզիւ, հայ մտաւորականներու շրջանակը եւս կը խօսի այդ մասին : Ատենէ մը ի վեր, գրեթէ յաճախ, կը հանդիպինք «ստորադասութեան զգացումին », «ստորազգացութեան» եւ «ստորադասութեան բարդոյթին» : Պ. Պ. Գէորգեան կը նուիրագործէ «ստորակայութեան զգացումը» եւ «ստորակայութեան հոգեկնճիռը» :

Երբ, սակայն, Քլափարէտները գլխաւորաբար կը խօսին տղոց ստորակայութեան զգացումի մասին, որովհետեւ, գերազանցապէս մանկավարժ՝ անոնք ամէն բանէ առաջ մանկութեամբ կը մտահոգուին եւ կը զբաղին, մերինները, ընդհակառակն, ակնարկութիւններ կ'ընեն, մասնաւորաբար, կազմուած լմնցած քաղաքին, յիսուն, վաթսուն եւ եօթանասուն տարեկան չափահասներու ստորակայութեան զգացումին : Անշուշտ, հայ ժողովուրդին բոլոր չափահասներուն մասին չէ խօսքը : Այլ՝ բանաստեղծ եւ գրագէտ չափահասներուն՝ ի մասնաւորի, եւ մտաւորականներուն՝ ընդհանրապէս :

Սովորաբար, Պ. Գէորգեան բծախնդիր եւ խղճամիտ թարգմանող մըն է : Եւ սակայն, ինչպէս ամէն հեղինակութիւն կամ թարգմանութիւն, ինչպէս ընդհանրապէս որեւէ մեծ կամ փոքրը գործ, ինչպէս նոյնիսկ վարպետին էջ մը գիրքն անգամ չեն կրնար անթերի ըլլալ, իր ալ այս թարգմանութիւնը, ի հարկէ, պիտի մեղանչէր քանի մը խոթութիւններով :

Ուստի, ահաւասիկ ձեզի անոնց շատ փոքրիկ քաղը, որպէսզի անգամ մը եւս հաստատեմ թէ՝ դէպի կատարեալը մեր ձգտումին եւ ճիգերուն մէջ, անխուսափելի վրիպումը միշտ ալ դարանակալ պիտի ըլլայ մեզի : Հետեւաբար, հոգեբանութեան ախտաճանաչումը թող չըսէ թէ՝ ուշադրութիւն կ'ընծայեմ կամ կարեւորութիւն կուտամ երկրորդականին, երրորդականին, աննշանին, փանաքիին, եւ կամ, ինչպէս կ'ըսուի սովորաբար, մազ կը փնտռեմ հաւկիթին մէջ :

Ուրեմն, բանանք հայ մանկավարժին թարգմանութիւնը եւ կարդանք միասին :

«... Հետու զուհանալէ ճանչնալով այն բանեմը լով որոնք պիտի բաւէին ...» :

« Ստորակայութիւնը փոխարինել պակսող յատկութիւններէն աւելի բարձր յատկութիւններով ...» :

« Պարիկի պատմութիւնները ամէնուս սիրտին խօրը դանուող բուռն փափաքը կը յայտնեն այնպիսի աշխարհի մը մէջ ապրելու ուր աաաքինի մարդը — այսինքն մենք — օժտուած ըլլար հեքիաթական ուժով կամ գերբնական կարողութիւններով, եւ կամ տէր ըլլար անսահման զանձի մը որուն շնորհիւ ամբողջ աշխարհ իր կամքին ենթարկուէր բոլորանուէր» :

« Ամէն բանէ առաջ — ստորակայութիւնը ինչ ձեւի տակ ալ մտնէ ինքզինքը—երկչոտութեան, ծուլութեան, կատաղութեան նոպաներու կամ քմահաճ « առասպելաչինութիւն »ներու— չյանդիմանել տղան» :

Չեմ կարծեր որ, մեր ժամանակը հանդուրժէ վերադրեալ տղերուն հայերէնին :

Կը խորհիմ թէ՝ կան պարագաներ, ուր թարգմանողը պէտք է ըլլայ ազատ եւ անկաշկանդ, պահելով հանդերձ բնագրին իմաստական հարազատութիւնը : Պէտք չէ որ կառչած մնայ, ծայրէ ի ծայր, անոր տառին, պարբերութեանց կառուցուածքին եւ բառերուն կարգին : Ու եթէ Ֆրանսերէն լեզուն կը տանի միջանկեալ նախադասութեանց յաճախակի եւ երկարաձիգ գործածութիւնը, մերը, -բառ իս, շատ ալ չախորժիր անկէ :

Անշուշտ, թարգմանողը պիտի առարկէ թէ՝ խելացի ընթերցում մը որ գիտէ յարգել կէտադրութիւնը եւ շնչառութիւնը, կը հարթէ մասնաւորուած նման կնճիռներ : Անշուշտ : Բայց, ոչ միշտ :

Ինչպէս տեսաք, այս դրուածքը դրախօսական մը չեղաւ : Եւ ոչ ալ՝ ամփոփումը կամ վերլուծումը թարգմանուած գործին, որ կը քննէ ստորակայութեան զգացումին պատճառները, երեւան կը հանէ անոր հետեւանքները եւ կուտայ դարմանումը :

Կ'արժէ կարդալ զայն :

Ա. ԽԱՆՋՏԱՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Խմբապետ Հրմայօն

Իր աւազանի անունը Համբարձում էր, բայց, մենք, գիւղի լաճերս Հրմայօ կը կոչէինք զինքը : Գիւղին մէջ, բնական սովորութիւն էր Համբարձումը՝ կոչել Հրմայօ, Մարտիրոսը՝ Մարտօ, Կարապետը՝ Կարօ կամ Կրպուշ, Մեսրոպը՝ Մարսուպ եւայլն : Անոնց մօտ նաեւ անխուսափելին— կախման անուններ եւ այլազան որակումներ :

Փարթօշ մեր գիւղի լեզուով կը բացատրուի շատ մեծ փոր ունեցող, եւ իրօք մեր Համբարձումը, կամ Հրմայօն չափէն աւելի գէր, եւ պարտապանաց փոր մը ունէր : Կ'ըսէին թէ մեր գիւղը իր անցեալին ու ներկային մէջ բնաւ այդպիսի գողիաթի մը ականատես եղած չէր : Հրմայօյին համար իրական տաժանք մըն էր իր գէրութիւնը, իր այլանդակ վիճակը, բայց, աւելի քան տաժանք էր գիւղի լաճերուն ծաղրն ու ծաղրանքը :

Ամէն օր, մեծ ու պզտիկ լաճերս, կը չարաչարէինք Հրմայօն շատ անհամ, անախորժ կատակներով : Գէր էր, ծանր էր, չէր կրնար վազել, չէր կրնար մեր ետեւէն հասնիլ մեր «դասէն» տալ : Ցաճախ, մենք պարս եղած մեղուներու պէս կը պաշարէինք զինքը, կը յարձակէինք իր վրայ, կը քաշքշէինք աջ ու ձախ, կը վազցնէինք տանիքէ տանիք, փողոցէ փողոց, կալէ կալ ու ամէն քայլափոխի մեր հարուածները կ'իջնէին անոր կռնակին, ուսերուն, փորին ու չարախինդ քմծիծաղով մը կը ձայնէինք—«ըսէ, Հրմայօ, Ամերիկայի ճամբան ո՞ր կողմն է...»

Հրմայօն, կամ Փարթօշ Հրմայօն կը պոռար, կ'աղաղակէր, կը զայրանար նոյն իսկ կը հայհոյէր, բայց, անօգուտ, մենք չէինք իմանար նաեւ գիւղի մեծերուն խրատներ, նոյնիսկ սպառնալիքները :

Կարծես անիկա ստեղծուած էր մեզի համար, քմայքոտ, տղայական անհաճոյ կատակներու գոհացում տալու համար միայն : Մենք հազուի կ'անէինք միայն վարժապետին սաստը ան ալ մէկ երկու ժամուան եւ կամ շատ շատ մէկ երկու օրուան համար...

Փարթօշ Հրմայօն որոշ չափով երջանիկ էր միայն այն օրերուն երբ դպրոցները կը սկսէին եւ գիւղի լաճերը շատ ժամանակ չէին ունենար իրմով զբաղուելու : Երբ վարժապետը օրհնեալ զանգակին ձայնը կը հանէր եւ գիւղին մեծ ու պզտիկ լաճերը արտօրանօք դպրոց կը վազէին Հրմայօն բնութեան ծոցին մէջ՝ ազատ ու համարձակ կը դեգերէր :

Փարթօշ Հրմայօն դպրոց չէր երթար — ի՞նչ ըներ դպրոցը : Ի՞նչ նշանակութիւն ունէր դպրոց երթալը ... Նախ ինչ որ կ'ըսէր վարժապետը, Հրմայօն բնաւ չէր հասկնար : Պատէն կախուած սեւ տախտակին վրայ ճերմակ կաւիճով ինչ որ՚ նշաններ կը գրէին ու կ'աւրէին : Հրմայօն համոզուած էր որ յիսուն տարի ալ վարժատուն երթար այդ անպիտան նշաններէն մէկը չի պիտի կրնար սորվիլ : «Էդ չարթ-ալ բաներ ինչո՞ւ կը նմանին որ միտքս պահեմ — կ'ըսէր յաճախ երբ իր մայրը կամ ուրիշներ փափաք կը յայտնէին որ ինքն ալ դպրոց երթայ :

Եթէ Հրմայօն դպրոց երթար, ո՞վ պիտի արածէր գիւղին կովերը, մատակները, գոմէշները, ձիերը : Եթէ ամէն մարդ «գիր» սորվէր, վարժապետ դառնար, ո՞վ պիտի հերկէր, վարէր, ցանէր, կանանչացնէր դաշտերը :

Ոչ, Փարթօն Հրմայօն կալի, կուտի, կամի ու լուծքի տղայ էր : Դպրոցը Հրմայօյի համար չէր :

Փարթօշ Հրմայօյին այս վիճակը երկար տեւեց : Մեծցաւ անիկա, հասակ նետեց : Իր առատ միտքը որոշ չափով անհետացան եւ մարմինը զգալի փոփոխութեան ենթարկուեցաւ : Իր քթին ներքեւ սեւ բաներ մը սկսան երեւիլ, բայց իր վիճակէն գրեթէ բան չի փոխուեցաւ : Անիկա մնաց միշտ նոյն Փարթօշ Հրմայօն, միշտ մեր ծաղր ու ծաղրանքին առարկան, միշտ մեր անհամ զբաղումներու կենդանի զոհը : Հիմա աւելի հասակաւոր, աւելի հասկցող, ասոր համար ալ շատ աւելի կը վիրաւորուէր մեր ըրածներէն ու ըսածներէն : Կամաց կամաց սկսաւ առանձնութիւնը փնտռել, խուսափիլ մեր ընկերութենէն, հեռու ապրիլ մեզմէ :

Օր մը, սակայն, դէպք մը եկաւ հիմնովին փոխելու մեր դիրքն ու կարծիքը Հրմայօյին հանդէպ : Այն օրէն ասդին մենք այլեւս չհամարձակեցանք անոր մօտենալ ծաղրելու համար :

Աշուն էր : Արեւոտ ու տաքուկ օր մը : Կալ ու կուտ վերջացած էր :

Գիւղին պատանութիւնը հաւաքուած ընդարձակ կալերուն վրայ շատ սիրուած՝ եւ եղանակի յարմարագոյն խաղը կը խաղանք — թուցիկ թռցունել : Երկու ցանկութիւն կայ բոլորին մէջ — թուցիկ մը եւ շատ դերձան ունենալ... Բախտաւոր էր անիկա որ դերձան ունէր, շատ դերձան ունէր : Վեր, վեր, աւելի վեր... Մինչեւ ամպերը, մինչեւ երկնքին կապոյտը : Ու... կը բարձրանան թուցիկները վեր, քով քովի կարծես իրարու հետ մրցումի ելած :

Ահա, այս խինդ ու ծիծաղին մէջ յանկարծ թուրք լաճերու սեւ ուրուականները կը ցցուին մեր առջեւը :

Կուգան... ինչո՞ւ կուգան :—«Թուցիկի գողեր կուգան, տղաք — կը ձայնէ մէկը — շուտ կծկեցէք դերձանները : Ու դերձանները կը սկսին կծկուիլ, արագ արագ թուցիկները համբարար կ'իջնեն ցած մինչեւ գետինը :

Կը հաւաքուինք, կռնակ իս կուտանք գիւղին պատերուն եւ կը սպասենք : Կը սպասենք անձկութեամբ եւ դողահար : Երբ թուրքը կուգայ պարապ բանի համար չի գար — այդքանին խելքերնիս կը հասնի :

Կարմիր Ֆէսերով լաճերը կ մօտենան, մեզմէ աւելի սատուար, մեզմէ աւելի հասակաւորներ...

— Է Վախկոտներ կը ձայնէ անոնցմէ մէկը — ինչո՞ւ հաւաքեցէք թուցիկները, ինչո՞ւ հաւաքուեցանք այս տեղ ... հէ... : Ինչո՞ւ չէք պատասխաներ, ինչո՞ւ հաւաքեցիք թուցիկները : Դեհ մէջտեղ հանեցէք միասին թռցնենք ...

Մենք, մեռելի գոյն, մեռելի պէս լուռ ենք...

Ձեզի եմ — կը զայրանայ մէկը — պեխերը արդէն բուսած յաղթանդամ թուրք մը — ձեզի եմ, ո՞ւր է այն կարմիր ագի ունեցող մեծ թուցիկը տուէք որ քիչիկ մըն ալ մենք թռցնենք :

Ու ամբաստանուածը կը մօտենայ, մէկ կողմ կը քաշէ հէգ Մարտուպը, ձեռքին կը խլէ անոր դանակը, աջին կարմիր Թռուցիկը ու, փառաւոր աքացի մըն ալ տեղաւորելով անոր կռնակին կոկէն պատին տակ մեր մօտը կը հրէ :

Թուրք խուժանը կը քրքջայ, բարձրաձայն կը ծիծաղին: Անոնց ակռաներու վրայէն կարմիր լինտերը լման կը տեսնուին:

Մենք լուռ ենք դարձեալ, լուռ ու տարտամ: Ծծկուած, պատերուն փակած մեր Թռուցիկները սեղմած մեր ետեւը: Մարտուպը հեծեծալով կ'ողբայ իրմէ խլուած Թռուցիկը...

Յանկարծ, մեր աչքերուն առջեւ կը պարզուի պատկեր մը: Փարթօշ Հըմպօն աղբրագլխէն կը յառաջանայ դէպի մեզ հաստատ եւ համարձակ քայլերով: Մենք որ փախուստի մասին կը մտածէինք այս խենթը ի՞նչ ընելու համար, կուգայ կը մտածէինք :

Կը սպասենք արտասրտի, դողահար ... Մեր ծաղրած, մեր կողմէ արհամարուած Հըմպօն կը յառաջանայ, կուգայ կը կանգնի Թռուցիկը յափշտակող Թուրքին դիմացը, խիստ ու վճռական...

— Տուր աս Թռուցիկը — կ'ըսէ — ապառնացայտ չեշտով մը: Մենք չենք հաւատար մեր աչքերուն ...

— Վայ... կը յարէ Թուրքը քմծիծաղով մը հեգնական — վայ...

— «Վայ»ը «մայ»ը չկայ, քեզի կ'ըսեմ, տուր աս Թռուցիկը :

Գիւղը այլ մարդ չկայ: Բոլորը առօրեայ աշխատանքի են, քանի մը կիներ, տուները եւ մենք: Հըմպօյին մայրը իրենց նեղլիկ պատուհանէնվար կը կախուի ու կը պոռայ: «Հըմպօ, ձագս, վազ անցիր, թող, տուր թող տանին: Այդ շուներուն հետ մի՛ յինար, սողը բուրդը կը գզեն ...

Հըմպօն ետ կը դառնայ, կը նայի իր մօրը, անհամարձակ հայեացքով մը կը նայի մեզի ու կը դողայ: «Որ ես էսոնց բոլոր բուրդը չիգզեմ Թող ինծի Փարթօշ Հըմպօ չըսեն...»:

Ու, ով զարմանք բերնին խօսքը տակաւին չի վերջացած՝ անսպասելիօրէն ուժեղ հարուած մը կը տեղաւորէ Թռուցիկ յափշտակող Թուրքին ճիշդ աչքին :

Թուրքը փլած պատի մը պէս կ'իյնայ անձայն, ընկերները կ'ուզեն յառաջանալ, օգնութեան հասնիլ, բայց, Հըմպօն կեցած է հոն հպարտ, վճռական իր աչքերը վագրի աչքերուն պէս կարմրած:

Մենք ուղղակի շշմած ենք... Շշմած ու սարսափով կը սպասենք թէ ինչո՞վ կրնայ վերջանալ այս ծունր պատահարը: Ու կը սպասենք որ Թուրք խուժանը մեր վրայ յարձակի եւ իրենց ընկերոջ վրէժը լուծէ, բայց... Շշմած են նաեւ Թուրքերը: Կանգնած են լուռ, անխօս, այլայլած :

Չեն իսկ համարձակիր գալ իրենց ընկերոջ կիսամեռ մարմինը վերցնել տանելու :

Գիւղին պատուհաններէն կանանցի օրհնաբեր ձայն մը կը հասնի մեր ականջին «ձեռքերդ դալար մնան ձագս...» Հըմպօյին կոյր հօրաքրոջ՝ջերջերական ձայնն էր, որուն աչքերը փորած են «առջի դէպքին» (1895) վայրենի Թուրքի մը քմայքին ենթարկուած չըլլալուն համար:

Թռուցիկ խլող «հերոս»ը կը սթափի, ծանր տառապանումով ոտքի կ'ելլէ, մէկ ձեռքովը մոխիր դարձած երեսը ծածկած համր, դանդաղ քայլերով իր ընկերներուն կը միանայ:

«Թռուցիկի գողեր»ը շուտով կը բռնեն «ետ դարձ»ի ճամբան ու շուտով կը կորսուին լեռնային հետը: Մենք տակաւին շշմած, շուարած կանգնած ենք մեր տեղերը :

Հըմպօն, կամ Փարթօշ Հըմպօն, առանց մեր կողմը նայելու, առանց բառ մը արտասանելու կը բռնէ կրկին աղբրագլխի ճամբան ու կը կորսուի պարտէզներուն մէջ:

Մենք ը ցրուինք լուռ, բայց գոհունակ: Ու ամէն մէկս երեկոյին գիւղին մէջ, մէկ ծայրէն միւսը հպարտօրէն կը տարածենք Փարթօշ Հըմպօյին փառաւոր «զարկ»ին պատմութիւնը :

Ու անկէ վերջ, մենք այլեւս չենք մտածեր իսկ «Փարթօշ Հըմպօ» որակել զինքը, այլ մեր վարժապետին իսկ թելադրանքով՝ արդարօրէն զայն կ'անուանենք խմբապետ Հըմպօ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

ԳՈՒՏ'Մ ՆԻՇԱՂ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ ՄԸ ...

Քակեցին փաթթոցը : Փրցուցին փիւսկիւլը, Ֆէսին եզերքը վեր դարձուցին դրին իրենց գլխուն :

Եղաւ «քաղաքակրթութիւն» :

Երեկոյ եղաւ, առտու եղաւ՝ տեսան պակաս մը կայ :

Գլխարկէն վերջ փոխ առին Ֆրէնկին գիրերը: Փոխեցին անուն – մականուն — Գայապաշ Բէյզի, Սուսպիլմէզ Արըզ, Գաֆթանըրթան Սաատ, Մէչէզըվլըրան Օսման ...

Է՛հ, ալ ի՞նչ մնաց եւրոպական ազգերու դասին դասակից ըլլալու: Ամէն ինչ պատրաստ էր:

Արդ, Թուրքին թեւերը մտան, առին տարին նստեցուցին ազգերու աւագանիներու աթոռը..

Որքան ուրախ էին եւրոպական դիւանագէտները որ ձեռնկիզխանի ձագերը քաղաքակրթեցին եւ մարդկութիւնը ազատեցին ջարդի, կողոպուտի մղձաւանջէն :

Թուրքերը յուսախաբ չըրին զիրենք ...

Պոլսոյ մէջ, ամերիկացի զինուորները փորձի ենթարկեցին իրենց նոր աշկերտները: Համբոյր քաղեցին Թրքուհիէն՝ համը տեսնելու համար իրենց հասցուցած պտուղին ...

« Վայ, կեավուր, պատուի՞ս հետ կը խաղաս»: Տուր որ կուտաս :Ոստիկան, զինուոր իրար անցան Թրքուհիներուն «պատիւը» փրկելու համար... Թուրքին համար «պատիւ» կը նշանակէ միմիայն կնկայ միս ...

Աթենացիները մոռցած էին Թուրքին Թրքութիւնը: Ֆութպոլի հրաւիրեցին զիրենք: Մեր Էֆէնները թօփը շալկած գացին Աթէնք՝ իրանց ճարպիկութիւնը ցոյց տալու:

Ահա կռիւ մըն ալ հոն: Ծեծր կերան, լալով եկան Սթանպոլ ...

«Վայրենի Յոյներ, այսքան դարեր ձեզ քաղաքակրթելու ջանք թափեցինք: Հարիւր հազարներով Յոյնի գլուխ թռցուցինք: Սակայն դուք մարդ չեղաք: Կը հասկցնենք ձեզի...» :

Այս անգամ Նիկարակուա կ'երթան փայտ բերելու իրենց երկիրը՝ Թուրքիա:

Շատ բնական է: Տարիներէ ի վեր կախաղանի գեղարուեստին նուիրուած երկիր մը, անհրաժեշտ փայտ պիտի սպառէր՝ միլիոնաւոր ժողովուրդներ կրթելու, կառավարելու համար, որով 763 հազար քառակուսի քիլոմեթրնոց Թուրքիոյ անտառները հազիւ պիտի բաւէին այդ գործին: Ուրեմն 118 քառակուսի քիլոմեթրնոց Նիկարակուայէն փայտ պէտք էր ներածել, ուր, կ'երեւայ թէ կախաղանի եւ անտառաջարդութեան մասին տեղեկութիւն չունին :

Հոն, այդ հեռաւոր երկրին մէջ մեր Էֆէնները կ'ուզեն ցոյց տալ իրենց նոր քաղաքակրթութեան փաստը :

Թուրք նաւաստիները կը գինովնան եւ կը սկսին գործի :

Տեղական ոստիկանութիւնը զիրենք կ'առաջնորդէ բանտատուն !

Ինչ անվայել բան հիւրի մը հանդէպ :

Գինովներու ընկերները, քաջաբար կը յարձակին բանտին վրայ՝ իրենց ընկերները դուրս բերելու այդ խուցէն: Շատ իրաւացի բան:

Սակայն, տեղական ոստիկանները, կը քաշեն զէնքերը եւ մի քանի հատը կը պառկեցնեն գետին՝ յանուն օրէնքի ...

Ցաւալի է: Միջազգային օրէնքով՝ բացարձակապէս արգիլուած է Թուրքին՝ կեավուրէն ծեծ ուտելը կամ սպաննուիլը:

Բայց Թուրքը մենաշնորհուած է, ազատօրէն ու ուզածին չափ քրիստոնեայ — կեավուրներ բռնաբարելու, ծեծելու եւ սպաննելու ...

Այսքան տարրական բան, պէտք է որ դիտնային Նիգարակուայի ոստիկաններ ...

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ մը համաձայն, Ֆրանսայի մէջ 21 բնակիչի դէմ 1 պաշտօնեայ կայ: Իրական պաշտօնեաներու թիւն է 1միլիոն 730.000, առոնց 1 միլիոնը քաղաքային, 320.000ը զինուորական, իսկ 410 հազարը տեղական համայնքներու մէջ: Այս պաշտօնական թիւէն դուրս կը մնան 230 հազար օժանդակներ: Ապպայնացած հաստատութեանց պաշտօնէութիւնը դուրս կը մնայ հաշիւէն: Վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ նաեւ որ 1922էն 1936 պաշտօնեաներու թիւը աւելցած է 100ին 9, իսկ 1936էն 1947 այդ յաւելումը եղած է 100ին 35:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, 1949 Մայիս - Յունիս, գրական եւ բանասիրական բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք: Հասցէ.— St. Lazare, Venise (Italie):

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ.

ԽԵՆԹԸ

— Զարմանալի բան, մեր իշխանը Հռոմները շատ կը սիրէ. միշտ անոնց հետկը թղթակցի :

— Հա, Աստուած վերջը բարին ընէ, ըսաւ դռնապանը եւ դուրս ելաւ: Խօսակցութիւնը ընդհատուեցաւ :

Խենթը մէկ քանի անգամ դարձաւ ինք իր վըրայ, ապա յանկարծ վեր թռաւ տեղէն, չորս կողմը նայեցաւ ու կանչեց.

— Է՛յ, հէյ... Ջուր տուէք ինծի. սիրտս կ'երի :

Ջուր տուին, խմեց. կրկին ձեռք առաւ փայտը եւ դուրս ելաւ խոհանոցէն, կրկին կանչելով իր երգը :

Բայց այս անգամ ձայնը կը դողար, ու ծնօտները կը ծալլուէին: Ուշադրութեամբ նայողը պիտի տեսնէր որ աչքերէն կը թափէր արցունքը առատօրէն, եւ դգգուած մօրուքին վրայէն գետին կ'իյնար :

Խենթը կուլար :

Գ.

ՓՈԹՈՐԻԿԻՆ ՄԷՋԷՆ

Բնութեան տարերքը կատղեր էին: Ամէն ինչ կորսուած էր խորին, անթափանցելի մթութեան մէջ: Զարհուրելի փոթորիկմըպիտի պայթէրԱնիի գլխուն: Հովը կը փչէր կատաղութեամբ, եւ կարծես կ'ուզէր խորտակել, հիմնայատակ կործանել Անիի հաստ պարիսպները. բայց դիմադրութեան հանդիպելով՝ կը նահանջէր դէպի ազատ դաշտերն ու ձորերը, հոն շարունակելու համար իր յուսահատ ոռնումը :

Այս արհաւիրքի պահուն, չորս ձիաւոր մարդիկ, ոտքէն մինչեւ գլուխ զինուած, մօտեցան Անիի Կարուց դրան, եւ հոն կանգ առին: Դուռը գոց էր եւ դռնապանը չէր երեւար:

— Անիծեալ պահապանը չերեւար. ո՞վ պիտի բանայ դուռը, մռմռաց ձիաւորներէն մէկը:

Առաջ անցան ու սկսան դուռը ծեծել: Իսկոյն երեւցաւ պահապանը, եւ իր երկայն նիզակին կըթնած կանչեց .

— Ո՞վ կայ հոն :

— Բաց դուռը, ըսաւ ձիաւորներէն մէկը եւ ձին առաջ քշեց խիզախօրէն:

— Սպասեցէք. Նշանաբանը ըսէք :

— Կեցցէ Գագիկ, ըսաւ ձիաւորը :

— Ճիշդ այդպէս, անցէք. բայց լաւ որ չէք տեսներ այս փոթորիկը յարեց պահապանը, եւ դուռը բանալով՝ ձիաւորները ձգեց Անիի պարիսպներէն դուրս :

Յետոյ շտապչիմով կրկին փակեց դուռը եւ մրմռաց .

Զարմանալի մարդիկ կան որ այս տեսակ փոթորիկի ժամանակ ալ հանգիստ չեն մնար, եւ կը մտածեն ճամբորդել: Ի՞նչ է, միթէ չեն կրնար սպասել որ լուսնայ :

Մինչպահապանը ինք իրեն կը մռմռար այսպէս ձիաւորները շտապով կը սլանային դէպի Կարին տանող ճամբան:

— Աստուած վկայ, լաւ ժամանակ ընտրեցինք, ոչ ոք նշմարեց մեզ, ըսաւ ձիաւորներէն մէկը:

— Այո, լաւ ժամանակ ընտրեցինք, բայց փոթորիկի պիտի բռնուինք: Կըսեմ ե՞ս՝ ինչպէ՞ս կը փչէ: Կրնայ մեզ ձորը ձգել, կամ ժայռէն վար գլտորել :

— Չէ, բան չի կրնար ընել քամին, եթէ դեւերը մեզ չմոլորեցնեն, սրախօսեց միւսը :

— Դեւերը գործ չունին հոս, մռմռաց երրորդը եւ ձեռքը տարաւ դէպի ծոցը, ուր Թուղթ մը շօշափեց: Կարծես կը վախնար որ դեւերը կը յափշտակեն այդ թանկագին Թուղթը, որուն բովանդակութիւնը ինք միայն գիտէր :

Ձիաւորները լուռ կը յառաջանային, մըրրիկը հետզհետէ կը կատղէր, հեռուէն կը լսուէր արդէն որոտման խուլ դղրդիւնը. քիչ վերջ պիտի սկսէր տեղատարափը: Գիշերային ճամբորդները դեռ մէկ քառ՛ի մղոն չէին հեռացեր, երբ առաջին փայլակը վայրկեան մը լուսաւորեց, եւ դարձեալ խոր մթութեան մէջ ընկղմեց շրջակաները:

Այդ միջոցին առջեւէն գացող ձիաւորը յանկարծ սանձը քաշեց եւ կեցուց երիվարը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արծիւները, Հայ Արծուիկները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը։ Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Գարսամեան գրատուններէն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Սուրիոյ Նախագահ մարաջախտ Հիւսնի Զայիմ գիր մը ուղղելով Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորին իր անկեղծ բարեկամութիւնը եւ խոր յարգանքը կը յայտնէ եւ կ'ըսէ.— «Սուրիոյ ժողովուրդը եւ ես, կը կարծենք թէ արաբական աշխարհի ուղղութիւնը, Արաբներու շահուն համար իսկ, Եգիպտոսի կողմէ պէտք է ապահովուի»։

Միւս կողմէ կը հաւաստեն թէ Սուրիոյ եւ Իրաքի յարաբերութիւնները ծանրացած են այն պատճառով որ, Դամասկոսի Իրաքեան դեսպանը, իր կառավարութեան հրամանով, ներկայ չէ եղած Հիւսնի Զայիմի կողմէ իր ընտրութեան առթիւ տեղի ունեցած ընդունելութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ նոր վարչապետը Վան Զէլանտ նպատակ ունենալով Թագաւորը կրկին բերել գահ, ընկերվարական կուսակցութիւնը որոշեց չաշխատակցիլ անոր հետ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը ո՞ր պիտի ըլլայ։ Այս մասին ներքին պայքար մը սկսած է Գերմաններուն միջեւ։ Մէկ մասը Պոն քաղաքը կ'ուզէ, իսկ ուրիշներ Ֆրանքֆորթը կը պահանջեն։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ երկրին մէջ Ֆրանսերէնը պարտաւորիչ լեզու պիտի ըլլայ բոլոր դիւանագիտական պաշտօնեաներուն համար։ Չգիտցողները մինչեւ 6 ամիս պէտք է սորվին։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման թուականը Յուլիս 15ին կ'աւարտէր, որմէ վերջը հարիւրին 10 տուգանք պիտի աւելնար։ Ազգ. ժողովը այդ թուականը երկարաձգեց մինչեւ 1 Օգոստոս եւ հրաւիրեց կառավարութիւնը զեղչեր կատարել փաքանքի վրայ որոնք վերջերս շատ աւելցուած էին։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ երկրորդ հանգրուանը Րէնս - Պրիւքսէլ, 375 քիլոմեթր, շահեցաւ պելճիքացի Լամպրէխտ, ճամբան կտրելով 8 ժամ 38 վայրկեանէն։ Երկրորդ հասաւ Ֆրանսացի Մարինէլլի։ Լամպրէխտ ընդհանուր դասաւորման գլուխը անցաւ եւ հագաւ դեղին շապիկը զոր մէկ օր միայն կրցաւ պահել Տիսսօ որ այս անգամ հինգերորդ հասաւ։ Արդէն իսկ 4—5 հոգի լքած են մրցումը եւ քանի մը հատ ալ դուրս հանուած են որոշ ժամանակէն ուշ հասած ըլլալով։ Երրորդ հանգրուանն է Պրիւքսէլէն Պուլոնեը, 211 քիլոմեթր։

ՀԻՒՍՈՒՍԱՑԵՂԷՆՆԵՐՈՒ գինները զեղչել մերժեցին գործարանատէրները, ծախքերը շատ գտնելով։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեանմէջ հունձքը հասած է, բայց զայն կատարելու համար ոչ միայն մեքենական մանգաղներ, այլ սովորական ձեռքի մանգաղներն ալ անբաւական են։ Խորհրդ. թերթերը իրենք կը հրատարակեն գանգատները գիւղացիներուն՝ որոնք կ'ըսեն թէ ոչ միայն կը պակսին մանգաղները, այլ եղածներն իսկ այնչափ դէշ շինուած են որ շուտով կ'աւրուին։ Եւ թերթերը ուժգնապէս կը բողոքեն այս բանին դէմ եւ կը քննադատեն պատկանեալ գործարանները։

ՀԻՆԳ ՕԴԱՉՈՒՆԵՐ սպաննուեցան եւ ուրիշներ վիրաւորուեցան Քէմփէրի մօտակայ օդակայանի մը մէջ կրակ առնող պայթուցիկէ մը։

ՊԵՐԼԻՆԻ երկու շրջաններուն միջեւ օդային մեթրոյին եւ կառախումբերու կանոնաւոր երթեւեկը սկսաւ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթ. Թաթուլ խումբը կազմակերպած է բացօթեայ հանդէս մը այս շաբաթ 9 Յուլիս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն դպրոցին հրապարակին վրայ, հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն տեղւոյն Կապոյտ Խաչը եւ Նոր Սերունդի Քեռի խումբը, Սիփան երգչախումբը ղեկավարութեամբ Հ. Համբարձումեանի եւ երգչուհի Տիկին Ն. Տէր Արսէնեանի։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆԻ Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf։

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris)։ Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի, ու իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ կը նուիրէ հազար ֆրանք վէթ. ֆոնտի։

★ Նոյն առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն նաեւ Վալանսի Շրջ. կոմիտէն, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը, Գօմոնի (Մարսէյլ) Զաւարեան կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Իշխան» խումբը։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Պատուոյ նախագահութեամբ Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. BLEUSEի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչութեան։

Կիրակի 10 Յուլիս երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Salle des Fêtesի շքեղ սրահին մէջ, 22 rue Voltaire:

Երգեր, արտասանութիւններ եւ տրամախօսութիւններ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՐՄԷԵԱՆի։ Կիր. 10 Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն։ Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԺՈՂՈՎԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆԻ Քեռի խումբի դասախօս. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ընկեր Յարութիւն Գօյաճեանի բնակարանին մէջ։ Կը խօսի ընկեր Սարգիս Գիլալեան։ Նիւթ՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծննդեան պատճառները»։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները 8 յուլիս ուրբաթ իրիկունժամը ճիշդ 8ին դպրոցին սրահը, 178 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Clos de Fusainի ընդարձակ պարտէզին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍԷՎՐԱՆԻ Կապոյտ Խաչի դպրոցի հանդէսը Յուլիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը։

ԳՈՄՈՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ պարկին մէջ, St. Julien:

Ս. ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊԻ տօնին առթիւ այս հինգշաբթի Յուլիս 7, ժամը 10ին, պիտի կատարուի Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։ Կաթողիկոսական պատուիրակը, պիտի նախագահէ եւ քարոզէ։ Հայ մշակոյթին նուիրուած այս պաշտամունքին կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայ դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ ծնողները։—

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կը հրամայէք Հայուհիներ...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 5 JUILLET 1949 Երեքշաբթի 5 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5889-Նոր շրջան թիւ 1300 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Քաղաքական եւ տնտեսական կրկնակ տագնապի մէջ է Թուրքիան։

Աթաթիւրքի հիմնած վարչաձեւը սկսած է երերալ արդէն։

Մուսթաֆա Քէմալ շլացած իր աժան յաղթանակներէն, որոնց համար ամէնէն առաջ իրենց թանկագին աջակցութիւնը բերին պրոլետարական թէ աշխարհակալական մեծ պետութիւնները, ուզեց արդիական Հանրապետութեան մը վերածել անդամահատուած եւ անդունդին եզերքը հասած օսմանեան կայսրութիւնը։

Ու փոխանակ իսկապէս ժողովրդավարական սկզբունքներով կառավարելու երկիրը, ինչպէս շռնդալից կերպով կը յայտարարէր, դիմեց միատիրական դրութեան եւ օրինակ առաւ իր հիւսիսի դրացիէն, որուն հետեւած էր Մուսոլինի 1921ին եւ որուն պիտի հետեւէր Հիթլէր 1933ին։

Ուրեմն, օրինակ առնելով սովետական եւ ֆաշական վարչաձեւերէն, Աթաթիւրք եւս կռթնեցաւ միակ կուսակցութեան մը վրայ եւ այդ նպատակով ստեղծեց «Հալք» (Ժողովուրդ) կուսակցութիւնը, ինք դառնալով անոր պետը։

Քառորդ դարէ ի վեր այս կուսակցութիւնն է, որ միահեծան կ'իշխէ Թուրքիոյ վրայ։ Աթաթիւրքին յաջորդող Ըսմէթ Ինէօնիւն նոյն ճամբուն հետեւեցաւ, յաւերժացնելով «Հալք»ի բռնատիրութիւնը։

Այն օրէն ի վեր, որ Ամերիկացիները ոտք դրին Թուրքիոյ հողին վրայ, ժողովուրդին մէջ խմորուող խուլ դժգոհութիւնները սկսան հետզհետէ մարմին առնել եւ նախկին վարչապետ Ճէլալ Պայարի հիմնած դեմոկրատ կուսակցութիւնը որոշ յաջողութիւն գտաւ։

Այլեւս վերջ տրուած էր միակ կուսակցութեան դրութեան։ Զսպուած բերանները բացուեցան եւ կառավարութեան դէմ քննադատութիւնները սովորական դարձան բեմերէն եւ մամուլի էջերէն։ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մտաւ Ազգային Ժողովէն ներս իր երեսփոխաններով, ընտրուած, ժողովրդական քուէարկութեամբ, քանակով քիչ, բայց աղմկայոյզ։

«Հալք»ի սանձարձակ գործունէութեան դէմ դժգոհութիւնը համատարած դարձաւ, երբ Ճէլալ Պայար եւ ընկերները Համագումարի նախօրեակին շրջելով ներքին գաւառները, ժողովուրդին աչքը բացին, անոր պարզելով իր թշուառութեան պատճառները։ Փաստերով ցոյց տուին կառավարութեան անհոգութիւնն ու պատասխանատուութիւնը։

Դեմոկրատներէն վերջ, հրապարակ եկաւ ուրիշ կուսակցութիւն մը եւս՝ «Միլլէթ» (Ազգ), նախագահութեամբ Ընդհ. Սպայակոյտի նախկին պետ Ֆեվզի Չաքմաքի, նոյնպէս ընդդիմադիր, բայց աւելի պահպանողական ծրագրով։

Դեմոկրատ կուսակցութեան անդամներէն ոմանք ներքին անհամաձայնութեան պատճառներով բաժնուած եւ կազմած են Անկախ Դեմոկրատ կուսակցութիւն մը, վարիչ ունենալով Ահմէտ Թահթաքըլըճը, որ բուռն պայքար կը մղէ Ճէլալ Պայարի դէմ։ Գրքոյկ մը եւս հրատարակուած է այս առթիւ։

Դեմոկրատ կուսակցութեան երրորդ համագումարը տեղի ունեցաւ Յունիս 19 — 25 Անգարայի մէջ, յուզումնալից եւ աղմկալից, մասնակցութեամբ 1800 պատգամաւորներու, որոնք եկած էին Թուրքիոյ բոլոր անկիւններէն։

Բուռն քննադատութիւններ եղան կառավարութեան եւ «Հալք» կուսակցութեան դէմ համագումարի ընթացքին, որու փակումէն վերջ հրատարակուած յայտարարութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգած է ոչ միայն ժողովուրդին, այլ եւ կառավարութեան վրայ։

Արտաքին Նախարար Նէճմէտտին Սատակի թերթը՝ «Աքշամ» կը գրէ թէ Ճէլալ Պայար «ըմբոստութեան կը հրաւիրէ ժողովուրդը»։

Դեմոկրատները կը պահանջեն որոշ փոփոխութիւններ մտցնել Հիմնական Օրէնքին (Սահմանադրութիւն) մէջ, — հիմնել Ծերակոյտ մը՝ Ազգային Ժողովի կողքին, ջնջել մենաշնորհները, որոնցմէ առաւելապէս կը նպաստաւորուին «Հալք»ի մեծաւորները, քաջալերել ազատ ձեռնարկները, գործադուլի իրաւունք շնորհել բանուորներուն, վերջ տալ ոստիկանական խստութեանց եւ մամուլի օրէնքի կաշկանդումներուն, մանաւանդ ապահովել 1950ի երեսփոխ. ընտրութեանց ազատութիւնն ու օրինականութիւնը։ Անոնք կ'ուզեն նաեւ, որ Հանրապետութեան Նախագահը կուսակցութեան պետը չըլլայ։

Փրոֆ. Շէմսէտտին Կիւնալթայի դահլիճը իրար անցած է, սարսափած ժողովրդական պոռթկումէն եւ 24 ժամուան մէջ Նախարարական խորհուրդը երկիցս նիստ հրաւիրած։ Վարչապետը վերջերս որոշ փոփոխութիւններ մտցուցած էր արդէն դահլիճի կազմին մէջ։ Այս անգամ անխուսափելի կը նկատուի նախարարական տագնապը։

Կը թուի թէ յառաջիկայ տարուան ընտրութեանց արդիւնքին պիտի չսպասեն այլեւս, վերջ տալու համար «Հալք»ի մենատիրութեան, որ չափէն աւելի երկար տեւեց։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Պոլսոյ պատրիարքական վէճը

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆ ԱԼ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԵՒ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԶԳԱՍՏՈՒԹԵԱՆ

Թրքահայոց վարչական ժողովը որ պարագաներու բերմամբ գրեթէ գործունէութենէ մեկուսացած դիրք մը ունէր, նկատի առնելով ժողովուրդին մէջ տեղապահական խնդրին առթիւ ծագած պառակտումը, վերստին հրապարակ գալով, երեք սիւնակ գրաւող պաշտօնական յայտարարութիւն մը կը հրատարակէ, պարզելով Արսլանեան արք.ի ապօրէն գործունէութիւնը եւ զայն կ'ամբաստանէ։

Այս գեկոյցը հետեւեալ մեղադրանքները կ'ուղղէ տեղապահին.—

Ա.— Արսլանեան արք. հազիւ տեղապահական աթոռը բազմած օրինական պատասխանատուութենէ խուսափելու նպատակով ուրացաւ եւ «ապօրէն» եւ «լուծեալ» հռչակեց զինք ընտրող Կրօն. Ժողովը եւ անոր տեղ նշանակովի ժողով մը կազմեց, հակառակ մեր կրկնակի եւ կորովի բողոքներուն եւ ազդարարութեանց։

Բ.— Այդ թուականէն սկսեալ ամէն հակակշիռ վերջ գտաւ մեր հանրային հաստատութեանց մէջ, սանձարձակ մենատիրութեան շրջան մը սկսաւ եւ օրինազանցութիւնները յաջորդեցին իրարու։ Կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ Թըրքահայ պատուիրակութիւնը փոխանակ օրինապէս ընտրուելու, իր կողմէ նշանակուեցաւ, հակառակ մեր բողոքներուն։

Գ.— Արսլանեան արք. հանդուցեալ Նարոյեան պատրիարքի կտակին խնդիրը դատարաններու առջեւ քաշկռտելով վարկաբեկիչ տեսարաններու տեղի տուաւ, փոխանակ իբր վերին իշխանութիւն իրաւարարութեամբ կարգադրելու, ի նըպաստ ազգ. հիւանդանոցին եղած այդ կտակը։ Այս խնդիրն ալ, ինչպէս օրէնք է, չբերաւ վարչական ժողովին եւ գործեց ինքնագլուխ եւ ապօրէն։

Դ.— Հանրային հաստատութեանց միջեւ ըստեղծուած ցաւալի ձգտումը բառնալու եւ համայնքային խնդիրները կարգադրելու նպատակով թէ վարչական ժողովին եւ թէ ուրիշ ազգայիններու կողմէ իրեն եղած ամէն դիմում ձախողեցաւ. իր այս այլամերժ ընթացքէն այն կը հետեւէր որ Արսլանեան արք. կ'ուզէ գործել առանց հակակշիռի եւ հաշուետուութեան։

Ե.— Վարչական ժողովս պայմաններուն ներածին չափ կատարած է իր պարտականութիւնները եւ ներկայ յայտարարութեան նպատակն է ողջմտութեան հրաւէր մը ուղղել, զգուշացնելու համար մեր սիրելի ժողովուրդը բոլոր անոնցմէ, որոնք դժբախտաբար չեն անդրադառնար թէ ինչ բարոյական ոճիր է որ կը գործեն համայնքին մարմնոյն վրայ։ Հակառակ ամէն բանի, վարչական ժողովս վճռած է բոլոր խոչընդոտները հարթել օրէնքի ճամբով եւ այդ նպատակով պատկան իշխանութեանց մօտ կատարած էր ձեռնարկներ որոնք իրականացած պիտի ըլլային այսօր, եթէ խաչաձեւումներ տեղի չունենային։ Բայց վստահ է թէ պիտի կրնայ ի մօտոյ իրականացնել իր օրինական առաջադրութիւնները, քանի որ մեր հանրապետական կառավարութեան ժողովրդապետական տնօրինութեամբ պիտի ձեռնարկուի պատրիարքի ընտրութեան, օրէնքով նախատեսուած եղանակով։

Արդ, ներկայ յայտարարութեամբ, վարչական ժողովս կը յիշեցնէ թէ օրինաւոր եւ պետական հաւանութեան ենթարկուած վերոյիշեալ կարգադրութեանց հակառակ ոեւէ ձեռնարկ կամ անիրաւասու գործունէութիւն պիտի նկատուի պարսաւելի եւ վնասակար՝ հանրային շահերուն։

Ստորագրած են իբր վարչ. ժողովի ատենապետ Լեւոն պէյ Փափազեան եւ ատենադպիր՝ Վարդան Ակկիւլ։

Թրքահայոց վարչութեան այս ամբաստանագիրը մեծ յուզում առաջ բերած է որովհետեւ հինգ տարիէ ի վեր Արսլանեանի գործունէութեան դէմ եղած գանգատներուն հետեւանքով Պոլսոյ հասարակութեան պառակտումը վերջերս շատ ծանր հանգամանք առած եւ եկեղեցիներու մէջ կռիւներ ունեցած էին։ Պաշտօնական մարմնի մը այս ելոյթը ջախջախիչ հարուած մըն է տեղապահին պաշտպաններուն համար։ Այժմ, Արսլանեան ստիպուած է տեղի տալ եւ քաշուիլ, եթէ երբեք իբր «օրհասական» հզօրագոյնս չկառչի։

Թրքական տագնապը

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒՆ

Գրած էինք թէ դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարին տրուած որոշումներուն վրայ Անգարայի կառավարութիւնը գիշերային բացառիկ նիստ գումարած էր, որուն հետեւանքով երկար գեկոյց մը հրատարակեց նոյն կուսակցութեան իբր թէ յեղափոխական նպատակներուն դէմ։

Ահա քանի մը հատուած այդ պաշտօնական գեկոյցէն.—

Կառավարութիւնը քննեց «Ազգային Երդում» անունին տակ դեմոկրատներու կողմէ տրուած որոշումը եւ հաստատեց թէ ան խոտոր կը համեմատի պետական օրինապահութեան եւ իրաւական ըմբռնումի հետ։ Այդ որոշումը խմբագրուած է խառնակ լեզուով մը, եւ ըսել կ'ուզէ թէ հայրենակիցները պէտք է ըմբոստանան ընտրական ապօրինութեանց կամ անիրաւութիւններու դէմ։ Կը նշանակէ որ հայրենակիցները իրենց օրինական իրաւունքները գործածելով՝ պիտի միջամտեն օրէնքի պաշտօնեաներու գործերուն, եւ զանոնք պիտի ստիպեն որ իրենց փափաքին համաձայն գործեն։

Այս որոշումը կոչուած է ազգային թշնամանք ստեղծել ընդդէմ պետական պատասխանատու պաշտօնեաներուն եւ նպատակ ունի ահաբեկել քուէարկող հայրենակիցները եւ ճնշումի տակ պահել զանոնք։

Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարները կը սնուցանեն անըմբռնելի մտայնութիւն մը, որով հայրենակիցներու միջեւ քինախնդրութիւն ստեղծել կ'ուզեն եւ այս մտայնութեան կ'ուզեն տալ ազգային յատկանիշ մը։ Կառավարութիւնը ոգի ի բռին կը ջանայ ազատութեան վարչաձեւը հաստատել երկրին մէջ, բառին բովանդակ առումով, եւ կը փափաքի որ բոլոր ընդդիմադիր խմբակցութիւնները գործակցին այս ուղղութեամբ, եւ սակայն իր դէմ կը գտնէ երկրին հանդարտութիւնը խռովող կազմակերպութիւնները։

Կառավարութիւնը ցաւով եւ զարմանքով կը հետեւի Դեմոկրատ կուսակցութեան այս ընթացքին։

Կառավարութիւնը վճռած է ի ձեռին ունեցած ամբողջ միջոցներով արգիլել ամէն ձեռնարկ, որ կրնայ երկիրը տանիլ դիկտատորութեան, քինախնդրութեան, պառակտումի եւ եղբայրասպան կռիւներու, վտանգել հայրենիքին ներքին եւ արտաքին ապահովութիւնը։

Տիմիթրովի մահը

Պուլկար նշանաւոր յեղափոխական, Կոմինթէրնի ընդհ. քարտուղար եւ վարչապետ Եորկի Տիմիթրով որ կը տառապէր շաքարախտէ ու լեարդէ, մեռաւ 77 տարեկան, շաբաթ օր, Մոսկուայի մէկ ապաքինարանին մէջ։

Երեք ամիս առաջ երբ զինք Մոսկուա կանչեցին, կարծուեցաւ թէ պաշտօնանկ եղած է Պուլկարիոյ մէջ Թիթոյական շարժումը զսպել չկարենալուն համար։

Մեծ պատիւներ եղան հանգուցեալին։ Ժդանովի մահէն ի վեր ոչ մէկ համայնավար գործիչ այսքան յարգուած էր մեռնելէ վերջը։ Իր դագաղին ամբողջ գիշերը հսկեցին կուսակցութեան եւ կառավարութեան ամէնէն կարեւոր դէմքերը։ Սթալին ինքն ալ հինգ վայրկեան յարգեց լռութեամբ հանգուցեալը։ Մոսկուա սուգ յայտարարեց եւ դրօշակները սեւ շղարշով փաթթուած եւ կէս պարզուած էին։

Տիմիթրովի մարմինը կիրակի օր մասնաւոր կառախումբով փոխադրուեցաւ Սոֆիա, ուր պիտի կատարուի թաղումը, մասնաւոր դամբարանի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ալժերիան տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէ Ֆրանսան։ Բազմաթիւ խնդիրներ կատարեալ թընճուկի մը վերածած են այս գաղթավայրին խնդիրը, մանաւանդ վերջին մէկ-երկու տարիներու ընթացքին։

Իրաւագիտական բացատրութեամբ Ալժերիան գաղթավայր մը չէ, այլ ընդարձակ շրջան մը բաղկացած երեք նահանգներէ, Ալժերիա, Օրան եւ Գոնսթանթին որոնք Ֆրանսայի նահանգներուն հաւասար իրաւասութիւններ կը վայելեն եւ ներկայացուցիչներ կը ղրկեն թէ Ազգ. Ժողովին եւ թէ Հանրապետութեան Խորհուրդին. բացի բուն Ալժերիոյ երեսփ. ժողովէն։

Ֆրանսայի Ներքին Նախարարութիւնն է որ կը վարէ այս շրջանը։ (Նախարարը, Ժիւլ Մոք, ընկերվարական է)։ Երկու տարիէ ի վեր Ալժերիոյ բնակիչները, եւրոպացի թէ իսլամ, կը վայելեն ազգ. ժողովին կողմէ քուէարկուած մասնաւոր օրէնքի մը առաւելութիւնները, ուրիշ խօսքով՝ բուն Ֆրանսայի քաղաքացիներուն իրաւունքները եւ առաւելութիւնները։

Ալժերիոյ քաղաքներուն եւ մարզարաններուն մէջ հաստատուած զինուորները, բնիկ թէ ֆրանսացի, կը գտնուին նոյնպէս ընկերվարականի հրամանին տակ (Գ. Ռամատիէ, նախարար ազգ. պաշտպանութեան)։ Կուսակալը, Մարսէլ Նաժըլէն, նոյնպէս ընկերվարական է։ Եւ վերջապէս, ընկերվարական մընէր, Հանրապետութեան Նախագահը, Գ. Վէնսան Օրիոլ, որ վերջերս յաղթական պտոյտ մը կատարեց Ալժերիոյ մէջ, խոր տպաւորութիւն ձգելով։

Թէեւ Ֆրանսայի Չորրորդ Հանրապետութիւնը Ալժէի մէջ ծնաւ, Փարիզի ազատագրումէն օրեր առաջ, բայց տակաւին ամբողջութեամբ հաստատուած չէ Ալժերիոյ մէջ։ Թէեւ դաշնակիցները զօրք հանեցին եւ ափ մը դիմադրականներ Ալժէ քաղաքը գրաւեցին 1942 Նոյեմբերին, գրեթէ առանց արիւնահեղութեան, բայց Ալժերիան երբեք լիովին չըմբռնեց պատերազմը, երբեք լիովին չմասնակցեցաւ անոր, ոչ ալ Ֆրանսայի տառապանքներուն եւ պարտութեան հետեւանքներուն։

Ալժերիան պտուղն է 120 տարուան աշխատանքի։ 1830ի զինուորական նուաճումէն վերջ, այն Ֆրանսացիները որ գացին հոն հաստատուելու՝ ահագին գործ կատարեցին։ Անոնց ժառանգորդները եւ ուրիշ հողագործներ մէկ միլիոնէ աւելի թիւ մը կը կազմեն այսօր։ Մնացեալ բնակիչները Արաբներ եւ ցեղախումբեր են (Քապիլ)։ Վարչական պատճառներով, Ֆրանսածին բնակիչները, ինչպէս եւ կրօնական եւ ցեղային փոքրամասնութիւններ,— Սպանիացիները եւ Հրեաները եւրոպացի կը համարուին, իսկ մնացեալ բնակիչները իսլամ։

Եւրոպացի թղթակից մը, որ վերջերս Ալժերիա այցելած էր, գրած կուտայ թէ Միջերկրականի այս հարուստ եւ բարեխառն շրջանը կը մնայ յամառօրէն ափրիկեան, հակառակ ֆրանսական մշակոյթին բազմաթիւ փաստերուն, հրաշալի ճամբաներուն, վարչական շէնքերուն, դպրոցներուն եւ ճեմարաններուն, եւ Պոնի, Օրանի եւ Գոնսթանթինի պէս արդիական քաղաքներու որոնք կրնան մրցիլ շատ մը եւրոպական քաղաքներու հետ։ Մէկ սերունդ վերջը, նոյն իսկ թէունդ Եւրոպացիները բան մը կը կորսնցնեն իրենց հիւսիսային կողմէն, Ափրիկէի հրավառ արեւին տակ. բայց չեն կորսնցներ անկախութեան զգացումը։

Ալժերիոյ մէջ ազգայնական շարժումը սահմանափակուած չէ Արաբներով։ Ամէն անգամ որ երրորդ կամ չորրորդ Հանրապետութիւնը տրամադիր եղած է լայն զիջումներ կատարելու Արաբներուն, դժգոհութիւններ լսուած են Եւրոպացի գաղթականներուն ամէնէն յետադիմական տարրերէն։ 1940ին, երբ իշխանութեան գլուխ անցաւ Փէթէն, Ալժերիոյ հարուստ հողագործները կը վայելէին այնպիսի ուժ մը որ զլացուած էր իրենց ժողովրդական ճակատին օրով։ 1944ին, երբ Չորրորդ Հանրապետութիւնը քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւն խոստացաւ ութ միլիոն Արաբներուն, Եւրոպացիները առարկեցին թէ չեն կրնար հանդուրժել որ Փարիզի Ազգ. Ժողովը միջամտէ Ալժերիոյ ներքին գործերուն եւ նոյնիսկ Ազգաժողովին դիմեցին։

Ծայրայեղ հոսանքներ կան որ կը նախընտրեն անջատուիլ, փոխանակ քաղաքական հաւասարութիւն վայելելու։ Բայց անոնք շատ լաւ գիտեն որ Ալժերիան չի կրնար ապրիլ առանց Ֆրանսայի, եւ առանց անոր տնտեսական աջակցութեան, զինուորական եւ օդանաւային պաշտպանութեան եւ արհեստագիտական հմտութեան երկիրը պիտի մատնուի ներքին անկարգութեանց եւ թերեւս քաղաքացիական պատերազմի, հետեւաբար կը վարանին բացորէն ընդդիմանալ Ֆրանսայի քաղաքական եւ ընկերային բարենորոգումներուն։

Հռոմէական այս նախկին գաղթավայրին մէջ, Ֆրանսա Հռոմի տեղը կը բռնէ։ Եւ իր վարչական առաւելութիւնները անհոտնապէս աւելի եղած են թերութիւններէն։ Ապացոյց՝ արաբական բնակչութեան ահագին աճումը։

Ալժերիան ունի անսահման տարածութիւններ արմտիքի մշակութեան, ընդարձակ հովիտներ՝ որթատունկներով, նարինջի, ձիթապտուղի, դեղձի ծառերով։ Իր գլխաւոր արտադրութիւններէն գինին եւ ցորենը, ինչպէս հռոմէական շատ մը գաւառներու արտադրութիւնները։ Բայց պարբերական երաշտը եւ աւազի փոթորիկները, ինչպէս եւ մարախներու արշաւանքը ահագին աւերներ կը գործեն, հողագործական շրջաններուն մէջ, արաբ գիւղացիները քշելով դէպի քաղաքները որոնք չափազանց խճողուած են։

Հողագործական այս հարուստ շրջանը գրեթէ ճարտարարուեստ չունի։ Ճարտարարուեստական ուժի, պողպատի եւ կրագիւսի շինութեան համար անհրաժեշտ ածուխը պէտք է ներածուի Եւրոպայէն կամ Ամերիկայէն։ Մինչեւ հիմա շինուած ջրա-ելեկտրակայանները ջուր կը մատակարարեն քաղաքներուն, բայց ոչ ելեկտրական ուժ։ Այժմ փորձեր կը կատարուին արեւին ուժն ալ օգտագործելու։ Տասը քսան տարիէն հիւլէական ուժը կրնայ լուծել Ալժերիոյ այս հիմնական խնդիրը։

Հանքածուխի եւ շինանիւթերու պակասը կը դժուարացնէ նաեւ բնակարաններու եւ վարժարաններու շինութիւնը։ Անհաշուելի գումարներ պէտք է ծախսուին, դպրոցներ եւ ուսուցիչներուն բնակարաններ շինելու համար հարիւրաւոր մղոն դէպի ներս, անապատին մօտ։

Ֆրանսական օրէնքները կը պաշտպանեն արաբական սովորութիւնները եւ Իսլամի կրօնական արարողութիւնները։ Մզկիթը, կաթոլիկ եկեղեցին եւ հրէական սինակօկը դրկից են հին քաղաքներու կարգ մը թաղերուն մէջ։ Միջերկրականեան Եւրոպան եւ Ափրիկէն զանազան գոյներով եւ տարազներով կ'երեւան տեղացի բնակչութեան մէջ։ Արաբ ուսանողները կը յաճախեն Ալժէի նոր համալսարանը։ Ամէնէն հարուստ հողագործները, սեղանաւորները, վաճառականները եւ խանութպանները մեծ մասով Իսլամներ են։ Ալժերիոյ Ազգ. Ժողովը կը ներկայացնէ անջատ ընտրական շրջաններ, Եւրոպացի եւ իսլամ։ Ազատ եւ գաղտնի քուէարկութեան կը մասնակցին բոլոր անոնք որ լրացուցած են 21 տարին։ Արաբները կը վայելեն նաեւ քաղաքացիական հաւասար իրաւունքներ, հաւասարապէս կ'օգտուին ընկերային ապահովագրութեան օրէնքներէն եւն.։

Արդ, ի՞նչ են դժգոհութեան պատճառները։

Ընդդիմադիր հոսանքին վարիչներէն մէկն է Ֆէրհատ Ապպաս, որ Հանրապետութեան Նախագահը ողջունեց Գոնսթանթինի մէջ, անոր ներկայացնելով յուշագիր մը արաբական տրտունջներու մասին։

Ֆէրհատ Ապպաս վարիչն է «Ցայտարարութիւն» կոչուած հոսանքին, բանտարկուած էր, երբ զօր. տը Կոլ իր առժամեայ կառավարութիւնը հաստատեց Ալժէի մէջ, բայց արձակուեցաւ զօրավարին հրաժարումէն վերջ։ Անդամ է Ֆրանսական Միութեան Խորհուրդին, որ կը գումարուի Վերսայլի մէջ, բայց ոչ Ալժերիոյ Ազգ. Ժողովին։ Երիտասարդ է, կորովի եւ պերճախօս, արաբական հրացայտ աչքերով։ Ներկայ էր Նախագահ Վէնսան Օրիոլի ընդունելութեան, բայց մերժեց մասնակցիլ ճաշին։ Իր կարծիքով, եթէ ընտրութիւնները պարկեշտօրէն կատարուէին, իր կուսակցութիւնը 160 աթոռ պիտի շահէր։

Ան Ալժերիոյ անջատումը չի պահանջեր Ֆրանսայէն, գոնէ առ այժմ։ Համաձայն է որ Ֆրանսա վարէ բանակը եւ արտաքին քաղաքականութիւնը։ Բայց ինքնավարութիւն կը պահանջէ Ալժերիոյ համար, առանց Ֆրանսայի Ներքին Նախարարութեան հակակշռին։ Կը պահանջէ նաեւ ազատ ընտրութիւններ իսկապէս ժողովրդավար Ազգ. Ժողովի մը համար, եւ իրաւունք տիրաբար վարելու վարչութիւնը, ելեւմուտքը, տնտեսութիւնը, հանրային կրթութիւնը։

Միւս ընդդիմադիրն է Մեսալի, որ չմասնակցեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին ընդունելութեան եւ իր հետեւորդներուն ալ պատուիրեց որ չմասնակցին։ Ատեն մը համայնավար էր, բայց հրաժարեցաւ կամ արտաքսուեցաւ Ալժերիոյ համայնավար կուսակցութենէն, տարիներ առաջ։ Եւրոպական տարազ կը հագնի, բայց մօրուքը ձգած է մինչեւ ուսերուն վրայ եւ քաղաքական ճառերը կը սկսի արաբերէն աղօթքով մը։ Պերճախօս է եւ կրակոտ բառերով կը պարզէ իր ցեղին պատմութիւնը, իրաւունքները եւ անկախութեան պահանջը։

Մեսալիի հռետորական եղանակը շատ կը յիշեցնէ Հիթլէրի ճառերը։ Կը խօսի տարտամ եւ խորհրդաւոր, ինչպէս անապատի մոլլա մը, մոլեռանդ անկեղծութեամբ մը որ մեծ տպաւորութիւն կը գործէ։ Բայց ոչ եւրոպականացած Ֆէրհատ Ապպասը, ոչ ալ խորհրդաւոր Մեսալին ստուարաթիւ հետեւորդներ ունին։ Գ.

Վարուժանի հետ...

Հին յիշատակներով վերապրելու գաղափարը ուժեղ գրաւական մըն է մարդուս համար։

Կեանքի անցեալը խնկելի ուխտատեղի մըն է ուր երեւակայութիւնը կարօտով կը ցայտի յիշողութեան ազօտ վերջալոյսին շուրջ՝ վերապրելու համար այն դէպքերը որոնք խոր տպաւորութիւն թողած են մոքերու մէջ։ Անոնք աւելի մեծ նշանակութիւն կ'ունենան եւ աւելի նուիրական կը դառնան մեզի համար երբ մանաւանդ վերաբերին մեր ազգային կամ մտաւորական ռահվիրաներուն որոնց անունները ցեղին պատմութեան մէջ ոսկի տառերով գրուած են։

×

1912ի գարնան վերջին օրերուն էր։ Պալքանեան պատերազմը չէր վերջացած տակաւին։ Պոլիսը ներքին եւ արտաքին տագնապ մը կ'անցընէր այս միջոցին։ Տագնապի մէջ էր նաեւ մեր վարժարանը։ Հայ-կաթողիկէ համայնքութեան մէջ ծագած «Թէրզեան-Հակաթէրզեան» տգեղ վէճը մեր գոլէժէն ներսն ալ մուտք գործած էր։ Ուսանողութիւնը երկու տարբեր հոսանքներու բաժնուած ըլլալով վարժարանին ներքին խաղաղ կեանքը խախտած եւ դասընթացքները անկանոն դարձած էին։

Տարիներէ ի վեր գոլէճին վարչութիւնը օտար կղերական միսիոնարներու ազդեցութեան եւ տիրապետութեան ենթարկուած ըլլալով, ազգային շունչը կը տկարացնէին։ Անհրաժեշտ էր վերջ տալ այլասերումի վտանգին՝ որ օրէ օր աւելի կը սպառնար նոր սերունդներուն։ Այսպէս ալ եղաւ վերջապէս, ազգաշունչ հոսանքը յաջողեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի վարժարանը ազատել օտար միսիոնարներու ճանկերէն եւ վերին տնօրէնութիւնը յանձնել մեր առաջնակարգ բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժանին։

Խանդավառութիւնը մեծ եղաւ բոլորիս մէջ. նոր կեանք մը, նոր եռանդ մը մտաւ մեր վարժարանէն ներս։

Վարուժան անմիջապէս ձեռնարկեց նոր կազմակերպութեան։ Արմատական փոփոխութիւններ մտցուց ուսուցչական կազմին մէջ, դասաւանդութիւնները բարեփոխեց եւ ներքին վարչական գործերն ալ կարող մասնագէտի մը յանձնեց։

Անփոփոխ պահելով հանդերձ օտար լեզուներուն յատկացուած պահերը, ան ուժեղ վերելք մը տուաւ հայերէն լեզուի, Հայոց պատմութեան եւ հայ գրականութեան։

Ցիշենք նաեւ հոս որ մեր անզուգական ուսուցիչ-տնօրէնը մասնաւոր պաշտամունք կը տածէր երիտասարդութեան եւ նոր սերունդի հանդէպ։

Ամէն հինգշաբթի օր գոլէճին ընդարձակ սրահին մէջ գրական եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ կը սարքէր, անձամբ հսկելով մեր յառաջդիմութիւններուն այս մարզին մէջ։ Ան գիտէր քաջալերել կարողութիւնները, ինչպէս որ գիտէր նաեւ անխտիր կերպով քննադատել եւ ուղղել տկար մասերը։

Այսպիսով Վարուժան արիթը ստեղծած էր մեզի բեմի հետ շփում ունենալու եւ մարզուելու բանախօսութեան ճիւղին մէջ։

Այս երջանիկ օրերուն չէինք կրնար ծածկել մեր հիացումի ու հարազատ սիրոյ ինքնաբուխ զգացումները այս հեղահամբոյր բնաւորութեան տէր դաստիարակին հանդէպ։ Չէինք կրնար երեւակայել նաեւ թէ այդ տժգոյն բայց եռանդոտ դէմքով համեստ մտաւորականը յաւիտեանս պիտի հեռանար մեզմէ երեք տարի յետոյ, զոհուելու համար Թուրք բարբարոսութեան։ Իր սուրբերը մեր աչքերուն առջեւն է միշտ եւ իր շունչը կը զգանք մեր երեսին վրայ։

*

1913ի գարնան վերջին օրերուն Պալքանեան պատերազմը վերջացած եւ Պոլսոյ արտաքին վըտանգն ալ անհետացած էր։ Մեր վարժարանն ալ կանոնաւոր կերպով կը շարունակէր իր վերելքը։ Վարուժան առաւելագոյն չափով յաջողած էր իր գործին մէջ. ուսանողութիւնն ալ իր կարգին իր վրայ դրուած յոյսերը կարելիութեան սահմանին մէջ արժեցուցած էր։ Ամէն ինչ ուրախ կը թուէր ըլլալ եւ սակայն ստուեր մը ի վեր մեր լաւագոյն դասընկերներէն Արշաւիր Խօշապարեանը շատոնց ամիսէ ի վեր անկողին ինկած էր՝ հիւծախտէ։

Նաւասարանիս բաժնեկիցն էր եւ միեւնոյն ժամանակ մտերիմ բարեկամ։ Ամէն անգամ որ աչքերս ուղղէի պարապ մնացած տեղը սիրտս կը փղձկուէր։

Վարուժան ալ մտահոգ էր եւ առաւօտ մը զիս կանչելով ըսաւ.

— Արշաւիրին վիճակը ծանր է, կարծեմ վերջին անգամն է որ զինքը պիտի տեսնենք, պատրաստ եղիր երեկոյեան միասին պիտի երթանք։

Դպրոցէն մեկնեցանք եւ Ֆէրիգիւղի թաղին մէջ փայտաշէն համեստ տունէ մը վեր բարձրացանք։

Դուռի մը ճռնչիւնը լսուեցաւ։ Սեւազգեստ

Թուրքիոյ ներքին տագնապը

ՏՐԵԽԸ, ՀՐԱՑԱՆԸ, ԿՈՑՐԸ ԵՒ ՄՈՒՍԽԱՆ

Գրած էինք այն բուռն ընդդիմութիւնը զոր կը տանի դեմոկրատ կուսակցութիւնը կառավարութեան եւ հալքի դէմ, ըմբոստական շարժում նկատուելու աստիճան ։

Անգարայէ եկած լուրերու համաձայն դեմոկրատ համաժողովը քանի մը նիստ գումարած է, ուր շատ ծանր արտայայտութիւններ եւ ազմկալից ցոյցեր եղած են։ Ահա քանի մը նմոյշներ ։

Իսթանպուլի պատգամաւոր Հիւսնի Գիւրէ ըսաւ.— Այս երկրին մէջ ժողովրդապետութիւնը չիկրնար հաստատուիլ 2—3 տարիէն։ Թանզիմաթէն ի վեր 100 տարի կ՚ընէ եւ միշտ նոյն բանին համար կը պայքարինք։

Սըտքը Ներճալը ըսաւ.— Մեր Ա. համաժողովին կողմէ որդեգրուած «Ազատութեան ուխտը» չէ իրագործուած։ Կառավարական կուսակցութիւնը յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ ալ հին մեթոտները պիտի գործադրէ։ Ընտրութեանց ազատութիւնը խանգարողները պէտք է պատժուին։

Իզմիրի պատուիրակ գիւղացի դեմոկրատ Մէհմէտ Հարման ըսաւ.— Նախ իշխանութիւնը թող մեզ յայտնէ թէ ի՞նչ է իր գոյնը։ Ժողովրդավա՞ր թէ դիկտատուրա։ Իր բռնապետութիւնը կը ծածկէ ժողովրդավար երեւոյթի տակ։ Ազգին պատիւն է իր քուէն։ Ինչ վերաբերում որ ցոյց կու տանք մեր պատիւը բռնաբարողներուն դէմ նոյնը պէտք է ընենք քուէները բռնաբարողներուն համար ։

Մանիսայի գիւղացի պատգամաւորուհիներէն Իսմիրպալա բուռն ծափերու մէջ գոչեց.— Տրեխը ոտքերուս եւ հրացանը ուսերուս՝ պիտի վարեմ ընտրական պայքարը։ Մեր որոշումը որոշում է։ Ժամ առաջ ընտրական օրէնքը թող պատրաստուի, ազգն ալ, ես ալ այս բանը կ՚ուզենք ։

Սվազի պատգամաւորը ամբաստանեց վարչապետը որ կրցած է մամուլը համոզել։ Ուրիշ մը քննադատեց Յուսուֆ Քէօփրիւլիի ալ. ժողովին մէջ արտասանած ուղերձը ծայրայեղ հոսանքներու մասին եւ շեշտեց որ ինք յետադիմութեան եւ համայնավարութեան դէմ ըլլալով հանդերձ, կը վախնայ որ այդ օրէնքը վաղը գործադրուի դեմոկրատներու դէմ ։

Իսթանպուլի պատգամաւոր Խասա Զաղա մեղմ գտաւ իրենց վարչական խորհուրդին քաղաքականութիւնը եւ պահանջեց քաշուիլ Ազգ. ժողովէն։ Ուրիշներ ալ համամիտ եւ հակառակ արտայայտուելով, պահ մը ժխոր տիրեց։

Էսկիշէհիրէն Տոքթ. Էքրէմ Գայքալ ըսաւ.— Հանրապետութեան նախագահը որ իբր թէ չէզոք է, ոեւէ հետաքրքրութիւն ցոյց չտուաւ մեր համաժողովին համար։ Արդէն այսպիսի բանի մը չէինք սպասեր ։

Էսկիշէհիրէն Ազիզ Օչաքճը գոչեց.— Մեր մէջ ալ կան չահոտեցնդիր դաճաճներ որոնք խաղալիք եղած են հալք կուսակցութեան ձեռքին մէջ։ Այս զէնքը բթացած է, ինչպէս բթացած է այն զէնքը որով Հալք կը դարպասէ յետադիմականներուն եւ զանոնք սիրաշահիլ կ՚ուզէ։ Թուրք ազգը չհաւատար կառավարութեան զեկոյցին։ Հալք կրնայ օր մը գլխ փճացնել, թող արիւնս հեղող ըլլայ այս ազգին համար։

Եւ ահա, Մարաշի կոյր պատգամաւոր Բէֆիք Իրկէն, ընդհանուր յուզումի մէջ բեմ կ՚առաջնորդուի, ուր կ՚ըսէ.— Հալքէն բարիք սպասել, սատանայէն բարիք սպասել կը նշանակէ։ Դուք ձեր խրատունքները ազգէն առէք եւ ոչ թէ կուսակալներէն։ Թող մի տաք որ նոր ընտրութեանց մէջ խարէութիւններ գործուին, դուք որ աչք ունիք եւ առողջ էք։

Սիհամի պատգամաւորը ըսաւ թէ երկրին մէջ յետադիմութիւնը քաջալերողը Հալքն է որ Աթաթիւրքի ժառանգութիւնը կը մսխէ եւ անոր յեղաշրջումը կը ծախէ յետադիմականներուն զիջելով։ Ատանայէն կուգամ, Իսթանպուլէն անդադար դէպերով օծի մըւախու կուգայ, վեց նետերով կնքուած կարքեճի մուսխաներ։ Երբ հարցնես, կը պատասխանեն թէ «կուսակցութեան կողմէ կընքուած ըլլալով աւելի ազդու են»։ Նմոյշներ, ալ հետս բերած եմ ։

Բանախօսներուն բոլոր ճառերը տխմէի կ՚առնուէին։

150 պատգամաւորներ խօսած էին եւ դեռ նոյնքան խօսք ուզողներ ըլլալուն, բաւ համարուեցաւ եւ նախագահ Ճէլալ Պայար պատասխանելով բանախօսներուն յայտարարեց. որ իրենք բռնի միջոցներով չէ որ պիտի գործեն, այլ հանդարտութեամբ եւ օրէնքով, եւ այդ ճամբով է որ իրենց պահանջած յեղափոխութիւնը գլուխ պիտի հանեն։ Ճէլալ Պայար վերընտրուեցաւ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ.— Շաբաթ 25 Յունիս, Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը հրաւիրած էր իր պատուոյ անդամները, տարեկան հաշուետուութիւնը ներկայացնելու համար հրապարակաւ ։

Օրուան նախագահը Պ. Գառնիկ Դաւիթեան, ցաւով արտայայտուեցաւ որ իր սպասած բազմութիւնը չունի։ Ոչ թէ ժողովուրդը պակաս էր այլ, ղեկավար, եւ խաղացող տարրը կը բացակայէր։

Բնական է առանց պատճառ մը չեղան որ խնջոյքը եռանդով չշարունակուէր մինչեւ առաւօտ։ Հակիրճ զեկուցումէն, յայտնի եղաւ որ, 48-49ի շրջանին 100 հազարէ աւելի գումար մը ունեցած են գանձին մէջ, որը անմիջապէս տրամադրած են վեց տարուան համար դաշտը վերանորոգելու, ուրեմն Լիոն Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.Ը ապահոված է իր սեփական դաշտը։ Կը մնայ պարիսպի պարագան, որը պարտադիր է, նամանաւանդ երբ օտար խումբերու հետ խաղարկութիւն ունենան։ Ասոր համար 210 հազար Ֆրանքի անմիջական ծախք մը կը նախատեսուի։ Վարչութիւնը որոշած է յանձնախումբ մը կազմել, հանգանակութեան մը ձեռնարկելու համար, բայց մինչ այդ, ներկաները ինքնաբուխ տուին իրենց նուէրները հինգ վայրկեանի մէջ հաւաքուելով 43.500 ֆրանք, Փափազեան եղբարք, Եղիշէ եւ Կարպիս 10.000, Համբարձումեան 10 հազար, Յարութիւն Մանուկեան (Chaussures Arthur) 10 հազար, Ժիրայր Ծառուկեան 2000. նորակազմ թատերախումբը 2000, Պ. Սողոմոնեան 2 հազար, ումն 500, իսկ Տիկինները անմիջապէս իրարու մէջ հաւաքեցին 7 հազար։

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ անցաւ ։ Թատերախումբի անդամներէն, Պ. Պ. Հացագործեան, Ալէմեան, Թորոսեան եւ Օր. Տէրտէրեան իրենց երգերով ու զանազան խաղարկութիւններով եւ արտասանութիւններով, մեներգներով, որոնց կարգին կարելի չէ մոռնալ Օր. Թութլեանը, Եղիշէ Զարենցի «Հայաստանին»ով, որ քանի մը անգամ կրկնուեցաւ. նմանապէս նաեւ Հացագործեան Յ. Թումանեանի «Կարօտի անկչ»ով ։

Պ. Թութլեան երգեց Արաբերէն երգեր,

Եզրակացնելու համար, կոչ կ՚ընեմ Լիոնահայ յարգոյ հասարակութեան՝ օժանդակել Հ. Մ. Ը. Մ.ին ծանր ու բարձր կոչումին, եւ օգնել օժանդակ յանձնախումբին, հանգանակութեան որպէս զի այս ազգապահպանման ձեռնարկը կանգուն պահուի լիոնահայութեան կողմէ։ — Մ. Զգօն

նկարակազմ կնոջ մը սիլուէթը երեւցաւ։ Արշաւիրի մայրն էր ան։ Աչքերը խաւարած կը թուէին ըլլալ եւ մազերը ցրուած էին կզած տասերունվըրայ։ Մեզ առաջնորդեց հիւանդին մօտ։ Սեղանի մը վրայ դրուած ճրագ մը աղօտ լոյս մը կ՚արձակէր սենեակի մթութեան մէջ։ Տեսանք ծերունի, կարճ հասակով, կուզ քահանայ մը որունվիզը ուսերուն մէջ քաշուած էր եւ երկու ձեռքերն ալ մաշած հաստ սեւ վերարկուին գրպաններուն մէջ թաղուած էին։

Քահանան կեցած էր անկողնի մը քով որուն մէջ պառկած էր մեր սիրելի Արշաւիրը մահամերձ վիճակի մէջ։Աչքերը արդէն մթագնած էին մահուան շուքով։ Վերջալոյսի պէս մարած ուրախութեան մը վերջին նշոյլը կար իր դէմքին եւ ժպիտ մը կիսաբաց շրթներուն վրայ։

Երբ կրկին անգամ բացուեցաւ դուռը զով հով մը խուժեց ներս։ Ճիգով մը բացաւ աչքերը ու հառաչեց... «Մայրիկ»...

Արցունք մը, գութի ու սիրոյ գոհար մը իջաւ մօրը աչքերէն, բայց իր յուզումը զսպելով մօտեցաւ անկողնին եւ իր դողդոջ ձեռքերով շոյեց իր տարաբախտ զաւկին ճակատը։

Ծերունի քահանան իր հոգեւորականի վերջին պարտականութիւնը կատարելէ եւ մօրը ականջին քանի մը խրատական եւ մխիթարական խօսքեր շշնջելէ վերջ դուրս ելաւ սենեակէն։

Մահամերձի վերջին րոպէներն է որ կ՚ապրէր մեր Արշաւիրը։ Երկար հառաչանք մը, մարմնի ցնցում մը եւ դէմքի վերջին կծկում մը ու ամէն ինչ վերջացած է արդէն։ Քօղը մը իջած է զալկահար երեսին, անհունութեան զարհուրելի քօղը որ քաշուած է գիշերուան եւ ցերեկուան միջեւ ։

Վարուժան մօտենալով անկողնին վերջին համբոյր մը դրաւ իր սիրած աշակերտի ճակտին, ուր մօրը արցունքներուն հետքերը կը դրոշմուէին մայրական գուրգուրանքի յաւիտենական զգացումներով։ Միեւնոյն նուիրական պարտականութիւնը ես ալ կատարեցի սիրեցեալ ընկերոջս հանդէպ ։

... Մեր վերադարձը աւելի դժուար եղաւ. դանդաղ եւ ընկճուած կը քալէինք կարծես թէ երկու անկենդան ստուերներ ըլլայինք ։

Հետեւեալ օր մեր վարժարանը փակ մնաց ։

Է. ՄԱԼՈՅԵԱՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Գ.

ՓՈԹՈՐԻԿԻՆ ՄԷՋԷՆ

— Ի՞նչ կայ, տէր հայր, ինչո՞ւ ձին կեցուցիք, հարցուցին միւսները շրջապատելով առջեւէն գացող ձիաւորը, որ մեզի ծանօթ Կիրակոս քահանան էր։

Փայլակին լոյսին տակ մարդ մը անցաւ մեր ճամբուն մէկ կողմէն միւսը, եւ խրամատին մէջ պահուեցաւ։ Կը վախնամ որ մեզ լրտեսողներ ըլլան ։

— Այդ անկարելի է, փշխանէն մենք հրաման ունինք որ սպաննենք ամէն լրտես կամ մեզի արգելք հանդիսացողները, պատասխանեց միւսը ։

— Պէտք է քիչ մըն ալ սպասել եւ կրկին փայլակի լոյսով դիտել շրջակայքը, եթէ ոչ ծուղակի մէջ կ՚իյնանք ։

Փայլակը նորէն շողաց աւելի երկար եւ աւելի ահարկու, բայց ամէն կողմ ամայութիւն կը տիրէր եւ ոչ մէկ շարժում կէտ կ՚երեւար։ Կիրակոս քահանան, աչքերը լայն բացած, կ՚ուզէր ամէն քար, ամէն թուփ խուզարկել, սակայն չէր կրնար բան մը ընել վայրկենապէս փայլող լոյսին տակ։

— Ջէ, տէր հայր բան չկայ, ինչպէս կ՚երեւայ գազան կամ ուրիշ կենդանի մըն է եղեր, որ շտապով անցեր է մեր ճամբուն վրայ. թէ չէ ո՞վ կը համարձակի դուրս ելլել այս եղանակին։ Միթէ գազաններու կե՞ր դառնալ կ՚ուզեն։

— Այո, ալ ոչ ոք չերեւար. ես սխալած ըլլալու եմ ։ Բայց կարծեմ մարդ մըն էր անցնողը, ըսաւ դարձեալ Կիրակոս քահանան մտմտալով։

— Դաշտը ընդարձակ է, մենք կրնանք շեղիլ մեր ճամբէն, եւ փոխանակ շիտակ ճամբէն երթալու, կրնանք դաշտին մէջէն երթալ եւ յետոյ դարձեալ շարունակել ուղիղ ճամբան։

— Ջէ, այդ անկարելի է։ Գիշերը մութ է եւ մենք կրնանք ճամբան կորսնցնել կամ խրամատներու հանդիպիլ ։

— Վախցող մարդը գիշերով տունէն պէտք չէ մեկնի, ըսաւ մէկը, եւ ձին առաջ քշեց։ Անոր հետեւեցան միւսները։ Քանի մը քայլ չէին յառաջացած դեռ, երբ քարերուն տակէն մարդ մը դուրս ելաւ յանկարծ ու կեցաւ ձիաւորին առջեւ։

— Անձնատուր եղէք, ապա թէ ոչ մահ կը սպառնամ ձեզի, գոռաց այնպիսի խրոխտ ձայնով մը որ մեր ճամբորդներուն մարմինէն ցուրտ դող մը անցաւ։ Պահ մը քարացածի նման անշարժ մնացին, յետոյ երբ փայլակի լոյսին տակ տեսան որ զիրենք շրջապատողը հետիոտն մարդ մըն է միայն, խելքերնին գլուխնին ժողվեցին եւ սուրերնին հանելով յարձակեցան անոր վրայ ։

— Ինչ, դուք կռուիլ կ՚ուզէք, կանչեց նոյն ձայնը, եւ իր ձեռքի ահագին փայտով զարկաւ առաջին ձիաւորին, որ տեղն ու տեղը շունչը փչեց ու վար գլորեցաւ ձիէն։ Միւսները տեսան իրենց ընկերոջ մահը եւ աւելի կատաղութեամբ յարձակեցան, սակայն իրենց սուրերը վնաս մը չկրցան հասցնել փայտով մարդուն, որ աջ ու ձախ հարուածներ կը տեղացնէր, եւ մէկը միւսին ետեւէն կիսամեռ գետին կը տապալէր յարձակողները։ Այդ խառնակութեան ժամանակ՝ ձիաւորներէն մէկը շեղելով ճամբէն, կորսուեցաւ թումբի մը ետեւ, մինչ դարան մտնող մարդը իր փայտով այնպիսի հարուած մը իջեցուց վերջին ձիաւորին, որ առանց ճիչ մը հանելու գլորեցաւ գետին։ Անծանօթը դեռ աջ ու ձախ կը ճօճէր իր երկար փայտը ու միաժամանակ կը պոռար.

— Ո՞ւր էք, ալ չկա՞ք...

Տեսնելով որ մէկը չկար այլեւս, որուն հետ կարենար կռուիլ, մէկդի նետեց փայտը, մօտեցաւ կիսամեռ մարդուն եւ գոչեց.

— Էյ, անիծից արմատ, ո՞ր սատանի քամին կը տանէր ձեզ եւ ո՞ւր ։

Վիրաւորը որուն բերնէն արիւն ու փրփուր կը պոռթկար, քանի մը անկապ ու կցկտուր խօսքեր արտասանեց։ Կարծես իր լայնաբաց աչքերով կ՚ուզէր տեսնել, թէ ո՞վ էր իրեն հետ խօսողը։ Ու երբ փայլակի լոյսին տակ նշմարեց իրվրայ հակած մարդը, ցնցուեցաւ, ճիգ ըրաւ գլուխը բարձրացնելու, բայց չկրնալով՝ դարձեալ գետին ինկաւ ու գոչեց .

— Ծե՛նթր ...

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(7)

մը մէջ որ կը շինուի այս պահուս վարչապետա-կան շէնքին դիմացը։

Այս յեղափոխական մեծ դէմքին վրայ կը խօսինք առանձին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՑԻՆ ՄԷԾ ռազմափորձերը սկսան երէկ Կասքոնիոյ ծովածոցին մէջ։ Կը մասնակցին 100 անգլիական եւ ֆրանսական ռազմանաւեր եւ պիտի տեւեն երեք օր։ Ծրագիրն է՝ պաշտպանել նաւային կարաւան մը, ընդծովեաներու եւ ցամաքային Թնդանօթներուն յարձակման դէմ ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ բանակետը Թիթօն տապալելու համար կոմինֆորմը նոր յատակագիծ մը պատրաստեր է, որուն համաձայն սահմանագլուխի միջադէպեր եւ ներքին ըմբոստութիւններ պիտի սաստկանան եւ պայքարումը պիտի սաստկացուի։ Միւս կողմէ, այս ձեռնարկները հակակշռելու համար ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի օժանդակէ Թիթոյի ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ելմտական նախարար Ճոն Սնայտէր Փարիզ ժամանեց։ Պիտի այցելէ արեւմտեան Եւրոպայի մայրաքաղաքները ուսումնասիրելու համար տնտեսական պայմանները եւ դրամներու միջազգային կացութեան բարեփոխման խնդիրը։

ՏԱՔԸ անտանելի աստիճանի մը հասած է այս պահուս։ Փարիզի մէջ 27, Թուլուզ 31, Մատրիտ 36, իսկ Նիւ Եորք 40 աստիճան շուքի մէջ։ Շատ բերքեր վտանգուած են ։

«ԵՐԿԱԹԵԱՑ ՎԱՐԱԳՈՅՐ» ժապաւէնը որու դէմ ցոյցերը կը շարունակուէին համայնավարներու կողմէ, Շան զ'Էլիզէի մէկ սինէմային մէջ, կառավարութիւնը գրաւեց, որովհետեւ ռուսական երաժշտական ընկերութիւնը բողոքած էր թէ անոր երաժշտութիւնը գողցուած է խորհրդային հեղինակներէ ։

ՍԵՒ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿ, առաջին անգամ ըլլալով ամերիկեան պատմութեան մէջ, ներկայ եղած են Ուաշինկթընի մէկ թատրոնին մէջ ուր կը ներկայացուէր ֆրանսացի հեղինակ Ժիրոտուի «Ամֆիթրիոն» թատերախաղը։ Վերջերս դեռ, հանրապետութեան մը մէջ սեւեր մտած ըլլալով, ճերմակները յարձակած եւ կռիւ մը տեղի ունեցած էր։

ՀՐԴԵՀՆԵՐ հրոյ ճարակ ըրին Թուրքիոյ մէջ հիւսուածեղէնի նիւթերու երկու մեծ մթերանոցներ, պատճառելով 200 միլիոնի վնաս։Պատճառը կը նկատուի սաստիկ տաքերուն հետեւանքով այդ նախանիւթերուն ինքնաբերաբար կրակ առնելը։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ երրորդ հանգրուանը՝ Պրիւքսէլ Պուլոնեը, 211 քիլոմեթրը 6 ժամ 6 վայրկեանէն կտրեց պելճիքացի Քալլէնս որ առաջին չապիկը։ Իսկ չորրորդ հանգրուանը՝ Պուլոնեը Ռուան, 185 քիլոմեթրը 5 ժամ 10 վայրկեանէն շահեցաւ ֆրանսացի Թէսէր, որուն յաջորդեց անմիջապէս Մարթինէլի եւ իր առաւելութեան պատճառով՝ այս վերջինը ստացաւ դեղին չապիկը։

Տասը մրցորդներ եւս լքեցին կամ դուրս հանուեցան։ Թիէթարի սրունքը կոտրեցաւ։ Պուլոնեի մօտ, հանրակառք մը շրջուելով 22 հոգի վիրաւորուեցան ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, մինչեւ Ապրիլ 15

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ. —

ՄԷՕՏՈՆ, Ռէյ. 800, Պ. ՔՈԼՈՄՊ Սվա. 1450, ՔԱՇԱՆ Քարա., ՓԱՐԻԶ(5) Զաք., ՍԷՎՐԱՆ Ման. 1500ական, ՍԷՆԹ ՄԱՐԻ 500,, Սանթ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Անթ., Բիւզ. 1500ական, ՓՈՆ ՏՈՊՆԱ Կ. Խ. հազար, ՎԻԷՆՆԱ Մարգ. 4 հազար, ԱՆԻԷՌ Օտա., ՓԱՐԻԶ (10) Գրի., ՊՐՈՆ Սալ. 1500ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Գէո., ՆԷՕՎԻԼ Դաւ., ԿԱՆԵԸ Ժերմ. 800ական, ՓԱՐԻԶ (10) Խաչ., ՄՈՆՐՈՒԺ Խտիր., ՓԱՐԻԶ (20) Գաս., ՊԻՍԷԹՐ Տ. Յ., Թոր., Աղա., ԺԱՆԹԻՅԻ Թոր. 1500ական, ԼԻՈՆ Նազ. 2650, Տէրվ. 2500, Սահ. 1500, Շիմ. 1450, Պետ. 3 հազար, ՓԱՐԻԶ (16) Շտի. 2 հազար, ՏԷՍԻՆ Գ. Պ. 1500, ՊՈԼԷՆ Յակ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Ա. Հ. 2 հազար, ՊՈԼԷՆ Գույ., ՓԱՐԻԶ (11) Կոս., ԼԻՈՆ Թաթ. 800ական ֆրանք։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ – ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ 150 ԱՇԱԿԵՐՏ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ ։

Պիտի ըլլան խմբերգ, մեներգ, զուգերգ, արտասանութիւն եւ ծիծաղաշարժ արամախօսութիւններ։ Կը ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի «ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐ»ը եւ «ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը երգախառն պայէներով ։ Պարերուն կ'ընկերանայ ջութակով՝ Պ. Ժան Տօստողրուեան (Լիոնէն) ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի Թաթուլ խումբը կազմակերպած է բացօթեայ հանդէս մը այս շաբաթ 9 Յուլիս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն դպրոցին հրապարակին վրայ, հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն տեղւոյն Կապոյտ Խաչը եւ Նոր Սերունդի Քեռի խումբը, Սիփան երգչախումբը ղեկավարութեամբ Հ. Համբարձումեանի եւ երգչուհի Տիկին Ն. Տէր Արսէնեանի։ Գեղարուեստական ճոխ ու բաժին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Պատուոյ նախագահութեամբ Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. BLEUSEի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչութեան ։

Կիրակի 10 Յուլիս երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Salle des Fêtesի շքեղ սրահին մէջ, 22 rue Voltaire:

Երգեր, արտասանութիւններ եւ թատրերգութիւններ ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

H. PASDERMADJIANի
HISTOIRE DE L'ARMÉNIE

Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակատար ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, շուրջ 500 էջ։ Գին 1000 ֆրանք ։ Առաքման ծախքով 1100։

Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samouelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6) ։ Chèque Postal Paris 1278-35:

Հրաւէր – Սամուէլ գրատան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր։

Այրի Տիկին Նարդուհի Մ. Տէմիրճեան, Այրի Տիկին Մարիամ Կըկըզեան, Տէր եւ Տիկին Համբար Համբարեան եւ զաւակները, Պ. Յակոբ Համբարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բանիկ Համբարեան (Երեւան), Պ. Գօգոս Համբարեան (Պուլկարիա) Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էօլմէզեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զարուհի Մանկիկեան, Տէր եւ Տիկին Քերոբէ Քոփանեան, Տիկին Մարգրիտ Գազանճեան (Ալպանիա), Պ. Մովսէս Թորոս Տէմիրճեան (Երեւան), Պ. Կարապետ Արզարեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Ալիս Հէլվաճեան եւ զաւակները (Երեւան), Այրի Տիկին Մարիամ Փաշամանուկեան (Երեւան), կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, փեսին եւ ազգականին

Պ. ՄՈՎՍԷՍ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի (Սէօլէզցի)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 56 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի 5 Յուլիս առտուն ժամը 10ին, իր բնակարանին մէջ 16 rue de la Défense, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէվրանի Կապոյտ Խաչի Զորրորդ տարեվերջի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3ին, Hôtel de Franceի սրահին մէջ, 23 Place de la Libération à Livry Gargan :

Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւսը, իջնել Place de la Libération:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհանդամական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները 8 յուլիս ուրբաթ իրիկունժամը ճիշդ 8ին դպրոցին սրահը, 178 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Clos de Fusainի ընդարձակ պարտէզին մէջ ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Ս. ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊԻ տօնին առթիւ այս հինգշաբթի Յուլիս 7, ժամը 10ին, պիտի կատարուի Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։ Կաթողիկոսական պատուիրակը, պիտի նախագահէ եւ քարոզէ։ Հայ մշակոյթին նուիրուած այս պաշտամունքին կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայ դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ ծնողները։—

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ պարտէզին մէջ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ մատչելի պիւֆէ։ Ներկայ կ'ըլլան Տէր եւ Տիկին Մարութեաններ։ Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, որուն համար վարձուած է առաջնակարգ նուագախումբ մը։ Շրջաններէն եկողներ կրնան առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել St. Julien :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, վարժարանին մէջ, 1 Պուլըվար տիւ Նօռ, Լը Րէնսի։ Հաղորդակցութիւն.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փոն տ'Օվնայի Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի դպրոցի տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հանդիսասրահը ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կը հրաժարիմ հայութենէ...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 6 JUILLET 1949 Չորեքշաբթի 6 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5890—Նոր շրջան թիւ 1301

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկուընէ ի վեր Լոնտոնի մէջ խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց միջեւ, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն շուրջ:

Քանի մը շաբաթէն Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ պիտի գումարուի մեծ խորհրդաժողով մը, որուն պիտի մասնակցին բրիտանական կայսրութեան Մերձաւոր Արեւելքի դիւանագիտական ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ արաբական խնդիրներու եւ քարիւղի մասնագէտները:

Ուրեմն նախապատրաստական աշխատանքներ է, որ կը կատարէ ներկայիս Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը, մօտ օրէն գումարուելիք այդ մեծ խորհրդաժողովին համար:

Անգլիա եւ Ֆրանսա վերջին տարիները քանիցս խորհրդակցած են արդէն այս հարցերուն շուրջ, վերջնապէս ճշդելու համար իրենց փոխադարձ շահերու սահմանները աշխարհի այդ մասին մէջ, ուր անոնք դեռ երէկ, իբրեւ հոգատար, ներկայ էին իրենց բանակով եւ վարչական ամբողջ կազմով:

Վերջին պատերազմի ընթացքին, երբ հոգատար պետութեանց դիրքը խախտեցաւ եւ արաբ ժողովուրդները արագ քայլեր սկսան առնել դէպի ազատագրութիւն, նոր ուժ մը երեւան եկաւ Միջին Արեւելքի մէջ, յանձին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն, որ այսօր արդէն կանգնած է առաջին գիծին վրայ եւ տիրական դեր մը կը կատարէ Թուրքիայէն սկսեալ մինչեւ Հնդկաց ովկիանոս:

Այս նոր ուժին ասպարէզ իջնելը որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէ արեւմտեան Եւրոպայի գաղթապետական երկու մեծ երկիրներուն, որոնք հինէն ի վեր կենսական շահեր ունին աշխարհի այդ կողմը:

Ֆրանսական շահերը դարերու պատմութիւն ունին եւ կը սկսին Խաչակիրներու շրջանէն: Սուրիոյ, մանաւանդ Լիբանանի մէջ Ֆրանսա մշակութային գետնի վրայ առաջնակարգ դեր մը կը խաղար նոյնիսկ սուլթան Ապտիւլ Համիտի օրով: Պէյրութի Սէն Ժօզէֆի համալսարանը՝ իր բժշկական վարժարանով եւ գոլէժով իրեն կը քաշէր հարիւրաւոր ուսանողներ Օսմանեան կայսրութեան բոլոր կողմերէն: Երբ Ֆրանսա ստանձնեց Լիբանանի հոգատարութիւնը, Պէյրութի համալսարանը օժտուեցաւ գրական, իրաւաբանական, քաղաքական գիտութեանց, արեւելագիտութեան եւ այլ մասնագիտական բազմաթիւ ճիւղերով: Ֆրանսացի կրօնաւորներ ու կրօնաւորուհիներ ամէն կողմ վարժարաններ հիւանդանոցներ ու դարմանատուններ բանալով կը տարածէին ֆրանսական մշակոյթն ու ազդեցութիւնը ոչ միայն Սուրիա-Լիբանանի, այլեւ Պաղեստինի ու Եգիպտոսի մէջ:

Միջին Արեւելքը ռազմագիտական տեսակէտով ալ կարեւոր է Ֆրանսայի համար, որ պարտաւոր է ապահովել իր հաղորդակցութեանց ճամբաները Մադակասքարի, Հնդկաչինի եւ այլ հեռաւոր գաղթավայրերուն հետ: Այս մարզին մէջ անիկա մեծապէս կը կարօտի աջակցութեան Անգլիոյ, որուն ձեռքին մէջ կը գտնուին բոլոր կարեւոր բանալիները դէպի Ծայրագոյն Արեւելք:

Ֆրանսա ունի նաեւ տնտեսական կարեւոր շահեր այդ երկիրներուն մէջ՝ շատ հինէն, Ռիշլիէօի եւ Քոլպէրի օրերէն ի վեր, երբ ֆրանսական նաւերը Արեւելքի ապրանքներով բեռնաւոր, կը մրցէին միւս ազգերուն հետ: Բազմաթիւ ելմտական, ճարտարարուեստական ձեռնարկներ եւ հանրօգուտ շինութիւններ ֆրանսական դրամագլուխին կը պարտին իրենց գոյութիւնը — ինչպէս «Սուրիոյ եւ Լիբանանի դրամատունը», Քէ տը Ֆոնսիէն, Քրէտի Ալժերիէնը, Պէյրութի, Դամասկոսի, Հալէպի, Հոմսի եւն. ելեկտրականութիւնը, Պէյրութի եւ Տրիպոլիսի նաւահանգիստները, Պէյրութի օդակայանը, ծխախոտի ռէժին, Դամասկոս Հոմս երկաթուղին եւայլն:

1946ին, Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր այս ձեռնարկներուն մէջ դրուած ֆրանսական դրամագլուխը կը հաշուուէր 15 միլիառ ֆրանք:

Եգիպտոսի մէջ նմանապէս կարեւոր շահեր ունի Ֆրանսա: 1869ին ֆրանսացի հռչակաւոր ճարտարագէտ Ֆէրտինան տը Լէսէփսն էր, որ բացաւ Սուէզի ջրանցքը: Բազմաթիւ դրամատուններ, ապահովագրական, ելեկտրական ընկերութիւններ, հանրակառքեր եւս կը պատկանին ֆրանսական ընկերութեանց: Ընդամէնը շուրջ 20 միլիոն եգիպտական ոսկիի կը հասնի ֆրանսական դրամագլուխը Եգիպտոսի մէջ:

Այլապէս կարեւոր շահեր ունի Մեծն Բրիտանիա այդ հողամասերուն մէջ:

Առաջին գիծին վրայ կուգայ քարիւղը, որ կը հետաքրքրէ ոչ միայն Անգլիան, այլեւ Ֆրանսան ու Ամերիկան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Թուրքերը դժգոհ են աղեր

«Լը Մոնտ» կը գրէ.—

Թուրքերը դժգոհ են որ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ չառնուեցան իրենք: Ասոր փոխարէն Անգլիա եւ Ֆրանսա վերանորոգեցին իրենց 1939ի դաշինքը, որուն համաձայն այս երկու երկիրները յանձն կ'առնեն իրեն օգնել եթէ Թուրքիա տեւէ յարձակում կրէ, որով Ատլանտեանի դաշինքին մաս կազմող միւս պետութիւններն ալ միջամտել պիտի ստիպուին: Այսպէս, Ատլանտեանի դաշինքին ազդեցութիւնը կը տարածուի մինչեւ Արեւելեան Միջերկրական եւ Սեւ Ծով:

Արդ, 1939ի դաշնագրին թիւ 2 կցեալը չընդունիր Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ վէճի մը հաւանականութիւնը: Ուրեմն ի՞նչ օգուտ ալիքի դէմ պիտի օգտագործուի անգլեւ-ֆրանքեւթուրք դաշինքը:

Թուրք հանրային կարծիքին մեծ մասը կը պահանջէ որ այդ «չէզոքացուցիչ» հատուածը ջնջուի: Սակայն Պէնէլիւքսի երկիրները (Պելճիքա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ) որ հակառակ են Ատլանտեանի դաշինքը մինչեւ Թուրքիա տարածելու, կրնան դժգոհ ըլլալ երբ հակառակ իրենց ընդդիմութեան, 1939ի դաշնագիրը վերածուի արեւմտեան դաշինքին մէկ կցեալին:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԻՋԵՒ ԶԻՆԱԴՈՒԼ

Սուրիոյ եւ Իսրայէլի պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ զինադադար մը կնքելու մասին եղած խօսակցութիւնները վերջացան կատարեալ համաձայնութեամբ մը:

★ Սուրիոյ նախագահ մարաջախտ Հիւսնի Զայիմ որոշեց որ սուրիական բանակին զգեստները ու աստիճաններու նշանները ճիշդ եգիպտականին նման ըլլան:

★ Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ նախկին ժողովրդական կուսակցութենէն մարդիկ յարձակած են Լիբանանի ոստիկան զօրքերու պահականոցներուն վրայ եւ կռիւ տեղի է ունեցած: 400 հոգի ձերբակալուած են:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ անկախութեան տօնը՝ Յուլիս 4, տօնուեցաւ ամենուրեք, ինչպէս նաեւ Փարիզի մէջ: Տօնը այս տարի երկուշաբթիի հանդիպելուն Ամերիկացիք երեք օր արձակուրդ ունեցան եւ տակալի տաքին հետեւանքով քաղաքներէն հեռացող հեռացողի: Հաշիւ եղած է որ 33 միլիոն կառք այս առթիւ շրջագայած են, սպառած մէկուկէս միլիառ լիտր հրանիւթ եւ կտրած 8 միլիառ քիլոմեթր ճամբայ: Նաեւ երեք օրուան մէջ 170 մահացու արկած տեղի ունեցած են, 98 ճամբու վրայ, 53 խեղդուած եւ 19 զանազան: Տաքէն ալ բազմաթիւ մահեր տեղի ունեցան:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ծանր արկած մը պատահեցաւ տաքի օր: Սթրազպուրկէն Փարիզ եկող ճեպընթացը գիծէն ելաւ եւ վակոն մը շրջելով, գիծին վրայ քաշկռտուեցաւ քանի մը հարիւր մեթր, ջարդ ու փշուր ըլլալով: 11 դիակ հանուեցան անճանաչելի վիճակի մէջ: 50—60 վիրաւորներ կան: Պատճառը այն էր որ օդին տաքութենէն գիծերը լայնցած էին, որով կառախումբը մէկ կողմին վրայ շրջուած էր:

Եւրոպայի տնտեսական տագնապը

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՍՐԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Անօրինակ գործունէութիւն մը կը տիրէ այս պահուս երեք մայրաքաղաքներու միջեւ: Ամերիկայի ելմտական նախարար Սնայտըր հազիւ ժամանած Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Լոնտոն վազեց ուր ժամանած էր նաեւ Ամերիկայի անգլիական դեսպանը, մինչ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանն ալ Փարիզ գալով տեսակցած էր ելմտական նախարարին հետ:

Այս բոլորը կ'ապացուցանեն ոչ միայն տնտեսական այլեւ քաղաքական նոր եռուզեռ մը: Եւրոպայի, աւելի ճիշդը համաշխարհային տնտեսական տագնապը լուծելու խնդիրն է օրակարգը: Միայն թէ յայտնի չէ որ Ամերիկա ի՞նչ նոր առաջարկ կը բերէ Եւրոպայի: Կ'ուզէ դրամական համեմատական կայունութիւն մը ստեղծել սթէրլինի արժեզրկումով եւ անհատական դրամագլուխներու յաւելումով, թէ նորանոր դրամական վարկեր բանալով իր տիրապետութիւնը ծաւալել ամէնուն վրայ:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարին յանկարծական մեկնումը Լոնտոն եւ անմիջապէս դարձը, շատ ուշագրաւ է: Ռ. Շուման Լոնտոնի մէջ տեսակցած է արտաքին նախարար Պեւինի եւ գանձային նախարար Քրիփսի հետ: Ուրեմն նիւթը թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական էր: Ֆրանսացի նախարարը որ նախապէս տեսակցած էր Սնայտըրի հետ, պէտք տեսաւ խորհրդակցիլ Անգլիոյ հետ, ամերիկեան նոր առաջարկներուն կարեւորութեան պատճառով: Գերմանիոյ խնդիրն ալ մաս կը կազմէ այս խօսակցութեանց, որովհետեւ Ամերիկա դրամապէս կ'օգնէ Գերմանիոյ եւ Անգլիա դժգոհ է գերմանական մրցումէն իր վաճառանութեան համար:

Նոյնիսկ ամերիկեան ծրագիր մը կայ Եւրոպայի Արեւելեան երկիրներու հետ ալ տնտեսական յարաբերութիւնը վերսկսելու, որմէ բնականաբար կ'ազդուին արեւմտեան Եւրոպացիները:

Անգլիա, հակառակ ամերիկեան ցանկութեան չուզեր արժեզրկել իր դրամը: Անգլիացիք իրենց կարգին համամիտ են ընդհանուր արժեզրկման մը, այսինքն տոլարն ու ոսկիի սակն ալ պէտք է արժեզրկուին: Եթէ Ամերիկա ճնշէ, այն ատեն Անգլիացիք ոսկիի մասին համաձայնագիրը պիտի խզեն եւ իրենց մեծ պահեստով, ոսկիի գիները պիտի չարժեն: Անգլիոյ արդի աշխատաւորական կառավարութիւնը ուրիշ պատճառ մըն ալ ունի սթերլինը պահելու. նոր ընտրութիւնները կը մօտենան եւ դրամին անկումը մեծապէս պիտի վնասէ իրենց վարկին: Ուստի ամէն ձեւով կ'ուզեն սթեռլինը պահել մինչեւ յաջորդ կառավարութեան գալը, որ հաւանաբար ըլլայ պահպանողական:

Ընդհանուր կարծիքը այն է որ, Մարշըլի ծրագիրը բաւական չէ կանոնաւոր փոխ յարաբերութիւններ ստեղծելու աշխարհի մէջ: Ամերիկա մեծաքանակ արտադրութիւն ունի զոր պէտք է ծախէ, ապա թէ ոչ իր տնտեսութիւնը կը քայքայուի: Որով կ'աշխատի արգելքները ու սեղմումները թեթեւցնել, ազատ փոխանակութիւնը ընդարձակել, բայց այս բանին համար ալ անհրաժեշտ է դրամներու փոխանակելիութիւնն ու սակերու համեմատական կայունութիւնը, քանի որ տոլարին արդի քանակը անբաւական է աշխարհի տնտեսութեան համար:

Շատեր կը վախնան որ եթէ Ամերիկայի ու Եւրոպայի միջեւ տնտեսական համաձայնութիւն մը չգոյանայ, Ատլանտեանի դաշինքն ալ կը վտանգուի: Ամերիկեան խորհրդարանին մէջ երէկ սկսաւ այդ դաշինքին վաւերացման վիճաբանութիւնը որ պիտի տեւէ երկու շաբաթ:

Կ'օգնեն Յուկոսլաւիոյ

50 միլիոն սթերլինի վարկ մը տրամադրուած է Յուկոսլաւիոյ, Մ. Նահանգներուն կողմէ: Ուաշինկթընի Յուկոսլաւ դեսպանը այս գումարը գանձելով անմիջապէս ճամբայ ելաւ դէպի Պելկրատ: Անգլիա եւս բանակցութիւններ կը կատարէ Յուկոսլաւիոյ հետ, առեւտրական պայմանագիր մը կնքելու համար: Այս համաձայնութեամբ 150 միլիոն սթերլինի առեւտուր պիտի ըլլայ երկու երկիրներուն միջեւ, յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին: Մ. Նահանգները շատ գոհ չեն այս միակողմանի բանակցութիւններէն:

★ Յուկոսլաւ կառավարութիւնը նկատելով որ Խորհրդային Միութիւնը երեքներու միանալով ուժ պիտի տայ Թրիէսթէի շրջանին Իտալիոյ թողուելուն, առաջքը առնելու նպատակով նման կարգադրութեան մը, սկսած է ուղղակի բանակցիլ Իտալիոյ հետ, համերաշխաբար լուծելու այդ վէճը:

★ Հելլենական բանակի հաղորդեց թէ Յուկոսլաւիա պիտի դադրեցնէ հելլէն ըմբոստներուն ըրած օժանդակութիւնը եւ պիտի վերադարձնէ այն յոյն տղաքը որոնք առեւանգուած եւ Յուկոսլաւիա տարուած էին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԷՆ

Լ. ՇԱՆԹԻ «ՕՇԻՆ ՊԱՅԼԸ»

Կիրակի, 26 Յունիս, «Օշին Պայլ» ներկայացման հանդիսականներէն մէկը, եթէ ուշադիր ըլլար, — որքը ակումբները բեմէն ըսուածներուն, առանց դանոնք գոցելու իր շուրջի մասնակի խօսակցութիւններուն, — այդ շրջահայեաց ունկնդիրը կ՚ըսեմ, կրնար Հայոց պատմութիւնը ամբողջութեամբ ապրիլ այդ կարճ ժամանակամիջոցին։

Ես եղայ այդ մէկը։

Երբ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին ներս մտայ սրահէն, բոլոր աթոռները գրաւուած էին, բնական է իմ վարձածս ալ մէջը։ Հարկ եղաւ ուրիշ մը փնտռել։ Վերջապէս տեղ մը գտայ ու նստայ։

Ա. արարը կը սկսէր։

Գլուխս առաջ նետած, ամփոփուած, ականջներս լայն բացած՝ կ՚աշխատէի հասկնալ Օշին Պայլի արտասանած բառերը, որ կը հասնէին Մարութեանի բերնով։ Զէի յաջողեր սակայն։ Յայտնի էր որ դժգոհ էր հայ իշխանը, դժգոհ էր նաեւ Մարութեանը։ Օշին իշխանը՝ որովհետեւ եկած էին խանգարել իր հանդիսաը, կ՚ուզէին հեռացնել զինք իր սիրած բաներէն — ձեռագիրներէն, իր սիրած աղջիկէն, դեղեցիկ Ռիթթայէն։ Դժգոհ նաեւ Մարութեան դերասանը՝ սրահէն բարձրացող աՀազին աղմուկէն։

Հայ պալատականները հաւանաբար համոզէին Օշինը, որպէսզի ստանձնէ հայկ. պետութեան ղեկը, բայց, վարը, հոն, սրահին մէջ, հասարակութիւնը զինաթափ չէր ըլլար եւ կը շարունակէր աղմկել, հակառակ Մարութեանի մերթ խոժոռ, մերթ աղաչական ակնարկներուն։ Ազատ ձգուած երեխաներ կը շրջագայէին սրահին մէջ, կարծէք ան ըլլար խաղավայր մը։ Երբեմն, սակէ անկէ ծծկեր մանկան մը լացը նոյնիսկ։ Իսկ մեծերը ոչ մէկ ձեւով կ՚ուզէին եւ մնալ իրենց զաւակներէն։

— Հայկական է, պոռաց ձախիս նստած Տիկինը, դէմքը թթուեցուցած։

Ակամայ նայեցայ անոր։ Յետոյ նայեցայ միւս կողմս, աջիս նստողը՝ պարոն մըն էր։ Այս վերջինը ուշադրութեամբ մտիկ կ՚ընէր եւ միայն ձեռօով կ՚աշխատէր դադրեցնել իր շուրջի աղմուկը։

Քիչ վերջ, երկու դրացիներուս խորհրդածութիւններէն հետեւցուցի թէ տարբեր տրամադրութիւններ ունէին անոնք։ Այդ ներկայացման հանդէպ, ըսել կ՚ուզեմ։ Մեր երեք աթոռներուն դիրքը — Տիկինը՝ ձախիս, պարոնը՝ աջիս, ես՝ անոնց միջեւ — այս «դիրքաւորումը» եթէ կարելի է այսպէս ըսել, բոլորովին դիպուածի մը արդիւնք չէր, այլ կը համապատասխանէր որոշ իրականութեան մը, ինչպէս պիտի տեսնենք քիչ վերջ։

Մինչ այս մինչ այն, պատմութիւնը կը շարունակուէր բեմին վրայ։

Անոր յարդարումը, տեսարանը, դերասաններուն հագուստներն ու դէմքերը կը ստեղծէին հայկ. արքունիքին մթնոլորտը։ Մարութեանը, ինք, կատարեալ հայ իշխան մըն էր, ազնուական իր կեցուածքով, ձայնով, շարժումով որ կ՚արտացոլար իր բոլոր ըսածներէն։

— Ինչ լաւ կը խաղայ, խորհրդածեց աջիս պարոնը, ինծի դառնալով։

— Այո, շատ լաւ, պատասխանեցի, հիանալի, մեծ դերասան է ան, խորապէս կ՚ապրի իր անձնաւորած հերոսը։

Գոհ մնաց դիս հարցաքննողը, բայց ձախիս տիկինը՝ ոչ։

Այդ վայրկեանին հայ իշխաններէն մէկը կ՚ըսէր, Օշինին դարձած։

— Ով իշխան, Հայոց պատմութիւնը գրել քու գործդ չէ, դուն, պիտի շինես այդ պատմութիւնը, իսկ մենք պիտի գրենք զայն։

Կարծեմ ամէնէն աւելի այս խօսքերն էին որ համոզեցին Օշինը, ու միեւնոյն ժամանակ դիս նետեցին խորհրդածութեանց մէջ։

— Այո, ըսի ես ինծի, ճիշդ են այդ խօսքերը, այդպէս պէտք է ըլլայ. բայց այդպէս եղա՞ծ է... Յաճախ այդ պատմութիւնը գրուած է զայն շինողներուն կողմէ։ Յաճախ նոյն մարդիկը ստանձնած են երկու պաշտօնները միաժամանակ, բոլոր պաշտօնները, երբեմն մէկ հոգի, մինակ ...։

Սրահէն դուրս ելայ եւ գացի թափառիլ Հայոց պատմութեան ճամբաներուն վրայ։ Ու ոչ մէկ տեղ, ոչ մէկ ատեն իրականացած չտեսայ այդ մարդուն ուզածը։ Հայոց պատմութի՞ւնը... Ե՞րբ գոյութիւն ունեցած է աշխատանքի, պաշտօններու բաժանում մը, ե՞րբ։ Մշակո ե՞րբ միայն հողն է հերկած, եկեղեցականը միայն իր աղօթքովը զբաղած, դրագէտը, բանաստեղծը, պատմագիրը, միայն իրենց գործիքով պարապած։

Ոչ, սխալ է, իրականութիւնը եղած է բոլորովին ասոնց հակառակը։ Ամէն շրջանի, քանի մը մարդիկ՝ բոլոր գործերուն համար։ Զօրավարը եղած է նաեւ զինուոր, կաթողիկոսը նաեւ քահանայ, յեղափոխական ղեկավարը նաեւ ռումբ շինողը, պայթեցնողը։

Այսպէս է շինուած Հայոց պատմութիւնը, երէկ, կը շարունակուի այդպէս ալ, այսօր։

Երէկ, մեր գրագէտը եղաւ նաեւ զինուոր, յեղափոխական գործիչ, ուսուցիչ, դիւանագէտ, հիւպատոս, նախագահ։ Հինգ վեց պաշտօններ, երբեմն աւելի, մէկ մարդու ուսերուն վրայ։ Սա դերասանը, ընտանիքի հայր է, տարիներով բանուորութիւն ըրած, ուսուցիչ եղած։ Այդ միւսը սափրիչ է իր արհեստով ու հիմա հագած հայ իշխանի մը հագուստները, բեմ է բարձրացած։ Ուրիշ մը նպարավաճառ։ Եւ այսպէս։ Ամէն տեղ, ամէն չափի վրայ, այս ժողովուրդին մէջ ամէն մարդ քանի մը գործ միաժամանակ կ՚ընէ։ Հաւաքականութիւն մը չէ շինուած մեր պատմութեամբ։ Հայոց պատմութիւնը ... մեծ պատմութիւն մը, մեծ ժողովուրդ մը, փոքրաթիւ ծառայողներով։Ան շինուած է քանի մը մարդոց, ամէն շրջանի մէջ քանի մը մարդոց ջանքերով, գերմարդկային աշխատանքով։ Անհատներու, շատ շատ խումբերու զոհողութեան շնորհիւ։ Երբեք՝ ամբողջ ժողովուրդին միահամուռ, լման մասնակցութեամբ։

Այս, այսպէս է եղած երէկ, եւ այսպէս է նաեւ այսօր։

Գեղեցիկ, կենդանի օրինակը ահա, ինքը, «Օշին Պայլ»ի հեղինակը։

Մեր մեծագոյն թատերագիրը, հեղինակը՝ «Հին Աստուածներ»ուն, «Ինկած Բերդի Իշխանուհի»ին, «Կայսր»ին, բանաստեղծ, գրագէտ, ընկերաբան, մանկավարժ, ուսուցիչ անօրէն, ազգային գործիչ։Ու ահա,այս բոլորին վրայ, նաեւ հանգանակիչ։ Դեռ անցեալ օր այս թերթէն կ՚իմանայինք թէ ան, 45 միլիոն Ֆրանք էր հաւաքած Պէյրութի Հայ ճեմարանին համար, ինք ամիս շրջելով ընդարձակածաւալ Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը։

Եւ խորհիլ թէ ութսունը անց մարդ մըն է Լեւոն Շանթը, թէ լիուլի կատարած է իրպարտականութիւնը եւ ազգին հանդէպ, թէ այլեւս իրաւունք ունի հանգստանալու։

— Ահա, այս ալ հայկական է, այս ալ հայկական գործ է, ըսի մտովի, խորհրդածութիւններէս դառնալով եւ աւելի ուշադիր դիտելով ինչ որ տեղի կ՚ունենար հիմա բեմին վրայ։

Ու ինչ որ տեղի կ՚ունենայ հոն, այդ ալ միշտ միեւնոյնն էր։ Անմիաբանութիւն, անկարգապահութիւն, դաւաճանութիւն։ Օշին Պայլը մինակ է այդ առաքինի, այդ անկաշառ մարդը, որ ամէն ինչ զոհած է իր ազգին համար, հիմա մինակ է։ Իր ամէնէն մօտիկ, ամէնէն հաւատարիմ կարծած ընկերները կը լքեն զինքը, կը դաւեն։ Առանձին՝ այդ բոլորին դէմ, հայ պետութեան շահերը պաշտպանող, հայ ոգին, հայ շունչը կրող ինքը միայն, այդ քայքայումին մէջ։ Ոչ ոք կը հասկնայ իր զոհողութիւնը, իր մտահոգութիւնները, իր հոգին։ Միայն կին մը, իր լքած կինը միայն կ՚ըմբռնէ մեծութիւնը այդ մարդուն։ Որովհետեւ կը սիրէ զեռ։ Խոցուած, լքուած կնոջ մը սիրտը միայն կը հասկնայ Օշինը։

Եւ այս ալ մաս կը կազմէ Հայոց պատմութեան։ Սիրող սիրտը միայն կրնայ հասկնալ անոր մեծութիւնը։

Հայոց պատմութիւնը, պատմութիւնն է սիրոյ, անհուն սիրոյ։

Տեսէք, ինչ լաւ կ՚անձնաւորէ Տիկին Մարութեան այդ սէրը, փոխն ի փոխ քաղցր, շոյող, խորունկ, յուզիչ իր ամէնուրեան մէջ իսկ, անկեղծ։ Ինչ նրբութիւն խաղի, արտայայտութեան ինչ զգայնութիւն, վճիտ գեղեցկութիւն։

Մեծ դերասան է Մարութեանը, Տիկինը՝ իր կողքին անկէ վար չի մնար։ Շանթի հերոսուհին կարելի չէր ուրիշ մարմնի մը մէջ երեւակայել։

Բոլորն ալ լաւ կը խաղան. Սերժ, Քէնտիրեան, Մութաֆեան, Աշոտ Յակոբեան, մոռնալ տալով յաճախ թէ պարզ սիրողներ են անոնք, արհեստով դերասաններ չեն։

Յաջող խաղարկութիւն, յաջող բեմադրութիւն, հոծ բազմութիւն մը։ Այդ բազմութիւնը մեկնեցաւ գոհացած։ Գոհ այդ զարմանալի հայ բազմութիւնը, անկարգապահ, աղմկարար, բայց բարի, այդ խանդավառ բազմութիւնը։ Դժգոհներ ալ՝ ի հարկէ։ Յաւիտենական դժգոհներ միշտ, առանց որոնց կարելի չէ երեւակայել այդ բազմութիւնը։ Առանց անոնց այդ բազմութիւնը հայ ըլլալէ կը դադրի։ Դժգոհ՝ բայց ի՞նչ բանէ։ Ամէն բանէ, ոչինչէն։ Աղմուկէն, տաքէն, բազմութենէն, դերասաններէն, նոյնիսկ... ծաղկեփունջերէն։

Այո, նոյնիսկ դերասաններուն նուիրուած ծաղկեփունջերէն... այդ ծաղիկները նուիրողներէն։

... Երէկ եւ այսօր։

Հինգերորդ դարուն, տասներորդին, միջին դարուն, թէ այսօր։ Նոյն ձեւով կ՚ընթանայ Հայոց պատմութիւնը, թագաւորական պալատներուն մէջ թէ դիւղերուն, բեմի վրայ թէ սրահին մէջ։

Հայոց պատմութիւնը... իր մեծ արարքներով եւ իր պզտիկ հաշիւներով։

Անմիաբան, նախանձոտ, պզտիկ հոգիներուն դիմաց՝ քանի մը մեծ հոգիներ, անձնազոհ, քանի մը գերմարդեր, բարեբախտաբար։

Վարդան մը, Օշին մը, ուրիշներ, երէկ։

Շանթ մը, ուրիշներ, այսօր։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ամերիկահայ կեանք

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏՈՒՆ ԵՒ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ԿԸ ՇԻՆՈՒԻ

Նիւ Եորքի մէջ Մայր եկեղեցի մը եւ Մշակութային Տուն մը պիտի կառուցուին։

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը՝ Մայր եկեղեցիի, եւ Մշակութային տան ապագայ մատակարարութեան եւ վարչութեան մասին որոշած է հետեւեալները.—

Կառուցուելիք Մայր եկեղեցին՝ ծխական եկեղեցւոյ մը հանգամանքը պիտի չունենայ եւ անոր պէս պիտի չկառավարուի։ Այլ՝ պատկանելով ամբողջ առաջնորդական թեմին պիտի մատակարարուի ամբողջ թեմը ներկայացնող՝ Առաջնորդարանի կողմէ ուղղակի նշանակուած յատուկ հոգաբարձութեան մը ձեռքով։ Իսկ Մայր եկեղեցւոյ Աւագերէցի պաշտօնը պիտի կատարէ Առաջնորդական փոխանորդը։

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը Մայր եկեղեցւոյ զանազան հոգեւոր մատակարարութեանց համար պիտի կազմէ այնպիսի կանոնագիր մը, որ Նիւ Եորքի եւ անոր մօտ գտնուող եկեղեցիները ոչ թէ որեւէ ձեւով տկարանան, այլ ընդհակառակն, զօրանան եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր առանձին գործունէութիւնը առաւելապէս արդիւնաւոր է։

Իսկ Մշակութային Տունը, որ պիտի շինուի Մայր եկեղեցիին կից, դարձեալ պիտի մատակարարուի Առաջնորդարանի կողմէ՝ առանց որեւէ խտրութեան, նշանակուած առանձին Հոգաբար Յանձնախումբի մը կողմէ, որպէսզի ան ծառայէ Հայ ժողովուրդի բոլոր հայատուածներուն եւ խաւերուն անխտիր։

Մայր Տաճարին շէնքը կը գտնուի Երկրորդ էվընիւի վրայ եւ 34րդ եւ 35րդ փողոցներուն միջեւ, չորս կողմերէն ելքերով, որոնք Սէյնթ Կէյպրիէլի Փարքին վրայ կը նային։

Այս հողամասը կը գտնուի Նիւ Եորքի կեդրոնական մասին մէջ, ուր պիտի շինուին նաեւ ամէնէն նշանաւոր շէնքերը եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նոր պալատը, ինչպէս եւ Նիւ Եորքի համալսարանին համար ծրագրուած հսկայական բժշկական կեդրոնը։

Թէեւ ցարդ ոչ մէկ որոշ ճարտարապետական ուրուագիծ ներկայացուած եւ վաւերացուած է, սակայն Յանձնախումբը կը շեշտէ թէ վաւերական հայկական ոճով կառուցուած այս Մայր Տաճարը պիտի կանգնի իբրեւ նմոյշ այն ազնիւ արուեստին, զոր հին Հայաստանի մէջ մեծ ճարտարապետները կատարելագործեցին դարերու ընթացքին, անով հզօրապէս ազդելով Եւրոպայի մէջ եւ այլուր եկեղեցաշինական ճարտարապետական ոճերու վրայ։

Ազգային Մշակութային կեդրոնը, որ կից պիտի ըլլայ Մայր Տաճարին, ոչ միայն Նիւ Եորքի մէջ զգացուած մեծագոյն պակաս մը պիտի լեցնէ, այլ պիտի ունենայ հաւասար նշանակութիւն Մ. Նահանգներու բոլոր հայ համայնքներու համար, քանի որ կեդրոնակէտը պիտի ըլլայ Ամերիկայի հայ եկեղեցական կազմակերպութեան։

Մշակութային կեդրոնի համար ժամանակաւոր ծրագիրները ցոյց կու տան թէ, ան Ամերիկահայ եկեղեցւոյ Առաջնորդական վիճակին իբրեւ պաշտօնատեղի ծառայելէ զատ, պիտի ունենայ մեծ հանդիսասրահ մը, ինչպէս եւ ճաշասրահ, պզտիկ ժողովասենեակներ, գրատուն, մարզարան, կրթական նպատակներու գործածելի դասարաններ — օրինակ երիտասարդ կղերներ վարժեցնելու համար։

Այս գործը գլուխ պիտի ելլէ հանրային օժանդակութեամբ, որուն վրայ մեծ յոյսեր ունի յանձնախումբը։ Գետինը արդէն գնուած է։

★ Այս տարի լրացաւ յիսնամեակը, Ամերիկայի Հայոց եկեղեցիին հաստատման, իբրեւ Առաջնորդական թեմ, Հայոց հայրիկ Մկրտիչ կաթողիկոսի կոնդակով։ Որոշուած է այս յոբելեանը պատշաճ շուքով եւ հանդիսաւորութեամբ տօնել, իւրաքանչիւր համայնքի կողմէ։ Այս հանդիսութեանց գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ՝ Առաջնորդարանի յիսուն տարուան կեանքն ու գործունէութիւնը պատկերացնել եւ ժողովուրդին հաւատքը զօրացնել Ամերիկայի մէջ իր մնայուն գոյութեան եւ ապագային մասին։ Երկրորդ նպա-

Եղնիկ-Մանչուկը

Երկու տարի առաջ, Իրաքեան անապատին մէջ, իշխան Ալի Շաւան, որսորդութեան ընթացքին, եղնիկներու երամի մը մէջ նշմարեց 15 տարու մանչուկ մը։ Իշխանը հրահանգեց իր որսորդներուն՝ չկրակել, եւ հետապնդել մանչուկը։

Մէկ ժամուան հեւ ի հեւ հետապնդումէ վերջ, տարօրինակ արարածը յոգնած ինկաւ գետին։ Որսորդներու ամբողջ խումբը ինկաւ վրան։

15 Տարու մանչուկ մըն էր, որ փոքրիկ անասունի մը պէս աղաչական վնջիւններ կ'արձակէր։ Իշխանը իր ապարանքը տարաւ զայն եւ առաւ իր պաշտպանութեան տակ։ Եղնիկ-Մանչուկը յանձնուեցաւ Իրաքեան քարիւղի ընկերութեան բժիշկ՝ Տօքթ. Ժալպաթի խնամքներուն։

Այս անհաւատալի պատմութիւնը մեծապէս շահագրգռեց Շիքակոյի մեծ գոհարավաճառներէն Րալֆ Քահնը։ Վերջերս, ան յայտարարեց մամլոյ ներկայացուցիչներուն.

— «Կը յուսամ մօտ ատենէն Մ. Նահանգներ բերել դարուս ամէնէն տարօրինակ այս «երեւոյթը»։ Իմ բարեկամ մարզիչ Ճօնսի հետ որոշած ենք վարժեցնել Եղնիկ-Մանչուկը, զոր կոչեցինք արդէն «Անապատի Թարզանը»։

Մարզիչ Գ. Ճօնս յայտարարեց. «Իշխան Ալի Շաւանի կողմէ ինծի տրուած թիւերուն համաձայն, կը կարծեմ որ եղնիկ մանչուկը 100 մեթրը կը վազէ 6 երկվայրկեանէն, 200 մեթրը 13 երկվայրկեանէն, 400 մեթրը 38 երկվայրկեանէն, իսկ 800 մեթրը 1 վայրկեան 27 երկվայրկեանէն։

Աշխարհի վազքի ախոյեան Ճէս Օվընս անոր քով մանուկ մը պիտի մնայ. եղնիկ-մանչուկը ոչ միայն պիտի յաղթէ կարճ վազքի ախոյեաններուն, այլ նաեւ երկար ախոյեաններն ալ պիտի չկարողանան դիմանալ անոր արագութեան եւ անսպառ շունչին։

Գ. Քահն, Գաղտա զրկեց ամերիկացի հիւանդապահուհի մը, Օր. Էլիզապէթ Սքաթը, որ պիտի օգնէ Տօքթ. Ժալպաթի, դաստիարակելու համար եղնիկ մանչուկը։

Տօքթ.-ը յուսատես է սակայն, իր աշակերտը եթէ շարունակէ մերժել հագուստ կրել՝ կը յօժարի ուտել այն պարագային երբ անօթութիւնը կը սկսի զգետնել զինք։

Տօքթ. Ժալպաթ կ'ենթադրէ որ եղնիկ-մանչուկը անապատին մէջ լքուած է. երբ նորածին մըն էր։ Եղնիկ մը՝ «որդեգրած» է զայն եւ կերակրած իր կաթով։

Ներկայիս սա այնքան նիհար է, որ կ'ենթադրուի թէ «քաղաքակրթ»ներու անունը կը թունաւորէ անոր մարմինը։

Հեռաւոր Հոլիվուտէն բազմաթիւ շարժանկարի բեմադրիչներ կը հետաքրքրուին եղնիկ-մանչուկով. անոնք արդէն Գ. Քահնի առաջարկած են դարձնել բազմաթիւ ժապաւէններ. որոնք պիտի կոչուին «Թարզանի զաւկին արկածները»։

Բայց, համաշխարհային մրցանիշեր կոտրող մարզիկ մը, կամ շարժանկարի հռչակաւոր աստղ մը ըլլալէ առաջ, մանչուկը պէտք է մոռնայ եղնիկները որոնք, օր մը իր կեանքը ազատեցին։ 15 տարուան անասնային ազատութիւնը արդեօք պիտի ըլլա՞յ, որ ան օր մը զգայ թէ մարդկային էակ մըն է ինք։

Թարգմ. Ա.

տակն է հիմնադրամ մը գոյացնել տղէկայի Ամերիկայի մէջ հոգեւորականներու պատրաստութեան եւ կրթութեան համար ձեռնարկ կատարուի եւ յատկապէս Հոգեւոր Ճեմարանի մը հիմը դրուի։ Արդէն կազմուած է Ցոբելինական Կեդր. Յանձնաժողով։

Մինչեւ Հրաբուխին յատակը

Իտալացի գիտնական մը, Ճիուզեփփէ Իմպօ, տնօրէնը Վեզուվի դիտարանին, կը ծանուցանէ թէ յաջողած է իջնել մինչեւ հրաբուխի խառնարանին յատակը, գիտական հետազօտութեանց համար։

Գիտնականը, որուն կ'ընկերանային երկու օգնականներ, մինչեւ 900 ոտք (300 մեթր) իջած է երկաթէ պարաններու վրայ։ Այս առթիւ կ'ըսէ.— «Խառնարանին մը յատակը լաւայի զանգուած մըն է, մեծ ճեղքերով եւ հրակէզ ծուխերով։ Հետազօտութիւնը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ»։

Իր հաւաստիքներուն համաձայն, հրաբուխը, որ վերջին անգամ բորբոքեցաւ 1944ին, նոր բռնկում չի ցուցներ։

Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին այս գիտնականը քանի մը անգամ փորձած է հրաբուխին յատակը իջնել, բայց ամէն անգամ ալ ձախողած էր։ Հրաբուխին խառնարանը վերջին անգամ քննուած է 1911ին եւ 1913ին։ Ինք անհրաժեշտ կը գտնէ քննութիւնը, հետեւելու համար հրաբուխին գործունէութեան։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, 1906ի բորբոքումը 2100 ոտք խորութեան իջեցուց խառնարանը, բայց 1911ին միայն 700 ոտք էր խորութիւնը։ 1913ի քննութիւնը ուրիշ փոփոխութիւններ ցոյց կուտար։

Հրաբուխին յատակն իջնել եւ վերադառնալը տեւած է արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս։ Լեռնային առաջնորդներու խումբ մը կը սպասէր հրաբուխին ափը, երբ գիտնականը եւ երկու օգնականները վար կ'իջնէին։ Վայրէջքը տեւեց երեք ժամ, մէկ ժամ ալ՝ մինչեւ հրաբուխին կեդրոնը հասնիլը։ «Տանթէի դժոխքին կը նմանէր, վայրի եւ տարօրինակ։ Բացարձակ լռութիւն, բաց ի շոգիի պատահական փչչոցէն։ Ամէն քայլ հաշուած էինք մասնաւոր զգուշութեամբ։ Վերադարձն ալ նոյնքան տաժանելի էր որքան վայրէջքը»։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳԱՆՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս Կապոյտ Խաչի բոլոր մասնաճիւղերը, Գաննէօ Քաշանի մասնաճիւղն ալ տօնեց իր «Օր»ը անցեալ կիրակի։ «Օր»ը ոչ միայն բարոյական եւ նիւթական յաջողութեան մը եղաւ, ինչպէս ըսաւ, իր տեղեկագրին մէջ ընկերուհի Ազգանուշ Գոնչէկլիւլեան, նախագահուհին մասնաճիւղին, այլեւ քարոզութեան օր մըն է այն կանացի մեծ կազմակերպութեան որ մշակութային եւ բարեգործական գետնի վրայ անբաժան մէկ մասնիկը կը կազմէ այլեւս Ֆրանսահայ գաղութին։ Տեղեկագրէն իմացանք թէ իրենց գործունէութիւնը կեդրոնացուցած են Գռէյվանի հիւանդներուն այցելութեան եւ օժանդակութեան շուրջ, ինչպէս եւ տեղական չքաւորներու օգնութեան գործին։

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Աշոտ Իսահակեան, որ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ գովաբանելով Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը ունէր այս ջերմիկ հաւաքոյթը։ Բենոյի սրինգը եւ դաշն ընկերակցութեամբ Ունանեանի քէմանչէին կուտային հաւաքոյթին հայկական տաք բնոյթը։ Արտասանեցին Օր. Շուշանիկ Տէօլէլեան եւ ընկեր Մխճեան, երգեցին Օր. Անահիտ Գավէզեան մեր աշուղական անմահ երգերէն, Օր. Մուրատեան եւ Պ. Զ. Գասեան (Վալանսէն)։

Օր. Նուրիկեանի եւ Օր. Ճիլաճեանի զուգերգը ծափեր խլեցին։ Հայկական տարազով պարեցին օրիորդներ Գճաքճեան եւ Լիւսի Ցակորեան։ Վերջապէս մեր փոքրիկ Կիկօն (Թորոսեանը) իր կովկասեան պարերով։ Բոլորն ալ բուռն ծափերով ողջունուեցան։

Շրջուն թղթակից

ԱՊՐԻՔ, ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հանդէս մըն ալ Հայ Արիներու կողմէ անցեալ շաբաթ գիշեր, բայց ցաւալիօրէն շատ քիչ բազմութեամբ։

Երբ շատ անգամ շաբաթ գիշեր կ'ուզենք պարահր եւ չեն տար, կը դժգոհինք, իսկ երբ ունենանք յարգը չենք գիտնար։

Հակառակ ատոր չյուսահատեցան մեր տղաքը ու խաղացին իրենց դերերը շատ յաջող կերպով՝ «Ներպաստ մաճառական»ի եւ «Խարերայ Սքարէն»ի զաւեշտներուն մէջ։ Այս վերջինս Մոլիէրէն թարգմանուած է մեր տարաբախտ ընկեր Սուրէն Նաւասարդեանէն որ երկար տարիներէ ի վեր նախ Պէյրը եւ այժմ Պրէվանի հիւանդանոցին մէջ կը ճգնի անկողնի մէջ, միշտ կռնակի վրայ ու ժամանակ կ'անցընէ փիլիսոփայի համակերպութեամբ, կարդալով ու [illegible] եւ հիւսելով։

Կ'արժէ յիշել դերակատարներէն գլխաւորաբար ափնոսեան եղբայրները՝ Փանոսիկ եւ Յակոբիկ, Մեհրուժան իր խեղկատակի դերին մէջ, եւ Աւետիս Գալթաեան։

Ապրին Հայ Արինները եւ միշտ մնան ազգային գաղափարին եւ եղբայրներու կողքին։

Երբ չեղում մը ունեցաւ վերջերս ՌԱԿ. ազգերու ճամբարին մէջ, ինք գիտէ թէ ինչ բանի համար, չենք ուզեր թարմացնել, յուսալով որ սթափած են եւ ամէն վերջ ի պատուի կը կենան իրենց ազգային դրօշին եթէ կ'ուզեն աւելի ժողովրդականութիւն եւ համակրութիւն գտնել։

Մ. Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Գ.

ՓՈԹՈՐԻԿԻՆ ՄԷՋԷՆ

— Հա, խենթը, լաւ ճանչցար, բայց ըսէ տեսնեմ, ո՞ւր կ'երթայիք այսպէս, եթէ ոչ մաս մաս կ'ընեմ քեզ։

Վիրաւորը քանի մը անկապ խօսքեր ալ ըրաւ, եւ յանկարծ մորթուած հաւի մը նման ցնցուելով՝ մնաց անշարժ։ Մեռած էր։ Իսկ մեր Խենթը ձգեց զայն իր տեղը, եւ մօտեցաւ միւսներուն, երեք դիակ միայն գտաւ ճամբուն վրայ. անոնց գրպանները խուզարկելէ ետք, փնտռեց չորրորդ ձիաւորը բայց անոր դիակը չգտաւ։ Սոսկում մը պատեց զինքը։

— Ո՞ւր է չորրորդը։ Չորս էին անոնք։ Չորս ձի, չորս մարդ։ Փախաւ, տարաւ... վայ ինծի, ըսաւ ու երկու ձեռքով ծեծեց գլուխը։

Այդ պահուն ամպը ճաթեցաւ ճիշդ իր գլխուն վրայ. լսուեցաւ որոտման ահռելի գոռգռիւնը, եւ տեղատարափ անձրեւը սկսաւ թափիլ։

Խենթը կանգ առաւ պահ մը, խոր ախ մը քաշեց եւ փայտն առնելով կորսուեցաւ անթափանց մթութեան մէջ։

Դ.

ԿԻՐԱԿՈՍ ՔԱՀԱՆԱՆ

Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, 1044 թուականին կը ծաղկէր ու կը բարգաւաճէր բիւզանդական կայսրութեան մայրաքաղաքը Կոստանդնուպոլիս։ Մէկ կողմէն Պոնտական, նկ միւս կողմէն Միջերկրական ծովերու եզերքներէն առեւտրական նաւերը կը շտապէին դէպի այդ մեծ քաղաքը, եւ վաճառականութեան հետ կը ծաղկեցնէին նաեւ քաղաքին ճարտարապետութիւնը։ Առտուան ժամը 10 է։ Մեծ իրարանցումի մէջ էր Պոլիսը։ Եռուզեռը կը սկսէր, եւ ամէն դասակարգի մարդիկ մրջիւններու պէս անցուդարձ կ'ընէին զանազան փողոցներու մէջ։ Բեռնակիրները նաւերէն ապրանք կը փոխադրէին նաւահանգիստ, կամ դէպի նաւերը կը կրէին հակերով բեռները։ Փոքրիկ նաւակներով կ'անցնէին իշխաններն ու իշխանուհիները Վոսփորի մէկ եզերքէն միւսը, իսկ զինուորականները՝ զէնք ու զրահով, փայլուն զգեստներով, ձիերու վրայ հեծած, արագ արագ կը սլանային Պոլսոյ փողոցներէն։ Այդ միջոցին, Միքայէլ կայսերապալատը լեցուն էր պալատականներով։ Թէեւ խումբ մը պահապաններ կը հսկէին պալատի մուտքին առջեւ, սակայն ամէն դասակարգի մարդիկ կ'երթեւեկէին շքեղ սրահներուն մէջ, ներկայանալու համար Միքայէլ կայսեր։ Ընդհանուր դահլիճին մէջ արդէն հաւաքուած էին շատ մը խնդրարկուներ, եւ պալատին սենեկապետը մէկ մէկ կը հրաւիրէր զանոնք կայսեր առանձնասենեակը, ուր ինք՝ կայսրը գահի վրայ բազմած կ'ընդունէր այցելուները եւ կը լսէր անոնց խնդիրքը։

Դահլիճի այցելուներուն մէջ կը գտնուէր հայ քահանայ մը, որ եկեր էր ներկայանալու կայսեր կարեւոր գործի մը համար, դեռ գաղտնիք էր այդ գործը ամէնուն համար, ու ոչ ոք ուշադրութիւն կը դարձնէր այդ անծանօթ այցելուին վրայ։ Իբրեւ անանշան Հայ մը, եւ ան ալ քահանայ, դեռ շատ պիտի սպասէր, մինչեւ որ արժանանար կայսեր տեսութեան, ամէնէն առաջ կ'ընդունուէին պաշտօնական եւ զինուորական անձերը, որոնք մեծ յարգանք կը վայելէին այդ ժամանակ թէ պալատին եւ թէ քաղաքին մէջ։

Միջահասակ մարդ մըն էր այս քահանան, ճաղատ գլուխով ու խորամանկ աչքերով, որոնք թաքնուած էին անոր դուրս ցցուած յօնքերուն տակ։ Մօրուքը ցանցառ ու չէկ, իսկ դէմքին արտայայտութիւնը խոժոռ եւ յանդուգն էր։ Արդէն մէկ քանի ժամէն աւելի էր որ կը սպասէր, բայց դեռ չէին հրաւիրեր զինք։ Անհամբերութեամբ կը սպասէր այն րոպէին, երբ կայսեր մօտ պիտի առաջնորդէին զինք, իր գործը կարգադրելու համար։ Ըստ երեւոյթին, այդ «գործը» անհանգստութեան մէջ ձգած էր զինքը։ Մինչեւ իսկ քանի մը անգամ մտածեց մեկնիլ պալատէն եւ հրաժարիլ իր մտադրութենէն, բայց կրկին կը զսպէր ինքզինքը, ու կը սպասէր հետեւանքին։ Կ'ուզէր վերջացնել իր գործը, ուրկէ կախուած էր իր ապահովութիւնն ու երջանկութիւնը։ Այդպէս կը մտածէր, այդպէս համոզուած էր ան։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(8)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ գրաւման Ամերիկայի հրամանատար Մաք Արթըր ամերիկեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր զօրահանդէսի մը պահուն ըրած յայտարարութեան մէջ ըսաւ թէ կարելի է որ համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակուի Ճափոնի մէջ։

ՖՐԱՆՔԵՒՆՈՐՎԵԿԻԱ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ որուն համաձայն Նորվեկիա նաւեր պիտի ծախէ Ֆրանսայի։

1.330.000 ՖՐԱՆՔԻ ծախուեցաւ աւստրիական ամէնէն հազուագիւտ մէկ նամականիշը՝ կարմիր Մերքիւր, Վիէննայի մէջ։

★ Թուրքիա Յուլիս 1ին տօնուած «Նաւատորմի օր»ուան առթիւ նորնամականիշներ հրապարակ հանեց։

ՏԱՔԸ 32 աստիճանի բարձրացաւ Փարիզի մէջ։ Երկու հոգի տապահար ինկան փողոցը եւ հիւանդանոց փոխադրուեցան։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը նորէն փոխելով լեզուն, կը սպառնայ անխնայ պատժել ընդդիմադիրները։ Երկու նախարարներ ճառ խօսելով Պոհեմիոյ մէջ, ազդարարեցին թէ «յետադիմական շարժումը պիտի ջախջախուի անողորմաբար, ինչպէս 1948 փետրուարին, երբ համայնավարները տիրացան իշխանութեան»։

ՅԵԼՈՒԶԱԿՆԵՐ զէն ի ձեռին յարձակեցան Լըվալուա Փէրէ, Ալզաս փողոցի Սիթրոէնի մեծ կառատունին վրայ եւ յափշտակեցին հուկէս միլիոն պարունակող տոպրակ մը որ դրամատուն պիտի փոխադրուէր։

★ Գուլվար Քափիւսէնի մէկ դրամատունէն ալ (Քոնթուար Ժէնէրալ տը Քրէտի) գողեր մտնելով, խորտակած էին դրամարկղը եւ տարած մէկ միլիոն 300000 ֆրանք։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ հինգերորդ հանգրուանը Րուան — Սէն Մալօ 293 քիլոմեթր 8 ժամ 21 վայրկեանէն կտրեց Զուիցերիացի Քիւպլէր։ Միեւնոյն ժամանակ հասան նաեւ Կոպէ, Թաքքա, Մարինէլլի եւ Տիւփոն։ Դեղին շապիկը կը պահէ Մարինէլլի որ ուրիշներու վրայ 13 վայրկեան առաւելութիւն ունի։ Ընդհ. դասաւորման երկրորդն է իտալացի Մանեի եւ զուիցերիացի Քիւպլէր։ Իտալացի Քոփփի որ ճամբուն վրայ առաւելութիւն ձեռք բերած էր, անիւը կոտրած ըլլալով շատ ետ մնաց։ Այժմ 92 մրցորդներ միայն մնացած են։

ՏԱՔԸ ԵՒ ԵՐԱՇՏԸ աւերներ կ'ըգործեն Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ։ Կը վախցուի որ հունձքերը մեծապէս վնասուին։ Քանի մը օրէ ի վեր տաքը սաստկացած է նաեւ Փարիզի մէջ։ Ֆոնթէնէպլոյի մէջ ձկնառատ աւազանի մը ջուրերը ցամքեցան։ Տաքը ամէնէն աւելի սաստիկ է Թուլուզի մէջ։ Մ. Նահանգներէն կը հեռագրեն թէ այս տարի տաքը շատ աւելի անտանելի է քան Եւրոպայի մէջ։ Հողագործները միլիոնաւոր տոլարի վնասներ կրած են։ Քառասուն օրէ ի վեր անձրեւ չէ եկած Նոր Եօրքի մէջ։

ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒԱԾ հաստատութեանց բանուորները բարոյապէս նոյն իրաւունքը չունին գործադուլ յայտարարելու ինչպէս միւս բանուորները։ Այս ազդարարութիւնը ուղղեց հանրօգուտ շինութեանց նախարարը, Պ. Փինօ, ճառ մը խօսելով։

ԱՌԱՆՑ ՑԱՒԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄ — Ամերիկայի ներկայացուցչական ժողովին մէջ երեսփոխան մը յայտնեց թէ ամերիկեան բանակի մասնագէտները ի վիճակի պիտի ըլլան պատրաստելու մասնաւոր կազ մը որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ վարել եւ շահիլ պատերազմը առանց ցաւի։ Եթէ կառավարութիւնը պէտք եղած միջոցները տրամադրէ, քիմիական սպասարկութիւնը պիտի արտադրէ այնպիսի կազ մը որ առժամապէս պիտի խորտակէ զինուորին կռուելու կամքը, առանց տեւական ցաւ մը պատճառելու։ Յարձակողները այսպէս պիտի կորսնցնեն իրենց պաշտպանողական կարողութիւնը։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ կազմակերպութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» ԽՈՒՄԲԻՆ։

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալօն Ալամպրայի օդասուն պարտէզին մէջ։

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով այս պարահանդէսին պիտի նուագէ Մարսէյլի Թատրօ կոյանի նուագախումբը Marcel Dubel եւ երգիչ (ֆանթէզիսթ) MARCEL GAY:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլ Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց Սահակ Մեսրոպի տօնակատարութեան պահուն՝ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր բարերար հանգուցեալ Ասպետ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆի յիշատակին, որ այս տարի նուիրագործուած է նաեւ բարերարին անունին եկեղեցիին մէջ զետեղուած մարմարիոն յուշագիրով։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Պատուոյ նախագահութեամբ Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. BLEUSEի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչութեան։

Կիրակի 10 Յուլիս երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Salle des Fêtesի շքեղ սրահին մէջ, 22 rue Voltaire:

Երգեր, արտասանութիւններ եւ տրամախօսութիւններ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Գուլվառ Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը հերոսներու յիշատակին, այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէվրանի Կապոյտ Խաչի Չորրորդ տարեվերջի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3ին, Hotel de Franceի սրահին մէջ, 23 Place de la Libération à Livry Gargan :

Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւսը, իջնել Place de la Libération:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
150 ԱՇԱԿԵՐՏ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ։

Պիտի ըլլան խմբերգ, մեներգ, զուգերգ, արտասանութիւն եւ ծիծաղաշարժ տրամախօսութիւններ։ Կը ներկայացուի Ս. Զարդարեանի «ԵՕԹԸ ԵՐԻՔԻՋՆԵՐ»ը եւ «ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը երգախառն պատկերով։ Պարերուն կ'ընկերանայ ջութակով՝ Պ. Ժան Տօստողլուեան (Լիոնէն)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի 10 Յուլիսին, «Նուաճարէն»ի օդասուն անտառին մէջ։

Տեղի պիտի ունենան դպրոցական տարեվերջի քննութեանց արդիւնքի ընթերցում եւ մրցանակաբաշխութիւն։ Պաղ խմիչք։

Օթօքառով մեկնումի ժամը՝ տեղւոյն վրայ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի կ'ունենայ 10 ՅՈՒԼԻՍ, ԺԱՄԸ 16ին, դպրոցի պարտէզին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԺԻՒՍԹԷՆ ԿՈՏԱՐԻ (Նախկին ծերակուտական եւ նախարար)։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԷՆ (Մարսէյլ) Յուլիս 1ին Փարիզ Նշանեանի հեռագրող անձէն կը խնդրուի տեղեկագրել իր անունը եւ հասցէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները 8 յուլիս ուրբաթ իրիկունժամը ճիշդ 8ին դպրոցին սրահը, 178 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ; Clos de Fusainի ընդարձակ պարտէզին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Ս. ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊԻ տօնին առթիւ այս հինգշաբթի Յուլիս 7, ժամը 10ին, պիտի կատարուի Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։ Կաթողիկոսական պատուիրակը, պիտի նախագահէ եւ քարոզէ։ Հայ մշակոյթին նուիրուած այս պաշտամունքին կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայ դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ ծնողները։—

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ պարտէզին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ մատչելի պիւֆէ։ Ներկայ կ'ըլլան Տէր եւ Տիկին Մարութեաններ։ Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, որուն համար վարձուած է առանձնակարգ նուագախումբ մը։ Շրջաններէն եկողներ կրնան առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել St. Julien :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, վարժարանին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նօռ, Լը Րէնսի։ Հաղորդակցութիւն — էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Րէնսի Փավիյոն։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փոն տ'Օպընայի Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի դպրոցի տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հանդիսասրահը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue D...—(13)
Le Gérant : A. NERKESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 7 JUILLET 1949 Հինգշաբթի 7 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5891-Նոր շրջան թիւ 1302

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՃԱՄԲԱՆ ԵՒ ՔԱՐԻՒՂԸ

Այն օրէն ի վեր, որ Անգլիա տէր եւ տիրական դարձաւ Հնդկաստանի, ամէն միջոցի դիմեց իր ափին մէջ ամուր պահելու համար հարստութեան անսպառ աղբիւր այդ երկիրը։

ԺԹ. դարու անգլիական քաղաքականութիւնը ամբողջովին հիմնուած է դէպի Հնդկաստան տանող ծովային ու ցամաքային բոլոր ճամբաները ապահովելու սկզբունքին վրայ։

Իր այս քաղաքականութեան մէջ յաճախ իր դէմ գտած է ցարական Ռուսիան եւ ուրիշներ։

Հակառակ անոր, որ 1948էն ի վեր Անգլիա պարպած է Հնդկաստանը, ազատութիւն տալով Հնդիկներուն եւ Իսլամներուն, որոնք իրենց առանձին անկախ կառավարութիւններն ունին, ինք ներկայ է միշտ հոն եւ կը պահէ իր բարոյական հեղինակութեան հետ նիւթական անսահման շահերը։

Ուստի, այսօր ալ դարձեալ Հնդկաստանի ցամաքային, ծովային, նաեւ օդային ճամբաներուն ապահովութիւնը Մեծն Բրիտանիոյ միջին արեւելեան քաղաքականութեան գլխաւոր առանցքներէն մէկը կը կազմէ։ Սուէզ, Անդրյորդանան, Ատէն, Արաբիոյ ծովեզերքը, Պարսից Ծոցը, Հար. Իրան, Աֆղանիստան, Պելուճիստան, եւայլն, կը մնան միշտ Անգլիոյ բարձր հսկողութեան տակ։

Անգլիական քաղաքականութեան միւս առանցքը կը կազմէ քարիւղը։ Վերջին պատերազմն ալ ցոյց տուաւ թէ որքան մեծ արժէք կը ներկայացնէ այս թանկագին հեղուկը արդի աշխարհին մէջ, խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն։

Մեծն Բրիտանիոյ կղզիները աղքատ են քարիւղի արտադրութեան տեսակէտէն, Բոռնէօ, Բիրմանիա եւ Հնդկաստան վեց միլիոն թոն քարիւղ միայն կը հայթայթեն իրեն, ինչ որ անբաւարար է։

Դարուս սկիզբէն Անգլիա հետամուտ եղաւ քարիւղ գտնելու։ 1901ին ոսկերոյզ Անգլիացի մը՝ Ուիլեըմ Նոքս տ'Արսի Պարսկաստանի Նասրէտտին շահէն ստացաւ Մէսճիտի Սուլէյմանի (Պարսից Ծոց) նաւթային հողերուն մենաշնորհը։ 1908ին քարիւղի կարեւոր երակ մը գտնուեցաւ եւ 1909ի ապրիլին հիմնուեցաւ Անգլօպարսիկ քարիւղի ընկերութիւնը, որուն քառասնամեակն է այս տարի եւ յառաջիկայ Յուլիս 26ին պիտի գումարուի իր տարեկան ժողովը։

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը եւ Շէլը մեծ բաժին ունին այս ընկերութեան մէջ, որուն պատրաստ դրամը կը հասնի 177 միլիոն ոսկիի եւ որ 1948ին մրցանիշը կոտրած է՝ շահելով 50.700.804 անգլիական ոսկի, մինչ 1947ին շահը եղած էր 36 միլիոն ոսկի։ Իրանի կառավարութիւնը 1932էն ի վեր կը ստանայ 100ին 20 շահաբաժին։ Ընկերութիւնը ունի 120 մեծ քարիւղատար նաւեր, որոնք աշխարհի ամէն կողմը, մինչեւ Ամերիկա կը փոխադրեն թանկագին հեղուկը։ Աբադանի մէջ ընկերութիւնը ունի աշխարհի ամենամեծ զտարանը։ Իրանի քարիւղի տարեկան արտադրութիւնն է 15 միլիոն թոն, իսկ պահեստը կը գնահատուի մէկ միլիառ թոն։

Հիւսիսային Իրանի մէջ անգլեւռուս մրցակցութիւնը կը շարունակուի յիսուն տարիէ ի վեր եւ դեռ չէ լուծուած։

Իրանէն վերջ Անգլիա աչքը դարձուց Իրաքի վրայ, ուր Գ. Գալուստ Կիւլպէնկեան 1912ին հիմնած էր «Թրքական քարիւղի ընկերութիւն»ը, որու արժեթուղթերուն կէսը կը պատկանէր Օսմանեան Պանքային, քառորդը Շէլի եւ քառորդը Տէօյչէ Պանքի։ 1914ի պատերազմէն առաջ Անգլիա գնեց Թուրքիոյ բաժինը։

1916 Մայիսին՝ Սայքս — Փիքօ գաղտնի համաձայնագրով Մուսուլի շրջանը բաժին կ'իյնար Ֆրանսայի։ 1920 ապրիլ 26ին Սան Րէմոյի մէջ Լօյտ Ճորճ յաջողեցաւ Քլէմանսօն համոզել եւ այդ շրջանը մտցնել Անգլիոյ ազդեցութեան գօտիին մէջ։ 1923ին Նորին Վեհափառութեան արտաքին նախարար Լորտ Քըրզըն բուռն ճառ մը խօսեցաւ Թուրքիոյ դէմ եւ յիշեց հայկական ջարդերը Լօզանի հաշտութեան ժողովին մէջ, ուր Թուրք առաջին պատուիրակ Ըսմէթ փաշան կը պահանջէր Թուրքիոյ վերադարձնել Մուսուլը։

Յաջորդ օրը Մուսուլի ճակատագիրը վճռուած էր. մոռցուած էին հայկական ջարդերը, իսկ «Հայկական Ազգային Տունը» բոլորովին թաղուած։ Գարշահոտ հեղուկը աւելի կ'արժէր քան կարմիր սուրբ հեղուկը։

Ներկայիս «Իրաքի Քարիւղի Ընկ.»եան արժեթուղթերուն 100ին 23.75ը կը պատկանի անգլ. կառավարութեան, 23.75ը Շէլի, 23.75ը Ֆրանս. կառավարութեան, 23.75ը Սթանտարտ Օյլին եւ 100ին 5ը Գ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի։

Զոյգ նաւթատար խողովակներ Տրիպոլիս (Լիբանան) եւ Հայֆա (Իսրայէլ) կը հոսեցնեն Իրաքի քարիւղները։

Անգլիա շահեր ունի նաեւ Պահրէյն կղզիներու եւ Քովէյթի քարիւղներուն մէջ։

Հնդկաստանի ճամբաներուն չափ կարեւոր եւ կենսական է Անգլիոյ համար, Իրանի եւ Իրաքի քարիւղի ճամբաներուն ապահովութիւնը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Ո՞վ էր Տիմիթրով

Կէորկի Տիմիթրով, Պուլկարիոյ վարչապետը, որ մեռաւ Մոսկուայի մէջ, 67 տարեկան, առաջին անգամ նշանաւոր հանդիսացաւ 1933ին, երբ կը դատուէր իբր հեղինակը Ռայխսթակի հրկիզման։

Նացիները մերժած էին փաստաբան տրամադրել եւ Տիմիթրով ինքզինք պաշտպանեց արիաբար։ Ինչպէս գիտել կուտայ անգլ. թերթ մը, Հիթլէր, Կէօրինկ եւ ուրիշներ սարքած էին խորհրդարանին հրկիզումը, բայց ամբաստանեալ մը կը փնտռէին։ Եւ մատնանշեցին Տիմիթրովը, որ ծանօթ էր իբրեւ պուլկար յեղափոխական մը։ Հիթլէրի ամենամեծ սխալներէն մէկն եղաւ այս։ Տիմիթրով հինգ ամիս մաքառեցաւ դատարանին առջեւ, շղթայակապ։ Ականատեսներ կը պատմեն թէ ամբաստանեալը իր դատախազներուն դէմ ծառացաւ այնպիսի ճարտարութեամբ մը որ Կէօրինկ իրապէս կատղեցաւ։

— Զարաչար պիտի զղջաք երբ ձեր օձիքէն բռնեմ, բանտէն արձակուելէ վերջ, կը մռնչէր ամենազօր մարէչալը։

Բովանդակ աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր Լայփցիկի դատարանին վրայ եւ Նացիները չհամարձակեցան դատապարտել Տիմիթրովը, որ անպարտ արձակուելով, Մոսկուա գնաց 1934 փետրուարին, իբրեւ հերոս համայնավարութեան։

Իրեն հետ ամբաստանուած էին 24 տարեկան հոլանտացի բանուոր մը, Մարինոս Վան տէր Լուբէ եւ ուրիշ երեք պոլշեւիկներ։ Հոլանտացին — փախուկ մը — խոստովանեցաւ թէ ինք ձգած է կրակը եւ դատապարտուելով գլխատուեցաւ։

★ Տիմիթրով գործի մտած է 12 տարեկանին, իբրեւ տպարանի բանուոր։ Գործադուլի մը գլուխը անցաւ երբ 18 տարեկան էր։ Այնուհետեւ շարունակ բանտէ բանտ կը նետուէր։ Անգամ մը 100 հազար լէվա պարգեւ խոստացան իր ձերբակալման համար։ 1935 Օգոստոսին Սթալին զինքը նշանակեց ընդհ. քարտուղար Կոմինտէրնի։

Տիմիթրով տարիներով աքսորական մնալէ վերջ, Սոֆիա վերադարձաւ 1944ին, եւ անխնայ կոտորել տուաւ ընդդիմադիրները, իբրեւ տէր տիրական կացութեան եւ հաւատարիմ ներկայացուցիչը Կրեմլինի։ Միայն մէկ անգամ սաստ մը լսեց Մոսկուայէն, 1948 Յունուարին, երբ ինքնագլուխ բանակցութիւններ կը վարէր պալքանեան դաշնակցութեան մը համար։ Հարկադրուեցաւ ետ առնել իր ծրագիրը։

★ Իր յաջորդը, Քոլարով, որ 73 տարեկան է, նոյնպէս իր կեանքին մեծ մասը անցուցած է Խ. Միութեան մէջ։ Ուսուցիչ էր 1895ին, իսկ 1897ին իրաւագիտութեան հետեւած է Ֆրանսայի եւ Զուիցերիոյ մէջ։ Զունի Տիմիթրովի հմայքը։

★ Կէորկի Տիմիթրովի դագաղը հասաւ Սոֆիա եւ մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի կիրակի օր։ Շաբաթ օր կ'աւարտի իրեն համար շինուած մասնաւոր դամբարանը որ 320 մեթր քառակուսի գետնի մը վրայ կառուցուած է եւ ունի 12 մեթր բարձրութիւն։

Փարիզի խորհրդակցութիւնները

ԿԱՐԵԼԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱ՞Յ ԼՈՒԾԵԼ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի ելմտական նախարարներուն միջեւ կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան այս պահուս։ Ֆրանսացի նախարարը Փէչ ծրագիր մը ներկայացուց Եւրոպայի տնտեսական տագնապը լուծելու համար որ կը քննուի ամերիկեան մասնագէտներու կողմէ։ Թէեւ ծրագրին ամբողջութիւնը գաղտնի կը պահուի, բայց գլխաւոր առաջարկն է ոսկիի գինը վերաքննել եւ ամերիկեան մաքսերը թեթեւցնել, որովհետեւ Ամերիկա 100ին 30—40 մաքս կառնէ ներածումներու վրայ, որով եւրոպական ապրանքները չեն կրնար Ամերիկա մտնել եւ հետեւաբար միջազգային վաճառականութիւնը անգործութեան կը դատապարտուի։ Ոսկիի գինը որ այժմ 35 տոլար կ'արժէ եթէ 55ի բարձրացուի, Անգլիոյ դժուարութիւնները կը վերնան։ Ոսկիի սղելովը տոլարն ու սթերլինն ալ պիտի արժեզրկուին որով եւրոպական դրամներու արժէքին աւելի պիտի մօտենան։

Սակայն Ամերիկա համամիտ չէ այս ծրագրին, նկատելով որ ոսկիի գինին բարձրացումը աւելի պիտի խանգարէ հաւասարակշռութիւնը։ Անգլիոյ նախարարը Քրիփս ալ, անգլիական խորհրդարանին մէջ եղած նման առաջարկ մը մերժեց «ոչ առայժմ» ըսելով։ Մինչ այդ, Անգլիոյ գանձային վիճակը կը շարունակէ իր տագնապը։ Սթերլինի ճակատագիրը պիտի վճռէ գաղթապետութեանց ելմտական նախարարներու ժողովը եւ Ամերիկա կը վախնայ որ այդ ժողովը որոշէ գնում չընել Ամերիկայէն որպէսզի տոլարվճարելու չստիպուի, եւ այս պարագային շատ մը շուկաներ պիտի փակուին Ամերիկայի առջեւ։ Տնտեսական մեկուսացում մը՝ քաղաքական հետեւանքներ ալ պիտի ունենայ կրսեն։ Բայց Ամերիկացիք կը յայտարարեն թէ տնտեսական ձախողութիւն մը չկրնար արգիլել Ամերիկան իր զինուորական օգնութիւնը շարունակելու Եւրոպայի, ընդդէմ խորհրդային յարձակման մը։

Սնայտըր իր կողմէ, Եւրոպայի տագնապը լուծելու համար կ'առաջարկէ ամերիկեան մասնաւոր դրամագլուխներ տրամադրել Եւրոպայի կարգ մը պայմաններով։ Սակայն Անգլիա եւ Ֆրանսա տրամադիր չեն ընդունելու, որովհետեւ այն ատեն Ամերիկեան դրամական բռնակալութիւն մը պիտի հաստատուի, եւ Եւրոպա չուզեր գաղթավայր դառնալ։

Անգլիա, Ֆրանսա եւ Արեւելք

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Լոնտոնի մէջ երկու ժամ տեսակցեցաւ Պ. Պեւինի հետ գերմանական եւ Արեւելքի խնդիրներուն մասին, քանի որ, մօտերս պիտի գումարուի եւրոպական խորհուրդը Սթրազպուրկի մէջ։ Օրակարգի վրայ է գերմանական հատուցումներու խնդիրը, մանաւանդ Ռուսերուն երթալիք 100ին 10—15ի բաժինը որ 1948էն ի վեր չէ վճարուած։ Թէ տնտեսական եւ թէ քաղաքական պատճառներով այս խնդիրը պէտք է լուծուի։

Մօտաւոր Արեւելքի (արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի վէճ) Ծայրագոյն Արեւելքի (կարմիրներու յառաջացումը Չինաստանի մէջ), քարիւղի, իտալական գաղթավայրերու եւայլ խնդիրներու մասին տեսակէտներու նոյնութիւն մը կը պատրաստուի։

★ Ազգայնական Չինաստանի պետ մարաջախտ Չանկայ Շէք թղթակցի մը յայտարարեց — «Համայնավար ծաւալումը կարելի է արգիլել այժմէն, որպէսզի առաջքը առնուի երրորդ մեծ պատերազմի մը։ Եթէ կարմիրները յաջողին Չինաստանի մէջ, ամբողջ Ասիան պիտի կարմրի։ Ա՛դէն Լենին ըսած է որ Եւրոպայի գրաւումը Ասիայէն կ'անցնի»։

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԿԸ ՔՆՆՈՒԻ

Ամերիկեան ծերակոյտը սկսաւ քննել խաղաղականի դաշինքը։ Արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահ Քօնէլլի ճառ մը խօսելով յայտնեց թէ այս դաշինքին նպատակը բացարձակապէս խաղաղասիրական է։ Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագիրը զուգընթաց է անոր, բայց երկուորեակ չեն։ Այդ ծրագիրը առանձին է եւ առանձին պիտի քննուի։ Եթէ, ըսաւ բանախօսը, Խորհրդային Միութիւնը կը կարծէ որ իրեն դէմ ուղղուած է այս դաշինքը, կը թելադրեմ զինքը ցոյց տալ իր խաղաղասիրական նպատակները եւ ձեռնարկել քաղաքական գործակցութեան մը հիւսիս — ատլանտեան երկիրներու հետ, Միացեալ Ազգերու շրջանակին մէջ։ Այսպիսի ընթացք մը աշխարհի ապահովութիւնն ու բարօրութիւնը պիտի աւելցնէ։ Ատլանտեանի դաշինքը պատերազմի դէմ իսկ կնքուած համաձայնութիւն մըն է, եւ գաղտնի յօդուածներ չի պարունակեր»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ ԵՒՍ

«Մայիս 28»ի դէմ պայքարող ճակատը, իր անունը եւ տեղն ունի մեր իրականութեան մէջ:

Գիտենք իր նպատակն ու գործելակերպը: — «Նոյեմբեր 29»ը հակադրել Մայիս 28ին: Թերեւս հիմնական նպատակ մը իրենց գործունէութեան համար:

Բոլշեւիկեան տեսակէտով տրամաբանական այս պահանջը չի հանդուրժեր, որեւէ բացատրութեամբ, իւրացնել այս երկու թուականները միաժամանակ:

Եթէ «սովետական հայրենասիրութիւնը» կը պահանջէ «Նոյեմբեր 29»ի անվերապահ ճանաչումը իբրեւ Հայոց միակ ազգային տօն, չի կրնար հանդուրժել, որ Մայիս 28ը ընդունուի նոյնպէս ազգային տօն, նոյնիսկ իբրեւ պատմական թուական մը:

Հակառակ այս իրողութեան, կը տեսնուի թէ կան «Նոյ. 29»ականներ, որոնք միաժամանակ ջերմ ջատագովներ ալ են Մայիս 28ին:

Սովետասէրներու՝ կամ աւելի անմեղ բացատրութեամբ հակադաշնակցական ճակատին մէջ, այս քիչ մը տարօրինակ ուղղութեան դրօշակիր կը հանդիսանայ, Գահիրէի «Ջահակիր» շաբաթաթերթը, որու գոյութիւնն իսկ արդիւնք է, իր հրջապատին կողմէ «Նոյեմբեր 29»ի համար տարուած պայքարին:

Իր խմբագիրը «Մայիս 28» խորագրով յօդուածի մը մէջ կը փորձէ հիմնաւորել իր տեսակէտները:

Լսենք նախ Մայիս 28ի մասին.—

«Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ թուականն է. ազգային տօն մը»: (Ստորագծումը՝ իրմէ):

Որպէսզի սխալ չհասկցուի այս յստակ յայտարարութիւնը, յօդուածագիրը անհրաժեշտ նըկատած է յայտարարել նոյնպէս.

«Մայիս 28ը մեր ներկայ հայրենիքին՝ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՕՆԸ ՉԷ»: Եւ այս այն պատճառաբանութեամբ որ «Մայիս 28ով կազմուած Հայաստանը չկայ այլեւս»: Այսօր «կայ ուրիշ տեսակ Հայաստան մը», տարբեր է նաեւ իր տարեդարձը:

Այս անհրաժեշտ ճշդորոշումէն վերջ, հետաքրքրական են հետեւեալ տողերը.

— «Մայիս 28ը այն թուականն է, որ, ինչ պայմաններու եւ ճնշումներու տակ ալ եղած ըլլայ, ափ մը Հայեր (Դաշնակցական, ռամկավար, ժողովրդային, սոցիալ դեմոկրատ, համայնավար եւ անկուսակցական) վերցուցին պետութիւն կազմելու պատասխանատուութիւնը՝ հայ ժողովուրդին տալով հպարտանքի, աշխատանքի, ստեղծագործելու եւ յառաջդիմելու մեծ առիթ մը:

Ուրեմն ողբալի են անոնք, որոնք Մայիս 28 սուգի օր, գժբախտութեան թուական կամ Թուրքի նուէր կը համարեն: Այսպէս խորհողները զուրկ են ազգային եւ մարդկային արժանապատուութենէ»:

Երբեմնի վեղարաւորը եւ իր արբանեակը, չեն կրնար հեշտութեամբ ուրանալ իրենց դէմ եղած այս ուղղափառը, որ ոչ միայն գրչով, այլ իրական պայքարով պաշտպանած է «Մեր Խորհրդային Հայաստանը» եւ իր տարեդարձը:

Իրենց փարախէն իսկ, իրենց երեսին շպրտուած արտայայտութիւնը, «ազգային եւ մարդկային արժանապատուութենէ» զուրկ, կը խորհինք թէ իմաստ մը ունի, որու վրայ հարկ է մըտածել, փոխանակ հայհոյելու և ջղագրգռուելու:

Եգիպտահայ շաբաթաթերթը իր արձակած լոյսին տակ դատելով ու դատապարտելով Մայիս 28ի հակառակորդները, կը պահանջէ «յարգենք եւ պահենք Մայիս 28ը, որովհետեւ ան իկա ոչ միայն հպարտանքի թուական մըն է վեց դարու սարկութենէ ետք, այլ նաեւ միջազգային ատեաններէն ճանչցուած աքթ մըն է: Հրաժարիլ այս աքթէն՝ քաղաքական խակութեան ապացոյցը պիտի ըլլար»:

Բաժնելով Մայիս 28էն ստեղծած Հայաստանը ներկայ Խ. Հայաստանէն, մեր յօդուածագիրը կ'ուզէ պահել իր այդ գիծը նաեւ հայութեան մասին:

Իրեն համար տարբեր նշանակութիւն ունի Հայաստանի ժողովուրդը, տարբեր՝ գաղթահայը:

Առաջիններու կը թելադրէ մոռնալ Մայիս 28ը, «Հայաստանի ժողովուրդը կրնայ եւ պէտք է որ հրաժարի այդ թուականէն»: Այս պարագային, ոչ «քաղաքական խակութիւն կայ այս դիտակցական մոռացումին մէջ, եւ ոչ ալ «ազգային եւ մարդկային արժանապատուութենէ» զուրկ ըլլալու պատճառ մը:

Բոլորս ալ գիտենք թէ այս նոյն հատուածն է որ իր անմիջական նախորդներուն հետ, ստեղծեց Մայիս 28ը: Այսպէս ըլլալով հանդերձ, անոնք պէտք է որ մոռնան իրենց ստեղծագործութիւնը: Ինչո՞ւ չհարցնե՞ք տակաւին:

Ամէն պարագայի մէջ, «Ջահակիր»ի խմբագիրը վճռական եւ յստակ է իր յայտարարութիւններու մէջ: Խ. Հայաստանի ժողովուրդը «կրնայ եւ պէտք է» որ մոռնայ Մայիս 28ը, իսկ «Մենք, գաղթահայերս, ոչ»: Այս վճիռը՝ իր երկրորդ բացատրութեան:

Սակայն, «Մայիս 28ը ունի երրորդ մեծ նշանակութիւն մը: 1920 Նոյեմբեր 29ին՝ Հայաստանը սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութիւն հռչակող մարդիկը եթէ Երեւանի մէջ ՀԱՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ չգտնէին՝ Հայաստանը ուրոյն հանրապետութիւն եւ անջատ պետութիւն ՉԷԻՆ ԿՐՆԱՐ դարձնել: Եւ այդ կառավարութիւնը — չմոռնալ — գոյութիւն առած էր Մայիս 28ով: Ուրեմն Մայիս 28ը հիմնաքարն է Նոյեմբեր 29ով անպարտելի դարձած մեր հայրենիքին եւ հայրենի պետութեան»:

Այս երկար մէջբերումներէն կը հետեւի որ եգիպտահայ խմբագիրը, Մայիս 28ի մասին ունի իր զօրաւոր եւ ուրոյն համոզումները: Ան՝ կ'ընդունի եւ կը պատճառաբանէ այս թուականի պատմական, իրաւական եւ բարոյական արժէքը, եւ վճռապէս կը դատապարտէ Մայիս 28ի բոլոր տեսակի հակառակորդները, «ազգ. եւ մարդկային արժանապատուութենէ» զուրկ եւ քաղաքականապէս ալ խակ՝ նկատելով զանոնք:

Այս բոլորէն ետք, հետեւողակա՞ն է ան՝ իր իսկ մտքերուն եւ դատումներուն հետ:

Շիտա՞կ է մանաւանդ, երբ կը փորձէ «Նոյեմբեր 29ով ստեղծուած» Հայաստանին տալ այն բովանդակութիւնն ու գոյնը, ինչ որ տուած է Մայիս 28ով ծնած անկախ հայրենիքին:

Այդ պարագան ալ քննենք:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

ՋՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

4.— Միխայէլ Արզումանեան

Միքայէլ Արզումանեանը յայտնի էր Միշա Արզումանեան անունով: Իր կարեւոր տեղը չտալ նրան սովետական Ռուսաստանում մեր նահատակուած ընկերների շարքերում, ինձ թւում, է որ իրաւունք չունինք: Ճիշդ է, տաճկական դերութիւնից վերադառնալուց յետոյ, նա ստիպուած էր յայտարարել իրեն քաղաքական հոսանքներից դուրս, «անկուսակցական սոցիալիստ», բայց Միշան մինչեւ վերջն էլ շարունակել է, ըստ հնարաւորութեան, շրջապատուած լինել մեր այն ընկերներով, որոնք որեւէ կարիք ունէին: Այդ ընկերներին նա մատուցել է միշտ բարոյական ու նիւթական աջակցութիւն: Նրան մօտիկից ճանաչողները կարող են հաստատել, որ նա օժտուած էր գործելու առանձին ընդունակութիւններով այն բոլոր ասպարէզներում, որ կապուած են եղել քաղաքական ու հասարակական աշխատանքների հետ՝ 1905ի եւ 1917ի ռուսական երկու յեղափոխութիւնների շրջանում:

Մեր ժողովրդի համար ստեղծուած այդ ճըգնաժամային օրերին Միշային մենք յաճախ տեսնում էինք հեղինակաւոր քաղաքական գործիչի դերում, ազգային յեղափոխական հաստատութիւնների մէջ:

Ես լիովին ծանօթ չեմ Մ. Արզումանեանի գործունէութեանը՝ ռուսական առաջին յեղափոխութեան շրջանին, Բագւում. բայց գիտեմ, որ այդ բոցավառ օրերին նա ամբողջովին տարուած էր մեր կուսակցութեան անմիջական գործերով, մասնակցելով նոյնիսկ կենտրոնական կոմիտէի աշխատանքներին: Չնայած իր երիտասարդ հասակին, նա քաջատեղեակ էր Բագուի մեր կազմակերպութեան այն ժամանակուայ գործունէութեան եւ նոյնիսկ Յովհաննէս Քաջազնունու տատանումներին՝ քաղաքական հեռանկարների վերաբերմամբ: Դա էր պատճառը, որ Քաջազնունու յայտնի գրքոյկը բոլորովին չզարմացրեց Մ. Արզումանեանին:

Առաջին յեղափոխութիւնից յետոյ Մ. Արզումանեանը, երկարատեւ ռէակցիայի օրերին, անըկատելի քաշւում է քաղաքական եւ կուսակցական ասպարէզից: Քայքայուած ցարիզմի մթագնած շրջանում խստօրէն նօսրացել էին մեր կուսակցութեան շարքերը. խիստ հալածուած մեր կուսակցութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ այդ ժամանակ խտացնում էր իր շարքերը եւ ամրապնդում կազմակերպական ներքին կեանքը:

Մ. Արզումանեանը, փաստօրէն գործ չունէր անելու այդ շրջանում մեր կուսակցութեան մէջ: Բայց ահա մօտենում են պատմական 1914 թուի ցնցիչ շրջանը եւ կուսակցական խմբերի կազմակերպման եռուն աշխատանքի օրերը: Եւ Մ. Արզումանեանին մենք տեսնում ենք Քեռիի խմբում, որտեղ նա երկար ժամանակ, մինչեւ խմբի լուծումը, խմբի սպայակոյտի պետն էր համարւում: Թէեւ չունէր նա ռազմական կրթութիւն, բայց անփոխարինելի էր տարիների ընթացքում, երբ նա պահում էր անհրաժեշտ փոխ յարաբերութիւնները ռուսական բանակի ներկայացուցիչների հետ: Արզումանեանը վայելում էր ռուսական սպայակոյտի պետ՝ զօրավար Բարատովի մտերմութիւնը եւ յարգանքը, իբրեւ Քեռիի պաշտօնական օգնականներից մէկը:

Ինձ քաջ յայտնի է, որ կամաւորների կողմից էլ Միշան աւելի քան յարգուել է եւ միշտ ընդունուել իբրեւ հեղինակութիւն... Այդ բացատրւում է ընկեր Միշայի անձնական քաջութեամբ ու արիութեամբ: Նա երբեք չի խուսափել կռիւներից, եթէ դա անհրաժեշտ է եղել գործի յաջողութեան համար:

Միքայէլ Արզումանեանին մենք տեսնում ենք 1917 թւի յեղափոխութեան շրջանում, պատասխանատու գործերում: Նա եղել է համարեա թէ բոլոր հիմնարկութիւնների անդամ, դրանց թւում՝ Անդրկովկասի յեղափոխական, զինուորական գիւղացիական եւ բանուորական խորհուրդներում եւ հայ զինուորական միութեան գործադիր մարմնի մէջ: Նա Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան շրջանին հանդէս եկաւ իբրեւ լաւագոյն պաշտպան Անդրկովկասի ժողովրդների անկախութեան եւ աշխատում էր հայ ու վրացի քաղաքական գործիչների հետ՝ ազատել Անդրկովկասը մեծամասնականների մենատէր հովանաւորութիւնից եւ ազդեցութիւնից:

Թիֆլիսի մեծամասնականների հետ պատահած բախումների ընթացքում Միշան անձնապէս մասնակցում է Արսենալի գրաւման: Արսենալը առնըւում է ժողովրդական զօրախմբի եւ տեղի սոցիալիստ յեղափոխականներից կազմուած հրամանատարութեան ձեռքը:

Անդրկովկասեան շրջանում Մ. Արզումանեանը իր անմիջական մասնակցութիւնն է բերել այն պատուիրակութիւններին, որոնք իր ժամանակին կոչուած էին հարթելու մեր յարաբերութիւնները Ղարաբաղի ու Գանձակի թրքութեան հետ, աշխատելով մի ընդհանուր լեզու գտնել, բոլոր վիճելի խնդիրների նկատմամբ:

1917 թւի ձմեռուայ ողբերգական շրջանին կովկասեան զօրաճակատում, ուր մեր փոքրաթիւ ազգային զօրամասերը օրհասական դիմադրութիւն էին ցոյց տալիս իրենցից գերազանցօրէն ուժեղ հակառակորդին, Արզումանեանը իր մասնակցութիւնը բերաւ Հայրենիքի պաշտպանութեան գործին, ստանձնելով Կարսի պաշտպանութիւնը, իբրեւ բերդի քաղաքական կոմիսար: Նա, բերդի հրամանատար զօրավար Դէեւի հետ միասին, կազմակերպեց բերդի պաշտպան ուժը: Եթէ Անդրկովկասեան կառավարութեան պինդպատնէշ վերակառուցումը կարգադրութիւնը չլինէր, ամիսների ընթացքում տարուած աշխատանքները բերդի պաշտպանութեան համար՝ թերեւս այլ արդիւնք տային:

Մեր երկրի երկու եւ կէս տարուայ ժողովրդապետութեան շրջանում, երկրի վերաշինման օրերին Միշան, ըստ իր սովորութեան, քաշուած էր մի անկիւն եւ զբաղւում էր մասնաւոր գործերով՝ Հայաստանի սահմաններից դուրս:

Բայց ահա մօտենում են 1920 թուի եղերական օրերը, երբ տաճկական հորդաները, Քէմալ փաշայի կարգադրութեամբ եւ ռուս մեծամասնականների բարեացակամ հաւանութեամբ, յարձակւում են մեր փոքրիկ Հանրապետութեան վրայ, ցանկանալով յաւիտենապէս վերջ տալ մեր ժողովրդի բեկորների ֆիզիքական գոյութեանը:

Մ. Արզումանեանը նորից իր տեղն էր, առաջին շարքերում, Կարսի պարիսպների տակ: Բայց այս անգամ քաղաքական եւ ռազմական բախտը մեզ բոլորովին դաւաճանեց: Մենք չարաչար պարտուեցինք: Ամէն ինչ անցաւ թշնամու արիւնոտ ձեռքը: Միանգամայն ողբերգական էր եւ բերդում մնացած զօրահրամանատարութեան դըրութիւնը. բերդումն էր նաեւ Մ. Արզումանեանը: Իսկական կոտորածից յետոյ, բերդում պատահաբար փրկուած հայ զինուորականները, նախաբար Արտաշէս Բաբալեանի առաջնորդութեամբ, տարւում են Էրզրում, ուր բանտարկւում են միշտ սպասելով մահուան:

Եթէ սովետական Ռուսաստանը, հանդուցեալ Սահակ Տէր Գաբրիէլեանի հեղինակաւոր ազդեցութեան շնորհիւ, անմիջական միջնորդութիւն չյարուցանէր նրանց ազատագրման համար, քէմալական Տաճկաստանից, նրանք կը մնային անմխիթար դրութեան մէջ: Մ. Արզումանեանը բոլոր ազատագրուածների հետ վերադարձաւ Թիֆլիս, որտեղ եւ բնակւում էր ու աշխատում մինչեւ 1922 թուի ընդհանուր բանտարկութիւնների շրջանը:

Քէմալ փաշայի սպանութեան պատմական օրերին, զանգուածային բանտարկութիւնների ընթացքում, նա եւս, շատերի հետ միասին, բանտարկւում է եւ մի տարի յետոյ, ազատւում է ու վերջնապէս հաստատւում Թիֆլիսում: Այդտեղ «երկար» տարիներ վայելում է համեմատական հանգստութիւն, սովետական իրականութեան քաղաքական պայմաններում, պաշտօնապէս հանդէս գալով իբրեւ «անկուսակցական սոցիալիստ»:

Չնայած դրան, 1937 թւին, զանգուածային

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՒՍՈՒԼԻ հայկ. կեանքի սկզբնաւորութեան մասին փաստացի տեղեկութիւններ չկան, կը մնայ յենուլ տեղւոյն եկեղեցւոյ կառուցման թուականին վրայ 1857։ Առ նուազն 1830—40ի ատեններն եկուորներ եկած են Սղերդէն, Տիգրանակերտէն եւայլ տեղերէ, հազիւ թէ 20՛ ընտանիքներ։

Առաջնորդ. Մեսրոպ Ծ. վարդապետի ձեռներէցութեամբ եւ Պաղտատի ազգայիններու նիւթական մասնակցութեամբ, 1857ին կը ձեռնարկեն Ս. Էջմիածին եկեղեցիի շինութեան։ Այդ փոքր եկեղեցիին շնորհիւն է որ Մուսուլի հայութիւնը ամուր կառչած է իր նախնիքներու հնաւանդ սովորութիւններուն։ Փոքրիկները եկեղեցիին կողքին կը սորվին մայրենի լեզուն։ Առաջին քահանան կ՚ըլլայ Տէր Յակոբ Տէր Եղիայեան (Զաւէն պատրիարքի հօրեղբայրը)։ 1900էն վերջ կը կազմուի թաղային խորհուրդը։ 1914ի ընդհ. պատերազմին, եւ աղէտի օրերուն ամէն կողմէ Մուսուլ կը հասնին հայ հալածական բեկորներ։ Իրենց ցեղակիցները կոտորածէ փրկելու պատճառով Մուսուլցի Հայերէն կախաղան կը բարձրանան Սերոբ Մալխասեան, Սաֆօ Խաճոյեան, Պաւլէ Էմիրեանի ողջիկը՝ Շէյօն։ Գրիգոր քհնյ. Տէր Յակոբեան չաա չարչարանքներ կրելէ վերջ, հազիւ կ՚ազատի, որու շնորհիւ զինադադարէն վերջ կը բացուին դպրոցներ։

1934ին շնորհիւ Տոքթ. Գրիգոր Ասթարճեանի եւ Պ. Սերոբ Քէնտիրեանի Մուսուլահայութիւնը կը կառուցանէ երկյարկանի վարժարանը, որ ներկայիս ունի մանկապարտէզի երեք կարգեր եւ նախակրթարանի հինգ կարգեր։ Դպրոցը եւ մանկապարտէզը միասին ունին 316 երկսեռ աշակերտներ։ Օտար վարժարաններու մէջ ալ կ՚ուսանին 217 հոգի։

Մուսուլ ունի երկու քոյր Միութիւններ Հ. Կ. Խնամակալութիւն եւ Աղքատախնամ։ Երկուքն ալ կը հասնին չքաւոր ընտանիքներու օգնութեան։

« ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ» ԱՒԱԳ ամերիկեան կառավարութենէն արտօնութիւն ստացաւ Ամերիկա մնալու։ Մեծահարուստ Հայուհի մը Տիկին Շէչուի ուղեգրած է Աւագը եւ չէնք մը գնելով անոր պիտի տրամադրէ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Միամի քաղաքին Նորաշէն համալսարանը իր 10.000 ուսանողներուն մէջ ունի 17 հայ ուսանող, որոնց համար տրամադրուած է առանձին սենեակ մը հայերէնի դասախօսութեան համար։ Տիկին Տ. Խոյեան ամէն դիւրութիւն կ՚ընէ այս դասընթացքին յաջողութեան համար։ Միամի Հայերը տակաւ կ՚աւելնան։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, (յապաղած)— Սիրելի « Յառաջ », այս տարուան ամավերջի հանդէսը բացառիկ էր երկու տարբեր պատճառներով — Առաջին հրջանաւարտներ ունեցանք նախակրթարանի ուսման համապատասխան վկայականով, երկրորդ՝ Խրիմեան դպրոցի նեղլիկ հրջապատէն դուրս գալով, վարձեցինք Սինէմա Ալհամպրայի մեծ սրահը։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 28ին, երեքշաբթի իրիկուն։ Հակառակ գործի օր ըլլալուն ժողովուրդը փութացած էր այնահ, որոշեալ ժամուն, լսելու համար իր զաւակներուն թոթով հայերէնը։

Ուսուցիչ Ա. Մեսումենցի բացման խօսքէն վերջ, հարիւր աշակերտներ երգեցին «Արարատ» խմբերգը։ Յետոյ սկսաւ փոքրերու արտասանութեանց շարքը։ Այս բաժնին մէջ յիշատակութեան արժանի են Ն. Փաստրմաճեան, Ժ. Ճնտոյեան, Ս. Սարխոշեան, Զ. Գեւոյեան, Մ. Այնթէպլեան եւն.։

Առաջին մասը վերջացաւ «Թոյր ու բոյր» պարերգով (պալէ) որ տեւեց 15 վայրկեան (երաժեշտութիւն, Մեսումենցի)։ Պարուհիները բոլորն ալ յաջող էին։ Յետոյ բազմութիւնը խռնուեցաւ պիւֆէն։ Խաչուհիները կ՚աշխատէին գոհացում տալ, ամէն յոգնութիւն յանձն առնելով։ Կ՚արժէ անգամ մը եւս շնորհաւորել Խաչուհիները, որոնք տարիներէ ի վեր թէ տունի եւ դուրսի գործերուն կը հասնին եւ թէ հանրային աշխատանքի լծուած են, յանուն նոր սերունդի փրկութեան։

Դադարէն վերջ հրջանաւարտ սաները խաղացին «Սարիմ Թագաւոր» երգախաղը։ Յետոյ խօսք տրուեցաւ Փւօֆ. Գ. Խայիկեանի որ հրաւիրեց ծնողները իրենց զաւակներուն սիրցնել մայրենի լեզուն։

Ապա տեղի ունեցաւ հրջանաւարտներու վկայականներու բաշխումը, կնքահայրութեամբ Պ. Թ. Գալիկեանի որ 5000ֆրանք նուիրեց դպրոցին։ Հրջանաւարտներն են Լեւոն Սէֆէրեան, Ի. Ատանալեան, Շ. Պէնկեան (լաւագոյն), Պերճ Շիրինեան, Մ. Գարակէօզեան եւ Վ. Փանոսեան (լաւ)։ Քննութեան ներկայ եղած էին Ֆր. Կ. Խաչի Հրջ. վարչութեան կողմէ տիկիններ Սէրէնկիւլեան, Թադէոսեան եւ Հոգաբարձութեան անդամները։ Քննութեան նիւթերն էին հայերէն, ուղղագրութիւն, քերականութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ երաժշտութիւն։

Հրջանաւարտներու ծնողները եւ ուրիշներ ոգեւորուելով նուէրներ ըրին։—Դպրոցին մնայուն կնքահայր Պ. Լեւոն Գույումճեան 10.000 ֆրանք, Պ. Պ. Պէնկեան, Շահինեան, Շիրինեան, Սէֆէրեան, Գարակէօզեան, Պէրպէրեան, Պապիկեան 1000ական ֆրանք, Փանոսեան 2000 ֆրանք, Գոչեան 500 ֆրանք։

Մէջ ընդ մէջ երգեցին Օր. Իսկ. Ատանալեան (Որբուհին եւ Ջալէկը), Շաքէ Պէկեան (Գեղջկուհին եւ զարունը), երգ եւ երաժշտութիւն Մեսումենցի)։

Հանդէսին վերջին մասը կը կազմէր Յ. Թումանեանի «Ծաղիկներու զարթօնքը» (երաժշտութիւն Մեսումենց)։ Մօտ 30 աղջիկներ 20 վայրկեան ոգեւորեցին բեմը, փոխն ի փոխ թռվռալով։

Հանդէսին պարի բաժնին ամբողջ յոգնութիւնը յանձն առած էր, ինչպէս միշտ, Տիկին Շաքէ Գալայճեան։ Դաշնակը կ՚ընուագէր Օր. Ժանին Քավար, իսկ հանդէսը կը վարէր ուսուցիչը։ Ֆր. Կ. Խաչի ներկայացուցիչը Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, ջերմապէս գնահատելով ուսուցչին, հոգաբարձութեան եւ Իսիի Խաչուհիներու կատարած աշխատանքները։

Թելադրութիւն մը այս առթիւ— «Թոյր ու բոյր» եւ «Ծաղիկներու զարթօնքը» պարերգները գեղեցիկ են եւ կ՚արժէ որ Կ. Խաչի վարչութիւնը պայմանաւորուի Պ. Մեսումենցի հետ, զանոնք հրատարակելու եւ տարածելու համար բոլոր ծնողներուն մէջ։— Համազասպ

ՏԱԿԱՌԻ ՄԷՋ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Տակառի մը մէջ որ պիտի ծառայէ թէ իբրեւ կառք, եւ թէ բնակարան երեք մարդ եւ շուն մը ճամբայ ելած են քանի մը ամիս հրջագայելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Պերլինի բրիտանական հրջանին այս երեք բնակիչները շինած են 2 մեթր տրամագիծով մեծ տակառ մը որ 620 քիլօ կը կշռէ։ Այս արշաւին վարիչը Քրաուս արդէն Պերլին — Ամսթերտամ ճամբորդութիւն մը ըրած է 25 տարի առաջ իր առջեւէն քշելով գարեջուրի տակառ մը։

Տակառը որ հաստատուած է բուլտոզերի մը վրայ, ունի ձողի մը վրայ առկախ տախտակ մը որ միշտ հորիզոնական կը մնայ, եւ թոյլ կու տայ որ մէջը գոյքեր դրուին։ Ճամբորդներէն մէկը կրնայ հոն հանգստանալ կախօրանի մը մէջ մինչ իր ընկերները պէտք է շարունակեն քշել կառքը ոտքով։

Երեք ճամբորդները պերլինեան հաստատութեան մը ծանուցումը պիտի ընեն, բացիկներ պիտի ծախեն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական դէմքերու ինքնագրութիւն հաւաքեն։ Յոյս ունին որ մեր աղարձին իրենց արշաւանքէն բերած հասոյթով պզտիկ ճաշարան մը պիտի կրնան բանալ։

100.000 ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՃԱՆՃ

Քանատայէն կը հաղորդեն որ կենսաբանական վարչութիւնը միջոցներ ձեռք առած է որպէսզի ընդունի Ֆրանսայէն, Պելճիքայէն, Գերմանիայէն եւ Զուիցերիայէն տեղահան եղած 100.000 ճանճեր։

Այս միջատները պիտի մեկուսին, ուսումնասիրուին եւ ապա պիտի արձակուին զանազան հրջաններու մէջ, ուր պաշտօն պիտի ունենան յարձակելու եւ փճացնելու կարգ մը մակաբոյծներ, ինչպէս ցորենին ու եղեւիններու վրայ գոյացող ճճիները։

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

(Continuation of the first article, printed below the wavy rule in the left column:)

բանտարկութեան օրերին, Միշան եւս կալանաւորուում է հազարաւորների հետ։ Բայց այս անգամ նա չկարողացաւ տոկալ բանտարկեալի դժուարին պայմաններին եւ հէնց բանտարկութեան սկիզբի ամիսներին հիւանդանում եւ տարւում է բանտի հիւանդանոց ը՝ Թիֆլիսում ...

1940 թուի ամառը պատահաբար անցնելով Թիֆլիսից, Միշային այլեւս չգտայ շատերին յայտնի իր բնակարանում։ Միշան այլեւս չկար։

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Դ.

ԿԻՐԱԿՈՍ ՔԱՀԱՆԱՆ

Վերջապէս կարգը իրեն եկաւ, եւ հրաւիրուեցաւ ներս։ Առաջին անգամ սիրտը դող ինկաւ, բայց յետոյ ինքզինք հաւաքեց, եւ մտաւ կայսեր առանձնասենեակը։ Երկիւղածութեամբ վերցուց աչքերը, ու տեսաւ որ կը գտնուի Յոյնաց մեծազօր կայսեր առջեւ։ Իսկոյն ծունկի ինկաւ, եւ համբուրեց կայսեր քղանցքը։ Միքայէլ կայսրը զուարթ էր, ու դեռ չէր զիջաներ իր նայուածքը ուղղել ողորմելի քահանայի մը։ Վերջապէս հարցուց.

— Ո՞վ ես, եւ ի՞նչ կ՚ուզես։

— Կիրակոս քահանայ կ՚ըսեն ինծի, ամենազօր տէր, պատասխանեց քահանան դողդոջուն ձայնով, եւ կայսեր երկնցուց թուղթի փաթեթը։

Միքայէլ կայսրը կարդաց թուղթը, եւ դրաւ ը ետեւեց։ Ուրախութեան թէ բարկութեան արտայայտութիւն մըն էր որ անցաւ կայսեր դէմքին վրայէն,— յայտնի չէր, միայն թէ ներկայացուած թուղթին ընթերցումը խոր տպաւորութիւն գործեց անոր վրայ։

Ըստ երեւոյթին, այսպիսի բանի մը չէր սպասեր։ Դեռ նոր իր զինուորականներուն հետ կը խօսէր Հայաստանի մասին ու ծրագիրներ կը կազմէր զայն ձեռք ձգելու համար, եւ ահա յանկարծ, բախտի բերումով, երբ կը տրուէր Հայոց Յովհաննէս Սմբատ թագաւորին առ իր նախորդն ուղղած կտակագիրը, որով ան Յոյներուն կը յանձնէր Հայաստանը։

— Ո՞վ տուաւ քեզի այս թուղթը, հարցուց կայսրը։

Ձեր նախորդ Կոստանդին կայսրը, տէր։ Մահուան անկողնին մէջ կանչեց զիս իր մօտ, եւ տալով այդ թուղթը ինծի, հրամայեց ետ տալ զայն Հայոց Յովհաննէս — Սմբատ թագաւորին, սակայն ես...

— Սակայն դու...

— Պահեցի քովս, որպէսզի յանձնեմ ձեր կայսերական մեծութեան։

Կայսրը լուռ, սպշած աչքերով կը նայէր հայրենադաւ քահանային, ու կարծես մտովի կ՚ըսէր, «Հայրենիքիդ ստոր եւ ցած դաւաճան»։ Սոսկումով կը լսէր ան Կիրակոս քահանայի խօսքերը, եւ կը զարմանար որ ըսողը Հայ է, եւ ան ալ՝ քահանայ։

— Ի՞նչ կ՚ուզես ասոր փոխարէն, հարցուց կայսրը կարճ լռութենէ մը ետք։

— Ահա այս նամակին մէջ յիշուած է ամէն ինչ, պատասխանեց Կիրակոս քահանան եւ յանձնեց կայսեր ուրիշ գրութիւն մը։ Կայսրը կարդաց այդ նամակն ալ, եւ դժգոհակութեան ժպիտ մը փայլեցաւ իր դէմքին վրայ։ Նամակը գրողն էր Հայոց իշխան Վեստ Սարգիսը, ան կը խոստանար Հայաստանը Յոյներուն տալ, միայն թէ վարձատրէին զինքը։

— Խնդրէ ինծմէ ինչ որ կը ցանկաս, ես կը կատարեմ խնդիրքդ։ Կը տեսնեմ որ հաւատարիմ ծառայ մըն ես դուն, աւելցուց կայսրը ժպիտը երեսին։

— Առողջութիւն կը ցանկամ ձեր կայսերական մեծութեան, եւ կը խնդրեմ վարձատրել զիս, որպէս զի ապահովցնեմ կեանքիս վերջին մնացորդը,— ըսաւ Կիրակոս քահանան գլուխը խոնարհեցնելով։

Միքայէլ կայսրը ցաւակցաբար շարժեց գլուխը։ Զգաց որ անարժան քահանան իր անձնական ապահովութեան համար կը վաճառէ հայրենի ազատութիւնը, ուստի՝ դառնալով իր պալատականներուն, հրամայեց.

— Ամենալաւ պատիւներ տուէք այս քահանային. վարձատրեցէք զայն ոսկիով ու արծաթով։ Մեծ ծառայութիւն մըն է որ կ՚ընէ ան մեզի։

Յետոյ՝ դառնալով Կիրակոս քահանային, աւելցուց.

— Յայտնեցէք իմ համակրանքս Հայոց թագաւորութեան խնամակալ իշխան Վեստ Սարգիսին, եւ ըսէք որ ինքն ալ կը վարձատրուի ինծմէ։ Շուտով զօրավարներէն մէկը կը ղրկեմ գրաւելու Հայաստանը, այն ժամանակ, վստահ եմ՝ Հայեր ազատ շունչ կը քաշեն զանազան բախտախնդիր իշխաններու բռնութիւններէն եւ բարբարոսներու յարձակումներէն։

Կիրակոս քահանան կրկին համբուրեց կայսեր զգեստին փէշերը, եւ գոհ սրտով մեկնեցաւ պալատէն։

Ամէն բան կատարուած էր ...։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(9)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը խստութիւններ սկսած է գործադրել լրագիրներու դէմ։ Յունիսի ընթացքին 7000 ձերբակալութիւններ կատարուած են Պաղեստինէն վերադարձող զինուորականներու, ծայրայեղ ազգայնականներու եւ անգործներու շարքերէն «իբր համայնավար» ։

ՍՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ կ՚ուզէ ուղղակի բանակցիլ Յունաստանի հետ, երկու երկիրներու միջեւ եղած վէճերը կարգադրելու համար։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ վարչապետ Վան Զէէլանտ չկրնալով օժանդակութիւն գտնել միւս կուսակցութիւններէն Թագաւորը վերադարձնելու համար, հրաժարեցաւ ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը օրէնք մը պատրաստեց որուն համաձայն առեւտրական հաստատութեանց ցուցատախտակները պէտք է գրուին եբրայեցերէն եւ ֆրանսերէն ։

ՍՈՒՐԲԸ պիտի բաժնուի երկրորդ եւամսեա֊յին թիւ 12 կտրօնով ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ դիմեցին Աթէնքի կառավարութեան որպէսզի զինուորական ատեանին կողմէ իբր յեղափոխական մահուան դատապարտուած 16 երիտասարդներու պատիժը չգործադրուի։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կ՚աւելնան Ֆրանսայի մէջ։ Վերջին վեց ամսուան ընթացքին 1596 սնանկութիւններ տեղի ունեցան ։

ՄԱՀԱՑՈՒ ՀԱԼԱԾԱՆՔ մը խուճապի մատնեց Շան զ՚Էլիզէի թաղամասը։ Գիշերը ժամը 10.30ին ամերիկեան շքեղ կառք մը Քօն քորտի կողմէն առանց լոյսի սըրնթաց կ՚երթար եւ չէր կենար հակառակ ոստիկանական սուլիչներուն։ Մօթօսիքլէթով երկու ոստիկաններ սկսան հալածել զայն։ Կառքը ճզմելով անցորդ կին մը, չարունակեց իր արշաւը եւ երկու անգամ շրջանն ըրաւ Ռօն Փուանին։ Այս պահուն ոստիկան մը կրակեց, բայց գնդակը երիտասարդի մը գլխուն հանդիպեցաւ։ Կառքը Էնվալիտի կամուրջը անցաւ, փողոցները դարձաւ, ի վերջոյ զարնուեցաւ ծառի մը եւ խորտակուեցաւ։ Մէջինները փախան եւ տուն մը մտան ուր ոստիկանները զանոնք ձերբակալեցին ։ Ասոնք Ամերիկացի մը եւ Ֆրանսուհի մըն էին եւ կը փնտռուէին։ Երկու վիրաւորները հիւանդանոց փոխադրուեցան , բայց երիտասարդը որ 18 տարեկան էր , մեռաւ։

711 ՀՈԳԻ մեռան Մ. Նահանգներու անկախութեան տօնին առթիւ,— «Ապահովութիւն քաղաքակիրթ ազգի մը համար», ինչպէս դիտել կուտայ Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդը։ Այս զոհերէն 315ը մեռած են ինքնաշարժի արկածներու հետեւանքով, 256ը խեղդուած , 140ը զանազան ձեւերով մահացած ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութիւնը կոչ մը ուղղեց կաթոլիկ բանուորներուն, որպէսզի միացեալ ճակատ կազմեն, պայքարելու համար դրամատիրական բռնապետութեան եւ պատերազմի սպառնալիքներուն դէմ ։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ վեցերորդ հանգրուանը Սէն Մալօ - Սապլը տ՚Օլօն 305 քիլոմեթրը կտրեց Ֆրանսական հարաւ. Արեւելեան խումբէն Տէյէդդա 8 ժամ 40 վայրկեանէն։ Երկրորդը պեճիքացի Օքէրս։ Իսկ երրորդ իտալացի Պարթալի եւ զուիցերիացի Քիւպլէր։ Դեղին շապիկը միշտ կը պահէ երիտասարդը Մարինէլլի որ կը պահէ իր ժամանակի առաւելութիւնը։ Երէկ հանգիստ Սապլի մէջ։ Այսօր Սապլը Լա Ռօշէլ հանգրուանը ուր 92 քիլոմեթրի վրայ «ժամացոյցի դէմ» պիտի ըլլայ արշաւը։ 88 հոգի մնացած են ։

ԿԵՂԾ ԹՂԹԱԴՐԱՄ պատրաստող նոր տպարան մը երեւան հանուեցաւ 27 Պուլվար Վիլէթ եւ ձերբակալուեցան տպագրիչը Մարսէլ Տիւշէ եւ ուրիշներ։ Ի մէջ այլոց շինած էին 720 միլիոնի դրամանի մասը ։

★ Կեղծարարներու ուրիշ խումբ մըն ալ ձերբակալուեցաւ որ ունէին արժանթինեան կեղծ անցագիրներ եւ կը փորձէին Պելճիքա մտցնել պելճիական կեղծ դրամներ ։

ՊՐԱԶԻԼԻԱՑԻ երկու մեծահարուստ կիներ Շան զ՚Էլիզէի մէկ պարասրահը գացած էին զարդարուած թանկագին գոհարեղէններով։ Կէս գիշերին երբ դուրս ելան եւ սակաչապէտ (թաքսի) կը փնտռէին, յարձակում կրեցին չորս հոգիէ որոնք անոնց 4 միլիոն արժողգոհարեղէնները յափշտակելով փախան։ Ասոնցմէ երկուքը այն մարդիկըն էին որ իրենց հետ պարած էին։

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՐՄԵՆԻԱ երկսեռ երգչախումբի եւ Մայր Եկեղեցւոյ երգեցիկ դասու անդամոց ննջեցեալներու հոգւոյն ի յիշատակ, հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի, կիրակի 10 Յուլիս, ժամը 10ին, Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյն մէջ։ Կը մասնակցի երկսեռ խումբը իր ամբողջ կազմով ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ կազմակերպութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՍԻԱՄԱՆԹՕ » ԽՈՒՄԲԻՆ ։

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալօն Ալամպրայի օդասուն պարահէզին մէջ ։

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով այս պարահանդէսին պիտի նուագէ Մարսէյլի Ռատիօ կայանի նուագախումբը Marcel Dubel եւ երգիչ (ֆանթէզիսթ) MARCEL GAY:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլ Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց Սահակ Մեսրոպի տօնակատարութեան պահուն՝ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցիին՝հիմնադիր բարերար հանգուցեալ Ասպետ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆի յիշատակին, որ այս տարի նուիրագործուած է նաեւ բարերարին անունին եկեղեցիին մէջ զետեղուած մարմարեայ յուշագիրով ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Պատուոյ Նախագահութեամբ Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. BLEUSEի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչութեան ։

Կիրակի 10 Յուլիս երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Salle des Fêtesի շքեղ սրահին մէջ, 22 rue Voltaire:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը հերոսներու յիշատակին, այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէվրանի Կապոյտ Խաչի Զորրորդ տարեվերջի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3ին, Hôtel de Franceի սրահին մէջ, 23 Place de la Libération à Livry Gargan :

Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւսը ,իջնել Place de la Libération:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
150 ԱՇԱԿԵՐՏ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը Յուլիս 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ ։

Պիտի ըլլան խմբերգ, մեներգ, զուգերգ , արտասանութիւն եւ ծիծաղաշարժ տրամախօսութիւններ։ Կը ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի « ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐ»Ը եւ «ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը երգախառն պալէներով ։ Պարերուն կ՚ընկերանայ ջութակով՝ Պ. Ժան Տօստողրուեան (Լիոնէն) ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի 10 Յուլիսին, «Նուաճարէ»ի օդասուն անտառին մէջ։

Տեղի պիտի ունենան դպրոցական տարեվերջի քննութեանց արդիւնքի ընթերցում եւ մրցանակաբաշխութիւն։ Զաղ խմիչք ։

Օթօքառով մեկնումի ժամը՝ տեղւոյն վրայ։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին վերապատուելի Փրօֆ. Գ. Խայիկեան Լիւքսէնպուրկի սրահին մէջ կը քարոզէ՝ նիւթ ունենալով «Ս. Մեսրոպ ռահվիրայ հայ մշակոյթի եւ իր քրիստոնեական նկարագիրը»։ Մասնաւոր պաշտամունք Ս. Սահակ Մեսրոպի տօնին առթիւ, 58 rue Madame, métro N. D. des Champs :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի Թաթուլ խումբի դաշտահանդէսը Յուլիս 16ին ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն. ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները 8 յուլիս ուրբաթ իրիկունժամը ճիշդ 8ին դպրոցին սրահը, 178 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ պարտէզին մէջ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ մատչելի պիւֆէ։ Ներկայ կ՚ըլլան Տէր եւ Տիկին Մարութեաններ։ Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, որուն համար վարձուած է առաջնակարգ նուագախումբ մը։ Շրջաններէն եկողներ կրնան առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել St. Julien :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Թագուհի Աճէմեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Արամ Աճէմեան եւ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աճէմեան կը յայտարարեն որ յառաջիկայ Կիրակի առաւօտ 10 Յուլիսին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մկրտիչ Քիսիքեան (կնոջը անունը Անժէլ) որ նախապէս Պուլկարիա, Պիտիքլիի կայարանապետն էր։ Տեղեկացնել Տիգրան Կարապետ Քէօսէեանի, Պուլկարիա, Փլովտիվ, Ուլիցա Տոքթոր Վլքովիչ, թիւ 10 :

Վիէննայի Պետ. երաժշտանոցէն «մաէսթէն» տիտղոսով, Փարիզի Ecole Normaleէն Prix hors coucoursով Licencié ծանօթ արուեստագէտ Panzeraներու օգնական եւ Raincy Դպրոցասէրի ուսուցիչ ծանօթ դաշնակահար՝

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

Վերջնականապէս Ֆրանսա հաստատուելով կը առանձնէ դաշնակի դասեր նաեւ սկսնակներու յաւագոյն methodeներով ։

Կ՚այցելէ Փարիզ եւ արուարձանները, Հասցէ. — Benon, 130 Route St. Denis, Deuil (S. et O.) հեռ. Enghien 33-95:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ

Գրեց՝ Թ. Գառնիկ։ Յիշատակարան - փառաբանութիւն։ Գին 200 ֆրանք։ Հասցէ .— T.Karniguian 13 rue St. Sulpice, Paris :

[illegible] TER AGOPIAN 1[illegible] Rue [illegible] - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 8 JUILLET 1949 Ուրբաթ 8 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5892-Նոր շրջան թիւ 1303

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի ներկայ խորհրդակցութեանց ընթացքին խնդրոյ առարկայ կը դառնան նաեւ ամերիկեան շահերը Միջին Արեւելքի մէջ :

Ամերիկան առաջին անգամ Արեւելք եկաւ ԺԹ. դարու կէսին, իբրեւ միսիոնար :

Շնորհիւ կրօնական եւ կրթական գործերու նուիրուած խումբ մը հաւատաւոր միսիոնարներու յարատեւ աշխատանքին եւ անկուն կամքին, անցեալ դարու վերջերը եւ դարուս սկիզբըսմանեան կայսրութեան զանազան կարեւոր կեդրոններուն մէջ ստեղծուեցան մշակոյթի վառարաններ, մեծապէս օգտակար դառնալով տեղացիներուն, մասնաւորապէս քրիստոնեաներուն :

Ամերիկեան զոյգ Պօրտեր իրենց համար ընտրած էին գործունէութեան առանձին շրջաններ, The American Board of Missionsը կը գործէր Անատոլուի եւ Կիլիկիոյ, իսկ The Presbyterian Boardը՝ Սուրիոյ մէջ :

Մեր ճանչցած միսիոնարները եղած են առհասարակ աստուածապաշտ եւ բարեսէր մարդիկ, հեռու հետապնդելէ առեւտրական կամ քաղաքական նպատակներ : Կարելի չէ ըսել թէ բողոքականութեան տարածումն եղած ըլլայ իրենց հիմնական նպատակը : Ամերիկեան վարժարանները բաց էին բոլորին առջեւ. ոչ մէկ խտրութիւն՝ լուսաւորչականի եւ բողոքականի միջեւ : Հայ առաքելական եկեղեցւոյ պատկանող աշակերտները ամէն տեղ մեծամասնութիւն կը կազմէին :

Բացի Հայերէ, ուրիշ ազգերու մէջ շատ քիչ ընդունելութիւն գտաւ բողոքականութիւնը :

Միսիոնարներու բացած բազմաթիւ գոլէճներուն մէջ սերունդներ կրթուեցան : Ամէնէն շատ օգտուողներն եղան Հայերը : Պոլսոյ Ռոպէրթ Գոլէճն ու աղջկանց Հօմ Սքուլը (ետքէն Constantinople Women's College), Այնթապի «Կեդրոնական Թուրքիոյ գոլէճը», Տարսոնի «Ս. Պօղոսի գոլէճը», Խարբերդի «Եփրատ գոլէճը», Մարզուանի գոլէճը, Մարաշի աղջկանց գոլէճն ու Աստուածաբանական ճեմարանը, Պարտիզակի բարձրագոյն վարժարանը Պոլիսի Ճիհանեան գոլէճը եւ ուրիշ շատ մը մեծ ու փոքր ամերիկեան հաստատութիւններ ոչ միայն երկրորդական ուսում տուին եւ զարգացած քաղաքացիներ պատրաստեցին, այլ եւ մեր դպրոցներուն հայթայթեցին ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ, նաեւ՝ համալսարանի ուսանողներ :

World's Missionի հրատարակած վիճակագրութեան համաձայն, 1914ին Ամերիկացիք օսմանեան կայսրութեան մէջ ունէին 675 դպրոց, 34.317 աշակերտներով :

Պէյրութի ամերիկեան համալսարանը (Քիւլլիյէ), որ նախապէս Syrian Protestant College կը կոչուէր, կը գրաւէ ընդարձակ թաղամաս մը, քսանէ աւելի շէնքերով եւ կը պարունակէ բացի բժշկական վարժարանէն, դեղագործական, ատամնաբուժական, ճարտարագիտական, առեւտրական, արուեստից եւ գիտութեանց ճիւղեր, հիւանդանոց, դարմանատուն եւայլն :

Ամերիկացիք մինչեւ 1922 Արեւելքի մէջ ծախսած են 110 միլիոն տոլար, որուն 20 միլիոնը գոլէճներ հիմնելու, 40 միլիոնը՝ աղքատներուն օգնելու, 50 միլիոնը քարոզութեան, կրթական զանազան ձեռնարկներու եւ ձրի բժշկութեան համար :

Երկրորդ անգամ Ամերիկան Արեւելք եկաւ 1918ի Զինադադարէն վերջ, իբրեւ Նիըր Իսթ Րիլիֆ : Բոլոր Հայերը, մանաւանդ մեր որբերը երախտագիտութեամբ կը յիշեն Րիլիֆի կատարած բարերար դերը՝ Մեծ Եղեռնէն վերջ, Հայաստանէն մինչեւ Պոլիս, Կիլիկիայէն ու Սուրիա — Լիբանանէն մինչեւ Յունաստան :

Իր գործունէութեան քանի մը տարիներու ընթացքին Րիլիֆը ծախսեց 70 միլիոն տոլար, գլխաւորաբար Հայերու վրայ :

Երրորդ անգամ Ամերիկա Արեւելք եկաւ վերջին տարիներս, այս անգամ ոչ թէ իբրեւ միսիոնար կամ բարերար, այլ քաղաքական եւ առեւտրական զոյգ նպատակներով :

Ամերիկա իր նիւթական - զինուորական աջակցութիւնը կու տայ ներկայիս Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, զանոնք դարձնելու համար պատուար մը՝ բոլշեւիկեան ծաւալման դէմ դէպի Միջերկրական :

1919—20ին, երբ Հայերը կը պահանջէին ամերիկեան հոգատարութիւնը, փորձառ Հայաստանի զինուորական առաջնորդութիւնը բացասական տեղեկագիր կու տար, իսկ ամերիկեան Խորհրդարանը կը մերժէր Նախագահ Ուիլսըն ի առաջարկը :

Ամերիկա շատ հեռու կը գտնէր Հայաստանը եւ չէր ուզեր զինուորական ու նիւթական զոհողութիւններստանձնել այդ նոյն ազատ երկրին մէջ, որ աղէքն տառապած էր պատերազմէն :

Ամերիկեան հանրային կարծիքին մէջ յեղաշրջում առաջ եկաւ երկրորդ պատերազմէն վերջ եւ այսօր Ուաշինկթըն տասնապատիկ աւելի նիւթական զոհողութիւններ կ'ընէ, որովհետեւ, ըստ Ռոզվէլթի յայտարարութեան, Թուրքիան կարեւոր է Ամերիկայի պաշտպանութեան համար :

Ամերիկան Արեւելք եկած է այժմ նաեւ Արաբիոյ քարիւղին համար :

Բայց ասիկա ուրիշ խնդիր է արդէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԱՄԱԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութենէն ստորագրութեան նամակ մը ստացանք պարզ թուղթի վրայ, առանց հասցէի եւ թուականի, խախտագահին եւ քարտուղարին ստորագրութեամբ եւ կնիքով, ի պատասխան «Յառաջ»ի Յուլիս 2 թուակիր խմբագրականին :

Վարչութիւնը փոխանակ ուղղակի լուսաբանելու իր գիտած «անճիշդ յայտարարութիւնները», ինքն իրեն թոյլ տուած է գրի առնել անճոռնի զրպարտութիւններ եւ ապառալիքներ «Հրանտ Սամուէլեանի դէմ», անոր վերագրելով «կուսակցական հաշիւներ», «երկպառակութիւն սերմանել», «Հայը Հայուն դէմ հանելու խլրդային աշխատանք», «հրապարակաւ վարկաբեկել այս մեծ Միութիւնը», «եղբայրասպան աշխատութիւն», «անելութիւն սերմանելով», «եղբայր եղբօր դէմ գրգռելով» եւն. :

Երկու էջ մաղձ եւ կիրք՝ վերէն վար, ըսելու համար թէ իրենք «ուխտած են ծառայել Ազգին եւ հայրենիքին», թէ «Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆրանսայի մէջ ունի բազմաճիւղ գործունէութիւն», թէ համեստ են եւն. :

Պիտի թելադրէինք ուրիշ տեղ մը հրատարակել այդ նամակը, իբրեւ նմոյշ վարչական կենցաղագիտութեան :

Անկարգութիւններ Լիբանանի մէջ

Լիբանանի կառավարութիւնը աւելի քան 200 հոգի ձերբակալեց, իբրեւ հետեւանք Փաշական կազմակերպութեան մը կողմէ սարքուած խլրտումներու : Այդ կազմակերպութիւնը լուծուած էր մէկ ամիս առաջ : Արաբական թերթերը կը գրեն թէ արգիլուած կուսակցութեան անդամները զինուած՝ արդիական զէնքերով, յարձակումներ կը կատարեն մեկուսացեալ պահականոցներու վրայ : Գահիրէի «Էլ Ահրամ» թերթը կ'ըսէ թէ երեքշաբթի օր ոստիկանութիւնը երկու երեք ժամ կռուեցաւ մեկուսացեալ պահականոցներու մէջ, եւ ի վերջոյ ետ մղեց յարձակումները :

Պէյրութ — Տամասկոս ճամբուն վրայ, ինքնաշարժերով զինուած հրոսախումբ մը չորեքշաբթի օր կրակ բացաւ երեք ոստիկան զինուորներու վրայ, որոնք անմիջապէս պատասխանեցին : Կռիւը տեւեց 40 վայրկեան, եւ հրոսախումբը Սուրիա փախաւ, ուր իր անդամները ձերբակալուեցան Սուրիական իշխանութեանց կողմը :

Հրոսախումբին վարիչն է էմիր Զէյտ Հասան էլ Աթրաշ, Ճէպէլ Տրիւզի համանուն ցեղախումբին կարեւոր անդամներէն մէկը : Կ'ըսուի թէ հրոսախումբին մէջ կը գտնուէին շատ մը Սուրիացիներ եւ Պաղեստինցիներ : Ոստիկանութիւնը գրաւեց բազմաթիւ թռուցիկներ որոնք ըմբոստութեան կը հրաւիրէին ժողովուրդը :

Պէյրութի թերթերը օրէ օրին մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս դէպքերու մասին : Կ'ըսեն թէ աւելի քան 500 կասկածելիներ ձերբակալուած էին ուցեալ յուլիսին : Ազգային-ընկերային կազմակերպութեան վարիչն է Անթուան Սաատը, որ «առաջնորդ» կը կոչուի իր հետեւորդներուն կողմէ : Կէս-ֆաշական, կէս-մարտական, այս կազմակերպութիւնը կ'ուզէ միացնել Սուրիան, Լիբանանը, Անդրյորդանանը եւ արաբական Պաղեստինը, Սաատի առաջնորդութեամբ :

Մոսկուա կ'առաջարկէ վերսկսիլ առեւտուրը

Յունիս 30ին, Խորհրդային Միութեան դերագոյն Խորհուրդին նախագահ Շվէրնիք ընդունելով Մոսկուայի անգլիական նոր դեսպան սըր Տաւիտ Քէլլին, որ իր յանձնարարագիրները կը ներկայացնէր, յայտարարած է թէ Ռուսիա նկատի պիտի առնէ երկու երկիրներու միջեւ առեւտրական փոխանակութիւնները աւելցնելու ամէն առաջարկ : Այս եւեքշաբթի ալ, երբ ամերիկեան նոր դեսպան Ալէն Քըրք եւս իր յանձնարարագիրները կը ներկայացնէր, Շվէրնիք նոյն խնդիրը բացաւ եւ փափաք յայտնեց որ Խորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ առեւտուրը նոր զարկ մը ստանայ :

Ռուսական այս առաջարկները մեծ ազդեցութիւն գործեցին արեւմտեան երկու դեսպաններուն վրայ որոնք պատրաստ կը թուին բանակցութեանց սկսելու :

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ առեւտրական յարաբերութեանց վերսկսիլը թէեւ կախում ունի կարգ մը կնճռոտ խնդիրներու լուծումէն, բայց կարելի է բանակցութեանց սկսիլ :

Ֆրանսական առեւտրական պատուիրակութիւնը կը շարունակէ իր բանակցութիւնները Մոսկուայի մէջ, համաձայնութեան մը գալու համար :

★ Իսրայէլի կառավարութեան Մոսկուայի դեսպան Մորտոխայ Նամիր ալ իր յանձնարարագիրները ներկայացուց :

Տնտեսական պայքար կը սկսի

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ՈՐՈՇԷ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Մեծն Բրիտանիոյ գանձային նախարար Սըր Քրիփս խորհրդարանին առջեւ երկար ճառով մը պարզեց երկրին տնտեսական վիճակը եւ իր քաղաքականութիւնը որուն հետեւանքով Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ ձգտումը աւելի կը շեշտուի : Մինչ ամերիկեան տնտեսական ազգային Խորհուրդը որոշած էր եւրոպական դրամներու արժեզրկումը, Քրիփս շեշտեց որ սթերլինը պիտի պահէ իր արժէքը եւ թէ երեք ամիս Անգլիա տոլարի շրջանակին մէջ գնում չպիտի ընէ :

Քրիփս իր ճառին մէջ ըսաւ թէ 1931էն ասդին ի վեր Անգլիա այսքան ծանր տագնապի մը չէր ենթարկուած եւ թէ կը վախնայ որ այս տագնապը քաղաքական անդրադարձումներ ալ ունենայ : Ոսկիի պահեստը վերջին երեք ամիսներու ընթացքին պակսած է 65 միլիոն ոսկի (65 միլիառ ֆրանք) նախատեսուած 20 միլիոնին փոխարէն, որով ամիսէ մը ի վեր դադրեցուցած են տոլարով առեւտուրը : Ուրեմն մինչեւ որ արմատական միջոցներ ձեռք առնուին որոնց գործադրութիւնը երկարատեւ պիտի ըլլայ, որոշած են տոլարով ոեւէ գնում չկատարել, բացի ստիպողական պարագաներէ : Իսկ միւս կողմէ պիտի աշխատին որ իրենց արտադրութեանց համար տոլարով գնորդներ գտնեն : Այս որոշման հետեւանքով Անգլիացիք նոր սեղմումներու պիտի ենթարկուին :

Գանձային նախարարը ուրիշ ծրագիր մըն ալ ունի երկրին տնտեսութիւնը փրկելու համար, բայց զայն պիտի ներկայացնէ գաղթապետութեանց ժողովին :

Պահպանողականները համամիտ են աշխատաւորական կուսակցութեան այս ընթացքին :

Աւստրալիա իր կարգին Անգլիոյ տնտեսական տագնապը նկատի առնելով որոշեց 100էն 20 պակսեցնել տոլարով գնումները :

Ամերիկեան ծխախոտի, բամպակի, քարիւղի եւայլ թըրստները շատ ազդուած են որ Անգլիա պիտի դադրեցնէ իր գնումները, եւ կը պահանջեն կառավարութենէն պայմաններ սահմանել եւ դադրեցնել Մարշըլեան օգնութիւնը :

★ Ամերիկեան ելմտական նախարար Սնայտըր կը շարունակէ իր բանակցութիւնները Փարիզի մէջ եւ վաղը կը մեկնի Լոնտոն տեսակցելու Քրիփսի հետ : Թերթերու գրածին նայելով Ամերիկա Եւրոպայի տնտեսական տագնապին իբր դարման կ'առաջարկէ Եւրոպայի հրապարակին վրայ տոլարը շատցնել : Տոլարը ոսկիին համեմատութեամբ արժեզրկել : Եւրոպական դրամները արժեզրկել տոլարի համեմատութեամբ եւ եւրոպական դրամներու համար ոսկիի պահեստ մը կազմել ոսկիի արժէքը վերանշելով :

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ զինուորական գործողութեամբ պիտի ձեռնարկէ Թիթոյի կառավարութեան դէմ, Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ սահմանագլուխներէն արձակազէններ ղրկելով Եուկոսլաւիա :

ՅՈՒԼԻՍ 14ի տօնին առթիւ հանրապետութեան նախագահը Նեֆուլ պիտի շնորհէ գործադուլի հետեւանքով դատապարտուած բանուորներուն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի ՓԱՌՍ «ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԱՌԱՋՆՈՐԴ»ԻՆ

Դարեր առաջ, ամենազօր վեհապետները կը սիրէին արձանագրել իրենց քաջագործութիւնները, յաղթանակները, գրաւած երկիրներն ու դէպքերը, երեւութականները՝ շռնդալից մանրամասնութիւններով։ Այդ արձանագրութիւնները, որքան ալ ունայնամիտ կամ սնափառ, որոշ նիւթ կը ճարէին հնագէտին եւ պատմագէտին, ուսումնասիրելու համար դարաշրջանին դէմքերն ու դէպքերը։

Նինուէի, Բաբելոնի, Ուրարտուի, Եգիպտոսի եւ այլ թագաւորներուն եւ փարաւոններուն պատկերները եւ պապիրոսի վրայ գրուած արձանագրութիւններու բեկորները՝ դեռ մինչեւ այսօր անսպառ աղբիւրներ են հնագէտներուն եւ ազգագիրներուն համար։ Հնաւուրց այդ բեկորները անփոխարինելի հարստութիւնը կը կազմեն պետական հպրուստ թանգարաններու։

Դարեր գլորած անցած են, բայց մարդկային, մանաւանդ բռնապետական սնափառութիւնը կը շարունակուի աւելի լայն չափով։ Սա տարբերութեամբ որ, մեր օրերու բռնաւորները կը թելադրեն, կը պարտադրեն, որպէսզի ժողովուրդը ինք հիւսէ գովքը իրենց աւելի կամ նուազ վաւերական արժէքներուն։

Պատմութիւնն ու դէպքերը որքան ալ խեղաթիւրուին, իրականութեան նշոյլը կարելի է տեսնել միշտ։

Ու կը մտածեմ։ Ինչ նիւթեր պիտի քաղէ ապագայ պատմագէտը, երբ ուսումնասիրէ Խ. Միութեան գրողներուն ողորմելի ու շողոմոտ տաղերը՝ ուղղուած «հանճարեղ հայր Ստալինին»։ Աս ինչ ահ ու սարսափ է, որ մարդը կը ստորնացնէ, «աշխատաւորներու մեծ հայրենիքին մէջ»։

— « Այնտեղ մարդիկ ուրախ են ու երջանիկ, որովհետեւ արեւը կը ծագի։ Որովհետեւ հայրենիքը վերածուած է ամենապայծառ եւ ամենաշատ արեւով ողողուած երկրի, ընդարձակ համայնական ագարակներ՝ հարուստ հունձքերով։ Այս ամէնը շնորհիւ Ստալինի։ Երջանիկ են մեր զաւակները, ջերմացած՝ Ստալինի ժպիտներով»։

Մեր փոքրիկ հայրենիքի ժողովուրդն ալ ուրախ է ու կը պարէ շնորհիւ հայր Ստալինի, ինչպէս կը տեղեկանանք Երեւանի անթելէն եւ անոր ձօնուած շռայլաբան բանաստեղծութիւններէն։

Հայ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ ու անկեղծօրէն պիտի տաղերգէր զինքը, եթէ, օրինակի համար սրբագրելով իր իսկ յօրինած անարդար Սահմանադրութիւնը, յանձնէր իր բուն տէրերուն՝ հայապատկան Նախիջեւանն ու պատմական Սիւնիքը (Ղարաբաղ)։ Իսկ եթէ աւելին կ'ուզէ — հայ ժողովուրդը շատ անյիշաչար է ու երախտիք չմոռցող — թող աշխատի լուծել Կարսի եւ Արտահանի խնդիրը՝ ի նպաստ մեզի։

Ստորեւ փունջ մը լրձնաչուրթն փառաբանութեանց, զորս քաղած է ամերիկացի թղթակից մը, թարգմանելով ռուսերէն բնագրէն։ Ամէնքն ալ դաշնաւորուած են ու կ'երգուին։

Անտրէյ Սալնիքով անուն մէկը հետեւեալ տաղը գրած է «Փառքի Երգ» խորագրով.—

« Ո՞վ մեր երկիրը ըրաւ զօրաւոր.
Ո՞վ կը քարոզէ մեզի Լենինի իմաստութիւնը։
— Ստալին, մեր բարեկամն ու հայրը,
Գործանքը մեր աշխատաւոր ընտանիքին։
Ան մեր երկիրը դարձուց հզօր,
Ան մեզի կ'ուսուցանէ Լենինի իմաստութիւնը։

Որո՞ւ խօսքերն են որ թեւեր կուտան մեզի,
Ո՞վ կը ներշնչէ մեզի կատարել արտակարգ գործեր։
Ո՞վ մեզ առաջնորդեց կռուի՝ ընդդէմ թշնամի բանակներուն,
Ո՞վ առաջնորդեց մեզ դէպի մեծ յաղթանակ,
— Ստալին, մեր բարեկամն ու մեր հայրը,
Փառքը մեր աշխատաւոր ընտանիքին։
Ան է որ մեզ կռուի առաջնորդեց թշնամի խումբերուն դէմ,
Ան մեզ առաջնորդեց դէպի մեծ յաղթանակ։
Ո՞վ կը ջերմացնէ մեզ իր փայփայանքներով,
Ո՞վ կը բանայ մեզ երջանկութեան ճամբան,
— Ստալին, մեր բարեկամն ու հայրը,
Արեւը մեր աշխատաւոր ընտանիքին։
Ան մեզ կը տաքցնէ իր գգուանքներով
Ան մեզ կը բանայ երջանկութեան ուղին։
Ո՞վ փառաւորեց մեր դարաշրջանը պատմութեան մէջ,
Ո՞վ կ'առաջնորդէ ժողովուրդը դէպի համայնավարութիւն,
— Ստալին, մեր բարեկամն ու հայրը ,
Գործանքը մեր աշխատաւոր ընտանիքին։
Ան փառաւորեց մեր տաղերը ընդ երկար,
Ան կ'առաջնորդէ ժողովուրդը դէպի համայնավարութիւն »։

★

Սովետ Գրողներու Միութեան ընդհ. քարտուղար Անատոլի Սոֆրոնով կ'երգէ, («Ստալին մեզի հետ է») .—

« Ոչ մէկ տեղ աշխարհի վրայ չկայ այնպէս սէր,
Ինչպէս որ ժողովուրդը կը զգայ հանդէպ Ստալինի։
Տղաքներ ու աղջիկներ անոր կը ներկայանան ծաղիկներով ,
Աշխարհի բոլոր բնտիրները անոր կը հետեւին։
Ոչ մէկ տեղ աշխարհի վրայ չկայ այնպէս լոյս ,
Քան այն որ կը ճառագայթէ Ստալինէն՝ ի Կրեմլին ։
Ան կը խօսի — ու մեր ճամբան աւելի կ'ընդարձակուի։
Ան կը մտածէ — ու երկինքն անգամ աւելի կը պայծառանայ,
Իր մէջ ամփոփուած է ամէն ինչ —
Յաղթանակներ եւ մեծ իրականացումներ,
Եւ երիտասարդութեան ամենացանկալի երազները,
Մտահոգութիւններն ու որոշումները ազգին
Եւ յստակ ուղիները համայնավարութեան։
Ժողովուրդը կը հետեւի Ստալինի ճամբուն,
Աւելի բարձր, դէպի առաջ։
Անբաժանելի են Ստալին ու յաղթանակ,
Ինչպէս անբաժանելի են Ստալին ու ժողովուրդը» ։

Ալեքսի Սուրքով (Երգ Ստալինի մասին).—

« Մեր գեղեցիկ հայրենիքի տարածութեանց վրայ
Մենք մեզ պողպատելով պատերազմի եւ աշխատանքի մէջ,
Յօրինած ենք երգ մը երջանիկ
Ի մասին մեծ բարեկամին եւ առաջնորդին ։
(Կանգերգ) , Ստալին — մեր կռուի փառքը,
Ստալին— թռիչքը մեր երիտասարդութեան՝
Կռուող, երգերով յաղթանակներ շահող,
Մեր ազգը կը հետեւի Ստալինին։

★

Սովետական հայրենիքն ամբողջ
Վերածուած է ամենապայծառ եւ ամենաշատ
Արեւով ողողուած երկրի,
Ընդարձակ համայնական ագարակներ
Եւ Ստալինեան հարուստ հունձքեր ։
Երիտասարդութեան երջանիկ շրջանը աւելի փայլած է
Քան գարնան առաւօտեան արշալոյսը։
Երջանիկ են մեր զաւակները,
Ջերմացած՝ Ստալինի ժպիտներով ։
Մեզի տրուած են շողշողուն թեւեր
Մեզի տրուած է մեծ քաջութիւն
Սիրոյ երգերով եւ առատութեամբ
Փառաւորուած է սովետ երկիրը»։

×

Համայնական աշխատաւորներու կողմէ Շուէտով կը գրէ. (Թռիր, ծիծեռնակ, դէպի Մոսկուա).—

« Թռիր ծիծեռնակ, դէպի Մոսկուա,
Հասիր հոն առաւօտեան արշալոյսին,
Տար մեր սեփական Ստալինին
Ողջոյն մը կոլխոզի բանուորներէն։
Ու ըսէ ամենասիրելիին
Թէ ինչպէս կ'ապրինք ու կաշխատինք,
Ինչ են մեր մտածումները
Երբ կ'ողջունենք արեւը երկինքին վրայ։
Ինչպէս գարնան գիշերները
Կարճ են մեր մտածումները —
Թէ ինչպէս գովերգենք Մայր երկրի երջանկութիւնը
Աշխատանքի արժանիքով ։
Խնդրէ, հրաւիրէ Առաջնորդը, ծիծեռնակ
Որ գայ ու այցելէ մեզ
Անսահման տարածութեանց վրայ ,
Պիտի ողջունենք Առաջնորդը մասնաւոր հիւրասենեակի մը մէջ,
Եւ խօսակցութեան միջոցին պիտի ըսենք իրեն, սիրելիս,
Թէ աշխատիլը իրմէ կը սորվինք ։
Թռիր դէպի Մոսկուա, ծիծեռնակ,
Թռիր դէպի Կրեմլինի աստղերը
Տար մաղթանքները մեր սեփական Ստալինին
Համայնական հողագործներէն » ։

★

« Ռուսիա» բանաստեղծութեան մէջ Սերգէյ Ալիմով կը գրէ.—

« Ո՞ւր կրնաս գտնել ժողովուրդ մը աւելի հզօր
Ճակատամարտներու ու նաեւ աշխատանքի մէջ ։
Մենք ցրուեցինք թշնամի սեւ ամպերը
Ու շահեցանք յաղթանակներ ամենուրեք։
Ոչ ծայր ունի, ոչ սահման
Մեր արժէքաւոր ուժը,
Սովետ ազգը — հինաւուրց հերոս —
Կը փառաբանէ Ստալին, հայրը »։

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

«Համալրին տղան»

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ.— Սարգիսն էր, հակայ մը՝ դէմս կեցած արեւի ակնոցները ձեռքին, պատրաստ զիս համբուրելու։

Մեծ վաճառական մըն էր Ֆէսի մէջ։ Արաբերէնը կը խօսէր շատ դիւրութեամբ եւ իր հիւսուածեղէնի մեծ վաճառատունը բազմաթիւ ծառայողներ ունէր։

— Ի՞նչպէս ճանչցար զիս, Սարգիս, ո՞ւրկէ ուր, այս ի՞նչպէս, դուն հոս, Մարոքի մէջ ։

— Երեսուն տարի է որ հոս եմ։ Մայրս ու հայրս կորսնցնելէ վերջ հեռացայ Պոլսէն եւ հոս եկայ, սկսայ գործի մը որ յառաջացաւ եւ ծաղկեցաւ։ Գացի եկա, ամուսնացայ եւ եկայ։ Եթէ անունդ չտային, պիտի չկրնայի ճանչնալ քեզ։ Այս ո՞րքան փոխուած ես…։ Կ'երեւի ձեր Նիւ Եորքը յիսամի քարի պէս կը տաշէ եւ կը սպառէ ձեզ ։ Նայէ ինծի, որքան երիտասարդ եմ…։

Մատը դրաւ յօնքիս վրայ փոքր նշանի մը որ աւելի փոսիկ մըն էր եւ սկսաւ կուշտ ու կուռ համբուրել փողոցին մէջ։

— Սարգիս, պոռացի կարմրած, կը նեղես զիս, թող որ հանգիստ խօսակցինք։ Ո՞ւր է տունդ, ո՞ւր են զաւակներդ։

Կանչեց իր շարժավարը, փառաւոր «քատիլյաք»ին մէջ հրեց զիս ու միասին ելանք ճամբայ ։

Սարգիսը իմ ութամեայ տարիքիս փողոցի ընկերն էր։ Կը բնակէինք Գումգափուի Սու Թէրազի փողոցը, մենք՝ եկեղեցւոյ տուները, իսկ Սարգիսը՝ իր ծնողքին հետ — Մկրտիչ աղբարին ընտանիքը — փոքր տնակ մը ։

Մօրս հօրեղբայրը, զոր մեծ հայր կը կոչէինք Պատրիարքարանի Արձանագրութեանց Դիւանի Տեսուչ, պատրիարքի խորհրդական եւ Թաղ. խորհուրդի ատենապետն էր եւ այդ պատճառով ալ տեսակ մը առանձնաշնորհեալ դիրք կը վայելէինք մեր թաղին մէջ ։

Սարգիս ինձ պէս ութամեայ տղեկ մըն էր այն ատեն, ոտքերը բոպիկ, բզկտուած շապիկ մը եւ կարճ տաբատ մը վրան։ Հայրը թաղին բեռնակիրն էր, փոքր բեռեր կը կրէր շուկայէն տուն։ Խաղ չկար որ չխաղայինք երեկոները խաղալ, հասարակ[…] էին մեզի համար։ Ի զուր խեղճ մայրիկս պատուհանէն կը կանչէր զիս, բայց անօգուտ էին իր թախանձանքները։ Միայն հայրիկս կամ մեծ հօրս տան մօտենալը զիս ծակամուտ կ'ընէր եւ շուտով շուքի մը պէս ներս կը սահեցնէր տունէն։

Ձեռ գիտեր ի՞նչպէս, իրիկուն մը, Սարգիսին հետ գնդակ խաղալէ վերջ, ձգախէժէ գունտը փոխուած էր քարի եւ ճակտէս վիրաւորուած էի։ Դէմքս արիւններու մէջ տուն բերին եւ մայրս զիս գրկած, տարաւ մօտակայ Բժ. Պօղոս Ինճէեանին որ կարեց վէրքը ու խոշոր ճերմակ փաթթոց մը գլխիս կապելով ղրկեց տուն։ Ըսի թէ Սարգիսը նետած էր քարը։

— Վայ, այդ «համալ»ին տղան, համարձակի իմ տղուս քա՞ր նետել, ի՛ր առնելիքը ըլլայ, տեսնելիք ունի իր մայրը ․․․։

Այդ օրէն «Համալին Տղան» կոչուեցաւ Սարգիսը թաղին մէջ։ Իբրեւ պատիժ վռնտեցին Մայր վարժարանէն, այնպէս որ հարկադրուեցաւ վճարումով յաճախել հեռակայ Գումգափուի դուրսի վարժարանը ։

Այնուհետեւ ալ չխաղացի փողոցը։ Չէի խօսեր Սարգիսին հետ, եթէ տեսնէի իսկ փողոցը ։ Եւ այսպէս մեծցանք նոյն տուներու շուքին տակ, առանց բերան բանալու։

Սան Սթէֆանօ փոխադրուելէս վերջ հետքը բոլորովին կորսնցուցի։

Կէս դար է ահա անցեր հիմա, այրող յուշերը մոխիր, իսկ մարդոց ցուրտը ձիւն են լեցուցեր գլխէն վար, կորսնցուցեր եմ սիրելիներս, չեմ կրնար այցելել մանկութեանս դպրոցն ու թաղը, ու ահա հոս Մարոքի մէջ կը գտնեմ Սարգիսը,— այն տղան որու հարուածը թէեւ ճեղքեց մանուկ ճակտոս, բայց այսօր կը լեցնէ իմ յուսաբեկ հոգիս, իր արեւոտ, իր տաք սրտովն ու շունչով…։

Հասեր էինք իր տունը ․․․․

Ժ. Ց. ԱՐԻԿԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ՄՈՒՍԱՑԻՆ ՀԵՏ, 1. Երազ եւ Իրականութիւն.— 2. Հայրենական լարի վրայ։ Գրեց՝ Արամայիս Սրապեան։ 270 մեծադիր էջ Մխիթարեան չքեղ տպագրութեամբ։ Գին 2 տոլար։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՈՒՆԳԱՐԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Պուտափէշթէն Հ. Ս. Ռշտունի կը գրէ Մարմարայի.—

Դարերէ ի վեր Հունգարիոյ քաղաքացի եղած Հայերու սերունդը շատ սահմանափակ թիւ մը կը ներկայացնէ, որովհետեւ Թրանսիլվանիան, ուր կը բնակէին Հունգարիոյ Հայերուն մեծագոյն մասը, անգամ մը եւս անջատուած է Հունգարիայէն եւ այժմ մաս կը կազմէ Ռումանիոյ:

Պուտափէշթի մէջ կաթոլիկ Հայերու ժողովրդապետարանին մարդահամարին համաձայն մօտ 1000ի կը հասնի Հայերուն թիւը:

Մինչդեռ Ռումանիոյ կցուած Թրանսիլվանիոյ մէջ Սամոշուվար ունի 5 հազար, Կէրկէոյ Սէնթ Միքլոշ 1500, Ջիք Սէյիրվիչ 1100, Երժիքեպվար 9 հազար հայածին բնակիչ:

Այս գլխաւոր քաղաքներէն զատ, բաւական թիւով Հայեր կը բնակին Գոլոշվար, Մարոշվաշար Հէյլ, Ջիքսերտու, Տիէք Տեղրօ, Գեշտիվաշար Հէյլ, Թորատ, Տէվա, Անօթհ, Սէքէյիու Ավարհէյլ, Պէթլին, Պեսթերցէ, Նակշոմքուդ, Բըրասնո, Պալաժհալվա, Նակսուրամաց եւն.:

Հունգարահայը ինքզինք աւելի հունգարացի կը զգայ քան Հայ: Բայց երբ առիթը ներկայանայ կը խոստովանի թէ ինք հայկական ծագումով հունգարացի է: Շատ սակաւաթիւ են անոնք որ զգացումով իրապէս Հայ են: Մնացեալ երը հունգարացի ազգայնականներ են եւ մոլեռանդ կաթոլիկ: Այս պատճառաւ բնաւ համակիր չեն հայկական նոր գաղութին: Այսուհանդերձ, երբ տեղւոյս հայ նոր գաղութին անդամներէն մէկը գործ մը ունենայ հայկական ծագումով հունգարացի պաշտօնեայի մը հետ, այս վերջինը անոր գործը կը դիւրացնէ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջ, Հունգարահայ Միութիւն մը կազմուեցաւ, որ ատեն մը լայն գործունէութիւն ունեցաւ, սակայն յետոյ, առանց լուծուելու անգործութեան մատնուեցաւ:

Անցեալ Փետրուարին այս Հունգարահայ Միութիւնը փափաքեցաւ նոր գաղութին կազմած «Հունգարիոյ Հայ Միութեան» հետ գործակցութիւն ստեղծել: Առաջին պատերազմէն վերջ ալ Հունգարահայերու վարիչ Տոքթ. Աւետիք Ֆիլիքսի նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ հայահունգար ակումբին տակ առեւտրական տուն: Դրամական անկումը ամէն բանի վերջ տուաւ եւ ոչ ոքի հաշիւ տրուեցաւ: Հիներէն այսօր միայն երկու հոգի հայերէն գիտեն:

Բոլորն ալ կը պատկանին կաթոլիկ եկեղեցիին: Պուտափէշթի մէջ ունին մատուռ մը, եւ հունգարացի ժողովրդապետ մը: Թղթակիցը փափաքած է հունգարերէն լեզուով պարբերաթերթ մը հրատարակել Հունգարահայերուն համար, անոնց ծանօթացնելու հայ ժողովուրդին անցեալն ու ներկայ մշակոյթը, սակայն ազգակիցներէն օժանդակութիւն չգտնելով, ծրագիրը անգործադրելի մնացած է:

ԳՆԴԱՊԵՏ ՆՈՒՊԱՐ ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

Ուաշինկթընէն Լոնտոն վերադարձած են Տէր եւ Տիկին գնդապետ Նուպար Մ. Էքսէրճեան, 18 ամիս Ամերիկա մնալէ ետք: Գնդապետ Էքսէրճեան 1947 հոկտեմբերին Մ. Նահանգները ղրկուած է Ունրայի պատմութիւնը գրելու համար: Անցեալ տարի Արժանիքի Լեգէոնին պատուանշանն ստացած է Միջին Արեւելքի մէջ մատուցած իր բացառիկ ծառայութեանց համար:

1939ին Գ. Նուպար Էքսէրճեան անգլ. Թոմըսն Հուքսըն Լոնտոնի տան տօրէնի պաշտօնէն հրաժարած եւ իբրեւ փոխ տեղակալ մտած էր անգլ. բանակին զին. տեղեկատուութեան բաժինին մէջ:

Քանըրինը տարեկանին Միջին Արեւելքի սպայակոյտին կը տեսրագոյն գնդապետն էր. երբ 943ին զին. ծառայութեամբ Երուսաղէմ կը գտնուէր, ամուսնացած է Օր. Մէյպըլ Հեմիլթընի հետ, եւ պսակը օրհնած է Երուսաղէմի պատրիարք Տ. Կիւրեղ Արք.:

Գնդ. Էքսէրճեան յետոյ արեւմտեան դաշնակիցներուն ընդհանուր հրամանատարութեան մէջ պաշտօնավարած է Ֆրանսայի մէջ, զօր. Այզընհաուըրի անմիջական հրամանին տակ, մինչեւ թշնամութեանց վախճանը: 1946ին ղրկուած է Հռոմ Ունրայի մէջ կարեւոր պաշտօնով մը եւ յետոյ, Մ. Նահանգներ:

Ուաշինկթըն ժամանելէն քիչ ետք, գնդ. Էքսէրճեան ներկայ գտնուած է Հայ Գիտական Ընկերակցութեան մէկ նիստին եւ ուրիշ անգամ մը, բանախօսած է Միջին Արեւելքի Հայերուն մասին:

1948ին այդ ընկերակցութեան Ուաշինկթընի մասնաճիւղին նախագահ ընտրուած է: Գնդապետ Էքսէրճեան որդին է Արմինէ եւ հանգուցեալ Գէորգ Էքսէրճեանի:

ԿԱՍԿԱԾ

Երբ ալ ըլլայ, բոլոր կրակները կը շիջին, տառապանքներս ալ օր մը անշուշտ պիտի հանդին, գիտեմ, արցունքներուս դառնակսկիծ հեղեղէն, կամ յուսախաբ փլուզումիս ծանրութենէն: Ու դուն ի զուր պիտի գաս նորէն սրտարեկ՝ հրահրել անթեղը մոխիրներուս:Պիտի ճանչնա՞ս անոնցմէջ աճիւնը՝ քեզմէ ստացած վէրքերուս, երբեք: Պիտի կսկծայ եւ սիրտդ անյայտին տոչորանօք, պիտի խանծին թեւերդ սիրոյ լուսատենչ՝ եթէ կրնաս իսկ կայծ մը վերստեղծել աւերակներուս մէջէն, չեմ տուղեր:

Մենք երկու ստուերներ ենք գիրար հալածող՝ ու տենջանքով յոգնած, թառած ժամանակի անիւին վրայ, պիտի դառնանք յարատեւ իրարմէ հեռու, իրարու կարօտ:

Պահէ արցունքներդ քեզի, կսկութիւնդ եւ զղջումդ, թող ամուլ մնայ մորմոքներս իսկ, մի զուցէ ծնունդ տաս անկէ մահանձի մոլեխինդին եւ ես զղջամ չուխտեմնական սիրոյ վերածնունդիս համար:

JOSÉ DRAGON

Թարգմ. սպան. Խ. Վ.

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Դպրոցական տարեշրջանէ վերջ, որ կը լրանայ 14 Յուլիսին, այլեւս կը սկսի օդափոխութեան կայաններու շարքը: Մասնաւորաբար մեզ շահագրգռողը Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանն է անշուշտ:

Անցեալ տարի Կապոյտ Խաչի սաներուն ամառնային արձակուրդէն վերջ, Խաչուհիները իսկոյն գործի լծուեցան եւ ջանացին իրենց կարելին ընել կայանի բարեկարգման համար, աւելի կազմակերպեալ եւ լաւագոյն պայմաններու մէջ գնելով զայն: Արդարեւ, այս տարի մեծ բարեփոխում եր կը տեսնուին թէ անտեսական եւ թէ կրթական ճիւղին մէջ: Այսօր ուրախ եւ հպարտ ենք որ Կապոյտ Խաչը ունի, ալպեան լեռներուն մէջ գեղեցիկ Vernetի մէկ բարձունքին վրայ համեստ շէնք մը ամէն տեսակ յարմարութիւններով, ընդարձակ պարտէզով զարդարուած հմայիչ տեսարանով մը:

Այժմ այդ կայանին է որ կը սպասենք: Ամբողջ տարին խոր լռութեան մէջ թաղուած այս հանդարտ վայրը պիտի վերազարթնի վերջապէս ներկայութեամբը մանուկներու որոնք թռչուններու պէս կը գեղգեղեն, կ'աստուստեն, խանդ եւ ոգեւորութիւն սփռելով մեր շուրջը:

ԶԱՊԷԼ

ԽԱՂԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ... ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ

Ամերիկացի բժիշկ մը գտեր է դեղ մը զոր ներարկելով խաղամոլի մը, ան կը թողու եղեր իր մոլութիւնը: Այդ դեղը որ կը կոչուի acide kliтрашif, ներարկելով, խաղամոլին, ան կը լքէ թէ թուղթը եւ թէ ռուլէթը եւ երբ անցնի Մոնթէ Քարլոյի խաղատունին առջեւէն, զարշանք միայն պիտի զգայ եղեր:

Ուրեմն, ամերիկացի գիտուններէն կը սպասուի որ ներարկումներ հնարեն նաեւ ուրիշ մոլութիւններու դէմ, ինչպէս պարը, ծխախոտը, ձիարշաւները եւ նոյնիսկ սէրը:

Բայց երբ մարդ այս բոլոր մոլութիւններէն ազատուի, պիտի ձանձրանայ, եւ այն ատեն ալ ձանձրոյթի դէմ շիճուկ մը պէտք է գտնել, կ'ըսէ Ֆրանսացի քրոնիկագիր մը:

ՄԱՐԴ ՄԸ ԻՐ ԿԻՆԸ ԿԸ ԾԱԽԷ

ՍԱՐԳՐՈՒՔԻ մէջ (Գերմանիա) ամուսին մը իր կինը ծախեց 300.000 ֆրանքի, հարուստ առեւտրականի մը, ամսական վճարումով: Ոստիկանութիւնը տեղեկացաւ դէպքին ոչ թէ կնոջ բողոքին վրայ, այլ երկու այրերուն միջեւ ծագած վէճին հետեւանքով եւ ձերբակալեց ամուսինը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ դաշնակահար Պ. Արթօ Պէնօն մասնակցելով Փարիզի Ecole Normaleի տարեկան մրցանակներուն (licence d'enseignement) juryէն ստացած է շնորհաւորական նամակ մը որ կը գնահատէ իր խաղին առանձնայատուկ ձեւը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ե.

ԾԵՐՈՒՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԸ

Երբ, 1040 թուականին, մեռաւ Յովհաննէս — Սմբատ Հայոց թագաւորը, Հայաստան եկեղեռն դրութեան մը մէջ ինկաւ: Վերջին օրհասը մօտ էր, եւ Բագրատունեաց շառաւիղը պիտի մարէր ընդմիշտ:

Այս էր թուլամորթ թագաւորին կտակը, այս էր անոր թողած յիշատակը: Ժառանգ չձգեց ան: Ոչ, ձգեց, բայց ոչ կենդանի, խօսուն արարած մը որ կարենար դարմանել իր խայտառակ թուլամորթութիւնը, այլ թուղթ մը, կտակ մը, որ իր նախնիքներէն սրբագործուած երկիրը իր մահէն ետք կը յանձնէր Յոյներուն: Շատ տեղ ծախեց ինքզինք, հազարաւորներու, տասնեակ հազարաւորներու, արիւնով ու տանջանքով ապահովեց իր վերջին օրերը, եւ գերեզման իջաւ՝ ազգին ազատութիւնը կորսնցնելով:

Ճիշդ այդ ժամանակ, երբ թուլամորթ թագաւորին հոգին դեռ կը պտտէր Անիի վրայ, հայ իշխաններէն մէկը՝ Վահրամ Պահլաւունին՝ սեւ սուգի մէջ էր մտեր: Ան սուգ կը պահէր ոչ թէ թագաւորին համար, այլ ազգին, Անիի հազար ու մէկ եկեղեցիներուն համար: Կը զգար որ պիտի կործանի Հայաստանը ու Հայոց ժողովուրդը պիտի տանջուի, չարչարուի եւ անէծք միայն պիտի կարդայ իր թագաւորին:

Վահրամ Պահլաւունին ծանօթ էր թագաւորի կտակին գոյութեանը, եւ ատիկա չափազանց կը կսկծեցնէր անոր սիրտը: Երբեք օր էր որ դուրս չէր ելած, ոչ ոքի երեսը չէր ուզեր տեսնել, ոչ մէկ ըմպելիք չէր կրցեր սրտէն, իբրեւ արտայայտութիւն խոր մէջ, ինկեր էր մտածութեանց ծովը եւ ելք կը փնտռէր ազատելու Հայաստանը այդ անել դրութենէն: Մտածումները ահարկու կերպով կը պաշարէին զայն, եւ տակն ու վրայ կ'ընէին անոր սիրտը: Կարծես պիտի ցամքէր արիւնը երակներուն մէջ, կամ ցնցէր ուղեղը:

Վայրենի մանչիւն մը միայն դուրս կը թռչէր անոր բերնէն, եւ բոց ու կրակ կը ժայթքէր աչքերէն: Վայ այն թշնամիին, որ այդ ժամանակ պիտի երեւար իրեն. պատրաստ էր խմելու անոր արիւնն անգամ: Երբեմն աչքերուն մէջ կը յայտնուէին արցունքի կաթիլներ, որոնք կ'ըգլորուէին անոր ալեզարդ մօրուքին վար: Հառաչանք մը կը թռչէր սրտէն, իբրեւ արտայայտութիւն խոր ցաւին: Այդ հառաչանքները միայն կ'ամոքէին ծերունի հայրենասէրին սիրտը:

Այդ դրութեան մէջ էր Պահլաւունի իշխանը, երբ սենեակին դուռը բացուելով սեմին վրայ երեւցաւ իր աղջիկը, որ հազիւ տասներկու տարեկան դեղանի օրիորդ մըն էր: Ծերունին չփոթեցաւ: Ուզեց պահել իր արցունքները ու վիշտը, բայց ուշ էր:

— Հայր, դուն կուլա՞ս, ըսաւ օրիորդը եւ փաթթուեցաւ հօրը վզին:

— Գոհար, սիրելի աղջիկս, ինչո՞ւ եկար վրդովելու հօրդ խաղաղութիւնը, պատասխանեց Վահրամ եւ համբուրեց աղջկան ձիւնափայլ ճակատը:

— Ախ, հայր, դուն իրաւ կուլաս, ու չես հարցներ, թէ ինչպէս կը բաբախէ սիրտս եւ ինչպէս կը վրդովի հոգիս, երբ արցունքներդ տեսնեմ: Միթէ դուն Գոհարը չե՞ս ճանչնար, որ կը պահես ինձմէ վիշտդ, տրտմութիւնդ: Ըսէ ինծի, հայր, ի՞նչ փոթորիկ կը սպառնայ հայրենիքին, ի՞նչ վտանգ կը սպառնայ Հայաստանին, որ քեզ կը ստիպէ լալու եւ արտասուելու:

— Չէ, Գոհարիկ, զգայուն սիրտդ չի դիմանար այն մեծ հարուածին, որ կը պատրաստուի հայրենիքին գլխուն: Գիտեմ որ հօրդ պէս կը սիրես հայրենիքդ, ուստի կը վախնամ քեզ յայտնելու այն մեծ դժբախտութիւնը, որ կը սաւառնի Անիի վերեւ:

— Ի՞նչ է, հայրիկ, դուն կը սարսափեցնես զիս:

— Այո, աղջիկս, սարսափելի է, սարսափելի:

— Ի՞նչ է, նորէն ապստամբութի՞ւն, կամ ո եւ է իշխանի մը ստորնութի՞ւնը լսեր ես:

— Ոչ, ոչ, հօրդ երակներուն մէջ վախկոտի արիւն չի վազեր, որպէսզի երկիւղ կրէ ոեւէ իշխանի մը դաւաճանութենէն, բայց այժմ աւելի ալ սոսկալի բան մը կը սպառնայ մեր գլխին:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(10)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ հրամայեց բոլորովին դադրեցնել բոլոր արտածումները, Եուկոսլաւիոյ համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճը վստահութիւն շահեցաւ 72ի դէմ 199 ձայնով:

ՓԷԹԷՆԻ ազատման համար դատական նախարարին դիմեցին իր երկու փաստաբանները, դիտել տալով թէ պատշաճ չէ ձգել որ «բանտին մէջ մեռնի»: Նախկին մարաջախտին միտքը խանգարիլ սկսած է: Դատական նախարարը մերժեց ընդունիլ երկու փաստաբանները: Փէթէն չի յիշեր թէ ինչու բանտարկուած է:

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ քանի մը ընկերներով Սոֆիա մեկնեցաւ Տիմիթրովի յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու համար:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ նոր վարչապետ նշանակուեցաւ Վան Զովըլարդ որ կազմելու վրայ է իր դահլիճը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ծերակոյտը 400.000 ոսկիի վարկ մը քուէարկեց օգնելու եգիպտական առաջին գործարանը հաստատելու համար «օտար տէրութեան» մը օժանդակութեամբ:

ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ չորսերու ներկայացուցիչները խորհրդակցութեան սկսան առեւտրական փոխանակութեանց խնդիրը կարգադրելու համար:

ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ հրապարակին վրայ յիլուզակներ հալածելու պահուն ոստիկաններու արձակած գնդակներէն երիտասարդ ուսանող մը սպաննուած եւ ծեր կին մը վիրաւորուած էր: Ոստիկանութեան տնօրէնը պաշտօնէ դադրեցուց այդ ոստիկանները եւ քննութիւն մը բացաւ:

1400 ԿՏՈՐ ՈՍԿԵԴՐԱՄ գտնուեցաւ Լիւքսէմպուրկէն Անգլիա գացող օդանաւի մը մէջ, երբ Թուքէի (Փարի Փլաժ) մաքսային պաշտօնեաները կը խուզարկէին զայն: Օդաչուին վրայ գտնուեցան երկու անցագիր մէկը Ֆրանսական եւ միւսը սպանիական: Ոսկիները կը կշռէին 47 քիլօ եւ կ'արժէին 25 միլիոն ֆրանք:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ մեղադրուած էին 1945 Յունուարին Լիոնի մէջ սպաննուած դորդագործ Զոպանճիքեանի խնդրին մէջ: Մէկը իր քեռորդին էր, 25 տարեկան երիտասարդ մը Հանրի Գալանեան անունով: Այն ատեն հարցաքննիչ դատաւորը արձակած էր զայն, իր դէմ ապացոյց չգտնուելուն: Տարի մը յետոյ սակայն տեղւոյն քոմիսէր Ժովէն, համբաւաւոր իբր չարչարող, կը ձերբակալէ դարձեալ Գալանեանը որ ծեծի տակ խոստովանի թէ ինք եւ Զուլֆաեան են սպանիչները: Ժովէն այնքան կը չարչարէ Զուլֆաեանը որ քանի մը օր վերջը կը մեռնի: Ընտանիքին բողոքին վրայ վայրագ քոմիսէրը 5 տարի խցարգելութեան կը դատապարտուի: Հիմա, Գալանեան կը դատուի Լիոնի ոճրադատ ատեանին առջեւ, ուր ինք ալ կը պնդէ որ ծեծի տակ խոստովանած է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Պատուոյ նախագահութեամբ Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. BLEUSEի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչութեան:

Կիրակի 10 Յուլիս երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Salle des Fêtesի շքեղ սրահին մէջ, 22 rue Voltaire:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի 10 Յուլիսին, «Նուաճարէն»ի օդասուն անտառին մէջ:

Տեղի պիտի ունենան դպրոցական աշակերտներու քննութեանց արդիւնքի ընթերցում եւ մրցանակաբաշխութիւն: Պաղ խմիչք:

Օթօքառով մեկնումի ժամը՝ տեղւոյն վրայ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին վերապատուելի Փրոֆ. Գ. Խայիկեան Լիւքսէմպուրկի սրահին մէջ կը քարոզէ՝ նիւթ ունենալով «Ս. Մեսրոպ ռահվիրայ հայ մշակոյթի եւ իր քրիստոնեան նկարագիրը»: Մասնաւոր պաշտամունք Ս. Սահակ Մեսրոպի տօնին առթիւ, 58 rue Madame, métro N. D. des Champs:

ԴԵՌ ՋԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»

կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 Ֆր.:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ կազմակերպութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» ԽՈՒՄԲԻՆ:

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալօն Ալամպրայի օդասուն պարտէզին մէջ:

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով այս պարահանդէսին պիտի նուագէ Մարսէյլի Ռատիօ կայանի նուագախումբը Marcel Dubel եւ երգիչ (ֆանթէզիսթ) MARCEL GAY:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլ Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց՝ Սահակ Մեսրոպի տօնակատարութեան պահուն՝ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր բարերար հանգուցեալ Ապետ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆի յիշատակին, որ այս տարի նուիրագործուած է նաեւ բարերարին անունին եկեղեցիին մէջ զետեղուած մարմարինյուշագիրով:

Տէր եւ Տիկին Յօզէֆ Գ. Տուտի-Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Տուտի-Փափազեան, Տիկին Էլիզ Քէօսէեան եւ աղջիկը Օրիորդ Զապէլ Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Սիհրան Տուտի-Փափազեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Ֆ. Տուտի Փափազեան, Այրի Տիկին Արաքսի Ասլրաթեան եւ աղջիկը (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Արթինիկ Տուտի Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կ. Պարսումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օ. Փապուճեան եւ զաւակը Տէր եւ Տիկին Վազարշ Ասլրաթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Ասլբաթեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Կ. Հաճի Մարտիրոսեան (Պուլկարիա), ինչպէս նաեւ Թապաքեան, Ումուրչաեան, Իսճիեան, Մչիկեան, Վեզիրեան, Տիլսիզեան, Կարապետեան, Աճէմեան, Իարիթամեան, Մամիկոնեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, քեռկնոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԳԱԳԻ ՏՈՒՏԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Կիւմիւշեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 6ին իր բնակարանին մէջ, 9 rue Calmels, Bois Colombes, 74 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առաւօտ ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Bois Colombesի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Փափազեան, Օր. Մարի Փափազեան (Վենեզուէլլա), Բժիշկ Պ. Գէորգ Փափազեան (Նիւ Եորք) եւ բոլոր ազգականները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն հօր եւ ազգականին

Պ. ՍԱԿՈՒ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ (Կարնեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ 5 Յուլիսին Creteilի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ ժամը 10.30ին Creteilի գերեզմանատան մէջ:

Հաւաքավայր հիւանդանոցին առջեւ, ժամը 9.30ին:

★ Հանգուցեալը 43 տարիներու ընթացքին թէ Իզմիրի եւ թէ Գահիրէի մէջ իր սեփական տպարանով լոյս ընծայած է բազմաթիւ հատընտիր եւ պարբերաթերթեր, գիրքեր, որոնց կարգին Ա. Ալպօյաճեանի պատմութիւն Հայ. Կեսարիոյ եւ Ա. Պէտէվեանի ութլեզուեայ բուսաբանական բառարանը: Պ. Յ. Փափազեանի մահով կ'անհետանայ հայ գիրին ու գիրքին նուիրուած անխոնջ աշխատաւոր մը:

Մեր ցաւակցութիւնը իր պարագաներուն:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ եւ շրջակայքի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան աւագամական քառաթերու բաժանումը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, Յուլիս 10, ժամը 10էն սկսեալ տեղւոյն հայ դպրոցի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէին կազմակերպած է դաշտահանդէս մը հերոսներու յիշատակին, այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ մատչելի պիւֆէ: Ներկայ կ'ըլլան Տէր եւ Տիկին Մարութեաններ: Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, որուն համար վարձուած է առաջնակարգ նուագախումբ մը: Շրջաններէն եկողներ կրնան առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել St. Julien:

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՐՄԵՆԻԱ երկսեռ երգչախումբի եւ Մայր եկեղեցւոյ երգեցիկ դասու անդամոց մնչեցեալներու հոգւոյն ի յիշատակ, հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի, կիրակի 10 Յուլիս, ժամը 10ին, Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյն մէջ: Կը մասնակցի երկսեռ խումբը իր ամբողջ կազմով:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ: Այս առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Ազգ. վարժարանին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ տարեվերջի հանդէսը 14 Յուլիսին կիրակի օր ժամը 14ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բոլոր հայրենակիցները: Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ վիճակահանութիւնը:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.— 1950ի տարեշրջանի «Կոյամարտ» օրացոյցին լաւագոյն նկարի մը գծագրութեան համար բացուած մրցումը որ կը խորհրդանշէ Հ. Յ. Դ. 60ամեակը: Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնս կուգայ յայտարարել որ առաջին մրցանակը շահած է Նոր Սերնդական ընկեր Սմբատ Տէր Նազարէթեան (Պուլվար Օտտոյի Խատիսեան խումբէն):

Բ.— 19 Մայիս Նոր Սերունդի դաշտահանդէսութեան առթիւ կազմակերպուած միջմասնաճիւղային Volley ballի մրցումը շահած է Պուլվար Օտտոյի Խատիսեան խումբը:

Գ.— 9 Ապրիլի Նոր Սերունդի ընդախաղի մրցումին որ տեղի ունեցաւ մեծ բազմութեան մը ներկայութեամբ, յաղթական մնացած երեք խումբերու Գոմոն, Սէն Լու, Պուլվար Օտտօ հանդիպումը և վերջնական արդիւնքը պիտի յայտարարուի յառաջիկայ 17 Յուլիսին կազմակերպուելիք ողիմպիականին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Վարչ.

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Daumesnil - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

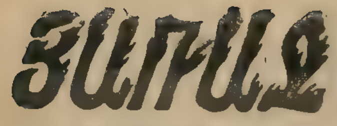

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 9 JUILLET 1949 Շաբաթ 9 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5893–Նոր շրջան թիւ 1304

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀԵՂՈՒԿԸ

Անցած են այն երանելի օրերը, երբ Ամերիկացի բռնելով «պատուելի» միայն կը հասկնային Արեւելքի մէջ:

Վերջին պատերազմէն ի վեր Արեւելքը Ամերիկան ճանչցաւ իբրեւ զինուորական: Ու նաեւ՝ իբրեւ գործի մարդ (businessman):

Քարիւղը ձգողական այնպիսի ուժ մը ունի, որ երբեք նկատի չառներ միջոցը — հեռաւորութիւնը :

Սէուտի Արաբիան հազարաւոր քիլոմեթրներով հեռու է Միացեալ Նահանգներէն, եւ սակայն ամերիկեան դրամագլուխը այսօր հարիւրաւոր միլիոններ կը ծախսէ՝ այդ երկրի հարուստ եւ կոյս նաւթահորերը շահագործելու համար :

Միացեալ Նահանգները քարիւղի ամենամեծ արտադրիչն ու սպառիչն են միանգամայն ամբողջ աշխարհի մէջ (100ին 60): 1943ին արտադրած են 204 միլիոն թոն: 1939էն 1947 Ամերիկայի մէջ քարիւղի սպառումը աւելցած է 100ին 75 համեմատութեամբ, մինչ Եւրոպայի մէջ՝ 100ին 50, արտադրութեան պակասին եւ սեղմումներու պատճառաւ :

Ամերիկա կը վախնայ, որ քսան տարիէն սպառումը 100ին 35 պիտի աւելնայ, մինչ արտադրութիւնը 100ին 30 պիտի պակսի, որով տարեկան 150 միլիոն թոնի բաց մը պիտի ունենայ :

Այս է պատճառը, որ Ամերիկա ամէն կողմ քարիւղի աղբիւրներ կը փնտռէ :

Սէուտի Արաբիոյ նաւթահորերուն ընդհանուր պահեստը կը հաշուեն աւելի քան 500 միլիոն թոն: Տասնեակ մը տարիէ ի վեր է միայն, որ սկսած են շահագործուիլ այդ շրջանի քարիւղները: Ներկայիս տարեկան արտադրութիւնն է 3 միլիոն թոն: Երբ անհրաժեշտ աշխատանքը հոն լրանան, 1951էն սկսեալ արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի:

Առաջին անգամ 1931ին էր, որ ամերիկեան Սթանտարտ Օյլ ը կերութիւնը Պահրէյն կղզիներու մէջ պրպտումներ կատարելու իրաւունք ձեռք բերաւ: 1936ին երեւան հանուեցաւ քարիւղի երակ մը, որուն արտադրութիւնը արագօրէն տարեկան մէկ միլիոն թոնի հասաւ: Պատերազմին սկիզբը Անգլիացիք շահագործեցին զայն, ետքէն Ամերիկացիներուն ձգելու համար իրենց բաժինը: Քովէյթի մէջ Սթանտարտ կէս առ կէս բաժնեկից է անգլիական ընկերութեան մը հետ: Իսկ Հասայի շրջանին մէջ՝ մրցելով «անգլօ-իրանական» քարիւղի ընկերութեան հետ, ամերիկեան «Քալիֆորնիա արաբական ընկ.»ը 1935ին առաջին մենաշնորհ մը ստացաւ, 318.000 քառակուսի մեթր տարածութեան մը վրայ: Այս ընկերութիւնը 1939ին «Թէքսաս Օյլ»ի հետ միանալով, կազմեց «Արաբական Ամերիկեան ընկ.»ը եւ մենաշնորհ ստացաւ 611.000 քառակուսի մեթր տարածութեան մը վրայ, շահագործելի մինչեւ 2000 թուականը :

Նոյն օրերուն «Արաբիոյ Սթանտարտ Օյլ»ը մենաշնորհներ ստացաւ Ասիրի եւ Հիճազի մէջ: 1942ին ամերիկեան ընկերութիւնը գնեց Անգլիացիներու բաժինը: Եմէնի մէջ շինուեցաւ քարիւղային նաւահանգիստ մը: Պարսից ծոցին վրայ կառուցուեցաւ Տահրան ամերիկեան քաղաքը, արդիական ոճով: Taplineի (Trans - Arabian Petrolium cy) նաւթատար խողովակները այս կէտէն պիտի սկսին շինուիլ, Արաբիոյ քարիւղները Միջերկրական փոխադրելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի ճամբով: Կարգի դրուեցաւ էլ Քաթիֆի նաւահանգիստը: 1943ի աշնան Ռաս Թանուրայի մէջ (Սէուտի Արաբիա) բացուեցաւ քարիւղի մեծ զտարան մը :

1946ի վերջերը ամերիկեան երկու կարեւոր ընկերութիւններ՝ Socony Vacuum եւ Standard of Jersey միանալով 22 տարուան համար գնեցին «անգլօ-իրանեան» քարիւղի արտադրութեան կարեւոր մէկ բաժինը եւ երեք ընկերութիւններ համաձայնեցան բանալ նոր նաւթուղի մը:

Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը՝ Ապտիւլ Ազիզ Իպնը Սէուտ 4 շիլին շահաբաժին կը ստանայ դուրս հանուած մէկ թոն քարիւղին համար: Շնորհիւ եկամուտի այս հաստատուն եւ տեւական աղբիւրին, Արաբիոյ կառավարական մեքենան կանոնաւոր կը դառնայ եւ ոսկին առատօրէն կը լեցնէ պետական գանձը:

Վերջերս Փարիզ եկած էր Արաբիոյ դեսպանը եւ կ'առաջարկէր իր երկրէն առատ ոսկի բերել Ֆրանսա եւ ծախել զայն կառավարութեան, փոխարէն գնելով զանազան ֆրանսական ապրանքներ :

Երջանիկ Արաբիա :

Լոնտոնի մէջ Յուլիս 5էն ի վեր Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչ եւ արտաքին նախարարութեան Ափրիկէ — Միջին Արեւելք բաժնի վարիչ Պ. Ռոլան տը Մարժըրի եւ Անգլիոյ արտաքին փոխ նախարար Պ. Մայքըլ Րայթ կը քննեն երեք մեծ պետութեանց (Անգլիա, Ֆրանսա, Միաց. Նահանգներ) շահերը Միջին Արեւելքի մէջ:

Օրակարգի գլխաւոր հարցերէն մէկն է արաբական աշխարհի թանկագին հեղուկը:

ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ. — Երէկուան խմբագրականին մէջ յիշուած «Գոնիայի ճիհանեան գօլէճը» կարդալ «Գոնիայի ՃԷՆԱՆեան գօլէճը»:

Թուրքիա եւ Ատլանտեան դաշինքը

Արտաքին գործավար Նէճմէտտին Սատաք Անգարայի մէջ թղթակիցի մը հետեւեալը յայտարարած է.—

Երբեք խնդրոյ առարկայ չեղաւ Թուրքիոյ մուտքը Ատլանտեանի ուխտին մէջ: Անմիջապէս աւելցնեմ որ այն շահերը զորս ձեռք պիտի բերէր Թուրքիա այս ուխտին մէջ մտնելով շատ ճիշդ կը մնան այն յանձնառութեանց քով զորս պիտի ստանձնէր: Եթէ նոյնիսկ ստորագրած ըլլայինք Ատլանտեանի ուխտը, Թուրքիոյ դէմ յարձակման մը պարագային արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներէն գլխաւորաբար Անգլիա եւ Ֆրանսա պիտի օժանդակէին մեզի: Ասկէ զատ բնականաբար Ամերիկայի օժանդակութիւնը շատ թանկագին պիտի ըլլայ: Հետեւաբար Ամերիկայի տուած երաշխիքը, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ մեր զինակցութիւնը Ատլանտեանի ուխտէն աւելի ազդու երաշխիք մը կը կազմէ :

Ամերիկեան երաշխիքը Թրումընի վարդապետութիւնն է: Թրումըն 1947ին Քոնկրէսին առջեւ անձամբ կարդաց պատգամ մը թէ Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնն ու անկախութիւնը կենսական կարեւորութիւն ունին Ամերիկայի ապահովութեան համար եւ այս կերպով սկսաւ Թուրքիոյ օժանդակութիւնը: Այս երաշխաւորը յետագային զանազան անգամներ կրկնուեցաւ մեզի :

Միջերկրականի ուխտին գալով, նման ուխտի մը իրագործումը կախում ունի կարգ մը պայմաններէ: Երբ ատենը գայ պիտի քննուին անոնք եւ նոյնիսկ կը քննուին: 1939ի Թուրքեւանգլեւֆրանսական դաշնագիրը այսօր բացառիկ կարեւորութիւն ստացած է, մանաւանդ տրուած ըլլալով Ամերիկայի տուած զօրաւոր երաշխիքը: Եթէ ամերիկեան օժանդակութիւնը քանի մը տարի եւս շարունակուի, մեր բանակը կատարելապէս պիտի մեքենայացուի: Բանակի ծախքերը դիմագրաւելու համար դարձեալ 30 միլիոն տոլարի կազմած պիտի ստանանք :

★ Դեմոկրատ կուսակցութեան պետ Ճէլալ Պայար պատասխանելով կառավարութեան կողմէ իրենց դէմ հրատարակուած ամբաստանութեանց, մանրամասնօրէն կը պարզէ իրենց քննադատութիւնները եւ կ'ըսէ որ «եթէ երկրին մէջ մտավախութիւն կը տիրէ պատճառն այն է որ կառավարութիւնը կը շարունակէ անցեալի սխալները եւ կ'ուզէ կրկնել անցեալ ընտրութեան բռնի մեթոտները »:

ՀԱՅԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ԻՏԱԼԻԱ ԵՐԹԱԼ

Գաղթականաց Կեդր. Օֆիսը կը հաղորդէ որ, եղած դիմումներուն վրայ, Իտալիա հաւանած է վիզա տալ Նանսէնեան Հայերուն, որպէսզի անոնք ժամանակաւոր կեցութեան կարենան Իտալիա երթալ:

Պայմաններուն մանրամասնութիւնները վաղը:

ԴԻՇԵՐԱՅԻՆ յարձակումները շատցած ըլլալով Փարիզի թաղերուն մէջ, թերթերը ոստիկանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն:

Թրումըն լաւատես է

Նախագահ Թրումըն մամուլի ներկայացուցիչներն ընդունելով յայտարարեց թէ 1945 Ապրիլ 12էն ի վեր անդադար կ'աշխատի խաղաղութեան համար եւ թէ պիտի շարունակէ իր այդ խաչակրութիւնը: Աշխարհ դանդաղօրէն բայց ապահով եղանակով մը կը յառաջդիմէ դէպի ընդհանուր խաղաղութիւն, ըսաւ, եւ վստահաբար օր մը զայն ձեռք պիտի բերէ: Շեշտեց թէ համաշխարհային զինաթափութեան մասին բան մը չիկրնար կատարուիլ, մինչեւ որ Միացեալ Ազգերը այդ մասին չհամաձայնին :

Տնտեսական խնդրին անդրադառնալով Նախագահը յայտնեց թէ անոր մէջ ամերիկեան ազգը սակարանական բարապանի (bullish) դերին մէջ կը գտնուի, եւ թէ պիտի պարզէ երկուշաբթի օր թէ յետպատերազմեան թղթադրամի առատութիւնը որքան տեղի տուած է նուազումի շրջանի մը :

Իր այդ զեկոյցին մէջ Նախագահը պիտի խօսի միայն Ամերիկայի մասին եւ չպիտի զբաղի Եւրոպայի, մասնաւորաբար Անգլիոյ տնտեսական խնդրով եւ սխալ յայտարարեց այն լուրը որ, իբր թէ 1950ին Եւրոպա պիտի այցելէ քննելու տիրող կացութիւնը !

ՍՆԱՅՏԸՐ ԱԼ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Ամերիկայի ելմտական նախարար Սնայտըր Փարիզի մէջ իր խորհրդակցութիւնները աւարտեց եւ մեկնեցաւ Լոնտոն: Մեկնած ատեն յայտարարեց թէ գոհ է Ֆրանսայի տնտեսական վերելքէն, ինչպէս նաեւ իր բանակցութեանց արդիւնքէն եւ թէ տնտեսական տագնապին լուծումը պէտք է փնտռել միջազգային դրամական հիմնադրամի մը կազմութեան մէջ :

Հակառակ լրագրողներու հարցումին չպատասխանեց թէ ինչ կը խորհի անգլիականի խնդրին մասին:

Լոնտոնի բանակցութիւններ բաւական դժուար պիտի ըլլան կ'երեւի: Սըր Քրիփս իր ճառին մէջ յայտարարած է նաեւ «մենք պատերազմի դադրումէն ի վեր կ'ուզենք դրամական սակի եւ ապրանքներու փոխանակութեան ազատութիւն, բայց այս բանին համար միւս ազգերն ալ պէտք է համաձայն ըլլան: Մեր բանակցութիւններու շարքերթներու կարօտ են տոլար սթերլինի խնդիրը լուծելու համար, որով վստահ եմ որ ազգը համբերատար պիտի ըլլայ վճռական լուծում մը ձեռք բերելու համար, եթէ նոյնիսկ այդ պատճառով ժողովուրդը նոր սեղմումներու ենթարկուի »:

★ Ամերիկայի արտաքին նախարար Էչիսըն իր կարգին վստահութիւն յայտնեց որ Անգլիա, գաղթապետութիւններն ու Միացեալ Նահանգները պիտի յաջողին տնտեսական դժուարութիւնները լուծելու: Ըսաւ որ Սնայտըրի եւ Քրիփսի միջեւ խօսակցութիւնները սկիզբն են շարք մը երկար բանակցութեանց եւ թէ Մարշըլի օգնութեան նոր բաժինը երբ ստանայ, Անգլիա պիտի կրնայ իր ներածութեանց ծրագիրը ճշդել եւ սթերլինի կացութիւնը ուսումնասիրել :

Նիւ Եորքի սակարանին մէջ սթերլինը զգալի անկում ունեցաւ: Ամերիկեան մամուլին մէկ մասը իրաւունք կու տայ Քրիփսի, ըսելով թէ արժեզրկումը դարման չէ կացութեան: Միւս կողմէ կը մշակուի ծրագիր մը որուն համաձայն Ամերիկա Անգլիայէն պիտի գնէ՝ ռազմական նիւթեր որպէսզի տոլար սթերլինի պայքարը մեղմանայ :

ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

Գրած էինք թէ Խորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին նախագահ Շվէրնիք ընդունելով ամերիկեան եւ անգլիական նոր դեսպանները փափաք յայտնած էր արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնները վերսկսելու :

Ամերիկայի դրամական եւ առեւտրական մեծ հաստատութիւնները վերջերս իրենք ալ փափաք յայտնած էին վերսկսիլ յարաբերութիւնները խորհրդային երկիրներու հետ: Սակայն ամերիկեան պաշտօնական շրջանակները համամիտ չեն այդ բանին :

Արտաքին նախարար Էչիսըն յայտարարեց որ Միացեալ Նահանգներն ու արեւմտեան պետութիւնները անմիջական շահ մը չեն գտներ խորհրդային երկիրներու տնտեսական դժուարին կացութիւնը բարելաւելու մէջ: «Մոսկուան էր եւ ոչ թէ Ուաշինկթընը որ կ'ընդդիմանար առեւտրական փոխանակութեանց, Մարշըլի ծրագրին դէմ իր բռնած ընթացքով: Մոսկուա այժմ կ'ուզէ վերսկսիլ իր արտածումները դէպի Ամերիկա, բայց այժմ մենք տրամադիր չենք ռազմական կարեւորութիւն ունեցող մեր արտադրութեանց արտածման սեղմումները վերցնելու»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՔԱՐԸ ազատ չպիտի ըլլայ մինչեւ որ ճակնդեղի այս տարուան բերքին քանակը յայտնի չըլլայ :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳ. ԼԵԶՈՒ ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԺԳ. եւ ԺԴ. դարերը, երբ Մոնկոլները Եւրոպայի խոշոր մէկ մասին ալ տէրն էին, հարուստ եղած են հռչակաւոր ճանապարհորդներով ինչպէս Մարքօ Փոլօ, Ռիւպրիւքի, Փիան տըՔառփինի եւ Փորտըմոնիցի Օտորիքօ (կամ Օտերիքօ)։

Մեր նիւթէն դուրս կ'իյնայ Օտորիքոյի երկար ճամբորդութեան մանրամասնութիւնները տալ այստեղ, ըսենք միայն որ Հնդկաստանի արեւմտեան ծայրագոյն հարաւը, պղպեղի երկիրը, խալամներէ զերծ ըլլալով Օտորիքօ հոն կ'երթայ, քանի որ նեստորական քրիստոնեաներ կային այնտեղ։ Ապէ Սէյլան ու ապա Մալեզեան Կղզիներէն, Սումաթրա, Ճավա եւ Պոռնէօ հանդիպելէն յետոյ Անամ (Ճամփայի կայսրութիւն) ոտք կը կոխէ ու անկէ նաւով Մանզիի (հարաւային Չինաստան) Սինքալան այսինքն Քանթոն քաղաքը՝ ուրկէ Զէյթօն(*) կ'անցնի, որ շատ հաւանաբար այժմ Ցիուան Չէուն է, Ֆորմոզայի դիմացը, որուն առեւտրական կարեւորութիւնը ի վեր հանած են Մարքօ Փոլօ եւ Արաբ նաւորդները եւ որուն հռչակաւոր նաւահանգիստին մասին գրած է Արաբ մեծագոյն ճանապարհորդը՝ Իպն Պաթութա (1304 — 1377)։

Այդ միջոցներուն Մոնկոլ աշխարհակալները թոյլատու եւ նոյնիսկ բարեկամ էին քրիստոնէութեան, մանաւանդ Նեստորականութեան, որով մեծ հաւանականութիւն կար զանոնք Ցիսուսի կրօնքին դարձնելու, ատկէ՝ յաճախակի առաքելութիւնները կեդրոնական Ասիա ու մինչեւ Չինաստան։ Օտորիքօն ալ մեկնած էր այդ մեծ յոյսով։ Զէյթօն շնորհիւ Մոնկոլ զինուորներու ներկայութեան, որոնց մէկ մասը նեստորական Թիւրքեր էին, նաեւ Հայ եւ Իտալացի վաճառականներու, քրիստոնէական եւ Կաթոլիկ կարեւոր կեդրոն մը դարձած էր այդ միջոցներուն եւ այդտեղ է որ զարմանալի երեւոյթի մը կը հանդիպինք։ Բարեպաշտ Թանգար Հայուհի մը, շքեղ եկեղեցի մը կառուցանել կուտայ, որուն հետեւանքով Փեքինի արքեպիսկոպոսը, բազմարդիւն Ճիովաննի տի Մոնթէ Քորվինօ (1247—1328), Ցիուան Չէուի մէջ իրեն կապուած եպիսկոպոսութիւն մը կը հաստատէ։

Կ'արժէ այստեղ տալ թարգմանութիւնը նամակի մը մէկ քանի հատուածներուն զոր Զէյթօնէն գրած է Փերուճիացի Անդրէաս Ֆրանկիսկեանը, 1326ի Յունուարին.—

« Ովկիանոսի ափերուն վրայ մեծ քաղաք մը կայ որ կը կոչուի Զէյթօն (պարսկերէն), ուր հարուստ Հայ Տիկին մը գմայլելի եկեղեցի մը շինել տուած է։ Ըստ իր զիտաւորութեան, Խանպալիխի (Փեքին) արքեպիսկոպոսը մայր եկեղեցի յայտարարեց զանիկա եւ ցկեանս ժեռաւ եպիսկոպոսին յատկացուց, անոր եկամուտներովն ու կալուածներովը միասին։

« Այս եպիսկոպոսը վախճանած եւ այս եկեղեցիին մէջ թաղուած ըլլալով այն ատեն, հոն դրկեց Փեռեկրինօ եպիսկոպոսը, որ գնաց անմիջապէս որ կարելի եղաւ։ Մէկ քանի տարի այդ եկեղեցին կառավարելէ յետոյ, Փեռեկրինօ աւանդեց իր հոգին 1322ին, Պօղոս Պետրոս առաքեալներու ութօրէքի յաջորդ օրը։ Փեռեկրինօ եպիսկոպոսին մահէն առաջ, չորս տարի Խանպալիխի շուրջ բնակած էի։ Կարող եղայ ի վերջոյ կայսերական թոշակս Զէյթօն փոխադրել տալ, ուր դացի ութը ձիաւորներու փայլուն շքախումբով մը, զոր կայսրը տուաւ ինծի։ Փեռեկրինօ եպիսկոպոսը կ'ապրէր տակաւին։ Քաղաքին մերձակայ անտառի մը մէջ կառուցանել տուի, քանի երկու կրօնաւորներու բաւելիք բնակարան մը, բարձրաստիճան եկեղեցականներու համար չորս սենեակներով։ Կայսերական նպաստէն դատ ուրիշ աղբիւր չունիմ այստեղ եւ տարիկա ձեռնովական արժէքով, կրնայ տարեկան հարիւր ոսկի Ֆլորինի հասնիլ։ Ատոր մեծագոյն մասը ծախսեցի այս բնակարանին շինութեան, որ իր շքեղութեամբ ու զարդարանքներով կը գերազանցէ մեր նահանգին ամենագեղեցիկ մենարաններ։

« Մեր եղբայր Փեռեկրինոյի մահէն քիչ վերջը, արքեպիսկոպոսական հրամանագիր մը ստացայ որ ինծի այս քրիստոնէութեան գլուխ կը կարգէր։ Բազմաթիւ պատճառներ ընդունիլ տուին ինծ այս անուանումը։ Այժմ փոխն ի փոխ կը բնակիմ, փափաքիս համաձայն, երբեմն քաղաքին եկեղեցւոյն, երբեմն անտառի մենաստանին մէջ։ Առողջութիւնս լաւ է եւ, որքան որ ուժերս կը թոյլատրեն, կրնամ տակաւին մէկ քանի տարի աշխատիլ հոգիներու հունձքին համար։ Մարմնոս ճերմակ են սակայն՝ ամբողջովին, ծերութեան մէկ հետեւանքն է ասիկա նաեւ առաքելական յոգնութեանց»։

(*) Զէյթոն աղաւաղումն է Ցը Թունկի, որ արաբերէն գրերով գիթան (չինարէն Գ ձայնը դըրեթէ անհունչ ըլլալուն) կը գրուի։

Անշուշտ պիտի ուզէինք գիտնալ թէ ի՛նչ էր անունը այդ Հայ մեծատուն տիկնոջ, նաեւ իր ամուսնական վիճակը, ծագումը, կենսագրութիւնը, որ դաւանութեան պատկանիլը, եւն., եւն.։ Գուցէ Հռոմէադաւան եղած ըլլար ան, Կիլիկեան շրջանին պատկանելուն համար։ Ի՞նչ եղած է արդ այդ եկեղեցին եւ ի՞նչ ոճով շինուած էր ան, եւ եթէ գոյութիւն ունի տակաւին, ի՞նչ արձանագրութիւններ կան հոն. թերեւս եկեղեցական հին գիրքեր ու ձեռագիրներ ալ գտնուին այնտեղ, կամ արդէն իսկ Վատիկան կամ ուրիշ երկիր մը տարուած ըլլան։ Ամէն պարագայի խիստ հետաքրքրական է գիտնալ թէ ԺԴ. դարուն սկիզբները, այսի՛նքն ասկէ գրեթէ 650 տարի առաջ, Հայ մը, անիկա ալ կին եւ առեւտրական, եկեղեցի շինած ըլլայ Չինաստանի մէջ։ Տարօրինակ է նաեւ տեսնել թէ Հայ իգական սեռին պատկանող մէկը, ասկէ դարեր առաջ, տունը ձգած՝ գործով կը զբաղի։ Գուցէ Հայ բանասէրներու ծանօթ ըլլայ այս պարագան, հարկ է սակայն խոստովանիլ թէ մեր մեծամասնութեան համար, մինչեւ այսօր անծանօթ էր անիկա։

Բայց միայն ասով չաւարտիր Օտորիքոյի օրագրին շահեկանութիւնը Հայերուս համար։ Ուրիշ շատ աւելի հետաքրքրաշարժ եւ արդարօրէն հպարտացնող տեղեկութիւն մըն ալ կայ այնտեղ։ Ահա ատոր պատմութիւնը։

Օտորիքօ երբ նաւով Հնդկաստանի հարաւը, Մալապարի ծովեզրին վրայ գտնուող Քօլումպում (այժմեան Քօլլամ կամ Քուիլօն) քաղաքը կ'երթար՝ այն տեսակ փոթորիկ մը ծայր կուտայ որ թէ նաւապետն եւ թէ նաւորդները կը կարծեն թէ մահը անխուսափելի պիտի ըլլայ։ Կռապաշտները կ'աղօթեն իրենց չաստուածներուն, Իսլամներն ալ Մուհամմէտին՝ սակայն ի զուր, այն ատեն ամէնքը կը խնդրեն Օտորիքոյէն որպէսզի անիկա ալ իր Աստուծոյն դիմէ, որպէսզի ծովը խաղաղի եւ նպաստաւոր հովեր փչեն։ Ֆրանկիսկեան սուրբը կ'աղօթէ, մասնաւորաբար Մարիամ աստուածամօր դիմելով, յետոյ Թանայի չորս մարտիրոսներուն մասունքէն ոսկոր մը առնելով, մեծ յարգանօք եւ ի պատիւ Աստուծոյ կը բարձրացնէ զայն՝ դէպի այն կողմը ուրկէ ամենամեծ ալիքները կուգային եւ ուր փոթորիկը ամէնէն սաստիկն էր ու կոհակներուն վրայ կը նետէ՝ եւ մրրիկը անմիջապէս կը խաղաղի, ծովն ու օդը կը հանդարտին, այն աստիճան որ նաւաստիները կը յայտարարեն թէ ատոր նման անդորրութիւն բնաւ տեսած չէին. եւ այսպէս՝ փրկուած Աստուծոյ կողմէ, ապահով նաւահանգիստ կը հասնին։

Նրանեէլիին այս օրագիրը գրուած էր նախապէս շատ պարզ եւ քիչ մը խառնակ լատիներէնով մը եւ անոր ժամանակին իտալերէնով ու ֆրանսերէնով խել մը թարգմանութիւններն ալ կան, այնպէս որ երեք լեզուներով ձեռագիրներուն թիւը եօթանասունէն աւելի է, եւ անոնք քիչ թէ շատ կարեւոր տարբերութիւններ կը ներկայացնեն իրարմէ։ Լատիներէն մէկ տարբերակէն յայտնի կ'ըլլայ որ Օտորիքօ հայերէն ալ գիտէր։ Այդ ձեռագիրն ալ, հոն ուր փոթորիկը կը նկարագրուի, հետեւեալը կ'ըսէ՝ «Նաւուն պետը, որպէսզի միւսները չհասկնան, մեզի հայերէն յարեց՝ «եթէ հով չունենանք, ձեր ունեցած ոսկորները ծովը պիտի նետենք»։ Գարոն Հ. Մաթրոտ, որ 1932ին աքանչելի գիրք մը հրատարակած է Օտորիքոյի վրայ, ատկէ կը հետեւցնէ թէ անիկա (ինչպէս Մարքօ Փոլօ) Ասիոյ մէջ գործածուած ըլլալու է ժամանակին երկու առեւտրական լեզուները, այսինքն պարսկերէն եւ հայերէն։ Անուանի պատմաբան Ռընէ Կռուսէ, որուն Հայոց պատմութեան առաջին հատորը երեւցաւ 1947ին, համաձայն է այս մասին Մաթրոտի, քանի որ անոր այս խորհրդածութիւնը իրաւացի կը նկատէ։

Ուրեմն, գէթ միջին դարու այդ միջոցին, վաճառականական միջազգային երկու լեզուներէն մէկն էր հայերէնը. ինչ որ մեր առեւտրականներուն հզօր ազդեցութեան եւ համատարած գործունէութեան անառարկելի ապացոյցն է, բան մը զոր մեզմէ շատեր կ'անգիտանային անշուշտ։ Ինչոր անգամ մը եւս կը շեշտէ, մեծ արձելագէտ Սորշիքո Փուքիի խօսքին խորունկ ճշմարտութիւնը՝ «Հայեր դուք չէք գիտեր թէ ինչեր ունիք»։

★

Հոլանտացի շատ զարգացեալ մէկ բարեկամս, որ ՄԱԿի մէջ ամենաբարձր պաշտօնեայ մըն է, հաւաստեց որ Հոլանտական հին գրքի մը մէջ, որուն անունը դժբախտաբար չի յիշեր, եւ որ՝ հեղինակին յիշատակները կը պարունակէր, կարդացած է թէ գրողը ԺԶ. դարու վերջերը կամ ԺԷ. դարու սկիզբները՝ իր վաճառականական ուսումը կատարելագործելու համար՝ Հոլանտայէն Վենետիկ ղրկուած էր, մասնաւորաբար դրամատան գործառնութիւններ եւ անոնց տոմարակալութիւնը սորվելու համար եւ կ'աւելցնէր թէ այն ատեն պարտաւորիչ էր դպրոցին մէջ հայերէն ալ ուսանիլ, իբրեւ առեւտրական միջազգային լեզու։ Կրնանք իրաւամբ այս տեղեկութիւնը նկատել ուրիշ ապացոյց մը թէ հայերէնը, գէթ մէկ քանի դար, միջազգային լեզու մը եղած է։

(Հայաստանեայց Եկեղեցի)

ԳԵՂԱՄ Մ. ԽԱՆԱՄԻՐԵԱՆ

Փարիզի մեծ մարզահանդէսը

Կիրակի 3 Յուլիս, Նաւասարդեան խրախճանք էր, Փարիզի հայրենասէր հասարակութեան համար։ Տարիներէ ի վեր առաջին անգամ էր որ գաղութը կ'ապրէր հարազատ մարզական հանդէս մը։

Ժամանակէն առաջ ժողովուրդը կուգար կը լեցնէր Olierի մարզադաշտը, զարմանք պատճառելով տեղացիներուն։ Մարզադաշտի խորը, վրաններու տակ մարզիկներ, արիներ եւ արենուշներ ի մի հաւաքուած՝ կը գուրգուրային իրարու վրայ։ Տաք ու սիրալիր շունչ մը կը տիրէր ամբողջ մարզադաշտին մէջ։ Հարազատներ իրար գտած էին, տարիներ վերջ։

Բարձրախօսը կը յայտարարէ մարզահանդէսի բացումը, մարզիկներ, արիներ եւ արենուշներ շարք շարք դաշտին մէջ պատուի կեցած են, երբ կը պարզուի հայկական եռագոյնը, անոր ծփանքին հետ հոգիներ կը վերանան։ Երկու հազարի մօտ հանդիսականներու սիրտերն ալ կը սարսռան, ողջունելով ազգային խորհրդանշանը։ Քիչ առաջուան աղմուկը դադրած է։ Բոլորը հաւաքուած այս սրբազան արարողութեան վայրը, անգամ մը եւս կը համակուին ինքնավստահութեան սարսուռներով։ Նրգչախումբը՝ Գ. Ա. Գարթեւեանի ղեկավարութեամբ հնչեցուց «Մարսէյեզը» եւ «Յառաջ Նահատակ»ը։

Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան յանձնախումբի կողմէ կարդացուեցաւ ուղերձ մը որ կ'ըսէր.—

«Այն ազգերը որ կորսնցուցած են իրենց վերելքի հաւատքը, ատրճանաբար ծերացած, մեռած եւ կորսուած են։ Հայ ազգը ինչպէս Հայ ընտանիքը յաւիտենական համարուած են անցեալ սերունդներու կողմէ։ Մեզի կը մնայ՝ անխախտ պահել այդ հաւատքին ուժը եւ փոխանցել գալոց սերունդին։

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի յանձնախումբին նպատակն է միջոցներ ստեղծել հայ երիտասարդին համար, որպէսզի զօրացնէ իր մարմինը եւ միտքը, օժտուի զօրաւոր կամքով եւ դառնայ հաստատ գրաւականը մեր ազգին յարատեւութեան։ Պատիւ ձեզի որ կը պահէք Վահագնի ոգին։ Պատիւ մեր այս փրկարարութեան՝ որուն մէջ պիտի ծաւալին իրենց մկաններու ուժը, ցեղին յարատեւութեան կամքը։ Պատիւ Հայկ. եռագոյնին, որ մեր միութեան ու փրկութեան խորհրդանիշն է, առաջնորդ աստղը մեր ազատ ու անկախ հայրենիքին»։

Տեղին վրայ ընտրուեցան օրուան թագուհին, Տիկին Ալիս Շտիկեան եւ պատուոյ օրիորդները Լիւսի Յակոբեան եւ Անահիտ Գավէգեան։

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները, արիներն ու արենուշները սկսան իրենց խաղերը։ Գնահատելի էին բոլորն ալ, իբրեւ արդիւնք հազիւ հինգ ամսուան աշխատանքի։ Գովելի էր նաեւ կարգապահութիւնը։ Արիներու եւ արենուշներու խաղերը իսկապէս վայելք մը եղան, աւելի վարժ եւ փորձուած։ Գայլիկներու չարաճճի ցատկոտուքներն ու զանազան խաղերը մեծ խանդավառութիւն բատեղծեցին։ Տեղի ունեցան մրցումներ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի մարզիկներու միջեւ (մեծ մասով Նոր Սերունդէն)։

Ահա քանի մը արդիւնքներ.— 100 մեթր վազք, շահեցան, Ա. Արշահամեան, Բ. Մինասեան, Գ. Փափազեան։ Բարձրութիւն ցատքելու մէջ՝ կրտսերներ Ա. Արշահամեան, 1 մեթր 30, Բ. Վարդանեան 1 մեթր 25, Գ. Գումրուեան 1.15։ Բարձրութիւն երէցներ Ա. Յ. Գարաօղլանեան 1 մեթր 55, Բ. Վարդանեան 1.45, Գ. Մինասեան 1.45, բարձրութիւն օրիորդներ, Ա. Օր. Բայթուճեան 1 մեթր 25, Բ. Օր. Գասպարեան 1.15, Գ. Օր. Պօյաճեան 1.10։

Կէս օր է, ընդարձակ մարզադաշտին շուրջ ծառերու շուքին տակ հանդիսականները բոլորուած սեղաններու շուրջ, կ'ուտեն կը խմեն ու կը զուարճանան, խորապէս խանդավառուած տեսարանէն։ Բարձրախօսը կը տարածէր ժողովրդական երգեր։ Մէջ ընդ մէջ կ'երգէին Նոր Սերունդի անդամներ։ Յայտնի դերասան Գ. Շահան Սարեան արտասանեց Վարուժանէն։

Կէս օրէ վերջ սկսան Ֆութպոլի եւ «Վօլիպոլ»ի մրցումները։ Այս առթիւ հրաւիրուած էր Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը եւ կրտսերներու խումբը մրցելու համար Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի դէմ։ Ամէն մէկ դասակարգին համար բաժակ մը տրամադրուած էր։

Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը, որ տարիներէ ի վեր լաւագոյն արդիւնքներ արձանա-

դրուած է ըսսար խումբերու դէմ, նախ յաղթած Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, իր ճարպիկ ու վարպետ խաղարկութեամբ ծանօթ է, ֆրանսահայութեան։ Նախ դաշտ եկան կրտսերները։ Երկու կողմերն ալ բաւական վարպետութեամբ խաղացին, եւ Ալֆորվիլի խումբը շահեցաւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի դէմ 4—3ով։

Ա. խումբը շահեցաւ Ալֆորվիլի Փ. Հ. Մ. Ը. Մ. 4, Փ. Հ. Մ. Մ. 1։ Ինչպէս ըսինք Ալֆորվիլցիները քանի մը տարիներէ ի վեր միասին կը խաղան եւ հետեւողական են, իսկ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի տղաքը հազիւ չորս ամիսէ ի վեր կազմակերպուած, միայն քանի մը բարեկամական մրցումներ կատարած են։ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը երբ լաւ ջօրէն պատրաստուի, մեծ ապագայ կը խոստանայ յառաջիկայ եղանակէն վերջ։ Պէտք է իրարու խաղին վարժուին եւ հետեւին։

Օրուան Թագուհին 2000ական ֆրանք նուիրեց Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ Փարիզի Հայ Մարզականին։ Ալֆորվիլի Նոր Սերունդի մասնաճիւղը հազար ֆրանք նուիրեց Ա. յաղթական խումբին, իսկ Գ. Վ. Գապիկեան, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը.Մ.ի նախագահը հազար ֆրանք Փարիզի Հ. Մ. Մ.ին։ Վօլի պօլի Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի վեց մասնաճիւղերու մրցումներուն մէջ, ֆինալը շահեցաւ Իսի լէ Մուլինոյի խումբը 15—7, Ալֆորվիլի խումբին դէմ։

Կարգը եկած էր ընկեր Բենոյին եւ Գ. Գարեգինի, դափ ու սրինգով եւ Թառով սեղանէ սեղան ոգեւորութիւն ստեղծեցին։ Խանդավառութիւնը չափ ու սահման չունէր։ Ամէն կողմ յեղափոխական երգեր, պար ու խրախճանք։ Ահա բանակումի բոցերը կը բարձրանան, հեթանոսական տարուշանին պէս կը յորդի կրակը, ոգեւորութիւն կուտայ հայորդիներուն, պարիկներուն պէս կը դառնան կրակին շուրջ։ Հին Հայոց հեթանոսական ոգին արթնցած էր, անոնց ուրուականները ձեւ ու մարմին առած կը սաւառնէին մարգագետին վրայ, մինչ կիսալուսինը կը ժպտէր վերէն, իր արծաթ շողերը թափելով բոլորին վրայ, պայծառացնելով հոգիները։

Փարիզի Հայ Մարզականը ամէն միջոց ձեռք առած էր հանդէսին յաջողութեան։ Ամէն բան առատ էր եւ գնահատելի։ Յանձնախումբին օժանդակ անդամները ամէն յոգնութիւն յանձն առած էին։ Մեզ կը մնայ մաղթել աւելի եռանդ եւ կորով, լաւագոյնը կատարելու համար գալիք տարի։

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՄԱՀԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ համար Նոր դրութիւն մը առաջարկուեցաւ բժշկական Ակադեմիային։ Կարգ մը միջոցներ կան ճշդելու համար թէ մէկը իրաւամբ մեռած է թէ ոչ։ Նոր դրութիւնը զոր 25 տարի առաջ երեւակայած էր Տոքթ. Բըպուլյա չէր տարածուած եւ հիմա է որ օրակարգի կ'անցնի։ Ըլլալիքը պարզ է եւ անվտանգ։ Մէկ կամ երկու խորանարդ սանթիմեթր եթէր ներարկել մեռելին։ Եթէ հիւանդը իրապէս մեռած է հեղուկ հո կուգայ, իսկ եթէ նոյնիսկ քիչ քանակութեամբ եթէրը ծծուի մորթէն, կը նշանակէ թէ կեանքը դեռ կը շարունակէ մնալ։

Արտակարգ յաջողութիւն մը

Ամէն տարի այս եղանակին «Քննական ընդհանուր մրցումը (Concours général) կը կատարուի, Ֆրանսայի լիսէներու եւ գոլէժներու ամէնէն ընտունակ աշակերտներուն միջեւ։

Մրցումին մասնակցողներու ընտրութիւնն իսկ կը կատարուի մասնաւոր խստութեամբ։ Ընդհանուր մրցման մէջ յաջողած առաջին երեք աշակերտները կրթական նախարարութեան ծախքով Փարիզ կը հրաւիրուին, համապատասխան ընդունելութիւններով, ճառերով, շնորհաւորութիւններով եւ գովասանքներով։

Պատերազմէն առաջ Հանրապետութեան նախագահն իսկ սովորութիւն ունէր երեք առաջինները ճաշի հրաւիրելու։

Այս ընդհանուր մրցումին արժէքը աւելի եւս կը շեշտուի, երբ գիտնանք որ լիսէի մը տեսչութիւնն եւ ուսուցչական կազմը իրենց համար պարծանքի առիթ կը նկատեն, եթէ իրենց ներկայացուցած աշակերտը 15րդ կամ 20րդ ելլէ մրցման մէջ։ Այնքան դժուար է ան եւ յաղթանակը արտասովոր ընդունակութիւն, պաշար եւ հմտութիւն կը պահանջէ։

Արդ, մասնաւոր ուրախութեամբ կը յայտնենք որ այս տարուան Concours Généralի Classes des Sciences — mathématiquesի բաժինին մասնակցող երկու հարիւր աշակերտներուն մէջ առաջին հանդիսանալով յաղթանակած է Լիոնի Կեդրոնական Լիսէի աշակերտ տասնեւվեց տարու հայ պատանի մը՝ Ռոժէ Յովհաննէս Գալեան, միակ զաւակը Տէր եւ Տիկին Նուպար Գալեանի։

Լիոնի թերթերը այս առաջնութիւնը պարծանք մը կը համարեն իրենց քաղաքին համար եւ երկարօրէն կը դրուատեն լիսէին տնօրէնը, ուսուցիչներն ու յաղթական պատանին։ Պատանին Փարիզ պիտի ընդունուի 11 Յուլիսին։

Որքան գիտենք, Concours Généralի տարեգրութեանց մէջ առաջին անգամն է որ Հայու մը կը վիճակի այս մեծարժէք մրցման առաջնութիւնը։

Պէտք է ըսել որ նոյնպէս բացառիկ ընդունակութիւններով օժտուած է պատանի Գալեանը։ Տարիներէ ի վեր իր դպրոցական վիճակացոյցը իր դասարանին առաջինը ցոյց կուտայ զինք։ Այդ առաջնութիւնը սովորութիւն դարձած է այլեւս իրեն, իր դասընկերներուն եւ իր ծնողքին համար։

Ռոժէ Գալեան, Պոլսոյ եւ Խարբերդի սերունդ, 1933ին Լիոն ծնած ըլլալով հանդերձ, մանկութենէն ի վեր սահուն կերպով կը խօսի իր մայրենի լեզուն։ Նախ իր մօր աշխատութեամբ եւ ապա յաճախելով կիրակնօրեայ դասընթացքին, կը կարդայ հայերէնը։ Այս պարագան կը յիշեցնենք այն աղքատամիտ ծնողներուն՝ որոնք իրենց չփտցած ու ծիծաղելի ֆրանսերէնով կը խօսին իրենց զաւակներուն, որպէս թէ անոնց միտքը չշփոթելու եւ ուսման յառաջդիմութիւնը չխանգարելու մտահոգութեամբ։

Երաժշտութեան մէջ ալ բացառիկ ձիրք մը ի յայտ կը բերէ պատանին Գալեան։ Երեք տարիէ ի վեր սկսած դաշնակի, մասնագէտներու իսկ վկայութեամբ յաջողապէս կը նուագէ Chopin եւ Bach, ինչ որ անհաւատալի կը թուի շատերուն։ Այս տարի Լիոնի Conservatoireի մրցումներուն, 3րդ prix ստացաւ։ Prix կ'ըսենք եւ ոչ թէ accessit, որ պարզ քաջալերանք մըն է միայն։

Շատ յաճախ մեր թերթերուն մէջ կը տեսնենք տողեր՝ որոնք կը տանին ազգային արժանապատուութիւնը կը կապեն յաճախ իր հայութիւնն իսկ ծածկող կոփամարտիկի մը յաջողութեան կամ փ՞դակի մը տրուած ոտքի հարուածներուն։ Ձենք ժխտեր անոնց արժէքը երիտասարդական որոշ շրջանակներու մէջ։ Մենք ալ ըրեր ենք մեր երիտասարդ օրերուն։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՃԱՓՈՆԻ ԳՆՐԱՃՈՒՄԸ

Զանգուածային թշուառութեան առաջքը առնելու համար, Ճափոնցի ժողովուրդին մեծ մասը տրամադիր է որ հսկողութիւն կատարուի ծնունդներու վրայ։ Շարժումը թեր ու դէմ հոսանքներ ստեղծած է։ Այս ծրագրին գլխաւոր հակառակորդներէն մէկն է կաթոլիկ եկեղեցին, իսկ մամուլը եւ միջին դասակարգը կը պաշտպանեն զայն։ Տիկին Քաթօ գլխաւոր ջատագովն է «հսկողութեան» ծրագրին։ «Շուտով բուժարան մը պիտի բանամ, ըսած է, եւ միջինդասակարգըպիտի խուժէ հոն, որովհետեւ ան կ'ուզէ համալսարանական կրթութիւն տալ զաւակներուն, բայց աղքատ դասակարգը պիտի չերթայ հոն, որովհետեւ հին նախապաշարումներուն կապուած է ան տակաւին»։

Կա՞ցի երեք կարեւոր թերթեր համաձայն են ծնունդներու վրայ հսկողութիւն կատարելու ծրագրին։ Երեք ամէնէն մեծ օրաթերթեր նուիրեցին իրենց խմբագրականները պաշտպանելով «հսկողութեան» տեսակէտը։ Թէեւ այս վերջինները աւելի չափաւոր են քան կանացի պարբերաթերթերը։

Նախ քան 1896՝ Ճափոն իր ժողովուրդը կայուն վիճակի մէջ կը պահէր 33 միլիոն, մանկասպանութեան պատճառով։ Սակայն այդ բանը ջնջուեցաւ եւ ներկայիս ժողովուրդը 78 միլիոն է եւչափազանց շատ կ'աճի շնորհիւ ամերիկեան գըրաւող բանակներու առողջապահական միջոցներուն եւ զինուորներու տուն վերադարձին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ, Թլկատինցին եւ իր Քրոնիկները։ Գրեց՝ Հայկ Ժամկոչեան։ Գահիրէ. 1949։ Հասցէ — B. P. 327, Le Caire (Egypte)։

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ, բանաստեղծութիւններ, վըկայեց՝ Ժագ Ս. Յակոբեան։ Գահիրէ։ 1949։ Հասցէ — Pharmacie S. Hagopian, Rue Choubrah, No. 85, Le Caire (Egypte)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒՆՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ե.

ԾԵՐՈՒՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԸ

— Կը հասկնամ կրկին Վեստ Սարգիսի խարդախութիւնները քեզ վիրաւորած ըլլալու են։

— Ան ին մեր ձեռքէն կ'երթայ, աղջիկս։ Թագաւորը, այն թուլամորթ թագաւորը կտակով Անին կը յանձնէ Յոյներուն, իր մահէն ետք. այժմ մենք թագաւոր չունինք, գլուխ չունինք, տէր չունինք։ Անիի գահը թափուր է, այդ գահին համար ով գիտէ ինչեր կը ծրագրէ մերինամակալը իշխան Վեստ Սարգիս։

— Ի՞նչ պիտի ծրագրէ, միթէ դուն ու մեր իշխանները թոյլ կուտա՞նք որ Վեստ Սարգիսը ոտքի տակ առնէ օրինաւոր ժառանգին իրաւունքը։ Չէ՞ որ կենդանի է Գագիկը։

— Այո, կենդանի է, բայց անմեղ զաւակ ի՞նչ պիտի ընէ գայլի ճիրաններու մէջ։ Պատանի Գագիկը փախած է Վեստ Սարգիսի երեսէն, իսկ մեր հայրենասէր իշխանները կոյր գործիք են դարձեր անոր ձեռքը։ Հայաստանը այժմ կը գտնուի խաբեբայ իշխանի մը ափին մէջ, ան թեւ տուած Յոյներէն, կարծես թէ կը ձգտի գահն ալ ձեռք ձգել, նոյնիսկ եթէ քանդուի Հայաստանը։ Ահա թէ ինչըն է որ կը սարսափեցնէ զիս։

— Հայր, միթէ կը քնանա՞ն բոլոր իշխաններն ալ, թոյլ պիտի տա՞ն Վեստ Սարգիսին՝ խլելու Անին ու անոր գահը։

— Չէ, դեռ ամէն բան վերջացած չէ։ Դեռ մեռած չէ Վահրամը, որպէսզի թոյլ տայ Վեստ Սարգիսին յափշտակելու գահը. սակայն ես կը վախնամ որ մեծ վնաս պատճառէ մեզի ու մեր դատին, Յոյներուն օգնութեամբը։ Չէ՞ որ ըստ Յովհաննէս - Սմբատ թագաւորի կտակին, այժմ Յոյներուն կը պատկանի Անին։ Միթէ անոնք այս համեղ պատառէն ձեռք կը քաշե՞ն առանց առիթէն օգտուելու։

— Անիծուին դաւաճանները. անիծուի Վեստ Սարգիսը, որ Հայաստանը արեան ասպարէզ պիտի դարձնէ, գոչեց Գոհար եւ իր աչքերուն մէջ արցունքներ երեւցան։

— Մի վրդովուիր, աղջիկս, ես գիտեմ որ դուն կը սիրես հայրենիքդ, ու կեանքդ իսկ չես խնայեր Անիի համար, ուր մնաց որ մտածէիր Հարպիկիդ համար։ Չէ՞ որ, եթէ Հարպիկդ իյնայ, պատերազմի մէջ, ատիկա փառք մըն է քու անունդ համար։

— Ոչ թէ ան, եթէ ես ալ իյնամ Անիի փլատակներուն տակ, մեծ երանութիւն է ինծի համար։ Ես կը սիրեմ այն տղամարդը, որ կը զոհուի հայրենիքի սիրոյն, եւ ոչ թէ անարգ զինուորի մը նման փախուստ կուտայ կռուի դաշտէն։ Ես կը ճանչնամ մարդիկը։ Հարպիկը վախկոտներէն չէ, եւ վայ այն մարդուն, որ անոր սուրին բերանը կ'իյնայ։

— Այո, Գոհարիկ, այո, իմ յոյսս ալ Հարէլի որդիներուն վրայ է։ Ես գիտեմ որ բոլորն ալ, չորս եղբայրներ — որոնց թիւին մէջ է քու Հարպիկդ — քաջ հայրենասէրներ են։ Անոնք փախուստ չեն տար կռուի դաշտէն։ Իսկ Հարպիկը, այդ ազնիւ, անձնուէր տղան, արժանի փեսացու է քեզի։

— Այո, անոնք արժանի են գովասանքի, հայր, եւ պիտի տեսնես որ քու աղջիկդ ալ ետ պիտի չմնայ անոնցմէ, պատասխանեց Գոհարիկ, եւ աչքերը փայլեցան տեսակ մը ոգեւորութեամբ։

Վահրամ յուզուեցաւ. գրկեց աղջիկը եւ համբուրեց անոր անբիծ ճակատը։ Սակայն հանգիստ չէր սիրտը, կը զգար որ չարագուշակ բան մը կը պտտէր Անիի գլխուն ....

Զ.

ՊԱՅՏԻ ՏԵՂ ՍՈՒՐ

Տաղտկալի աշունը սկսեր էր։ Թափեր էին ծիծեռնակները, դաշտերն ու լեռները գունատեր, գորշ գոյն էր առացեր երկինքը, որուն վրայ կը սողային անվերջ, վհատեցուցիչ ամպեր։ Բնութիւնը կը մեռնէր։ Կը մեռնէր օրէ օր, դարնան կրկին արթննալու, կրկին զուարթանալու յոյսով, իսկ մարդկանց սրտերը կը պատէր տեսակ մը թախիծ, տեսակ մը կսկիծ։ Ամէնքը կը զգային, թէ ձմեռ մըն ալ կ'երթար գլորուելու յաւիտենականութեան գիրկը, եւ թէ տարի մըն ալ կը մօտենային դէպի անդառնալի կորուստը ... ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(11)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ կազմակերպութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» ԽՈՒՄԲԻՆ :

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալօն Ալամպրայի օդասուն պարտէզին մէջ :

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով այս պարահանդէսին պիտի նուագէ Մարսէյլի Ռատիօ կայանի նուագախումբը Marcel Dubel եւ երգիչ (ֆանթէզիսթ) MARCEL GAY:

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մօտաւոր Արեւելքի (Արաբական երկիրներ եւ Իսրայէլ) խնդիրներու լուծման մասին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ տեղի ունեցած բանակցութիւնները վերջացած են եւ երկու տէրութեանց տեսակէտները համերաշխած են :

Անգլիոյ արտաքին նախարար Պեւին Լոնտոն հրաւիրեց Անդրյորդանանի Ապտուլլահ թագաւորը: Իրաքի խնամակալ Էմիր Ապտուլիլլահ արդէն Լոնտոն կը գտնուի: Անդրյորդանանի վարչապետ Թաուֆիք փաշան իր աղջկան հետ կը հասնի Լոնտոն գալ շաբթու, իսկ Էմիր Խորիս էլ Սէնուսի ալ Յուլիս 15ին կը ժամանէ :

Արաբական երկիրներու անգլիական դեսպաններն ալ ներկայ պիտի ըլլան Յուլիսի վերջը գումարուելիք խառն նիստի մը որուն օրակարգն էր Պաղեստինի արաբ փախստականներու վերադարձի խնդիրը, Իսրայէլի հետ հաշտութիւնը. Եգիպտական վարչաձեւը եւ արաբական կառավարութեանց դիրքը Իրաքի եւ Անդրյորդանանի քաղաքական ծրագիրներուն հանդէպ :

Լօզանի խորհրդակցական ժողովէն դարձին Իսրայէլի պատուիրակները յայտնեցին թէ Միացեալ Նահանգները ճնշում կը բանեցնեն արաբ գաղթականները վերընդունելու մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈԼԻ խմբաւորման մէջ պառակտում մը առաջ եկաւ: Այս խմբաւորման խորհրդարանական խմբակը վերջերս իր շարքերէն հեռացուց Սէն է Մարնի արմատական – ըւկերվարական երեսփոխան Պէկուէնը որ իրենց յարած էր: Մըլէօնի դաւառական ընտրութեանց եւ երեք ծերակուտականներու մասին ալ միջադէպեր պատահած էին որու հետեւանքով խորհրդարանական խմբակին նախագահ եւ կոլիստներու տնօրէն, խորհուրդին անդամ Ժիաքքոպի բողոքեց զօր. տը Կոլի, ըսելով թէ «խմբաւորումը» (rassemblement) կուսակցութեան դոյն կը ստանայ: Կոլիստներու տնօրէն խորհուրդը երէկ նիստ գումարելով պընդեց Պէկուէնի հեռացման վրայ, այս պատճառով Ժիաքքոպի հրաժարեցաւ, ինչ որ մեծ աղմուկ հանեց հրապարակին վրայ: Այժմ կ'աշխատին որ ետ առնէ իր հրաժարականը:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ եւ կազի գործաւորները շարժական գործադուլ մը ըրին անցի օր, որու հետեւանքով ամէն թաղի մէջ, փոխն ի փոխ ժամերով անգործութեան դատապարտելով աշխատանոցները եւ տանտիրուհիները: Այս գործադուլը եղած էր առանց նախապէս ազդարարութեան: Թերթերը քաղաքական նպատակով եղած այս անկարգութիւնը կը դատապարտեն եւ կը պահանջեն կառավարութենէն միջոցներ ձեռք առնել: Երէկ ալ կազի հայթայթումը պակսած էր: Բանուորները թոշակի նոր յաւելում կը պահանջեն :

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 7րդ հանգրուանը Սապլը Լա Րօշէլ, 92 քիլոմեթր, կատարուեցաւ «ժամացոյցի դէմ» մրցումով: Այս ձեւը հետեւեալն է. ամէն մրցորդ, ամենավերջինէն սկսած, իրարմէ երեքական վայրկեան վերջը կը մեկնին, եւ ով որ ամենակարճ ժամանակի մէջ կտրէ ճամբան, ան կը շահի: Այսպէս, առաջին անգամ մեկնեցաւ 88րդը Հօօկ, իսկ ամէնէն վերջ՝ դեղին շապիկ Մարինէլլի: Այս հանգրուանը շահեցաւ իտալացի Քօփփի 2 ժամ 18 վայրկեանէն: Երկրորդն էր զուիցերիացի Քիւպլէր: Ընդհ. դասաւորման գլուխն է դեղին շապիկ Մարինէլլի, որ 8ուկէս վայրկեան առաւելութիւն ունի երկրորդէն՝ Քիւպլէրէն: Նոր հանգրուանն է Լա Րօշէլ Պորտօ, 262 քիլոմեթր:

ՊԱԼԱՆԵԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ — Երէկ գրած էինք թէ Լիոնի մէջ կը դատուի երիտասարդ Հանրի Պալաճեան իբր սպանիչը իր ազգականին գործագործ Զօպանճըքեանի որու դիակը 1945 Յունուարին գտնուած էր Տիւկէքլէն փողոցի իր բնակարանին մէջ, մուրճի հարուածի մը տակ մեռած: Առաջին անգամ արձակուած, մէկ տարի վերջ քոմիսէր Ժովէի յարչարանքին տակ ըսած էր թէ ինք եւ Զուլֆաեանն են սպանիչները: Ոստիկանութեան մայրապ ծեծին հետեւանքով Զուլֆաեան մեռած էր եւ այս պատճառով Ժովէն 5 տարի խցարգելութեան դատապարտուած էր, իսկ իր օգնականները 2ական տարի բանտի, այս վերջինները յետաձգման պայմանով: Պալաճեան կը պնդէր թէ ինք բռնութեան տակ ըսած էր եւ թէ ոճիրի պահուն Փարիզ կը գտնուէր: Դատարանը լսեց 18 վկայ, որոնց վկայութիւնները խառնաշփոթ էին: Կին մը նախապէս յայտարարած էր որ Պալանեանը տեսած էր ձեռքը արիւնլուայ, բայց յետոյ ըսաւ թէ վախէն այդպէս ըսած էր: Ոստիկանական քննիչ Միշէլ հաստատեց թէ ամբաստանեալը բացակայ էր դէպքի պահուն: Հակառակ դատախազին պահանջին, երդուեալները մերժողական պատասխան տուին բոլոր հարցումներուն, որով Պալանեան ազատ արձակուեցաւ: Սըրահը ծափահարեց այս վճիռը:

ԴԱՄՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ՝ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, ձեռնարկութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուլ. Սատոյի Վռամեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խատիսեան խումբին, եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Խ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ եւ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն երթ մը կազմակերպած է այս կիրակի օր, դէպի Անկէն, Հ. Յ. Դ. Թանգարանը: Արձանագրուիլ Café des Sports, ուրկէ autocarները պիտի մեկնին կիրակի առաւօտ ժամը 9ին:

Այրի Տիկին Եպրաքսէ Ս. Գանտիլեան եւ զաւակը Ժան Գանտիլեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սմբատեան, Տէր եւ Տիկին Կիւլակոսեան, Տէր եւ Տիկին Գույումճեան, ինչպէս նաեւ Չէքիճեան, Մխիթարեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր, կնքահօր, աներհօր եւ ազգականին

Պ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆՏԻԼԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 7 Յուլիսին, 55 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ 40 Allée des Moulineaux, Իսի լէ Մուլինօ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Երկուշաբթի 11 Յուլիս, ժամը 1.30ին : Պիտի հաւաքուին իր բնակարանը :

Մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ եւ շրջակայքի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան անդամական քարթերու բաժանումը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, Յուլիս 10, ժամը 10էն սկսեալ տեղւոյն հայ դըպրոցի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ — Պ. Յակոբ Փափազեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Պիպէրեան, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նըւիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին, եւ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Մարզական Միութեան Յանձնախումբը մտադրած է յառաջիկայ տարուան համար սարքել Ֆրանսահայ ընդհ. ողիմպիական մը, սերտ գործակցութեամբ բոլոր մարզական կազմակերպութիւններու, (Մարսէյլ, Կեդր. Ֆրանսա եւ Փարիզ) :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին բոլոր մարզիկները (գնդախաղի, պասքէթ պօլի, վօլի պօլի, ցատկելու, գունտ, սկաւառակ եւն.):

Այս կիրակի դաշտավայրը առաւօտեան ժամը 9—12, Montrouge, 11 rue d'Arcueil, արձանագրութեան եւ լիսանսներու վերջնական ստորագրութեան համար :

ԼԻՈՆԻ եւ Շրջ. ազգ. միութեան կեդր. վարչութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հայ հասարակութեան որ, այս կիրակի առաւօտ Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ (69 rue Louis Blanc), հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ գաղութս ժամանող Վիէննայի Հայոց հոգեւոր հովիւ՝ ԵՂԻՇԷ վրդ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Գեղունի տան մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ԴԱՄՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ պարտէզին մէջ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ մատչելի պիւֆէ: Ներկայ կ'ըլլան Տէր եւ Տիկին Մարութեաններ: Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, որուն համար վարձուած է առաջնակարգ նուագախումբ մը: Շրջաններէն եկողներ կրնան առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել St. Julien :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւանքին 52րդ տարեդարձին առթիւ 7 Օգոստոսի դաշտահանդէսին Պոմոնէն երթալ փափաքողները, արձանագրուելու համար դիմեն հետեւեալ ընկերներու, նախօրօք ապահովելու համար իրենց երթուդարձի տոմսերը: Լաոզիէրի շրջան ընկերներ՝ Եօթնեղբայրեանի եւ Ե. Տէր Մեսրոպեանի: Պոմոնի շրջան ընկերներ՝ Կ. Կարապետեան եւ Գրիգոր Քէօտիրեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Յուլիս 10ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Այրի Տիկին Վերգին Գառնիկեանի, Գառնիկ, Արամ, Զարեհ Գառնիկեաններու ինչպէս նաեւ Անիտա, Ներսէս, Բերկրուհի եւ Սամաթիոյ դէպքին հերոսներէն Արտաշէս Միսաքեաններու համար: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՓԱՐԻԶԷՆ Յ. Զըղըրկանեան ընտանիքը իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէսին Պ. Աբրահամ Սալլապաշեանի եւ իր պարագաներուն Պ. Ստեփան Սալլապաշեանի մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի միջոցով փոխան ծաղկեպսակի Տէսինի վարժարանին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Տարեվերջի հանդէսը 14 Յուլիսին, հինգշաբթի ժամը 14ին Օհանջանեան ակումբին մէջ :

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բոլոր հայրենակիցները: Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ մըրցանակաբաշխութիւնը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 10 JUILLET 1949 Կիրակի 10 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5894—Նոր շրջան թիւ 1305

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Այսօր՝ կիրակի, կէսօրէ վերջ տեղի կ'ունենայ Սէվրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, նախագահութեամբ նախկին ծերակուտական եւ նախայար Գ. Ժիւսթէն Կոտարի, որ վերջերս Վենետիկ ղրկուած էր Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ, Միխիթարեանց Աբբահօր յանձնելու համար Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանը :

Ճիշդ հարիւր տարի առաջ, 1849ին տեղի ունեցած էր Մուրատեան վարժարանի «պաշտօնական բացումը» Փարիզի մէջ: Ուրեմն հարիւրամեակ մըն ալ այս :

Հնդկահայ ազգային ծանօթ բարերար Սամուէլ Մուրատի կտակած գումարով առաջին անգամ 1835 Հոկտեմբերին Փատուայի մէջ է, որ հիմնուած էր համանուն վարժարանը: Շուրջ տասը տարի իտալական այդ քաղաքին մէջ ծանր պայմաններու տակ շարունակելէ վերջ իրենց կրթական գործը, վենետիկեան հայրերը Ֆրանսայի Լուի Ֆիլիփ թագաւորէն արտօնութիւն առին Փարիզ փոխադրելու համար Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը: Այս նպատակով գնեցին Փարիզի 15րդ թաղամասին մէջ rue Monsieur թիւ 12ի հոյակապ շէնքը, ուր փոխադրուեցան 1846 փետրուար 11ին:

Վարժարանի տարեկան մրցանակաբաշխութեան հանդէսներուն նախագահած են կրթական նախարար Լամարթին, յայտնի բանաստեղծը, Կիզօ եւ այլ պետական ծանօթ դէմքեր :

Դպրոցը 1851ին տուաւ իր անդրանիկ շրջանաւարտները, որոնց մէջ էին յայտնի հրապարակագիր եւ Իզմիրի «Արեւելեան Մամուլ»ի հիմնադիր Մատթէոս Մամուրեան եւ Յովհաննէս փաշա Սաքըզ, Օսմ. կայսրութեան պետական գանձի նախարար: Յետագայ տարիներու շրջանաւարտներուն մէջ եւս կան ականաւոր դէմքեր, Մարկոս Աղաբէկեան եւայլն:

Վարժարանի տեսուչն էր Հ. Գաբրիէլ վրդ. Այվազովսկի, եղբայրը աշխարհահռչակ ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկիի: 1854—55 Վենետիկի միաբանութեան մէջ ծագած անհամաձայնութեանց հետեւանքով, երեք վարդապետներ՝ Հ. Գ. Վ. Այվազովսկի, Հ. Խորէն Վ. Գալֆայեան (Նար պէյ) եւ եղբայրը Հ. Ամբրոսիոս Վ. Գալֆայեան (նոյնքն իշխան Գուիտոն Լուսինեան) հայ առաքելական եկեղեցին գիրկը վերադառնալով Փարիզի մէջ բացին «Հայկազնեան» անուն նոր վարժարան մը որ երկար կեանք չունեցաւ եւ հրատարակեցին «Մասեաց Աղաւնի» թերթը, զոր նոյնքն Գաբր. եպս. Այվազովսկի շարունակեց իր ծննդավայրին՝ Թէոդոսիոյ մէջ (Ղրիմ):

Հակառակ իր անցուցած այս մեծ տագնապին, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը կանգուն մնաց մինչեւ 1870, երբ Ֆրանքօ-գերման պատերազմին պատճառաւ փակուելով փոխադրուեցաւ Վենետիկ՝ հոն ձուլուելու համար Ռափայէլ Ղարամեանի կտակով բացուած վարժարանին հետ, որ այնուհետեւ կոչուեցաւ Մուրատ Ռափայէլեան: Փարիզի շէնքը ծախուեցաւ 1881ին:

Այնուհետեւ պէտք եղաւ սպասել 58 տարի, մինչեւ 1928 թուականը, երբ հանգուցեալ Հ. Յովհ. Վ. Աւգերեան եւ Հ. Քերովբէ Վ. Չրաքեան Փարիզ գալով, Սէնի ափերուն վրայ գնեցին այսօրուան փառաւոր ապարանքը :

Նորաբաց վարժարանը փայլուն շրջան մը բոլորեց մինչեւ 1939, երբ պայթեցաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը: Ինչպէս 1870ին, այս անգամ եւս դպրոցը փակուեցաւ պատերազմին պատճառաւ եւ ռմբակոծումներէն մեծապէս վնասուեցաւ :

Մխիթարեան հայրերը յուսահատիլ չեն գիտեր: Զինադադարէն անմիջապէս վերջ, անձնուէր տեսուչը՝ Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան եւ ընկերները վերադարձան Փարիզ եւ ձեռնարկեցին վարժարանի վերաբացման: Շնորհիւ ժողովրդական նուիրատուութեանց եւ վարիչներու անխոնջ աշխատանքին, շուտով դարմանուեցան վէրքերը, դպրոցը նորոգուեցաւ ու բարեզարդուեցաւ եւ բոլոր երկիրներէ աշակերտներ եկան շուտով:

Ցոյց կայ, որ գալ տարի վարժարանը պիտի տայ արդէն իր նոր շրջանի առաջին ընթացաւարտները :

«Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան» հանդիսասրահը, որ ռմբակոծումներէն քանդուած էր, ներկայիս վերաշինուելու վրայ է եւ կրկին պիտի դառնայ Փարիզի հայութեան ժամադրավայրը:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը սփոփարար ովասիս մըն է այս համայնակուլ ոստանին մէջ, ուր սպիտակ ջարդը կը սպառնայ մեր երկսեռ նոր սերունդին :

Մշակոյթի այս վառարանէն կ'օգտուին սակայն միայն անոնք, որ բախտէն նպաստաւորուած են եւ կամ բարերարի մը աջակցութիւնը կը վայելեն:

Որքան բաղձալի պիտի ըլլար միջոցներ ստեղծել, որպէսզի ժողովուրդին բոլոր զաւակներն ալ օգտուէին Մխիթարեանց այս հիմնարկութենէն, որ արժանի է ամէն քաջալերութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Դաշնակցական յաղթանակ Սուրիա-Լիբանանի մէջ

Գրած էինք թէ Սուրիա Լիբանանի մէջ Յունիս 19ի կիրակի օր, զաւառական ժողովի վիճակով դադրած 14 անդամներու ընտրութեան մէջ Դաշնակցական ցանկն է որ յաղթանակած է:

Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները.—

Հալէպի 8 ազգ. երեսփոխաններու ընտրութեան մասնակցած են իրենց ազգ. տուրքը վճարող 3087 ընտրողներ որոնց 3082ը քուէարկած են Դաշնակցական ցանկը:

Պէյրութի 6 երեսփոխաններու ընտրութեան համար 4427 քուէին 3323ը ստացած է Դաշնակցական ցանկը :

Հալէպի մէջ «յառաջդիմականները» չխայտառակուելու համար ձեռնպահ մնացած են: Իսկ Պէյրութի մէջ բոլշեւիկ - հնչակ - ռամկավար միասնաբար աշխատեցան, բայց չարաչար պարտուեցան:

Ընտրութիւնները անցան խաղաղ եւ առանց միջադէպի :

Ընտրուեցան ընկերներ Մովսէս Տ. Գալուստեան, Ատուր Գապաքեան, Ղազար Զարըք, Աստուր Զալեան եւ Գ. Գ. Խոսրով Շամլեան եւ Ռուբէն Մավիսաքալեան:

Ինչպէս կրնաք Իտալիա երթալ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, իտալական կառավարութիւնը արտօնած է որ դիւրութիւններ տրուին Նանսէնեան Հայերուն, Իտալիա երթալու համար :

Փարիզի իտալական հիւպատոսարանը հետեւեալ հրահանգները հաղորդած է Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակի, անոնց համար որ կ'ուզեն օգտուիլ այս պատեհութենէն.—

1.— Ներկայացնել Նանսէնեան կանոնաւոր անցագիր մը որ ի զօրու ըլլայ ճամբորդութեան տեւողութեան համար :

2.— Ունենալ ինքնութեան կամ բնակութեան կանոնաւոր թուղթ մը, երեքէն տասը տարի տեւողութեամբ :

3.— Վիզայի խնդրագիր մը լեցնել երկու օրինակ, մեքենագիր, հիւպատոսարանին կողմէ տրուած հարցարանի մը վրայ. (հիւպատոսարանի հասցէն.— 50 rue de Varenne, Ա. յարկ, վիզայի գրասենեակ օտարականներու համար):

4.— Ունենալ երկու ինքնութեան լուսանկար, ճակատէն քաշուած, հարցարաններու վրայ փակցուած :

Վիզան կը տրուի 48 ժամէն, միայն երթալու համար: Վերադարձը, այսինքն Իտալիայէն դուրս ելլելը տեղի կ'ունենայ առանց վիզայի :

Տրուած վիզան ի զօրու է 15 օրէն մինչեւ մէկ ամիս, սկսելով յանձնումի թուականէն :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութեան որոշումով, բոլոր ամիսներու առաջին օրերը պիտի կոչուին «Բանակի Օր», որոնց ընթացքին ամէն Սուրիացի իր օրական վաստակին համապատասխան գումար մը պիտի վճարէ, աջակցելու համար բանակին զօրացման :

Եուկոսլաւիա կը դիմադրէ

«ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ ՉՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆՔ»

Եուկոսլաւիոյ դեր-վարչապետ Մոշա Փիժատ Նովիսատ քաղաքին մէջ ճառ մը խօսելով պարզեց «արտաքոց ճակատագիրը Եուկոսլաւիոյ որ բոլշեւիք կուսակցութեան եւ Խորհրդային Միութեան կամքովը դուրս թողուած է ընկերվարական երկիրներու ընտանիքէն, զրպարտութիւններու ենթարկուած, տնտեսապէս պաշարուած է Կոմինֆորմի երկիրներուն կողմէ : Այդ երկիրները կը դաւաճանեն ընկերվարութեան, կը խեղաթիւրեն չքաւորներու միջազգայնութեան գաղափարը, երբ մեզ կը մեղադրեն իբր «ազգայնականներ» եւ Սերպերը կը դրդեն մեզի դէմ ապստամբելու, մինչ իրենք մեզ կը մեղադրեն որ իրենց ներքին գործերուն կը խառնուինք :

« Մենք կ'ըսենք Կոմինֆորմի երկիրներուն, յայտարարեց բանախօսը, թէ մեր երկիրը չպիտի ըլլայ Ռուսիոյ մէկ գաղութը եւ ոչ ալ անոր մէկ նահանգը, որովհետեւ պէտք չկայ շանաձուկի մը բերնին մէջ ցատկելու՝ ուրիշի մը բերանը չիյնալու համար: Ռուսիա արեւմտեան երկիրներուն միացած՝ Գարէնթիոյ վրայ մեր իրաւունքները մերժելով «Շէյլոք»եան սակարկութեամբ մը մեղապարտ է: Կոմինֆորմի երկիր երը իրենց մայրաքաղաքներուն մէջ «աւազակախումբեր» կազմակերպած են Եուկոսլաւիոյ օրինաւոր կառավարութիւնը տապալելու համար: Եուկոսլաւիոյ մասին ճշմարտութիւնը տարածուած է համայնավար երկիրներու մէջ ուր մարաջախտ Թիթոյի վարդապետութիւնը կողմնակիցներ կը գտնէ: Սովետական դիւանագիտութիւնը հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն առաջուան ռուսական դիւանագիտութեան յար եւ նման է: Մեզի դէմ տրուած որոշումը խմբագրուած է Ռուսիոյ մէջ, այնպէս որ ուղեկից պետութիւններն ստիպուած էին ընդունիլ առանց վիճաբանութեան :

★ Եուկոսլաւիոյ տնտեսական պաշարման հետեւանքով Ալպանիա իր կարգին յարաբերութիւնէ կը խզուի միւս համայնավար երկիրներուն հետ, եւ կը մնայ թշնամի երկիրներէ շրջապատուած: Ռուսիա կը վախնայ որ Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա զայն բաժնեն, եթէ Թիթօ չտապալի: Միւս կողմէ ալպանական կառավարութիւնը կը փորձէ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատել Ամերիկայի հետ :

Կարմիրները Շանկայ մտան

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Կարմիր բանակը Շանկայ մտաւ ժողովրդական մեծ խանդավառութեան մէջ: Թափորներ կազմուեցան եւ յաղթականդնացքներ տեղի ունեցան: 250.000նոց բանակ մը զօրանցք կատարեց, իսկ ժողովուրդին թիւը կը հաշուեն մինչեւ 700.000:

Ձերբակալուած է ամերիկեան հիւպատոսը իբր թէ թափօրի կարգադրութեան առթիւ հակառակութիւններ ցոյց տուած ըլլալով: Հիւպատոսարանի երկու պաշտօնեաները երբ գացին պահանջելու անոր արձակումը, անոնք ալ վար դրուեցան եւ դժուարաւ կրցան վերադառնալ ներում խնդրելէ վերջը: Ուաշինկթընի կառավարութիւնը բողոքագիր մը ղրկեց :

Կարմիր բանակին հրամանատար զօր. Զու Թէ յայտարարեց որ Միացեալ Նահանգները Ջինաստանի մէջ իրենց ձախողութիւնը տեսնելով կ'աճապարեն Ճափոնը վերականգնել որպէսզի ծառայեցնեն զայն կրկին Ջինաստանի դրաւման: Զօրավարը կը պահանջէ որ Զօրսերու ժողով մը գումարուի համայնավար Ջինաստանի մասնակցութեամբ, Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը կազմելու համար :

★ Ճափոնի գրաւման հրամանատար զօր. Մաք Արթըր ընդունեց Հիրօ Հիթօ կայսեր այցելութիւնը: Ութերորդ անգամն է որ Ճափոնիկայսրը կ'այցելէ անոր, բայց այս վերջինը շատ կարեւոր կը նկատուի քաղաքական կացութեան պատճառով:

Լիբանանի խռովարարը գնդակահարուեցաւ

Պէյրութէն կը հեռագրեն ուրբաթ օրուան թուականով.— Անթուան Սաատէ, Սուրիա Լիբանանի Փաշական կազմակերպութեան՝ «Հըզպ էլ Ղովմ»ի առաջնորդը, ձերբակալուելէ 24 ժամ վերջ զինուորական ատեանի մը առջեւ դատուելով, գնդակահարուեցաւ, Պէյրութի արեւմտեան ծովափին վրայ: Իր կազմակերպութիւնը, որ լուծուած էր Յունիս 12ին, կը ձգտէր Մեծն Սուրիա մը հաստատել, խռովութիւններ յարուցանելով Լիբանանի մէջ: Աւելի քան 900 անդամներ ձերբակալուած էին: Աւազուտքի բանտին մէջ տեղ մնացած չըլլալով, կալանաւորներուն մէկ մասը Ինէսքոյի շէնքը փոխադրուած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՍՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ձայնագրական ձեւերու մէջ ամենահինը ըլլալ կը կարծուի այն գրութիւնը որ հիմնուած է այբուբենական տառերու գործածութեան վրայ: Հելլէններու մօտ կը գտնենք զայն բաւական զարգացած ձեւի մը մէջ: Խազերու (neumes) ծագումէն ետքն ալ տեւած է ան ու մինչեւ այսօր կը գործածուի, փոխուած ձեւով մը, տեսաբաններու կողմէ:

Հիւկօ Ռիման, neumesներու մասին կը գրէ. — «Խազերը որոնք միջին դարուն գործածուած են ծիսական երգեցողութեանց համար, ուրիշ բան չեն եթէ ոչ տեսակ մը սղագրութիւն (sténographie): Կը գործածէ նաեւ «tachygraphie» բառը:

Արդի ձայնագրութիւնը որուն գործածութիւնը ընդհանրացած եւ ընդունուած է ամբողջ աշխարհի մէջ, կը թուի իր վերջնական ձեւն առած ու անոր վրայ կանգ առած ըլլալ: Սաղմնաւորուած է Ժ. դարու վերջերը, երբ արդէն գործածուած կը տեսնենք գունաւոր գիծ մը (կարմիր կամ դեղին), որ ձայնի հաստատուն աստիճանի մը տեղը ցոյց կուտայ: Այս գիծը որպէս մեկնակէտ կամ սահմանակէտ կը ծառայէր միւս ձայներուն՝ որոնց խազերը կը նշանակուէին աչքի չափով, գիծէն վեր կամ վար, յարաբերական հեռաւորութիւններու վրայ: Կի տ'Արէցցօ, նախ մէկ ապա երեք գծերու յաւելումով ընդլայնեց այս սաղմնային գրութիւնը որ ժամանակի ընթացքին հետզհետէ զարգացաւ, բարեփոխուեցաւ ու իր թերիներուն մէջ լրացուելով յանգեցաւ ներկայ ձայնագրութեան:

Արդի հնգայնը (portée), բաղկացած՝ 5 զուգահեռական գծերէ, կը թոյլատրէ յստակօրէն գրի առնել ոչ միայն ձայներու աստիճանը, այսինքն անոնց յարաբերական բարձրութիւնը, այլ եւ անոնց տեւողութեան արժէքը կամ չափը: Ձայներու այս երկու հիմնական յատկութիւնները որոնցմով կը ստեղծուին մեղեդին ու կշռոյթը, անբաժան են իրարմէ եւ առանց այդ երկուքին զուգորդութեան ոչ մէկ երաժշտ. նախադասութիւն կը կազմուի: Այս սիստեմը թոյլատու է նաեւ յստակօրէն նօթագրելու երաժշտական ամէնէն բարդ գրութիւնները իրենց բազմաձայն ձեւերուն մէջ, գրուած դաշնակի կամ երգէոնի համար: Ու վերջապէս շնորհիւ բանալիներու գրութեան ընդունակ է ամէն տեսակ transpositionի, զանազան լարուածք ունեցող նուագարաններու համար:

Ասով հանդերձ, արդի ձայնագրութիւնը իտէալ գործիքը չէ երգահանի մը ձեռքին մէջ, բոլորովին ի վիճակի չէ թուղթին յանձնելու չափական թէ մեղեդիական բոլոր այն նրբին քմայքները որոնք interprétationի սահմանէն ալ անդին կ'անցնին, եւ հարկադրաբար տարբեր ձեւով կ'արտայայտուին իւրաքանչիւր մեկնաբանողի կողմէ, համաձայն անոնց ճաշակի նրբութեան աստիճանին կամ հեղինակին նախասիրութիւններուն թափանցելու իրենց կարողութեան: Վէճէ դուրս է նոյնպէս որ ներկայ սիստեմը ընդունակ չէ գրի առնելու արեւելեան շարք մը ձայնելեւէջներ իրենց բուն հարազատութեան մէջ: Այստեղ ալ ականջին վստահուած է լրացնել այն ինչ որ անկարող է տալ ձայնագրութիւնը:

Լեզուի մը գրութիւնն ալ զերծ չէ միեւնոյն թերութիւններէն: Գրուած բառը ինքն իր մէջ չոր է ու ցամաք: Արտասանողը կամ արուեստագէտ դերասանն է որ կեանք կուտայ անոր ու երեւան կը հանէ բառին ու խօսքին մէջ թաքնուած շունչն ու հոգին: Նոյնպէս գիրը ինքնին ընդունակ չէ տալու որ եւ է գաւառաբարբառի հնչական թէ ձեւական մասնայատկութիւնները, անոր տեղական առոգանութեան իւրայատուկ գոյնը, եւն.: Աւելորդ է ըսել որ ոեւէ սղագրութիւն, գրականը լլայ թէ երաժշտական, չի կրնար յաւակնիլ լրացնել այսպիսի թերիներ, երբ սովորական գրութիւնը ինքն իսկ անկարող է ատոր:

Հարեւանցի բաղդատութիւն մը փորձելով կը տեսնենք որ գրական լեզուի առաջձը տառերն են որոնցմէ կազմուած են բառերը: Լեզուներ կան որոնց այբուբենը 50է աւելի տառեր ունի, բայց գրական սղագրութեան մէջ տառերու թիւը երկրորդական է, ամէն բառ, ինչ որ ալ ըլլայ զինքը կազմող տառերու թիւը, կը տրուի մէկ նշանով: Միւս կողմէ սակայն լեզուներ կան ուր որ բառամթերքը երթալով աւելնալու վրայ է: Թէեւ արմատներու թիւը սահմանափակ է, բայց առոր փոխարէն կայ, անոնց հոլովումը, խոնարհումը եւ ածանցումը, նախադաս թէ յետադաս մասնիկներով:

Երաժշտութեան մէջ նօթերու թիւը մեծ չէ, բայց երբ հաշուի առնենք ձայներու առնուազն 7 ութունակի տարածութիւնը, կիսաձայներու յաւելումով կ'ունենանք բաւական կարեւոր թիւ մը, որ դարձեալ ոեւէ լեզուի բառամթերքին չի հասնիր: Բայց այստեղ բառերու տեղ կան ձայնի պըտոյտներ, անհունօրէն բազմազան, աւելի կամ նուազ կարեւոր տարբերութիւններով, որոնք տարազի մը տակ չեն մտներ, հետեւաբար իւրաքանչիւր ձայն պէտք է ներկայացնել առանձինն նշանով մը որ իր մէջ պարփակէ ոչ միայն ձայնի աստիճանը, այլեւ, ինչպէս ըսինք, անոր չափական արժէքը, առանց հաշուելու ուժգնութեան թափը, չեշտի տեսակը եւ երանգի աստիճանը: Իսկ բազմաձայն գրութիւնը մեծագոյն բարդութիւնն է որմէ զերծ է զուտ լեզուական սղագրութիւնը:

Երաժշտական սղագրութիւնը ուրեմն շատ աւելի բարդ կազմութիւն մը կոչուած է ունենալ բաղդատաբար գրականին, եւ թերեւս այս է պատճառը որ polyphonique երաժշտութեան առաջած ներկայ զարգացման առջեւ ցարդ քաջութիւն ունեցող մը չէ գտնուած երաժշտական սղագրութիւն մը յօրինելու: Կամ թերեւս փորձելէ ետք նշմարուած է որ ամենայստակ ձեւը ներկայի ձայնագրական սիստեմն է, հակառակ իր դանդաղութեան, (գրի առնելու տեսակէտով):

Ամէն պարագայի մէջ, Պ. Օ. Քիւթահեալեանի յօրինած սղագրութիւնը, զոր անձամբ աչքէ անցուցած եմ, եթէ չհաշուենք transpositionի փշոտ պարագան, ի վիճակի է տալու գոնէ այնքանը ինչ որ կարող է տալ սովորական ձայնագրութիւնը: Թերեւս նուազ յստակ առաջին ակնարկով ընթերցման համար, բայց, ինչպէս հեղինակը կը վստահեցնէ, առնուազն 3—4 անգամ աւելի արագ, գրի առնելու առեն, մանաւանդ զուտ մեղեդիական գրութեանց մէջ: Հեղինակը, որ հմուտ սղագրագէտ մըն է, կը վստահեցնէ նաեւ թէ բազմաձայն գրութեանց համար եւս իր սղագրութիւնը կը ներկայացնէ միեւնոյն յստակութիւնը ընթերցման պահուն եւ միեւնոյն արագութիւնը՝ գրի առնելու պահուն:

Կարելի է առարկել անշուշտ որ երաժշտական սղագրութիւնը կը շահագրգռէ միայն որոշ ու սահմանափակ դասակարգ մը եւ չի կրնար ունենալ գրական սղագրութեան լայնածաւալ չափով գործնական նշանակութիւն: Անոր պահանջը զգալի կրնայ ըլլալ սակայն շարք մը պարագաներու մէջ, ինչպէս օրինակ improvisationի մը կամ առաջին անգամ լսելի անտիպ կամ հազուագիւտ գործի մը ունկնդրութեան պահուն: Այս պարագային մէջ հաւանական է որ իրեն մրցակից ունենայ enregistrementի գիւտը, որ հետզհետէ ընդհանրանալու վրայ է, եւ ինչպէս ամէն մարդ ունէր կախուած լուսատիպ գործիք մը ունի հիմա, անկարելի չէ որ նոյնքան դիւրութեամբ, օր մը ունենայ նաեւ ձայնատիպ գործիք մը, որ աւելի հեշտիւ ու լրիւ կրնայ տալ մանաւանդ բազմաձայն երաժշտութեանց վերարտադրութիւնը:

Իսկ թէ երգահան մը որ աստիճան կրնայ օգտուիլ երաժշտական սղագրութեան ընձեռած դիւրութիւններէն, դժուար է պատասխանել: Կան երգահաններ որոնց աշխատանքի մեթոտը դանդաղ է: Անոնք երկարօրէն կ'որոճան ու կը հասունցնեն իրենց մտապատկերները: Ուրիշներ գրելու մեծ դիւրութիւն ունին. մէկ անգամէն գէթ իր մեծ գիծերուն մէջ կը յօրինեն գլխաւոր կառուցուածքը: Երկու պարագաներուն մէջ ալ քիչ անգամ կը զուգադիպի յիշողութիւնը, եւ վախը չունին չփոթելու կամ կորսնցնելու իրենց մտապատկերները, որքան ալ այլազան ձեւերու տակ յղացուած ըլլան անոնք:

Բոլոր այս նկատողութիւնները վերապահումներ չեն անշուշտ Պ. Օ. Քիւթահեալեանի գործին հանդէպ որ իրապէս հանճարեղ է թէ իբրեւ գաղափար եւ թէ իբրեւ աշխատանք: Ոչ մէկ գիւտ առաջին օրէն ամենակատարեալ է եղած: Ժամանակը կը յղկէ ամէն թերութիւն: Եւ եթէ օր մը որդեգրուի ու գործածական դառնայ, ինչ որ կը մաղթեմ ի սրտէ իմ տաղանդաւոր ու երիտասարդ աշակերտին, ինքնին պարծանք մըն է ամէնուս համար որ միջազգային երաժշտական սղագրութեան մը առաջին հեղինակը Հայ մը եղած ըլլայ:

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը հրաժարիմ Հայութենէ...

ԽՄԲ.— Հատուած մը երիտասարդ հեղինակին խմանցում վէպէն որ մեծ հետաքրքրութիւն շարժեց.—

Ամէն ինչ կը ջղայնացնէր զիս այլեւս, պանդոկի մարդիկը, զաղթականները, աղտոտ գիւղեր: Պանդոկին մէջ, ականջիս տակ, աստիճաններուն վրայ, դռներուն մէջ, փողոցը, կը պոռային կը ճչային: Ծերունիներ, տղեկ կիներ, տղաք, զիրար կը հետապնդէին փողոցին մէջ, ցեխերու մէջ կը թաւալէին, կը հայհոյէին:

Կատաղի ատելութիւն մը ծնած էր մէջս անոնց հանդէպ, անոնց տեսքն իսկ զիս ինծմէ կը հանէր:

Հիմա աւելի զօրաւոր կերպով եկած իմ մէջս տեղ գտած էր այն գաղափարը թէ այս բոլոր դժբախտութիւններուն պատճառը հայ ըլլալս էր:

Այդ օրերուն որոշումս առած էի արդէն: Դեռ չէի գիտեր ընելիքս, աղօտ կերպով կը նախատեսէի սակայն գալիքը....

Քննութիւնները աւարտած էին եւ դացի վկայագիր մը առի համալսարանի քարտուղարութենէն, թէ՝ երկու տարիս աւարտած էի....: Այո, երբ կը մտաբերեմ այդ օրերը, ուշի ուշով կ'ըղձեմ այդ երիտասարդին չարժումները, որ ես էի, հիմա կուգամ այն եզրակացութեան թէ, ան առած էր իր որոշումը այդ օրուընէն իսկ: Դէպքերը որոնք տեղի ունեցան անմիջապէս յետոյ, արագացուցին պարզապէս, գահավիժեցին իրերու այդ վիճակը:

Ըսի, սենեակիս մէջ չէի մնար գրեթէ: Առտու կանուխ, դեռ չլուացած, դուրս կ'ելլէի եւ միայն կէս գիշերէն յետոյ կուգայի, ջարդուփշուր մարմինս քիչ մը հանգստացնելու, եթէ կարենայի քնանալ: Կը յիշեմ որ, ժամերով թափառելէ յետոյ, կուգայի կը նստէի խոշոր ծառի մը տակ ու անկէ կը դիտէի դիմացի շէնքը: Կը դիտէի այդ շէնքին մտնող ու ելլողը:

Կը ճանչնայի արդէն անոր բնակիչները, հայրը՝ որ առտուան ճիշդ ժամը ութին կը մեկնէր իր գործին ինքնաշարժով, կէսօրին նոյն ձեւով կուգար ճաշի: Տան տիրուհին՝ փարթամ կին մը. իրենց աղջիկը՝ թանկագին մուշտակներու մէջ առաւօտ կամ գիշերը, աւելի թեթեւ հագուած ցերեկները, շողշողուն, ոսկեզօծ: Աղուոր պուպրիկ մը, ուրախ, ժպտուն: Եւ նաեւ մանչը, միշտ մաքուր հագուած, իր սեփական ինքնաշարժով, գեղեցիկ աղջիկներու հետ: Ես ալ կրնայի անոր նման երիտասարդ մը ըլլալ հիմա, եթէ.., եթէ Հայի կոտոր մը եղած չըլլայի....

Եթէ՛, եթէ՛....

Հայրս ողջ պիտի ըլլար դեռ, զայն մորթած պիտի չըլլային Թուրքերը. հարուստ պիտի ըլլայինք, այս շէնքին տէրը թերեւս. պիտի ունենար խանութ, ոսկի, պիտի ունենար ծառաներ: Մայրս հարկադրուած պիտի չըլլար օտարներուն սպասաւորութիւն ընելու: Պիտի չմեռնէր, այսպէս խեղճ, ուժասպառ, պիտի չմեռնէր ան....

Ես, տեսած պիտի չըլլայի, ինչ որ տեսած էի, ոչ ջարդ, ոչ կողոպուտ, ոչ այս մշտական թշուառութիւնը: Պիտի ըլլայի ուրախ, ճոխութեանց մէջ լողացող երիտասարդ մը հիմա, այդ ֆրանսացի երիտասարդին նման, երջանիկ, անհոգ. եթէ, եթէ....

Եթէ Հայ ծնած չըլլայի ....

Ինչո՞ւ տակաւին կը շարունակէի մնալ Հայ, ինչո՞ւ կը յամառէի. ի՞նչ պատճառով, ի՞նչ ակնկալութեամբ, ի՞նչ յոյսով: Ինչո՞ւ յաւիտենապէս երկարաձգել այս թշուառ վիճակը: Ով էր արգելք, որո՞ւն համար, յանուն որո՞ւ, յանուն ի՞նչ բանի....

Վերջին կապը որ գոյութիւն ունէր, փրթած, կորուած էր,— մայրս....:

Սիրարփի՞ն ....

Օ՛, կար ի հարկէ Սիրարփին, այո, կար Սիրարփին, բայց ....

Չէի ուզեր տեսնել զայն, չէի ուզեր: Մանաւանդ անոր հօրը հետ ունեցած տեսակցութենէս վերջ: Սուրէն, մոռցայ ըսելու որ այդ օրերուն տեսակցութիւն մը ունեցանք մենք:

Ըսի, Սիրարփին գրեթէ ամէն օր կուգար կարդի կը դնէր սենեակս: Յաճախ նամակ մը կերակուր կ'ըլլար օճախին, կարճ տոմսակ մը սեղանին վրայ: Զիրար չէինք տեսներ: Այդ տոմսակները գրեթէ միեւնոյն բառերն էին միշտ: «Աղուորս, կը բաւէ. լաւ ինծի, եկուր... ինչո՞ւ չես ուզեր հետս բաժնել դժբախտութիւնդ. երկուքով աւելի տանելի կը դառնայ ան...», եւայլն, եւայլն:

Քանի մը օր յետոյ, ուրիշ տոմսակ մըն ալ ձգած էր, թէ՝ իր հայրը զիս կ'ուզէր տեսնել, ինծի կը սպասէր իր աշխատանոցին մէջ յաջորդ օրը: Չգացի: Ուրիշ տոմսակ մը, դարձեալ չգացի: Ու քանի մը օր վերջ, պարոն Նիկողոսը սենեակիս դուռը զարկաւ, երբ ես դեռ անկողինն էի. արշալոյսը հազիւ էր բացուած, իր գործի երթալու ժամը:

Գիտե՞ս, Սուրէն, ինչու զիս կ'ուզէր տեսնել. գործ տալու համար եւ նաեւ իր աղջիկը: Բայց, չեմ գիտեր ինչո՞ւ, անոր իւրաքանչիւր շարժումը, ձեւը, արտասանած ամէն մէկ նախադասութիւնը ջիղերս ոտքի կը հանէին: Թիփ մըն էր, տարօրինակ Հայու տիպար մը. ֆրանսերէն բառ մը գործածեցի, հայերէն մըն ալ, սակայն զայն ճշգրտօրէն բնորոշելու համար պէտք է գործածել թրքերէն բառ մը— չէրչի: Կարճահասակ, չորցած մարմինով, մանր աչքերով, տարօրինակ խառնուրդ մը՝ Հրեայի, Թուրքի, Հայու: Անհանդարտ ակնարկ մը միշտ չածիլուած դէմքին մէջէն: Լրվանթէնը, իր ամէնէն բացասական, ամէնէն ճիշդ իմաստով: Անոր համար ամէն ինչ շահու խնդիր մըն էր, ամէն ինչ պէտք էր ձգտէր այդ միակ նպատակին:

Ոչ մէկ վերացականութիւն, հոգեկան ոչ մէկ

նըլլա, ոչ մէկ թուղթ. ատամնաքաշ, քառակի դառն, ոչ մէկ մտահոգութիւն, ոչ մէկ հաճոյք:

Ու աթոռ վրայ, ինքնավստահ, ինքնահաւան այն կեցուածքը, խօսելու, տրամաբանելու այն եղանակը որոնք ըսել կ'ուզեն թէ՝ իր ըսածն է ճիշդը, ինքն է խելացին, ինքն է պարկեշտը:

Հանդիսաւոր շեշտով մը կը խօսէր, մասնաւոր կարեւորութիւն տալով իր ըսածներուն: Մարդկութիւնը կը բաժնէր երկու խումբերու.— անոնք՝ որոնք դրամ շահիլ գիտեն եւ անոնք որոնք չեն գիտեր. առաջինները մարդ են, միւսները՝ էշ: Իր բառերն են, Սուրէն...:

Լսած էի նոյնիմաստ յայտարարութիւններ յաճախ իր բերնէն: Այդ օր, առաւօտ կանուխ, այդ հոգեկան վիճակիս մէջ, դէտ քունը գլխուս, գիս առեր էր իր դիմացը եւ այս բաները կը կրկնէր...:

Երբ աւարտեց իր ընդհանուր տեսութիւնները մարդկային բնութեան մասին, եկաւ բուն խնդիրին որուն համար ուղարկել եղած էր ինք: Մինչ թէեւ համաձայն չէ, բայց... ինքը թէեւ... (հոս երկար ճառ մը իր անձնական ըմբռնումներուն վրայ), վերջապէս, ընտանեկան խաղաղութիւնը պահպանելու համար, իր սիրելի կնոջ, Տիկին Հայկանոյշի խնդրանքին, իր աղջկան թախանձանքներուն տեղի կուտայ, ինքը, պարոն Նիկողոս, տեղի կուտայ եւ կը փափաքի ինծի օգնել...: Պէտք է անմիջապէս վազ անցնիմ այդ պօշ բաներէն, որոնք գիրք, ուսում, ժողով կը կոչուին. կուսակցական — մուսակցական յիմարութիւններէն միանգամ ընդ միշտ հեռանամ. առտու կանուխ, իր եռեւէն, երթամ իր կօշկակարխանութեան հաշիւներուն նայիմ, մտած ելածին, գործաւորներու չարաթական յի. ասոնք շատ ժամանակ չեն բռներ, մնացած պարապոյ ժամերուս արհեստ պէտք է սորվիմ. մէկ ձեռքս մուրճ, միւս ձեռքս՝ գամ, բերանս կաշի... եւ կօշիկ շինել սորվիմ: Այս բանը եղա՞ւ.... քանի մը ամիս այս ձեւով կը փորձէ, յետոյ, եթէ տեսնէ թէ, բանի մը նարար եմ, այն ատեն կը խորհի իր աղջիկը՝ Սիրարփին, ինծի տալու....:

Մինչեւ հոդ առանց բերանս բանալու մտիկ ըրած էի պարոն Նիկողոսին ըսածները. երբ եկաւ հասաւ այստեղ, կամաց մը անկողնին ծայրէն վար իջայ, ուր անշարժացած էի, դիշերանոցս կոճկեցի եւ եկայ բռնեցի անոր օձիքէն.

— Լմնցուցի՞ր բանլիքներդ, պոռացի, լմնցուցի՞ր, պարոն Նիկողոս: Ես ձեզմէ բան մը ուզած ունի՞մ, ո՞վ հրաւիրեց քեզ, ինչո՞ւ ես եկեր, պարոն Նիկողոս: Վերջ ի վերջոյ գիս հանգիստ պիտի ձգէ՞ք թէ ոչ, դուն ալ, աղջիկդ ալ, ձեր նմանները ալ:

Ցնցուեցաւ պահ մը ու նեցաւ պարոն Նիկողոսը, քիչ մը ետ ետ քաշուեցաւ: Բռնեցի նորէն օձիքէն եւ հուժկու բազուկներով ցնցեցի զայն.

— Ես քու ձեռքէդ, պարոն Նիկողոս, ոսկի ալ ըլլայ չեմ առներ, հասկցա՞ր, աղջիկդ աղամանդ ալ ըլլայ չեմ առներ, քու ձեռքէդ: Քեզի պէտք եղածը աղջկանդ ամուսին մը չէ, փեսայ մը չէ ուզածդ, էշ մը կ'ուզես գտնել, այն ալ՝ առանց մնալու ճիշդ գինը, քու բառերովդ, պարոն Նիկողոս, սատկած էշ մը կ'ուզես առնել, չէ՞ որ. հոս ախոռ չէ, հոս էշ չկայ, կորսուէ, հեռացիր այս սենեակէն, դուրս, դուրս... եթէ քիչ մըն ալ այդպէս տնկուած կենաս դիմացս չեմ գիտեր թէ

ինչ կրնամ ընել....: Անարգեցիր մայրս, անոր վերջին օրերը դառնացուցիր, հարամ ըրիր, անգութ, անաստուած, եւ հիմա ալ եկեր ես, անոր շունչով տաքացած լեցուն սենեակին մէջ զիս կ'ուզես... դուրս, շունշանորդի, դուրս....:

Եւ զայն հրեցի դռնէն դուրս, աստիճաններէն վար:

Գ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՃԱՆՃ ...

Եւ յիսուն հազար կատու:

Որ պիտի փոխադրուին: Կատուները Ամերիկայէն Եւրոպա, իսկ ճանճերը՝ Եւրոպայէն Ամերիկա — Գանատա ...

Կատա՞կ: Զուարճալի՞ք:

Լուրջ եւ գործնական գործ: Կարդացէք թերթերը:

Ամերիկացիները 50.000 կատու պիտի ղրկեն եղեր Ֆրանսա՝ իրենց ղրկած արմտիքը պաշտպանելու մուկերէն: Ֆրանսա, Պելճիքա, Գերմանիա եւ Զուիցերիա միացեալ՝ 100000 ճանճ պիտի արտածեն Գանատա, կարգ մը վնասարար ճճիները մաքրելու համար հոն:

Գործնական դարու մէջ ենք: Ամէն ոք գործի վրայ: Նոյնիսկ ճանճերն ու կատուները:

« Ով չաշխատի չուտի» պատգամած է բանուորապետ Լենին:

Արդ, ըստ այս լոգունգին, կատուներն ու ճանճերն ալ պէտք է աշխատին:

Անշուշտ կարգը պիտի գայ միւս անասուններուն ալ:

Այս կենդանագաղթը բաւական խրախուսումի տեղի կրնայ տալ:

Նախ ճանճերը: Գոր-այի ո՞ր օրէնքով պիտի ընդունուին Գանատայէն, ուրկէ, մարդոց ներս մտնելը՝ Դաշնակցականի մը Երեւան մտնելուն չափ դժուարին չէ թէեւ, սակայն ահագին ձեւակերպութիւններու դուռ կը բանայ: Մանաւանդ եթէ Նանսէնեան պիտակին հպատակ ես:

Կ'երեւայ, այս ճանճերը որոշ հպատակութիւն ունին եւ զօրաւոր էվիտէվիտ: Թերեւս դեսպան, հիւպատոս ալ ունին՝ դիւրացնելու համար անոնց վիզան: Իրենց համար աշխատանք ալ պատրաստած են, վնասակար որդերը պիտի հալածեն, պիտի ուտեն ու պիտի կշտանան:

Հապա՞ կատուները: Որոնք մասնաւոր պաշտօնով պիտի դան Ֆրանսա:Պահակութեան պաշտօնով: Անշուշտ մուկերը այս լուրին վրայ, ընդհ. ժողովի հրաւիրած կ'ըլլան իրենց ազգակիցները, պաշտպանողական, դիմադրական ճակատ կազմելու համար:

Առ այժմ որոշ տեղեկութիւն չունինք, թէ՝ կատուները պաշտօնական տարազ պիտի կրե՞ն:

Բնական է որ տեղական լեզուն պիտի սորվին եւ այդ լեզուով պիտի մլաւեն: Պիտի սորվին, նոյնպէս, տեղացի փիսիկասէր տիկիններուն սիրելի ըլլալու եւ անոնց գիրկը մտնելու ձեւերը: Դիւրին չէ, Փարիզի կատու ըլլալը:

Մեր տղաքը ինչ դժուարութիւններու հանդիպեցան այդ երբին արուեստը սորվելու համար: Քսան հինգ տարի է կը հետեւին անոր եւ տակաւին կան որ չյաջողեցան: Շատեր սիրունիկ տիկիններուն քուրքերը տեսնելու ատեն անոնց ծուղակը ինկած են...:

Վերջապէս, բաւական դժուարին է այս ներգաղթող կատուներուն վիճակը: Անոնցմէ շատեր, կրնան որդեգրուիլ Փարիզուհիներէն եւ իրենց մենութեան պաշտօնին մէջ թերանալով՝ վաստակութեան մեղադրանքով կրնան ճամբուիլ Եւրոպայէն կամ ...

Ճանճերուն պարագան տարբեր է: Թէեւ անոնք ալ պիտի ունենան լեզուի խնդիր: Պարտաւոր են տեղական լեզուով դզզալ, բայց կատուներուն հանդիպելիք փորձանքներէն ազատ են:

Գերմանիայէն գաղթող ճանճերը քիչ մը կասկածելի չե՞ն: Կրնան Նացիականութեան մանրէներ տանիլ Գանատա եւ թունաւորել տեղական ճանճերը:

Տրամաբանական չէ՞ր որ Թուրքիայէն ներածէին ճանճերը: Ըեղճերը այնքան շատ են որ արտագաղթի պէտք ունին: Հոն իրենց միակ գործը, մղկիթներու առջեւ օրն ի բուն քուն քաշող Մէմիշ աղաներուն հանգիստը վրդովել կամ ճաշարաններուն կերակուրներուն համը նայելու միջոցին, կեանքերնին վրայ տալու մէջ կը կայանայ:

Ամէն պարագայի, այս ճանճերն ու կատուները աւելի բախտաւոր են քան Նանսէնի հպատակները: Քանի որ այս կենդանիները, մեծ պետութիւններուն ուշադրութեանը առարկայ դառնալով, անոնց հովանաւորութիւնը կը վայելեն եւ երկրէ երկիր տեղափոխուելու դիւրութիւն եւ իրաւունք ունին ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԳԻՆԵՐՈՒ ազատութիւն տրուեցաւ կարգ մը նիւթերու, որոնց մէջ են հեծանիւի փնէօնները եւ ինքնաշարժի շամպըը ա էռները (կառքի փնէօնները միշտ սակի ենթակայ են), մետաղային կարգ մը գործիքներ, փայտի մեքենաներ, մատիտ, գրչածայր, խողանակ, ժավէլի ջուր, հանքային ջուրեր, ձուկի պահածոներ եւ պէն տուշի գինները:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհուրդը մերժեց մեթրոյի եւ հանրակառքերու գիներուն յաւելումը: Նաեւ որոշեց 100.000 տեղ պարունակող մարզարան մը (սթատ) շինել Վէնսէնի կողմը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

REFLETS, Poèmes, illustrés par l'auteur. Par Barkève Orfa (Պերդեւուհի Եդեսացի): Préface de Robert de Bedarieux, de l'Académie Ronsard, Paris, 1949:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Զ.

ՊԱՑՏԻ ՏԵՂ ՍՈՒՐ

Աշնանային ցուրտ քամին կը փչէր Անիի դաշտավայրին վերեւ ու կը մաղէր անձրեւի կաթիլներ: Այդ միջոցին դադրած էր շալժումը Անի քաղաքին մէջ. դադրած էին մանուկներու ճիչերը, փողոցներու աղմուկն ու ժխորը: Ամէն տեղ լուռ էր ու խաղաղ: Զորս կողմը կը տիրէր աղէն խաւարը. տեղ տեղ միայն կը յայտնուէին լոյսի թոյլ ցոլմունքներ:

Այդ միջոցին, Անիի պարիսպներէն դուրս, առանձնացած փոքրիկ հիւղակի մը մէջ կ'առկայծէր կանթեղի մը լոյսը: Գետնափոր էր այդ հիւղակը, անոր առջեւ ձգուած էին պայտերու երկաթներ եւ քանի մը գործիքներ: Հոն կը բնակէին դարբին Ղեւոնդն ու իր աղջիկը Լուսիկ, որ կը գտնուէր Անի քաղաքը տանող ճամբուն վրայ: Արեւածագէն մինչեւ արեւմուտ, դարբին Ղեւոնդ կը պայտէր անցորդ եզներն ու ձիերը, իսկ արեւուն հետեւ, մինչեւ ուշ գիշեր, պայտեր կը կռէր, ու յետոյ խոնջ մարմնով քուն կը մտնէր: Քանի մը տարի կար որ մեռած էր դարբին Ղեւոնդի կինը եւ տան բոլոր գործերը ծանրացեր էին Լուսիկի վրայ: Ինք կը լուար ճերմակեղէնները, ինք կը կարէր կամ կը կարկտէր հագուստները, ինք կը կթէր իրենց միակ կովը եւ իւղ ու պանիր կը պատրաստէր:

Հանգիստ ու խաղաղ կ'անցնէր ծերունի դարբինին կեանքը, եւ միշտ, գործը վերջացնելէ վերջ, կը դառնար իր սիրուն աղջկան ու կ'ըսէր անոր.

— Լուսիկ ջան, բեր տեսնենք ինչ ես պատրաստեր հօրդ համար:

Իսկ Լուսիկ, ժպիտը երեսին, վառվռուն աչքերով, շուտ մը կը փռէր կապոյտ սփռոցը թախտին վրայ, կը դնէր հոն լաւաշն ու թանէ տաք ապուրը, յետոյ երկուքն ալ կողք կողքի նստելով կ'ուտէին: Աստուծոյ տուած կերակուրը, ապա ճրագը մարելով կը քնանային մինչեւ կենսաբեր լոյսի առաջին ցոլքերը:

Սակայն այն գիշեր այնպէս չէր դարբին Ղեւոնդի հիւղակը: Դարբինին դէմքը մռայլ էր ու խիստ: Արագ արագ երկաթը կը կոխէր կրակին մէջ, կը կարմրցնէր, յետոյ սալին վրայ դնելով կը ծեծէր զայն մուրճով, կրկին կը հանէր, կրկին կը ծեծէր: Զարմանալի բան, մուրճին տակ երկաթը փոխանակ պայտի ձեւ առնելու, երկար ու տափակ ձեւ մը կը ստանար, որ՝ ամենեւին պայտի նմանութիւն չունէր: Այդ գիշեր դարբինը կարծես ինքն ալ չէր հասկնար, թէ ի՞նչ կը շինէր: Յայտնի էր միայն որ խիստ վրդովուած, խիստ յուզուած էր ան եւ ժամտուքը կը կրծէր իր սիրտն ու հոգին:

Գործը վերջացնելու սովորական ժամը արդէն անցեր էր, բայց դարբին Ղեւոնդը տեղէն չէր շարժեր. հնոցը աւելի բորբոք կը պահէր եւ կարծես ամենեւին մտադրութիւն չունէր գործը ընդհատելու. մինչ Լուսիկը ընթրիքը կըպատրաստէր՝ հօրը գալուն կը սպասէր: Մէկ քանի անգամ մօտեցաւ հօրը եւ զարմացաւ անոր օտարոտի դէմքին արտայայտութենէն: Անոր դէմքը առաջուան նման հեզ ու բարի չէր, այժմ խոժոռ էր եւ սպառնալից: Երբ դիտեց մանաւանդ որ իր հայրը փոխանակ պայտի ուրիշ բան մը կը շինէ, սարսափեցաւ:

— Հայրիկ, սիրելի հայրիկս, կանչեց Լուսիկ սրտատրոփ:

Դարբինը չլսեց աղջկան ձայնը, մուրճը ուժգին կը զարնէր սալին, եւ շիկացած երկաթը կը կակուցնէր:

— Հայրիկ, չե՞ս լսեր, կրկնեց Լուսիկ եւ քաշեց անոր փէշը:

Դարբինը դադրեցուց մուրճի հարուածները, դէմքը դարձուց դէպի իր աղջիկը, եւ քանի մը վայրկեան լուռ, անմիտ աչքերով անոր նայեցաւ: Կարծես չէր ճանչնար զայն. կարծես իր սիրելի աղջիկը չէր իր առջեւը կեցողը:

— Հայրիկ, ի՞նչ է պատահեր քեզի, սարսափած կանչեց Լուսիկը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(12)

Սուրիա երէկ փակեց սահմանագլուխը, Լիբանանի կառավարութեան խնդրանքով, որպէսզի լուծեալ ընկերութեան անդամները չկարենան փախչիլ: Քանի մը արձակագէններ ձերբակալուեցան, երբ կը փորձէին անցնիլ սահմանը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ներքին նախարարը վերջնագիր մը ուղղեց նաւահանգիստի բանուորներուն, որպէսզի աշխատանքը վերսկսին երկուշաբթի օր, այլապէս խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն: Ուտելիքի բեռները զինուորներու կողմէ կը պարպուին, ինչ որ երկար չի կրնար տեւել:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ կը շարունակուին տնտեսական բանակցութիւնները ամերիկեան նախարարին եւ Անգլիոյ կառավարութեան միջեւ: Անգլիա հրաժարեցաւ իր գաղթավայրերուն որ դադրեցնեն տոլարով ապրանք գնելը: Այսպէսով տարեկան 200 միլիոն տոլարի խնայողութիւն մը կատարուած կ'ըլլայ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը իր Մոսկուայի գործակատարին միջոցով բողոքեց Կովկաս բնակող 17.000 հելլենահպատակներուն կեդրոնական Ասիա փոխադրուելուն դէմ: Բայց դեռ պատասխան չէ ստացած :

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 8րդ հանգրուանը Լա Րոշէլ Պոռտօ, 262 քիլոմեթր, 7 ժամ 27 վայրկեանէն շահեցաւ Կի Լափէպի որ պոռտոցի է: Դեղին շապիկը կը պահէ դեռ Մարինէլլի :

ՄԱՏԱԿԱՍՔԱՐԻ ըմբոստ երեսփոխաններէն մէկ քանին տեղւոյն դատարանին կողմէ մահուան դատապարտուած էին: Այս խնդիրը բերուած էր Ազգ. Ժողովին առջեւ որ անոնց անձեռնմխելիութիւնը ջնջուի, բայց քուէարկութեան պահուն համայնավար քարտուղարները պահած էին Նախարարներու քուէները որպէսզի մեծամասնութիւն չգոյանայ: Նախագահ Էրիօ զգալով զեղծումը չեղեալ նկատեց քուէարկութիւնը եւ պահանջեց որ պարսաւանք մը քուէարկուի զեղծարարներուն դէմ: Ընկերվարականները քուէ տուած չըլլալով այդ մասին Էրիօ սպառնաց հրաժարիլ, բայց միջամտութեանց վրայ ետ առաւ զայն: Ազգ. Ժողովը հաւանած էր իր որոշումը յետաձգել, մինչեւ այդ վճիռին մասին վճռաբեկ ատեանին կողմէ տրուելիք որոշումը: Արդ, այդ ատեանը հաստատած ըլլալով մահավճիռները, հիմա ձախակողմը կը պահանջէ վերաքննել դատը եւ կամ ներում շնորհել անոնց հանրապետութեան նախագահին կողմէ: Մալկաշները այս առթիւ ցոյց մը կատարեցին դատական պաշտօնատուներին մէջ : Ազգ. Ժողովը այժմ երեսփոխաններու անձեռնմխելիութեան մասին նոր օրինագիծ մը կը պատրաստէ :

12.000ԱԿԱՆ ՖՐԱՆՔ վնասուց հատուցման միայն դատապարտուեցան Տուլի (Ժիրա) պատժական ատեանին կողմէ բժիշկ մը եւ դեղագործ մը, որովհետեւ ոչ դեղագրին եւ ոչ ալ դեղի սրուակին վրայ նշանակած էին գործածութեան ձեւը, բանուոր հրամանագրի մը: Բժիշկը կնոջ մը երկու զաւակներուն կոկորդի նշիկներուն համար տուած էր «քլորխորաթ տը փոթասին», առանց գործածութեան եղանակը որոշելու եւ կինը գործածած էր այնպէս մը որ իր երկու զաւակները քանի մը օրէն կը մեռնին :

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ օրէ օր կը ծաւալի Ռումանիոյ մէջ, համաձայն Պելկրատի «Պորպա» թերթին քաղած տեղեկութեանց: Քոնսթանցայի մէջ 7000 գործազուրկներ կան (քաղաքը ունի 80 հազար բնակիչ): Փլօեշթիի մէջ, Պուքրէշի մօտ 6500 գործազուրկներ (բնակչութեան թիւը՝ 105 հազար), Թեչինթայի մէջ, որ մետաղագործական ամենամեծ կեդրոնն է, գործադուլ տեղի ունեցած է երեք օր: Թուլչայի մէջ (Սեւ ծովու վրայ, 24 հազար բնակիչ), անգործները ցոյց մը կատարած են նաւալին:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տիկին Էլիզ Քէօսէեանի, Օր. Զապէլ Քէօսէեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր եւ մեծմօր Այրի Տիկին Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման Ֆոնտին :

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf:

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris) : Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուլ. Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ.Դ. Նոր Սերունդի Խատխեան խումբին, եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէի օդաւոր պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Խ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ եւ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Մարզական Միութեան Ցանձնախումբը մտադրած է յառաջիկայ տարուան համար սարքել Ֆրանսահայ ընդհ. ողիմպիական մը, սերտ գործակցութեամբ բոլոր մարզական կազմակերպութիւններու, (Մարսէյլ, Կեդր. Ֆրանսա եւ Փարիզ) :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին բոլոր մարզիկները (գնդախաղի, պասքէթ պօլի, վօլի պօլի, ցատկելու, գունտ, սկաւառակ եւն.):

Այս կիրակի դաշտավայրը առաւօտեան ժամը 9—12, Montrouge, 11 rue d'Arcueil, արձանագրութեան եւ լիսանսներու վերջնական սորոգրութեան համար :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
150 ԱՇԱԿԵՐՏ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը Յուլիս 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ :

Պիտի ըլլան խմբերգ, մեներգ, զուգերգ, արտասանութիւն եւ ծիծաղաշարժ տրամախօսութիւններ: Կը ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի « ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐ»Ը եւ «ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը երգախառն պալէներով : Պարերուն կ'ընկերանայ ջութակով՝ Պ. Ժան Տօստողրուեան (Լիոնէն) :

SALLE D'IÉNA — **10, Ave. d'Iéna**

ՇԱԲԱԹ, 16 Յուլիս երեկոյեան ժամը 9ին, առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ,

ՎՐԱՑԱԿԱՆ Ե ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴ. ՊԱՐԵՐՈՒ

ԵՐԵԿՈՅԹ

Ղեկավարութեամբ պարերու ուսուցիչ Պ. ԱՊԱՇԻՄէի եւ մասնակցութեամբ իր պարախումբի (20 հոգի):

Տոմսերու համար դիմել Հրանտ-Սամուէլի գրատունը, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիչէն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ռընաժի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չավուշ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց սիրելի մօր կսկծալի մահուան առթիւ: Արգար Խաչատուրեան եւ զաւակները եւս ցաւակցութիւն յայտնելով, կը նուիրեն 500 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման Ֆոնտին :

★ Նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն նաեւ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը եւ Կապոյտ Խաչի Սէվռանի մասնաճիւղը:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

Փարիզահայ մեծ շաբաթաթերթը, իր 124րդ թիւէն սկսաւ հրատարակել Զէյթունի հերոսներէն ԱՂԱՍԻԻՆ յուշերը, որոնք թանկագին վկայութիւններ կը պարունակեն 1896—1897 հայկական արտասահմանի կեանքին, գործիչներուն եւ մանաւորապէս հնչակեան կուսակցութեան մասին:

«Արեւմուտք»ի հասցէն 5 Rue du Mail Paris (2), Tél. Cen. 37-76:

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ: Եւ «Յառաջ»ի միջոցաւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պիվէոի Հ. Յ. Դ. Գեղունի տան մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւանքին 52րդ տարեդարձին առթիւ 7 Օգոստոսի դաշտահանդէսին Գոմոնէն երթալ փափաքողները, արձանագրուելու համար դիմեն հետեւեալ ընկերներու, նախօրօք ապահովելու համար իրենց երթուդարձի տոմսերը: Լաոզիէրի շրջան ընկերներ՝ Եօթնեղբայրեանի եւ Ե. Տէր Մեսրոպեանի: Գոմոնի շրջան ընկերներ՝ Կ. Կարապետեան եւ Գրիգոր Քէմուրեանի:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Տարեվերջի հանդէսը 14 Յուլիսին, հինգշաբթի ժամը 14ին Օհանջանեան ակումբին մէջ :

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բոլոր հայրենակիցները: Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ վիճակահանութիւնը ․

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն - Սալնոյ Ձորի յիշատակի հանդէսը 17 Յուլիսին:

Մարսէյլ Սէնթ Անտրէի պարտէզը:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տարեդարձի տօնակատարութիւնը Օգոստ. 14ին Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին նախաձեռնութեամբ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ամառնային պարահանդէսը Յուլիս 30ին Horizon Plageի մէջ:

ՌՈՄԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 17ի կիրակին Bois de Noixի անտառին մէջ :

ՇԱՎԻԼԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին պարահանդէսը 17 Յուլիսին Շավիլի անտառին մէջ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Խանասորի արշաւանքին տօնակատարութիւնը 24 Յուլիսին :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի տարեկան դաշտահանդէսը Խանասորի հերոսամարտին առթիւ Յուլիս 31:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Իսիէն Այրի Տիկին Նարդուհի Տէմիրճեան, մայրը Այրի Տիկին Մարիամ Կըկըզեան, Համբարեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք փութացին իրենց վշտակցութիւնը յայտնել անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ողբացեալ ՄՈՎՍԷՍ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի յուղարկաւորութեան առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dunesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 12 JUILLET 1949 Երեքշաբթի 12 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5895-Նոր շրջան Թիւ 1306

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉԵՐ ՈՐՈՇԵՑԻՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Վերջացան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատուիրակներուն միջեւ Յուլիս 5ին սկսուած խօսակցութիւնները, որոնք շատ քիչ արձագանգ գտան տեղական մամուլին մէջ։

Լոնտոնի այս խօսակցութեանց նպատակն էր երկու երկիրներու միջեւ համաձայնութեան եզր մը գտնել՝ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն շուրջ։

Վերջին տարիներու ընթացքին շատ կարեւոր դէպքեր տեղի ունեցան Միջերկրականի արեւելեան աւազանին մէջ։ Տասնեակ տարիներէ ի վեր շահուած դիրքերը հիմնական փոփոխութիւններ կրեցին, մասնաւորաբար հոգատարութեան ենթակայ երկիրներուն մէջ։

Անգլիա 1941ին իբրեւ ազատարար կը ներկանար Սուրիա–Լիբանանի մէջ։ Վիշիի կառավարութեան մարդիկը ապարդիւն քշելով Զօրավար տը Կոլի ներկայացուցիչներուն կը յանձնէր այդ երկիրներու վարչութիւնը եւ Զօր. Քաթրուի բերնով անկախութիւն կը խոստանար Արաբներուն։

Այդ օրերուն, Անգլիոյ հմայքը մեծապէս կը բարձրանար արաբ ժողովուրդի աչքին, ի վնաս Ֆրանսայի, որ Թշնամի պետութեանմը գրաւման ենթարկուած էր։

Անցան այդ չարաշուք օրերը եւ Ֆրանսա այսօր հսկայ քայլեր կ'առնէ՝ ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ վերագտնելու համար իր նախկին փայլուն դիրքը։

Մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի մէջ կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք բերաւ վերջերս։ Սուրիոյ մէջ մարաջախտ Հիւսնի Զայիմի իշխանութեան գլուխ գալը մեծապէս բարձրացուց իր հմայքը՝ նախապէս հոգատարութեան ենթակայ երկիրներուն վրայ։

Այս դէպքը Ֆրանսայի համար մեծ յաղթանակ մը կը նկատեն անգլիացիք, որոնք ստիպուեցան կանաչ սեղանի վրայ դնել Միջին Արեւելքի խնդիրները, հաւասարէ հաւասար բանակցելու համար, մանաւանդ որ Ամերիկան՝ իր անսահման կարելիութիւններով սկսած էր շատ վտանգաւոր մրցակից մը դառնալ իրենց։

Այժմ, Լոնտոնի խորհրդակցութիւններէն վերջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա ծրագրած են «Միացեալ Ճակատ» մը կազմել, պաշտպանելու համար իրենց շահերը Միջին Արեւելքի մէջ, ինչպէս կը գրէ թերթ մը, որ կ'ըսէ թէ Լոնտոնի մէջ որոշած են.—

1.—Երաշխաւորել ապահովութիւնը Անգլիական նաւթուղիներուն, որոնք կը յանգին Արեւելեան Միջերկրականի նաւահանգիստները։

2.— Անգլօ-ֆրանսական Միացեալ ճակատ մը կազմել՝ վերջ տալու համար համայնավարութեան թափանցումին այս կեդրոնական շրջանին մէջ։

3.— Ձեռք առնել կարգ մը միջոցներ, տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար Պաղեստինի եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ։

4.— Վերջնական համաձայնութեան մը գալ իտալական գաղթավայրերուն մասին, գոհացնելով Արաբներու արժանապատուութիւնը։

Ամերիկա, որ ցարդ ջերմ պաշտպանն էր հրէական դատին, որ Իսրայէլի անկախ պետութիւնը ճանչցած էր առաջին օրէն իսկ եւ 100 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած՝ նորազատ պետութեան, այժմ սկսած է որոշ վերապահութիւն ցոյց տալ, նոյնիսկ տրամադրութիւն յայտնած է զէնք ճարելու Արաբներուն։

Աւելի շատ շահագրգռուած Սէուտի Արաբիոյ քարիւղներով, Ամերիկա երկրորդական դիծի վրայ ձգած է իր քաղաքական ազդեցութիւնը արաբախօս երկիրներու վրայ, որոնք հեռու՝ Միացեալ ճակատ մը կազմելու եւ արաբական մեծ կայսրութիւն մը ստեղծելու ծրագրէն, երկու ճակատի բաժնուած են ներկայիս։

Մէկ ճակատին վրայ են Հաշէմիները (Իրաք եւ Անդրյորդանան), ենթակայ անգլիական ազդեցութեան, միւս ճակատին վրայ՝ Սուրիա, Սէուտի Արաբիա եւ Եգիպտոս։ Լիբանան կը խաղայ իրաւարարի դերը։

Անգլիա իր ազդեցութեան շրջանակը աւելի եւս ընդարձակեց վերջին անգամ, երբ Պէնկազիի մէջ ստեղծեց արաբական անկախ նոր պետութիւն մը Էմիր Իտրիս Էլ Սէնուսիի ղեկավարութեամբ։

ԹՈՒՐՔ ՍՊԱՆԵՐ ԿԸ ՄԱՐԶՈՒԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ, 7 Յուլիս (Յառաջ).— Գերմանիոյ ամերիկեան գլխաւոր բանակատեղիէն կը հաղորդեն թէ այս ամառուան ընթացքին 25 Թուրք ցամաքային սպաներ պիտի մասնակցին Եւրոպայի հրամանատարութեան զինավարժական դասընթացքներուն։ Տասներկու վաշտապետներ հասած են արդէն ամերիկեան հրասայլի վարժարանը, Ֆիլզէքի մէջ։ Մնացեալները պիտի գան Օգոստոսի վերջը Էշվէկըի զինուորական վարժարանը, ուր պիտի մասնակցին մեքենաշարժ զօրամասերու դասընթացքի մը։ Տ.

ԹՈՒՐՔԻԱ ԱՄԷՆԷՆ ՍՈՒՂ ԵՐԿԻՐԸ

Եւրոպայի տնտեսական խորհուրդը որ վերջերս ժողով գումարեց Պրիւքսէլի ու Փարիզի մէջ, տեղեկագիր մը հրատարակեց ուր դիտել կուտայ թէ Մարշըլի օգնութիւնը ստացող բոլոր երկիրներու մէջ յառաջդիմութիւն եւ գիներու զեղչ կ'ըլլայ, բացի Թուրքիայէ։ Նոյն խորհուրդի Թուրքիոյ ներկայացուցիչ Սայիտ Գալաս երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Մարշըլի ծրագրին վարիչ Հարրիմընի հետ։

★ Թուրքիոյ բերքը այս տարի կէս առ կէս պակաս ըլլալով կառավարութիւնը 300.000 թոն ցորեն ապսպրեց Քանատայէն։

Այս ցորենին գինը մաքսը ջնջուելով տեղական ցորենի գինին կը հաւասարի, բայց պէտք է տոլարով կամ ոսկիով վճարել։ Տնտեսական գործավար մը ճառ մը խօսելով հրաւիրեց ժողովուրդը որ գոհունակութեամբ ընդունի հացի նոր խմորը։ Նոր հացերը աւելի պակաս ալիւր պիտի պարունակեն, եւ պիտի աշխատուի որ խմոր չըլլան։

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ մը պատահեցաւ Գերմանիոյ մէջ, Բոթէնպախի ամերիկեան եւ ռուսական սահմանագլուխին վրայ։ Ռուս զօրքեր կրակ բացած ըլլալով Ամերիկացիք փոխադարձեցին, ընդհարումը շարունակուեցաւ որուն հետեւանքով ռուս զօրք մը սպաննուեցաւ ամերիկեան գօտին մտած ըլլալով։

★ Ռուսերը արեւմտեան շրջանէն Պերլին մտնող բեռնաշարժերը սկսան վար դնել, հոս հոն դրկել եւ ժամը չորս հատ միայն անցընել։ Անգլիական զինուորական իշխանութիւնը բողոքեց ռուս զօրավարին մօտ։

100 ՄԻԼԻՈՆ ֆրանք արժող գոհարեղէններ գողցուեցան Նէօյյի, Կոմս տը Պուարուվրէյի բընակարանէն, շաբաթ գիշեր։

Թէհրանի մէջ Իրանի Շահին, Անդրյորդանանի թագաւոր Ապտուլլահի եւ Իրաքի խնամակալ Ապտիւլ Իլլահի միջեւ կատարուած խօսակցութիւնները նոյնպէս կը ձգտէին Մեծն Բրիտանիոյ հմայքին տարածման՝ դէպի աւելի հեռուները։

Շուտով Լոնտոնի մէջ համախմբում մը պիտի գումարուի եւ խորհրդաժողով մը պիտի ունենան նոյն դէմքերը։

Յուլիս 15ին Լոնտոն պիտի հասնի Իրաքի խնամակալը։ Նոյնպէս շաբթուս Անգլիոյ մայրաքաղաքը պիտի ժամանէ Անդրյորդանանի վարչապետ Թէվֆիք փաշա, իսկ Ապտուլլահ թագաւորը, մասնաւորապէս հրաւիրուած Պեւինի կողմէ, պիտի հասնի Օգոստոսի սկիզբը։ Անոնց պիտի միանայ այս անգամ նաեւ Պէնկազիի վեհապետը՝ Էմիր Սէյտ Իտրիս Էլ Սնուսի։

Երեք վեհապետներուն Լոնտոն գտնուած օրերուն պիտի գումարուի Միջին Արեւելքի անգլիացի դիւանագիտական ներկայացուցիչներու խորհրդաժողովը՝ նախագահութեամբ Սըր Ճոն Թրաութպէքի, պետ անգլիական Միջին Արեւելքի գրասենեակին։ Անոնց օրակարգի հարցերը պիտի ըլլան.—

1.— Պաղեստինէն հեռացած արաբ գաղթականներու խնդիրը։

2.— Պաղեստինի մէջ խաղաղութեան հաստատումն ու Երուսաղէմի վարչաձեւը։

3.— Սուրիոյ դիրքը հանդէպ Իրաքի եւ Անդրյորդանանի։

Ինչպէս կը տեսնուի, Միջին Արեւելքը դարձեալ կը զբաղեցնէ օրուան Մեծերը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Նոր նաւթուղիներ դէպի Միջերկրական

Սուրիոյ նախարարական խորհուրդը Յունիս 21ին վաւերացուց Յունիս 7ին կնքուած պայմանագիրը՝ Անգլօ-իրանեան ընկերութեան հետ։ Ահաւասիկ պայմանները.—

1) Աշխատանքներու սկիզբը Ընկերութիւնը 40.000 սթերլին պիտի վճարէ Սուրիոյ։

2) Սուրիա իբրեւ փոխադրութեան ծախք 1ուկէս սթերլին պիտի ստանայ հազար թոն քարիւղի վրայ։ Տարեկան այսպէսով 20.000 սթերլին պիտի գանձուի։

3) Ընկերութիւնը սուրիական նաւահանգիստէն արտածուած իւրաքանչիւր թոն քարիւղի համար 2 փէննի պիտի վճարէ։

4) Մենաշնորհի ընթացքին — 70 տարի — Ընկերութիւնը տարեկան 200 հազար թոն քարիւղ պիտի տայ տեղական սպառումին համար։

5) Եթէ Սուրիա չօգտուի այս քանակութենէն, իրաւունք պիտի ունենայ զայն ընկերութեան ծախելու։

6) Եթէ Սուրիոյ մէջ քարիւղի նոր հանքեր գտնուին, ընկերութիւնը պիտի շահագործէ ու տարբեր պայմանագրութիւն մը պիտի ստորագրուի այդ մասին։

7) Մենաշնորհի լրանալէն ետք ընկերութեան կազմածները պիտի պատկանին Սուրիոյ։

8) Նախապատուութիւն պիտի տրուի սուրիացի բանուորներուն։

9) Ընկերութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ սուրիական երկաթուղիները օգտագործելու։

★ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք նոր նաւթուղիներ վերջանալու վրայ են Սուրիոյ եւ Լիբանանի նաւահանգիստներուն մէջ։

Աշխարհի ամենամեծ նաւթուղին (Փայփ-Լայն) պիտի շինուի, քարիւղը Ապատանէն մինչեւ Սուրիոյ հիւսիսը բերելու համար։ Երկրորդ նաւթուղին քարիւղը պիտի բերէ Թահարէն (Սէուտի Արաբիա) Սայտա (Լիբանան)։ Երրորդը պիտի սկսի Իրաքէն եւ պիտի յանգի Տրիպոլիս (Լիբանան)։

Առաջինը պիտի արժէ 250 միլիոն տոլար, երկրորդը՝ 200 միլիոն։ Առաջինը պիտի ունենայ 32 մատնաչափ տրամագիծ, եւ պիտի կրնայ օրական 300 հազար թոն քարիւղ հոսեցնել։ Այսպէս Միջին Արեւելքը պիտի դառնայ նաւթային բաշխումի կեդրոն Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի համար։ Ծախքերը մեծապէս պիտի զեղչուին։ Երբ երեք նաւթուղիները լրանան, տարաններ սունկերու պէս պիտի բուսնին Միջերկրականի ափերուն վրայ։

Սուրիա եւ Թուրքիա

Անգարայի անթելը կը հաղորդէ թէ արտաքին նախարար Սատակ յայտարարեց որ Սուրիոյ նախագահ մարաջախտ Զայիմի փափաքին համաձայն Թուրք պատերազմական խորհուրդին անդամ եւ նախկին սպայակոյտի պետ զօր. Քեազիմ Օրպայ շուտով Սուրիա պիտի մեկնի, խորհրդակցելու համար երկու երկիրներու միջեւ զինուորական գործակցութեան մը մասին։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ամերիկայի ելմտական նախարարին Անգլիոյ մէջ կատարած խորհրդակցութիւնները վերջ գտան առանց որոշ համաձայնութեան մը։ Սնայտըր յայտարարեց որ սթերլինը չպիտի արժեզրկուի եւ տագնապը լուծելու համար երկար աշխատանքի պէտք կայ։ Մասնագէտներ մինչեւ Սեպտեմբեր պիտի շխատին ծրագիր մը մշակելու։

Ամերիկացի նախարարը մեկնեցաւ այցելելու համար Պելճիքա, Շուէտ, Զուիցերիա, Իտալիա եւ ապա Թուրքիա։

★ Նախագահ Թրումըն երէկ խորհրդարանին ներկայացուց իր եռամսեայ տեղեկագիրը երկրին տնտեսական կացութեան մասին։ «Փոխանցման շրջան» կը կոչէ ներկայ շրջանը, առաջարկելով աւելի դարկ տալ ճարտարարուեստին եւ շարունակել օտար երկիրներու տրուած օգնութիւնը։ Միացեալ Նահանգները այժմ ունին չորս միլիոնի մօտ անգործ եւ արտադրութիւնը 100էն 13 պակսած է։ Պիտի առաջարկուի գործի մարդոց որ ինքնաբերաբար պակսեցնեն գինները, իրենց շահը պակսեցնեն եւ ոչ թէ գործաւորողչէքները զեղչեն։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 250—300 սուզանաւեր ունի, ամենավերջին դրութեամբ, ինչպէս կը հաստատեն Մ. Նահանգներու կառավարական շրջանակները։ Որոշուած է նոր միջոցներ ձեռք առնել, հակազդելու համար այս ուժին։— «Խ. Միութիւնը անպարտելի է օդային ուժի տեսակէտով», յայտարարեց Սթալինի տղան, զօր. Վասիլի, Օդագնացութեան Օրուան հանդիսութեանց առթիւ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Լոնտոնեան թերթի մը աշխատակիցը, որ ուշադրութեամբ կը հետեւի Ֆրանսայի ներքին խլրտումներուն, մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ վերջերս պատահած դէպքի մը,— Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան գործակցութիւնը՝ Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ:

Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Միութիւնքան 800.000 անդամ ունի, եւ միշտ յաջողած է պահել իր անկախութիւնը: Միւսը, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որմէ թեւ մը բաժնուեցաւ (Բանուորական Ուժ) առաջնորդութեամբ Լէոն Ժուհոյի, կը գտնուի համայնավարներու ազդեցութեան տակ: Որոշելով ի հարկին գործակցիլ Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ, աշխատավարձքի եւ ուրիշ պահանջներու մասին, Քրիստոնեաները անուղղակի ուժ տուած կ՚ըլլան համայնավարներուն: Մանաւանդ որ, այս վերջինները նոր յարձակողական մը կը պատրաստուին, յառաջիկայ աշնան:

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, Արհեստակցական Միութեանց գործակցութիւնը միայն բանուորական խնդիր չէ, այլեւ քաղաքական: Դառնութիւնը հետզհետէ կ՚աճի բանուորներուն մէջ, եւ վախ կայ որ ընդհանուր գործադուլներ պայթին մինչեւ երեք ամիս, երբ վերջանան վճարովի արձակուրդները:

Նոյն շրջանակներուն կարծիքով, գործադուլները շատ աւելի ծանր կրնան ըլլալ քան այն խլրտումները որ սարքուեցան համայնավարներուն կողմէ, 1948ին եւ 1947ին: Այն ատեն բանուորներու մեծամասնութիւնը չէր հաւատարգործադուլներու օգտակարութեան: Այժմ նոյն մեծամասնութիւնը իր յոյսը դրած է ծաւալուն գործադուլներուն վրայ:

Հոգեբանական այս փոփոխութիւնը կը վերագրուի հետեւեալ չորս պատճառներուն.—

Առաջինը եւ գլխաւորը այն է որ մեծ գործարաններու բանուորը աւելի դէշ կը գտնէ իր վիճակը քան մէկ տարի առաջ: Կը գանգատի թէ բաւարար դրամ չունի, վասնզի շատ մը հաստատութեանց մէջ հազիւ 40 ժամ կը բանի, փոխանակ 46ի: Մասնագէտներու հաշիւներուն համաձայն, գործարանի բանուորներուն առնուազն կէսը բաւարար աշխատանք չունի, ապրուստը ապահովելու համար: Յաջողած է երկրին արտադրութեան աճումը, բայց առեւտրական տագնապը կը նուազեցնէ այդ յաջողութեան առաւելութիւնները: Միւս կողմէ, հետզհետէ կ՚աճի գործազրկութիւնը, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով բանուորներուն:

Երկրորդ, գիները շատ սուղ են տակաւին: Ծանութները լեցուն են հրապուրիչ ապրանքներով, բայց բանուոր դասակարգէն շատ քիչեր կրնան որեւէ բան գնել:

Երրորդ, բանուորները կը գանգատին թէ ճարտարարուեստական հաստատութեանց շահերը շատ աւելի մեծ են քան պատերազմէն առաջ, իսկ բանուորին ապրուստի մակարդակը իջած է: Այս մասին իբրեւ փաստ կը յիշեն պաշտօնական վիճակագրութիւնները եւ Սակարանի տեղեկագիրները:

Չորրորդ, արհեստակցական միութեանց վարիչները հետզհետէ աւելի յարձակողական դիրք մը կը բռնեն:

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, մեծ յուսախաբութիւն պատճառեցին Արհեստակցական Միութիւնները: Միլիոնաւոր բանուորներ դադրեցուցին անդամատուրքի վճարումները, որոնցմով կը վճարուին Միութեանց պաշտօնեաներուն թոշակները: Ազատագրութենէն վերջ, ձախակողմեան կառավարութեանց հետ, արհեստակցական Միութեանց վարիչները կը հանդարտեցնէին իրենց հետեւորդները, ուժ տալով աշխատավարձքի յաւելման եւ գիներու կրճատման քաղաքականութեան: Այժմ կը տեսնեն թէ բաւական չէ ուժ տալ օրուան կառավարութեան, պայքարը շահելու համար:

Բանուորական Ուժը (ընկերվարական) տակաւին կը դժկամակի գործակցութիւն հաստատել համայնավարներուն հետ, բայց իրենց վերջին համագումարին մէջ կարգ մը ճառախօսներ յայտարարեցին թէ՝ կրնան դէմ քուէարկել, բայց չեն կրնար խափանել գործակցութիւնը:

Մինչեւ հիմա համայնավարներն էին որ կըղզիացած էին, իրենց դէմ գտնելով հակաբոլշեւիկ միացեալ ճակատ մը: Այժմ Բանուորական Ուժն է որ մեկուսի կը մնայ, ցնոր տնօրինութիւն: Ընկերվարական կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարը պիտի քննէ նաեւ այս խնդիրը, որմէ կախում ունի կառավարութեան մէջ մնալու կամ քաշուելու որոշումը:

Նշանակալից է նաեւ Ժողովրդային Շարժումի (M. R. P.) դիրքը: Անոր ձախ թեւը հիմնուած է Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան վրայ: Թէեւ կուսակցութիւնը վերջերս նախագահ ընտրեց աջակողմեան վարիչ մը, Ժոռժ Պիտօ, բայց տրուած որոշումները ձախակողմեան են, եւ հակառակ՝ աւելի աջակողմեան դահլիճի մը, որուն համար կ՚աշխատին եկկու նախկին վարչապետներ, Փոլ Ռէյնօ Ազգ. Ժողովի նախագահէն, Ֆլանտէն դուրսէն:

Ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր, քրիստոնեայ աշխատաւորներու շատ մը վարիչներ աւելի մոլեռանդօրէն հակառակ են դրամատիրութեան, քան համայնավարները: Անոնք բացէ ի բաց կը դատապարտեն դրամատէրներուն չարաշահութիւնները: Բայց եւ այնպէս կը գործեն չափաւորութեամբ, նուիթապէս եւ բարոյապէս օգնելով ոչ – համայնավար արհեստակցական միութեանց:

Պատասխանելով իրենց գործակցութեան առթիւ եղած քննադատութեանց, քրիստոնեայ աշխատաւորներու վարիչները կը յայտարարեն թէ իրենց աչքերը փակուած չեն եւ թէ գործակցութիւնը պիտի շարունակեն մինչեւ որոշ կէտ մը եւ ոչ աւելի:

Ամէն պարագայի մէջ, քրիստոնեայ աշխատաւորներու եւ համայնավարներու այս գործակցութիւնը քաղաքական ամէնէն կարեւոր դէպքը կը համարուի այն օրէն ի վեր որ կարմիրները դուրս ձգուեցան կառավարութենէն (երկու տարի առաջ):

Թ. Ա. Թ.

Ա. Խանջեանի մասին

ԽՄԲ.— Վերջերս կարգ մը գրութիւններ հրատարակեցինք, որոնք հակասական կարծիքներ կը յայտնէին Հայաստանի երբեմնի ամենազօր վարչապետի մասին: Ահաւասիկ վկայութիւն մը եւս, լաւատեղեակ տարագրի մը կողմէ.—

★

Խանջեանի ինքնասպանութիւնը կամ սպանութիւնը պատճառ չէ, որ նա ազգային հերոսի տիտղոսին արժանանայ: Մենակ Խանջեա՞նն էր որ զոհ գնաց իր իսկ ձեռքով ստեղծած բռնապետութեան: Ինչո՞ւ նոյնը չսենգել՝ Յոմսկու, Բուխարինի, Ռիկովի, Զինովեւի, Լոմանիձէ եւայլ նման տասնեակ հազարաւոր յայտնի եւ անյայտ համայնավարների մասին: Քանի մը չէնքերի կառուցո՞ւմը հիմք պիտի ընդունինք: Կոյրին իսկ յայտնի է, որ Վրաստան եւ Ադրբէջանի Խանջեանները Հայաստանի շինարարութեան տասնապատիկը կատարեցին:

«Կառեանի Հայաստանեան կառավարութեան (յեղկոմի) ժամանակաշրջանում, այսինքն Հայաստանի խորհրդայնացման (1920 թուի Նոյեմբերի 29ը) սկզբից մինչեւ 1921 թուի Փետրուարեան ապստամբութիւնը, Ա. Խանջեանը աշխատել է Երեւանում, որպէս մոլեռանդ կարմիր կոմիսար»: Գրում է Ս. Նայիրին:

Ամէնից առաջ պատմական եւ քաղաքական թիւրիմացութեան մէջ է Ս. Նայիրին: Հայաստանը խորհրդայնացել է ոչ թէ 1920 Նոյեմբերի 29ին, այլ՝ Դեկտեմբերի 2ին, որի կենդանի վկաներից մէկը տողերիս գրողն է:

Երկրորդ՝ յօդուածագիրը ինքն իսկ ապացուցում է որ Խանջեանը դեռ վաղ երիտասարդութիւնից ազգային զգացմունքից ու գիտակցութիւնից զուրկ էր, այլապէս խլրդային աշխատանք պիտի չկատարէր իր ազգի մանուկ հանրապետութեան դէմ: Խանջեանը հայ ժողովուրդի առաջին գերեզմանափորներից է եղել եւ իր գործունէութեամբ օժանդակել է քեմալական արշաւանքին: Նա կատարել է աւելին, հարուածելով թիկունքից: Նոյնը չենք կարող ասել հայ քաղաքական միւս հոսանքների՝ Հնչակեանների, ռամկավարների, էս էրների, Ս. Դեմոկրատների մասին, որոնք ընդդիմադիր կուսակցութիւններ լինելով հանդերձ, չդաւաճանեցին հայրենիքի շահերին:

«Կրեմլին յայտնի էր նաեւ, որ Աղասին մարքսիզմին ջատագովելու ուժեղ փորձեր չէր կատարում, չգրելով այդ մասին ոչ մի գիրք: Իսկ վերջին ժամանակաշրջանում, երբ մի շարք ծախուած գրիչները դիմելով Աղասուն, կամենում էին Դաշնակցութեան դէմ նոր դրչի խաղեր կատարել, նա միշտ էլ պատասխանել է.— Այդ բանի կարիքը չկայ, մենք աւելի լուրջ խնդիրներ ունինք, որոնց մասին պէտք է գրել»:

Խանջեանն Աշոտ Յովհաննիսեան չէր եւ ոչ էլ Միասնիկեան, իւր զարգացումով, թէկուզ Լենինգրադի կարմիր համալսարանը վերջացրած, որպէսզի կարողանար գրքեր գրել: Գաղտնիք չէ, որ կարմիր համալսարանները, մանաւանդ՝ քաղաքական — ընկերային հաստատութիւնները, կարմիր դատարկագլուխներ էին միայն արտադրում յագեցած՝ Մարքս Լենինի վարդապետութեամբ: Նրանք քերականական օրէնքներն իսկ չիւրացնելով, գոց գիտէին թէ ազգային գաղափարը բուրժուական է, խոչընդոտ ընկերվարութեան ճանապարհի վրայ, դատապարտուած՝ լուծման: Հետեւապէս ամէն ջանք պիտի գործադրել արագացնելու այդ ձուլումը, բոլոր ժողովուրդները վերածելու մեծ ազգի, մէկ հօր՝ Ստալինի հովանաւորութեան տակ:

Ճիշդ է, Խանջեանի ժամանակաշրջանում յաճախակի հայհոյանքները Դաշնակցութեան դէմ նուազեցին: Բայց միամիտները միայն դրա մէջ ազգային թեքում կը նկատեն: Ընդհակառակն, այդ ձեւով Խանջեանը փորձեց մոռացութեան տալ եւ Դաշնակցութիւնը եւ կրի մէջ: Երբ Դաշնակցութեան մասին որեւէ յօդուած տպուէր «Խորհրդային Հայաստան» թերթի մէջ, այդ օրը մինչ առաւօտեան ժամը 10—11ը թերթը սպառուած կը լինէր: Երկրի հայութիւնը հրճուանքով եւ ագահութեամբ կը կարդար Դաշնակցութեան վերաբերեալ գրութիւնները, փողոցային հայհոյանքների միջից որոնելով, գուշակելով նրա գործունէութիւնը: Այդ բանը շատ լաւ գիտէր Խանջեանը, գիտէր անգամ իւրաքանչիւր շարքային բոլշեւիկ գրավաճառը, այս պատճառով իսկ արգիլեց Դաշնակցութեան դէմ գրքոյկներ կամ յօդուածներ գրել:

Անոնք որ ազգասիրական աթոռը կը բարձրացնեն Խանջեանը, թող վերյիշեն ամիսներով տեւող բանավէճը Ա. Երզնկեանի հետ, հայկական ոճի մասին: Երզնկեան ի զուր էր փորձում ապացուցանել որ հայկական ոճով շինուած շէնքերը նախ՝ գեղեցիկ են, երկրորդ՝ դիմացկուն, երրորդ արեւոտ, հետեւապէս՝ առողջարար: Խանջեան լսել իսկ չէր ցանկանում հայկական ոճի մասին, անուանելով զայն «փտած եկեղեցական», «թթու ազգայնական», «յետադիմական», «հակասոցիալիստական» եւ առաջարկում էր շէնքերը կառուցանել «պրոլետարական ոճով»: Հոգ չէ թէ իրականութեան մէջ «պրոլետարական ոճը» գոյութիւնուէր միայն Խանջեանի զառանցանքների մէջ կամ ռուսական զօրանոցների ոճն էր: Թող շինարարութիւնն ընթանայ ռուսական ոճով, միայն ոչ թէ հայկական, որպէսզի մատաղ սերունդը չտեսնէ, չհետաքրքրուի իր նախահայրերի ստեղծագործութիւններով, չոգեւորուի ազգային արժանիքներով: Ահա թէ ինչ էր հետապնդում չեկիստ Խանջեանը:

Գ. Գ. Ծրծեռնակի ի զուր է փորձում Խանջեանի ազգային ոգին ապացուցանել դիշերային պըտոյտներով՝ նորակառոյց շէնքերի մօտ: Խանջեաններն աւելի լաւ կ՚անէին գէթ մտքով սլանալով իրենց տասնեակ հազարաւոր զոհերի աշխարհը, դէպի Սիբիրի ճամբարակներն ու բանտերը, ուր ճանճերի պէս կոտորւում էին՝ ցրտից, մերկութիւնից, սովածութիւնից:

Թող չփորձեն նրա գազանութիւններն արդարացնել Մոսկուայի հպատակութեամբ: Վրացի եւ Ադրբէջանցի համայնավարները եւս ենթակայ էին Մոսկուայի հրամաններին: Խանջեանն ինչո՞ւ գերազանցեց գազանութիւնների մէջ: Հայաստանի համար առանձնայատուկ հրաման կա՞ր: Ոչ, այլ կար՝ ցուցամոլ, փառասէր, ստապաշտ Խանջեանը, որ իր գազանութիւններով փորձում էր Մոսկուայի աչքը մտնել, ուղղափառներից ուղղափառ երեւալ մէկ աստիճան աւելի բարձրանալու համար: Հենց այդ փառասիրական ձգտումների առջեւ էր որ ցցուեց իր մրցակիցը՝ Բերիան եւ գլորեց գերեզման:

Խանջեանի սպանութիւնը կամ ինքնասպանութիւնը ոչ մէկ ազգային գոյն ունի: Նա ընկաւ անհատական քէն ու ոխի, աթոռի, փառքի տիրանալու ճանապարհի վրայ, որ սովորական երեւոյթ է խորհրդային իրականութեան մէջ:

Նրա սպանութեան պատճառով յառաջ եկած խոր յուզումը եւ հոծ զանգուածների մասնակցութիւնը թաղմանը՝ առիթ մըն էր ազգային զգացմունքներն ու ձգտումները ցուցաբերելու ընդդէմ բոլշեւիզմի: Խանջեանն անխոցելի սիրտ չէր թողած Հայաստանի մէջ, հետեւապէս անկարող էր ժողովուրդի սիրելին դառնալ:

Եթէ վաղը Միկոյեանը եւս Խանջեանի ճակատագրին արժանանայ, «ազգային հերո՞ս» պիտի կոչենք: Գիտնալով հանդերձ որ«Կրեմլինի խոնարհ ծառան», տասնեակ տարիների ընթացքում մատը մատին չխփեց իւր ժողովուրդի համար: Նրա միակ «բարիքը» եղաւ այն, որ օժանդակեց եւ ուժեղացրեց Ռուսաց լեզուի տարածումը Հայաստանում:

Եզրակացութիւն.— Խանջեանը լինելով գործունեայ եւ թունդ գաղափարական բոլշեւիկ, դեռ վաղ երիտասարդութիւնից Հայաստանի հանրապետութեան հիմքերն է փորել, օժանդակելով քեմալական արշաւանքին:

1927ին Հայաստան գալով իր առաջին գործը եղաւ պայքարել հայկական ոճի դէմ: Երկրորդ գործը եղաւ Հայաստանը մաքրել «սպեցիֆիք»ներից, որոնք համայնավարներ լինելով հանդերձ, ընդունում էին Հայաստանի առանձնայատուկ պայմանները եւ ձգտում ըստ այդ պայմանների վարել երկրի տնտեսական զարգացումը: Այսինքն, որոշ չափով տնտեսական անկախութիւն ստեղծել: Սխալ է թէ Խանջեանը հովանաւորել է նախ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՆՈՒՊԱՐԱՇԷՆԸ որ Երեւանէն 11 քիլոմեթր դէպի հիւսիս կը գտնուի, այժմ կը կոչուի Սովէտաշէնը։ Այս քաղաքը աւելի ընդարձակուեցաւ, երբ 1932—1933ին Ֆրանսայէն ներգաղթողները հաստատուեցան հոն։ Քաղաքին մէջ աչքի կը զարնեն երկու գեղեցիկ երկյարկանի շէնքեր՝ հայկական ճարտարապետական ոճով կառուցուած։ Մէկը վարդագոյն տուֆէ դպրոցն է, միւսը՝ գրադարան ու Կինօ թատրոնը։ Կայ նաեւ հիւանդանոցին արտէլը, ինչպէս եւ կօշիկի արտէլը։ Ժողովուրդին մեծ մասը կը զբաղի այգեգործութեամբ։

ԷԼԵԿՏՐՈ-ԹԵՔՆԻՔ աշխատանոցի ճարտարագէտ վարիչը՝ Միշա Լէպէտեւը ըսած է թէ «Ես ամուր կերպով կապուած եմ Խ. Հայաստանի, կը սիրեմ ժողովուրդը եւ իր բարձր մշակոյթը։ Քիէվի մէջ ուսանողութեանս շրջանին ունեցած եմ հայ ընկերներ որոնք հիացումով կը խօսէին իրենց արեւավառ հայրենիքի մասին։ Մեծ ցանկութիւն ունէի գալու Հայաստան եւ եկայ։ Ներկայիս կը զբաղիմ Հայաստանի ելեկտրական սիստէմի

կին համայնավարներին։ Նրանց մէկ մասը աքսորական վիճակի մէջ ապրում էին Թուրքաստանում։ Ես անձամբ տեսայ Վորոնէժի մէջ Աշոտ Յովհաննիսեանի կնոջը, որ թշուառ վիճակի մէջ դռնէ դուռ էր թափառում։

Խանջեանի երրորդ գործը եղաւ կատաղի պայքար մղելը Դաշնակցութեան դէմ։ Ոչ միայն ամբոխավար փողոցային ճառերով, այլ եւ դասդուածային ձերբակալութիւններով։ Խանջեանը խտրութիւն չդրեց ոչ պատանու, ոչ երիտասարդի եւ ոչ էլ կանանց ու օրիորդների մէջ։ Անխնայ ձերբակալեց եւ աքսորել տուեց, եւ դպրոցական աշակերտին, եւ ուսանողին, եւ կիսագրագէտ գիւղացուն ու նրա զաւակներին։ Խանջեանը չէկիստ էր իւր խառնուածքով եւ որպէս այդպիսին յատուկ առաքելութեամբ Հայաստան էին ուղարկած։ Հազարաւոր ընտանիքներին դուրս շպրտել եւ իրենց տներից եւ ձիւն ձմրանը երախաներով միասին Սիբիրի խորքերը քշելը հայ մարդու գործ չէր։

Խանջեանի միւս «բարիքը» եղաւ այն որ զարկ տուեց Ռուսաց լեզուի տարածմանը, աւելացրեց ռուսերէն դասերի թիւը դպրոցներում, եւ իւրաքանչիւր գիւղացու պարտադրեց բաժանորդագրուել որեւէ ռուսական թերթի։

Անդրանիկի սուրը բերել տալով կամ Տիգրան Մեծի մասին յիշեցնելով ուսանողին՝ Խանջեանը Մոսկուայի հրահանգներն էր կատարում միայն։ Ազգայնականութեան վերակենդանացման շրջանն էր այդ, պատերազմի վախէն դրդուած եւ ոչ թէ Խանջեանի ինքնագլուխ նախաձեռնութիւնը։

Խանջեանի սպանութիւնը կամ ինքնասպանութիւնը ազգային հանգամանք չունի, այլ հետեւանք է ներքին պայքարներին, որոնք սովորական երեւոյթ են Խ. Միութեան մէջ։

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

բարձր ատրքաւորման եւ այլ խնդիրներով, գրած եմ մօտ 42 գիրքեր, որոնցմէ 37 հատը հրատարակած եմ Հայաստանի մէջ։ Այժմ ես կը գրեմ հայերէն լեզուով «Հայաստանի ջրային ուժի աղբիւրները եւ անոր ելեկտրական ուժի մասին»։

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ հանդէպ աշխատաւորները մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան։ Պատմութեան կաճառը պիտի հրատարակէ տասը մեծ գիրք, որոնցմէ չատեր պիտի բաղկանան քանի մը հատորներէ։ Այս գիրքերու պատրաստութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Ակադեմիայի ականաւոր փրոֆէսէօրներ, որոնցմէ՝ Փրօֆ. Գէորգովկի՝ «Հայ ժողովրդի ծագման մասին», Փրօֆ. Պարսամեան «Հայ ռուսական յարաբերութիւնները մինչեւ 19րդ դարը», Փրօֆ. Ներսէսեան «Անգլօ — Ամերիկեան իմպերիալիզմը եւ Հայկ. Հարցը», Փրօֆ. Յ. Կարապետեան «1920ի Մայիսեան ապստամբութիւնը» եւայլն։

ԳԱՅՍԷՐԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՆՈՐՈԳՈՒԻ

Գայսէրիէն կը գրեն.—

Տղեւոյս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ պապական եկեղեցիին նորոգութեան ձեռնարկուած է շնոր- հիւ տեղւոյս եւ շրջակայքի Առաջնորդ-փոխանորդ Տ. Հայկազուն քհնյ. Կարապետեանի անխոնջ ջանքերուն։ Առայժմ տաճարին ներքին մասին բոլոր պատերը կը ծեփուին եւ կը ներկուին։ Եթէ նիւթական միջոցները բաւական ըլլան, եկեղեցին տանիքին նորոգութեան եւս պիտի ձեռնարկուի։ Այս մասին կը սպասենք Թուրքիայի եւ արտասահմանի Գայսէրիցիներուն նիւթական լայն օժանդակութեանը։

★ Երաշտը հոս եւս զգալի է, այնպէս որ ցորենի հասկերը պէտք եղածին պէս չեն հասունցած։ Այս բնական պատուհասին դէմ քաղաքիս բոլոր ազգաբնակչութիւնը, իսլամ, թուրք թէ հայ, աղօթքի կեցած է։ Մզկիթներու մէջ աղօթքներ ու մատաղցու ոչխարներու զենում եղած է։ Մենք ալ 3 կիրակի իրարու վրայ մասնաւոր աղօթքներ ու բացօթեայ Անդաստան կատարեցինք եկեղեցւոյն բակին մէջ, իսլամ թէ հայ ժողովրդեան սրտաբուխ երգեցողութեամբ։ Բարեբախտաբար քաղաքիս ազգաբնակչութեան ձայնը Աստուած լսեց ու սկսան բարերար անձրեւներ տեղալ, խնդացնելով հողագործին ու պարտիզպանին դէմքերը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲՈՒԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, հաստափոր հատոր մը ՝ուր 673 մեծադիր էջերու մէջ կը քննուին ժամանակակից հրատապ հարցեր։ Գրեց՝ Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ, Տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1949։ Գին մէկ անգլ. ոսկի։ Վաճառքէն գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի «Յուսաբեր»ի շէնքին կառուցման։ (Մօտերս կը հասնին վաճառելի օրինակները)։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԹՕՒՆ

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԻՆ՝ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (յապաղած).— Մեր ծաղկոցին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 18ին, շաբաթ երեկոյ Սէնթ Էննըմօնի սրահին մէջ։ Բազմաթիւ ծնողներ եկած էին լսելու իրենց փոքրիկներուն թոթովանքը հայերէն։ Բացումը կատարուեցաւ երգչախումբի «Ով մեծասքանչ» խմբերգով։

Գ. Սարգիս Փիլիկեան գրաւոր ճառով մը ջերմապէս գնահատեց գաղութիս համերաշխութիւնը կրթական ասպարէզին մէջ։

Սիրելի «Յառաջ», որքան ալ նեղ ըլլան սիւնակներդ, չեմ կրնար մոռքէս անցընել թէ պէտք չնչես օրուան դերակատարներուն անունները, քանի որ դուն քու ամբողջ ուժդ ի սպաս դրած ես նոր սերունդին փրկութեան։ Գիտցիր որ, բոլորն ալ, հազիւ 6—14 տարեկան, յուզեցին մեզ, իրենց սահուն առոգանութեամբ։ Յարութիւն Շարիկեանը, Ա. Ներսէսեանը, Աննի Կօշկակարեանը, Յովհաննէս Մարգարեանը, Մարի Մապաքթեանը, Արամ Փիլիկեանը, Գասպարեանը, Յ. Շիւլէրեանը, Ա. Թորոսեանը, Գ. Թոսունեանը, Կարապետ Արամեանը, Յովհաննէս Փիլիկեանը, Ժ. Զափութեանը, Վ. Փարթաեանը եւ ամէնքն ալ գողտրիկ արտասանութիւններով ծափեր խլեցին եւ հպարտութեամբ ուռեցուցին ծնողներուն կուրծքերը։

Ուսուցիչը, Վեր. Սիսլեան բեմ գալով ըսաւ. — «Ահաւասիկ մեր մէկ տարուան աշխատանքի պտուղը։ Մենք ըրինք մեր կարելին, սակայն այսքանով չի վերջանար, մեր աշխատանքը կ'արդիւնաւորուի այն ատեն միայն, երբ շարունակուի ձեր տուներէն ներս։ Մի զրկէք ձեր զաւակները հայեցի դաստիարակութենէն որ օտարութեան մէջ Հայը Հայ պահելու գլխաւոր եւ ամենազօրաւոր ազդակն է»։

Աշակերտներուն կողմէ ներկայացուեցան երկու պատկերներ, մէկը՝ «Նահատակաց ոգինե-րը», մասնակցութեամբ Անահիտ Ստեփանեանի, Արեւհայ Սօղօեանի, Կարապետ Արամեանի, Վարդենի Հայթայեանի, Ռօզա Պալեանի որոնք յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ Իսկ երկրորդ [illegible] մը «Զւոյց կաքաւին հետ» (Ա. Իսահակեան), գլխաւորութեամբ Օր. Մատլէն Յովիկեանի եւ մասնակցութեամբ Առաքել Պալեանի, Զուարթ Երեմեանի եւ խումբ մը փոքրիկներու, նոյնպէս շատ յաջող։ Միջնարարներուն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Յարութիւն Յովսէփեանի կը թնդացնէր սրահը ազգային եւ դեղջկական երգերով։

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը առեւտրական-ներուն այցելելով զանազան առարկաներ հաւաքած էր, աճուրդի համար։ Գոյացաւ կոկիկ գումար մը։ Հանդէսը մեծ խանդավառութեամբ վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն։

Ա. Գ.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՈՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Զ.

ՊԱՅՏԻ ՏԵՂ ՍՈՒՐ

Դարբին Ղեւոնդը սարսափեցաւ, վանեց իրմէ մռայլ մտածումները, եւ մէկ վայրկեանի մէջ դէմքը կրկին ստացաւ իր սովորական արտայայտութիւնը։ Այժմ դարձեալ հեզ էր ու բարի, եւ այդ հեզ ու բարի դէմքին վրայ փայլեցաւ երանութեան ժպիտ մը։

— Ի՞նչ է Լուսիկ, իմ աննման աղջիկս, յարեց դարբինը։

— Դուն հիւանդ չե՞ս, հայրիկ։

— Օ՛, ոչ, աղջիկս թող Տէրը պահէ զիս հիւանդութենէ։

—Այդ ի՞նչ կը շինես, հայրիկ, դուն կը վախցնես զիս։

— Հըմ, ինչ կը շինեմ, միթէ չե՞ս տեսներ, իմ աննման Լուսիկ, թէ ի՞նչ կը շինեմ։ Ի՞նչ կը շինէր հայրդ մինչեւ հիմա։

— Պայտեր։ Բայց ասոնք պայտեր չեն, հայրիկ։

— Այո, պայտեր չեն, աղջիկս, սուրեր են։

Պայտերը սուրերու փոխուեցան։ Այժմ հայրդ պայտեր չի շիներ չորքոտանիներու ոտքերը պայտելու, այլ սուրեր կը շինէ թշնամիներու սիրտը մխելու, ըսաւ դառն ժպիտով մը դարբին Ղեւոնդ, եւ վերջին կազմըրցած երկաթն ալ տափակցնելով նետեց մէկդի, ապա մուրճը վար դնելով շարունակեց.

— Այսօր բաւական է։ Պէտք է ընթրիք ընել հիմա եւ հանգստանալ։

— Դուն կը սարսափեցնես զիս, հայրիկ, այդ ի՛նչ սուրեր են եւ ինչի՞ համար։

— Ամէն բան կ'իմանաս աղջիկս, համբերութիւն ունեցիր, միայն կը ցաւիմ որ մեր այսօրուան հիւրը չեկաւ։ Կարեւոր լուրեր ունէի հաղորդելու անոր։

— Ո՞վ է այդ հիւրը, հայրիկ։

— Գոհարիկը։ Միթէ չգիտե՞ս որ ան միշտ կ'այցելէ մեզի։ Կ'երեւի այս գիշեր անձրեւը արգելք եղաւ գալուն։

Այլեւս բան մը չհարցուց Լուսիկ, սեղան նստան եւ սկսան ընթրել։ Անձրեւը կրկին կը մաղուէր, եւ աշնանային քամին կ'ոռնար դուրսը։ Այդ պահուն ոտնաձայներ լսուեցան հեռուէն, ու ապա ծանօթ երգը.

Մի՛ հարցնէք, թէ ո՛վ եմ ես.
Սիրունն ու շէն Անին եմ ես։

— Խենթն է գոչեցին հայր ու աղջիկ, եւ աչքերնին դարձուցին դէպի դուռը։

Յիրաւի՝ քանի մ-վայրկեան ետք դրան առջեւ երեւցաւ մեզի ծանօթ խենթին կերպարանքը։

— Ողջոյն բարեկամներուս, ըսաւ Խենթը մէկդի դնելով իր ձեռքի փայտը։ Ինչպէս կ'երեւի, լաւ ժամանակ հասայ, եւ արժանի պիտի ըլլամ Լուսիկի քնքուշ մատներով պատրաստուած ապուրը ճաշակելու։

— Հրամեցէք, մեր գլխուն վրայ տեղ ունիք, ըսաւ դարբինը գոհ եւ ուրախ տրամադրութեամբ։

Խենթը նստեցաւ, փայտէ դգալով մէկ քանի ումպ ապուր կերաւ, յետոյ ետ քաշուելով՝ ըսաւ.

— Օրհնեալ ըլլաս, Լուսիկ, սիրտս հովացաւ։

— Քու սիրտդ շատ շուտ կը հովանայ, իսկ իմս... տուած լուրդ կ'այրէ, կը խորովէ զիս, յարեց դարբինը։

— Է՜, վարպետ, այդ տեսակ փոթորիկներ շատ են եկեր ու անցեր, աս ալ կ'անցնի։ Բայց ափսոս որ միւսը ձեռքէ փախաւ, ու հետը տարաւ Սեւ մարդուն թուղթը (Խենթը այս անունով կը կոչէր Վեստ Սարգիսը)։

— Հա, տարաւ, բայց ո՞վ գիտէ ի՞նչ թուղթ էր։

— Սատանան անոր հետ, մեր Վահրամ իշխանը մեռած չէ որ Վեստ Սարգիս կարողանայ բան մը ընել։ Բայց կը ցաւիմ որ Գոհարիկին սիրտը կը վրդովուի։

— Այսօր պիտի գար չեկաւ։

Դուն իրեն յայտնեցի՞ր խնդիրը, հարցուց Դարբինը։

— Ձէ դեռ չեմ յայտնած։ Վաղը, անշուշտ, կը յայտնեմ ամէն բան։

— Իսկ ի՞նչ կ'ըսեն իր որդիները։

ԲԱԳՐԱՏ ՍԵՎԱՆԵԱՆ

(13)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԹԹՕ ԱԳԷՑ, գրաւման պահուն Գերմանիոյ Փարիզի գեսպանը այսօր կը սկսի դատուիլ զին — ուորական ատեանին առջեւ: Դատը 15 օր պիտի տեւէ ։

ՏԻՄԻԹՐՈՎԻ յուղարկաւորութիւնը աննա — խընթաց շուքով տեղի ունեցաւ Սոֆիայի մէջ: Անհամար էին ծաղկեպսակները: Հակառակ անձ — րեւին՝ արարողութիւնը շատ համբխաւոր եղաւ: Դագաղը զետեղուած էր յատուկ դամբարանին առ — ջեւ: Մինչ գործարաններու բոլոր սուլիչները կը հնչէին, ժողովուրդը մէկ վայրկեան լռութիւն պահեց ուրկէ յետոյ 3000 հոգինոց երգչախումբ մը մահերգներ երգեց: Օտար երկիրներու պատուի — րակներ ճառեր խօսեցան որոնց մէջ մարաջախտ Վորոշիլով եւ Գ. Մորիս Թորէզ: Արարողութիւնը վերջացաւ թնդանօթի 31 հարուածներով:

69 ՀՈԳԻ ՈՂՋ ՈՂՋ ՎԱՌԵՑԱՆ, 22 հոգի ծանր — րապէս վիրաւորուեցան Պոլսոյ նաւահանգիստին առջեւ, «Զօրում» շոգենաւին մէջ, որ Սեւ Ծով պիտի երթար կիրակի օր, 300 ճամբորդներով: Նաւը միեւնոյն ատեն կը փոխադրէր պայթուցիկ նիւթեր որոնք բռնկեցան կիշերանց: Գերմարդկա — յին ճիգեր թափուեցան, աղէտը սահմանափակե — լու համար, բայց արդէն 69 դիակներ հանուած են 22 վիրաւորներու հետ եւ ուրիշներ ալ կը փնտռուին: Զոհերը ճանաչման եղած, կոխոտուած կամ ածխացած էին: Շատեր պայթիւնը չփոխած էին Իսմազանի աւանդական թնդանօթաձգու — թեան հետ ։

ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԸ փնտռելու համար Պոլիս հասած չորս Ամերիկացիներէն զատ, անգլիական եւ հոլանտական արշաւախումբեր ալ կը սպաս — ուին ։

ԱՄԵՐԻԿԱ բողոքած էր Շանկայի ամերիկեան փոխ հիւպատոսին ձերբակալման դէմ: Այժմ կը հաղորդուի թէ ոչ միայն ձերբակալուած է, այլ նաեւ խոշտանգուած է, այն պատճառով որ իբր թէ իր ինքնաշարժով խանգարած է կարմիր բա — նակին եւ ժողովուրդին տողանցքը: Կառավարա — կան շրջանակներու կարծիքն այն է որ այս ա — րարքին պատճառն է տեղացի ժողովուրդին աչքին վարկաբեկել օտարականները: Վերջին լուրեր կը հաղորդեն թէ 3 օրուան բանտարկութենէ յետոյ հիւպատոսը արձակուած է եւ բողոքագիր մը ստորագրել վերջը:

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԸ մեծ յուսախաբութիւն մը բերաւ Ֆրանսացիներուն, որովհետեւ իրենց գըլ — խաւոր «յոյսերը» յաջորդաբար լքեցին ասպարէզը վերջին երկու օրուան մէջ: Տրդ հանգրուանը Պոր — տօ Սէն Սեպասթիէն (Սպանիա) շահեցաւ Ֆրան — սացի Քափիւ: Հետանիւի այս մրցումը առաջին անգամ է որ Սպանիայէն կ'անցնէր, այնպէս որ հոն ալ մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած էր: Մրցորդ Ֆրանսացի մը սպանիական մրցորդներու տարազը հագնելով գաղտնապէս եւ կանուխէն սահմանագլուխը անցաւ, եւ երբ առաջին հանդի — սացող սպանիացի աննախընթաց ընդունելութեան արժանացաւ «Սպանիոյ պատիւը փրկած ըլլալուն համար»: Բայց իր խարդախութիւնը մէջտեղ ելլե — լով բանտարկուեցաւ ։

10րդ հանգրուանը Սէն Սէպասթիէն — Փօ շա — հեցաւ Իտալացի Մաննի, որով ստացաւ նաեւ դե — ղին շապիկը Սարինէլլիի վրայ ժամանակի առա — ւելութիւն ձեռք բերած ըլլալով ։

Ֆրանսացի երկու լաւ մրցորդներ Գօպէ եւ Կի Լափէպի վիրաւորուած ըլլալով չկրցան շարու — նակել եւ լքեցին արշաւը արտասուելով: Ուրիշ Ֆրանսացիներ ալ շատ ուշ հասած են, որով Ֆը — րանսական խումբը որոշապէս տկարացած է, ինչ որ ընդհանուր տխրութիւն կը պատճառէ ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ սպասամբներուն յարաբերութիւնները խզուած են Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ հետ, կանոնաւոր բանակը գրաւած ըլ — լալով Քայմաքչալանի բարձունքը, Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՄԻՆԾԵՆԹԻԻ վերաքննութիւնը մերժուեցաւ Հունգարիոյ վերաքննիչ ատեանին կողմէ: Վճռագիրը կ'ըսէ թէ կարդինալը արժանի էր մահապատիժի: Ատեանը մեղմացուց միայն ե — րեք դատապարտեալներու պատիժները:

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգստի բանուորները մեր — ժեցին կառավարութեան վերջնագիրը որ կը ըս — պառնար զինուորական միջոցներ ձեռք առնել: Այս մերժումը ծանր տպաւորութիւն գործեց Ընդհ. դատախազը կ'ըսէ թէ բանուորները «դուր — սէն կը ստանան իրենց հրահանգները եւ թէ գոր — ծադուլը ապօրէն է»:

ԵՐԱՇՏՈՒԹԵԱՆ հետեւանքով Ֆրանսայի բերքերն ալ փճացուած են ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր տխուր մահուան առ — թիւ: Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալ — ֆորվիլի Ազգ. վարժարանին ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ 150 ԱՇԱԿԵՐՏ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը Յուլիս 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ ։

Գիտի ըլլան խմբերգ, մեներգ, զուգերգ, ար — տասանութիւն եւ ծիծաղաշարժ տրամախօսու — թիւններ: Կը ներկայացուի Թ. Զարզարեանի « ԵՕԹԸ ԵՐԳԻԶՆԵՐ»Ը եւ «ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՄԵ — ՆՈՒՇ»ը երգախառն պալէներով: Պարերուն կ'ընկերանայ ջութակով Գ. Ժան Տօստոզրուեան (Լիոնէն) ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

Փարիզահայ մեծ շաբաթաթերթը, իր 124րդ թիւէն սկսաւ հրատարակել Զէյթունի հերոսնե — րէն ԱՂԱՍԻԻՆ յուշերը, որոնք թանկագին վկա — յութիւններ կը պարունակեն 1896—1897 հայկա — կան արտասահմանի կեանքին, գործիչներուն եւ մասնաւորապէս հնչակեան կուսակցութեան մա — սին:

«Արեւմուտք»ի հասցէն 5 Rue du Mail Paris (2), Tél. Cen. 37-76:

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն՝ իր խորին ցա — ւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Մի — սաքեանի, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին: Ստանայ «Յառաջ»էն ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, մինչեւ Ապրիլ 30

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ. —

ԼԻՈՆ Ե. Փ. 1150, ՓԱՐԻԶ (14) Ս. Է. 3 հա — զար, (13) Թէյ., (19) Գետ., (19) Քարճ. 1500ա — կան, Փ. ՕԳՆԱ Թոփ. հազար, Ս. ՕԳԱՆ Ալեք. 1500, ԼԻՈՆ Գ. Ա. 1500, ՎԻԷՆ Ալօ. 1600, ԼԻՈՆ Թադ. 1450, ՎԻԼԷՕՐԳԱՆ Հաթօ., ԳԱՆԵԷՕ Ա. Մ., ԼԱ ՎԻԶԹ ԳՕՅ., ՓԱՐԻԶ (15) Փափ., ԼԸ ՓՈՆԹԷ Գաբ., ԿՐԸՆՈԲԼԸ Սող. 1500ական, ՓԱ — ՐԻԶ (19) Պօշ., ԼԱ ՍԻՈԹԱ Աղա. 800ական, ԼԻՈՆ Տէրմ. 1500, ՌՈՄԱՆ Գօյ. 1500, ՍԱՐԹ Գիլ. 800, ԹԱՐԱՐ Քոչ.; ՔՈՒՐԲԸՎՈՒԱ Աղամ., ՖՈՆԹԷՆ Փէփէ. 1500ական, ԼԻՈՆ Ժեր. 1450, Յովհ. 250, Թոր. 2650, Սեփ. հազար, ՌՈՄԱՆ Միր., ԳԻԱՆ — ՔՈՒՐ Խսկ. 1500ական, ՓԱՐԻԶ (8) Արմ. 1200, ՄԱՐԹԻԿ Արթ., ՓԱՐԻԶ (11) Թ. Գ., ՆԻՍ Մես. 800ական, ՄՈՐԳԻՀԱՆ Վար. հազար, ԹՈՒԼՈՒԶ Ռստ. հազար, ԼԻՈՆ Էքի., ՄԱՐՍԷՅԼ Սուք., Գէո. 1500ական ֆրանք ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւանքին 52րդ տարեդարձին առթիւ 7 Օգոստոսի դաշտահանդէսին Գոմոնէն երթալ փափաքողները, արձանագրուելու համար դիմեն հետեւեալ ընկերներու, նախօրօք ապահո — վելու համար իրենց երթուդարձի տոմսերը: Լա — ռօզիէրի շրջան ընկերներ՝ Եօթնեղբայրեանի եւ Ե. Տէր Մեսրոպեանի: Գօմօնի շրջան ընկերներ՝ Կ. Կարապետեան եւ Գրիգոր Քէնտիրեանի:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Արամ Գազանճեան իր որդւոյն Յակոբիկ Գազանճեանի, Collège Aragonէն յաջողա — պէս աւարտելուն առթիւ, Ալֆորվիլի Հայ Կա — պոյտ Խաչին 500 ֆրանք կը նուիրէ: Ստանայ « Յառաջ »էն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Տարեվերջի հանդէսը 14 Յուլիսին, հինգշաբթի ժամը 14ին Օհանջանեան ակումբին մէջ ։

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բոլոր հայրե — նակիցները: Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ վի — ճակահանութիւնը ։

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն - Սալնոյ Ձորի յիշատա — կի հանդէսը 17 Յուլիսին:
Մարսէյլ Սէնթ Անտրէի պարտէզը:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տարեդարձի տօնա — կատարութիւնը Օգոստ. 14ին Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին նախաձեռնութեամբ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ամառնային պարա — հանդէսը Յուլիս 30ին Horizon Plageի մէջ:

ՌՈՄԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին դաշտա — հանդէսը 17ի կիրակին Bois de Noixի անտառին մէջ ։

ՇԱՎԻԼԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին պարա — հանդէսը 17 Յուլիսին Շավիլի անտառին մէջ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Խանասորի արշաւանքին տօնակատարութիւնը 24 Յուլիսին ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի տա — րեկան դաշտահանդէսը Խանասորի հերոսամար — տին առթիւ Յուլիս 31:

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Դաշտահանդէս նուիրուած հերոսներու յիշատակին:

Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթա — կոմիտէի կողմէ 24 Յուլիս կիրակի օր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ալեքսանդրիոյ հայուհին...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբա — գրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչ — պէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մար — սէյլ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 13 JUILLET 1949 Չորեքշաբթի 13 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5896–Նոր շրջան թիւ 1307

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Հայկական Փարիզը հետզհետէ տուն - տեղ կ'ըլլայ։

«Ազգային Տուն»էն վերջ ահա «Ազգային Հանգստեան Տուն»ը, որուն պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, հայ եւ ֆրանսացի հրաւիրեալներու ներկայութեան։

Հայկական երկու կարեւոր կեդրոններ, Պոլիս եւ Իզմիր, ժամանակին ունեցան իրենց Ազգային հիւանդանոցները, շնորհիւ բարերարներու՝ որոնք անմահ անուն ձգած են։

1922ի աղէտը հայկական անհաշուելի հարստութեանց հետ միասին քշեց տարաւ Իզմիրի հայութիւնն ալ, հիւանդանոցն ալ։ Պոլսոյ Ս. Փրկիչեան Ազգային Հիւանդանոցը կանգուն կը մնայ, անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցանելով ցարդ օսմանեան կայսրութեան երբեմնի մայրաքաղաքի մեր հայրենակիցներուն, հիւանդանոցէն զատ յիմարանոցի եւ անկելանոցի բաժիններով։

Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ Սուրիա –Լիբանանի շրջանը դարձած ըլլալով ամէնէն հայաշատ կեդրոնը, մեր հայրենակիցները հոն բացին Ազգային Բուժարան մը, որ ժամանակէ մը ի վեր փոխադրուած է Ազունիէ, արդիական յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մը մէջ։ Լիբանանի այդ արեւոտ եւ օդասուն բարձունքին վրայ կառուցուած Բուժարանին մէջ, որ հարիւրէ աւելի անկողին ունի, անձնուէր բժիշկներու եւ խղճամիտ անձնակազմի մը խնամքին տակ կը դարմանուին երկու սեռէ երիտասարդ հիւծախտաւորներ։

Փարիզի պայմանները թոյլատու չեն տակաւին ունենալու Ս. Փրկչեան հիւանդանոց մը կամ Ազունիէի պէս Բուժարան մը։

Փարիզի յաւակնութիւնները համեստ են, բայց եւ մեծ յաջողութիւն մը պէտք է նկատել Մոնմորանսիի մօտ, Անտիյեիի համեստ ու խաղաղ գիւղին մէջ, քաղաքի ժխորէն, ծուխէն ու մուխէն հեռու բացուած Հանգստեան տունը, ուր 28—30 տարեց երկսեռ հայրենակիցներ, ընտանեզուրկ եւ անօգնական, բնութեան ծոցին մէջ պիտի վայելեն ամէն տեսակ խնամք, մոռնալով իրենց դժբախտ վիճակը։ Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան եռանդուն վարիչները հոգեւին նուիրուած են այս բարենպատակ գործին եւ իրենցմէ ոմանք, բացի նիւթական մեծ զոհողութիւններէ, իրենց թանկագին ժամերը կը յատկացնեն ձեռնարկի յաջողութեան համար։

Հանգստեան Տան գաղափարը ծնունդ առաւ 1946ին, Հայ Գաղթականաց Գրասենեակին մէջ, երբ Նանսէնեան գրոշմանիշերու հասոյթէն գոյացած գումարին կէսը միայն հանգամանք ունեցող բարենպատակ ձեռնարկներու յատկացնելու խնդիր ծագեցաւ։

Ռուս գաղթականները արդէն իսկ երեք Հանգստեան Տուներ (Ծերանոց) ունէին Ֆրանսայի մէջ եւ կառավարութենէն կարեւոր նպաստ կը ստանային։

Գրասենեակի տնօրէն Պ. Մ. Բունիաթեան Նանսէնեան գումարներու բաշխիչ Յանձնախումբին ներկայացուց ծրագիրը հայկական Ծերանոցի մը, որուն համար երկու միլիոն փր. ծախք կը նախատեսէր։

Դրամի անբաւարարութեան պատճառաւ ծրագիրը լքուած էր պահ մը, երբ Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութիւնը յայտնեց թէ կը ստանձնէ Ծերանոցի մը հիմնումին նախաձեռնութիւնը՝ իր գանձէն տրամադրելով 800.000 Փր.։

Նանսէնեան դրոշմանիշերու բաշխիչ Յանձնախումբին անդամները քաջալերեցին այս ծրագիրը եւ երեք տարուան ընթացքին Աղքատախնամին յատկացուցին աւելի քան 2.700.000 ֆրանք։

Տասնեակ մը հայրենակիցներ 100հազարական ֆրանքով մասնակցեցան այս ձեռնարկին։ Աղքատախնամի հանգամանքութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ (շուրջ 2 միլիոն ֆրանք), հակառակ տնտեսական աննախընթաց տագնապին։ Ընդամէնը հինգ միլիոն ֆրանք միայն ծախսուեցաւ շէնքի գնման, նորոգութեան եւ կահաւորման համար։

Հանգստեան Տան պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ, սակայն տակաւին հոն չեն պատսպարեալները։

Հաստատութիւնը կապուած ըլլալով Ֆրան-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ ...

Պատմութիւն մը պատմեմ մտիկ ըրէք։

Պոլսոյ մէջ գրական պարբերաթերթ մը կայ որ իր լուսաշող ճառագայթներով կը լուսաւորէ Փարիզեան մեր հորիզոնը եւ իր խոշորացոյցով ցոյց կուտայ մեր երկինքին շողշողուն աստղերը։

Թղթակիցը, վարակուած թերթին «տեսակցութիւններ» սարքելու մարմաջէն, անընդհատ փառաբանութիւններ եւ ինքնագովութիւններ կըհասցնէ Փարիզահայ մեծ ? դէմքերու մասին,— երգչուհի, երաժիշտ, դերասան կամ բանաստեղծ։

Դժբախտաբար հազիւ մէկ երկու հոգի գտնուեցաւ կարդալու երջանկութեան արժանացած են։

Հետեւա՞նքը։ Եթէ կարդացողներ եղան իրենց փառաբանութեան սահմանուած այդ գոհարապատումները, այնքան ծիծաղելի կ'երեւան որ գրեթէ անճանաչելի դարձած են Փարիզահայութեան համար։

Իսկ թերթը չտեսնող հոծ բազմութիւնը մեր գաղութին, մինչեւ այսօր ալ տեղեակ չէ թէ քով քովի կ'ապրի հայ Աստղերնա փաթթիներու, Պեթհովէնի, Պոտլէրի կամ Շէյքսփիրի հետ։

Չեմ գիտեր թէ պզտիկ խրատ մը օգուտ կ'ունենա՞յ մեր ժիր խմբագրին։ Ամէն պարագայի մէջ, թերեւս աւելորդ չըլլայ յիշեցնել որ եթէ գրածները մեզի համար են, աւելորդ են։ Մենք կը ճանչնանք մեր «հանճարները»։ Իսկ եթէ Պոլսեցիներուն ծանօթացնելու համար է, ինչո՞ւ այդքան յոգնութիւն։ Կ'առաջարկեմ նկարները միայն դնել եւ իւրաքանչիւրին տակը գրել «մեր Լիլի Փոնսը», «մեր Թոսքանինին», «մեր Ժուվէն», եւ կամ «մեր Վալերին»։

ՍՕՍԻ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ.— Շահեկան յօդուած մը թէ «Ինչո՞ւ Թրումընի վարդապետութիւնը ձախողած է Թուրքիոյ մէջ»։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ դժուարին հանգրուաններ սկսան։ Փոյի մէջ մէկ օր հանգիստէ վերջը, մնացորդ 75 մրցորդները եչէկ յարձակեցան Պիրէնեաններու հանգրուանին, որ Փոյէն Լիւշոն 193 քիլոմեթր է, բայց ունի չորս բարձունքներ՝ Քօլ տ'Օպիսք 1700 մեթր, Թուրմալէ 2114, Ասփէն 1489 եւ Փէյրէսուրտ 1563 մէթր բարձրութիւն, զորս պէտք է մագլցիլ մէկ օրուան մէջ։ Ֆրանսացիներէն Րոպիքի եւ Մարինէլլիի վրայ մեծ յոյսեր դրուած են, բայց Իտալացիներուն վախը միշտ գոյութիւն ունի լեռնային մրցումներու մէջ։

ՍՈՎԸ ծայր տուած է Թուրքիոյ կարգ մը անկիւններուն մէջ։ Կիրասոնէն կը հաղորդեն որ գիւղացիներու նեղութիւնը ծայրայեղ աստիճանի հասած է Սեւ Ծովի արեւելեան շրջանին մէջ որ «տնտեսապէս տակաւ կը շիջի»։ Գիւղացիներ քաղաք կը լեցուին մուրալու, իսկ հեռաւոր գիւղերու մէջ մարդիկ չոր հաց անգամ չեն գտներ ուտելու։

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ օդանաւ մը որ Մարոքի Ակատիր նաւահանգիստէն մեկնած էր շաբաթ առտու, ճամբան խանգարուելով ծովը ինկաւ։ 12 ճամբորդ եւ 5 նաւաստի խեղդուեցան։ Օդանաւին բեկորները գտնուեցան։

սայի Համբային Յնամատարութեան, խնդրարկուները պէտք է դիմեն իրենց բնակավայրի քաղաքապետութեան։ Ֆրանսական իշխանութեանց վաւերացումը ստանալէ վերջ է միայն, որ կարելի է ընդունիլ Հայկական Հանգստեան Տունը, ուրմէ կրնան օգտուիլ Ֆրանսաբնակ մեր բոլոր հայրենակիցները։

Դիմումները պէտք է կատարել շուտափոյթ, քանի որ ձեւակերպութիւնները կրնան քանի մը ամիս տեւել։

Աղքատախնամը կը յուսայ Հանգստեան Տան իրական բացումը կատարել յառաջիկայ աշնան։

Ահա մնայուն եւ օգտակար ձեռնարկ մը, որ կոչուած է ամոքելու բախտէն հալածական քանի մը տասնեակ հայրենակիցներու ցաւերը։

Գնահատելի են եւ քաջալերութեան արժանի՝ Աղքատախնամի ջանքերը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Թիթոյի դժուարութիւնը

Կիրակի օր, Ադրիականի Փոլա նաւահանգիստին մէջ խօսած ճառով մը մարաջախտ Թիթօ պարզեց իր տեսակէտները օրուան խնդիրներուն մասին։ Հելլենական հարցին մէջ դէմ արտայայտուեցաւ թէ «միապետական – ֆաշականներուն եւ թէ ըմբոստներուն եւ բսաւ. «Եուկոսլաւիոյ համար պահը եկած է պատրիճանաբար փակելու սահմանագլուխը եւ պահպանելու աշխատաւորներու կեանքը երկրին այդ մասին մէջ»։

Արեւմուտքի հետ, աւելցուց Թիթօ, արդէն տնտեսական յարաբերութիւններ հաստատած ենք առանց մեր կողմէ ոեւէ քաղաքական զիջողութեան։ Ասիկա յայտնի է։ Երբ պղինձ կը ծախենք, մեքենայ կը գնենք։ Չենք ծախեր ոչ մեր խիղճը եւ ոչ ալ մեր հոգին, այլ միայն պղինձ։ Իրաւ է որ Ամերիկայէն փոխառութիւն մը խնդրեցինք մեքենայ եւ վառանք գնելու համար։ Եթէ տան, լաւ է, եթէ ոչ պիտի տանինք մեր գործը ինչպէս որ կրնանք։ Չենք հրաժարած, եւ չպիտի հրաժարինք երբեք Գարինթիոյ եւ Թրիէսթէի վրայ մեր իրաւունքներէն։ Մենք կը ճանչնանք մեր իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները ըսելով վերջացուց Եուկոսլաւիոյ բռնատէրը։

★ Միւս կողմէ թերթերը կը հաղորդեն որ Ամերիկայի Եուկոսլաւ դեսպանը Պելկրատ գացած է յայտնելու թէ Ամերիկա պատրաստ է 100 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ընելու, եթէ Եուկոսլաւիա հրաժարի Թրիէսթէէն։

Ամերիկա կը պակսեցնէ դրամը

« ՄԵՐ ԶԷՆՔԵՐԸ ՄԵԶԻ ԴԷՄ ԿՐՆԱՆ ԾԼԼԵԼ »

Ամերիկեան ծերակոյտին վարկերու յանձնաժողովը դրամական նիստի մը մէջ վաւերացուց օրինագիծ մը որուն համաձայն Մարշըլի օգնութեան երկրորդ տարիին համար նախագահ Թրումընի պահանջած 4198 միլիոն տոլարին վրայ 10% զեղչ մը կը կատարուի։ Նոյնչափ պիտի զեղչուին նաեւ Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Ճափոնի գրաւման ուժերուն ծախքերը։

Միւս կողմէ, նոյն յանձնաժողովը որոշեց 50 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը ընել Սպանիոյ։

★ Հանրապետական կուսակցութեան քաղաքական յանձնաժողովին նախագահ Թէֆթ Ծերակոյտին մէջ յայտարարեց որ Ատլանտեանի դաշինքին դէմ պիտի քուէարկէ, որովհետեւ ան պիտի զինէ արեւմտեան Եւրոպան Միացեալ Նահանգներու ծախքով։ Պիտի հաւանի փ նպաստ քուէարկել եթէ Ծերակոյտը հրաժարի ատարներու օգնութեան ծրագրէն։ Թէֆթ ըսաւ որ մեր զինած կամ զինելիք կառավարութիւնները կրնան համայնավար, ֆաշիստ, խաղաղասէր կամ յարձակող ըլլալ։ Կրնայ ըլլալ որ առաջիկայ տարիներուն այդ զէնքերը գործածուին Միացեալ Նահանգներու դէմ։ Եթէ Խորհրդային Միութիւնը ասկէ մէկ երկու տարի վերջը պատերազմի մտնէ, կրնայ այդ զէնքերը գրաւել եւ մեզի դէմ գործածել։

ԻՐԱՔԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Իրաքի խնամակալ իշխանը որ Լոնտոն կը գտնուի բանակցութեան մէջ է անգլիական կառավարութեան հետ հետեւեալ խնդիրներու շուրջ. —

Ա.— Վերաքննել Անգլօ-իրաքեան 1930ի դաշնագիրը որ վերաքննուած էր անգամ մը 1948ի սկիզբը եւ սակայն Իրաքի խորհրդարանը վաւերացուցած չէր։

Բ.— Վերաբանալ Հայֆայի նաւթուղին որ փակուած էր Պաղեստինի պատերազմէն ի վեր եւ Անգլիա ստիպուած էր Իրաքէ ստացած քարիւղը ուրիշ տեղէ ընդունիլ տարեկան 300 միլիոն տոլար աւելորդ ծախք ընելով. մինչ երբ այդ ուղին բացուի 16 միլիոն շահ պիտի ընէ։

Գ.— Իրաք - Յորդանան մաքսային միութիւն մը ստեղծել եւ երկու երկիրներու զինուորական ուժերը ներդաշնակել։

Բացառիկ օրէնք Անգլիոյ մէջ

Անգլիոյ Թագաւորը Բշ. օր հրովարտակ մը ուղղեց խորհրդարանին, ծանուցանելով թէ բացառիկ վիճակ հաստատուած է երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք նաւահանգստի բանուորներու գործադուլին։

Այս օրէնքը հաստատուած է 1920ին, եւ բացառիկ լիազօրութիւններ կուտայ կառավարութեան, էական սպասարկութեանց շարունակութիւնը ապահովելու համար։ Կառավարութիւնը նախապէս երեք անգամ պատրաստած է, բայց միայն մէկ անգամ՝ 1926ի ընդհ. գործադուլին առեն գործադրած է։

Կը վախցուի որ նոր խռովութիւններ ծագին, իբրեւ հետեւանք օրէնքին գործադրութեան։ Քաբաքի բանուորներէն 5000 հոգի ժողով գումարելով որոշեցին տեղի չտալ։ Անոնք պատրաստ են

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԵԼՔ ՉԿԱՅ

Ըսենք թէ՝ «Զահակիր»ի խմբագիրը, հիացող մըն է միաժամանակ Խ. Հայաստանին։

Մայիս 28ը, իր համար արժէք մըն է ինչպէս տեսանք եւ իբրեւ այդպիսին՝ պէտք է յիշել եւ տօնել։ Աւելին ըլլալով, ան կ'առաջարկէ յարգել եւ պահել զայն, իբրեւ մեր անկախութեան հիմնադրութեան թուականը, ազգային տօն մը։

Ասկէ, պէ՞տք է յստակօրէն հասկնալ, թէ հայութեան համար միակ ազգային տօնը, իր անկախութեան թուականն է, Մայիս 28ը եւ ոչ «Նոյեմբեր 29»ը։

«Մայիս 28»ը մեր ներկայ հայրենիքին՝ Խորհրդային Հայաստանի տօնը չէ», լրիւ պատասխանը չէ վերեւի հարցումին։ Ըսել թէ՝ այս տօնը «կարելի չէ տօնել իբրեւ Հայաստանին տարեդարձը, քանի որ Մայիս 28ով կազմուած Հայաստանը չկայ այլեւս. կայ ուրիշ տեսակ Հայաստան մը, որուն տարեդարձը Նոյեմբեր 29ն է», աւելի քան կը ճիւղաւորէ հարցը։

Այս տողերէն կը պարզուի նախ, որ մեր ներկայ հայրենիքը, «ուրիշ տեսակի Հայաստան մըն է», բոլորովին տարբեր, քան Հայաստանէն՝ «Մայիս 28ով ստեղծուած դեղեցիկ իրականութենէն»։

Երկրորդ, որ այս «ուրիշ տեսակի Հայաստանը» իր տարեդարձի տօնն ունի, որ սակայն ազգային տօն չէ։

Երրորդ, որ մեր ազգային տօնը պէտք է տօնուի գաղթահայերու կողմէ միայն, իսկ, «ուրիշ տեսակի Հայաստանի» տարեդարձը պէտք է տօնուի բովանդակ հայութեան կողմէ։

«Զահակիր»ի խմբագրականը, ասկէ է որ կը սկսի տառապիլ իր ջահին աղօտ լոյսէն։

«Մայիս 28ը հիմնաքարն է Նոյեմբեր 29ով անպարտելի դարձած մեր հայրենիքին եւ հայրենի պետութեան»։ Առանց այս հիմնաքարին, մեր երկրի վարիչները «Հայաստան ուրոյն հանրապետութիւն եւ անջատ պետութիւն ՉԷԻՆ ԿՐՆԱՐ դարձնել»։

Եթէ շիտակ են այս փաստերը, այդ պարագային, արդար եւ ուղիղ պիտի ըլլար Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը պահանջել բովանդակ հայութենէն։

Իսկ եթէ, մեր յօդուածագիրը, հակառակ իր իսկ պատճառաբանութիւններուն, կ'ուզէ, որ Հայաստանի ժողովուրդը տօնէ միայն ներկայ Հայաստանի տարեդարձը, կը նշանակէ առաջարկել զաւակի մը որ մոռնայ եւ ուրանայ իր հարազատ ծնողքը։

Կա՞ն տարբեր նկատումներ, այս տարօրինակ թելադրանքներուն մէջ։

«Ուրիշ տեսակ Հայաստան»ի մը արտայայտութիւնը, այս պարագային, չափով մը կը պարզէ՞ խնդիրը։

Ամէն քէն չենք պահանջեր, հանրութեան ծանօթացնել իրենց նկատումներն ու մտածումները։ Սակայն, երբ մարդիկ կը յաւակնին իրենք զիրենք վեր նկատել կուսակցութիւններէ, մանաւանդ հանրային բեմը կը ներտուին, առանց «Շահ»ի, այդ պարագային պարտական են կէս բառ չգործածել։

«Զահակիր»ը շիտակ չէ նոյնպէս, երբ կը պահանջէ, որ գաղթահայը տօնէ Մայիս 28ը, իբրեւ ազգային տօն, եւ Նոյեմբեր 29ը, իբրեւ տարեդարձը՝ Խ. Հայրենիքին։

Եթէ պէտք է որ Հայաստանի ժողովուրդը չտօնէ Մայիս 28ը, ինչո՞ւ գաղթահայը պիտի տօնէ Նոյեմբեր 29ը։ Ինչո՞ւ տօնել թուական մը, որ միայն տարեդարձն է «ուրիշ տեսակ Հայաստանին», երբ կ'ապրինք օտարութեան մէջ եւ ենթակայ ենք «ուրիշ տեսակ» ազդեցութիւններու ալ։

Ինչո՞ւ տօնել Նոյեմբեր 29ը, երբ այս թուականով ստեղծուած պետութիւնը, յամառ հետեւողականութեամբ մը, կ'ուզէ մոռցնել ոչ միայն Մայիս 28ը իբրեւ պատմական թուական, այլեւ իբրեւ գաղափար։

Ընդհանուր խօսքերով, դժուար է պատասխանել այս եւ դեռ անսահման ինչուներուն։

Բաժանման այն չեչտը, որ կը տրուի եգիպտահայ «ան կուսակցական» խմբագրին կողմէ, երէկուան եւ այսօրուան Հայաստանին, երկրի եւ դուրսի հայութեան մասին, ենթադրել կուտայ իր մէկ ուրիշ տագնապը։

Զենք ուզեր դուշակութիւններուն մէջ իյնալ։ Ծանօթ ենք սակայն, մտածողութեան մը, որ հիմնուած է մեր երկու մասին բաժանուած իրականութեան վրայ։

Պէ՞տք է տեւականացնել այս դժբախտ փաստը, երազելով երկու հատուած եւ երկու հայրենիք — այս արդէն կատարեալ ուրացումն է ոչ միայն Մայիս 28ին, այլեւ «Նոյեմբեր 29»ին։

Սխա՞լ է մեր ըմբռնումը,— այդ պարագային եւ հակառակ մտածողներու համար, առ ոչուազն խակութիւն է կապուած մնալ Նոյեմբեր 29ին։

Չէ, անկարելի է մեր ներկայ օրերուն նախասիրութիւններով լուծել բոլոր խնդիրները։

Անհնար է մանաւանդ խուսափիլ իրականութենէն եւ անոր բոլոր թելադրանքներէն։

Հայկ. կեանքը կը զարգանայ ընդհանուր կարգով, եւ անկարելի է զայն ազատել ընդհանուր ազդեցութիւններէն։

Երկու ճակատի բաժանուած ենք ու հայրենիքի մէջ եւ հայրենիքէն դուրս— ինչպէս բոլոր ազգերը։

Կը հաւատա՞ս մէկուն,— պիտի մերժես միւսը։ Երկուքին հետ միաժամանակ ըլլալ՝ չես կըրնար այլեւս։

Կ'ընդունի՞ս Մայիս 28ի արժէքը, — պիտի մերժես «Նոյեմբեր 29ը»։

Ըսել՝ «մենք կը յարգենք երկու թուականներն ալ»,— կը նշանակէ մերժել երկուքն ալ։

Կը մ՞նե՞ս տեսակէտիդ վրայ, վաղը պիտի դառնաս «Սովետ. Հայաստանի» թշնամի մը։

Այս է անխուսափելի վախճանը բոլոր անոնց, որոնք նեղոսի պայծառ արեւին տակ, ձէթով լեցուած ջահի լոյսով կը փորձեն քննել պատմական նիւթերն ու դէպքերը։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Երկու կաճառից «զեռապաշտներ»

ԹԷՀՐԱՆ, «Յուսաբեր».— Մի քանի տարիներ է ի վեր, ինչպէս մի շարք գաղութներում, Իրանահայութիւնը եւս տառապում է էջմիածնից ուղարկուած երկու եպիսկոպոսների ձեռքը, որոնց միակ նպատակն է յարատեւօրէն պառակտման մէջ պահել այս հայաշատ գաղութը եւ թոյլ չտալ, որ խաղաղ ու ստեղծագործ որեւէ աշխատանք տարուի ազգային հասարակական հաստատութեանց մէջ։

Մեր խօսքը մասնաւորելով Թէհրանի մասին, պիտի նշենք որ տեղիս «ժամանակաւոր Առաջնորդ» Ռուբէն Դրամբեանը, Իրանի մայրաքաղաքը հասնելէս ի վեր, որեւէ դրական աշխատանք չէ կատարել՝ բացի այն, որ քայքայել է գաղութի ազգային կեանքը՝ իր դրդիչ ու թունալից ելոյթներով ու քարոզներով, պառակտում է սերմանել ժողովրդի զանազան խաւերի մէջ, սրել է հակամարտութիւներն ու թշնամանքը, եւ աշխատել ձուկ որսալ պղտորուած աւազանից, ի հարկէ միշտ անսալով «ի վերուստ» եկած հրահանգներին։ Նրա դերն այնքան քայքայիչ եղաւ վերջին տարիների մեր հաւրային կեանքում, որ չափել ու կշռել անհնարին է։

Իր հասցրած բարոյական անդարմանելի վընասներից զատ, Դրամբեան եպիսկոպոսը ւիւթական տեսակէտից եւս մի կատարեալ չարիք է դարձել։ Իր պաշտօնավարութեան ամբողջ ժամանակամիջոցում նա տեղիս համայնքին արժել է ամսական երկու հազար թուման (շուրջ հարիւր եգիպտակ. ոսկի), մինչդեռ Իրանի վարչապետն ստանում է շուրջ հազար թուման, իսկ երջանկայիշատակ Մելիք Թանգեան Սրբազանը իր բովանդակ կեանքում 300 թումանից աւելի ռոճիկ չի ունեցել երբեք։ Բայց ինչ համեմատութիւն... Մելիք Թանգեանը ուր, Դրամբեանը ուր... Առաջինը մի բարոյական մեծութիւն էր, տիպար հայ հոգեւորական, իսկ սա մի կամակատար գործիք՝ օտարների ձեռքում (*)։

Դրամբեան եպիսկոպոսը ամսական երկու հազար թուման ռոճիկ է ստանում, մինչ տեղիս հայկական դպրոցը մինչեւ իսկ ի վիճակի չէ վըճարել հայ ուսուցչի ամսական 250—300 թումանի չնչին ռոճիկը։

Այսպէս Դրամբեան եպիս. շարունակեց իր յանձնարարուած «առաքելութիւն»ը, մինչեւ 1949 Փետրուար 4ը, երբ «Թուդէ» համայնավար կուսակցութեան նիւթած դաւի հետեւանքով մահափորձի ենթարկուեց ու բարեբախտաբար անվնաս ազատուեց Իրանի երիտասարդ վեհապետը, որ մեծ հմայք է վայելում իր ժողովրդի մէջ։ Իրանի կառավարութիւնը, լուծարքի ենթարկեց «Թուդէ» կուսակցութիւնը, ձերբակալեց յայտնի ղեկավարներին, խիստ հալածանք կազմակերպելով համայնավար տարրերի դէմ։

Ժամանակը հասել էր, որ Դրամբեանը որոշ դունափոխութիւն ցուցադրի։ Առաջին առթիւ նա իր կողմնակցութիւնը յայտնեց թէ «Թուդէ»ն, լինելով պաշտօնապէս կազմալուծուած մի հոսանք, նրա ներկայացուցիչներն իրաւունք չունեն մասնակցելու եւ անդամակցելու ազգային մարմիններին ու ժողովներին։ Երկրորդ՝ Դրամբեան սկսեց իրեն աւելի մօտ ցոյց տալ հակահամայնավար տարրերին ու չէզոքներին, իսկ միւս կողմից

(*) Ի միջի այլոց այս միեւնոյն կղերականի գրչին է պատկանում «Էջմիածին» հանդէսում տարիներ առաջ լոյս տեսած հայհոյալից ու անպարկեշտ յօդուածը՝ մեր ազատագրական պայքարի աննման մարտիկ Դրոյի մասին։ Մի պարագայ, որ ապացուցում է, թէ Դրամբեանն օժտուած է բազմակողմանի «շնորհ»ներով։

էլ յաչս կառավարութեան իր հաւատարմութիւնը ապացուցանելու համար՝ արքայական պալատին յղեց գետնաքարշ հեռագիրներ, որոնց բովանդակութիւնը սակայն չհեարձակուեց Թէհրանի ձայնացիրից, հակառակ այն բանին, որ Թէհրանի ձայնացիրը կարդում էր մինչեւ իսկ աննձնական որեւէ հեռագիր, ուր մնաց որ խնդակցութեան արտայայտութիւնը գալիս էր երկրի կարեւոր փոքրամասնութիւններից մէկի հոգեւոր պետի կողմից։

Նոյն փափուկ վիճակի մէջ էր նաեւ Սպահանի «ժամանակաւոր»ը՝ Կոստանեան եպիսկոպոսը, որ նոր էր վերադարձել Հնդկաստանից, առնելով մեծ գումարներ տեղի հայ համայնքից։

Զատկի տօներից առաջ էր, որ կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտնեց Կոստանեանին հեռանալ Իրանից, իսկ Մայիս 3ի առաւօտեան էլ Թէհրանի ոստիկանատունն առաջնորդուեց Դրամբեան եպիսկոպոսը, ի մեծ խայտառակութիւն հայ համայնքի, որ դարեր շարունակ վայելել է հիւրընկալ Իրանի պետութեան ու ժողովուրդի յարգանքը...

Ցիշեալ օրը մի ոսկական գաղտնի ոստիկան, գնալով Առաջնորդարան, յայտնում է Դրամբեանին, թէ ոստիկանութիւնը կանչում է նրան։ Սմքած ու գունաթափ, Դրամբեանը անմիջապէս թաքսի է նստում եւ գնում ոստիկանատուն, որտեղ նրան ընդունում են ստորադաս մի քանի պաշտօնեաներ եւ պահարանից ցած բերելով «Ռուբէն Դրամբեանի թղթածրարը», ինչ որ խօսակցութիւն ունենում իրար մէջ եւ վերջում յայտնում, թէ «թիւրիմացութիւն էր պատահածը», եւ Առաջնորդարան են վերադարձնում Դրամբեանին։

Ահա հայութեան վիճակն Իրանում, յանձինս իր «բանիմաց» եւ «հայրենասէր» հոգեւորականների։ Իրանահայ պատմութեան մէջ աննախընթաց մի երեւոյթ է, որ ամենայետին գիւղի անգրագէտ քահանան իսկ պետական պաշտօնատան եւ այն էլ ոստիկանատուն առաջնորդուած լինի։ Այս դէպքը մի խոշոր վիրաւորանք է՝ հասցրուած իրանահայութեան։

Դրամբեանների եւ Կոստանեանների նման անարժան կղերականները յաւակնութիւն ունեն տնօրինելու հարիւր հազարանոց գաղութին ազգային հասարակական ու կրօնական գործերը...

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿՏԱԿՆԵՐ ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻՆ.— Երուսաղէմէն կը հաղորդեն եգիպտական թերթի մը թէ՝ Կիւրճցի Միսաք աղա Տիտիզեան Հայֆայի եւ Երուսաղէմի մէջ ունեցած իր երկու մեծ շէնքերը որ կ'արժեն 40—50.000 պաղեստինեան ոսկի եւ մօտ 2000 ոսկի տարեկան եկամուտ կը բերեն, կտակած է Հայ Բարեգործական Ընկերութեան, որպէսզի իր անունով սաներ պահուին համալսարաններու մէջ։ Սաներէն երկուքը պէտք է ուսանին Անթիլիասի դպրեվանքին մէջ, իսկ երկուքը պիտի ըլլան Գահիրէի Հայ Ազգ. Հիմնադրամի սաները։

★ «Ինիօն» ապահովագրական ընկերութեան արեւելքի նախկին ընդհ. գործակալ Պ. Սիմոն Գայաէրլեան որ Թուրքիայէն հեռացած էր ծանր տուրքերու ենթարկուելէ վերջ, եւ այժմ Նիս կը բնակի իր կնոջ հետ, իր դրամական ու կալուածական հարստութիւնը թրըսթի վերածած է Հայ Բարեգործականին անունով։ Պ. Գայաէրլեան 84 տարեկան է եւ անզաւակ, որով, ըստ իր կտակին, իր եւ կնոջը մահէն վերջը, այդ եկամուտները պիտի յատկացուին հայ երիտասարդներու բարձրագոյն ուսում տալու։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Հայոց դժուարին կացութեան դարման տանելու համար Եգիպտոսի հայութիւնը 5000 եգիպտական ոսկի յղած է, Բարեգործականէ հասած օգնութիւնն ալ աւելնալով ասոր վրայ ատեն մը ապահովուած կ'ըլլայ Երուսաղէմի Հայերուն ապրուստը։ Անդրյորդանանի զինուոր. իշխանութիւնը պարպած է Ս. Թարգմանչաց վարժարանի շէնքը, բայց նորոգութեանց կարօտ ըլլալով, դպրոցին վերաբացումը կասկածելի է։ Կը սպասուի Երուսաղէմի վարչաձեւին կարգադրութեան, որպէսզի ամէն մարդ իր գործին տէր դառնայ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Մելքոնեան հաստատութեան քսանըհինգամեակին առթիւ տնօրէն Պ. Ոսկեանի գըլխաւորութեամբ գումարուած ուսուցչական ժողովը որոշած է Յուշագիրք մը հրատարակել։ Զրոյցի մը նայելով Մելքոնեան հաստատութեան ղեկը պիտի յանձնուի Բարեգործականի Եգիպտոսի շրջանային վարչութեան։

ՊՈՒՔՐԷՇԻ Պետ. Հայկ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 26ին։ Տիկին Վ. Գարակէօզեանի զեկուցումէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.— 1948 Օգոստոս 3ին, համաձայն հանրային կրթութեան բարենորոգմանց օրէնքին, Պուքրէշի վարժարանը եւս մտած է պետական դպրոցներու շարքին մէջ, իբրեւ քոյր հաստատութիւն, վայելելով Ռուման

Թող. Թէոդուպոլիկայի Նիւթական եւ բարոյական խնամքը եւ գուրգուրանքը, եւ կոչուած «Դաստուանդութիւնը Հայերէնով Տարրական երկսեռ վարժարան» ։

Ըստ այնմ, Հանրային կրթութեան նախարարութիւնը տարրական 4 դասարաններու ռումանական դասագիրքերը անմիջապէս թարգմանել տըւած է հայերէնի։ Սակայն անոնց տպագրութիւնը կարելի չէ եղած կատարել այս տարի, տըպագրելի քանակով հայերէն տառեր չգտնուելուն։ Այս պատճառով Նախարարութիւնը որոշած է Հայկական Ճակատի Կեդր. Կոմիտէի հետ խորհրդակցաբար՝ Այբբենարանը, լեզուի, աշխարհագրութեան, պատմութեան եւ Ռ. Ժ. Թեոպուբլիկայի սահմանադրութեան վերաբերեալ դասագիրքերը տպագրել տալ, Պուլկարիայէն հայերէն տառեր բերել տալով, իսկ մնացեալ բոլոր առարկաներու դասագիրքերը բերել տալ մեր հայրենիքէն Ս. Հայաստանէն։

Վարժարանը ունեցած է այս տարի 103 աշակերտներ։ Ուսուցչական կազմը բաղկացած է 13 ուսուցիչներէ, մէկ մանկապարտիզպանուհիէ, մէկ քարտուղար եւ երկու հոգատար տնտեսներ ։

Հանրային կրթութեան Նախարարութիւնը 80 հազար լէյի գումար մը տրամադրած է, գործածելու համար դպրոցական ներքին վերանորոգումներու։

51 մնդակարօտ աշակերտներու համար վերաբացուած է ճաշարան մը, անոնք մեծմասով ձրի օգտուած են։ Հանր. կրթութեան նախարարութիւնը տրամադրած է ճաշարանին 145.800 լէյի գումար մը, իբրեւ սննդադրամ 40 չքաւոր աշակերտներու Ապրիլ - Յունիս ամիսներու համար։ 103 աշակերտներու համար տրամադրած է խտացեալ կաթի փոշի, մարմալատ և շաքար։ Առողջապահական նախարարութիւնն ալ տրամադրած է ձկան իւղ։

Աշակերտութիւնը վայելած է բժշկական հըսկողութիւն ։

Ուսուցիչներուն հետ աշակերտներն ալ հարկադրուած են կրկնապատկել իրենց ճիգերը։ Անոնք ռումաներէն դասագիրքերով հայերէն դասաւանդուած եւ հայերէն պատասխանած են։

Հանրային կրթութեան Նախարարութիւնը ղըրկած է 20 ղեղեցիկ նոր աթոռներ, շուտով պիտի տայ նաեւ գրասեղաններ ։

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻՆՑ, (Աւստրիա) — Ուրախութեամբ կը հաղորդեմ թէ Օր. Անահիտ Պարիկեան Վիէննայի Համալսարանէն Յուլիս 1ին պսակուեցաւ փիլիսոփայութեան տոքթորուհի։ Իր աւարտական ճառին նիւթ ընտրուած էր «Հայկական Հարցի փուլերը յընթացս 19րդ դարու»։

Օրիորդին ծնողքը Եոզղատցի է։ Ինք ծնած է Ջեխիոյ մայրաքաղաքը՝ Փրակա։ Հայրը յաջողած է 1932ին պաշտօն ստանալ Սքոտայի զինագործարանի արեւելեան առեւտուրի գրասենեակը, եւ այդ պաշտօնը շարունակած է 13 տարի, բարեխղճօրէն ։

Օր. Անահիտ, որ հակառակ օտար հողի վրայ ծնած ըլլալուն, հայերէն ալ լաւ սորված է, աշակերտն է փրոֆէսէօր Քայլի եւ Տօքթ. Հանցի։ Վերջինս արեւելագիտութեան հետախուզումնե- կատարած է Գողադ Քէօյի մէջ, շարունակելով փառապանծ գործը աշխարհահռչակ գիտնական Հրոզնիի։

Օրիորդը նախապէս աւարտած է Փրակայի գիմնազիոնը, ուստի քաջ գիտէ չեխերէնը։ Գիտէ նաեւ գերմաներէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն եւ թուրքերէն։ 1946ին արձանագրուած է Վիէննայի համալսարանը, զոր, ինչպէս ըսինք, ամենամեծ յաջողութեամբ աւարտած է, «Սումա քում լաուտէ» ամենապատուաբեր տիտղոսով ։

Զ. Վ. Ս.

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Մշակութային Միութիւնը, գըրական հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր Կ. Փօլատեանի «Կը հրաժարիմ հայութենէ» վէպին առթիւ։ Կը նախագահէր Գ. Բ. Մելոնեան որ վէպը գտաւ յաջողած գործ մը։ «Ամէնէն մեծ արժէքը Փօլատեանի մէջ իր ուղեղիծն է — Հայ հոգին տալ, հայ կեանքը տալ, հակառակ շատ մը ուրիշ գրողներու, որոնք կը խրին տարբեր մարզերու մէջ»։ Ապա խօսեցաւ Գ. Զ. Որբունի, որ մանրամասնօրէն բացատրեց թէ «Փօլատեանի այս երկրորդ գործը 100ին հարիւր աւելի յաջողած է քան առաջինը «Արեւելքի աղաքը»։ Փօլատեան թօթափած է այն բոլոր թերութիւնները զորս ունէր իր առաջին գործին մէջ։ Հոս ան տէրն է իր յուզումին, իր պատմութեան։ Ամէնէն մեծ առաւելութիւնը, իր պատմելու կարողութիւնն է։ Հրաշալի պատմող մըն է եւ այս շատ կարեւոր է վիպագրի մը համար։ Տակաւին կանպատիկրաներ զորս պէտք է սրբագրել, տեղ տեղ անփութութիւններ, կրկնութիւններ, ածականներու չափազանց գործածութիւն, որոնք կը թուլցնէն լեզուն։ Համաձայն չեմ այն կարծիքին թէ առաջին մասը աւելորդ է, բայց պիտի նախընտրէի որ այդ մասը հեղինակը ընդելուզէր իր վէպին մէջ։ Ամբողջութեան մէջ իրապաշտ արուեստ մը կը տիրէ հոն։ Վերլուծումները ճիշդ են, «Կը հրաժարիմ հայութենէ» վէպը յաջող գործ մըն է։ Կը սպասեմ երրորդին»։

Յ. Աղաեան նոյնպէս լաւ գտնելով Փօլատեանի վէպը, աւելցուց.— «Երրորդը գլուխ գործոց մը պիտի ըլլայ, ես հիմակուընէ ձեզ կ'ապահովցնեմ։ Մէկ դիտողութիւն ունիմ լեզուին մասին, Փօլատեանի լեզուն գաւառուկի միսի կը նմանի, փափուկ եւ համեղ է, բայց քիչ մը անարիւն, այդ ալ ես կը վերագրեմ անոր՝ որ Փօլատեանը երբեք կուսակցական չէ եղած»։

Խօսեցան նաեւ Գ. Գ. Տիգրան Փիրանեան, Օ. Դաւիթեան, Վ. Թորոմանեան, Հ. Աթէշեան, Մուշկամպարեան եւ ուրիշներ։ Որոնք առ հասարակ նպաստաւոր արտայայտութիւններ ունեցան։ Խղճամիտ ուսումնասիրութիւններ պատրաստած էին երաժշտագէտ Վ. Սարգսեան եւ Մ. Կիւմշեան։ «Գ. Փօլատեանի նոր գիրքը, ըսաւ այս վերջինը, խոր տպաւորութիւն կը թողու ընթերցողին վրայ եւ զայն կը մղէ երկարօրէն խորհրդածելու։ Հեղինակը ունի պատմելու մեծ կարողութիւն եւ բանաստեղծական ճոխ երեւակայութիւն։ Կ'ուզեմ այս գրքին մէջ մատնանիշ ընել հեղինակին գեղեցիկ գիւտերէն մին,— Սնտուկը։ Այն խորհրդաւոր սնտուկը զոր Բաբիկէն ժառանգած է իր անուշ մօրմէն եւ որ իրմէ անբաժան է։ Բաբիկէն հայութիւնէ հրաժարած է, բայց այդ սնտուկը միշտ կը կրէ իրեն հետ։

Ի՞նչ կայ անոր մէջ.— Մօրը հին շալը որուն մէջ փաթթուած է «Նարեկ» մը։ «Նարեկ... խորհրդանշանը հայ մօրքին, հայ մշակոյթին, լաւագոյն ազդակը հայութեան պահպանման ։

Բոլոր անոնք որ կարդացած են գիրքը, ինչպէս այս տողերը գրողը, կը հաստատեն թէ «Կը հրաժարիմ հայութենէն» վէպը, սրտառուչ, գեղեցիկ գործ մըն է։ Երբ գիրք մը կը խանդավառէ, եւ կը յուզէ, ուրեմն լաւ է, յաջողած է։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ ԻՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՎ

Ամավերջի մշակութային պէսպիսի հանդէսներու կարգին, այլապէս շահեկան դէպք մըն է Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի աշակերտներու երգի ունկնդրութիւնը, որ կը կրկնուի ամէն տարի, բացառիկ վայելք մը տալով երաժշտասէր բազմութեան։ Այս տարի հաւաքուած էին Տիկին Amosի շքեղ հիւրանոցին մէջ։

Հարուստ եւ այլազան յայտագիր մը, ուր քանի մը տասնեակ հեղինակներու զանազան գործերը կ'երեւային, գործադրուեցաւ բազմավաստակ ուսուցչուհիին 15 օտար եւ չորս հայ աշակերտներու կողմէ ։

Մեր ազգակիցներէն լսեցինք Օր. Սառա Քէօսէեանը, եւ իր քոյրը, եւ Նորեր՝ Օր. Փէլթէքեան եւ Օր. Տէր Թովմասեան։ Առաջինը արդէն ծանօթ իր Altoի մասնաւոր նկարագրով, միւսներն ալ խոստմնալից, մօտիկ ապագայի յոյսեր ։

Աւելորդ կը գտնենք մանրամասնել իւրաքանչիւր մասնակցողի ձայնի տարողութեան կամ յաջողութեան չափը, բոլորն ալ ինքնայատուկ արտայայտութեան ձեւով պատուաբեր մասնակցութիւն ունեցան։ Խականը սոյն դպրոցին հետապնդած որոշ ուղղութիւնն է, դասարանական բաժանումի դրութեամբ, ինչ որ մասնակցողներու մէջ կ'արթնցնէ հետաքրքրութիւն, բաղդատութիւն, ինքնաքննադատութիւն ։

Մեր գնահատման մէջ պարտինք յիշել որ Օր. Բաբայեան չուզեր յաջողութիւններ ապահովել իր աշակերտներուն եւ իրեն համար դիւրին միջոցներով, շաքարահամ եւ դիւրահաղորդ երգերու պատճառած եւ դիւրին շահուած ծափերով, այլ՝ յայտագրին մէջ մեծամասնութեամբ տեղ գրաւած են գիտուն եւ զուտ երաժշտութեան նմոյշներ, որոնց կիրարկումը կը պահանջէ եւ հասկացողութիւն եւ մաքուր երաժշտականութիւն (musicalité) ։

Երկար տարիներու աշխատանք եւ նորագոյն մարձատրութիւններ կը մաղթենք Օր. Բաբայեանի, որ միշտ խանդավառ, հակառակ տարիներու թաւալումին՝ ոչինչ կը կորսնցնէ իր եռանդէն եւ յարատեւութենէն։

Ա. Գ.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Զ.

ՊԱՅՏԻ ՏԵՂ ՍՈՒՐ

— Օ՛, անոնք կ'օրհնեն Գոհարին կեանքը ։ Թող բիւրապատիկ ըլլայ այդ տեսակ օրիորդներու թիւը։ Հարիւրաւոր որբեր եւ աղքատներ կ'օգտուին իր բարիքներէն։

— Այդ մենք գիտենք, բայց տեսնենք, ի՞նչ կ'ըսէ օրիորդը Վեստ Սարգիսի վարմունքի մասին։ Տեսնենք նորէն իր բարութեամբ ուշադրութիւն չի՞ դարձներ, թէ կարեւորութիւն տալով կը գգուշանայ։ Զէ՞ որ Վեստ Սարգիսը կը գործէ ուղղակի Վահրամին, այսինքն իր հօրը դէմ։

— Թողունք սոփիա, վարպետ, Խէնթը խիստ յոգնած է, ու ելաւ տեղէն ։

Լուսիկ ժողվեց սփռոցը, իսկ Խենթը երգ մը մրմռալով սկսաւ քալել խրճիթին մէջ, երբ յանկարծ աչքերն հանդիպեցաւ հնոցին մէջ լեցուած սուրերը։

— Այս ի՞նչ կը շինես, վարպետ, հարցուց դարբինին։

— Զէ՞ս տեսներ, — սուրեր։

— Իսկ պայտե՞րը ։

— Պայտերը հարկաւոր չեն այլեւս։ Այժմ սուրեր պէտք են մեր Վահրամը պաշտպանելու։

— Հա, այրիս, վարպետ. կ'երեւայ թէ փորձուած մարդ ես։ Վաղօրօք սուրեր կը պատրաստես թշնամիներուդ կուրծքը մխելու ։

Անցաւ կարճ ժամանակ, յետոյ խորին լռութիւն տիրեց խրճիթին մէջ։

Է.

ՍԵՒ ՄԱՐԴԸ

Երկու ձիաւորներ Անի քաղաքէն մեկնելով՝ բռնեցին Սուլմառուի ճամբան եւ դանդաղաքայլ առաջ կ'երթային։ Ձիաւորներէն մէկը Հայոց թագաւորութեան խնամակալն էր, գոռոզ իշխան Վեստ Սարգիսը, իսկ միւսը իր հաւատարիմ ծառան՝ Եղօ ։

Մռայլ էր իշխանին դէմքը, մռայլ էր նաեւ ծառային դէմքը։ Ո՞ւր կ'երթային, եւ ինչո՞ւ երկուքն ալ տխուր էին այսպէս, յայտնի չէր։ Սակայն իրենց դէմքէն կը հասկցուէր, թէ անհանգիստ բան մը կը տանջէ երկուքն ալ։ Զէր խօսեր տէրը, չէր խօսեր նաեւ ծառան, մտածումներու մէջ ընկղմած կը յառաջանային, մինչեւ որ հասան դարբին Ղեւոնդի խրճիթին առջեւ. հոն՝ ձիերը կեցուցին։ Դարբին Ղեւոնդ երկաթի կտոր մը դըրած սալին վրայ, մուրճով կը ծեծէր զայն։ Զէր նկատած, թէ ինչպէս երկու ձիաւորներ կեցեր էին առջեւը ու իրեն կը նայէին։

— Եղօ, վար իջիր, պէտք է ձիուս ոտքը պայտել տամ, եթէ ոչ կաղալ կը սկսի։

Եղօն վար թռաւ եւ բռնելով Վեստ Սարգիսի ձիուն սանձը՝ օգնեց իշխանին իջնելու։ Դարբին Ղեւոնդ ապշած կը նայէր դեռ, երբ Եղօն գոռաց անոր վրայ.

— Էյ տխմար, ի՞նչ կը նայիս ապուշի նման, իշխանն է, պէտք է պայտել անոր ձին։

Դարբինը ակամայ գլուխ ծռեց իշխանին, եւ նստելու տեղ ցոյց տալով՝ ինք սկսաւ գործի։ « Հըմ, լաւ բանի համար չէք ճամբորդեր, կը մըտածէր ան իւրովի, ձեր ձիերը այնպէս կը պայտեմ որ կէս ճամբան մնաք»։

Վերջացուց գործը, եւ իշխանին դառնալով ըսաւ.

— Պատրաստ է, տէր։

— Լաւ պայտեցի՞ր, վարպետ ։

— Հրաշալի, տէր, ամբողջ տարի մը կը բաւէ, ըսաւ դարբինը դառն ժպիտով։

— Ապրիս, վարպետ, ըսաւ եւ հեծնելով ձին՝ ոսկի մը նետեց Ղեւոնդին։ Դարբինը չտալով վերցուց զայն եւ դառնալով իշխանին՝ յարեց.

— Տէր, այս ոսկին չեմ կրնար ընդունիլ։

— Ինչո՞ւ, վարպետ, ինչո՞ւ չես կրնար ընդունիլ, զարմացած հարցուց իշխանը ձիուն սանձը քաշելով ։

— Այս ոսկին, տէր, այս ոսկին...

— Ի՞նչ այդ ոսկին։

— Մեր մեծ իշխանէն դրամ չենք առներ, ըսաւ Ղեւոնդ եւ երեսը դարձուց ։

— Լաւ, աւելցուց Վեստ Սարգիս եւ մտրակեց ձին։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(14)

պարպելու Լոնտոնի նաւահանգիստին բոլոր նաւերը, բացի երկու քննատական շոգենաւերէ որոնց վարչութեան դէմ բողոք ունին: Նաւահանգիստի վարչութեան ցքարտուղարները որոշեցին չարձանագրել գինուորներու կողմէ պարպուած բեռները, իսկ միսի բեռնակիրներն ալ պիտի չփոխադրեն պարպուած միսերը:

Աշխատանքի նախարարը յայտարարեց որ 10.222 բանուորներ կան Լոնտոնի նաւահանգստին մէջ եւ 112 նաւեր անշարժութեան դատապարտուած են: Աշխատանքը կը շարունակեն 15 հազար բանուորներ:

★ Անգլիոյ փոխադրութեանց եւ ընդհ. բանուորներու միութիւնը, որ 1.250.000 անդամ ունի, 208ի դէմ 426 ձայնով որոշեց որեւէ պաշտօն չտալ համայնավար անդամներուն:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ սեղմումները պիտի վերսկսին այսօր, քանի որ երաշտութեան հետեւանքով ջրակայաններու արտադրութիւնը նուազած է: Հոսանքի ընդհատումներ պիտի ըլլան զանազան թաղերու մէջ, փոխն ի փոխ:

★ Երաշտութեան հետեւանքով գետի ջուրերը քաշուած եւ տաքցած ըլլալով ձուկերը շնչահեղձ կ'ըլլան: Սէնին երեսը ձուկի դիակներ կը ծփան:

ՅՈՒԼԻՍ 14ի տօնին առթիւ վաղը տեղի կ'ունենան սովորական հանդիսութիւնները:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ մը համաձայն 1914—18ի պատերազմը Ֆրանսայի արժած է 15.000 միլիառ Ֆր. արդի արժէքով, իսկ վերջին պատերազմը՝ 40.000 միլիառ ֆրանք:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ սահմանէն 30 հազար Թուրքեր տեղահան եղած էին եւ ղրկուած Թուրքիոյ ներսը: Լոնտոնէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Իրիմէն ալ Թուրքեր զանգուածային կերպով տեղահան եղեր են:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ Ամերիկա հրաւիրուած է նախագահ Թրումընի կողմէ, բայց այցելութեան թուականը յայտնի չէ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ, դպրոցին Թուրք ուսուցիչները փոխ տեսուչի հանգամանք մը ունէին հսկելու համար ծրագրին գործադրութեան: Անգարայէն կը հաղորդեն որ Թուրք փոխ տեսուչներու այդ պաշտօնը ջնջուած է եւ անոնց պարտականութիւնը յանձնուած է ուղղակի տնօրէններուն:

★ Կառավարութիւնը որոշած է հացին խմորը փոխել: Հացը պատերազմի պահուն եղածին պէս սեւ պիտի ըլլայ:

ԵԳԻՊՏՈՍ փակեց Լիբիոյ (Պէնկազի) սահմանագլուխը, գանգատելով թէ էմիր Իտրիս ապաստան տուած է լուծեալ Իսլամական Եղբայրութեան երեք անդամներուն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ նախկին նախագահը, Չանկ Քայ Շէք, Փիլիփփեան կղզիները երթալով, խորհրդակցութիւններ կատարեց նախագահին հետ, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ, Երկու նախագահները կոչ մը ուղղեցին Սիամի, Հոլանտական Հնդկաստանի, Քորէայի, Աւստրալիոյ եւ Նոր Զելանտայի, որպէսզի միացեալ ճակատ կազմեն Ասիոյ եւ Խաղաղականի բոլոր երկիրները:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ «արձակեցէք հայրենասէրները», «Խաղաղութիւն Վիէթ Նամի» վերտառութեամբ նշանատախտակներով գացած էին, կիրակի օր, Մօնսօ լէ Մինի մէջ, Գերմաններու կողմէ սպաննուած դիմադրականներուն յիշատակին կանգնուած մահարձանի բացման հանդէսին: Կառավարական պատուիրակը որ պիտի բանար արձանը, յայտնելով թէ զոհերը համայնավարներուն չեն պատկանիր այլ ազգին, պահանջեց ջնջել այդ քաղաքական նշանախօսքերը: Համայնավարները մերժած ըլլալով ինք ալ մերժեց պաշտօնական բացումը կատարել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Գ. Տուտի Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Տուտի Փափազեան, Տիկին Էլիզ Քէօսէեան եւ Օր. Զապէլ Քէօսէեան, ինչպէս նաեւ Տուտի Փափազեան, Ուքրաթեան, Փափազեան, Թապաքեան, Ումուրշատեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի մօր եւ ազգականին՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԳԱԳԻ Օ. ՏՈՒՏԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան տխուր առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ՄՈՒՍԱՅԻՆ ՀԵՏ (բանաստեղծութիւններ): Գրեց՝ Արամայիս Սրապեան: 270 մեծադիր էջ, շքեղ տպագրութեամբ: Վենետիկ: Գին երկու տոլար:

1949 ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԵՒ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՏԸՄԻ ՖԻՆԱԼ ԵՒ ՖԻՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը St. Loupի Stade Municipalին մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ, ՑՈՅՑԵՐ, ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՈՂԱՆՑՔ ժամը 8.30էն սկսեալ

ԺԱՄԸ 5ԻՆ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԸ

Իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ St. Loupի Նոր Սերունդի նուագախումբը: Ամբողջ մրցումները պիտի շարժանկարուին: Ուշադրութիւն պատրաստուեցէք Ն Ս.ի նուագնացութեան:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջակայքի մասնաճիւղերը այս շաբաթ Յուլիս 16ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Regentի վերնայարկը, մէթրօ Cadetի դիմաց:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ 150 ԱՇԱԿԵՐՏ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը Յուլիս 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ:

Պիտի ըլլան խմբերգ, մեներգ, զուգերգ, արտասանութիւն եւ ծիծաղաշարժ տրամախօսութիւններ: Կը ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի «ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐ»ը եւ «ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը երգախառն պալէներով: Պալէները կ'ընկերանայ ջութակով՝ Պ. Ժան Տօստողրուեան (Լիոնէն):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Հ. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 17ին, Bois de Naix գեղատեսիլ անտառին մէջ: Կը խօսի ընկերուհի ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Տէսինէն):

★ Ծանօթութիւն.— Անձրեւի պարագային բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ Patronnage St. Bernardի սրահին մէջ:

★

Շավիլի Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի 17 Յուլիս, ամբողջ օրը ՇԱԼԻԼԻ ԱՆՏԱՌԸ: Նուագ, երգ եւ խաղեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սասնոյ Զօրէհայր. Միութեան: Ի յիշատակ Տարօն Սասնոյ Զօրի հերոսներու: Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէ հանրածանօթ եւ գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ հայրենակից Ք. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Պիտի խօսի Վիէնէն հրաւիրուած մեր լաւագոյն մտաւորականներէն՝ հայրենակից Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԷՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, մեներգ արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւանքին 52րդ տարեդարձին առթիւ 7 Օգոստոսի դաշտահանդէսին Պոմոնէն երթալ փափաքողները, արձանագրուելու համար դիմեն հետեւեալ ընկերներու, նախօրօք ապահովելու համար իրենց երթուդարձի տոմսերը: Լաօզլէրի շրջան ընկերներ՝ Եօթնեղբայրեանի եւ Ե. Տէր Մեսրոպեանի: Պոմոնի շրջան ընկերներ՝ Կ. Կարապետեան եւ Գրիգոր Քէնտիրեանի:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Տարեվերջի հանդէսը 14 Յուլիսին, հինգշաբթի ժամը 14ին Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բոլոր հայրենակիցները: Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ վիճակահանութիւնը:

Պ. Գրիգոր Պօտուքեան, Տէր եւ Տիկին Ռաֆայէլեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ճէլալեան, եւ զաւակները, Այրի Տիկին Տիգրանուհի Պօտուքեան ինչպէս եւ ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը՝ իրենց կնոջ, աղջկան, քրոջ, հարսին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ՊՕՏՈՒՔԵԱՆԻ

Թաղումը պիտի կատարուի այսօր չորեքշաբթի ժամը 13.30ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 7bis, rue Charles Calmus, Gentilly, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կը հրաժարիմ հայութենէ...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

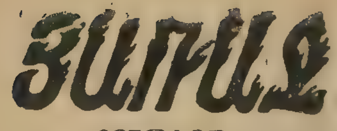

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 14 JUILLET 1949 Հինգշաբթի 14 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5897–Նոր շրջան Թիւ 1308

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14

Այսօր Ֆրանսայի ազատ ժողովուրդը, երկրին մէկ ծայրէն միւսը, առանց կուսակցական կամ կրօնական խտրութեան, մէկ սիրտ մէկ հոգի կը տօնէ իր Ազգային Տօնը։

Ճիշդ հարիւր վաթսուն տարի առաջ, 1789 Յուլիս 14ին էր, որ Փարիզի յեղափոխական ժողովուրդը տարերային ընդվզումով մը յարձակեցաւ Պասթիյլի ամրոցին վրայ, գրաւեց զայն ու քանդեց։

Պասթիյլը, նախկին զինուորական ամրոց, դարձած էր պետական բանտ մը, ուր կ'արգելափակուէին ականաւոր կալանաւորներ, ինչպէս Վոլթէր, Ֆուքէ, Օրլէանի դուքսը, Լեայլն, ինչպէս նաեւ երկաթէ դիմակով մարդը, որուն համար Մարիուս Թօփէն կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ Հայոց Աւետիք պատրիարքն էր առեւանգուած Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպան Ֆէրէոլի կարգադրութեամբ եւ տարուած մը Մօն Սէն Միշէլ պահուելէ վերջ Փարիզ փոխադրուած։

Պասթիյլը բռնակալութեան եւ բացարձակապետութեան խորհրդանշանն էր։ Զայն քանդելով, Փարիզցիները մահացու հարուածը տուին այն վարչաձեւին, որուն մէջ երկու առանձնաշնորհեալ դասակարգեր — կղերականութիւնն ու ազնուականութիւնը իրենց ամենազօր տիրապետութեան տակ առած էին բուն ժողովուրդը (tiers état), զոր կը շահագործէին անխնայ։

Աւատապետութիւնը վերջ գտած էր Միջին դարուն հետ՝ իբրեւ քաղաքական գործօն։ Թագաւորը յաջողած էր կեդրոնական ուժեղ կառավարութիւն մը ստեղծել եւ գերիշխան դեր մը ստանձնել, իր մականին տակ համախմբելով մեծ ու փոքր աւատապետները։ Սակայն ընկերային տեսակէտէ աւատապետական կարգերը կը շարունակուէին դեռ։

ԺԸ. դարու Ֆրանսացի յեղափոխական քարոզիչներն եղան մեծ Համայնագիտարանի խմբագիրները — տ'Ալանպէր, Տիտրօ, Վոլթէր, Մոնթէսքիէօ, Ժան Ժաք Ռուսօ եւ ընկերները, որոնք ազատութեան եւ հաւասարութեան գաղափարը ներշնչեցին ստրուկի վիճակին ենթարկուած ժողովուրդին։

Յուլիս 14ը ազդանշանն եղաւ Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան։ Սահմանադիր Ժողովը 1789 Օգոստոս 4ի գիշերը ջնջեց ազնուականութիւնն ու աւատապետական առանձնաշնորհները, հաստատեց խօսքի եւ մամուլի ազատութիւնը եւ հիմը դրաւ իրական ժողովրդավարական վարչաձեւի մը։

Ֆրանսական յեղափոխութեան հռչակած անմահ նշանաբանները, «Ազատութիւն, Հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն» շուտով գլեցին անցան սահմանները եւ արձագանգ գտան մինչեւ արեւելեան Եւրոպայի քրիստոնեայ ազգերուն մէջ, որոնք Օսմ. կայսրութեան լուծին տակ կը կեղեքուէին։ ԺԹ. դարը ազատութիւն բերաւ անոնց բոլորին ալ։ Մնացին միայն Հայերը։

1908 Յուլիս 11—24ին Թուրքերն ալ ունեցան իրենց յեղափոխութիւնը, «ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն» նշանաբաններով, շատ չանցած սարքելու համար 1909ի ապրիլին Կիլիկեան ջարդերը եւ 1915ի ապրիլեան Մեծ Եղեռնը։

Հակառակ այս բոլորին, մենք ալ ունեցանք մեր ազատութիւնը, 1918 Մայիս 28ին։ Այս թուականը դարձաւ մեր Յուլիս 14ը, մեր Ազգային Տօնը։ Ցարերու եւ Սուլթաններու ժառանգորդները շատ չանցած խեղդեցին մեր ազատութիւնը։ Անոնց հաւատարիմ ծառաները ազատ երկինքներու տակ իսկ ուրացան մեր Ազգային Տօնն ու եռագոյնը։ Սակայն ազատատենչ հայութիւնը ամէն տեղ կը փուրգուրայ իր ազգային այդ երկու սրբութեանց վրայ։

1917ի Հոկտեմբերին ծագած Մեծ Յեղափոխութիւնը Ռոմանոֆներու բռնակալութեան աւերակներուն վրայ հաստատեց «պրոլետարական դիկտատուրա» մը։

Ու մինչ Յուլիս 14ը ազատութիւն բերած էր ստրուկ ժողովուրդներուն, Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը ազատութենէ զրկեց դարերով ազատութեան բարիքները վայելող ազգերն իսկ։

Այսօր աւելի քան 300 միլիոն մարդիկ կարմիր բռնակալութեան ճիրաններուն մէջ կը տառապին, սպասելով Նոր Յուլիս 14ի մը։

Դեռ որքան Պասթիյլներ կան տապալելիք...

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Փարիզի գերման դեսպանին դատավարութիւնը

Երեքշաբթի օր սկսաւ Փարիզի գերման դեսպանին՝ Օթթօ Ապէցի դատավարութիւնը, զինուորական ատեանի մը առջեւ որ կը բաղկանայ վեց բարձրաստիճան սպաներէ եւ քաղաքային դատաւորէ մը (նախագահ՝ Փիհեէ)։

Դատասրահը շատ նեղ էր եւ ունկնդիրները կը խռնէին տաքէն։ Ապէց սրահ առաջնորդուեցաւ ընկերակցութեամբ մանաւոր պահակի մը եւ նստաւ, նախագահին հրամանով, թեւերը կուրծքին վրայ, գլուխը թեթեւապէս դէպի ետ։ Երբեմն կը ժպտէր։ Մազերը ճերմկած էին Շէրշ Միտիի բանտին մէջ, թէեւ 46 տարեկան է։ Աւելի քան երեք ժամ անշարժ մտիկ ըրաւ ամբաստանագրին ընթերցումը, որ կը վերջանար նախագահին հետեւեալ յայտարարութեամբ, ուղղուած՝ ամբաստանեալին.

— Նկատի առնելով մեղմացուցիչ պարագաները, դուք ենթակայ էք հինգ տարուան տաժանակիր աշխատանքէն մինչեւ մահապատիժի։

Ապէց ոտքի ելլելով թեթեւ խոնարհութիւն մը ըրաւ։

Ամբաստանագիրը, որ կը բաղկանայ 175 էջերէ, Ապէցի կը վերագրէ հետեւեալ յանցանքները, — Մարդասպանութիւն, աքսոր եւ մահացում հազարաւոր Հրեաներու, բռնի աշխատանք 1 միլիոն 500.000 Ֆրանսացիներու, կողոպուտ գեղարուեստական գանձերու։ Նաեւ պատասխանատու նախարար Ժորժ Մանտէլի սպանութեան։

Երկու զինուորկան քարտուղարներ կարդացին ամբաստանեալին կենսագրականը, ուր Ապէց կ'երեւար իբրեւ Ֆրանսասէր։ Նրիտասարդութեանը եղած է փորագրիչ փայտի վրայ, գծագրութեան ուսուցիչ՝ 24 տարեկանին։ Յաճախ կը ճամբորդէր Իտալիա եւ Յունաստան։ Փարիզ գալով, հիմը դրաւ Ֆրանքօ-գերման ընկերակցութեան մը եւ ամուսնացաւ Ֆրանսացի աղջկան մը հետ (գնդակահարուած Ժան Լիւշէռի քարտուղարուհին)։ Միշտ Փարիզ կուգար կ'երթար։ Հիթլէրական կուսակցութեան անդամ եղած է շատ ուշ, 1937ին, Ռիպպրնթրոփի մղումով։ Պատերազմէն առաջ արտաքսուեցաւ Ֆրանսայէն, իբրեւ կասկածելի, բայց շատ չանցած վերադարձաւ իբրեւ արտակարգ դեսպան։ Իրեն պաշտօն տրուած էր օգտագործել իր Ֆրանսասիրական տրամադրութիւնները, սիրաշահիլ Ֆրանսացի ժողովուրդը, որպէս զի գործակցի։ Եւ որոշ յաջողութիւն գտած էր, իր ազդեցութեան տակ առնելով Լավալը, Տարլանը եւ ուրիշներ։

Վկաներուն մէջ կը գտնուին երեք նախկին վարչապետներ՝ Տալատիէ, Ֆլանտէն եւ Ռէնօ, ինչպէս եւ հինգ զօրավարներ։

Ամբաստանագրին ընթերցումէն վերջ, ամբաստանեալը ոտքի ելաւ, նախագահին հրամանով։ Հարցումներուն կը պատասխանէր սահուն Ֆրանսերէնով մը։ Երբեմն ալ թուական մը կամ թուանշան մը կը շտկէր փափկութեամբ։ Մէկ երկու անգամ տաքնալով, դիտել տուաւ. «սուտ է, առասպել է»։

— Կը տեսնենք, պատասխանեց նախագահը, ժպտելով։

Երբ գործակցութեան խօսք եղաւ, Ապէց արտօնութիւն խնդրեց կարդալու Հիթլէրի մէկ նամակը, ուր կար հետեւեալ նախադասութիւնը. — «Գործակցութիւնը կրնայ ըլլալ միայն միակողմանի»։

★ Թերթերը կը գրեն թէ դատավարութիւնը կրնայ տեւել երկու երեք շաբաթ։ Տիկին Ապէց, որ հինգ տարիէ ի վեր չէր տեսած ամուսինը, երեքշաբթի օր արտօնուեցաւ այցելելու Շէրշ Միտիի զինուորական բանտը։

★ Գործակցութեան մասին եղած հարցումներու պատասխանելով, Ապէց ըսաւ թէ ինչպէս Ֆրանսայի, նոյնպէս Գերմանիոյ մէջ շատեր հակառակ էին գործակցութեան։ Այս վերջիններուն գլուխը կը գտնուէր ամբողջ կուսակցութիւնը։ Գործակցութեան համաձայն էին բանակը եւ մանաւանդ նաւատորմը, ինչպէս եւ ժողովուրդը։ Ամէն բան կախում ունէր Հիթլէրի կամքէն։

★ Դատավարութիւնը շարունակուեցաւ երէկ։ Ապէց պատմեց իր գործունէութիւնը Փարիզի եւ Վիշիի մէջ։

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Յ ՓՐԿԵԼ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Կատարեալ ձախողանք զինուորական ճակատին վրայ

ԽՄԲ. — Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Le Monde, յօդուածաշարք մը սկսաւ Յուլիս 12ին, հետեւեալ խորագիրներով... «ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ. — I. ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՁԱԽՈՂԱՆՔ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳԵՏՆԻ ՎՐԱՅ»։ Յօդուածագիրն է Ալան Ք. Քումպարանի, որ ճաշակաւոր կ'երեւայ ամբողջ անցուդարձին։ Կուտանք հիմնական մասերը.—

★

Ծանօթ է Ամերիկայի զինուորական ծրագիրներուն անանկութիւնը Չինաստանի եւ անյաջողութիւնները Յունաստանի մէջ, բայց արեւմտեան աշխարհին մէջ շատ բան չեն գիտեր այն ձախողանքի մասին զոր Թրումընի վարդապետութիւնը կրեց Թուրքիոյ մէջ, — «Հակախորհրդային մարտկոցը Միջին Արեւելքի»։

Մինչ Կրամոս լեռներու (Յունաստան) ճակատամարտը եւ Նանկցէ գետին անցքը (Չինաստան) շռնդալից դէպքեր եղան, Պոլսոյ նեղուցներուն դրաւումը «Թշնամի»ին կողմէ միայն Անգարայի եւ Ուաշինկթընի սպայակոյտներուն ուշադրութիւնը գրաւեց։

Այս դէպքը, որ այնքան ալ ծանօթ չէ, տեղի ունեցաւ 1949ի ռազմափորձերուն առթիւ։ Այդ գործողութիւնները կատարուեցան իբրեւ փորձը այն պատրաստութեանց որ տեւած էին մօտ երկու տարի եւ հարիւր միլիոն տոլար արժած էին Ամերիկայի հարկատուներուն, միայն առաջին տասներկու ամիսներու ընթացքին։ Զօր. Մաքպրայտ, Թուրքիոյ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան նախագահը, այդ ռազմափորձերէն եզրակացուց թէ ԶԻՆԵԱԼ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄԻ ՄԸ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ԿՐՆԱՐ «ՈՒԹ ՕՐԷՆ» ԱՒԵԼԻ ՏԵՒԵԼ։ Համաձայն ամերիկացի սպաներու տեղեկագիրներուն (անոնք էին որ կը հսկէին ռազմափորձերուն), թրքական զօրքին ռազմավարութիւնը, հաղորդակցութիւնները եւ պարենաւորումը «աղետալի» եղած է։ «Թշնամին» տեսականօրէն զինուոր ցամաք հանելով, կը գրաւէր առաջին բանակին կեդրոնը, առաջին հարուածով կ'ոչնչացնէր Վոսփորի պաշտպանութեան յատկացուած զօրամասերը։

Երկրորդ ռազմափորձերն էին այս գործողութիւնները որ կը կատարուէին Թուրքիոյ մէջ, ամերիկեան ղեկավարութեամբ, ամերիկեան մարզիչներով եւ ռազմական պիտոյքներով։

Դաս առնելով այս փորձէն, Թուրքիոյ զինուորական օգնութեան ամերիկեան պատուիրակութիւնը (U. S. M. A. T.) հարկադրուեցաւ մեծապէս կրճատել իր ծրագիրները Միջին Արեւելքի այս ռազմագիտական գետնին վրայ։

Այսպէս, պատուիրակութիւնը ետ կեցած է նախապէս նշանակուած պաշտպանութեան գիծէն, որ արեւելքէն կը յենուի Բասենի լեռներուն վրայ, Էրզրումի առջեւ, իսկ Արեւելքէն՝ Չաթալճայի (Թրակիա) ամրութեանց վրայ։ Այժմ կը գոհանան նեղ եւ եռանկիւնի կամրջագլուխով մը (ամրոց), որ կը կազմուի երկրին հարաւակողմը, Տաւրոսի եւ Ամանոսի լեռներով եւ որուն պարենաւորման գլխաւոր նաւահանգիստն է Իսքէնտէրուն (Ալեքսանտրէթ)։ Երկու ռազմագիտական ճամբաներ, զորս կը հարթէ ամերիկեան պատուիրակութեան ճամբաներու վարչութեան թիւ 12 յանձնախումբը, պիտի ապահովեն երկրին արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանները ձգուած պաշտպանողական ուժերուն նահանջը։ Առաջին ճամբան — Իսքէնտէրունէն Էրզրում — կամրջագլուխը կը կապէ արեւելեան պաշտպանութեան նախորդ գծին, անցնելով Մարաշէն, Մալաթիայէն, Էլ Ազիզէն եւ Երզնկայէն։

Երկրորդը, որ պիտի ծառայէ արեւմտեան շրջանի ուժերու նահանջին, Պոլիսը կը կապէ Իսքէնտէրունի, անցնելով Գոճաէլիէն, Անգարայէն, Նիյտէէն, Իչիլէն (Մերսին) եւ Սէյհանէն (Ատանա)։ Տասներկուքէն տասնըհինգ թրքական զօրաբաժիններ, որոնց արդիացման պայմանաժամը 1950էն երկարաձգուած է 1952ի, պիտի պաշտպանեն Իսքէնտէրունի կամրջագլուխը, որ Ջուքուր Օվայի դաշտին մէջ երկրորդական կայաններ պիտի պարունակէ ամերիկեան օդանաւերուն համար։ Ի նախատեսութիւն պաշարման մը՝ Թուրքիոյ արեւելքէն եւ Հարաւ-Արեւելքէն, Իրանի, Իրաքի եւ Սուրիոյ ճամբով, գործողութիւն

(Լուսնոռու շարունակութիւնը կ.....ա Դ. Էջ)

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» Ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ շաբաթ օր։

ՏՕՔԹ. ՓԱՈՒԼ ՌՈՐՊԱԽ

Վիւրթէմպէրքի մէկ փոքր քաղաքին մէջ, Տօքթ. Փաուլ Ռորպախ Յունիս 29ին տօնեց իր ծննդեան 80րդ տարեդարձը։

Ռորպախ ծանօթ գիտնական հեղինակ մըն է։ Գերմանիոյ մէջ՝ ուր Թրքասիրութիւնը հարիւր տարուան պատմութիւն ունի, բացառիկ բան մըն է գտնել Հայու բարեկամներ վարիչ դէմքերու մէջ։

Տօքթոր Ռորպախ Հայաստանը կը ճանչնայ իր դէպի Կովկաս եւ Թուրքիա կատարած ճամբորդութիւններէն (1897 եւ 1901)։ Իր երիտասարդ կնոջ հետ արժանացած է Խրիմեան Հայրիկին տեսութեան։ Էջմիածնի մէջ հրաժեշտի պահուն Խրիմեան Հայրիկ իր հայրապետական օրհնութիւնը կուտայ երիտասարդ ամոլին եւ կ'ըսէ.

— «Եթէ Պերլինի մէջ օր մը վէճ ունենաք իրարու հետ, այցելեցէք ինծի, ես ձեզ կը հաշտեցնեմ... եթէ երկար ճամբորդութիւնը ձեզ հաշտեցուցած չըլլայ արդէն...»։

Տօքթորը անձնապէս ծանօթ է շատ մը հայ նշանաւոր անձերու, որոնց կարգին Կոմիտաս վարդապետի, զոր հիւրասիրած է յաճախ իր ընտանեկան յարկին տակ, երբ ան կ'ուսանէր Պերլինեան երաժշտական բարձրագոյն վարժարանին եւ համալսարանին մէջ։

Ռորպախ գրած է բազմաթիւ գրքեր՝ ընդհանրապէս ճամբորդական նկարագրութիւններ՝ կէս-քաղաքական։ Հայաստանի մասին ալ ունի հետաքրքրական էջեր որոնց մէջ կը նկարագրէ իր ականատեսի տպաւորութիւնները մեր երկրի, մեր ժողովուրդի եւ մեր նկարագրի մասին։

1914ին Փոցտամի մէջ կազմուած Հայեւգերման Միութեան հիմնադիրներէն մէկն է իբրեւ գործակից հանգուցեալ Լեփսիուսի։ 1919էն հրատարակած է Armenien անուն հաւաքածոն, որուն մէջ ամփոփուած են հայանպաստ յօդուածներ քաղաքական, մշակութային եւ պատմական։

Հիթլէրական շրջանին (1933 — 1945) Տօքթ. Ռորպախ մեծ դեր ունեցաւ լուսաբանելու համար նացի հայամերժ պաշտօնեաները ի նպաստ Հայերու։ Գլխաւորաբար իր անձնական ծանօթութեանց եւ պատմա-քաղաքագէտի հմայքին կը պարտինք Հայերու արիականութեան հրամանագրին հրատարակումը, որ կենսական նշանակութիւն ունեցաւ թէ Գերմանիոյ եւ թէ ամբողջ Եւրոպայի հայութեան համար։ Անշուշտ մենք Հայերս ալ տքնեցանք յաջողցնելու համար արիացեղութեան հարցը, շատ անգամ վտանգելով մեր անձը. բայց մենք կատարեցինք մեր պարտականութիւնը մեր ազգին հանդէպ, Տօքթ. Ռորպախ կատարեց մարդասիրաբար, հետեւապէս արժանի է ամէնուս շնորհակալութեան։

Իբրեւ գերման նախագահ Հայեւգերման Միութեան ան մէկն էր հրատարակիչներէն Armeniertum - Ariertum գրքոյկին որ մեծապէս օգտակար եղաւ հայանպաստ քարոզութեան՝ թէ Գերմանիոյ, թէ Իտալիոյ եւ թէ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ, առկէ զատ ան գերման խմբագրապետն էր Armenien պարբերականին՝ ուր Հայեւգերման Միութեան ներքին լուրերէն զատ կը հրատարակուէին լուրջ յօդուածներ՝ չէզոքացնելու համար հակահայ հրատարակութիւնները։

Եթէ Տօքթ. Ռորպախ ծանօթ է մեզի իբրեւ բարեկամ, գերման ժողովուրդին ալ ծանօթ է իբրեւ աշխարհաշրջիկ ճամբորդ եւ միջազգային պատմա-քաղաքական գրքերու հեղինակ։ Իբրեւ գերման հայրենասէր, ան ուզած է որ Գերմանիան ըլլայ զօրաւոր եւ մեծ։ Իբրեւ գերմանական արեւմտեան Ափրիկէի գաղթավայրին տեղաւորման տնօրէն (1903 — 1906) աշխատած է ծաղկեցնել այն երկիրը եւ չեշտած է միշտ որ Գերմանիոյ համար անհրաժեշտ է ունենալ գաղթավայրեր։ Իր ձգտումն եղած է միջազգային համերաշխութեամբ կատարել տնտեսական լրացումները Եւրոպայի եւ ճարտարարուեստով աղքատ երկիրներու միջեւ։ Նացիներու օրով ստիպուած էր մեծ զգուշութեամբ վարուիլ, քանի որ դէմ էր ճնշումի եւ մենատիրական քաղաքականութեան։

Տօքթ. Ռորպախ բեղուն հեղինակ մըն է եւ իր գրքերը շատ տարածուած են։ Ան արժանի ճանաչուած է համայնագիտարաններու մէջ արձանագրուելու իբրեւ պատմա-քաղաքական գրող եւ աշխարհագէտ։

Հակառակ իր ութսուն տարիներու բեռան, Տօքթորը դեռ մարմնապէս եւ հոգեպէս առոյգ է եւ կ'աշխատի իր յուշերը գրել, որոնց մէջ մասնաւոր բաժին մը տրամադրած է հայկական հարցերուն եւ իր հայանպաստ գործունէութեան։

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

Ինչպէս կը խեղաթիւրեն

Ռամկավար թերթը՝ «Զարթօնք» կը շարունակէ բորբոքել Լիբանանի Գաւառ. ժողովի լրացուցիչ ընտրութեանց մասին, հիմնովին շրջելով իրողութիւնները։ Յունիս 22ի իր թիւին մէջ, այս անգամ կատակերգակ թղթակից մըն է որ «ընտրութեանց ողբերգութիւնը» կը պատմէ, այլամտերը քիչ մը զուարճացնելու համար։

Բոլոր ամբաստանութիւններն ու զրպարտութիւնները «Զարթօնք»ի սիւնակներուն մէջ կը ձգտին պաշտպանել մէկը միւսէն աւելի ծիծաղելի երկու գաղափար.—

1.— Դաշնակցութիւնը ընտրութիւնները շահեցաւ «զէնքով, դանակով եւ դաւադրանքով ...»։

2.— Միացեալ ճակատ գոյութիւն չունէր։ Ռամկավարները համայնավարներու ղեկավարութեան տակ չէին գտնուեր, որովհետեւ՝ «ռամկավար կուսակցութիւնը երբեք սովոր չէ հրահանգ ստանալու ուրիշներէ»։

Առնենք նախ առաջին կէտը։

Տարրական դատողութիւն ունեցողն իսկ կրնայ ըմբռնել թէ ոեւէ պայքարի ընթացքին միշտ տկար կողմն է որ տրամադիր է խռովիր յարուցանելու։ Ընդհակառակն ան որ ուժեղ է, տիրապետող եւ վստահ վերջնական յաղթանակին վրայ, կը փափաքի հանդարտութեան եւ կանոնաւորութեան մէջ գլուխ հանել ապահով յաղթանակը։ Շահ չունի խառնակութիւններէն, մինչ կրնան հակառակորդի ջաղացքին ջուր տալ, խափանելով գեղեցիկ արդիւնքը։

Ստոյգ պարտութեան մը առջեւ գտնուող ստորագասները դիտուած է որ վերջին պահուն վերջին յոյսի մը կը կառչին ընդհանրապէս։ — Ընդհատուած տեսնել պայքարի ընթացքը եւ առալկելի դարձնել օրինաւորութիւնը։

Միայն ընտրութեանց մէջ չէ որ երեւան կու գայ տկարներու ախտանշական այս հոգեբանութիւնը, որ կը յանգի ի վերջոյ խառնակչական արարքներու։ Ֆութպոլի խաղն անգամ յաճախ փաստը տուած է այս ճշմարտութեան։

Արդ, կիրակի օրուան Գաւառականի ընտրութիւնները, առաջին քանի մը ժամերուն ցոյց տուին թէ հայ ժողովուրդը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կուգար քուէարկելու Դաշնակցութեան ցանկերուն։ Մինչեւ կէսօր պատկերը բոլորովին պարզ էր արդէն։ Մեր հակառակորդները, որոնք մինչեւ այդ տարտամ յոյս ունէին գէթ որոշ շրջաններու մէջ գոնէ համեմատական մեծամասնութիւն ապահովելու, շնորհիւ իրենց տարած հրապարակային աշխատանքին, յանկարծ յուսալքուեցան, երբ նկատեցին իրենց սպասող անփառունակ վախճանը։ Այսուհետեւ, Միացեալ ճակատի բոլշեւիկ ղեկավարներուն եւ իրենց գործակիցներուն միակ նպատակը եղաւ դէպք ստեղծել, խռովութիւններ առաջ բերել եւ ուժէ ձեւի տակ քուէարկութիւնը խափանել։

Պէտք է խոստովանիլ թէ բոլշեւիկ-ռամկավար-հնչակ եղբայրակցութիւնը լաւ կազմակերպուած էր ու զօրաշարժի ենթարկած իր բոլոր ուժերը։ Նախատեսած էին ամէն հաւանականութիւն եւ յատուկ նպատակներ իրագործելու համար երիտասարդներ համախմբած ընտրական գրասենեակներու առջեւ։ Ինչո՞վ բացատրել, օրինակ, Սուրբ Նշանի բակին մէջ տեւաբար սպասող խմբակի մը ներկայութիւնը, որ կը ղեկավարուէր «Ժող. Ձայն»ի Նախկին խմբագիր եւ իբրեւ անբաղձալի ատեն մը Պաալպէք աքսորուած Պարոյր Երէցեանի կողմէ։ Եթէ քուէարկողներ էին այդ խումբին պատկանող ռամկավարներն ու բոլշեւիկները, պէտք չունէին գրասենեակին շուրջ դիրքեր գրաւելու, յարձակողական տրամադրութիւններ ցոյց տալով եւ գրգռութիւններ ստեղծելով։

Մեր հակառակորդները իրենց դիմակները վար առին կէսօրէ ետք։ Երբ որ սպառեցին իրենց ի նպաստ քուէարկողներու ամբողջ թիւը եւ երբ վստահ եղան թէ ժողովուրդի հարիւրին 80 տոկոսը Հ. Յ. Դաշնակցութեան ցանկին ձայն կուտայ, դաւադիր շարժումներով անցան գործի՝ գրասենեակէն ներս խուժելու եւ քուէատուփը խորտակելու բացայայտ դիտումով։

Մեր ընկերները ջանացին պահել իրենց բովանդակ պաղարիւնութիւնը եւ ամէն ճիգ թափեցին դէպքերէ խուսափելու համար։ Այդպէս կը պահանջէր թէ կարգապահութիւնը եւ թէ տիրապետող կողմի մեր շահը։ Այս հանդուրժողութենէն օգտուելով, խառնակիչները հետզհետէ աւելի անպատկառ դարձան սակայն։ Այն ատեն է որ քուէարկողներու բազմութիւնը գրասենեակի մուտքը փակելով դուրս քշեց անոնք, որ ամէն գնով կ'ուզէին ընտրութիւնները կասեցնել։ Քուէարկութիւնը շարունակուեցաւ կատարեալ կարգապահութեան եւ օրինաւորութեան մէջ։ Իրողութիւն մը՝ որուն վկայ կրնան հանդիսանալ ապահովութեան հսկող պաշտօնեաներն ալ։

Այս է ամբողջ ճշմարտութիւնը, որ բարեբախտաբար բազմաթիւ ականատեսներու սեփականութիւնը կը կազմէ։ Ինչ որ կը հաստատէ «Զարթօնք» իր զրպարտութիւններով, պարտութիւն մը չքմեղացնելու եւ իր կողմնակիցներուն յանցանքները ուրիշին վրայ նետելու միայն կը ձգտի։

Իսկ ինչ կը վերաբերի «միացեալ ճակատ»ի բոլշեւիկ — ռամկավար — հնչակ՝ եւ ընկերութեան եղբայրակցութեան, որուն գոյութիւնը ուրանալ կը փորձեն ռամկավարները Գաւառականի ընտրութեանց ընթացքին, այդ մասին կը խօսինք յաջորդով։

(Խմբագրական «ԱԶԴԱԿ»ի)

ՀՐԴԵՀՈՒԱԾ ՏՈՒՆԵՐԻՆ ՀԵՏ...

(Հայրենասիրական երգ Լեհերու)

Հրդեհուած հայրենեաց բարկ ծուխերին հետ
Մեր եղբարց արեան ճենճերի հետ,
Այս կոչը մեր գոռ առ քեզ է, Աստուած։

Աղերս է ահեղ, հեծկլտանք վերջին,
Աղօթքների նման՝ հերքեր են ճերմկում,
Առանց աղերսի այլեւս մենք երգեր
Չենք երգում երբեք։

Փըշեայ պըսակով ենք մենք պըսակուած,
Իբրեւ քո ցասման յաւերժ յիշատակ՝
Առ քեզ են ուղղուած, ողորմած մեր Տէր,
Քո գութը հայցող բազուկները մեր։

Լեհերէնից հայերէնի վերածեց՝
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱԶԵԱՆՑ

Ամերիկա գոհ չէ Թուրքիայէն

ԹՈՒՐՔԵՐԸ 112 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ Կ'ՈՒԶԵՆ

Ամերիկացի տնտեսագէտ Թորընպըր որ Թուրքիա գացած էր յատուկ պաշտօնով երկար տեղեկագիր մը տուած է Ամերիկեան կառավարութեան ուր կը յայտնէ հետեւեալ կարծիքները.—

Թուրքիոյ ժողովուրդը պէտք ունի տնտեսական եւ քաղաքական աւելի լայն ազատութեան մը։ Թուրքիա իր աղբիւրները օգտագործելու համար պէտք է օգտուի ամերիկեան փորձառութենէն։ Վաճառականութիւնը պէտք է օրէնքի մը համաձայն ըլլայ եւ ոչ թէ պաշտօնեաներու քմահաճոյքէն կախեալ։ Թուրքիա 20 միլիոն բնակիչ ունի, բայց իր արդիւնաբերութիւնը անհամապատասխան է այդ թիւին։ Պէտք է ժողովուրդին գնման կարողութիւնը աւելցնող ձեռնարկներ կատարուին։ Ճարտարարուեստը եւ հողագործութիւնը պէտք է մեքենայացուին։ Այս բաներուն համար Թուրքիա տեղական բաւականաչափ դրամագլուխ ունի։ Պէտք է հրաժարի իր արդի գործելակերպէն որ անժամանակ է իրեն համար։ Թուրքերը ձեռնհաս մարդիկ եւ մասնագէտներ չունին։ Ամերիկա կրնայ այս մասին օգտակար ըլլալ իրեն։

Որչափ ատեն որ Թուրք վարիչները չեն փոխած իրենց ընթացքը, կ'ըսէ այդ տեղեկագիրը, Ամերիկացիք չեն կրնար լաւագոյն գործակցութիւն մը ընծայել։ Եթէ կ'ուզեն երկրին տնտեսութիւնը բարձրացնել եւ հարստացնել, պէտք է հրաժարին միակ կուսակցութեան մը եւ շահակցական գաղափարներու ծրագրէն ու երկիրը վարեն ժողովուրդին շահերուն համաձայն։

Պէտք է բարեկարգել նեղացուցիչ տուրքերը, վերջ տալ քմածին ու կամայական հրամաններու, քաղաքական ազդեցութիւնը չխառնել վարչական գործերուն եւ հեռանալ կողմնակալութենէ ու թշնամութիւններէ։ Թուրքիա օդանաւերու եւ եզան սայլին միջեւ տարուբերող բուռն հակասութեանց երկիրն է։ Առանց անոնց, ոչ Թուրքիա կրնայ օգտուիլ իր աղբիւրներովը եւ ոչ ալ Ամերիկացիք կրնան լաւագոյն օգտակարութիւն մը ունենալ իրենց»։

★ Թուրք անպաշտօն նախարար Ճէմիլ Սայիտ Պարլաս «Ֆրանս Փրէս»ի հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Տեսակցեցայ Մարշըլի ծրագրին լիազօր Հէրիմընի հետ, եւ ուզեցի որ Թուրքիոյ 112 միլիոն տոլար տրուի, 1949—50 տարեշրջանին համար։ Պնդեցի որ այս գումարէն որեւէ ցենդ չկտրուի։ Ամերիկեան օժանդակութեան դիւանի նախագահ Փոլ Հօֆման 30 միլիոն յատկացուցած է Թուրքիոյ, Հէրիմընի մանրամասն բացատրութիւնները տուի մեր այսօրուան տնտեսական եւ նիւթական կացութեան մասին եւ հասկցուցի թէ ինչ պատճառներով կ'ուզենք այդ 112 միլիոն տոլարը։ Ըսի թէ Թուրքիա իր հասոյթներուն հարիւրին յիսունը կը յատկացնէ զինուորական ծախսերու եւ թէ մեր վճարման կարողութիւնը ցնցուած է, բայց ունինք եւ միւս կողմէ մեր բերքն ալ գէշ է այս տարի։ Երաշտութեան հետեւանքով Թուրք հողագործը անցեալ տարուան հունձքին չէ տիրացած։ Խնդրեցի Հէրիմընէ որ առաւելագոյն չափով աշխատի այս ուղղութեամբ, եւ Թուրքիոյ անհրաժեշտ գումարը ապահովէ։

«Թուռ տը Ֆրանս»ին հաշիւները

Հեծելանիւով «Ֆրանսայի շրջանի մրցումը» (Թուր տը Ֆրանս) ի՞նչպէ՞ս եւ որո՞ւ ծախքով կը կատարուի, քանի որ 50 միլիոն Ֆրանքի ծախք մը ունի տարեկան ։

Մամուլի ձեռնարկները ազգային ընկե-րութիւնը կը վարէ այս մրցումը որ «ազգային» համբաւ ունի եւ ազգային սեփականութիւն կը համարուի ։

Բայց ո՞վ կը հայթայթէ ծախքերը ։

«Հանգրուան քաղաքներն» են որ կը վճարեն Թուրին ծախքը։ Օրինակ Բէն կուտայ 3ուկէս միլիոն, Քան՝ 2ուկէս, Պուլոնեը սիւռ Մէռ 1, Ռուան 3, Փօ 2, Սալը 2, Պոռտօ 2ուկէս, Սէն Մալօ մէկ, Քօյմառ 2ուկէս միլիոն, Լօզան 20 հազար զուիցերիական ֆրանք, Սէն Վէնսան տ'Աօսթօ 5 միլիոն լիռ եւայլն։

«Հանգրուան քաղաքներէն աւելի առանձնաշնորհեալ են «հանգիստի քաղաքները»։ Երկու հազար շրջիկներ 36 ժամ քաղաքի մը մէջ մնալով, առեւտուրը կը բանեցնեն ։

Եւ սակայն քաղաքները չեն մսխեր Թաղապետական դրամը։ Օրինակ, Մարսէյլ Թուրին մուտքը ցած առեն հաւաքոյթ մը կը սարքէ Վելօտրոմի մէջ եւ կ'ունենայ 4 միլիոն մուտք։ Նմանապէս Թուլուզ, քաղաքը որեւէ նպաստ չի տար, սակայն 4 միլիոն հասոյթ կը նախատեսուի վելօտրոմի մէջ որուն 35 առ հարիւրը կազմակերպիչներուն համար է, քաղաքը կը պահէ 15առ հարիւր։Արդէն Թուռ տը Ֆրանսի ներկայութիւնը ընդարձակ գրօսական տօնավաճառի մը առիթ կուտայ։

Թաղապետութիւնները կ'երաշխաւորեն թէ խոստացուած գումարը պիտի վճարուի, մնացեալը «լիմոնատ»ն է որ կը վճարէ։ Պանդոկապետները, սրճարանները, ճաշարանները, իրենց աճնտեքներու միջոցով ծախքը կը գոցեն։Իւրաքանչիւր քաղաք տարբեր տեսակ համաձայնութիւն ունի, սակայն ընդհանուր առումով, ձեւը բոլորին համար ալ միեւնոյնն է։

Մրցորդներու հետեւելու իրաւունքը կ'արժէ 500 հազար Ֆրանք, իւրաքանչիւր բեռնատար կառքի համար, հոգ չէ թէ ծանր կամ թեթեւ ըլլայ։ Հակառակ ասոր «Թուռ տը Ֆրանս»ը տակաւին պաշտօնապէս շահ չէ բրած։ Իսկականին մէջ չատ սուղ է։ Ամէն մէկ սովորական մասնակցողի օրական ծախքն է 1500 Ֆրանք, իսկ առաջնակարգները 4էն 8 հազար Ֆրանք օրական ունին։

Ահաւասիկ մէկ մրցորդի օրական ծախքը, սնունդ եւ սնունդ 2000 Ֆրանք օրական, հեծանիւ մը իր յարակից մասերով 35 հազար։ Մէկ պայուսակ 3 հազար, յապիկ մը հազար, անձրեւանոց մը (imperméable) 1500, ջուր խմելու աման 40 Ֆր.։ Անոնց իրիկուան ճաշը հետեւեալն է — 50 կրամ կարագ եւ ուզածին չափ հաց, բանջարեղէնով ապուր, խորոված ձուկ, 300 կրամ թարմ միս, բանջարեղէն, գետնախնձոր, առանց իւղի աղցան, պանիր ճամադամ, եփած պտուղ, մէկ լիտր գինի կամ երկու լիտր գարեջուր, եւ կամ երկու շիշ հանքային ջուր եւ տաք ըմպելի մը։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Ցոյց տալու համար թէ Հալէպի Ազգ. Գաւառական Ժողովի ընտրութիւններուն մէջ քուէարկողներու համեմատութիւնը ինչ աննախընթաց աճում արձանագրած է, ստորեւ կը ներկայացնենք 1932—1949 տարիներու ընթացքին կատարուած ընտրութեանց եւ արդիւնքներու ամբողջական մէկ ցանկը —

1932ին — 1932ի Ազգ. Գաւառ. Ժողովի ընտրութեանց մասնակցած են 1399 ընտրողներ։ Այս 1399 քուէներու 1018ը՝ կեդրոնացած են ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ցանկին վրայ, 355ը՝ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴ, իսկ 26ը՝ ԶԱՆԱԶԱՆ անուններու վրայ։

1934ին — 2322 ընտրողներու 2308ը՝ քուէարկած են ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ցանկին, իսկ 14 ընտրողներու քուէները ցրուած էին ԶԱՆԱԶԱՆՆԵՐՈՒ վրայ ։

ԾԱՆՕԹ — 1932ի եւ 1934ի ընտրութեանց շրջանին, «ազգային տուրքի» դրութիւնը գործադրուած չէր տակաւին։ 1937ին, երբ ազգային տուրք վճարելու պարտաւորութիւնը գործադրուեցաւ առաջին անգամ, ընտրողներու թիւը արձանագրեց մեծ անկում մը, ինչպէս պիտի տեսնուի ստորեւ։

1937ին — 1937ի Գաւառական Ժողովի ընտրութեանց մասնակցեցան 330 ընտրողներ միայն, որոնց 324ը քուէարկեց ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ցանկին, իսկ 6ը՝ ԶԱՆԱԶԱՆ անուններու ։

1940ին — 1940ի ընտրութեանց մասնակցեցան 1661 ընտրողներ, որոնց 1009ը քուէարկեցին ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ցանկին, 600ը՝ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴ, իսկ 2ը՝ ԶԱՆԱԶԱՆՆԵՐՈՒ։

1944ին — 1944ի Գաւառականի ընտրութիւնները տեղի ունեցան ՀԱՄԵՐԱՇԽԱԿԱՆ ՑԱՆԿԻ մը վրայ։ 992 ընտրողներ մասնակցեցան այս ընտրութեանց, հաւաքաբար քուէարկելով ՀԱՄԵՐԱՇԽԱԿԱՆ ՑԱՆԿԻՆ։

1949ին — 19 Յունիս 1949ի Գաւառական Ժողովի ընտրութեանց մասնակցեցան 3086 ընտրողներ, որոնց 3081ը քուէարկեց ի նպաստ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՑԱՆԿԻՆ, իսկ 5ը՝ ԶԱՆԱԶԱՆՆԵՐՈՒ։ Ինչպէս յայտնի է, ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴ ճակատը չմասնակցեցաւ այս ընտրութեանց, նախատեսելով այն ճակատագիրը՝ որ վիճակեցաւ իրենց Պէյրութի լուսեղբայրներուն ։

(Արեւելք)

Առատուան ճաշ, 100 կրամ կարագ, ապուր, հաւկիթ, պաղ միս, բանջարեղէն, պտուղ (բայց երբեք պանան), կէս լիտր գինի կամ մէկ լիտր գարեջուր։ Սպանիացիներու համար միսին տեղ բրինձ կը տրուի եւ անոնց ճաշը ձիթաիւղով կը պատրաստուի։

Կ'ըսուի թէ մրցորդները կը դիրնան մրցումի միջոցին ։

Թուռը կը գործածէ 3 հազար կաշեփող, 8 հազար խմելու ջրաման, երկու հազար գտակ։ Հետեւորդները 22 լիտր վառելանիւթ կը գործածեն ։ «Դեղարանի տուփ»ը 120լիտր ալքօլ կը պարունակէ, 25 լիտր 95 աստիճան, 20 լիտր օ տը քօլօնեը, 1500 մետր կապ, 2000 վիրաբարձ կապ, 2000 ծծանակ, 400 պատառ լեօքօփլաստ, 70 լիտր եթեր, 2 լիտր թէնթիւռ տ'իօտ, 3 հարիւր ծրար բամպակ, 40 լիտր իւղ, 300 մոմչոր (երիկամունքներուն համար) 20 քիլօ օքսիտ տը զէնք։

Այսպիսի մանրամասն պատրաստութիւններով տեղի կ'ունենայ տարեկան այս մրցումը որ այնքան հեւիհեւ կը հետաքրքրէ Ֆրանսայի ժողովուրդը եւ երկրին մարզական մեծագոյն արտայայտութիւնն է։

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Իսիի Նորընտիր քաղաքապետը Պ. Մորալ զանազան նորութիւններ մուծուց գիւղին մէջ։ Անոնց կարգին հրաւիրեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը հրապարակաւ երգելու համար հայ երգը։

Նոր Սերունդի երգչախումբը ընդառաջ երթալով այս հրաւէրին, Յուլիս 1ի ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին «Հանրի Պարպիւս»ի պարտէզին մէջ երգեց, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Արա Պարթեւեանի։ Յետոյ բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով, որմէ ետք երգեցին հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերարժանանալով ժողովուրդին բուռն ծափերուն։

Ուրիշ առթիւ ալ տեղի պիտի ունենան նման երգեցողութիւններ ։ Թ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍի մէջ «Արմենիա» Երիտ. Միութեան «Երիվան» եւ «Մարօ» խումբերու նախաձեռնութեամբ բացուած է Արշէն Միքայէլեանի յուշարձանի բացումը։ Յուանեկան բազմութիւն մը ներկայ եղած է իր յարգանքի բաժինը բերելու անոր որ հիմնադիրը եղած է «Արմենիա» Երիտ. Միութեան ։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ամաթէօր զօտեմարտիկ Ճորճ Քաթինեան երրորդ հանդիսացած է վերջերս Ամերիկայի մէջ տեղի ունեցած ըմբշամարտի ախոյեանական մրցումներուն մէջ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԱՂԵՐ ՈՒ ՇԱՂԵՐ (բանաստեղծութիւններ), գրեց՝ Սիւպիոն Աղասեան ։ Տպ. « Բանբեր », Շթութկարտ, 1949։

ԳԻՆՈՎԸ, (որուն աչքին ամէն ինչ երկու կ'երեւի, տեսնելով իր կինը) — Տէր Աստուած, մէկը չէինք կրնար պահել, երկուքին հետ ի՞նչպէս գլուխ պիտի ելլենք ....

ՇԱՏԱԽՕՍԸ — Կը ներէք որ մէկ ժամ է ձեր գլուխը արդուկեցի ։

Ա. — Հոգ չէ, արդէն մտիկ չէի ըներ ...

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Է.

ՍԵՒ ՄԱՐԴԸ

Մինչ կը հեռանային անոնք, Ղեւոնդ դեռ երկար ատեն կը նայէր անոնց ետեւէն, եւ ինքն իրեն կը մրմռար.

— Որովհետեւ քու ոսկիիդ մէջ թոյն կայ, թոյն։

Դարբինը կրկին գործի սկսաւ, իսկ իշխանն ու ծառան կը շարունակէին առաջ սլանալ, երբ բաւական յառաջացան, Վեստ Սարգիս դանդաղեցուց ձիուն ընթացքը եւ ծառան իր քով կանչեց.

— Եղօ, ըսաւ, մօտ եկուր, մեր ընելիքի մասին խօսինք։ Գիտեմ, դուն հաւատարիմ ես ինծի, ուստի՝ ես քեզմէ գաղտնիք չեմ պահեր։ Հոս ապահով ենք բոլորովին, եւ ոչ ոք կրնայ լրտեսել մեզ։

— Հրամայէ, տէր, ես պատրաստ եմ լսելու։ Եղօն քու ստրուկդ է, եւ պատրաստ է կեանքը զոհելու քեզ համար ։

— Գիտեմ։ Բայց անգամ մըն ալ պատմէ ինծի մանրամասնօրէն, թէ ո՞ւր է պահուըտած պատանի Գագիկը, կամ աւելի լաւ է ըսել՝ ո՞ւր են պահեր զինքը։

— Անապատի վանքին մէջ է ապաստանած, տէր։ Ես ու Մարկոսը լաւ լրտեսեցինք անոր տեղը։ Վահրամեանք ամէն կերպ կ'աշխատին Գագիկի հետքը ծածկել, սակայն անոնք չեն գիտեր, թէ աստեղ իսկ չի պահուիր իմ աչքերէս ։

— Բայց ինչպէ՞ս կ'ապրի ան վանքին մէջ, միթէ վանականներու նման ինքն ալ աղօթքի ապաւինած է։

Եղօն ժպտեցաւ ։

— Ոչ, տէր, վանականներուն մէջ անիկա կ'ապրի արքայի պէս։ Հագած է արքայական զգեստներ եւ, ձնայելով իր տասներչորս տարեկան հասակին, զէնք ու զրահի մէջ է կորսուած, երբեք չի զատուիր այդ զէնքերէն։

— Ի՞նչպէս։ Միթէ կը յուսայ արքայական գահը բարձրանալ, ըսաւ Վեստ Սարգիս զառն ժպիտով մը, եւ աչքերուն մէջ երեւցան վրէժխնդրութեան կայծեր ։

— Ինչպէս կը թուի, տէր, ան այդ միտքն ալ ունի, որովհետեւ գիշեր ցերեկ զինավարժութեամբ կը զբաղի ։

— Կը տեսնենք, Եղօ, կը տեսնենք թէ ինչպէս կը ժառանգէ արքայական գահը։ Միամիտ պատանի։

— Այդ պատանին մեղք չունի, իշխան, Վահրամեաններն են որ կը վրդովեն զինքը, որպէսզի, թագաւորեցնելով զայն, իրենց գաղտնի նպատակներուն հասնին։ Անոնք չեն ուզեր քեզի պէս լաւ խնամակալ մը ունենալ, որովհետեւ գիտեն որ դուն անոնց թերութիւնները իրենց երեսին կը զարնես, եւ թոյլ չես տար որ ազգը կործանի, — պատասխանեց Եղօն շողոքորթելով իր տէրը, որ կ'ախորժէր միշտ անոր խօսքերէն։

— Բայց այդ ծերունի աղուէսը չի հասնիր իր նպատակին։ Յետոյ կը տեսնէ, թէ ինչպէս պիտի ջախջախուին իր նպատակները եւ իր փայփայած ու պաշտպանած Գագիկը։ Այն ժամանակ կը տեսնենք, թէ որու կ'առաջարկուի արքայական թագը։

Եղօն նայեցաւ իր տիրոջ դէմքին։ Զարհուրելի եւ զաժան էր այդ դէմքը, որմէ Եղօն անգամ սոսկաց։ Յետոյ Վեստ Սարգիս խուլ ձայնով մը ըսաւ.

— Եղօ։

— Հրամայէ, տէր ։

— Պէտք է ծանրակշիռ գործ մը կատարես եւ հարթես իմ ճամբաս։ Պատանի Գագիկը պէտք է վերցնես մէջտեղէն։ Ան արգելք է ինծի։ Եղօն հասկցաւ տիրոջը միտքը եւ ցնցուեցաւ։

— Ի՞նչպէս, հարցուց իշխանին երեսը նայելով ։

— Ինչպէս քու գիտնալիք բանդ է։ Բայց պատանի Գագիկ այլեւս գոյութիւն պիտի չունենայ այս աշխարհին մէջ։ Պէտք է մեռնի ան։

— Իշխան ...

— Ոչ մէկ բառ, ընդհատեց Վեստ Սարգիս խրոխտ ձայնով մը։ Պէտք է մեռնի ան։ Իսկ երբ կատարես ատիկա, այն ատեն մեծամեծ պատիւներու կ'արժանանաս։ Ըսէ, համաձա՞յն ես։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(15)

մը որ պիտի կորզէր Իսքէնտէրունի պարենաւորման գիծը, Ամերիկացիները կը խորհին այդ ամրոցէն Թրքական զօրաբաժիններ յառաջ մղել, «Հիւսիսէն յառաջացող Թշնամին» շփոթեցնելու համար ։

Այս ամերիկեան ծրագիրները խորին դժգոհութեամբ ընդունուած են Թրքական սպայակոյտին կողմէ, որուն նախագահը, զօր. Օմուրթաք, հրաժարեցաւ ։ Անոնք որեւէ պաշտպանութիւն չեն նախատեսեր Թուրքիոյ մնացեալ մասերուն համար, մէջն ըլլալով Պոլիսը, Իզմիրը եւ Անգարան ։ Մնաց որ, ամերիկացի սպաները այս կարգադրութեամբ կ'ուզեն առժամապէս բռնել այդ նեղ տարածութիւնը, որուն ռազմագիտական դերը պիտի ըլլայ իբրեւ մեկնակէտ ծառայել, որչափ կարելի է, Բագուի քարիւղի հանքերուն դէմ կատարելիք օդարշաւներու ։

ԽՄԲ. — Յաջորդով՝ երկու կողմերը իրար կը մեղադրեն ։

Անկախ Հայաստանի դատը

ՀԱՅԵՐԸ ՄԵՐ ՄՕՏ ՀՈՂԵՐ ՈՒՆԻՆ ԵՂԵՐ

«Թասվիր» վերի խորագիրներուն տակ կը գրէ. —Սան Ֆրանչիսքոյի համայնավարաբեր «Ասօւլտո» թերթին մէկ յօդուածին մէջ նոյնութեամբ հետեւեալը կ'ըսուի —

Ամերիկայի Հայոց Ազգային Խորհուրդը Փարիզի արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին անդամներուն ղրկեց մէյմէկ նամակ, ուր կը պարզուի որ այսօր սփիւռքի մէջ ցանուցիր Հայերը անբաղձալի կացութեան մը ներքեւ կը գտնուին, Փարիզի մէջ գումարուած չորս կառավարութեանց իրաւասու անձնաւորութիւնները ատեպ յայտնած են թէ իրաւացի են Հայոց պահանջները եւ խնդիրը պիտի լուծուի գործադրելով Ուիլսընի Հայաստանի հանրապետութեան համար որդեգրած սկզբունքները, այսինքն Թուրքիոյ հայկական հողերը կցելով Սովետական Հայաստանի Հանրապետութեան եւ չորս արտաքին նախարարներէն կը պահանջուի ուժ տալ Հայոց բաղձանքներուն ։

Օդանաւի մեծ արկածներ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ 13 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ ԿՈՐՍՈՒԱԾ

Հոլանտական «Քոնսթելլասիոն» օդանաւը Հոլանտական Հնդկաստանէն ճամբայ ելած էր 34 ճամբորդներով, որոնց մէջ 13 ամերիկացի լրագրողներ, որոնք պտոյտ մը կատարած էին այդ կողմերը եւ ժամադրութիւն առած էին հնդիկ պետ Փանտիթ Նէհրուի հետ ու պիտի վերադառնային Ամստերտամ։ Ճամբայ ելած ատեն օդը լաւ էր, բայց յանկարծ անձրեւախառն սաստիկ մրրիկ մը սկսաւ, օդանաւը քանի մը անգամ շրջան ըրաւ Պոմպէյի ամենամեծ օդակայանին Սանթա Քրուզի վրայ վար իջնելու համար, բայց չկրցաւ իջնել եւ զարնուելով բլրակի մը ջարդ ու փշուր եղաւ եւ բռնկեցաւ։ Մէջինները, 5 օդավարներով միասին մեռած գտնուեցան։ Արկածին վայրը 200 ծառեր այրած էին։

Լրագրողներէն մէկ քանին նշանաւոր դէմքեր էին, որոնց մէջ աշխարհահռչակ հեղինակ Նիքըրպոքըրը, թղթակից եւ անթելի խօսնակ։ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի, «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ի, «Քրիսթիըն Սիանս Մոնիթօր»ի, «Շիքակօ Տէյլի Նիւզ»ի, «Թայմզ»ի եւայլ մեծ թերթերու թղթակիցները, որոնց մէջ նաեւ Ճորճ Մուրատ։

★ Ամերիկայի մէջ ալ ծանր արկած մը պատահեցաւ։ Նիւ Եորքէն Գալիֆորնիա գացող օդանաւ մը, Լոս Անճըլըսի մօտ, լեռան մը զարնուելով կրակ առաւ եւ ինկաւ։ 48 ճամբորդներէն 28 մեռան, մնացեալները այրուածքներ եւ վէրքեր ստացած էին։

★ Թուռ տը Ֆրանսի հետեւող փոքր օդանաւ մը երբ մրցորդները Թուրմալէի բարձունքէն կ'անցնէին, օդի հոսանքի մը ենթարկուելով ինկաւ եւ մէջի երկու հոգին մեռան։

★ Պերլինի օդային հաղորդակցութիւնը կատարող ամերիկեան օդանաւ մըն ալ պայթեցաւ եւ մէջի երեք հոգին մեռան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՌ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 11րդ հանգրուանը Փօ-Լիւշոն 193 քիլոմեթր, չորս բարձունքներով, առաջին անգամ կտրեց Ֆրանսացի Րոպիք 7 ժամ 6 վայրկեանէն։ Երկրորդ հասաւ դարձեալ ֆրանսացի Լազարիտէս, եւ երրորդ իտալացի Քոփփի։ Երկու Ֆրանսացիներու յաղթանակը մեծ սփոփանք պատճառեց նախորդ օրուան յուսաբեկութենէն վերջը։ Դեղին շապիկը կը պահէ իտալացի Մանեի, երեք վայրկեան առաւելութեամբ Ֆրանսացի Թալլէթնէրի եւ Մարինէլլիի վրայ ։

1949 ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԵՒ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՏԸՄԻ ՖԻՆԱԼ ԵՒ ՖԻՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը St. Loupի Stade Municipalին մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ, ՑՈՅՑԵՐ, ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՈՂԱՆՑՔ ժամը 8.30էն սկսեալ

ԺԱՄԸ 5ԻՆ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԸ

Իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ St. Loupի Նոր Սերունդի նուագախումբը։ Ամբողջ մրցումները պիտի շարժանկարուին ։ Ուշադրութիւն պատրաստուեցէք Ն Ս.ի նաւագնացութեան ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Աքիմեան դպրոցին մէջ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջակայքի մասնաճիւղերը այս շաբաթ Յուլիս 16ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Regentի վերնայարկը, մեթրօ Cadetի դիմաց ։

Կարեւոր օրակարգ։ Օգափոխութեան գացող երեխաներու անունները եւ հասցէները միասին բերել։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէնթ Անի Ակնունի ենթակոմիտէի ամսական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ.Կ.Խ.ի դաշտահանդէսը այս կիր. Bois de Naix գեղատեսիլ անտառին մէջ։ Կը խօսի ընկերուհի ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Տէսինէն)։

★ Ծանօթութիւն — Անձրեւի պարագային բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ Patronnage St. Bernardի սրահին մէջ։

★

Շավիլի Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի 17 Յուլիս, ամբողջ օրը ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԸ։ Նուագ, երգ եւ խաղեր ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն, Քրիստափոր, Վռամեան, Ակնունի, Հայաստան, Ընկեր Կարօ, Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէները, Թաթուլ, Քեռի, Արամ, Իշխան, Մուրատ, Խաժակ, Գէորգ Չաւուշ, Համազասպ խումբերը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Շ. Միսաքեանի, Տիկին Միսաքեանի եւ Օր. Ալփիկ Միսաքեանի, ինչպէս նաեւ իրենց բոլոր պարագաներուն, ընկեր Շ. Միսաքեանի մօրը մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 5000 Ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին ։

★ Տէր եւ Տիկին Յ. Գալիկեան, ինչպէս նաեւ Գէտիկեան, Մարութեան, Քէօսէեան եւ Ճանիկեան ընտանիքները (Մարսէյլ) իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Միսաքեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2500 կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին ։

★ Շիրինեան եւ Տակոռեան ընտանիքները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժ. Միսաքեանի, Օր. Արմենուհի Միսաքեանի իրենց մօր Այրի Տիկ. ԷԼՄԱՍ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պասէօ Քաշանի մասնաճիւղին, Պրէվանի հիւանդներուն համար։

★ Շիլլինեան եւ Տակոռեան ընտանիքները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տիկին Էլիզ Քէօսէեանի, Օր. Զապէլ Քէօսէեանի, Տէր եւ Տիկ. Տօքթ. Տուտի Փափազեանի, Տէր եւ Տիկին Յ. Փափազեանի եւ իրենց պարագաներուն իրենց մօր Այրի Տիկին Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պասէօ Քաշանի մասնաճիւղին, Պրէվանի հիւանդներուն համար։

★ Տէր եւ Տիկին Ա. Գէտիկեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Յ. Փափազեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Այրի Տիկին ԱԳԱԱԳԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ 500 Ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի ։

★ Տէր եւ տիկին Խանճեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Յ. Փափազեանին եւ պարագաներուն այրի Տիկին Ա. Օ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին ։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Օգափոխութեան գացող մեր ընթերցողները, որոնք ձեռքէ կը գնէին «Յառաջ»ը, կրնան ամսական 200 ֆրանքով բաժանորդագրուիլ կանխիկ, եւ ստանալ թերթը իրենց արձակուրդի ընթացքին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւանքին 52րդ տարեդարձին առթիւ 7 Օգոստոսի դաշտահանդէսին Գոմոնէն երթալ փափաքողները, արձանագրուելու համար դիմեն հետեւեալ ընկերներու, նախօրօք ապահովելու համար իրենց երթուդարձի տոմսերը։ Լաոզիէրի շրջան ընկերներ՝ Եօթնեղբայրեանի եւ Ե. Տէր Մեսրոպեանի։ Գոմոնի շրջան ընկերներ՝ Կ. Կարապետեան եւ Գրիգոր Քէմտիրեանի։

Վիէննայի Պետ. երաժշտանոցէն «մաէսթէն» տիտղոսով, Փարիզի Ecole Normaleէն Prix hors coucoursով Licencié ծանօթ արուեստագէտ Panzeraներու օգնական եւ Raincy Դպրոցասէրի ուսուցիչ ծանօթ դաշնակահար՝

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

Վերջնականապէս Ֆրանսա հաստատուելով կը ստանձնէ դաշնակի դասեր նաեւ սկսնակներու լաւագոյն methodeներով ։

Կ'այցելէ Փարիզ եւ արուարձանները, Հասցէ. — Benon, 130 Route St. Denis, Deuil (S. et O.) Հեռ. Enghien 33-95:

Մարսէյլի մէջ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սասնոյ Զօր. Հայր. Միութեան ։ Ի յիշատակ Տարօն Սասնոյ Զօրի հերոսներու։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէ հանրածանօթ եւ գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ հայրենակից Ք. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Պիտի խօսի Վիէնէն հրաւիրուած մեր մտաւորականներէն՝ հայրենակից Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ ԹԱԹՈՒԼ խումբի հանդէսը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս բացօթեայ, գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Պիտի բանախօսէ ընկեր ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ ։

Կը մասնակցի Նոր Սերունդի Սիփան երգչախումբը ղեկավարութեամբ Հ. Համբարձումեանի։ Երգ Օրիորդ Նուարդ Տէր Արքէնեան ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ լէ Կոնէսի նորակազմ «Կառավարենց» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 9էն 21, Ecouenի անտառը, Jeu de Paumeի մէջ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վերսամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տղ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 16 JUILLET 1949 Շաբաթ 16 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5898 - Նոր շրջան թիւ 1309

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊԱՊԸ ԿԸ ԲԱՆԱԴՐԷ ԿԱՐՄՐԱԾ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԸ

Անձնիւնթաց իրաւանցում

Յուլիս 13էն ի վեր 330 միլիոն — 400 միլիոն կաթոլիկներ իրարանցումի մատնուած են, իբրեւ հետեւանք պապական կոնդակի մը, որ կը վաւերացնէ Կարտինալներու ժողովին գաղտնի որոշումը՝ համայնավարութեան դէմ։

Այդ որոշման համաձայն, պիտի բանադրուին բոլոր այն կաթոլիկները որ կը հետեւին «համայնավարութեան նիւթապաշտ եւ հակաքրիստոնէական վարդապետութեան»։ Անոնք պիտի համարուին հերետիկոսներ, եւ չեն կրնար անդամ ըլլալ կաթոլիկ եկեղեցւոյ, «քանի որ համայնավարութիւնը թշնամի է Աստուծոյ եւ անոր հաստատած Եկեղեցիին»։

Աննախընթաց դէպք մը կը համարուի այս պարագան՝ հռոմէական եկեղեցւոյ դարաւոր պատմութեան մէջ։

Կարտինալներու ժողովը, որ Վատիկանի ամենաբարձր իշխանութիւնն է, ժողով գումարած էր սովորական գաղտնապահութեամբ, Յունիս 28ին։ Երկու օր վերջ, Պապը վաւերացուց ժողովին որոշումը եւ հրամայեց հրատարակել շրջաբերականը։ Ժողովը նկատի առած է հետեւեալ չորս հիմնական խնդիրները —

1.— Կաթոլիկներուն համար օրինաւո՞ր է համայնավար ըլլալ կամ համակրիլ համայնավարութեան։ Պատասխան – ոչ։

2.— Կաթոլիկներուն համար օրինաւո՞ր է տպել, բաժնել կամ կարդալ այն հրատարակութիւնները որ համայնավարութիւն կը քարոզեն։ Պատասխան — ոչ։

3.— Եթէ կաթոլիկներ յանցաւոր ըլլան վերոյիշեալ երկու արարքներով, իրաւունք ունի՞ն Սուրբ Հաղորդութիւն առնալու։ Պատասխան — Ոչ։

4.— Կրնա՞ն բանադրուիլ այն կաթոլիկները որո՛նք համայնավար եղած են ինքնակամ։ Պատասխան — Այո։

Ուրեմն անոնք որ կը բանադրուին իբրեւ համայնավար, այլեւս պիտի չկրնան օգտուիլ կրօնական արարողութիւններէն եւ պիտի լքուին հաւատացեալներուն կողմէ, ինչ որ ծանրագոյն պատիժն է կաթոլիկներու համար։

Աւելորդ է ըսել թէ այս կարգադրութիւնը մասամբ հետեւանք է Հունգարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ ուրիշ բոլշեւիկեան երկիրներու մէջ հռոմէական կղերին դէմ կատարուած հալածանքներու եւ դատապարտութեանց։

1948 Ապրիլին ալ Պապը կը սպառնար բանադրել այն կաթոլիկները որ քուէ կուտային համայնավարներուն, Իտալիոյ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ։

★ Ըստ սովորութեան պապին շրջաբերականը կը հաղորդուի բոլոր եպիսկոպոսներուն, ի սփիւռս աշխարհի։ Եպիսկոպոսներն ալ զայն կը տարածեն իրենց թեմերուն մէջ։ Գիւղերուն մէջ շրջաբերականը կը կարդացուի քահանաներուն կողմէ։ Աւելի մեծ եկեղեցիներու մէջ՝ եպիսկոպոսներու կողմէ։ Միեւնոյն ատեն շրջաբերականը կը փակցնեն եկեղեցիներու դռներուն վրայ եւ կը հրատարակեն բոլոր կաթոլիկ թերթերուն մէջ։

★ Իրազեկներու կարծիքով, այն կաթոլիկները որ գործնապէս եւ յարատեւօրէն կը հետեւին համայնավարութեան, պիտի բանադրուին առանց այլեւայլի։ Այն կաթոլիկները որ միայն տեսականօրէն ընդունած են համայնավար վարդապետութիւնը, պայմանաժամ պիտի ստանան, դարձի գալու համար։ Իսկ այն կաթոլիկները որ կը կարդան համայնավար հրատարակութիւնները կամ ուրիշ ձեւերով կ'ենթարկուին այդ վարդապետութեան, պիտի զրկուին Եկեղեցւոյ խորհուրդներէն, առանց ուղղակի բանադրուելու։

★ Համաշխարհային մամուլին օրուան նիւթն է պապին այս պատերազմի յայտարարութիւնը Մոսկուայի դէմ։ Աջակողմեան թերթերը բնականաբար գոհ են, առանց ծածկելու թէ պապին այս «հոգեկան ռումբը» կրօնականէն աւելի քաղաքական հանգամանք ունի։ Իսկ ձախակողմեան թերթեր կը պարսաւեն զայն եւ «ռազմապատիր» կը յայտարարեն։ Իտալական Ունիթա թերթը կ'ըսէ թէ «Վատիկանի գրգռիչ այս պայքարը կաթոլիկներուն դէմ է ստիպելու անոնք ենթարկուին իր քաղաքական ուղղութեան»։ Ուրիշ թերթ մը զայն կը գտնէ «բռնաբարում մը ազգին քաղաքական ուժերուն ազատ գործունէութեան։ Եւ ատելութիւն պիտի սերմանէ ոչ միայն քաղաքացիներուն, այլեւ ընտանիք երուն մէջ»։

Չեխոսլովաքիա որ ցարդ կը պահէ իր դիւանագիտական կապերը Վատիկանի հետ, բնականաբար պիտի խզէ զայն։ Չեխ պետական անձնաւորութիւն մը ըսաւ թէ «ասիկա փորձ մըն է խիղճերը Մարշըլացնելու»։

Ձախ մամուլը կ'ամբաստանէ թէ պապը գործիքն է դրամատիրական եւ ռազմաշէր խաւաշրջականներուն։

ՕՐԸՕՐԻՆ

ՀԱՅՑԱ ՊԱՏԱՍԽԱ՞ՆԸ ...

Պոլսական թերթի մը տեսակցութեանց սիրահար Ֆրանսաբնակ պարոնը իր հարցումներու կարգին սովորութիւն ըրած է ըսել — Ի՞նչ են ձեր ծրագիրները ապագային մասին ...։

Բոլորը մնացած են իրենց բարձրութեան վրայ, Պատշաճեան պատասխաններով։

Մէկը խոստացած է իր անձը նուիրել ամբողջապէս երաժշտութեան։ Միւսը՝ Հայաստանի երիտասարդութեան երաժշտական դաստիարակութիւնն է առաջնած։ Երրորդը կը խոստանայ հայ գրականութիւնը ծանօթացնել Ֆրանսացիներու, իսկ չորրորդը պարզապէս ըսած է — առ այժմ ամբողջ մտահոգութիւնս է կիրակի օրուան ներկայացումին տոմսերը սպառել ...։

Այս փառաւոր դասը կը կարծէինք որ իր բարերար դերը պիտի ունենար մեր « հոսհոսին » համար։

Աւա՜ղ, սակայն, չունչ առնել չի տար անխնջ թղթակիցը եւ կը թխէ յաջորդ «տեսակցութիւնը» նոյնքան շողշողուն։

Մինչեւ Յուլիս 24 հինգ «երեւելիներ» ծանօթացուցած էր։ Ունինք տակաւին ... բայց ինչո՞ւ կանխել եւ մարդուն սիրտը կոտրել։

ՍՕՍԻ

Ապեցի դատավարութիւնը

Զորեքշաբթի օր, դատավարութեան երկրորդ օրը, Փարիզի գերմանական երբեմնի դեսպանը պատասխանելով 1940 Յունիս 30ի յուշագրի մասին եղած հարցումներու, բացատրեց թէ երկու երկիրներուն փրկութեան համար անհրաժեշտ էր ֆրանքօ-գերման զինակցութիւն մը։ Հիթլէր, Կէօրինկ եւ Ռիպպընթրոփ միշտ մերժած էին այդպիսի զինակցութիւն մը, Տարլանի դրած պայմաններուն հետեւանքով։ Ինք համոզուած էր որ եթէ զինակցութիւն կնքուած ըլլար եւ Ֆրանսայի նաւատորմը եւ գաղթային բանակը կռուէին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ, Գերմանիա կը շահէր պատերազմը։

Յետոյ ջանաց համոզել թէ իբրեւ դեսպան իր դերը եղած էր սանձել Հիթլէրի ծայրայեղութիւնները, «կեցնել ճեպընթացի մը վայրաշարժը որ գլխիվայր կը սուրար»։

Ուրիշ գրութեան մը մէջ Ապեց Ֆրանսան կոչած էր «Եւրոպայի ապագայ հանգստեան թուշակաւորը»։

Այս առթիւ բացատրեց թէ ստիպուած էր հանդստացնել Ռիպպընթրոփը որ չէր հաւատար ոեւէ Ֆրանսացիի։ Ըստ նաեւ յաղթականը միշտ կը վախնայ պարտեալէն. հետեւաբար ստիպուած էին զանազան միջոցներ ձեռք առնել։

Երբ Ապեց կը փորձէր պաշտպանել Փիէռ Լավալի քաղաքականութիւնը, նախագահը դիտել տուաւ — «Ձեզի չի՛նար վճիռ արձակել Փիէռ Լավալի մասին։ Այդ խնդիրը միայն Ֆրանսացիներու կը վերաբերի»։

Երբ նախագահը մեղադրեց թէ ջանացած է ոգեւորել Ֆրանսացիները պառակտումներով, Ապեց ըսաւ թէ ամէն յաղթականի քաղաքականութիւնը այդ եղած է պարտեալին հանդէպ, «ինչպէս Դաշնակիցներու այսօրուան քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ»։ Յետոյ աւելցուց թէ ինք հակառակ էր Պրըթանիի անջատողական շարժումին։ Երբ նախագահը դիտել տուաւ թէ Ֆրանսայի մէջ ոչ մէկը կը հաւատար Պրըթանիի ինքնավարութեան, Ապեց պատասխանեց թէ շատ մը Գերմաններ կը հաւատային, «ինչպէս շատ մը Ֆրանսացիներ կը հաւատան Հռենոսի անջատողական շարժումին»։

Ամբաստանեալը մանաւորապէս շեշտեց թէ ինք աչքէ ինկած էր մէկ տարի, որովհետեւ Պերլինի մէջ «շատ մեղմ» կը գտնէին իր վարած քաղաքականութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ։

Նախագահը հարցուց թէ ինչու Գերմանիոյ փոխանցեց Նուկոսլաւիոյ պղինձի հանքերը (Պոր) որ Ֆրանսական սեփականութիւն էր։ Ապեց պատասխանեց թէ այդ էր միակ միջոցը համոզելու Կէօրինկը, որպէսզի 150.000 Լոռէնցիներէն միայն 50.000 հոգի առնուին գերմանական բանակին մէջ եւ վերադարձուին Զուիցերիոյ Ֆրանսացի գերիները։

Երկար հարցաքննութիւններ տեղի ունեցան նաեւ մամուլի գրաքննութեան, Հաշէթի, Հավասի բաժնեթուղթերուն եւ ուրիշ կաշկանդումներու մասին։ Ապեց սրտի հիւանդութիւն ունենալով, նախագահը արտօնեց որ նստի։ Վերջին պահուն տկարացած էր։

Թրումընի ծրագիրը եւ Թուրքիա

2.— ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Le Mondeի աշխատակիցը պարզելէ վերջ Թուրքիոյ պաշտպանութեան ամերիկեան ծրագրին ձախողումը, կը շարունակէ —

Մինչ Ամերիկացիները այս բացասական արդիւնքները կը վերագրեն «Թուրքին արհեստագիտական մտքի պակասին», Թուրքերը իրենց կարգին կը քննադատեն ամերիկեան ապրանքներու մնացորդներէն իրենց զրկուած ռազմական պիտոյքներու քանակը եւ որակը եւ մանաւանդ կը գանգատին թէ ամերիկեան մեթոտները չեն յարմարիր Թուրքիոյ մասնաւոր պայմաններուն։ Ասո՛նք են երկու կողմերէն եղած հիմնական քննադատութիւնները, բազմաթիւ փաստարկութիւններով։

Ամերիկացիները հինցած մաշած կը գտնեն թրքական բանակին ռազմավարութիւնը։ Հարկ եղաւ բարձրագոյն կրթութեան դասընթացք մը հաստատել 1949ի վերջին ռազմափորձերէն վերջ, Էնգիւրիի զինուորական վարժարանին մէջ, ուր Թուրք զօրավարներ թերահաւատութեամբ կը լսեն ամերիկացի եւ խասարդ մարզիչներու դասերը՝ ռազմական նոր մեթոտներու մասին։ Մ. Նահանգներու սպաներուն կարծիքով, Թուրք օդային ուժերը, որոնց պաշտօնն է թշնամին նետել «թրքական հողի վրայ», հազիւ « մէկ շաբաթ» պիտի կրնան մնալ օդին մէջ, պատերազմի մը պարագային։

Ծովային ուժի տեսակէտով, անոնք շատ աւելի տեւ կը տեսնեն կացութիւնը։ Հարիւրապետ Մոսլի, Կէօլճիւքի նաւակայանին ամերիկացի մարզիչներու պետը, յայտարարած է թէ Թուրքիոյ յանձնուած չորս ամերիկեան սուզանաւերը հազիւ «քանի մը օր» կրնան ծառայել եւ հակառակ է որ ամերիկեան նոր մարտանաւեր փոխանցուին թրքական տորմիղին։ Միւս կողմէ, իր մեծաւորը, ծովակալ Սիթլ, հարկադրուեցաւ հրաժարիլ, նեղուելով Թուրքիոյ ամերիկեան նաւային ծրագիրներու ձախող արդիւնքէն։ Հարկ եղաւ մարզիչներու նոր խումբ մը ղրկել Մ. Նահանգներէն, այս անգամ, վարժեցնելու համար թրքական սուզանաւերու նաւաստները։ Ասոնց մարզանքը պիտի լրանար առաջին խումբի մը կողմէ որ Թուրքիայէն հեռացաւ մօտ վեց ամիս առաջ։

Թուրքերը հաստատապէս համոզուած են թէ Գերմաններու զինուորական կրթութիւնը եւ դասաւորումը շատ աւելի գերազանց են։ Այս է պատճառը որ ցամաքային բանակին բարձրաստիճան սպաները ակներեւ դիմադրութիւն մը կը ցուցնեն, դժկամակելով մէկդի դնել գերմանական մեթոտները։

Միւս կողմէ, Թուրք ընդհ. սպայակոյտը կը գանգատի հետեւեալ իրողութիւններէն.— Ամերիկեան P — 47 որսկան օդանաւերու երկու տորմիղները անգործածելի դարձան Թուրքիա հասնելէ քիչ վերջը։ Անոնց հրանիւթի պակասաւոր շտեմարանները եւ ձգախէժէ խողովակները քանդուած էին երկար ատեն մնացած ըլլալով Գերմանիոյ ամերիկեան «աւելորդ» զինամթերքներու մթերանոցներուն մէջ, պատճառ եղած էին Թուրք օդաչուներու մահացու անկումներու յաւելման, վրդովիչ համեմատութեամբ։ Արկածները շարունակուեցան, այդ օդանաւերու վերակազմութենէն վերջն ալ, օդանաւեր որո՛նք մէկդի նետուած են Ամերիկայի մէջ։

Կ'ըսուի թէ 90 փոխադրական օդանաւերը (C. 47) որոնք Թուրքիոյ կը յանձնուին այս միջոցին, նախապէս գործածած են Պերլինի պարէնաւորման

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՆ Կ'ԱՐԴԻԱՆԱՅ ԵՒ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՅ

Իրանի երիտասարդ Շահը, Մոհամմէտ Ռզա Փեհլեվի (Գահլաւունի), որ 29 տարեկան է, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ անգլեւաքսոն թղթակիցներու.

— «Ձենք հասկնար թէ դաշնակից ազգերը ինչու բան մը չըրին Իրանի համար, պատերազմին դադարումէն ի վեր: Մենք ձեզի հետ էինք վտանգի պահուն: Մենք պատերազմ յայտարարեցինք Գերմանիոյ դէմ՝ սկիզբէն իսկ: Մինչդեռ հիմա կը թուի թէ մոռցուած ենք, դրամ եւ տարանքներ կը հօսին ձեր նախկին թշնամիներուդ: Չեմ ըսեր թէ պէտք է գլանաք այդ օգնութիւնը, բայց պարտաւոր էք այս երկրին համար ալ բան մը ընել:

«Մենք ձեզի օգնեցինք որ 11.000.000 թոն ռազմական պիտոյքներ հասցնէք Ռուսիոյ, Իրանի ճամբով: Մեր խճուղիները եւ երկաթուղիները մաշեցան անխնայ գործածութենէն: Մեր կազմածները հին ցան: Իբրեւ հետեւանք դաշնակից զինուորներու ներկայութեան՝ ահագին քանակութեամբ թղթադրամ տպուեցաւ, մեծապէս բարձրացնելով գիները: Եւ սակայն, հակառակ երախտագիտութեան քանի մը խօսքերէ, որեւէ վարձատրութիւն չեղաւ Իրանի: Մենք մուրացիկներ չենք եւ երբեք չենք եղած, բայց մի մոռնաք որ այս երկիրը ամէնէն տագնապալի դիրքերէն մին կը գրաւէ աշխարհի մէջ, եւ միջազգային խաղաղութեան համար օգտակար չէ որ չարունակէ նեղուիլ տնտեսական անձկութենէ: Մենք պէտք ունինք օգնութեան, ժամանակը մեզի չսպասեր:

«Առաջին առթիւ պէտք է պաշար ամբարել: Հինգերորդ գունդը երբեք Իրան պիտի չվերադառնայ, եթէ ժողովուրդը չթշուառանայ ուտելիքի պակասէն, զոհ դառնալով քարոզութեան: Մենք առաջին պետութիւնը եղանք որ մեր օճիքը ազատեցինք լաւ կազմակերպուած հինգերորդ գունտէ մը, երբ Ատրպատականի ինքնակոչ ժողովրդապետութիւնը վտարուեցաւ երկրէն: Ստիպուած էի մեծ վտանգ մը աչք առնել. բայց եթէ չդիմադրուէի, Իրանի կառավարութիւնը տապալած պիտի ըլլար:

«Ընդարձակ դաւ մը սարքուած էր, Իրանը դէպի անդունդ գլորելու համար: Եօթը հարիւր իրանեան ուսանողներ դաս կ'առնէին հարեւան երկրի մը մէջ: Նոյնիսկ օդաչուներ կը մարզէին: Զէնքեր կը փախցնէին սահմանագլուխին վրայ: Գործադուլներ կը սարքուէին նաւթահանքերուն մէջ:

«Կացութիւնը շատ աւելի ապահով է այսօր, բայց կը յայտարարեմ վճռապէս.— Կարելի չէ թոյլ տալ որ տուլը տիրապետէ մեր սահմանին վրայ: Իրական վտանգ մը պիտի ըլլար այդ, ոչ միայն Իրանի, այլեւ ամբողջ աշխարհի համար: Ինչպէս տնտեսական գետնի վրայ, կը տեսնենք որ զինուորական օգնութիւն կ'ընծայուի մեր դրացիներուն, բայց ոչ մեզի: Իրան ունի անհրաժեշտ զինուորները եւ քաջութիւնը՝ իր սեփական պաշտպանութեան համար. բայց արդի պատերազմը կը պահանջէ նաեւ բարդ կազմակերպութիւն»:

★ Վերջերս Շահին այցելեցին Փաքիստանի վարչապետը՝ Ալի խան, ազգ. պաշտպանութեան նախարարին հետ եւ Իրաքի խնամակալը: Այս օրերս Թէհրան կը սպասուի նաեւ Անդրյորդանանի թագաւորը: Թղթակից մը հարցուց թէ կարելի եւ ցանկալի կը գտնէ՞ Միջին Արեւելքի պետութեանց միութիւն մը, իբրեւ հետեւանք այս տեսակցութեանց:

Շահը պատասխանեց.— Ոչ միայն կարելի է, այլեւ էական: Բայց կը կարծեմ թէ հարկ է յետաձգել միութիւնը, մինչեւ որ անոր անդամները աւելի զօրանան:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը, Տիմիթրի Արխազի, նկարագրելով Թէհրանի ներկայ վիճակը, կ'ըսէ թէ Իրանի մայրաքաղաքը կատարելապէս կերպարանափոխուած է պատերազմի դադարումէն ի վեր: Արդիական շէնքեր բուսած են երբեմնի կաւէ տուներուն տեղ, կարաւաններու հին սայլերը, ուղտերը եւ էշերը հետզհետէ տեղի կուտան ինքնաշարժներուն՝ լայն պողոտաներու վրայ: Ոչ մէկ տեղ այսքան շատ ամերիկեան շքեղ ինքնաշարժներ կ'երեւան, բացի Ամերիկայէն, թերեւս: Ամբողջ պարտէզներ զոհուած են, ասֆալտէ փողոցներ, արդիական շէնքեր եւ լայն ծառուղիներ շինելու համար: Ամէն բան փոխուած է, մինչեւ անգամ քաղաքին կլիման: Օդը աւելի տաք է այսօր Թէհրանի մէջ եւ մարդիկ տեսակ մը կարօտով կը նային հեռաւոր անցեալին, երբ կրնային քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը երթալ ծաղկաւէտ ծառերու շուքին տակ, կարկաչուն վտակներուն հաճելի մրմունջներով:

Արդի քաղաքակրթութիւնը ամէն բինչ կը կլանէ եւ միշտ նոր զոհողութիւններ կը պահանջէ յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ:

Բայց միայն արտաքին տեսքը չէ որ կը փոխուի: Ռզա Շահին օրով սկսուած խորարմատ յեղաշրջումը հետզհետէ կը զօրանայ շնորհիւ իր զաւկին՝ Մոհամմէտ Ռզայի, որ լուսամիտ վեհապետ մըն է, տոգորուած՝ արդիական եւ ժողովրդավար գաղափարներով: Այս յեղաշրջումը արմատական փոփոխութիւններ յառաջ կը բերէ հին Իրանի քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական կազմին մէջ: Վերջին փաստերէն մէկն է եօթնամեայ ծրագիրը՝ երկրին արդիացման համար:

Այս ծրագրին մշակումը յանձնուած է խումբ մը ամերիկացի մասնագէտներու, որոնք իրենց ուսումնասիրութիւնները լրացնելով տեղւոյն վրայ, վերադարձած են Ամերիկա, տեղեկագիրը պատրաստելու եւ Իրանի կառավարութեան յանձնելու համար:

Ծրագիրը կը տրամադրէ ընդարձակ շինութիւններ,— նաւահանգիստ, երկաթուղի, օդակայան, ջրա - ելեկտրակայան, ճարտարագործական եւ հանքային հաստատութիւններ: Բայց նախապատուութիւն պիտի տրուի հողագործութեան, որ երկրին գլխաւոր աղբիւրն է: Ստիպողական կը համարուի թումբերու շինութիւնը եւ ջրաբաշխական ծրագիրներու գործադրութիւնը: Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ քաղաքաշինութիւն, բնակարաններու կառուցում, առողջապահական, ընկերային եւ կրթական կազմակերպութիւններ:

Ծրագրին գործադրութեան ծախս կը հաշուեն մօտ 650 միլիոն տոլար, բաժնուած եօթը տարուան վրայ: Թէհրանի մասնաւոր յանձնախումբն ալ մեծ գործունէութիւն կը ցուցնէ: Այս գործին գլուխն անցած է Շահին եղբայրը, իշխան Ապտիւլ Ռզա, իսկ ընդհ. տնօրէնն է Տոքթ. Նասր, որ մէկզի դնելով դարաւոր աւանդութիւնները, գրասենեակ կ'երթայ առտուն ժամը 7ին եւ կ'աշխատի մինչեւ գիշերուան 11: Ծրագրին գործադրութիւնը պիտի սկսի աշունէն առաջ:

Բ. Ա. Թ.

Պուշկին

(ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ալեքսանդր Պուշկին ծնած է 1799 Յունիս 6ին, Մոսկուայի մէջ: Զաւակն է ազնուական հին ընտանիքի մը: Միանգամայն իր երակներուն մէջ կը կրէ եւրոպիական արիւն, իր նախամեծմայրերէն մէկը Եթովպիայէն եկած ըլլալով:

Ամուսնացաւ Նաթալի Կոնչարովայի հետ, պճրասէր, ծախսող, ունայնամիտ կին մըն էր, որ ճակատագրական դեր խաղաց անոր կեանքին մէջ: Երբ Պուշկին կը ճամբորդէր, կը խնդրէր իր կնոջմէն որ Նիքոլա Ա. ցարին հետ սիրաբանութիւն չընէր: Նաթալի երեք տարի սիրային կապերով կապուեցաւ Ալզասցի Ժորժ տ'Անթէսի: Գայթակղութիւնը ծայր աստիճանի հասնելով, մենամարտի մը մէջ տ'Անթէսի հետ, Պուշկին սպաննուեցաւ, բայց մահուան րոպէներուն ներեց իր կնոջ: 50 հազար հոգի իրենց յարգանքը մատուցին մեծ գրագէտի մարմնին:

Ընդարձակ է անոր գրական հունձքը ամէն մէկ մարզի մէջ, քնարական բանաստեղծութիւն, հէքեաթ, թատերգութիւն, քննադատութիւն, պատմագիտական աշխատանքներ եւայլն:

Շատ կանուխէն, 9 տարեկանին սկսած է գրել: Աքսորի մէջ քսան տարեկանին սկսած է իր ամէնէն նշանաւոր գլուխ գործոցները (Պորիս Կուտունով) եւ (Եւժէն Օնիկին): Երբ 29 տարեկանին վերադարձաւ աքսորէն արդէն շատ ծանօթ գրական դէմք մըն էր աշխարհին:

Պուշկին ծանօթ է մանաւանդ իբրեւ ռուս ազգային մեծ գրագէտ: Իր գրականութեան մէջ կ'արտացոլան ռուսերէն լեզուի հարստութիւնը, ուժը եւ ճկունութիւնը, ինչպէս եւ ռուսական ոգին եւ նկարագիրը: Թուրկենեֆ՝ Պուշկինի մասին ըսած է թէ «երկու բան միանգամայն կատարեց, նախ հաստատուն հիմքերու վրայ դրաւ ռուսերէն լեզուն երկրորդ ստեղծեց գրականութիւնը»: Իսկ Ռուս մեծ ողբերգակ Ա. Օսթրովսկի ըսած է, «Պուշկին ռուսական գրականութիւնը այնպիսի աստիճանի բարձրացուց որ մէկ մարդով մէկ դար մեծցաւ ան»: Մեծ քննադատ Վ. Բելինսկիի կարծիքով Պուշկինի մուսան մնունդ առաւ զինք նախորդող բանաստեղծներէն… ան ընդունեց եւ ամբողջացուց. եւ տուաւ նոր եւ աւելի գեղեցիկ ձեւով մը»:

Պուշկին ցարերու շրջանին կ'երազէր թէ երբ պիտի գար օր ըսուր ժողովուրդները մոռնալով իրենց վէճերը, պիտի միանային միակ եւ մեծ ընտանիքի մը մէջ:

Պուշկինի սերունդին վրայ ամէնէն մեծ ազդեցութիւնը գործած է 1812ի պատերազմը: Հոդ է որ ան հիացաւ հայրենասէրին մէջ արհամարհանքը մահուան դէմ: Ասկէ զատ խոր ազդեցութիւն թողուց իր վրայ «տէքապրիաթ»ներու շարժումը: Ասոնք ազնուատոհմ յեղափոխականներ էին, որոնք գաղտնի ընկերութիւններ կը կազմէին ծթ. դարու սկիզբը եւ 1825 Դեկտեմբերին զինեալ ըմբոստութիւն մը կազմակերպեցին ցարին դէմ:

Երկիր մը ազատ եւ անկախ պէտք է ըլլայ, կ'ըսէր Պուշկին, եւ այդ կը պատճառաւ ալ ան խոր համակրանքով տոգորուեցաւ Յունաստանի ազատագրական շարժման եւ յուզումով կը խօսէր Սպանիոյ եւ Իտալիոյ ժողովրդական շարժման մասին:

Պուշկին այն է Ռուսերուն համար, ինչ որ Վիքթոր Հիւկօն Ֆրանսացիներուն, եւ Կէօթէն Գերմաններուն համար:

Իր մահէն վերջ բազմաթիւ ձեռագիրներ մնացին անտիպ:

Այսօր իր մահուան 150ամեակին առթիւ, իր գործերուն մեծ մասը կը վերհրատարակուին բազմաթիւ օրինակներով, 11 միլիոն նոր օրինակներ պիտի աւելնան արդէն գոյութիւն ունեցող 37 միլիոն օրինակներուն վրայ:

★ Մոսկուայի մէջ 1830ին առաջին անգամ ըլլալով Մկրտիչ Էմին հայերէնի թարգմանեց Պուշկինի «Պախչէսարայի Շատրուանը»: 1843ին Մոսկուայի մէջ Համազասպեանը թարգմանեց անոր «Յաւերժահարսը» եւ ուրիշ քերթուածներ: Յովհ. Թումանեան թարգմանած է «Եվկէնի Օնիկին»ը: Խորհրդային իշխանութեան օրով ժողովրդական դանդուածները ծանօթացան հանճարեղ բանաստեղծի գործերուն: Իր 150ամեակի առթիւ Հայաստանի պետհրատը լոյս ընծայեց Պուշկինի քերթուածներուն լիակատար ժողովածուն հայերէն եւ քրտերէն լեզուներով:

Մ. Մ.

Բաբելոնի աշտարակը

Ջրհեղեղէն յետոյ երբ Նոյի տապանը խարսխեց Արարատ լերան գագաթը եւ ջուրերն ալ ցամքեցան, Նոյ եւ իր որդիքը իջան տապանէն եւ բնակեցան Արարատեան դաշտին մէջ, եւ հոն շատ տարիներ ապրեցան, այնքան բազմացան որ այս ընդարձակ դաշտը չբաւեց սկսաւ իրենց, խորհրդակցեցան եւ խօսք մէկ ըրին որ ջուրը առատ ու հողը մշակելի դաշտ մը երթան:

Երկար եւ յոգնեցուցիչ ճամբորդութենէ յետոյ հասան Եփրատ եւ Տիգրիս գետերու մէջտեղ գտնուած ընդարձակ դաշտ մը որ կը կոչուէր «Սէն Առ»: Այս դաշտին մէջ ալ Նոյի սերունդը դարեր ապրեցաւ ու անոնց թիւն ալ բազմապատկուեցաւ այնքան, որ այլեւս կարելի չէր համրել:

Բայց Նոյի սերունդի մարդոց սրտին մէջ վախ մը կար, թէ մի գուցէ օր մը Աստուածդարձեալ ջրհեղեղ հանէր …: Հետեւաբար, ժողով գումարեցին, եւ որոշեցին շինել շատ բարձր աշտարակ մը, որուն ծայրը հասնի մինչեւ երկինք, որպէսզի եթէ անգամ մըն ալ ջրհեղեղպատահի խուսափին բարձրանան աշտարակ:

7 — 8 տարի լծուեցան աշտարակաշինութեան, ցեխի եւ քարի փոխարէն սկսան գործածել փուռի մէջ եփուած ցեխէ պատրաստուած երկու տեսակ աղիւսներ: Աշտարակի ներսի կողմին համար կը գործածէին կարմրագոյն աղիւս, իսկ դրսի կողմի համար՝ դեղնագոյնը որ շատ ուժով էր, ցեխի փոխարէն ալ սկսան գործածել ձիւթ, որպէսզի աւելի ամուր ըլլայ աշտարակը:

Աշտարակին շինութիւնը աւարտելու մօտ էր, երբ Աստուած բարկացաւ որովհետեւ Աստուած Նոյ Նահապետին հաւաստած է թէ այլեւս ջրհեղեղ պիտի չըլլայ, եւ տուած էր եօթնագոյն ծիածանը իբր խոստում:

Նոյի սերունդը այդ նշանին հաւատք չէր ընծայած եւ աշտարակաշինութեան ձեռնարկած էր: Աստուած ալ բարկացաւ եւ այնպէս մը խառնեց անոնց լեզուն, որ այլեւս չէին հասկնար զիրար:

Այս պատճառով ալ աշտարակաշինութիւնը դադրեցաւ: Ըստ հայ հին պատմագրի մը, իբր թէ Նոյի սերունդի խօսած լեզուն հայերէն էր:

Նոյի սերունդը սկսաւ գաղթել աշխարհի չորս կողմերը եւ իւրաքանչիւր խումբ իր խօսած լեզուն կը խօսէր: Անոնց շինած աշտարակը կոչուեցաւ «Բաբելոնի Աշտարակ» որ կը նշանակէ «Լեզուներու խառնակութեանց աշտարակ»:

Ըստ եւրոպացի եւ ամերիկացի հնախոյզներու, այսօր Բաբելոնի աշտարակի բուն տեղը ըլլալ կը կարծուի Իրաքի Հիլլէն կոչուած գիւղաքաղաքի մերձակայ դաշտը, ուր կը նշմարուին հռչակաւոր պատմական Բաբելոնի աշտարակէն մնացած բեկորներ, աղիւսի կտորներ, եւ քարէ բլուրներ, որոնց դեռ կը մնան իբր յիշատակ այդ ամենաբարձր աշտարակին:

Իրաքցի եւ գաղղիացի պատմագիրներու համաձայն, թէ Բաբելոնի աշտարակ ըքառակուսի է եղեր ու բրգաձեւ, եւ բաղկացած է եղեր իրարու վրայ կառուցուած 10 աշտարակներէ ու իւրաքանչիւր աշտարակին ներքին մասին մէջ շինուած են եղեր մօտաւորապէս 8—10սենեակներ, իբրեւ պատսպարան՝ ջրհեղեղի:

Աշտարակին լայնութիւնը եղած է եօթը մեթրէն լայն եւ շրջապատուած դեղին աղիւսէ շինուած շատ պարիսպներով:

Գալով Հիլլէն քաղաքի մասին այս քաղաքը շատ գեղեցիկ քաղաք մըն է, շրջապատուած արմաւի կանանչ եւ գեղատեսիլ բարձր ծառերով, բնակչութիւնը կը բաղկանայ 40 հազար հոգիէ:

Պասրա

ԱԲԳԱՐ Ե. ՄԵՍՐՈՊ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի առտու պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Փարիզի Աղքատախնամի Հանգստեան Տան, Անտիյի գեղատեսիլ բարձունքին վրայ: Ներկայ էին 50ի մօտ անձնաւորութիւններ պաշտօնական զանազան հաստատութեանց կողմէ, կը նախագահէր Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան:

Անտիյի երեսփոխան քաղաքապետը, Պ. Ֆինօ, բացաւ պատուոյ դուռը որուն վրայ կը ծածանէր Փրանսական եռագոյնը: Արտաւազդ արք.ի բացման խօսքէն վերջ, Աղքատախնամի վարչութեան ժրաջան անդամներէն Պ. Ե. Սարաֆեան կարդաց ֆրանսերէն տեղեկագիր մը որմէ կը հասկցուի թէ ծախք եղած է աւելի քան հինգ միլիոն ֆրանք: Այս գումարը ճարուած է կէսը Նանսէնին տուրքի հասոյթներէն, միւս կէսը նուէրներէ (2 միլիոն եւ Աղքատախնամի գանձէն՝ 800.000):

Շէնքը պատրաստ է ընդունելու 30 ծերունիներ, որոնց պատսպարման համար անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են:

Արդարեւ գեղեցիկ հիւանդանոցի մը մաքրութեամբ եւ իր նոր կահաւորումով հաստատութիւնը կը խոստանայ ամէն հանգիստ եւ առողջապահական պայմաններ ապահովել պատսպարեալներուն: Վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնուեցաւ Փրանսական կառավարութեան եւ մասնաւորապէս առողջապահական նախարարութեան, ինչպէս նաեւ Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակներու տնօրէնութեան (Պ. Վալանթէն Սմիթ, Պ. Վէպէլ, Պ. Բունեաթեան եւ Պ. Արթինեան), ինչպէս նաեւ քաղաքապետին եւ իշխանութեանց որոնք մօտէն հետաքրքրուած եւ ամէն աջակցութիւն ընծայած էին Աղքատախնամին:

Հիւրասրահին ճակատը զետեղուած էին երկու յիշատակութեան տախտակներ, ձախ կողմը 12 նուիրատուներու անուններով, աջ կողմը հաստատութեան վերաշինման եւ բացման յիշատակութեամբ եւ թուականներով:

Հիւրերը պատուուեցան շամփանեայով եւ խըմորին, Պ. Վէպէլի, Պ. Բունեաթեանի, Պ. Քարեանի, Պ. Զօպանեանի եւ Կամաւորներու Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Տօղաճեանի որոնք բոլորն ալ ֆրանսերէն լեզուով շեշտեցին նոր հաստատութեան անհրաժեշտութիւնը, շնորհաւորեցին վարչութիւնը, եւ շնորհակալութիւն յայտնեցին պաշտօնական մարմիններու եւ նուիրատուներու:

Արտաւազդ արք. փակեց հանդէսը, հայերէն ներկայացնելով մեր ժողովուրդին ցեղային առաքինութիւնները եւ յետոյ Ֆրանսերէն շնորհակալութիւն յայտնելով ներկայ օտար հիւրերուն որոնց կարգին էր Օր. Պեառոյ, IROի գլխաւոր պաշտօնեաներէն ու այնքան մօտէն կ'աջակցի հայ կարօտեալներու գործին:

Ներկաները այցելեցին ամբողջ շէնքը եւ գոհունակութեամբ նկատեցին որ ամէն ինչ նոր, մաքուր եւ շատ ճաշակով պատրաստուած է: Արդէն իսկ իրենց ամբողջ կազմով տեղաւորուած 30 մահճակալներէն 25ը նուէրներ են ի յիշատակ սիրելիներու, նշանակուած՝ մահճակալներու գլուխը:

Հիւրերը պատուուեցան շամփանեայով եւ խըմորեղէններով: ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս 5ի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Կիլիկիոյ Վեհ. կաթողիկոսին նախագահութեամբ եւ մեծ հանդէսներով Անթիլիասի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցած էր միւռոնի օրհնութիւնը, ինչպէս գրած էինք:

Հանգուցեալ Սահակ Բ. Կաթողիկոսի օծման առեն, բիւրաւոր հաւատացեալներու ներկայութեան, 1903ին Միւռոն օրհնուած է Սսոյ դարաւոր եւ պատմական վանքին մէջ: 1914ին կրկին Սսոյ մէջ: 1923ին Հալէպի Ս. Քառասուն Մանկանց Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Սահակ կաթողիկոսի ձեռամբ: 1936ին, Անթիլիասի մէջ, ձեռամբ հանգուցեալ Բաբգէն կաթողիկոսի, ի ներկայութեան Սահակ կաթողիկոսի: 1948ին, Միւռոն պիտի օրհնուէր Անթիլիասի մէջ, բայց Պաղեստինի խնդրին պատճառաւ յետաձգուած էր:

Միւռոնի կաթսային վրայ արձանագրութիւնն է հետեւեալը. —

Յամի Տեառն 1817 Յուլիս Ա.ի Հայրապետութեան Կիրակոսի Սրբազան Կաթողիկոսի:

Յիշատակ Սրբալոյս միւռոնի Ղազանս ի Կոստանդնուպոլիս Տիւզեան Ազնուազարմ Մեծարգոյ Գրիգոր Չէլէպեան, եւ եղբօր նորին քաջահամբաւ Սարգիս Չէլէպեան, եւ նոցին հարազատ պաշտօնեայ Պէզճեան Հոգեսէր Յարութիւն Ամիրային, եւ համայն կենդանեաց եւ ննջեցելոց հոգւոցն ի դուռըն սրբոյն Սոփիա նորաշէն Աթոռոյն Կիլիկիա, Ձեռամբ Պոլսեցի Գրիգոր վարդապետին, յիշեա - ցիք գաղափարող սորին Տիրացու Նիկողայոս վարդապետի որդի Եղիսէ դպիրն, եւ կերտող ամին Պաղտասարեան Պ. Եղիազարն:

Թղթակիցը ինքն ալ մասնակցած է այդ ար-

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԷՆ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ. — «Յառաջ»ի 25 Յունիս համարին մէջ, «Թղթակից» մը կը գրէր, «Հայկական կեանքը Միւնիխի մէջ» վերնագրով. —

— «Ազգ. Կեդր. Կոմիտէն, իր ճամբարի շըրջանակէն դուրս եղած ազգակիցներու վիճակով չզբաղեցաւ, երբ այդքան հնարաւորութիւններ ունէր, եւ այնքան դիմումներ եղան իրեն. գոնէ Միւնխէնի փոքրաթիւ Հայերը ճամբարի մէջ զետեղելու համար: Եթէ այդ հնարաւոր չէր, գէթ միջոցներ ձեռք պիտի առնէր ուսումնազուրկ երախաներու եւ պատանիներու տոհմիկ կրթութեան համար, երբ ինք ճամբարի մէջ դպրոց եկեղեցի ունէր եւ հեղինակութիւն կը վայելէր»:

Պ. Թղթակիցը բացարձակապէս անարդար է եւ կողմնակալ, հետեւեալ պատճառներով. —

1.— Ազգ. Կոմիտէի կազմաւորման առաջին օրէն մինչեւ այսօր, Միւնխէնը միշտ մասնակցած է Ազգ. Խորհուրդի նիստերուն եւ պատգամաւորներով, միշտ ալ մէկ անդամ ունենալով Ազգ. Կոմիտէի մէջ:

Խստանքներուն եւ շատ լաւ գիտէ թէ ինչպէս Ազգ. Կոմիտէն միշտ ալ մտահոգ, ջանացած է Միւնխէնի մէջ կրթական եւ մշակութային հարցերուն բաւարարութիւն տալ, բայց ամէն անգամ իր ձեռնարկները ամլութեան դատապարտուածեն, որովհետեւ Ազգ. Կոմիտէն զրկուած էր նիւթական կարեւոր միջոցներէ: Շեշտենք այստեղ որ այդ հարցին մէջ «ԱՆՁԱ»ն նոյնպէս մեզի չօգնեց, պէտք եղած միջոցները տրամադրելով:

Այդ նոյն միջոցներու պակասութենէն չէ՞ որ Շթութկարտի մէկ արուարձանը տեղաւորուած 500 հոգինոց հայ համայնք մը հարկադրուեցաւ փակել իր ակումբ ընթերցարանը:

2.— Ազգ. Կոմիտէն բոլոր միջոցներու դիմած է եւ Իրոյի մօտ, մինչեւ իսկ Ժընեւ յաճախակի խնդրանքներ կատարած, որպէսզի Շթութկարտի կամ Միւնխէնի մէջ նոր հայկական ճամբար մը բացուի: Բայց բոլոր մեր դիմումները ապարդիւն մնացին մինչեւ օրս: Շեշտենք դարձեալ որ «ԱՆՁԱ»յի ներկայացուցիչը, այս խնդրին մէջ, նոյնպէս չկարողացաւ օգտակար ըլլալ մեզ, հակառակ մեր յաճախակի խնդրանքներուն:

Հարցում մը, այս առթիւ. — Երբ Շթութկարտ հաւաքուած հայութիւնը կ'ամփոփուէր եւ իր ճիգերով իր ճամբարը կը ստեղծէր, ինչո՞ւ նոյն օրերուն ձեր գովաբանած անձնաւորութիւնը կամ իր նմանները նոյն օգտակար աշխատանքը չկատարեցին Միւնխէնի մէջ, երբ դեռ Ազգ. Կոմիտէ մը ստեղծելու գաղափարը գոյութիւն չունէր:

3.— Միւնխէնի անկերպարան վիճակը անկասկած քիչ մը աւելի լաւ ու տանելի պիտի ըլլար, եթէ տեղւոյն առաջաւոր եւ մտաւորական տարրերուն մէջ քիչ մը աւելի ձեռներէցութիւն եւ համագործակցութիւն տիրէր: Ամէնէն առաջ պէտք էր որ Միւնխէնի հաւաքականութիւնը, ինք ըստեղծէր իր «օճախ»ը:

4.— Պ. Թղթակիցը կը զգա՞յ, թէ ինչքա՜ն ծանր մեղք կը գործէ, երբ մէկ կողմէ կ'ամբաստանէ Ազգ. կոմիտէն, իսկ միւս կողմէ գովասանքներ կը շռայլէ անհատներու, ի մասնաւորի Մաքս Պարոնեանի, որ իբր թէ «նիւթապէս եւ բարոյապէս օգտակար եղած են ու կ'ըլլան հայ հասարակութեան, միանգամայն, Հայու վարկը բարձր պահելով յաչս օտարներուն»:

Պ. Թղթակիցը մոռցա՞ւ որ Միւնխէնի մէկ դրուագին վրայ Ազգ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը եկաւ, տեղւոյն վրայ ընտրութիւն կատարել տալու համար, եւ այդ ընտրութեան ընթացքին Պ. Մաքս Պարոնեան ամբողջապէս սխալ ու անհիմն մեղադրանքներու տակ մնալով, մէկ հատիկ քուէ իսկ չստացաւ:

Պիտի թելադրէինք Պ. Թղթակցին մտածել միայն շինարար աշխատանքի մասին:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ ԿՈՄԻՏԷ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Է.

ՍԵՒ ՄԱՐԴԸ

Պահ մը լռութիւն տիրեց: Տէր եւ ծառայ գիտար կը դիտէին. կարծես երկուքն ալ կ'ուզէին թափանցել իրարու հոգիի խորը:

— Պատրաստ եմ կատարելու կամքդ, իշխան, վերջապէս ըսաւ Եղօ:

Վեստ Սարգիսի դէմքին մռայլը փարատեցաւ: Անհուն ուրախութեան ժպիտը փայլեցաւ անոր դէմքին վրայ, մօտեցաւ Եղոյին, գրկեց զայն, համբուրեց եւ պինդ մը սեղմելով՝ ըսաւ.

— Ապրիս, Եղօ, դուն արժանի ես իմ վստահութեանս: Մենք մանրամասնութեանց մասին յետոյ կը խօսինք:

Երկուքն ալ մօրաքեցին ձիերը եւ առաջ սըլացան:

Երեկոյ էր, երբ հասան Սուրմառուի բերդը, ուր իշխան եւ ծառայ փակուեցան առանձնասենեակի մէջ:

Ը.

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Խրամ գետը կատղած էր: Պղտոր ալիքներով կը քշէր կը տանէր քար ու փայտ, եւ մոլեգնած դազանի նման, փրփուրը բերնին կը վազէր առաջ: Խրամ գետէն քիչ մը վեր, Շամշուլդէ բերդէն ոչ հեռու, ժայռի մը գլուխը կը փայլէր Ս. Անապատ վանքի կաթողիկէն: Այդ վանքին մէջ կը լուէր սաղմոսերգութեան տխուր մեղեդին: Երեկոյ էր, արդէն: Արեւը դէպի մայրամուտ կը խոնարհէր, իսկ աշխարհային գործերէ հեռու փախած կրօնաւորները իրենց երեկոյեան աղօթքը կը մրմնջէին: Քանի մը աւելի կրօնաւորներ սեղանին առջեւ ծընրադիր կ'աղօթէին Աստուծոյ եւ կը փառաբանէին զայն:

Սուրբերու պատկերներուն առջեւ կանթեղներ կը վառուէին: Անուշահոտ խունկի ծուխով կը խնկարկէին զանոնք: Տեսակ մը աստուածային, երկիւղած տպաւորութիւն կը թողուր օտարին վըրայ, այդ պահուն, Ս. Անապատի վանքը, իր աղօթող կրօնաւորներով: Ամէն ինչ որ աշխարհային էր, կը մոռցուէր հոն, տեսակ մը դիւթական զօրութեամբ կը լեցուէր մարդուն հոգին:

Կրօնաւորներուն հետ ծնրադիր՝ աստուածամօր պատկերին առջեւ լուռ կ'աղօթէր նաեւ տասնըչորս տարեկան պատանի մը, որ կը տարբերէր միւսներէն իր մատղաշ հասակով եւ հագուստներով: Անիկա կրօնաւորներուն նման սեւազգեստ չէր, փայլուն արքայական զգեստին հետ միասին զէնք ու զրահի մէջ կորսուած էր: Աղօթելու ժամանակ անգամ չէր բաժնուած այդ զէնքերէն: Զննայելով իր մատաղ հասակին, նայուածքին մէջ ծածկուած էր խոլին վիշտ մը, որ իր հոգին կը կրծէր կարծես: Ինչո՞ւ սիրուն դէմքին վրայ դըրոշմուած էր վշտի անողորմ կնիքը, քանի որ այդ հասակին մէջ աշխարհային հոգերը գոյութիւն պէտք չէ ունենային: Միթէ կեանքի դառն արկածնե՞րն են ստիպեր զայն այսքան կանուխ մտածել հանդերձեալ կեանքի մասին, խառնկեաց կըրօնաւորներուն հետ ու անոնց պէս: Ո՞վ գիտէ... Յայտնի էր միայն որ բոլոր կրօնաւորներն ալ պատկառանքով կը վերաբերուէին դէպի այդ պատանին:

Աղօթքը վերջացուցին: Կրօնաւորները քաշուեցան դէպի իրենց խուցերը, երբ պատանին դուրս ելաւ եկեղեցիէն, եւ մռայլ դէմքով մը վար նայեցաւ պարիսպներէն: Ոտքերուն տակ, Ս. Անապատի վանքէն քիչ մը հեռու, կը գոռար Խրամ գետը եւ փրփրալով կ'արշաւէր:

Պատանին գետին կը նայէր, կը նայէր անոր փրփրած, կատղած ալիքներուն, եւ կր յուզուէր իր դեռահաս սիրտը: Կը տեսնէր, թէ ինչպէս գետը կատղեր էր եւ իր կատաղութեան կը զոհէր ամէն ինչ, — թուփ, ծառ ու քար: Անխնայօրէն կ'ոչնչացնէր ամէն խոչընդոտ, ճամբայ կը հարթէր իրեն ու առաջ կ'ընթանար նետի պէս:

Իսկ ի՞նչ կ'ընէր ինք, տասնըչորսամեայ պատանին:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(16)

համար, մաշելու աստիճան։ Կ'ըսուի դարձեալ թէ ամերիկեան չորս սուզանաւերը զրկուած են շատ մը արդիական մեքենաներէ զորս Թուրքերը չեն կրցած ճարել Մ. Նահանգներուն մէջ, հակառակ իրենց կրկնակի պահանջներուն։ Իսկ ութ ականածիգ նաւերուն (նոյնպէս «աւելորդ» ապրանքներէն առնուած) հինգը անշարժութեան դատապարտուեցան երկար ատեն, Ոսկեղջիւրի մէջ, որովհետեւ մեքենաները մաշած էին։

Թուրքերը մեծապէս մաշած կը գտնեն բանակին համար յանձնուած պիտոյքներու մեծագոյն մասը եւ մանաւանդ մեքենաշարժ եւ զրահապատ կառքերը, բացառութիւն համարելով միայն հաղորդակցութեանց համար տրամադրուած նիւթերը։

ԽՄԲ. — Յաջորդով՝ Տնտեսապէս ալ ձախողած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԼԻՍ 14ի ազգային տօնը պատերազմէն առաջուան պէս մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ։ Առտուն տասը տարիէ ի վեր չտեսնուած հանդիսաւոր զօրանցք Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ։ Կէսօրէ վերջը Պասթիյլէն մինչեւ Նասիոն ձախակողմեաններու աւանդական թափօրը իրենց սովորական նշանախօսքերով։ Ամէն կողմ պար մինչեւ առաւօտ եւ զուարճութիւն, գիշերը փայլուն հրախաղութիւններ։ Ժողովուրդին մեծ մասը Պուլոնիի եւ Վէնսէնի անտառները լեցուցած էր, բացի գիւղերը գացողները։

★ Յուլիս 14ի առթիւ հանրապետութեան նախագահը պատիժի թեթեւացումներ շնորհեց հետեւեալ կերպով. — հինգ տարիէն պակաս վճիռ ունեցողներուն վեց ամիսը կը ներուի, 5էն 10 տարի դատապարտուածներուն 1 տարին, 10 տարիէն աւելի ունեցողներուն 2 տարին կը ներուի։ Երկու վճռագիր ունեցողներուն մէկին վրայ միայն կը զեղչուի։ Դատապարտուած բայց դեռ չբանտարկուածներուն 3 ամիսը կը ներուի։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 12րդ փուլը հանգրուանը Լիւշօն Թուլուզ, 134 քիլոմեթրը շահեցաւ պելժ Վան Սթէնպէրկէն 3 ժամ 32 վայրկեանէն։ Երկրորդ եկաւ պելժ Քէնթ, երրորդ Ֆրանսացի Նիզէրի։ Սթէնպէրկէն որ ամենէն դիւրին հանգրուանին առաջինը եղաւ, շահեցաւ Թուռ տըՖրանսի ամենէն մեծ պարգեւը 50.000 Ֆր. զոր տրամադրած էր Թուլուզ քաղաքը։ Ֆրանսացի Քաժիւ որ Պոռտօ Սէն Սէպասթիէնի հանգրուանը շահած էր, լքեց մրցումը։ Թուլուզ Նիմ 13րդ հանգրուանը 284 քիլոմեթր շահեցաւ Ֆրանսացի Էմիլ Իտէ 8ուկէս ժամէն։ Երկրորդ՝ պելժ Լամպրէխտ եւ Տիւփոն։ Դեղին շապիկը կը պահէ դեռ Իտալացի Մաննի։ Թուռը երէկ Մարսէյլ հասաւ ուր կը հանգչի այսօր։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 18 ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ յունական ջուրերը պիտի այցելեն Յուլիս 16էն Օգոստոս 2, մասնակցելով Կրետէի մէջ գիշերուր հանելու ռազմափորձի մը։ Անգլիա Մարշըլի ծրագրով ստացած գումարէն 14 միլիոն տոլար տրամադրեց Յունաստանի, որուն ելմտական վիճակն ալ մտահոգութիւն կը պատճառէ։

ՎՐԻՊԱԿ. — «Յառաջ»ի չորեքշաբթի օրուան թիւին մէջ, Գ. էջ, «Հայուհիի մը յաջողութիւնը», ընտրում է, մնում է, յաջողում է, շարունակում է, աւարտում է» բառերը կարդալ. — ընտրած է, մնացած է, յաջողած է, շարունակած է, աւարտած է։

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

Յունուար 28ին 1950, Շաբաթ իրիկուն Օր. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆի նշանադրութիւնը։

ԱՑՑ. — Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի այցը Մօնմօրանսի, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին մասնաւոր օթօքարով։ Ժամադրավայր Փորթ տ'Իթալի, Աքուար Ռոպէր Պաժաքի անկիւնը։ Կը հրաւիրուին ընկերները։ Սիրով կ'ընդունուին նաեւ փափաքող համակիրները։ Ճաշը կարելի է միասին բերել։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՀԱՅՈՑ առաջնորդ Տէր Եղիշէ վարդապետ Իւթիւճեան, այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ։ Կը հրաւիրուի շրջանիս հայ ժողովուրդը։

1949 ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԵՒ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՏԸՄԻ ՖԻՆԱԼ ԵՒ ՖԻՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը St. Loupի Stade Municipalին մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ, ՅՈՅՑԵՐ, ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՈՂԱՆՑՔ ժամը 8.30էն սկսեալ

ԺԱՄԸ 5ԻՆ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԸ

Իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ St. Loupի Նոր Սերունդի նուագախումբը։ Ամբողջ մրցումները պիտի շարժանկարուին։ Ուշադրութիւն պատրաստուեցէք Ն. Ս.-ի նուաղնացութեան։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Թըրիմեան դպրոցին մէջ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջակայքի մասնաճիւղերը այս շաբաթ Յուլիս 16ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Regentի վերնայարկը, մէթրօ Cadetի դիմաց։

Կարեւոր օրակարգ։ Օգափոխութեան գացող երեխաներու անունները եւ հասցէները միասին բերել։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէի ընդհանուր ժողովը 18 Յուլիս, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահին մէջ, 78 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ.Կ.Խ.ի դաշտահանդէսը այս կիր. Bois de Naix գեղատեսիլ անտառին մէջ։ Կը խօսի ընկերուհի ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Տէսինէն)։

★ Ծանօթութիւն. — Անձրեւի պարագային բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ Patronnage St. Bernardի սրահին մէջ։

★

Շավիլի Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի 17 Յուլիս, ամբողջ օրը ՇԱԼԻԼԻ ԱՆՏԱՌԸ։ Նուագ, երգ եւ խաղեր։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանին, ընկեր Ժիրայրին եւ պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կ'ուղարկէն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

ԻՍԻԻ Հ.Յ.Դ. Զաւարեան ենթ.կոմիտէն եւ Նոր Սերունդը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տիկին Ս. Գանտիլեանի եւ զաւկին Ժան Գանտիլեանի եւ բոլոր պարագաներուն, ընկեր ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆՏԻԼԵԱՆի մահուան առթիւ եւ կը նուիրեն հազար Ֆր. Վեթ. ֆոնտին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Թադէոսեան (Լիոն), Դաւիթեան (Լիոն), Ստեփան, Մօզեան եւ Երամեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ԹԱՒԷՈՍԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ, որ զոհ գնաց ինքնաշարժի արկածի, երիտասարդ հասակին մէջ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Սէն Ժէրոմի (Մարսէյլ), Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան քսանամեակին առթիւ՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10.30ին բազմաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի թաղիս ննջեցեալներուն հոգւոյն, մասնակցութեամբ, Արմենիա երկսեռ երգչախումբի եւ Մայր Եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբին։

Այս առթիւ Պօմօնի հոգեւոր հովիւ Տէր Սահակ քահանայ Շամլըեան պիտի կատարէ լանջախաչի յանձնումի արարողութիւնը թաղիս Տէր Շաւարշ քահանային, կաթողիկոսական պատուիրակ Արտաւազդ Արք.ի կողմէ տրուած ի վարձատրութիւն երկարամեայ ծառայութեան։

Յաւարտ եկեղեցական արարողութեանց, ազանդական մատաղաբաշխութիւն։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Օգափոխութեան գացող մեր ընթերցողները, որոնք ձեռքէ կը գնէին «Յառաջ»ը, կրնան ամսական 200 Ֆ.յանքով բաժանորդագրուիլ կանխիկ, եւ ստանալ թերթը իրենց արձակուրդի ընթացքին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Պետ. երաժշտանոցէն «մաէսթէն» տիտղոսով, Փարիզի Ecole Normaleէն Prix hors coucoursով Licencié ծանօթ արուեստագէտ Panzeraներու օգնական եւ Raincy Դպրոցասէրի ուսուցիչ ծանօթ դաշնակահար՝

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

Վերջնականապէս Ֆրանսա հաստատուելով կը ստանձնէ դաշնակի դասեր նաեւ սկսնակներու լաւագոյն methodeներով։

Կ'այցելէ Փարիզ եւ արուարձանները, Հասցէ. — Benon, 130 Route St. Denis, Deuil (S. et O.) Հեռ. Enghien 33-95։

Մ'արսէյլի մէջ

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սասնոյ Զօրիհայր. Միութեան։ Ի յիշատակ Տարօն Սասնոյ Զօրի հերոսներու։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէ հանրածանօթ եւ գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ հայրենակից Ք. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Պիտի խօսի Վիէնէն հրաւիրուած մեր մտաւորականներէն՝ հայրենակից Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ լէ Կոնէսի նորակազմ «Կառավայենց» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 9էն 21, Ecouenի անտառը, Jeu de Paumeի մէջ։

Կառ տը Նորէն կառախումբը կը մեկնի ժամը 10.50, 13.45 եւ 14.19ին։ Մինչեւ Villier leBel, ուրկէ օթօքարը կը մեկնի դէպի Ecouenի անտառը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբ Ինճէ Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ այս կիրակի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Տիկին Էօժէն Ինճէ Յակոբեանի եւ իր որդւոյն Հրանտի կսկծալի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

★ Այս առթիւ Պ. Ինճէ Յակոբեան 8000 Ֆր. եկեղեցիին, հազար Ֆր. Աղքատախնամին եւ հազար Ֆրանք ալ Կարմիր Խաչին կը նուիրէ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
Le Gérant : A. MERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 17 JUILLET 1949 Կիրակի 17 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5899-Նոր շրջան թիւ 1310

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Յուլիս 18ին Լօզանի մէջ վերստին պիտի գումարուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան կողմէ նշանակուած հաշտարար յանձնաժողովը, որուն պարտականութիւնն է վերջնական հաշուեյարդարի ենթարկել պաղեստինեան խնդիրը՝ համաձայնութեան գետին մը գտնելով երկու հակառակորդ կողմերու միջեւ։

Գրեթէ երկու քուկէս ամիսէ ի վեր գործի լծուած է այս յանձնաժողովը, որուն կ'անդամակցին երեք հոգի, մէկ ֆրանսացի, մէկ ամերիկացի եւ մէկ թուրք, այս վերջինը՝ հանրածանօթ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընը։

Լօզանի հաշտարար յանձնաժողովը ցարդ չէ կրցած ոեւէ դրական արդիւնք ձեռք բերել, որովհետեւ կողմերը հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ եւ չեն ուզեր ոեւէ զիջում ընել։

Արաբները կը պահանջեն ամէն բանէ առաջ կարգադրել Պաղեստինեան գաղթականներու խնդիրը։ Մինչ Իսրայէլացիները կը պնդեն նախ հաշտութիւն կնքել եւ պաշտօնապէս ճշդել հրէական պետութեան վերջնական սահմանները, որոնք պէտք է ճանչցուին բոլոր արաբ պետութեանց կողմէ։

Պաղեստինի գաղթականներուն խնդիրը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի։ Անցեալ տարուան կռիւներու ընթացքին, հարիւր հազարաւոր այրեր, կիներ ու մանուկներ իրենց հայրենի տունը լքելով ապաստանեցան դրացի երկիրները, կրակի գիծէն դուրս, իրենց կեանքը փրկելու համար։

Վիճակագրութեան մը համաձայն, գաղթականներու ընդհանուր թիւն էր 585.000 հոգի, որոնց հարիւր հազարը քրիստոնեայ, մնացեալները իսլամ արաբ։ Լիբանան, որ ունի մէկ միլիոն բնակիչ, ընդունած է 90.000 գաղթական, Սուրիա, որ ունի 3 միլիոն բնակիչ, ընդունած է 140.000 հոգի, Անդրյորդանան (350.000բնակիչ), հիւրընկալած է հարիւր հազար հոգի, Յուդայի երկիրը՝ 100.000, Սամարիա՝ 50 հազար, Եգիպտոս եւ Նէկէպ (18 միլիոն բնակիչ) ընդունած են 75.000 գաղթական, Իրաք (5 միլիոն բնակիչ) 15.000, իսկ արաբական Գալիլիան (60.000 բնակիչ), նոյնպէս ընդունած է 15.000 գաղթական։

Բազմաթիւ Հայեր ալ կան այս գաղթականներուն մէջ։

Շատ քիչ թիւով գաղթականներ միայն — մեծ մասամբ կիներ ու երախաներ — արտօնուեցան վերջերս իրենց տեղերը վերադառնալու։

Աւելի քան կէս միլիոն գաղթականներ կը մնան տակաւին իրենց հայրենի երդիքէն հեռու եւ մեծ օգնութեան կը կարօտին։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղարի փոխանորդ Պայրըն Փրայս Յուլիս 8ին սրտայողական կոչ մը ուղղեց ՄԱԿի անդամ բոլոր պետութիւններուն, Պաղեստինի գաղթականներուն համար անոնց օգնութիւնը խնդրելով։

Անգլիական կառավարութիւնը ցարդ յատկացուցած է 100.000 սթերլին, իսկ Ամերիկան՝ 12 միլիոն տոլար, սակայն այս գումարները բաւական չեն։ Պաղեստինի գաղթականաց Նպաստամատոյց մարմնի պետ Սթէնթըն Կրիֆֆիս կը յայտնէ թէ «կացութիւնը շատ լուրջ է» եւ մինչեւ ՄԱԿի սեպտեմբերի նստաշրջանը անհրաժեշտ է ճարել վեց միլիոն տոլար՝ օգնութեան գործը կարենալ շարունակելու համար։

Լօզանի հաշտարար ժողովը անելի մը առջեւ կը գտնուի, քանի որ կողմերը չեն ուզեր որեւէ զիջում տեղի տալ։

Իսրայէլացիները մէկ ճակատ կը ներկայացնեն եւ կը պնդեն պահել այն սահմանները՝ զորս գրաւած են զէնքի զօրութեամբ։ Կը պահանջեն նոյնիսկ Երուսաղէմ քաղաքը ամբողջութեամբ Իսրայէլի գերիշխանութեան տակ դնել, սակայն փոխարէն կը հաւանին միջազգային հսկողութեան ենթարկել բոլոր Սուրբ Վայրերը։

Պաղեստինի կէս միլիոն գաղթականներու հարցը կարեւոր զէնք մըն է Իսրայէլի ձեռքը, սահմաններու խնդիրը ի նպաստ իրեն կարգադրելու համար։

Արաբները դժբախտաբար մէկ ճակատ չեն կազմեր ներկայիս։ Եգիպտոս եւ Սուրիա շատ համաձայն չեն երեւնար Պաղեստինի արաբական մասը միացնելու Անդրյորդանանի։ Լիբանան չէզոք դիրք բռնած է։ Իսկ Իրաքն ու Անդրյորդանանը (երկուքն ալ Հաշէմի) համաձայն են, որ Ապտուլլահ թագաւորը իր երկրին կցէ զայն։

Գալով Սուրբ Վայրերը միջազգային հսկողութեան ենթարկելու հրէական առաջարկին, ատիկա շատ բարդ խնդիր մըն է։ Անգլեւսաքսոնները չեն փափաքիր, որ Մոսկուա ոտք դնէ Մերձաւոր Արեւելքի հողերուն վրայ։ Դեռ անցեալ շաբաթ էր որ որոշեցին արգիլել համայնավարութեան թափանցումը այդ երկիրներուն մէջ։

Եւ սակայն իբրեւ օրթոտոքս եւ աւանդական պաշտպան Սուրբ Տեղեաց, ցարերու ժառանգորդները պիտի պնդեն իրենց պատմական իրաւունքներուն վրայ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

« ՍԱՆԴՈՒՂ »Ը ԴԵՌ ԿԸ ՔԱԼԷ...

«Յառաջ»ի վրիպակներն անգամ շրջան կ'ընեն թերթէ թերթ, գաղութէ գաղութ։

Վերջերս մանր լուր մը հրատարակուած էր, Դ. էջին վրայ։— Փարիզիմէջ, փիլոնաւոր Ռուս մը, բոպիկ ոտքերուն մէկ մէկ ՍԱՆՏԱԼ անցուցած, գացեր է Մարմարեայ պալատը, ուր ժողով կը գումարէին Զօրս Մեծերը։

Անուշադրութեան մը հետեւանքով, «սանտալ»ը տպուած էր... ՍԱՆԴՈՒՂ։

Պոլսական թերթ մը լուրը կ'արտատպէ, հետեւեալ շնդալից խորագիրներուն տակ։

— «Փիլոնաւոր ռուս մը բոպիկ ոտքերուն մէկ մէկ ՍԱՆԴՈՒՂ անցուցած, կ'ուզէր նամակ մը յանձնել Զօրս Մեծերուն»։

Թերթը կ'երթայ Պէյրութ, եւ մեր «Ազդակ»ն ալ նոյնութեամբ կ'արտատպէ լուրը, նոյն խոշոր խորագիրներով։

Կրնաք վստահ ըլլալ որ «շրջան»ը չէ վերջացած տակաւին։ Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի չուզեն ետ մնալ։ Եւ «սանդուղ»ը պիտի շարունակէ քալել Փարիզի փողոցներուն մէջ։

Այս պարագան լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ խմբագրութեան, նկատելով որ սխալները աչքէ կը վրիպին, մինչեւ անգամ սրբագրուած ատեն։

Ցօղուածի մը մէջ, ԲՌՆԱՒՈՐԸ տպուած էր ԲԱՆՈՒՈՐ։ Ի՞նչ խօսք որ, ճիշդ այդպէս ալ պիտի արտատպուի, թերթէ թերթ եւ գաղութէ գաղութ...

Վ.

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ համագումարին առթիւ, որ բացուեցաւ ուրբաթ, Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն հեռագիր մը ուղղեց նախագահութեան, շնորհաւորելով եւ յաջողութիւն մաղթելով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց 25 % կրճատել տոլարով ներածումները,— համագումար հարիւր միլիոն սթերլին։ Այս կարգադրութեան հետեւանքով պիտի կրճատուին շաքարի եւ ծխախոտի բաժինները, իսկ անուշեղէնը, որուն վաճառումը ազատ էր երեք ամիսէ ի վեր, նորէն բաժնեչափով պիտի ծախուի։ Ուրիշ կրճատումներ եւ խնայողութիւններ ալ կը սպասուին։ Ծխախոտի համար սահմանուած հարիւր միլիոն տոլարին տեղ միայն 20 միլիոն պիտի գնուի Ամերիկայէն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ կուսակցական նոր խմբաւորում մը տեղի ունեցաւ։ Ընդդիմադիր դեմոկրատներուն երկու հատուածները «անկախ» եւ «էօզ» (իրաւ) դեմոկրատները միացան միւս ընդդիմադիր Միլլէթ կուսակցութեան, Հալքի դէմ միացեալ ճակատ կազմելու համար։

★ Երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ զգացուած են Տէօրթեօլի, Պահչէի, Գատիրլիի, ինչպէս նաեւ Ամասիոյ եւ Լատիքի մէջ։

ՖՐԱՆՔԵՒԻՐԱՆԵԱՆ առեւտրական դաշնագիր մը կնքուեցաւ, զոր ստորագրեց Փարիզի Իրանեան դեսպան Պ. Ալի Շէյիլ։

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

3.— Տնտեսապէս ալ ձախողած

ԽԵՂՃՈՒԹԻՒՆ ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ, ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ.— ՏԱՐԻՆ 400 ՀԱԶԱՐ ԵՐԱԽԱՆԵՐ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ.— ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՄԱՀ ՀԻՒԾԱԽՏԷՆ։

Միայն զինուորական տեսակէտով չէ որ ձախողած է Թրումընի վարդապետութիւնը, որուն գործադրութիւնը սկսաւ 1947 Մարտ 12ին։

Թրքական հարցը ամէն բանէ առաջ ընկերային է եւ տնտեսական։ Միայն զինուորական ծրագիրները չեն կրնար երջանիկ քաղաքացիներ եւ արդիական զինուորներ դարձնել ժողովուրդ մը որուն կենցաղը շատ վար կը մնայ Արեւմուտքի մէջ նուազագոյն համարուած աստիճանէն։

Թէ Թուրքը առ հասարակ չունի «արհեստագիտական միտք», ինչպէս կը մեղադրեն Ամերիկացիները, ոչ նորութիւն մըն է, ոչ ալ զարմանալի պարագայ մը։ Թէ Թուրքը, զինուոր կամ քաղաքացի, միտք չի յոգնեցներ աշխատանքի մասին, եւ կրաւորական դիմադրութիւն մը եւ ճակատագրականութիւն մը կը ցուցնէ որ յաճախ ծուլութեան կը յանգի, նոյնպէս շատոնց գիտցուած իրողութիւն մըն է։ Այս վիճակը հետեւանք է ոչ Թուրքին ուղեղային թերութեան, ոչ ալ «խորհրդային սպառնալիքին», ինչպէս կը կարծեն Անդրատլանտեան մտայնութեան, ծայրաստի շրջանակներուն մէջ. այլ մանաւանդ հետեւանք է այն չարիքներուն որ նախահայրերու օրերէն ի վեր կը տեւեն երկրին մէջ, եւ զորս կը յաւերժացնէ այդ նոյն շրջանակներուն կարգուսարքը։

Համաձայն պաշտօնական տուեալներու, որոնք միշտ տեսակ մը լաւատեսութիւն կը յայտնեն, Թուրքերու 75 %ը միշտ կարդալ – գրել չի գիտեր, իսկ այս տարի 68.000 աշակերտներ պակսած են տարրական դպրոցներուն մէջ։

Թէեւ ամբողջովին հողագործական երկիր, Թուրքիա հազիւ քանի մը հարիւր մեքենաշարժ արօր ունի (տրակտոր), մեծ մասը խիստ մաշած, եւ գիւղացիները, բնակչութեան 87.5 %ը այս կը վարեն իրենց պապերէն մնացած փայտէ արօրներով։ Հողագործական բերքին աւելի քան 30 %ը կը փճանայ ամէն տարի, իբրեւ հետեւանք ճամբաներու, փոխադրութեան միջոցներու եւ պահեստներու չգոյութեան։ Այս տարի 1.308.127 հեքթար պակաս մշակուած է անցեալ տարուան 5.779.191 հեքթարին վրայ (Թուրքիոյ տարածութիւնը Ֆրանսայի մէկուկէս անգամն է)։ Սովը գրեթէ տեւական է կարգ մը շրջաններու, մանաւանդ Սեւ Ծովու նահանգներուն մէջ։

Խճուղիներու ցանցը, որ միշտ գործածելի չէ, հազիւ 12.000 քիլոմեթր կը բռնէ։ Երկաթուղիներու ցանցը՝ մօտ 7500 քիլոմեթր, մէկ ուղղութեամբ, շատ գէշ վիճակի մէջ։ Ամբողջ երկրին մէջ, 29.000 մեքենաշարժ կառքերու դիմաց (մէջն ըլլալով 17.000 հեծելանիւներ) կան 900 հազար լուծքեր, մեծ մասով եզերու կապուած։

Թուրքիոյ մօտ 19 միլիոն բնակիչներուն համար կան 11.200 անկողիններ հիւանդանոցներու մէջ, ինչ որ կը նշանակէ իւրաքանչիւր հազար բնակիչի երկու անկողին կեդրոնական Անատոլուի մէջ, եւ իւրաքանչիւր 100.000ին երկու անկողին արեւելեան Անատոլուի մէջ։ Մանուկներու հիւանդանոցները ունին 240 անկողին, իսկ մայրանոցները՝ 345 անկողին, ամբողջ երկրին համար։ Նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ, որ Թուրքիոյ առաջին քաղաքն է, հիւանդանոց մտած հիւանդները մինչեւ երեք հոգի կը պառկին միեւնոյն անկողինը եւ նորածինները լրագրի թուղթերու մէջ կը փաթթուին։

Ամէն տարի 400.000 մանուկներ կը մեռնին, իբրեւ հետեւանք միջնադարեան պայմաններու, եւ միայն հիւծախտէն հարիւր հազար հոգի կը մեռնին ամէն տարի։ Ծնունդներու համեմատութիւնը 18/1000էն 10.9/1000ի (հազար) իջած է վերջին տարիներու ընթացքին։ Վերջապէս սղութիւնը 600% սղած է 1939էն ի վեր։

(Մնացեալը յաջորդով)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒ ՄԸ ծագեցաւ Իրանի խորհրդարանին մէջ, երբ կ'առաջարկուէր քուէարկութեան իրաւունք տալ կիներուն։ Իսլամական շահերու երեք թունդ պաշտպաններ յարձակեցան այն երեսփոխանին վրայ որ այս բանաձեւը առաջարկած էր։ Յետոյ իրար խառնուեցան 10—15 երեսփոխաններ, կիցեր եւ բռունցքներ փոխանակելով։ Շատեր այս ջղագրգռութիւնը կը վերագրեն Ռամազանի ծոմապահութեան, որ տեւած էր 15 ժամ։

«ՁՔՈՅԴ Ի ՔՈՅՈՅԴ...»

Յունիս 28էն կը սկսինք շաբաթը երեք անգամ չորս էջով հրատարակել «Յուսաբեր»ը։ Հաւանաբար չուտով ի վիճակի ըլլանք վերահաստատելու մեր թերթի նախապատերազմեան ծաւալը՝ վերստին դառնալու համար Միջին Արեւելքի եւ Համայն Գաղթաշխարհի մեծագոյն օրաթերթերէն մէկը։ Ցանկութիւն մը չէ ասիկա, բայց խոստում մըն է, որ կը բխի մեր պարտականութեան գիտակցութենէն։ Պիտի աշխատինք տէրը ըլլալ այս խոստումին՝ մեր միջոցներուն ու նաեւ պայմաններուն ներած չափով։

Քառորդ դար առաջ «Յուսաբեր» եռօրեայ թերթ մըն էր, փոքրադիր ծաւալով, աշխատակիցներու նեղ շրջանակով, համեստ առաջադրութիւններով եւ նոյնքան համեստ ապառումով։ Պէտք եղաւ մեծ զոհողութիւններ յանձն առնել «համեստութեան» այդ նեղ սահմանէն դուրս բերելու համար թերթը։ Գտնուեցան մարդիկ, ողջ կամ մեռած, որ իրենց հաւատքին ու եռանդին ամբողջ զօրութեամբը տքնեցան այս նպատակին իրագործման համար։ «Յուսաբեր» հետզհետէ մեծցաւ, տարածուեցաւ ու դարձաւ պատկառելի օրգան մը թէ իր խօսքին կշիռով, թէ անկաշառ իր նկարագրով եւ թէ աշխատակիցներու ստուար թիւովն ու որակովը։

Գրեթէ յարութեան պէս բան մըն էր տեղի ունեցածը։

Անոնք, որ կարելի դարձուցին այս յարութիւնը, դարձեալ պատրաստ են անհաւասարիկ զոհաբերութեամբ իրենց առաւելագոյն բաժինը բերելու գործի մը, որուն ծառայելը թէ իրաւունք, թէ պարտականութիւն համարած են միշտ։ Հոգեկան գոհացում մըն է իրենց համար «ներկայ» պատասխանել ամէն անգամ, որ հայկ ըլլայ սուրը դուրս քաշել պատեանէն՝ յանուն եւ ի պաշտպանութիւն ազնիւ նպատակներու։

Մեր կտրած ճամբան, վերջին քառորդ դարու ընթացքին, վարդերով չէ ծածկուած։ Դժուարին օրեր անցուցած ենք առանց երբեք դժգոհելու, մանաւանդ առանց երբեք յուսահատելու։ Վստահ հաւատացած ենք, թէ կը ծառայենք ազնուական ժողովուրդի մը դատին եւ դարաւոր անցեալ ունեցող մեր մշակոյթին։

Ունէինք — եւ հիմա ալ ունինք — այն վստահութիւնը, թէ առանձին չենք մեր կտրած ու կտրելիք ճամբուն մէջ, թէ դեր մը կատարելու կոչուած է այս թերթը եւ թէ մեր պարտքն է աւելի տիրական ու աւելի տարածուն դարձնել այդ դերը։

Այս վստահութիւնը զօրացուց մեզ։ Արդարօրէն մտածեցինք, թէ քանի որ ետ չենք երթար, ուրեմն առաջ կ՚երթանք։

Քառորդ դարու մէջ իրագործուած վերելքը աւելի էր, քան մենք կ՚ակնկալէինք։

Կը հաւատանք, թէ ժառանգած ենք գոնէ մասնիկ մը մեր ժողովուրդի շինարար ոգիէն։ Ուրիշ բան չի մնար հիմա մեզի, եթէ ոչ ապաւինիլ այդ «մասնիկ»ին՝ քարէն ջուր հանելու համար, ինչպէս կ՚ըսէ հայկական առածը։ Պիտի ջանանք քալել այս առածին հետքերով։

Ձենք ուզեր — եւ չենք ալ կրնար — հնձել առանց նախապէս ցանելու։ Մեր ընելիքը, ուրեմն, նախ պիտի ըլլայ ցանել, հնձելու գործը թողլով մեզմէ վերջիններուն։ Ունինք գիտակցութիւնը սերմնացանի կոչումին, որուն կը ջանանք անարժան չըլլալ, եթէ չկարենանք իսկ լիովին արժանի ըլլալ։

Անմեռ հաւատք, անհուն նուիրում եւ անվախճան խանդավառութիւն՝ պահանջումներն են ասպարէզին, որուն ուխտած ենք տրամադրել մեր առաքինութիւններուն առաւելագոյնը եւ մեր թերութիւններուն նուազագոյնը։ Այս առաքինութիւնները անհրաժեշտ են արհեստի չվերածելու համար գործ մը, որուն մէջ արուեստի բոլոր տարրերը կան առաւելագոյն չափով։ Անհրաժեշտ են թերեւս նաեւ թերութիւնները, որպէսզի կատարեալին հասնելու տենչանքը անբաժան ըլլայ մեզմէ։

Այս ասպարէզին մէջ սողալ չկայ, մագլցիլ կայ. յուսահատիլ չկայ, յուսավառիլ կայ, ետ երթալ չկայ, առաջ երթալ կայ։ Միակ ասպարէզն է թերեւս, ուր մտողը ամէն օր պէտք է սորվի ու վերանորոգուի, ամէն օր պէտք է, լեցուի ու պարպուի, ամէն օր պէտք է ապրի ու... մեռնի իրիկուն չեղած։ Կամ վահանին վրայ, կամ վահանին տակ ըլլալու պէս բան մը։

Լրագրութիւնը խաղաղ քնարերգութիւն մը չէ, այլ մեծաշառաչ չեփորերգութիւն մը, եթէ կարելի է այսպէս ըսել։ Լրագրողէն կը պահանջուի ոչ թէ քնար մը ունենալ իր մախաղին մէջ, այլ հնչեղ շեփոր մը՝ միշտ արթուն ու միշտ ըզգաստ պահելու համար հանրութեան խիղճը։ Իրմէ կը պահանջուի նաեւ ամէն օր պիրկ ու լարուած պահել աղեղը, ամէն օր պայքարիլ ոչ թէ պայքարած ըլլալու, այլ ծառայելու համար իր առաքելութեան, որ է ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԷՆ ԱՌՆԵԼ ԵՒ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՑՈՒՇԵՐ

Սլօն լաճուկ էր

Սանօն բարեկամ էր նաեւ քանի մը քիւրտ պէյերուն։ Տուտէրցիներու աշիրաթապետը՝ Իսմայիլ աղան, Կրաւեանցիներու Շաքիր աղան, Մոկաց անուանի Մուրթուլա մէկը, Հիւճ գիւղի աւատապետներէն Մահմուտ աղան իր բարեկամներն էին, որոնց ամէն տարի շնորհաւորական նամակներ ու նուէրներ կը ղրկէր, երբեմն ալ անոնց այցելութեան կ՚երթար։

Մանաւանդ Մահմուտ՝ աղայի հետ եղբօր պէս էին զիրար պըռ (եղբայր) կ՚անուանէին, իրարմէ գաղտնիք չէին պահեր, բայց Մահմուտը աւելի սրտոտ էր եւ անկեղծ, մինչ Ռէս Սանօն՝ վերապահ էր եւ զգոյշ։ Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ, ինքը յեղափոխական էր, զինուորագրուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան, համոզուած էր որ միութեամբ ու գաղտնապահութեամբ միայն կրնար փրկուիլ Հայոց աշխարհը՝ որուն հարազատ զաւակն էր։ Քիւրտը՝ քիւրտ էր, դաշնակից Թուրքին։ Հայեր սպաննելը, անոնց ինչքերը կողոպտելը՝ կրօնական պարտականութիւն էր երկուքին համար ալ։

Համաճարակ մը հնձեց Հիրճի Քիւրտերը։ Մեռան Մահմուտ աղան, կինը եւ երկու զաւակները, ողջ մնաց միայն Սլօն։ Սանօն, այդ օրերուն՝ իջաւ Մահմուտի տունը, թաղեց զայն, կինն ու զաւակները, լացաւ սրտանց, ամէնուն մահուան համար, գիւղը վերադարձին իրեն հետ բերաւ Սլօն, որդեգրեց զայն։ Տղան չորս ամսու էր, ու իր Տիգրանին հետ ծծեց հայ կնոջ մը ստինքները, կամ՝ արժանացաւ հայ կնոջ մը մայրական գուրգուրանքին։

Սլօն ու Տիգրանը նոյն կաթը ծծեցին, քով քովի, երկու օրօրոցներու մէջ մեծցան, ու նոյնիսկ բաժնեցին իրենց մէջ՝ Ռէսի կնոջ կաթը։ Միասին քալեցին ու խաղացին, նոյն յարկին տակ ու նոյն շունչով մեծցան երկու պզտիկները։ Վերապրող բոլոր Քիւրտերը գիտէին որ Ռէսը կը խնամէր Սլօն իր զաւկին հետ ու իր զաւկին պէս։

միասին սորվեցան գիւղական բայբուբը, միասին դպրոց գացին, կարդացին քերականն ու «Սիրուն Ձրօսարան»ը։ Սլօ սորվեցաւ նոյնիսկ եկեղեցական քանի մը աղօթքներ։ Հաճոյքով կ՚արտասանէր «Հայր մեր»ը, մասնաւոր տրամադրութեամբ կ՚երգէր «Կռուեցէք տղերք»ը եւ «Լուսին չկար»ը։ Սլօն հետզհետէ կը հայանար։ Սլոյի հոգիէն ներս կը թափանցէր արմենական լոյսը, մեր անցեալի ճոխութիւնը եւ ստեղծագործ մեր հանճարին հըպարտանքը կը լուծուէին Սլոյի արեան մէջ։ Արամ Նաչապետը դարեր առաջ կը պատժէր Նիւքար Մանտէսը՝ զայն ճակատէն գամելով Արմաւիր քաղաքի պարիսպներէն մէկուն վրայ։ Դարեր վերջ՝ Ռէս Սանօն, Արամէն հակառակ, իր տունին մէջ կը պահէր ու հայ կնոջ կաթով կը սնուցանէր Նիւքարի ճառերէն մէկը....։

Սլօն ու Տիգրանը մեծցան եղբայրօրէն։ Տիգրանը եթէ գեղեցիկ էր, Սլօն ալ տգեղ չէր, բարձր եւ ուղիղ հասակ, փայլուն աչքեր, հպարտ քալուածք, գրաւիչ ձայն եւ համաչափ մարմին ունէր։ Ձմեռ իրիկունները, երբ դուրսը կը ձիւնէր, կը հաւաքուէին թոնիրին շուրջ։ Ռէսը կը պատմէր հին հէքեաթներ ու պատմութիւններ, տեղեկութիւններ կուտար հայ հայդուկներու կեանքէն, կը պանծացնէր անոնց քաջագործութիւնները։ Այսպէս էր որ երկու տղաքը ծանօթեցան Սերոբ փաշայի, Գէորգ Չաւուշի, Անդրանիկի, Համազասպի, Արամի եւ դեռ շատ մը հայ Ֆէտայիներու կեանքին ու գործունէութեան։ Սանօն, հին եւ փորձառու յեղափոխականը, կամաց, կամաց, եւ զգուշութեամբ երկու պզտիկներու սիրտերուն մէջ կը սերմանէր հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու եղբայրակցութեան անդրանիկ սաղմերը։

Օր մը։ Գարուն։ Սանօն կը պտտէր իրենց պարտէզի կանաչին մէջ, մինչ երկու պզտիկները փայտ տաշելով զբաղած էին։ Սանօն անոնց մօտեցաւ,

— Ի՞նչ կ՚ընէք, տղաք, հարցուց։

— Զէնք կը շինենք, հայրիկ, ըսաւ Սլօն։

— Հայրիկ, ես ալ զէնք կը շինեմ, ըսեց Տիգրանը։

— Իմ զէնքս ազնուոր է, ինչ լաւ տաշեր եմ, կանչեց Սլօն։

— Իմինս ալ աղէկ է, երբ որ մեծնամ զինուոր պիտի ըլլամ, աւելցուց Տիգրանը։

— Ես Սերոբ փաշան պիտի ըլլամ, ըսաւ Սլօն։

Տիգրանը գոռաց,

— Ե՞ս, ե՞ս, Անդրանիկ փաշան պիտի ըլլամ։

Տիգրանն ու Սլօն կ՚ուզէին իրար գերազանցել։ Սլոյի մէջ կը խօսէր իր ցեղին ռազմատենչ ոգին։ Տիգրանին ներսը կ՚եփէր Հայկերու, Արամներու եւ Մեծն Տիգրաններու փառքը։

— Հայրիկ, այսպէս նշան պիտի առնեմ։

Սլօն պառկեցաւ գետին, թերասայրտ, փայտեղէն զէնքը դրաւ թումբի մը վրայ, ու կզակը հրացանին՝ սպասեց թշնամիի երեւալուն։

— Ես ալ այսպէս պիտի զարնեմ, գոռաց Տիգրանը, վազեց դէպի պարտէզի պատը, զէնքը երկնցուց անոր վրայ՝ պատրաստ կրակելու։

Ուրախացաւ Ռէս Սանօն։ Յաջողած էր նպատակին մէջ։ Հայ եւ քիւրտ, երկու արիական ժողովուրդներու համերաշխ գործունէութեան մը ապագայ յառաջապահը կը պատրաստէր...։ Թըշնամին հասարակաց էր։ Ուրեմն՝ միեւնոյն նպատակ եւ համանման պայքար։ Ինքնիրմէն ելած՝ գոչեց «Կեցցէ հայու-քիւրտ եղբայրակցութիւն»։

★

Սլօն մեծցաւ, հաստ նետեց հայկական միջավայրի մէջ, Տիգրանի հետ եղբայրօրէն բաժնեց հայ ընտանեկան կեանքի տաքուկ ու հաղարգատ գուրգուրանքը, անոր հետ՝ Աղթամար, Անգղայ վանք, Ս. Նշան, Փութկու Ս. Գէորգ ուխտի գնաց։ Սլօն դարձեր էր հայ գիւղի պաշտամունքի տարրկան, անոր աչքին բոլոր դուռները բաց էին։ Ան՝ տէր դարձաւ հօրենական ժառանգութեան։ Սանոյի բարի հովանին՝ հովանաւորեց զայն, բարձրացուց անոր թոռնմի դիրքը (քիւրտ ազնուական)։ Բայց Սլօն ալ երբեք չմոռցաւ այն գիւղը՝ ուր իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը անցուց այնքան հաճելի ու քաղցր, այնքան սիրով ու գուրգուրանքի մէջ։ Սլօն ջանաց փոխարինել այն ամէնը՝ ինչ որ ստացած էր հայ գիւղէ մը։ Իր ծախքովը շինել տուաւ ժամուն խարխլած պատը, գերեզմանատան ցանկորմը նոյնպէս իր դրամովը շինուեցաւ։ Օգնեց շատ մը որբերու եւ թշուառներու։

Սլօն՝ բաւական կոկիկ գաղափար մըն ալ ունէր հայ յեղափոխականներու գործունէութեան մասին։ Գիտէր որ Սանօն կոմիտէի մեծն էր, որ յեղափոխականները գիշերով գիւղ կուգային, կը հաւաքէին գիւղին երիտասարդները, զինավարժութիւն կը սորվեցնէին։ Սլօն՝ չատեց հայկական յեղափոխականները, ոչ ալ մեղադրեց նկատեց հայ ժողովուրդը, որ արօրն ու մաճը, բահն ու բրիչը ձգած՝ փարեր էր զէնքին։ Անոր աչքին աղջիկը հայ Ֆէտային կը ներկայանար պատկառելի եւ յանդուգն դիւցազնի մը պատկերովը։ Մարդասէր ու բարեսիրտ՝ էր Ֆէտային, կը պաշտպանէր խեղճը, զրկուածը, առանց ցեղի ու կրօնքի խտրութեան։ Շէրէֆ պէյը պատժող, Խասսոյի գիւղի կոուին մէջ այնքան համարձակ ու ճարպիկօրէն պատերազմող, Գանք Օթմանը դրաւող հայ յեղափոխականը հերոսէ մը աւելի բան մըն էր։ Ախ, ե՞րբ պիտի տեսնէր հայ Ֆէտային։

Դիմեց Ռէս Սանոյին, ձեռքերը համբուրեց ու սիրտը բացաւ։ Սանօն շատ լաւ կը ճանչնար Սլոյի հոգեկան խռովքը, գիտէր որ Սլոյի համար՝ «ճան Ֆէտային» կիսաստուած մըն էր, ամէն բան գիտցող ազնիւ եւ մարդասէր, անպարտելի ու վեհանձն։ Ռէսը խոստացաւ, եւ որոշեց յեղափոխական այնպիսի խմբապետի մը ու խումբի մը ներկայացնել Սլօն, որ անոր Քիւրտի վառ, ու պզտիկ բաները անհունապէս մեծցնող երեւակայութիւնը չփլի յանկարծ ու չհիասթափեցնէ զինքը։

Վերջապէս օր մը, Սլօն տեսաւ Ղարաբաղցի Նիկոլը, իր խումբին հետ։ Արի ու առնական, Պողպատ մարմինով ու արեւ աչքերով։ Լաւ հագնուած, քաղաքավար ու մարդամօտ։ Թօթուեց ամէնուն ձեռքերը, մասնաւոր հպարտութեամբ համբուրեց Նիկոլի ճակատը։

Սլօն ծանօթացած էր հայ տունին, անոր ներքին կազմակերպութեան, սովորութիւններուն, աւանդութիւններուն, ծէսին ու կրօնքին եւ հայ հոգեկան աշխարհին, ու բոլոր այն ծալքերուն՝ որոնք ի մի գալով կը կազմէին հայութիւնը։ Հիացած էր հայ ժողովուրդի տոկունութեան, անոր աշխատանքի յամառութեան եւ մաքի արթնութեան վրայ։ Հայուն մէջ, ամէն բան որոշուած էր նախապէս ու կը մնար անփոփոխ։ Թէեւ Տիգրանի շուրջ հիւսուած բսի — բասաները, աղջիկներու նախայարձակ աչքն ու պատահած միջադէպերը պահ մը վարանումի ենթարկեցին զինքը, բայց շուտով պատահականութիւններու վերագրեց եղածները, ու նորէն հիացաւ Հայերու վրայ։

Սլօն լաւ կը ճանչնար Զարդարենց Մարգրիտը, Թուխենց Մարիամը, Գէլոնց Շուշանը, Օխիկենց Ալիսը, Գայծառը եւ բոլոր միւսները։ Անոնց հետ, ամբան գիշերներ պահուըտուք խաղցեր էր,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼ։

... Ամբողջացնենք մեր խորագիրը. «Զքոյդ ի քոյոցդ քեզ մատուցանեմ»։ Այսինքն՝ քեզմէ առածս քեզի կը վերադարձնեմ։

Մենք շատ առած ենք մեր ժողովուրդէն եւ կ՚ուզենք գոնէ քիչը վերադարձնել իրեն։

Եթէ կարենանք մեր առած շատը փոխարինել մեր տուած քիչով, ատիկա պիտի ըլլայ մեր միակ մխիթարութիւնը։ Ու նաեւ գերագոյն երջանկութիւնը։

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

ԳՈՒՏ'Մ ՏՈՒՆԱՂ

ՊՍԱԿԱՒՈ՞Ր ԹԷ ՊՍԱԿԵԱԼ

Ինչ սրտմաշուք էին մեր քննութեան օրերը ։ Եւ ինչ անգութ՝ մեր քննիչները ։

Օրեր առաջ կը սկսէր իրարանցումը։

Ս. Մինասին ուխտատեղին կար մեր քաղաքին մէջ։ «Կորուսադրան Ս. Մինաս» ։

Հսկայ ժայռ մը, ուր մտած է կ'ըսէին Ս. Մինասը՝ դիւխտողուելէն ետքը, գլուխը Թեւին տակ առած ։ Եւ ցայց կուտային խաչաձեւ ճեղքը՝ ուրկէ ժայռին մէջ մտած էր այդ երանելի սուրբը։

Կանուխէն, մեր գրքի ծրարը սեղմած անու-թին տակ կը վազէինք հոն ։ Ծրարը կը դնէինք ծառուին խոռոչին մէջ, մոմ մը կը կպցնէինք ծուխէ սեւցած այդ ժայռին վրայ։

Ալ ինչ խնդրանք այդ ժայռամուտ Մարտիրոսէն որ մեզի յաջողութիւն տար քննութեան մէջոյին։ Խոստումներ ալ կ'ընէինք իրեն։ Չարութիւն չընել։ Միտ խելօք ըլլալ։ Մայրիկին սիրտը չհատցնել։ Փողոցի շուները չքարկոծել։ Տունը, պահարանէն առանց մայրիկին հրամանին անուշեղէն չհանել։ Եկեղեցւոյ դասին մէջ իրար չկծմըթել կամ դնդասեղ չխօթել։ Տէր պապան չբարկացնել։ Դպրոցը թրջած թուղթէ գնդիկներով պատերն ու առաստաղը կամ վարժապետին ֆէսը չնախշել։ Ճաշին ատեն բարակ թէլ կապելով չթռցնել եւայլն եւայլն։

Բոլոր այս ծանր մեղքերուն համար ներողութիւն կը խնդրէինք սուրբէն եւ կը խոստանայինք յետայսուհետեւ, այդ մեղքերէն հեռու մնալ եթէ՝ ինք Ս. Մինաս հայրիկը, օգնէր մեզի մեր քննութիւններուն ատեն...

Սիրտերս հանգստացած կը՝ վերադառնայինք դպրոց ։

Ահա քննութեան օրը։ Սարսափի օր ։ Առաջնորդարանի սրահը աթոռներ եւ նստարաններ շարուած ։ Ճիշդ ոճրադատ ատեանի մը պէս ։

Քննիչները, հոգեւոր սատանաներու պէս բազմած ։ Թագական Հաճի Կարապետ աղա, Պէգազ Մկրտիչ աղա, Թիֆթիկի կամ ափիոնի վաճառական Ակոբեան էֆէնտի։ Գիրքօր։ Գույումճի Մանուկ, տիրացու Ստեփան, Մարտիրոս Գալֆա։ Փաստաբան Պօղոս էֆէնտի եւն եւն.։

Ահա եւ քաղաքին ոէր պապաները իրենց ծածան երկար մօրուքով ներս կը մտնէին ։

Քաղաքին առաջնորդն է կուգայ։ Վայ ինչ սարսափելի բան ։

Այո, կարծես ոճիր մը գործուած է եւ դատելու կուգան։

Դողը կ'առնէր մեր սիրտերը։ Ծունկերը կը կթոտէին ։ Դրան ետին կը սկսէինք խաչակնքել ։ Այնքան շփոթած կ'ըլլայինք, որ Ջուրի պէս մեր գիտցած «Հայր մեր»ն իսկ չէինք կրնար չէնք․չընորհք մտաբերել ։

Օգնութիւն ով Ս. Մինաս, ով Աստուածամայր..

Քննիչներ կուգային ոչ թէ մեր գիտցած սորվածը գնահատելու այլ մեզ նեղը դնելու եւ շուարեցնելու համար ։

Ուսուցիչները, յաճախ օգնութեան կը հասնէին մեզի։ Այն օրեր, ամենաչսիրուած վարժապետն իսկ հրեշտակ կ'երեւար մեր աչքին ...

Այսպէս ամբարեցինք մեր մտքի պաշարը՝ մեր երկրին մէջ։

— Ինչ խեղճ ու կրակ բան։ Ինչ կ'արժեն անոնք մեր պաշտօնի քննութեան մօտ։ Նշանաւոր փրօֆէսէօրներու առջեւ քննուիլ... ո՞ ձերին քննիչ Հաճի Գիրքօրներուն չեն նմանիր ...

— Իրաւունք ունիք։ Մեր պապերը, դպրոցներ, վանքեր, եկեղեցիներ, հիւանդանոցներ են հիմներ։ Քաղաքակիրթ ազգերը հիացնող հայ ճարտարապետութիւնը ստեղծեր են ։ Երաժշտութիւն, երգ, շարականներ են գրեր։ Բժշկարաններ հեղինակեր, տաղաչափութիւններ յօրիներ։ Գիր գրականութիւն են ստեղծեր։ Սերունդներ են հասցուցեր, ժողովուրդ են կառավարեր։

Անշուշտ, այս բոլորը արժէքէ զուրկ են, քանի որ առանց պաշտօնի, առանց տիպլոմի մարդեր էին անոնք։ Ներողամտութեան արժանի են ըլլանք անոնց հանդէպ։ Տգէտ էին խեղճերը...

Անոնք, այդ ահագին աշխատանքը պաշտօն ձեռք ձգելու, տիպլոմ շահելու համար տային, շատ աւելի խելացի բան ըրած կ'ըլլային։ Օրինակ՝ վաճառականի մը հաշուակալը կ'ըլլային կամ հաստատութեան մը մէջ պաշտօնեայ ըլլալու շնորհքին կ'արժանանային ։

Այդ մեր պապերը, փոխանակ պաշըլիէ, պաշտօնի արժանի եղան եւ տիտղոսին եոնէ լինալու, պսակուելու՝ ամուսնութեան մտնէլ ինկան են...

Աւելի շահաւոր չէ՞ մեր նորեր ալ փոխանակ պաշըլիէ պսակաւոր տիտղոսին համար սիրտ գըլուխ ճաթեցնելու, արիւն քրտինք թափելու, պըսակուելու եռեւէն իյնան՝ տուն երդիք հիմնելու, ազգը բազմացնելու համար ...

Այս վերջինը, թէեւ, աւելի մեծ կարողութիւն կը պահանջէ քան պաշըլիէ ըլլալը...

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

մասնակցեր էր հարսնախաղերուն՝ Տատմէրեն ց Փթիրի ամբողջին մէջ։ Իր փեսայ եղած ատենը՝ Սուսոնը հարս կ'ըլլար միշտ, անիրաւ աղջիկը ինչ գեղեցիկ հարս կ'ըլլար, կարծես երկինքէն վար իջած հրեշտակիկ մը ըլլար...։ Համբարձման տօներուն՝ անոնց հետ ծաղկաքաղ երգած էր ու պարած, պարած շատ անգամներ...։

Հանգոյց մը սակայն, որուն ներքինը միշտ անծանօթ մնաց Սլոյի համար, ինքը երկար տարիներ ապրեցաւ գիւղին մէջ, մեծցաւ ու հասակ նետեց հայ աղջիկներու հետ, երգեց ու պարեց, խաղաց ու խնդաց, բայց ոչ մէկը սիրահարեցաւ իրեն, մինչդեռ Տիգրանի համար՝ գիւղի բոլոր հասուն աղջիկները կռուի ելած էին ...։

Օհէ, Սլօն լամուկ էր, Քիւրտի զաւակ, ու ասիկա՝ կը բաւէր...։

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆԻ ՆՈՐ ԽԱՂԵՐԸ

« Նիւ Եորք Թայմզ » կը տեղեկագրէ հետեւեալ լուրերը։ Բեմավար Ռուբէն Մամուլեան Մայիս 31ին կը մեկնի Հոլիվուտ։ Օգոստոսին պիտի վերադառնայ, յաջորդաբար Պրոտուէյի վրայ բեմադրելու հետեւեալ թատերգութիւնները ։

1.— «Cry, the Beloved Country», (Պաղատաքի Երկիրն Սիրելի)։ Մէքսուէլ Էնտըրսըն եւ Քըրթ Ուէյլ պատրաստած են երաժշտախառն թատերգութիւնը, որ հիմնուած է Ալան Փէթընի նոյն խորագիրը կրող վէպին վրայ ։

2.— «The Pursuit of Happiness», (Ի խնդիր Երջանկութեան)։ Դարձեալ երաժշտախառն թատերգութիւն մը Պ. Մամուլեան պիտի բեմադրէ Կիլտ Թատրոնի համար։

3.— «Three Wishes» , (Երեք բաղձանքներ) ։ Ջարլս Օնէյլ իր գրած վէպէն պատրաստած է թատերգութիւնը որ կը ներկայացնէ Իրլանտացի ձիավաճառներու կեանքը Ամերիկայի Ճօրճիա նահանգին մէջ անցեալ դարուն վերջերը։ Օնէյլի վէպը վերջերս շահեցաւ Քրիստոֆըրներու 5000 տոլարի մրցանակը։

ՑՈՐԵՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Թուրքիա 300.000 թոն ցորեն ապսպրած է Քանատա, նկատելով որ բերքը 40—50 % պակաս պիտի ըլլայ այս տարի։ Տնտեսական գործավարը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է մամուլին.

— Ձմեռը երկար տեւեց այս տարի եւ գարնանային անձրեւները շատ քիչ տեղացին ։ Որովհետեւ ցորենի գործարան չունինք, հայրենակիցներուն պիտի տանք ինչ որ մեր ձեռքը ունինք։Իրողութիւն է որ այս տարի սահմանափակ քանակութեամբ ցորեն պիտի անցնի մեր ձեռքը։ Նախնական հաշիւներու համաձայն, մարդ գլուխ տարին 200 քիլօ ցորեն պիտի վիճակի։ Հետեւաբար պէտք է լըջօրէն մտածենք ցորենի տագնապին։ Առաջին առթիւ մեր ունեցած պահեստը պիտի ղրկենք ըսպառման կեդրոնները։ Տրամադրելի մթերքէն կարեւոր բաժին մը զատեցինք եւ յանձնեցինք հողագործական նախարարութեան, որ պիտի զատէ սերմնցուն, պիտի հակաէ նաէ եւ ի հարկին պիտի ներկէ, որպէսզի իբրեւ հացահատիկ գործածուի։ Մէկ կողմէ խնայողութիւն, միւս կողմէ ներածում պիտի կատարենք։ Որոշեցինք մէկ քիլօ ալիւրէն աւելի շատ հաց հանել։ Ծիծաղելի կ'ըլլանք, եթէ դուրսէն ցորեն բերենք եւ ընտիր հաց ուտենք։

Հողագործական գործավարն ալ հաստատելով տագնապը, ըսաւ թէ երաշտը ամէնէն աւելի վնասներ պատճառած է Գոնիայի, Աֆիոնի, Անգարայի, Էսկիշէհիրի, Նէյտէի, Կեսարիոյ շրջաններուն մէջ ։

Կառավարութիւնը որոշած է Սուրիայէն ալ 100.000 թոն ցորեն գնել, բայց մինչ այս ալիւրի եւ շաքարի գիները բարձրացած են երկրին մէջ։ Նոր հացը 10—15 օրէն հրապարակ պիտի հանուի ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ը.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Օ, դառն է ինծի այս կեանքը, ես կ'ուզեմ ունենալ լայն, ազատ ասպարէզ, ուր կարենամ սուրիս զօրութիւնը փորձել, մինչդեռ ես ստիպուած եմ ահա, ինչպէս կալանաւոր մը, օրերս անցընել այս սեւաղեառներուն մէջ ։

Ինչո՞ւ, ի՞նչ պատճառաւ։ Վեստ Սարգիսի՞ն համար, որ կ'ուզէ ձեռքն առնել թագաւորութեան ղեկը, ոչնչացնելԲագրատունեաց տոհմը եւ ինք թագաւորել։

Ջէ, Գագիկը, գահին իսկական ժառանգորդը, դեռ կենդանի է, թէեւ փոքր է ան, բայց առիւծի սիրտ մը կայ անոր մէջ ։

Գագիկ, Թուլասիրտ Յովհաննէս — Սմբատ թագաւորին եղբօրորդին, լռեց ու յուզուած սրտով նորէն նայեցաւ Խրամի պղտոր ջուրերուն։ Այդ ատեն միտքը եկաւԱնին իրԱխուրեան գետով, իր հազարումէկ եկեղեցիներով, պալատներով ու շքեղ շէնքերով։ Յիշեց իր տունը, յիշեց իր հայրը եւ մայրը, որոնք կը գուրգուրային իր վրայ ու կը շոյէին զինքը, եւ ապագայ թագաւոր կ'անուանէին։ Իսկ հիմա ո՞ւր են խնծողքը, չկան։ Անոնք չկան ,չքացան երկրիս երեսէն, Հայաստանի գահը յանձնելով գայլերէն մէկուն, որ իր փառասիրութեան համար պատրաստ էր ամէն բան ոտքի տակ առնելու, ամէն իրաւունքոչնչացնելու։

Խորունկ մտածմունքի մէջ ընկղմած էր Գագիկ։ Իր պատանեկան, բայց իմաստուն խելքով զատողութիւն կ'ընէր, Հայաստանի ապագան կը գուշակէր, մինչ մութը հետզհետէ կը տարածուէր չորս կողմը, եւ ամէն ինչ կ'ընկղմէր խոր խաւարին մէջ։ Յանկարծ ցնցուեցաւ Գագիկ, եւ ակամայ իր ուշադրութիւնը դարձուց դէպի թուփ մը, ուր կարծես թէ բան մը խլրտաց, եւ ապա ամէն ինչ մնաց անշարժութեան մէջ։ Նորէն նայեցաւ դէպի այդ թուփը եւ սոսկաց։ Տեսաւ որ ճիւղերուն մէջ կը փայլէին երկու արիւնալի աչքեր, որոնք ուղղուած էին իրեն եւ հեռուէն անգամ կ'ուզէին կուլ տալ զինքը։ Գագիկակամայ ձեռքը բօք արեանը ծառաւի մարդիկ կը պտտին շուրջս ։ տը եւ, շոյելով գանգուր մազերը, ինքն իրեն ըսաւ.

— Այս ի՞նչ էր, միթէ երազի մէ՞ջ էի, թէ իսկապէս սուրի երախակալին, յետոյ շփեց ճակա- Բայց միթէ անոնք չե՞ն գիտեր որ Գագիկը քնացած չէ։

Նորէն նայեցաւ այն կողմը, բայց ալ բան մը չտեսաւ։ Ամէն ինչ խաղաղ էր եւ լուռ։ Բացի Խըրամ գետի զռռումէն, բան մը չէր լսուէր։

Գագիկ դարձաւ եւ ուղղուեցաւ դէպի իր բնակարանը։ Ժպտեցաւ, երբ, քանի մը քայլ դէպի առաջ, տեսաւ իր հաւատարիմ Լեւոնը՝ Հարպիկ իշխանի երրորդ որդին, որ ձեռքը սուրին վրայ դրած , կը հսկէր իր տիրոջը, եւ ամէն քայլափոխին կը հետեւէր անոր։

— Լեւոնիկ, գիտես ի՞նչ տեսայ, ըսաւ Գագիկ բռնելով անոր ձեռքը ։

— Ի՞նչ , տէր իմ ։

— Ինծի թուեցաւ, թէ մեզ կը լրտեսեն այստեղ, գայլերը մեր հոտը առեր են, եւ ուշկամ կանուխ պիտի մտնեն հոս ու ով գիտէ ինչեր պիտի ընեն։

— Բայց, տէր իմ, միթէ անոնք չեն գիտեր ու քեզ կը պահպանէ Հարպիկիշխանի որդին, գիշերը մէկ աչքով կը քնանայ ան, իսկ միւսովը կը հսկէ իր տիրոջը վրայ։ Չէ՞ որ Վահրամ իշխանը ինծի է վստահեր քեզ։ Միամիտ եղիր, տէր իմ, եւ հանգիստ բնակարանդ մտիր։ Իսկ եթէ տեսնենք որ անոնք մեր տեղը իմացեր են, Հայաստանի մէջ դեռ ուրիշ շատ տեղեր կան ։

— Այդ այդպէս է, Լեւոնիկ, սակայն այս գիշեր պէտք է զգոյշ ըլլալ։ Գագիկի աչքերը սուր են եւ զինքը չեն խաբեր։ Թող թշնամին գայ եւ պատրաստ գտնէ մեզ։

— Համբերէ, տէր իմ, ես այս բոպէիս կը թռչիմ խուզարկելու բոլոր թուփերը, եւ վայ անոր որ սուրին բերանը կ'իյնայ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

(17)

Չեխերու պատասխանը Վատիկանի

Չեխական կառավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է, որուն համաձայն պետութեան խիստ հակակշռին պիտի ենթարկուին բոլոր եկեղեցիները, ամբողջ երկրին մէջ։ Օրինագիծը մասնաւորապէս ուղղուած է կաթոլիկ Եկեղեցւոյ դէմ եւ հրատարակուեցաւ Վատիկանի բանադրանքի սպառնալիքէն 48 ժամ վերջը։

Ոեւէ քահանայ որ կը փորձէ գործադրել բանադրանքի հրամանը, պիտի համարուի դաւաճան, ինչպէս յայտարարեց դատական նախարարը, Պ. Չեփիկա։ Դաւաճան կը համարուին նաեւ Փրակայի արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Պերան եւ ուրիշներ, իբրեւ «գործակից օտար թշնամիներու»։

Օրինագիծը երբ քուէարկուի, կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ վաւերացնելու կամ մերժելու արքեպիսկոպոսներու կողմէ կատարուած բոլոր անուանումները։ Պետութիւնը թոշակներ պիտի վճարէ բոլոր քահանաներուն, բացի անոնցմէ որ «ազգայնապէս վստահելի չեն»։ Եկեղեցիները պիտի չկրնան կալուածներ ծախել առանց պետական արտօնութեան, պարտաւոր պիտի ըլլան նախապէս վաւերացման ենթարկել իրենց ելեւմուտքը եւն։ Մէկ խօսքով, Չեխոսլովաքիոյ համայնավար իշխանութիւնը կ'ուզէ մեկուսացնել Հռոմէական եկեղեցին։ Դատական նախարարը Վատիկանը կ'անուանէ «յաւիտենական թշնամի» եւ գլխաւոր թշնամին պետութեան։

★ Գերմանիոյ ռուսական շրջանին համայնավար կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ'ըսէ թէ Պապը տրամաբանօրէն պէտք է բանադրէ Յիսուս Քրիստոսը։ Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ.— «Եթէ Պապը եւ կաթոլիկ նուիրապետութիւնը կը դաշնակցին զօրաւորին եւ հարուստին հետ, այդ իրենց գործն է։ Բայց պարտաւոր են բանադրել Քրիստոսը, որ Լերան քարոզը խօսեցաւ եւ միջնադարեան սուրբերը որոնք համայնավարութիւն կը քարոզէին»։

★ Թերթերը կը գրեն թէ Վատիկանի որոշումը մեծ շփոթութիւն պատճառած է Ֆրանսայի մէջ, ուր կղերը նոր լուսաբանութեանց կը սպասէ, գործի ձեռնարկելէ առաջ։

ԱՊԷՑԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դեսպան Ապէցի դատավարութիւնը շարունակուեցաւ ուրբաթ օր։ Պատասխանելով Ֆրանսայի գեղարուեստական գանձերը կողոպտած ըլլալու ամբաստանութեան, ըսաւ թէ ոչ թէ աւարի տուած է զանոնք, այլ ապահով տեղ մը փոխադրած, մինչեւ հաշտութեան կնքումը։ Այդպէս ըրած է հնազանդելով բարձրագոյն հրամաններու, որոնք կը տրամադրէին նաեւ վերադարձնել Նափոլէոնեան եւ ուրիշ պատերազմներու ատեն Գերմանիայէն Ֆրանսա փոխադրուած գեղարուեստական գանձերը։

Երբ նախագահը դիտել տուաւ թէ «ապահով տեղ փոխադրուած» բոլոր գանձերը գրեթէ ամբողջութեամբ հրէական ստացուածքներ էին, ամբաստանեալը պատասխանեց թէ իրեն տրուած հրամանն էր փոխադրել բոլոր այն անհատական հաւաքածոները որոնց տէրերը բացակայ են։ «Իրապէս ալ Հրեաները բացակայ էին»։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ.— Բայց դուք այդ հաւաքածոները չտարիք յետոյ վերադարձնելու համար։

ԱՊԷՑ.— Խնդիրը դատելու երկրորդ եղանակն է այդ։

ՆԱԽ.— Արդիւնքը միեւնոյնն է. աւարառութիւն կոչուի թէ այլուր փոխադրութիւն, ապահովութեան համար։

Նախագահը մեղադրեց թէ 22.000 կտոր գեղարուեստական առարկաներ փոխադրուած են Հրեաներու անհատական հաւաքածոներէն, 137 ստուններով։ Ապէց պատասխանեց անմիջապէս.

— «Ես համոզուած էի թէ Հրեաները շատ մեծ պատասխանատուութիւն ունին պատերազմը փութացնելուն մէջ»։

Այստեղ նիստը ընդհատուեցաւ, ընդհ. դատախազին առաջարկով։ Երբ վերսկսաւ, նախագահը հարցումներ ուղղեց Հրեաներու դէմ կատարուած հալածանքներու մասին։ Ապէց պատասխանեց թէ ինք ամէն բան ըրաւ օրէնքին խստութիւնները մեղմացնելու համար, սակայն ձեռքերը կապուած էին, վասնզի մոլեռանդ հակասեմականներ կային դեսպանատան պաշտօնեաներուն մէջ։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 15րդ հանգրուանը Նիմ Մարսէյլ շահեցաւ Լիւքսէմպուրկցի Կոլտշմիթ։ Բ. Պլան, Գ. Բոպիք։ Մանէի կը պահէ դեղին շապիկը։

ՍՈՒՐԻՈՅ բանակին սպաներէն հարիւրապետ Վռամշապուհ Սալաթեան զոհ գացած է Պաղեստինի ճակատին վրայ։ Դիրքէ մը ուրիշ դիրք երթալու ատեն, ինքնաշարժը դառնալով, պատճառ եղած է 29 տարեկան սպային մահուան։ Հանգուցեալը եղբայրն էր Հալէպի նախկին երեսփոխան Պ. Մովսէս Սալաթեանի։

1949 ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԵՒ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՏԸՄԻ ՖԻՆԱԼ ԵՒ ՖԻՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը St. Loupի Stade Municipalին մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ, ՑՈՅՑԵՐ, ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՈՂԱՆՑՔ ժամը 8.30էն սկսեալ

ԺԱՄԸ 5ԻՆ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԸ

Իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ St. Loupի Նոր Սերունդի Նուագախումբը։ Ամբողջ մրցումները պիտի շարժանկարուին։ Ուշադրութիւն պատրաստուեցէք Ն Ս.ի Նաւագնացութեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէի ընդհանուր ժողովը 18 Յուլիս, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահին մէջ, 78 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, մատուռին մէջ։ Կը խնդրուի ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ «Քեռի» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը 22 Յուլիսին ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8.30ին ընկեր Յարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ։ Նիւթ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը որպէս դասական տիպար խւրաքանչիւր դաշնակցականի համար»։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ս. Էթիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Պ. Յակոբ Գաբրիէլեանէն եւ հինգ հարիւր ֆրանք Պ. Վահէ Պառաւեանէն (Տէսինէն) Օր. Սիւզան Ինճէեանի եւ Պ. Յ. Գաբրիէլեանի նշանախօսութեան առթիւ։

ԱՐՆՈՒՄՈՒՏՔԻ Լսարանին վերջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի երեկոյ, 18 յուլիսին, «Րէժան»ի վերնայարկը։ Օրուան նիւթն է «Գաղութահայ ներկայացուցչական մարմնի մը անհրաժեշտութիւնը»։ Կը զեկուցանեն Պ. Պ. Մ. Գույումճեան եւ Վ. Մելիքեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գրիգոր Պօտուքեան, Այրի Տիկին Տիգրանուհի Պօտուքեան, Տէր եւ Տիկ. Զարեհ Ռաֆայէլեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պօտուքեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, հեռագրով եւ նամակով ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ՊՕՏՈՒՔԵԱՆԻ դառնաղէտ եւ կսկծալի մահուան առթիւ։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ Ակումբի Մատակարար Մարմինը կը խնդրենք բոլոր ընկերներէն եւ հայրենակիցներէն որոնք ըլլայ մոռացութեամբ, ըլլայ թիւրիմացութեամբ նախկին Շահրիկեան գրադարանի գիրքերը ունին իրենց մօտ, հաճին անյապաղ վերադարձնել գրադարանի յանձնախումբին, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ անոնց ամբողջական ցուցակը կազմել, եւ մօտ ժամանակին Շահրիկեան գրադարանը բանալ հայ հասարակութեան առջեւ։ Ահարոնեան ակումբի մատակարար մարմինը ուրախութեամբ կը յայտարարէ հայ հասարակութեան որ Ակումբը բաց է երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 5էն 8ը բոլորին համար անխտիր։

Մ. Մաղուբեանի վերջին ներկայացումները

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սինէմա - Թատրոն Ալքազարի մէջ (Cours Belsunce) Յուլիս 23ին շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ

ՕԹԵԼԼՕն

ԼԻՈՆ, Թատրոն Հօրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕն

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մաղուբեանի եւ Շանթ թատերախումբին։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Օգտափոխութեան գացող մեր ընթերցողները, որոնք ձեռքէ կը գնէին «Յառաջ»ը, կրնան ամսական 200 ֆրանքով բաժանորդագրուիլ կանխիկ, եւ ստանալ թերթը իրենց արձակուրդի ընթացքին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ տէր եւ տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժ. Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին։

★

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբը, Նոր Սերունդը եւ Ֆր. Կապ. Խաչը հազար ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին, ընկեր Շ. Միսաքեանի մօր մահուան առթիւ եւ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց յարգելի ընկերոջ եւ պարագաներուն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ լէ Կոնէսի Նորակազմ «Կառավարենց» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 9էն 21, Ecouenի անտառը, Jeu de Paumeի մէջ։

Կառ տու Նորդէն կառախումբը կը մեկնի ժամը 10.50, 13.45 եւ 14.19ին։ Իջնել Villier leBel, ուրկէ օթօքարը կը մեկնի դէպի Ecouenի անտառը։

ԱՅՑ.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Խօթնեղբայրեան խումբի այցը Մոնմօրանսի, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին մասնաւոր օթօքարով։ Ժամադրավայր Փորթ տ'Իթալի, Սքուար Ռոպէր Պաժաքի անկիւնը։ Կը հրաւիրուին ընկերները։ Միրով կ'ընդունուին նաեւ փափաքող համակիրները։ Ճաշը կարելի է միասին բերել։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 19 JUILLET 1949 Երեքշաբթի 19 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5900–Նոր շրջան թիւ 1311

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ընկերվարական համագումարը

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան 4րդ ընդհ. ժողովին առթիւ, որ վերջացաւ երէկ, անգլ. կարեւոր թերթ մը կը գրէ.—

Վեց ամիս առաջ շատեր յոռետես էին Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ապագայի մասին: Անդամներու թիւը 300.000էն իջած էր 180.000ի, ժողովրդային քուէարկուներու թիւը՝ 24 %էն 18 %ի եւ տեղական մասնաճիւղերը վհատած էին:

Անկէ ի վեր — գարուն մը եւ ամառ մը վերջ — կացութիւնը զգալապէս բարւոքիլ սկսած է: Իբրեւ գլխաւոր կուսակցութիւն մը ներկայ կառավարութեան մէջ, ընկերվարականները ընդհանուր վարկ շահած են եւ վայրիները վստահութեամբ կը նային ապագային: Անցեալ Մայիսին եւ Յունիսին նոր նդամներու թիւը աւելի եղած է, բաղդատելով անցեալ տարուան նոյն ամիսներուն հետ:

Կուսակցութեան վարիչ մարմինը հարկադրուած էր պայքար մղել երկու ճակատի վրայ, համայնավարներուն եւ զօր. Տը Կոլի կուսակիցներուն դէմ, պաշտպանելու համար ժողովրդապետութիւնը: Այս մտահոգութեամբ ալ մէկդի դրուած էին կարգ մը ընկերվարական սկզբունքներ: Այժմ որ տը Կոլեան վտանգը մեղմացած կը թուի եւ համայնավարները բաղդատաբար հանդարտ են, շարքերը կը պահանջեն արժեցնել բուն ընկերվարական սկզբունքները:

Հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ ընկերվարականները չափէս բանուորական կուսակցութիւն են, իսկ հարաւ. եւ կեդր. Ֆրանսայի մէջ տակաւին միջին — դասու ազատական շարժումն է որ կը տիրապետէ, խորապէս թշնամի՝ համայնավարութեան: Պրըթանյըի մէջ (Բրիտանիա) ընկերվարութիւն բռնելով կը հանդիսանայ հակակղերական մեծ կուսակցութիւնը: Փարիզի մէջ պաշտօնեաներու եւ բանուորական վարիչներու ազդեցութիւնն է որ կը զգացուի: Ամէն տեղ ալ կուսակցութեան ուսումնական դասը մեծ մասով կը բաղկանայ ուսուցիչներէ եւ հակաբոլշեւիկ մտաւորականներէ:

★ Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտնեց թէ այժմ ունին 140.000 վճարող անդամներ եւ կը յուսան թէ այս թիւը 200.000ի պիտի բարձրանայ մինչեւ տարեվերջ:

★ Համագումարին մէջ զեկուցում տալով կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ Le Populaireի մասին, որ երկու էջով կը հրատարակուի ամիսներէ ի վեր, վարչական տնօրէնը յայտարարեց թէ եօթը միլիոն ֆրանք ի պահ դրած են, բայց 25 միլիոն պէտք է ճարել, թերթը լրիւ հրատարակելու համար: Կիրակնօրեայ «Փոփիւլէռ»ը յաջողած է, բայց անհրաժեշտ է հարիւր հազարի հասցնել բաժանորդներուն թիւը:

★ Բացման նիստին մէջ Լէոն Պլում ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.— «Ամիններով կուսակցութիւնը մասնաւորապէս տառապեցաւ ինքնավստահութեան պակասէն եւ այժմ ամենախոր ուրախութեամբ կը տեսնեմ որ վստահութիւնը վերահաստատուած է: Այդ միջավայրը հաւատքին շնորհիւ է որ պիտի կրնանք վերստին նուաճել բանուոր դասակարգը յամր, համբերատար եւ յամառ աշխատանքով, դասակարգ մը որ պէտք է մեզի հետ ըլլայ, վասն զի մենք ճշմարտութիւնը եւ ազատութիւնը կը ներկայացնենք: Մեզմէ ոչ ոք իրաւունք ունի յուսահատելու ընկերվարութենէն, Ֆրանսայի, Եւրոպայի, բովանդակ աշխարհի մէջ: Յոյսը կը մնայ անվթար, վասն զի անվթար կը մնայ ճշմարտութիւնը»:

★ Կիրակի օրուան նիստին մէջ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Ժիւ. Մոք, ներքին գործերու նախկին նախարարը, ազդարարելով թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը դատապարտուած է, եթէ պարզապէս կառավարական կուսակցութիւն մը դառնայ: Եւ առաջարկեց ուժգնօրէն պայքարիլ երեք ճակատի վրայ,— Սթալինականութեան, կղերականութեան եւ դրամատիրութեան դէմ: Այս առթիւ շեշտեց թէ յետադիմական դրամատիրութիւնը նորէն գլուխ կը բարձրացնէ: Պատգամաւոր մը դիտել տուաւ որ եթէ ընկերվարականները քաշուին դահլիճէն, հարկ պիտի ըլլայ լուծել Ազգ. ժողովը: Ժիւ. Մոք պատասխանեց.

— «Կը նախընտրեմ նոր ընտրութիւններ կատարել, քան թէ ձգել որ ընկերվարական կուսակցութիւնը տկարանայ»:

Չեխ խաղաղները կ'ըմբոստանան

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԻ ՊԱՅՔԱՐԸ

Կիրակի օր յուզումնալից տեսարաններ պարզուեցան Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր Փրակայի Ս. Յակոբ եկեղեցին, լսելու համար երբտասարդ հոգեւորական քահանայ մը, որ յայտարարութիւն մը կարդաց, հաւատարմութիւն խոստանալով Եոզէֆ Պերան արքեպիսկոպոսին: Նոյն յայտարարութիւնը կարդացին նաեւ ուրիշ եկեղեցիներու մէջ, մայրաքաղաքէն մինչեւ գիւղերը:

Յայտարարութիւնը պատրաստուած եւ ընդունուած էր դատական նախարարին ազդարարութենէն մէկ օր վերջը: Ինչպէս կը յիշուի, նախարարը դաւաճան կը հռչակէր արքեպիսկոպոսը եւ բոլոր անոնք որ կ'ենթարկուին Պապին հրահանգներուն: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ.

— «Մենք, կաթոլիկ քահանաներս, կը յայտարարենք թէ հաւատարմօրէն եւ անձնուիրութեամբ կապուած ենք մեր սիրեցեալ արքեպիսկոպոսին եւ բոլոր չեխոսլովաք եպիսկոպոսներուն, պատրաստ՝ ի հարկին տառապելու անոնց հետ, եւ կը դատապարտենք ինքնակոչ Կաթոլիկ Շարժումը: Այս յայտարարութիւնը կ'ընենք ինքնակամ եւ առանց ճնշումի, որպէսզի այլեւս չշահագործեն մեր անունները, ըսելով թէ հազարաւոր քահանաներ եւ հաւատացեալներ յարած են Կաթոլիկ Շարժումին եւ թէ մեր բարի եպիսկոպոսները կը հալածեն մեզ, եկեղեցական պատիժներու սպառնալիքով»:

★ Չեխ համայնավար կուսակցութիւնը շրջաբերական մը հրատարակեց, որով «անողոք կռիւ կը յայտարարէ մեր ամենամեծ թշնամիին՝ կաթոլիկ Եկեղեցւոյ դէմ»: Շրջաբերականը հետեւեալ հրահանգները կու տայ.—

1. — Խզել ամէն կապ չեխ բարձրաստիճան կղերին եւ Վատիկա ի հետ:

2. — Պառակտում մը կանգնել եպիսկոպոսներուն, արքեպիսկոպոսներուն եւ ժողովուրդին միջեւ:

3.— Ըմբոստացնել ժողովուրդը Փրակայի արքեպիսկոպոսին՝ Եոզէֆ Պերանի դէմ:

Շրջաբերականը կը խոստովանի թէ «Եկեղեցին զօրաւոր է մասնաւորապէս գիւղացիներուն մէջ եւ մինչեւ որ չխորտակենք այդ ընդդիմութիւնը, պիտի չկրնանք յաղթել այն դիմադրութեան որ կը յայտնուի գիւղերուն մէջ հաւաքական հողագործութեան (կոլխոզ) հաստատման եւ մեր ընկերվարական ծրագրին գործադրման»:

★ Վատիկան կը յայտարարէ թէ կարտինալներու ժողովին հրամանագիրը՝ բանադրանքի մասին, պատերազմի յայտարարութիւն մը չէ, ոչ ալ քաղաքական հանգամանք ունի, այլ պարզապէս կրօնական պարտականութիւն մըն է: «Շատոնց է որ հարցումներ կ'ուղղուէին եպիսկոպոսներու, կրօնաւորներու, նոյնիսկ աշխարհականներու կողմէ, թէ կաթոլիկ եկեղեցւոյ եւ թէ համայնավար կուսակցութեան պատկանելու հարցի մասին, եւ հարկ էր միակ վարդապետական յայտարարութեան մը մէջ ամփոփել նախապէս տրուած պատասխանները: Այդ իսկ է հրամանագրին իմաստը: Ոչ նորութիւն մը կը կազմէ ան, ոչ ալ մարտակոչ մը»:

★ Ֆրանսայի յառաջդիմական քրիստոնեաներու» Միութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ կ'ընդունին Վատիկանի որոշումները: «Մենք ազատ ձգած ենք մեր անդամները յարելու այս կամ կազմակերպութեան, իրենց անձնական պատասխանատուութեամբ: Մենք ոչ թեր ենք, ոչ ալ դէմ: Անձնական գործ մըն է այս»:

★ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլիաթթի, յայտարարեց թէ Վատիկանի բանադրանքի հրամանագիրը Միջին դարերը կը յիշեցնէ եւ թէ կուսակցութիւնը դժուարին օրեր կ'անցընէ իբրեւ հետեւանք համայնավարութեան դէմ բացուած յարաճուն պայքարին: Աւելի խիստ արտայայտուեցաւ կուսակցութեան Հռոմի կեդրոնին քարտուղարը, Նաթոլի, «յիմար, անզօր եւ գարշելի» կոչելով Պապին հրամանագիրը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնանկ եղաւ բուն Ռուսաստանի կրթական նախարարը, Ալեքսանդր Վոզնեսենսկի:

Տօնդալից օդաչու Մոսկուայի մէջ

Կիրակի օր դղրդալից ցոյց մը կատարուեցաւ Մոսկուայի մէջ, Օդագնացութեան Օրուան առթիւ, ի ներկայութեան հարիւր հազարաւոր քաղաքացիներու: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ներկայ էին կառավարութեան անդամները եւ զօրավարները, առանց յիշելու Սթալինի անունը:

Օդարշաւը սկսած առեն, 27 սաւառնակներ ցուցադրեցին Սթալինի վիթխարի կենդանագիրները, իսկ ուրիշներ «փա՜ռք Սթալինի» խօսքը կազմեցին ծուխերով: Գործողութեանց գլխաւոր ղեկավարն էր Սթալինի որդին, զօր. Վասիլի:

Օդանաւային մառէշալ մը, Վերշինին, այս առթիւ կը գրէ թէ «միայն Սթալինեան ռազմագիտութիւնը կրնայ ճշդիւ լուծել այն գլխաւոր ազդակները որ կը վճռեն պատերազմի ելքը: Յետոյ կը յայտարարէ.— «Խորհրդային օդանաւային ուժն էր որ վճռեց երկրորդ Աշխարհամարտին ելքը՝ օդին մէջ: Անգլեւաքսոն օդանաւային ուժերը կը ձգտէին ոչ թէ պարտութեան մատնել Ֆաշական Գերմանիան, այլ ծառայել ամերիկեան մենաշնորհներու նեղ շահերուն: Գերմաններու կողմէ պատերազմի երեք վերջին տարիներու ընթացքին շինուած 80.000 սաւառնակներէն 75.000ը վար առնուեցան խորհրդային գերման ճակատին վրայ»: Ուրեմն Անգլեւաքսոններուն բաժին կը մնայ միայն հինգ հազար օդանաւ... Մառէշալը կը ծաղրէ նաեւ բրիտանական ճակատամարտը, որ իբրեւ թէ 1940ին յաղթէն խորտակած էր գերման օդանաւային ուժը:

Պալքանեան խառնարանին մէջ

Գրած էինք թէ Եուկոսլաւիա փակած է իր սահմանագլուխը Յունաստանի դէմ:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս գործողութեան, որուն շնորհիւ մառէշալ Թիթօ պիտի կրնայ ի դերեւ հանել Խ. Միութեան կամ Կոմինֆորմի կողմէ սարքուած ծրագիրները: Յոյն ապստամբները այսուհետեւ պիտի փախչին դէպի Ալպանիա կամ Պուլկարիա, եւ Թիթօ պիտի կրնայ աւելի ուժգնօրէն դիմադրել իր դրացիներու ճնշումին, ինչպէս եւ զսպել որեւէ ներքին ըմբոստութիւն: Յունական սահմանագլուխին քաշուած բազմաթիւ զօրաբաժինները մեծապէս օգտակար պիտի ըլլան՝ ճակատելու համար պուլկարեւմակեդոնական, ինչպէս եւ ալպանական, հունգարական կամ ռումանական դաւադրութեանց դէմ:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Էնվէր Հօճա Ալպանիոյ ծանր դժուարութեանց մատնուած է, եւ Մոսկուայի կուսակիցներուն յարձակողական ուժը մեծ արժէք մը չի ներկայացներ: Խորհրդային Ալպանիա ամէն բանէ առաջ զբաղած է կանգուն մնալու եւ հաստատուած վարչաձեւին հակառակորդները զսպելու հոգով: Միւս արբանեակ պետութիւններն ալ շատ ծանր տագնապ մը կ'անցընեն տնտեսապէս, այնպէս որ Մոսկուա յարմար չի դատեր աւելի ուժեղ միջոցներ ձեռք առնել Թիթոյի դէմ: Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ թէ Ալպանիոյ մէջ տիրող զանազան խլրտումները թոյլ չեն տար մեծ յոյս դնել անոնց աջակցութեան վրայ: Ընդհակառակն, վախ կայ որ այդ արբանեակ երկիրներն ալ վարակուին Թիթոյի օրինակէն:

★ Եուկոսլաւիոյ հնգամեայ տնտեսական ծրագիրը ամէն բանէ առաջ զարկ պիտի տայ արտադրութեանց, մասնաւորապէս հրասայլերու արտադրութեան, ինչպէս յայտարարեց զօրավար մը, Վիքօ Անթիչ: Անկէ առաջ ուրիշ զօրավար մը եւս ըսած էր թէ զինագործարանները պիտի բանին եւ «մեր բանակը պիտի ստանայ բոլոր անհրաժեշտ սպառազինութիւնները: Եուկոսլաւիոյ գործարաններուն մէջ շինուած օդանաւերը արդէն կը սաւառնին մեր երկինքին մէջ»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ .— ՓՐՈՖ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ

Ամերիկահայ թերթերէն ցաւով կ'իմանանք մահը ծանօթ երաժշտագէտ Գէորգ Փրոֆ. Գալֆաեանի, (Ֆրէզնօ, 9 Յունիս):

Հանգուցեալը, բնիկ Պրուսացի եւ մօտ 80 տարեկան, իր երաժշտական կրթութիւնը ստացած էր Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ: Ունի բազմաթիւ հեղինակութիւններ: Ծանօթ էր նաեւ Պոլսոյ եւ Փարիզի մէջ: Աւելի երկար կը խօսինք յառաջիկային:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը հրահանգած է կուսակալութեան արտօնել պատրիարքի ընտրութիւնը, «առանց խառնուելու հայ համայնքին կրօնական վէճերուն»:

ԵՐԿՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զօրավարներ պաշտօնանկ եղան եւ պիտի դատուին, իբրեւ գնծարար:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ԱԼՊԱՆԻՈՅ, ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ, ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ, ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ, ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ, ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.— ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՀԱՇԿԱՆԴԵՆ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ։

Բովանդակ աշխարհ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին, հիմա որ Վատիկան պաշտօնապէս ճակատ յարդարած է Մոսկուայի դէմ, սպառնալով բանադրել համայնավար կամ ուղեկից կաթոլիկները։

Ինչպէս գրած էինք, Կարտինալներու Ժողովը այս որոշումը տուած էր Յունիս 28ին, եւ Պապը վաւերացուց եկ կու օր վերջը։ Աշխարհի 330 միլիոն կաթոլիկները անձկութեամբ կը սպասեն հետեւանքներուն։

Ինչպէս Փարիզի «Իւմանիթէ»ն, աշխարհի միւս համայնավար թերթերն ալ անմիջապէս պատասխանեցին Վատիկանի հրամանագրին, «ապօրէն եւ բռնատիրական» կոչելով զայն ։

Եւրոպայի մէջ, Ֆրանսա եւ Իտալիա այն կաթոլիկ երկիրներն են ուր համայնավարները կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնեն։ Իտալիոյ 48 միլիոն բնակիչները գրեթէ ամբողջովին ի ծնէ կաթոլիկ են,— այր, կին, մանուկ։ Համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, Թոլյիաթթի, սերած է կաթոլիկ ընտանիքէ մը։ Ինք եւ ընկերները լռելեայն կը քաջալերեն կրօնական արարողութիւնները, համոզելու համար թէ կրնան թէ՛ համայնավարութեան ծառայել եւ թէ կաթոլիկութեան ։

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը մօտ երկու միլիոն անդամ կը հաշուէ 42.000.000 բնակչութեան մը մէջ։ Լեհաստան, նոյնպէս թունդ կաթոլիկ երկիր մը 24 միլիոն բնակչութեամբ, 600.000 համայնավարներ ունի, համաձայն բոլշեւիկեան աղբիւրներու։

Համայնավարները 20 — 24 միլիոն կը հաշուեն իրենց թիւը, ամբողջ աշխարհի մէջ։

Այժմ տեսնենք թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ, համաձայն Նիւ Եորքի Կաթոլիկներու Ազգ. բարօրութեան Խորհուրդին քաղած տեղեկութեանց. —

ԱԼՊԱՆԻԱ.— Կաթոլիկներու թիւն է 104.216։ Դպրոցները փակուած են։ Արգիլուած է Կաթոլիկեան Շարժումի (Աքսիոն կաթոլիկ) գործունէութիւնը։ Արտաքսուած են իտալացի քահանաները, իսկ մայրապետները վերադարձած են իրենց ընտանիքներուն մէջ։ Տուրացցոյի Վինչենցօ Փրենուշի արքեպիսկոպոսը քսան տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ 1948ին։ Շքոտրայի արքեպիսկոպոսական աթոռը թափուր է 1946էն ի վեր։ Իր երկու օգնական եպիսկոպոսները (քորեպիսկոպոս) գնդակահարուած են։ Երրորդ մը բանտէն արձակուած է, ծերութեան եւ հիւանդութեան պատճառով ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Կաթոլիկներու թիւն է 45 հազար։ Կրօնական յարանուանութեանց նոր օրէնքը, որ հրատարակուեցաւ 1949 Փետրուար 17ին, պաշտօնաթերթին մէջ, բոլոր կղերական հաստատութիւնները եւ հրատարակութիւնները կ'ենթարկէ արտաքին նախարարութեան հաւանութեան։ Եկեղեցիներուն արգիլուած է դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւ որբանոցներ պահել։ Այս բոլոր հաստատութիւնները վերապահուած են պետութեան։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ.— Կաթոլիկներու թիւը՝ 8.500.000։ Ազգայնացուած են եկեղեցապատկան հողերը։ Եկեղեցիներուն արգիլուած է հանգանակութիւններ կատարել։ Խափանուած է կաթոլիկ մամուլը, եթէ չհաշուենք մէկ – երկու աննշան բացառութիւններ։ Կրթական նախարարը, Վացլաւ Քոփեքի, յայտարարեց թէ կառավարութեան իրաւունքն է «վարել ամբողջ կ. թութիւնը դպրոցէն ներս թէ դուրս, Մարքս–Լենինեան ոգիով»։ Կառավարութեան կողմէ ստեղծուած Կաթոլիկ Շարժումը երկուքի բաժնեց կղերը, եւ Եոզէֆ Փլոյհար անուն քահանայ մը դարձաւ առողջապահական նախարար, հակառակ եպիսկոպոսներու արգելքին։ Անջատականները կը ջանան Ազգ. Եկեղեցի մը հաստատել, (ինչպէս երբեմն Խ. Հայաստանի մէջ փորձեցին «Ազատ եկեղեցի» հաստատել)։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ.— Կաթոլիկներու թիւը 21.712-000։ Դեռ կը գործեն կաթոլիկ բարեսիրական հաստատութիւնները, մամուլը եւ դպրոցները. բայց կարտինալ Ադամ Սափիհա ապրիլ 24 թուակիր շրջաբերականով մը կը հաղորդէր թէ հիւանդանոցները եւ դարմանատունները ազգայնացուած են, կարգ մը կրօնական եւ ընկերային հաստատութիւններ լուծուած։ Վերջերս հաղորդուեցաւ թէ վեց քահանաներ ձերբակալուած են, ամբաստանուելով թէ խաչելութեան պատկեր մը դրած են դպրոցին մէջ եւ դաղտնի դրամ ստացած, եկեղեցի մը շինելու համար։ Կառավարութիւնը առ այժմ զգուշութեամբ կը շարժի, նկատի առնելով կաթոլիկներու մեծ թիւը եւ մոլեռանդութիւնը։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ունի 3.000.000 կաթոլիկներ, բաժնուած երկու մասի,— յունածէս (Ունեատ) եւ լատինածէս, երկուքն ալ հպատակ պապական իշխանութեան։ Վատիկանի հետ կնքուած պայմանագիրը (Քոնքորտա) չեղեալ հռչակուեցաւ անցեալ տարի Յուլիսին։ Նոր սահմանադրութիւնը պետականացուց կաթոլիկ դպրոցները անցեալ Օգոստոսին։ Այս տարի ապրիլին հրատարակուած հրամանագիր մը Դաւանութեանց Նախարարութեան յանձնեց թեմական հաստատութիւնները, եկեղեցական անուանումները, կրօնական հաստատութեանց ներքին եւ արտաքին յարաբերութիւնները վարելու իրաւունքը։ Յունածէս կաթոլիկներու եւ օրթոտոքս եկեղեցւոյ ձուլումը յայտարարուեցաւ անցեալ Հոկտեմբերին։ Բանտարկուեցան վեց յունածէս եպիսկոպոսներ, որոնք ընդդիմացած էին պետական գրաքննութեան, հովուական թուղթ մը հրատարակելով։ Ձերբակալուած են նաեւ 600 յունածէս քահանաներ, համաձայն Վատիկանի տեղեկութեանց։ Լատինածէս հինգ եպիսկոպոսներէն երեքը պաշտօնանկ եղած են եւ իրենց թեմերը ջնջուած, իսկ երկուքը ձերբակալուած են։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Կաթոլիկներու թիւը կը հաշուեն 8 միլիոն ։ Ամերիկացի կարտինալ Սփէլմէն տեղեկագրով մը կը պարզէ 5.000.000 ուկրայնացի, ռութէնեան եւն. կաթոլիկներու ճակատագիրը։ Բոլոր հռոմէական եպիսկոպոսները ձերբակալուած, հարիւրաւոր քահանաներ աքսորուած են։ Կարգ մը հաւատուրաց քահանաներ իրենք զիրենք յայտարարեցին իբրեւ միակ ներկայացուցիչները կաթոլիկութեան եւ ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ հետ ձուլուեցան 1945 յունիս 18ին։

ՀՈՒՆԿՈՍԼԱՒԻԱ. — Ունի 6.031.156 կաթոլիկներ։ Ազատագրութենէն վերջ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Ստեփինակ արքեպիսկոպոսը, ուրիշ կրօնաւորներու հետ (1946 Հոկտ. 16), իբրեւ գործակից։ Կաթոլիկ թերթերը կաշկանդուեցան, եկեղեցապատկան ստացուածքները սահմանափակուեցան։ 1948ին ձերբակալուեցան 19 մայրապետներ, 40 քահանաներ եւն.։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ.— Կաթոլիկներու թիւը 7.017-761։ Եկեղեցապատկան հողերը գրաւուած են առանց փոխարինութեան։ Եկեղեցիներու ծախքերը պիտի հոգան պետութեան սահմանած թոշակներով։ Կաթոլիկ մամուլը, որ մեծ թիւ մը կը կազմէր, վերածուեցաւ երկու փոքր շաբաթաթերթերու, որոնք ենթակայ են գրաքննութեան եւ չատ քիչ քանակութեամբ թուղթ կը ստանան։ Լուծուած են կաթոլիկ երիտասարդական միութիւնները։ Ազգայնացուած են կաթոլիկ դպրոցները։ Հալածանքը միշտ կը շարունակուի բարձրաստիճան կղերին դէմ, որոնց գլխաւորը, կարտինալ Մինծէնթի ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Փետրուար 8ին։

ԷՍԹՈՆԻԱ (Խ. Միութիւն)։ Չորս հազար կաթոլիկ։ Բոլոր քրիստոնէական ընկերակցութիւնները արգիլուած են։ Եկեղեցիները եւ կղերը ենթակայ ծանր տուրքերու։

ԼԵԹՈՆԻԱ (Լատվիա, Խ. Միութիւն).— 506-500 կաթոլիկ։ Երեք եպիսկոպոսներ աքսորուած բոլոր թեմական դպրոցները փակուած, եկեղեցապատկան ստացուածքները գրաւուած, կաթոլիկ կազմակերպութիւնները լուծուած ։

ԼԻԹՈՒԱՆԻԱ (Խ. Միութիւն).— Կաթոլիկներու թիւը 2.100.000։ Միայն մէկ եպիսկոպոս ողջ մնացած էր 1948ին, փոխան 14ի (1940) եւ միայն 400 քահանաներ՝ 1646ի վրայ։ Կաթոլիկ դպրոցները եւ մարդասիրական հաստատութիւնները փակուած։ 1949 յունուարին հրատարակուած հրամանագիր մը կ'արգիլէր «եկեղեցի բանեցնել» ուրիշէ մը եօթը քիլոմեթր անդին։ Սիպերիա աքսորուած են 70 կղերականներ, որոնց մէկը Վիլնոյի արքեպիսկոպոսն է։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ (ռուսական շրջան). — Կաթոլիկներու թիւը 2.700.000։ Գրաքննութեան ենթակայ են բոլոր կրօնական թղթակցութիւնները, հեռաձայնով խօսակցութիւնները, ժողովները եւն.։

Թ. Ա. Թ.

Թուրմընի ծրագիրը եւ Թուրքիա

4.— ԹՈՒՐՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԷՃԵՐԸ

Անցեալ ամիս հրաժարեցաւ Նուրուլլահ Սումէր, որ տնտեսական գործերը համակարգելու պաշտօն ունէր, իբրեւ հետեւանք Մարշըլի ծրագրին Թուրքիոյ վերատեսուչին՝ Պ. Տորի հետ ծագած համաձայնութեան մը։ Այս հրաժարումը նշանակալից է անոր համար որ, մինչեւ հիմա Պ. Սումէրի վարած պաշտօնը յատկապէս ստեղծուած էր կարգադրելու համար տնտեսական յարաբերութիւնները Ամերիկացիներուն հետ ։

Պ. Սումէրի եւ Պ. Տորի միջեւ ծագած վէճը կը վերաբերի ճիշդ այն կէտերուն ուր Անգարայի կառավարութեան յոյսերը դառն յուսախաբութեանց վերածուեցան արագօրէն։

Առաջին կէտը կը վերաբերի Եւրոպայի վերակազմութեան ծրագրին (E. R. P.), ուր Թուրքիան ընդունուեցաւ քաղաքական եւ ռազմագիտական պատճառներով։ Անգարայի քաղաքական բողոքներէն վերջն էր որ փոխուեցաւ Թուրքիոյ «կանխիկ գնող»ի հանգամանքը. բայց գումարը այնքան ալ մեծ բան մը չէր, քանի որ Թուրքը ամէնէն աղքատ նպաստընկալն է, Մարշըլի ծրագրին մէջ։ Ան մարդ գլուխ միայն 49 սէնթ ստացած է, մինչդեռ իւրաքանչիւր Հոլանտացի կը ստանայ 45.62 տոլար, Ֆրանսացին՝ 25.76, Անգլիացին՝ 23.47։ Մարշըլեան ծրագրի վերատեսուչին՝ Պ. Ֆոսթըրի վերջին այցելութիւնը Անգարա՝ ի դերեւ հանեց Թուրքիոյ յոյսերը։ Ուաշինկթըն չփոխեց իր որոշումը, որ 30 միլիոն տոլարի կը դեղչէ Թուրքիոյ յատկացուած վարկը երկրորդ տարուան համար, մինչ նախապէս նշանակուած էր 96 միլիոն տոլար ։

Երկրորդ վիճելի կէտը կը վերաբերի Վերաշինութեան Միջազգային Դրամատան, որմէ Անգարա կը յուսար ստանալ 500 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը։ Դրամատան գեր-նախագահը, Պ. Կարնըր, Անգարայէն անցած ատեն, հասկցուց թէ չի կրնար մեծ գումարներ փոխանցել երկրի մը համար որ ենթակայ է «առաջնակարգ տագնապի մը»։ Շնորհիւ քաղաքական աղդեցութեանց, Թուրքիա այժմ կը յուսայ ստանալ իբր 30 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը։

Առանց պատճառի չէ որ Թուրքիա վախ կը պատճառէ Միջազգային Դրամատան։ Արդարեւ, միշտ համաձայն կառավարական տուեալներու, Թուրքիոյ առեւտրական կշիռը, որ նպաստաւոր էր մինչեւ 1947, այս տարի կը ցուցնէ 219 միլիոն թրքական ոսկիի բաց մը։ Ոսկիի մթերքը կը նըւազի արագօրէն, իսկ ոսկի դրամներու (տովիզ) պահեստը, որ 139.200.000 ոսկի էր 1948ի սկիզբը, 28.600.000 ոսկի իջած էր 1949ի սկիզբը։

Ներքին պարտքը բարձրացած է երկու միլիառ 37 միլիոն ոսկիի,— ահագին գումար մը փոքր երկրի մը համար, իսկ շրջաբերութեան մէջ եղած թղթադրամը բարձրացած է մէկ միլիառի, առանց հաշուելու Թուրքիոյ Կեդր. դրամատան նոր հանած թղթադրամները։

Տուրքերու հասոյթները կը պակսին, վասնզի թուրք քաղաքացին չի կրնար եւ չուզեր վճարել զանոնք։ 1949ի ելմտացոյցը, մէկ միլիառ 300 միլիոն ոսկի արդէն իսկ 120 միլիոնի բաց մը կը ցուցնէ։ Ահա թէ ինչպէս բաժնուած է այդ ելմտացոյցը.— Աւելի քան 579 միլիոն ոսկի թոշակներու համար, աւելի քան 307 միլիոն՝ զինուորական ծախքերու (առանց հաշուելու թոշակները), աւելի քան 137 միլիոն ոսկի՝ մասամբ վճարելու համար ներքին պարտքերը, որով կը մնայ միայն 300 միլիոն ոսկի՝ մնացեալ ազգային պէտքերուն համար։ Ոստիկանութիւնը, ոստիկան զօրքը եւ ներքին գործերու Նախարարութիւնը որ կը վարէ զանոնք՝ տարեկան 100 միլիոնի նախահաշիւ մը ունին, իսկ հողագործութեան յատկացուած է մօտ 40 միլիոն, հանրային առողջապահութեան եւ ընկերային գործերու՝ 52 միլիոն։

Կացութիւնը այնպէս է որ անցեալ ամիս Թուրքիոյ ազգ. տնտեսութեան եւ առեւտուրի նախարարը, Պ. Գարլաս կը յայտարարէր հրապարակաւ.— «Կառավարութիւնը կարելին փորձեց, առանց ելք մը գտնելու ներկայ տագնապին»։

Այսպէս ուրեմն, կը տեսնուի որ Թուրքիոյ օգնելու համար մշակուած ամերիկեան ծրագիրները, զինուորական թէ տնտեսական, հանդիպած են այնպիսի պայմաններու որոնք յուսախաբութենէ յուսախաբութիւն առաջնորդելով, արագօրէն ստիպեցին բուն իսկ ծրագիրներուն հեղինակները ստիպողաբար կրճատել զանոնք, վերածելով ամենապարզ վիճակին։ Միայն քարոզութեան եւ արժանապատուութեան հոգեբանական պատճառներով եւ թրքական թէ ամերիկեան ներքին քաղաքական նկատումներով է որ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը շարունակէ պաշտօնապէս յիշել Թուրքիան իբրեւ մէկը այն երկիրներէն որոնք կարեւոր դեր մը կը կատարեն իրենց համաշխարհային քաղաքական - ռազմագիտական ցանցին մէջ։

ԱՍԼԱՆ Ք. ՔՈՒՄՊԱՐԱՃԻ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած).— Այս տարի եւս Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կազմակերպած էր իր տարեկան դաշտահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ խուռն բազմութեամբ Կիրակի, 3 Յուլիս, ամբողջ օրը, Սէն Լու, Եօթնեղբայրեանի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կէս օրէն վերջ օրուան նախագահը, հայրենակից Գ. Անդիկեան քանի մը խօսքով հանդէսը բացուած յայտարարեց: Յետոյ խօսք տրուաւ հայրենակից Գ. Կոփոյեանի որ յանուն վարչութեան կարդաց գրաւոր զեկուցում մը մէկ տարուան գործունէութեան մասին: Միութիւնս ունի 10 մասնաճիւղեր: Կեդր. վարչութիւնը կը գտնուի Ամերիկա, Տիթրոյիթ քաղաքը, Միութիւնը հիմնուած է 1917ին ըստ Հայր. Միութեան 1937ի տարեգրքին: Անցեալին թէ ներկային է, իր հասոյթներով անխտիր օգնած է իր չքաւոր հայրենակիցներուն, ինչպէս եւ հանրօգուտ ձեռնարկներուն: Վերջերս մասնակցած է նաեւ Ներգաղթի ֆոնտին կարեւոր գումարով մը: Նիւթապէս եւ ուտելիքի ու հագուստի ծրարներով օգնած է Ցունաստանի, Սուրիոյ եւ մասամբ ալ Մարսէյլի հայրենակիցներուն:

Միութեան այս տարուան (16րդ) պատգամ. ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 28ին: Ունինք մէկ կեդր. վարչութիւն, որ միակ արտայայտիչն է բոլոր Քղեցիներու հարազատ ըմբռնումներուն, իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, իր գործունէութեամբ ու զոհողութեամբ ունի միայն մէկ նպատակ,— հայրենիքին եւ հայ ժողովուրդի պահպանումը: Իսկ Մարսէյլի մասնաճիւղը կը խոստանայ բարեխղճօրէն գործադրել պատգամ. ժողովներու բոլոր որոշումներն ու հրահանգները:

Գեղարուեստական բաժնի իրենց մասնակցութիւնը բերած էին «Արմենիա» երգչախումբէն հայրենակից Գ. Շերիբեան, Սէնթ Անի Նոր Սերունդի «Սիփան» երգչախումբէն Օր. Ն. Տէր Անդրէասեան մեներգներով: Արտասանեցին պատանի Պ. Մարգարեան եւ փոքրիկն Քարայեան, բոլոր ալ արժանացան բուռն ծափերու:

Տիկին մը առանց անունը տալու, ափսէ մը թերթանուշ նուիրեց Միութեան: Աճուրդի դրուելով 5000 ֆրանքի հասոյթ մը բերաւ: Թերթանուշը չահեցան Սէն Լուէն խումբ մը երիտասարդներ, Միութեան նուիրելով 250 ֆրանք եւս:

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ժաք Տէրտէրեանի բարձրախօսը եւ Թորգոմի նուագախումբը միջանկեալ կը նուագէին եւրոպական եւ հայկական պարեր: Իրիկուան մօտ ուրախութիւնը նոր թափ մը ստացաւ: Շատեր համախմբուած ճոխ սեղաններու շուրջ, հայկական չէն մթնոլորտի մը մէջ կը ճաշէին, իսկ բեմին առջեւ կ'արժէր տեսնել հայկական շուրջպարերը: Պիւֆէն ճոխ էր եւ դիւրամատչելի, եւ Միութեան ապահովեց կոկիկ գումար մը:

Այս տարի եւս ամէն տեղէ եկած էին նաեւ ոչ Քղեցի հայրենակիցներ Միութեան ձեռնարկը քաջալերելու համար: Շնորհակալութիւն բոլորին:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 10ին, կիրակի օր, Մուրատեան վարժարանը տուաւ իր տարեկան հանդէսը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ, եղաւ ան շքեղօրէն ու բարձր աստիճան հեղինակութիւններու ներկայութեամբ: Հանդէսին նախագահն էր Պ. Ժիւսթէն Կոտար, նախկին նախարար, իր քովն ունենալով ծովակալ Ցէնար, Տէր եւ Տիկին Փալաւ՝ Տեսուչ Փարիզի ճայնասփիւռին, եւ իտալական ֆրանսական ներկայացուցիչներ ու թղթակիցներ, որոնց կը հետեւէր փարիզահայ գաղութի երկսեռ հոծ բազմութիւն մը:

Հանդէսը սկսաւ Մարսէյլեզով ու Փամ փորոտանով, Պ. Զ. Խանզատեան, քաղաքական տեսուչ Մուրատեան վարժարանի, քանի մը համառօտ բառերով բացաւ հանդէսը ու խօսք տուաւ նախագահին: Շուրջ կէս ժամ մը խօսեցաւ ան գրաւելով բոլոր ունկնդիրներուն ուշադրութիւնը, անդրադարձաւ Մուրատեան վարժարանի ունեցած մեծ ու կարեւոր դերին Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, եւ յետոյ երկարօրէն ու մանրամասն ծանրացաւ Վենետիկի ու Ս. Ղազարի մէջ իր ունեցած տպաւորութիւններուն ու հիացմունքին, իսկապէս, ըսաւ ան, փարոս մըն է ան գիտութեան, որուն ճառագայթները անսպառելիօրէն կը հասնին Եւրոպայի ամէն մէկ կեդրոնները:

Այս բանախօսութիւններէն վերջ վարժարանի ուսումնապետ՝ Հ. Յակոբ Վ. Ջանթաեան՝ ներկայացուց իր տեղակագիրը ուսումնական մակարդակի նկատմամբ, որուն յաջորդեց մրցանակաբաշխութիւնը հետեւեալ կերպով.

Երկրորդ դասարանէն՝ առաջին մրցանակի արժանացաւ Ժամկոչեան Նշան, երկրորդ՝ Թաշճեան Նորայր, երրորդ՝ Գաբրիէլեան Յակոբ: Երրորդ դասարանէն առաջին Սարգիսեան Գօգօ, երկրորդ՝ Մարտիրոսեան Լեւոն. երրորդ՝ Տէտէեան Ժիրայր: Չորրորդ դասարանէն առաջին Ֆէրմանեան Յակոբ, երկրորդ՝ Միսաքեան Միսաք, երրորդ՝ Պէրպէրեան Նշան: Հինգերորդ դասարանէն առաջին՝ Իսպիրեան Սահակ, երկրորդ՝ Քիրճեան Բաբգէն, երրորդ՝ Մեծմօրեան Ալպէռ: Վեցերորդ դասարանէն առաջին Քէլլէճեան Արմենակ, երկրորդ Քէլէշեան Օննիկ, երրորդ Կիւրեղեան Արմէն: Եօթներորդ դասարանէն առաջին Պըյըքլեան Խաչիկ, երկրորդ Ակոնայեան Ստեփան, երրորդ Յովնանեան Արա: Նախապատրաստական դասարանէն առաջին Սեդրաքեան Ալեքսան, երկրորդ Գրիգորեան Քրիստափոր, երրորդ Թովմասեան Միհրան:

Խնամքով պատրաստուած էր նաեւ երաժշտական բաժինը ղեկավարութեամբ անուանի երաժիշտ Պ. Օհան Դուրեանի:

Աշակերտները փոխն ի փոխ արտասանեցին զանազան հատուածներ հայ եւ օտար հեղինակներէ:

Հուսկ փակման խօսք առաւ տեսուչ Վ.ը; Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան, որ իր զգայացունց բառերով զիւթեց պահ մը ներկաները, եւ մանաւանդ ծնողները, արթնցնելով անոնց մէջ նախ՝ մայրենի բարբառին փարումն ու նախանձախնդրութիւնը, ու պարտադրելով զանոնք որ անթերի եւ անխոնջ մնան իրենց նուիրական պարտականութեան մէջ, վասնզի, ըսաւ ան, նախ հայրն ու մայրն է որ մանուկին մտքին ու սրտին մէջ պիտի քանդակէ իր պապենական լեզուին ու պատմութեան գեղեցկութիւնները: Բուռն ծափահարութիւններ փակեցին անոր բանախօսութիւնը:

Ժամը վեցն էր երբ վերջացաւ տարեկան հանդէսը, եւ ժողովուրդն ու աշակերտութիւնը թողուցին պարտէզները տալով իրենց տարեկան հրաժեշտը:

Թղթակից

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր, նոյն խանդավառութեամբ:

Տեղի ունեցաւ նաեւ վիճակահանութիւն մը որմէ շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 524 384 933 551 567 955 եւ 304:

★ Միութիւնը անցեալ ապրիլ 3ին տօնելով Քղեցիներու օրը, խմբանկար մը քաշուեցաւ «Յուշամատեան Քղիի» գրքին համար որ մօտերս պիտի հրատարակուի կեդր. վարչութեան կողմէ:

Գ. Կ.

ՔՈՅՐ – ԵՂԲԱՅՐ

Քանի մը տարիէ ի վեր Անկէնի մէջ հիմնուած է երաժշտական բարձրագոյն վարժարան մը, որուն գործն է այդ շրջանի երիտասարդութիւնը պատրաստել երաժշտական լուրջ աշխատանքով:

- Լեւոնիկ եւ Լիտի Գալէնտէրեան զարդերը կը կազմեն այս հաստատութեան, իբրեւ ամէնէն յաջող աշակերտները, դաշնակահար, աստիճանական բարձրացումով անշուշտ:

Ամէն տարի այս շրջանին մրցում մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ, վերապահուած մանուկներու, «Concours Nerini»: Այս տարի այդ մրցումը որ տեղի ունեցաւ Կավոյի սրահին մէջ՝ համախմբած էր 400 մասնակցողներ:

«Ժիւրին», միաձայնութեամբ առաջին մրցանակը տուած է փոքրիկն Լեւոնիկ Գալէնտէրեանի, 8 տարեկան, եւ իր քրոջ՝ Լիտի Գալէնտէրեանի, 10 տարեկան:

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ Անկէնի թատրոնին մէջ, կիրակի 10 Յուլիս:

Տնօրէն Պ. Մահիէօ տեղեկագրով մը բացատրեց իր դպրոցի նպատակը եւ երբ ամէնէն յաջող աշակերտը ներկայացուց Լեւոնիկը, բեմ հանելով զայն: Ներկաներու ջերմ ծափերու մէջ Լեւոնիկ եւ Լիտի ստացան իրենց վկայականները եւ իւրաքանչիւրը նուագեց իր մրցման կտորը:

★ Հայ տաղանդը ամէն տարի ծիլեր կ'արձակէ գրեթէ բոլոր ճիւղերուն մէջ:

Հպարտութեամբ կ'արձանագրենք այս պարագան: Բայց դառնութեամբ պէտք է չյիշենք նաեւ, ափսոս որ, ասոր հակառակ, արտասահմանեան հայութիւնը, գոնէ Ֆրանսայինը, օրէ օր անկարող կը դառնայ այդ տաղանդները մարսելու, անոնցմէ օգտուելու:

Պ.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ը.

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

— Ոչ, Լեւոնիկ, ես կը հաւատամ որ դուն քաջ ես, սակայն մենք մեր թշնամիին պիտի չզգացնենք, թէ մեզի յայտնի է իր ներկայութիւնը: Հրամայէ փակել վանքին դուները, եւ ինքդ արթուն կեցիր. մինչեւ անգամ չարժեր վանականներուն խաղաղութիւնը վրդովել եւ յայտնել մեր կասկածը:

Գագիկ մտաւ իր բնակարանը, եւ ճրագի լոյսին տակ երկար ժամանակ կը խօսէր Ծերունի վանահայրին հետ Հայաստանի երերուն դրութեան մասին, մինչեւ որ Վանահայրը քաշուեցաւ իր խուցը: Գագիկ ոեւէ խօսք չըրաւ անոր իր կասկածի մասին, բայց միտքէն չէր հեռանար ագգեցութիւնը այն երկու արիւնալի աչքերուն, որոնք ուղղուած էին իր վրայ, թուփի ճիւղերուն մէջէն:

Մահէն չէր վախնար Գագիկ, չէր ալ մտածեր, թէ կրնան սպաննել զինքը, գիտէր որ թշնամիներ շատ պիտի ունենար, քանի որ ինքն էր միակ ժառանգը թափուր մնացած գահին: Սակայն կը զգուշէր այն տեսակ մարդոցմէն, որոնք դաղտագողի կը լրտեսէին զինքը: Երկար ատեն պտըտեցաւ սենեակին մէջ, մինչեւ որ քունը կամաց կամաց յաղթեց իրեն: Հանուեցաւ, պառկեցաւ փափուկ անկողնին մէջ, եւ յետոյ՝ յառելով իր մեծ աչքերը դէպի առաստաղը, ուզեց քունը փախցնել իրմէ, սակայն մատղաշ մարմինը պէտք ունէր հանգստութեան, իր երիտասարդ՝ հոգին խաղաղութեան կարօտ էր: Հետզհետէ ծանրացան աչքերը, եւ քունի հրեշտակը իր գիրկին մէջ առաւ զինքը: Քնացաւ: Կուրծքը կ'ելեւէջէր հանդարտօրէն, մինչ մատաղ դէմքին վրայ կը շողար երանութեան ժպիտը: Ի՞նչ կ'երազէր այդ վայրկեան...:

Գիշերը կը յառաջանար, ամէն կողմ խոր լռութիւն մը կը տիրէր: Գագիկի հաւատարիմ Լեւոնիկը, զէնք ու զրահի մէջ կորսուած, արթուն կը հսկէր իր տիրոջը վրայ: Չէր մոռցեր Գագիկի ազդարարութիւնը,«Լեւոնիկ, պէտք է այս գիշեր արթուն մնալ մեզ կը լրտեսեն»: Ով գիտէ, թէ ինչ կրնար պատահիլ: Ծերունի Վահրամը, իրեն միայն վստահեցաւ պատանի Գագիկին պաշտպանութիւնը: Լաւ կը յիշէր, թէ ինչպէս Վահրամ իշխանը համբուրեց զինքը եւ ըսաւ. «Լեւոնիկ, Գագիկը պաշտպանէ աչքիդ լոյսին պէս. գիշերը չորս աչքով գիտէ, ցերեկը՝ երկու: Վայ քեզի, եթէ անոր մազին դպչող ըլլայ»: Լեւոնիկ յիշեց այս խօսքերը, յետոյ երեւակայութիւնը թռաւ գնաց դէպի իր հայրենի երկիրը, լեռնոտ Գաղին գաւառը, ուր լեռներու ծերպերուն մէջ կը բարձրանան իրենց սեփական բերդերը, եւ ուր, երբեւ ճարտար տղորդ, նիզակի հարուածով մը գետին կը գլորէր վայրի եղջերու մը կամ այծեամ մը, ու յետոյ ուրախ զուարթ կը դառնար ամրոց եւ հպարտութեամբ ցոյց կուտար հօրը: Կը յիշէր, թէ ինչպէս իր հայրը՝ ծերունի Հաբէլը ախորժակով կ'ուտէր որսի միսը, միշտ կը գովէր զինք, ու կ'ըսէր իրեն. «ապրիս, Լեւոնիկ, դուն ալ քաջ ես՝ ինչպէս միւս եղբայրներդ, բոլորդ ալ արժանի էք իմ որդիներս կոչուելու»:

Վա՜հ, միթէ ես կը քնանա՞մ, ըսաւ յանկարծ Լեւոնիկ եւ ցնցուեցաւ: Ցիրաւի, տեսաւ որ աչքերը ծանրացեր էին, քունը կը տանէր եւ ինք ալ չէր կրնար դիմադրել անոր:

— Ջէ, ոչ մէկ ատեն ես ինծի թոյլ չեմ տար քնանալ: Այս ի՞նչ յիմարութիւն է, չէ որ ես խօսք եմ տուեր արթուն մնալու, այս ի՞նչ նուաստութիւն է իմ կողմէս, ըսաւ Լեւոնիկ եւ դուրս ելլելով սկսաւ աջ ու ձախ նայիլ, ականջ դնել թէ կը լսուէ՞ր արդեօք քայլերու ձայն մը, կամ չկա՞ր արդեօք կասկածելի բան մը: Բայց Լեւոնիկ ոեւէ բան չտեսաւ որ կասկած ներշնչէր իրեն: Իր ուշադրութենէն վրիպեցան միայն վանքին պատերուն տակ ծուարած երկու մարդկային մարմիններ, որոնք արիւնածաւալ աչքերով իրեն կը նայէին:

— Գաղիկ խաբուեր էր, կասկածելի բան մը չերեւար, ըսաւ Լեւոնիկ եւ նորէն ներս մտնելով կեցաւ Գագիկի ննջարանին առջեւ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(18)

Ապէցի դատավարութիւնը

Փարիզի գերմանական հսկիչին դեսպանը սաժանելի ժամեր անցուց շաբաթ օր, երբ նեղացուցիչ հարցումներ ուղղուեցան զանազան ձերբակալութեանց, Հրեաներու տարագրութեան եւ ներքին նախարար Ժորժ Մանտէլի սպանութեան մասին։

Նախագահը կարդաց իր երկու նամակները, ուղղուած՝ արտաքին նախարար Ռիպպընթրոփի։ Առաջինը գրուած էր 1941ին, երկրորդը՝ 1944ին։ Առաջինով կը թելադրէր ձերբակալել Մանտէլը եւ նախկին վարչապետ Փոլ Ռէյնոն։ Երկրորդով նոյն թելադրութիւնը կ՚ընէր Լէոն Պլումի մասին։ Երկու նամակները եւ եղեան հանուած էին Նիւրընպէրկի դատավարութեան առեն եւ Ֆրանսական իշխանութեանց յանձնուած։ Երբ երկրորդ նամակը ղրկուեցաւ, երեք նախարարները Գերմանիա կը գտնուէին։ Նամակին Պերլին հասնելէն երկու ամիս վերջը, Մանտէլ Ֆրանսա փոխադրուելով, բանտարկուեցաւ Սանթէի մէջ, յետոյ յանձնուեցաւ Ֆրանսացի «միլիս»ներու որոնք սպաննեցին զայն Գերմաններու մեղսակցութեամբ։

Ապէց փորձեց արդարացնել ինքզինքը հետեւեալ բացատրութեամբ.— 1941ին 120 Ֆրանսացի երկրապահ զինուորներ (զինեալ քաղաքացիներ) մահուան դատապարտուած էին, ամբաստանուած ըլլալով թէ գերման վայրաչուներ (փառաշիւթիստ) սպաննած են, 1940ի արշաւանքին առեն։ Ամբաստանեալներէն 2ը գնդակահարուած էին արդէն, եւ միւս մահապարտներուն ընտանիքները աղերսագիրներ կը տեղացնէին գերմանական դեսպանատունը, ուրպէսզի ներում ստանան։ Ապէց կ՚ըսէ թէ ինք յաջողեցաւ ներում ձեռք բերել, թելադրելով անոնց տեղ գնդակահարել վարչապետը՝ Փոլ Ռէյնօ եւ ներքին նախարարը՝ Ժորժ Մանտէլ, իբրեւ կազմակերպիչը երկրապահ զինուորներուն։ «Ինք շատ լաւ գիտէր որ այս թելադրութիւնս պիտի չընդունուէր։ Արդարեւ, երկու նախարարները ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան»։

Գալով երկրորդ նամակին, Ապէց կ՚ըսէ թէ իր թելադրութիւնը հետեւանք էր Թունուզի մէջ Գերմաններուն միացած Ֆրանսացիներու գնդակահարութեան։ Որովհետեւ երեք նախարարները Գերմանիա կը գտնուէին, ինք թելադրեց որ Ֆրանսա վերադարձուին եւ Վիշիի կառավարութեան յանձնուին, ուրպէսզի մահուան դատապարտելով գնդակահարէ։

Մանտէլի սպանութեան առթիւ, ամբաստանեալը յայտարարեց թէ ինք լուր չունէր անոր փոխադրութենէն եւ դէպքը իմացաւ Լավալէն։ Ուրիշ համոզել թէ լուր չունէր նաեւ Գերմանիոյ աղբիւրներէն։

Ցետոյ սկսան աւելի քան 50 վկաներու յայտարարութիւնները։ Առաջին վկաներէն մէկը, Տալատիէ, չէր ներկայացած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՆԻՍԻ երկու չեխ ախոյեաններ, Տրոպնի եւ Չերնիկ, որոնք Զուիցերիա գացած էին միջազգային մրցումի մը մասնակցելու համար, մերժեցին իրենց հայրենիքը վերադառնալ։ Ամերիկա պիտի երթան։

ԱՅՆ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ որ փոքրաքանակ հաւեղէն, պտուղ կամ ձուկ կը ծախեն, գոց պիտի ըլլան երկուշաբթի օրերը։

ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ ի հարկին պիտի գործածուին պետական շինութեանց մէջ, համաձայն պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած հրմանագրի մը։

ԵՐԱՇՏԸ կը շարունակէ աւերներ գործել հողագործական շրջաններուն մէջ։ Հետզհետէ կը բարձրանան կարագին, բանջարեղէններու եւ պտուղներու գիները։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ հինգ պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարները ժողով գումարելով Պրիւքսէլի մէջ, ծրագիր մը մշակեցին, իրենց զինեալ ուժերը բազմապատկելու համար։ Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը «խիստ շինարար» կը գտնէ կատարուած խորհրդակցութիւնները։

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը, Սըր Սթաֆ. Գրիփս, որ յամառօրէն կը մերժէր արժեզրկել սթերլինը, հիւանդացած ըլլալով, Ցիւրիխ փոխադրուեցաւ, դարմանուելու համար բուժարանի մը մէջ։ Վեց ամիս արձակուրդ ստացած է։ Իր նախարարութիւնը փոխանորդաբար պիտի վարէ արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը, որ Հնդկաչին պիտի երթար ջախջախուեցաւ Աղեքսանդրիայէն 280 քիլոմեթր անդին։ Իր օդաչու զինուորները ածխացան։— Պերլին պաշար փոխադրող անգլ. օդանաւ մըն ալ ջախջախուեցաւ։ Հինգ օդաչուները մեռան։

ՆՈՅՆ ՏԱՊԱՆԸ փնտռելու համար Թուրքիա հասած ամերիկեան խումբը ամէն միջոց կը փոր-ձէ, արտօնութիւն ստանալու համար։ Խումբին պետը, Պ. Սմիթ, Անգարա երթալով ընդունուեցաւ ներքին նախարարին կողմէ, որ մերժեց արտօնութիւն տալ, Արարատ բարձրանալու։ Պ. Սմիթ այժմ դիմած է Թուրքիոյ ընդհ. սպայակոյտին, եւ կը յուսայ արտօնութիւն ստանալ անցնիլ Արայատի զինուորական գօտիէն, ուղեկցութեամբ Թուրք զինուորներու։

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 15րդ հանգրուանը՝ Մարսէյլ Քան շաբաթ օր չահեցաւ պելժ Քեթլեռ։ Դեղին շապիկը կը պահէ իտալացի Մանեի։ Կիրակի օր հանգստանալէ վերջ Քանի մէջ, երկուշաբթի մրցորդները մեկնեցան Պրիանսօն (274 քիլոմեթր), անցնելով Ալպեաններու բարձունքէն, Քօլ տ՚Ալլօս (2.250 մեթր), Իզօառ (2.280 մեթր)։ Ֆրանսացիները իրենց յոյսը դրած են Ռոպիքի վրայ։ Ան միայն կրնայ մրցիլ Պարթալիի մը կամ Քօփիի մը հետ։

Մ. Մարութեանի վերջին ներկայացումները

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սինէմա - Թատրոն Ալքազարի մէջ (Cours Belsunce) Յուլիս 23ին շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ

ՕԹԵԼԼՕն

ԼԻՈՆ, Թատրոն Հօրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕն

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մարութեանի եւ Շանթ Թատերախումբին։

ԹԱՒՐԻԶԷՆ (Իրան) Սիմոն Տէր Յակոբեան կը փնտռէ իր ազգականուհին Արշալոյս Տէր Յակոբեանը որուն հօրը անունն է Նիկողոս, մօրը Սաթենիկ, ամուսնացած է Իրան, իսկ իր առաջին աղջիկը ծնած է Փարիզ։ Տեղեկացնել Ս. Տէր Յակոբեանի 1625 Տակողալ փողոց Թավրիզ, Իրան։

ԽԱՆԱՍՈՐԱՑ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոն տէ Շէրիւի Անդրանիկ խումբի։

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Փոն տը Շէրիւի «Ա լա Փլէն» գեղածիծաղ անտառին մէջ։

Փոխադրութիւնը Տօֆինէ ընկ. Օթօքարով, որ նոյն առաւօտ ժամը 10ին կը մեկնի Փլ. Կիշառէն, երթ ու դարձի համար գին 100 ֆրանք։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՄԱՌՆԱՅՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 30 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս Horizon Plageի բացօթեայ հաստատութեան մէջ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Շավիլէն Տէր եւ Տիկին Փիլիփ Օհանէսեանէ, փոխան ծաղկեպսակի իրենց կուքահօր Պ. ՅԱԿՈԲԵՍԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ։

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր Բ. տարեդարձը, հովանաւորութեամբ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան եւ «Խաժակ»խումբին։ Կը բանախօսէ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ Ընկեր Ա. ՔԷՍԻՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐ»ը եւ 1948ի ողոմպիականին շարժանկարը։ Իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Bld. Oddoի Նոր Սերունդի Նուագախումբը։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8.30ին ընկեր Յարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ։ Նիւթ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը ուպէս դասական տիպար իւրաքանչիւր դաշնակցականի համար»։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Օդափոխութեան գացող մեր ընթերցողները, որոնք ձեռքէ կը գնէին «Յառաջ»ը, կրնան ամսական 200 ֆրանքով բաժանորդագրուիլ կանխիկ, եւ ստանալ թերթը իրենց արձակուրդի ընթացքին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի եւ Պ. Ժ. Միսաքեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ եւ 500 ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին փոխան ծաղկեպսակի։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

★ Նիսէն Անդրիկեան ընտանիքը փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, ցաւակցութիւն յայտնելով Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր տխուր մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։

★ Նոյնպէս Այրի Տիկին Ե. Գանտիլեանի եւ իր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Պ. Սամուէլ ԳԱՆՏԻԼԵԱՆի մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

★ Շնորհակալութեամբ ստացանք 500 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պարսամեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆՏԻԼԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՍԷՎՐԱՆԷՆ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մովսէս Խոյեաններու եւ պարագաներուն իրենց մօր Տիկին ՍՐԲՈՒՀԻ ՊԱՔԱԼԵԱՆի տխուր մահուան առթիւ։

ՅՈՒԼԻՍ 31ԻՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան եւ Իշխան խումբերուն։ Chalet Bellevueի մէջ, 117 Ave. Corot, St. Just։

★ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ տարեկան տօնակատարութիւնը ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ, Արդութեան խումբին կողմէ, Յուլիս 31ին։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ.— ԷՔՍ ԼԷՄԻԼԻ դպրոցի տարեվերջի հանդէսը որ 17 Յուլիսին պիտի կատարուէր, յետաձգուած է Յուլիս 31ին։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ կեդրոնը կը յայտարարէ հետեւեալը.— Պատերազմի փախստականներու (évadés) ազգային միութիւնը կը խնդրէ որ իրեն հաղորդուին անունները ու հասցէները այն Հայերուն որ պատերազմի ընթացքին օգնած են պատերազմի Ֆրանսացի փախստականներուն, Գերմանիայէն փախուստէն վերջը։ Այս դիմումին նպատակն է հաւանաբար անոնք Ֆրանսական պատուանշանով պատուել։Այն հայգաղթականները որ այս պարագային մէջ գտնուած են, պէտք է դիմեն մեր կեդրոնը, 6 Cité Martignac, ամէն օր ժամը 10—12:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վերամուտ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 20 JUILLET 1949 Չորեքշաբթի 20 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5901 - Նոր շրջան Թիւ 1312 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՏԻԿԱՆ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Նոր չէ պայքարը Վատիկանի եւ Մոսկուայի միջեւ։

Մամլոյ էջերէն անհամբերութեամբ ի վեր նոյն հանգամանք ստացաւ պայքարը։

Վատիկա՞նն էր նախայարձակը թէ Մոսկուա՞ն։ Այդ չէ հարցը։ Իրականութիւնն այն է, որ այսօր բոլոր կամուրջները քանդուած են կաթոլիկ եկեղեցիին եւ սովետական իշխանութեանց միջեւ։

Մեր Էջմիածինն անգամ գիրք ճշդած էր Վատիկանի հանդէպ, երբ 1945 Յունիս 16ին եկեղեցական ժողովը, Մոսկուայէն եկած հրամանի մը վրայ անշուշտ, քուէարկեց ծանօթ բողոքի բանաձեւը։ Այդ ժողովին մասնակցած էին նաեւ արտասահմանի մեր բոլոր բարձրաստիճաննները եւ ընդունած՝ ներկայացուած բնագիրը, առանց ոեւէ առարկութեան, ինչպէս սովորութիւն է բոլշեւիկեան վարչաձեւին տակ։

Եւ որովհետեւ այդ խաւմգալու օրերուն, մեր աշխարհական թէ եկեղեցական պատգամաւորները աւետաբեր լուրեր կը բերէին հայրենիքէն, մանաւանդ ուժեղ հաւաստիքներ կուտային թէ Մարաջախտը խոստացեր է Վեհափառին՝ լայնցնել Հայաստանի սահմանները, Սփիւռքի հայութիւնը շատ ալ կարեւորութիւն չտուաւ Վատիկանի դէմ քուէարկուած այդ բանաձեւին, որ թերեւս արձագանգ իսկ չգտաւ Յաւիտենական Քաղաքին մէջ, ըլլալով միայն պաշտոնական արտայայտութիւն մը։

Կարդինալներու ժողովի յուլիս 28ի դատնի նիստին մէջ տրուած որոշումը, որ վաւերացուեցաւ Պիոս Պապին կողմէ եւ հրատարակուեցաւ մասնաւոր կոնդակով մը, արդէն իսկ մեծ աղմուկ հանած է Երկաթէ Վարագոյրին այս թէ այն կողմը։

Կաթոլիկ Եկեղեցիին դէմ հալածանքը իր պաշտօնական արտայայտութիւնն ունեցաւ այս տարուան փետրուարին, երբ Պուտափէշթի մէջ դղրդալից դատավարութեամբ մը ծանր պատիժներու ենթարկուեցան Հունգարիոյ կրօնապետ կարդինալ Մէնծէնթի եւ ընկերները։

Իսկ վերջերս ալ Փրակայի մէջ մէկ կողմէ խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան Եօզէֆ Պերան արքեպիսկոպոսին դէմ, միւս կողմէ ձեռնարկներ եղան ստեղծելու համար նոր եկեղեցի մը՝ «Կաթոլիկ Շարժում», անկախ Վատիկանէն եւ ի հեճուկս անոր։

Այս վերջին շարժումը կը յիշեցնէ Պոլսոյ նշանաւոր «Փափա Էֆթիմ»ը, որ ստեղծեց «Թուրք օրթոտոքս եկեղեցին», ընդդէմ Ֆէնէրի տիեզերական պատրիարքութեան, քաջալերութեամբ Անգարայի։

Ձեխոսլովաքիոյ համայնավար կառավարութեան ծրագիրը կը սպառնայ երկու հակամարտ բանակներու բաժնել կաթոլիկ աշխարհը։ Մոսկուան կրնայ վաղը հակաթոռ Պապ մըն ալ նշանակել Երկաթէ Վարագոյրին ետեւ ապրող 47 միլիոն կաթոլիկներուն համար, որոնց մեծ մասը կը բնակին Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ։

Վատիկան սպառնալով բանադրանքի ենթարկել համայնավար կաթոլիկները, թերեւս կ'ուզէ կանխել այդպիսի բաժանում մը։

Օրթոտոքս եկեղեցին բաժնուած է արդէն։ Այսօր Պոլսոյ պատրիարքական աթոռին վրայ բազմած է Աթենագորաս, Ամերիկայի նախկին մետրոպոլիտը, որ թունդ հակահամայնավար մըն է։ Վերջին պատերազմին, շատ մը հին «բուրժուական» բաներու կարգին, որոնք ժամանակին մէկ կողմ շպրտուած էին իբրեւ «հակայեղափոխական», բոլշեւիկները սկսան շահագործել նաեւ կրօնքը, համակրանք շահելու համար երկրէն ներս թէ դուրս։ Մանաւանդ դուրսը։ Մոսկուայի աթոռին վրայ բազմեցուցին Ալեքսիյ պատրիարքը, որ սակայն չյաջողեցաւ արտասահմանի բոլոր ուղղափառ օրթոտոքս եկեղեցիները միացնել իր մականին տակ։

Ձեխոսլովաքիոյ համայնավար իշխանութեանց փորձը նոր ճախողութեան մը ենթարկուեցաւ կիրակի օր, երբ կաթոլիկ կղերը, հաւատացեալներու մեծամասնութեան հետ միասին, մերժեց կառավարութեան առաջարկը եւ պաշտպան կանգնեցաւ Պերան արքեպիսկոպոսին, որ այժմ դատի պիտի քաշուի իբրեւ «դաւաճան»։

Բովանդակ աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ պայքարի ելքին։

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

Ո՞Վ Է ՄԵՂԱՒՈՐԸ

Որո՞ւն օձիքէն բռնես, գրաշարի՞ն, սրբագրիչի՞ն, հեղինակի՞ն թէ պարզապէս արկածին որ աւելի մեծ դեր կը խաղայ լրագրական սխալներուն մէջ։

Յաճախ առիթ կ'ըլլայ փառաբանելու տողաշարը, որ իրապէս հինգ բանուորի աշխատանք կը կատարէ։ Բայց երբ կը տեսնես որ առօրեակ մը կամ գիրք մը սրբագրութեան համար տողեր ամբողջ կը ճամբորդեն սխալներով լայնքին ու երկայնքին, շատ անգամ անհասկնալի դարձնելով ամբողջ հատուածներ, կը մոռնաս իր մատուցած ծառայութիւնը։ Կարօտով կը յիշես երանելի օրերը «ձեռքով շարուածի», երբ տասը գրաշար շարուած գիրերու փեթակներուն առջեւ մեղուի նման կկոց կը բանէին։

Եւ, մի զարմանաք, տուգանք ալ կը վճարէին իրենց անուշադրութեան համար։

Այսօր ալ միջոցներ չեն պակսիր, յանցաւորը կարգի հրաւիրելու համար։

Փորձերը կը պահես, բաղդատութիւնները ցոյց կուտաս։

Ի՞նչ օգուտ սակայն։ Յանցաւորը երեսդ կը նայի, անճար, մեղքը խոստովանելով։ Զինաթափ կ'ընէ քեզ, պատճառը ցոյց տալով։ Երբեմն ալ կ'ամբաստանէ ֆրանսական թերթերու վրիպումները թուելով։

— Տեսէ՛ք, անոնք տասը - քսան գրաշար ունին, նոյնքան սրբագրիչ, մեզի պէս օրը 8 — 10 ժամ չեն աշխատիր մէկ գրաշարով եւ մէկ խմբագրով, բայց եւ այնպէս ....։

Եկուր սակայն բացատրէ ասոնք մեր խմբագրին որ ընթերցողին առաջ, մատիտը ձեռք առած է արդէն, կամ յօդուածագիրին որ յաջորդ օրը նամակ մը կը հասցնէ ճեպընթացով ....։

Ասոնք արդարացումներ չեն ։ Ոչ ալ մեղայագիր։ Պարզապէս քանի մը բացատրութիւններ «ի պէտս զարգացելոց»։

ՍՕՍԻ

Ապեցի դատավարութիւնը

Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Ֆրանսացի վկաներէն Լավա՛լը, որ ակամայ Փէթէնի օգնական դիւանապետը եղած է 1941 Յունիսէն 1943, յայտարարեց.

— «Ամէն անգամ որ Ապեցի ազդեցութիւնը կ'իյնար Պերլինի մէջ, կացութիւնը կը ծանրանար մեզի համար։ Նուազագոյն չարիքն էր ան։ Անտարակոյս թշնամի մըն էր եւ Գերմանացի մը, բայց մեր թշնամիներուն ամէնէն նուազ թշնամին եւ Գերմանացիներուն ամէնէն նուազ Գերմանացին»։

Յաջորդ վկան գերմանացի մըն էր, [illegible] խորհրդական դեսպանատան, որ ըսաւ թէ Ապեց «պատմական դեր մը կատարելու մոլութենէն բռնուած էր»։ Երբ հարցնէին թէ որո՞ւ առջեւ վաւերացուած դեսպան է, կը պատասխանէր, — Պատմութեան առջեւ»։ Իր վկայութեան համաձայն, Ապեց կատաղի հակառակորդն էր մոլեռանդ շրջանապետ Զաուքէլի, որ Ֆրանսացի աշխատաւորներ կը հաւաքէր բռնութեամբ ։

Լսուեցան ուրիշ եկող գերմանացի վկաներ ալ, Ձոր. Օպէրկ, որ մահուան դատապարտուած է Անգլիացիներուն կողմէ եւ կը կոչուի «Փարիզի ջարդարարը» եւ իր ստորադաս Քնօխըն, Ֆըլանսայի Կեսթափոյին պետը։ (Նոյնպէս մահապարտ, բայց յետոյ պատիժը վերածուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան) ։ Երկուքին վկայութիւններն ալ նպաստաւոր կը համարուին ամբաստանեալ դեսպանին համար։ Նախագահը հարցուց Օպէրկի թէ Ապեց իրեն բան մը խօսա՞ծ էր Ժորժ Մանտէլի եւ Փոլ Ռէյնոյի գնդակահարման մասին։ Օպէրկ պատասխանեց թէ յիշած էր այդ առաջարկները, բայց երբեք չէր խօսած իր ստացած պատասխաններու մասին։ Ապեց ընդմիջելով ըսաւ թէ ին՛ք իբրեւ կատակ խօսած էր գնդակահարութեանց մասին։ Նախագահը դիտել տուաւ խստօրէն.— «Գնդակահարութեանց մասին եղած կատակները կրնան վտանգաւոր դառնալ»։ Քնօխըն հաստատեց թէ Ռիպպընթրոփ հրամայած էր 2000 հոգի ձերբակալել, բայց Ապեց փոխանակ այս հրամանը գործադրելու, ներկայացուց արդէն ձերբակալուած անձերու ցանկը։

«Մեզի ալ ռումբ տուէք»

Քանի մը օրէ ի վեր թերթերը շռնդալից տեղեկութիւններ կը հրատարակեն Ուաշինկթընի մէջ կատարուած գաղտնի խորհրդակցութեան մը մասին ։

Ժողովը տեղի ունեցած է նախագահ Թրումընի մասնաւոր բնակարանին մէջ, քննելու համար Անգլիոյ մէկ առաջարկը,— որոշ քանակութեամբ հիւլէական ռումբեր տրամադրել, կամ անհրաժեշտ նիւթերը, ուպէսզի Մեծն Բրիտանիան ալ պատրաստ մթերք մը ունենայ։ Անգլ. կառավարութեան կարծիքով, երբ Անգլիա հիւլէական ռումբերու պահեստ մը ապահովէ, Ատլանտեանի դաշինքը աւելի մեծ կշիռ պիտի ունենայ։

Կ'ըսուի թէ Անգլիա անցեալ տարի ալ ներկայացուցած էր այս առաջարկը, բայց Ուաշինկթըն դոհացում չտուաւ։ Այս անգամ նախագահ Թրումըն պատասխանած է առաջ հարկ դատեր է բոլոր ձեռնհաս անձերու կարծիքն առնել, քանի որ 1946ին քուէարկուած օրէնքի մը համաձայն, կառավարութիւնը իրաւունք չունի ոեւէ մէկուն հաղորդելու հիւլէական ռումբի շինութեան գաղտնիքը ։

Ուրիշ խնդիր մը,— մօտերս կը վերջանայ Մ. Նահանգներու եւ Պելժիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը՝ պելժիական Քոնկոյի մասին ։ Կ'ըսուի թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի պահանջէ մասնակցիլ նոր համաձայնութեան, եթէ Ամերիկա մերժէ հիւլէական ռումբեր զրկել։ Անգլիա այս պահանջը պիտի դնէ այն պատճառաբանութեամբ թէ բրիտանական հպատակներ ալ հանքեր ունին Քոնկոյի մէջ։

Ամերիկացի ծերակուտականներու կարծիքով, եթէ Մեծն Բրիտանիա ակսի հիւլէական ռումբեր շինել, հարկ է վերաքննել Եւրոպայի օգնութեան խնդիրը։ Ամերիկեան մեծ օրաթերթ մըն ալ գիտել կուտայ թէ Անգլիա կրնայ իր եւրոպացի դրացիներուն միանալ, եւ մանաւանդ գործակցիլ Ֆրանսայի հիւլէական ուժի յանձնաժողովին, եթէ Մ. Նահանգները դոհացում չտան։

★ Ամերիկացի ծովակալ Պլէնտի, հրամանատարը հիւլէական ռումբի այն փորձերուն որ կատարուեցան Պիքինիի մէջ, ճառ մը խօսելով միջազգային ժողովի մը առջեւ, յայտարարեց թէ հիւլէական ռումբը թէեւ սարսափելի զէնք մըն է քանդումի, «բայց ոչ բացարձակ զէնքը վճռական յաղթանակի մը յանգելու համար»։ Այս պատճառով ալ, թէեւ հիւլէական գաղտնիքներու մենաշնորհը արդելիչ ազդակ մըն է պատերազմի դէմ, բայց Մ. Նահանգներ կը կարծեն թէ խաղաղութիւնը կարելի է ապահովել միայն զինուորական, նաւային եւ օդանաւային միացեալ ուժերով։

Ընկերվարականները չեն բաժնուիր դաշինքէն

Ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը իր վերջին նիստին մէջ 1663 ձայնով քուէարկեց մեծամասնութեան բանաձեւը, որ կը տրամադրէ մասնակցիլ կառավարութեան։ Ուրիշ բանաձեւ մը, Ֆիլիփ-Տէփռէօ որ պայմանաւոր մասնակցութիւն կ'առաջարկէր, ստացաւ 852 քուէ, իսկ երրորդ մը, որ կը մերժէր որեւէ մասնակցութեան, շահեցաւ միայն 423 ձայն։

Մեծամասնութեան բանաձեւը, զոր առաջարկած էր ընդհ. քարտուղարը, Գ. Կի Մոլէ, մասնաւորապէս կը յայտարարէ թէ կուսակցութիւնը մասնակցելով կառավարութեան, յաջողեցաւ ետ մղել Սթալինականութիւնը եւ տը Կոլի շարժումը։ «Կուսակցութիւնը ամէն բանէ առաջ ուզեց փրկել Հանրապետութիւնը երկու վտանգներէ, եւ յաջողեցաւ։ Ոչ Սթալինականները, ոչ ալ Կոլեանները կրցան իրենց նպատակին հասնիլ։ Մէկ կողմէ համայնավար կուսակցութիւնը չկրցաւ ջլատել ֆրանսական տնտեսութիւնը, որ ընդհակառակն բարւոքեցաւ։ Միւս կողմէ, տը Կոլի կազմակերպութեան մէջ ծագած խլրտումները անոր անկումը կը նշանակեն»։

Բանաձեւը յետոյ վերլուծելով օրուան հոգերը — տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական— կը հրաւիրէ կառավարութիւնը.— 1. Իջեցնել գիները.— 2. Աստիճանաբար վերադառնալ աշխատավարձքի ազատութեան եւ հաւաքական պայմանագրի քաղաքականութեան.— 3. Պաշտպանել ազգայնացուած հաստատութիւնները եւ ընկեր. ապահովագրութիւնը.— 4. Փութացնել խաղաղութիւնը Հնդկաչինի մէջ եւն.։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԼՈՆՏՈՆԻ ՀՐԷՇԻՆ՝ Ճորճ Հէկի դատավարութիւնը սկսաւ առջի օր։ Ամբաստանեալը զարհուրելի մանրամասնութիւններով պատմեց թէ ինչպէս սպաննած էր ինը հոգի, անոնց մարմինները, լուծելով ծծմբային թթուի մէջ։ Ոմանք միայն չեւ 20.000 ֆրանք վճարած էին, դատապաշտպան մտնելու համար։ Ամբաստանեալը կը փորձէ խենդ ձեւանալ ։

«ՁԸՄԵՆ ՏԱՐԱՆ, ԿԵՐԱՆ»

Կրկնենք անգամ մը եւս, որ Փարիզի մեր «եկեղեցասէր»ներու քոմը փախած է, Հայոց եկեղեցական ընկերակցութեան Ցունուար 9ի ընդհանուր ժողովէն ի վեր։

Դաշնակցութիւնը հակիւ իր ներկայութիւնը զգացուցած այս շրջանակին մէջ, գործի են լծուեր բոլոր տեսակի «եկեղեցասէր»ներ, ոտքի հանելու համար այս հրաշալի ժողովուրդը, ի պաշտպանութիւն «Հայոց եկեղեցւոյ աւանդական կարգերու»։

Վտանգին մեծութիւնը պարզելու համար, տունէ տուն, գաղտնի հաւաքոյթներու մէջ եւ զանազան առիթներով, պատմութիւններ կը հիւսուին Դաշնակցութեան «գաղտնի ծրագիր»ներու մասին, Հայոց եկեղեցւոյ եւ իր հոգեւոր իշխանութեան դէմ ։

— «Եկեղեցական վարչութիւններուն տիրանալով, Դաշնակցութիւնը՝ Ամերիկայի նման երկուքի պիտի բաժնէ մեր եկեղեցիները։ Պիտի պարտադրէ գերագոյն իշխանութիւնը, գաղթահայ թեմերը պիտի անջատէ Էջմիածնէն՝ միացնելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան։ Պիտի կողոպտէ Հայոց եկեղեցական հարստութիւնները՝ պահելու համար իր գործիչները, պիտի կողոպտէ, փճացնէ, թալանէ եւ սպաննէ հայ եկեղեցիները եւ եկեղեցականները» եւայլն, եւայլն։

Հին պատմութիւնն է, որ կը կրկնուի։ Սա տարբերութեամբ միայն, որ մինչ 30 — 40 տարի առաջ, մեր դէմ այս միեւնոյն չափերով կռուողները հայ յետադիմական եւ պահպանողական կղերը եւ իր հովանաւորող դասերն էին, այսօր անոնց յաջորդած են «Յառաջդիմական Հայաստանասէր»ները։

Փոխուեր են կռուողները, ինչպէս պայքարի միջոցները։ Նոյնն է մանաւանդ՝ միշտ մղիչ ուժը մեր հակառակորդին։

Ո՞ւր է այս ողբերգութեան գաղտնիքը։

Որո՞նք են Հայոց ազգային եկեղեցին պաշտպանողները եւ ո՞ր քանդիչ ուժին դէմ ։

Թող ներուի մեզ, եթէ հարկադրաբար քիչ մը ընդլայնենք այս քննութեան շրջանակը, ճշդելու համար իւրաքանչիւրի դերն ու տեղը։

Գաղթաշխարհին մէջ «Հայ. եկեղեցւոյ աւանդական կարգերու» պահպանումին համար է, որ մեր հակառակորդները կը ձգտին՝ խափանել եւ արգիլել մեր մուտքը եկեղեցական վարչական գործերուն մէջ։ Այս է իրենց հրապարակային յայտարարութիւններու իմաստը։

Ինչո՞ւ.— Անոր համար, որ Դաշնակցականները անկրօն եւ եկեղեցիին դէ՞մ են.— երբեք։

Որովհետեւ, եթէ Դաշնակցութեան ծրագիրը կրօնքը խղճի գործ կը նկատէ, հետեւաբար, ոչ մէկ տեղ եւ ոչ մէկ պարագային մէջ ան կ'արգիլէ իր անդամներուն հաւատացեալի կոչումն ու պարտաւորութիւնները։

Դաշնակցականն ալ, ամէն քրիստոնեայ Հայու նման, կրնայ ըլլալ հաւատացեալ, եկեղեցասէր, առանց երբեք մեղանչելու իր կուսակցութեան դէմ ։

Միշտ մեր ծրագրի հիմնական տրամադրութեան հաւատարիմ մնալով, Դաշնակցականը կընայ ըլլալ նաեւ անհաւատ եւ չանդամակցիլ որեւէ եկեղեցիի։

Այս վերջին պարագային, սակայն, սահմանափակուած է Դաշնակցականին դերը գործնական կեանքին մէջ։

Մեր ժողովուրդի քիչ մը իւրայատուկ եւ ամուր քրիստոնէական հաւատքը, մեր եկեղեցիի գերազանցապէս ազգային նկարագիրը — գլխաւոր ազդակներն են եղած մերազգութեան պահպանումին։

Դաշնակցականին վայելած ազատութիւնը կրօնքի եւ եկեղեցիի վերաբերմամբ, հոս է որ անմիջապէս կը սահմանափակուի, պահելով միայն իր տեսական նշանակութիւնը։

Եւ արդէն միշտ այս առաջնորդող սկզբունքով չէ՞ր, որ Դաշնակցական մարտիկները — անկախ իրենց համոզումներու տարբերութենէն — միասնաբար պայքարեցան Հայ. Եկեղեցւոյ անկախութեան պաշտպանութեան համար ։

1903ին, հայութեան յաղթանակը Ռուսական բռնագրաւման պայքարին մէջ, ապահովուեցաւ Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ միայն։

Իսկ Դաշնակցութիւնը, յաջողեցաւ Հայ. Եկեղեցւոյ եւ ազգային կալուածներու պահպանման համար շարժման մէջ դնել մեր կենսունակ բոլոր ուժերը՝ հոգեւորականէն մինչեւ անհաւատ համալսարանական մարտիկը, շնորհիւ՝ իր յստակ եւ բիւրեղացած տեսակէտներուն՝ կրօնքի եւ եկեղեցիի մասին ։

Թրքական եւ ռուսական բռնութեան մէջ, Հայ։ Եկեղեցին կանգուն մնաց, հակառակ ոճիրին բոլոր ոտնձգութիւններուն։

Հայաստանի հանրապետութեան շրջանին, 1918 — 20, Հայ. Եկեղեցին եւ եկեղեցականութիւնը, ամենաներս գործակցութեամբ լծուեցան մեր հայրենիքի վերակառուցման։

Էջմիածինն ու Կաթողիկոսը, հոգածութեան առարկայ դարձան մեր պետութեան։ Ազգային բոլոր հանդիսութիւններուն եւ պաշտօնական ցոյցերուն, կաթողիկոսն եւ բարձր հոգեւորականութիւնը՝ իրենց պատուոյ տեղը ունեցան միշտ։

Ոչ մէկ պայքար եւ վէճ՝ պետութեան եւ եկեղեցւոյ մէջ։

Ո՞ր պարկեշտ եւ անաչառ պատմագիրը պիտի յանդգնէր ժխտել կամ ստորագնահատել Դաշնակցութեան վճռական դերը այս շրջանի պատմութեան մէջ։

Ո՞վ է, որ պիտի համարձակէր, առանց ծիծաղելի կանութեան — ընդհանրացնել քանի մը շահամոլ, դաւաճան եւ օտարին ծախուած հոգեւորականներու դէմ՝ Դաշնակցութեան մահացու հարուածները, զանոնք ուղղուած համարելով մեր եկեղեցիին դէմ ։

Ո՞վ է, որ պիտի փորձուի այսօր՝ մեր ներկայ բացառիկ շրջանին մէջ ալ, ստանալ Դաշնակցութեան զոհաբերութիւնն ու ճիգերը՝ միշտ ի խնդիր՝ Հայ. Եկեղեցիի «աւանդական կարգերու» անվթար պահպանման ։

Հաշուա՞ծ են արդեօք Դաշնակցութեան նիւթական եւ բարոյական զոհողութեանց չափը, մեր ազգապահպանման այս ամենակարեւոր ազդակներէն մէկուն՝ Հայոց եկեղեցւոյ՝ բարեկարգութեան եւ յարատեւութեան համար։

Մեր հակառակորդներու համար հաճելի չէ այս կարգի խնդիրներուն մօտենալ առարկայօրէն։ Վասնզի, այս ձեւի քննութիւններով, Հայ. Եկեղեցւոյ թշնամիի դերին մէջ երեւան պիտի գայ ոչ թէ Դաշնակցութիւնը, այլ այն իսկական քանդիչ ուժը, որու արեւմը կ'երգնուն այսօր մեր «եկեղեցասէր» հերոսները ։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Այնճարի տասնամեակը

ԱՅՆՃԱՐ (Լիբանան) — Շուտով կը լրանայ հերոսական Ճէպէլ Մուսային պարտադրուած բռնագաղթեալ արտագաղթի տասնամեակը։

Հեռաւոր ու պաշտելի Ճէպէլ Մուսայի՝ երբեմնի չէնշող, սա այժմ ամայի, ուր կասկամները միայն կը վայեն, հայաբնակ վեց գիւղերու չարաչուք արտագաղթը սկսաւ 1939 Յուլիս 17ին եւ վերջ գտաւ 23ի կէս գիշերին։ Վեց օրուան մէջ դատարկուեցաւ մեր ծննդավայր — հայրենիքը, զրկուեցաւ իր դարաւոր բնակիչներէն, զոհ դառնալով քաղաքական խաղերու։

Օրերով ու շաբաթներով, կիզիչ արեւուն տակ, կայանէ կայան փոխադրուելով, 1939 սեպտեմբեր 14ին վերջապէս հասանք մեր վերջին կայանը՝ մեր այժմու բնակավայրը, ուր կ'ապրինք տասը տարիէ ի վեր։

Այնճար զուտ հայաբնակ գիւղաքաղաք մըն է, բաղկացած միմիայն Ճէպէլ Մուսայի վեց գիւղերու հայ բնակչութենէն։ Առժամաբար հոս փոխադրուած են նաեւ իրենց հայրենիքէն զրկուած Պաղեստինցի արաբ գաղթականներ։

Այնճար կը գտնուի Պէքաայի ընդարձակ դաշտի, Լիբանանի շտեմարանի, հարաւային կողմը, Սուրիոյ, եւ Լիբանանի ճիշդ սահմանագծին վրայ, Պէյրութն ու Դամասկոսը իրար միացնող խճուղիէն քանի մը րոպէ հեռու։ Գիւղաքաղաքի երկայնքն է 18 քիլոմեթր եւ լայնքը 6 քիլոմեթր կը բաղկանայ 1604 տուներէ։ Տուները մէակական սենեակ են միայն, որոնք թէ ննջասենեակի, թէ ճաշասենեակի, թէ խոհանոցի եւ թէ հիւրանոցի դերերը կը կատարեն։ Իսկ բարձրութիւնն է ծովու մակերեսէն 912 մեթր։ Բաղդատելով նախկին տարիներու հետ, այստարի ձմեռը շատ խիստ եղաւ, մեծ վնասներ պատճառելով ցանքերուն։ 14 անգամ ձիւն տեղաց։

Այնճարն ունի առատ ջուր, կլիման առողջարար է։ Մալարիան կարծես բոլորովին չքացած է, հարիւրաւոր կեանքեր գերեզման առաջնորդելէ վերջ։ Այժմ ժողովուրդի առողջական վիճակը գոհացուցիչ է։ Երբեմնի դալկահար դէմքերը, այսօր վարդագոյնի փոխուած են, կեանքի պայմաններուն զուգընթաց ։

Նոր կազմուած վիճակագրութեան մը համաձայն, գիւղաքաղաքիս այժմու բնակչութեան ընդհանուր թիւն է 3227 հոգի, բաղկացած 587 ընտանիքներէ հաշուելով նաեւ այն ընտանիքները, որոնք առժամաբար Պէյրութ եւ այլուր կը բնակին։ Երկու կարաւանով կատարուած ներգաղթէն առաջ բնակչութեան ընդհ. գումարն էր 4756 հոգի։

Հայկական այս բոյնն ալ քանդել կամեցող ոգոմելիները՝ չկրցան հասնիլ իրենց նպատակին։

Շրջանիս քաղաքապետութեան նախագահն է ընկեր Յարէթ Աբրահամեան, որ իր պաշտօնին տէրն է, ժողովուրդէն սիրուած ։

Երեք յարանուանութիւններն ալ ունին իրենց առանձին եկեղեցիները, Հայաստանեայց, Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական ։ Հայաստանեայց Մայր Եկեղեցւոյ զաւակները բացարձակ մեծամասնութիւն կը կազմեն. եկեղեցի չունինք։ Նախկին շրջանին, երբ նոր էինք հաստատուած հոս, եկեղեցական արարողութիւնները կը կատարուէին Վրան - եկեղեցիին մէջ։ Յետոյ, երբ կառուցուեցաւ Մուսա Լերան Հայ Ազգ. «Յառաջ» վարժարանի գեղեցիկ շէնքը որ տիրական դիրքով կ'իշխէ գրեթէ բովանդակ Այնճարի վրայ եւ որուն կառուցումը կը պարտինք Փարիզի մեր սիրելի «Յառաջ» օրաթերթին, եկեղեցին ալ փոխադրեցինք հոն։ Այժմ նոյն շէնքը թէ դպրոցի եւ թէ եկեղեցիի կրկնակ դերը կը կատարէ, գոհացում տալով մեր մտային եւ հոգեկան բոլոր պահանջներուն։ Հոգեւոր հովիւներն են Մարկոս քհնյ. Երէցեան եւ Վահան քհնյ. Քէնտիրճեան ; Իսկ Մովսէս քհնյ. Շրիգեան, քանի մը տարիէ ի վեր, իբրեւ հոգեւոր հովիւ կը պաշտօնավարէ Քեսապի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ։ Միւս երկու «հայրենասէր» քահանաները մեկնեցան Խորհ. Հայաստան, որոնցմէ մէկն ալ մօրուքը վրայ տուած է հոն, Յարութեան տօնին յաջորդող Մեռելոցի օրը՝ մեռելներուն վրայ հոգեհանգստեան Աւետարան կարդացած ըլլալուն համար։

Ունինք 7 հոգիէ բաղկացեալ Խաղ. Խորհուրդ մը ։

Մուսա Լերան Հայ Ազգ. «Յառաջ» վարժարանը կրթական այս տարեշրջանի վերջաւորութեան, կը բոլորէ իր հիմնադրութեան տասնամեակը։ Այս նուիրական յարկը, իբրեւ լոյսի եւ գիտութեան շտեմարան, կրցած է տալ հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտութեան հայեցի դաստիարակութիւն ; գոհացում տալով անոնց լոյսի եւ ուսումի ծարաւի հոգիներուն ։

Անցնող տասնամեակի ընթացքին, ան կրցած է իր գոյութիւնը պահել, հակառակ սաստկացած նիւթական ծանր կացութեան։ Որովհետեւ չունի հաստատուն եկամուտ, ինքնաբաւ դառնալու համար։ Ցարդ ապրած է, կ'ապրի ու պիտի ապրի իր ջերմեռանդօրէն գուրգուրացող միութիւններու, հաստատութիւններու, բարեսէր ազգայիններու եւ անհատներու՝ նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւններով, ինչպէս նաեւ մեր ժողովուրդի ըրած ու ընելիք զոհողութիւններով, որ կը կատարուին ամէն մարզի մէջ, այս կրթական թոնիրը միշտ վառ պահելու համար ։

Վարժարանը 7դասեան է։ Կ'ուսուցուին 4 լեզուներ, հայերէն, Ֆրանսերէն, արաբերէն և անգլերէն ։ Կ'աւանդուին Հայոց պատմութիւն, Ընդհ. Ազգաց պատմութիւն, կրօնագիտութիւն, աշխարհագրութիւն, գիտութիւն, թուաբանութիւն, եկեղեցական պատմութիւն, երգեցողութիւն եւն.։ Երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 176։ Երկսեռ պաշտօնէութիւնը կը բաղկանայ 10 հոգիէ, 8 ուսուցիչ եւ 2 ուսուցչուհի։ Արաբերէնի համար պետական ուսուցիչ չունինք։ Այդ զգալի պակասը անձնուիրաբար կը լրացնէ Պ. Ժորժ Սապահը, պաղեստինցի քրիստոնեայ մը որ ամուսնացած է Ճէպէլ Մուսացի աղջկան մը հետ։ Պ. Ժորժը՝ Նաֆայի անգլ. դրամատան գլխաւոր պաշտօնեաներէն մին եղած է։ Ամիսներէ ի վեր ձրիաբար կը ծառայէ վարժարանին, արաբերէն լեզուն ուսուցանելու համար՝ մեր պզտիկներուն։ Ժողովուրդ եւ աշակերտութիւն գոհ են։

Իսկ անգլերէն լեզուն ալ ձրիաբար կը դասաւանդէ Պ. Անդրանիկ Քէնտիրճեան, բնիկ Ճէպէլ Մուսացի, որ միեւնոյն ատեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական առաջնորդ — մարզիչն է։ Բոլորն ալ գոհ են իրմէ ։ Անգլերէն կ'աւանդուի 4րդ դասարանէն 7րդ։

Վարժարանի հոգաբարձութիւնը կազմուած է ձեռնհաս ընկերներէ։ Իր կարելին կ'ընէ վարժարանի վարկը միշտ բարձր պահելու համար։

Դպրոցներ ունին նաեւ հայ կաթոլիկներն ու հայ Աւետարանականները։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. «Յառաջ» Պատան. միութեան, եւ Օ. Խաչի մասնաճիւղի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Արիներու, Արծուիկներու եւ Թաղ. Խորհրդի ժողովները տեղի կ'ունենան Ազգ. «Յառաջ» վարժարանին մէջ։ Այնպէս որ, գրեթէ շարունակ ժողով կը գումարուի հոն։ Այնճարի լուսաւոր փարոսն է ան. կարծես թէ տեսակ մը ուխտատեղի դարձած է, թէ մեր ժողովուրդին եւ թէ դուրսէն եկող այցելուներուն համար ։

Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

ԶԸՐՉԻԼ 25 սթեռլին նուիրեց այն հանգանակութեան առթիւ որ բացուած է Լոնտոնի մէջ, անգլիացի փաստաբան մը վարձելու եւ գերման մարէշալ Մանշթայնը պաշտպանելու համար։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ խորհուրդ մը պիտի կազմուի մօտերս Սթրազպուրկի մէջ, եւրոպական երկիրներու խորհրդարաններու պատուիրակութիւններէն։ Այդ կազմակերպութեան մէջ մտնելու համար Թուրքիա եւ Յունաստան դիմում կատարած ըլլալով, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը քննեն այս խնդիրը ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, առաջնորդ Կարապետ արք. Մազլումեան Յունիս 19ին քահանայ ձեռնադրած է երկու ընծայացուներ, Պ. Արմենակ Տէր Յակոբեան, կոչերով Տէր Մեսրոպ, եւ Պ. Համօ Մեհրապեան, (Տէր Շաւարշ)։

Արմենակ Տէր Յակոբեան, եղբայրը ծանօթ հրապարակագիր եւ տպարանատէր Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի, տարիներով աշխատակից Պոլսահայ եւ յունահայ մամուլին, ուսուցչութեամբ կը զբաղէր Աթէնք հաստատուելէ ի վեր։ Այժմ ալ իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ այդ։ Իր քահանայութեան կնքահայրութիւնը ստանձնած է Բարեգործականի Աթէնքի վարչութիւնը։ Երկրորդ նորընծան, Շաւարշ քահանայ Մեհրապեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սանն է, եռանդուն երիտասարդ մը, որ բանաստեղծութիւններ ալ գրած է։ Երկու նորընծաները իրենց անդրանիկ պատարագը պիտի մատուցանեն Վարդավառի կիրակին։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՌՍԸ.— Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել տեղապահական հարցի մասին, որ կատարեալ թնճուկի մը վերածուած է։ Ամէն օր միջադէպ մը կը ծագի Արսլանեան արք.ի շուրջ, որուն հրաժարումը պահանջած են ոչ միայն Ազգ. վարչութիւնը, այլեւ զանազան Միութիւններ եւ ծանօթ անձեր։ Հին վաստակաւոր մը, հիմնադիր Ս. Թարգմանչաց վարժարանի, բաց նամակ մը հրատարակած է տեղապահին դէմ, ուր կ'ըսէ.— «Ա՛լ հեռացիր մեզմէ, չենք ուզեր անունդ լսել, չենք ուզեր երեսդ տեսնել»...

«Մարմարա» (7 Յուլիս) կը գրէ թէ էջմիածինէն նոր հեռագիր մը եկած է որով կաթողիկոսը մանրամասն հաշիւ եւ տեղեկութիւններ կը պահանջէ։ Բայց տեղապահը ժողովուրդէն կը պահէ հայրապետական հրահանգները։

ԹԷՀՐԱՆԻ Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութիւնը 80 տարուան անցեալ ունի եւ ներկայիս իր ծաւալուն ու բեղուն գործունէութեամբ տեղւոյն հասարակական կեանքի նեցուկներէն մէկը կը հանդիսանայ։ Այդ ընկերութիւնը կազմուած է 1905ին, հայկական դպրոցի տեսուչ, կրթական գործիչ Լեւոն Բաբայեանի նախաձեռնութեամբ եւ վաստակաւոր ուսուցիչ Խաչատրեանի եւ հասարակական գործիչ Օր. Հեղինէ Մեծբայեանի ջանքերով։ Ընկերութիւնը շարունակած է իր գործունէութիւնը մինչեւ 1921 երբ տնտեսական ծանր տագնապի հետեւանքով լուծուեցաւ։ Վերակազմուեցաւ 1930ին «Ալիք»ի արտօնատէր՝ Տոքթ. Վարդան Յովհաննէսեանի ջանքերով։

Ընկերութիւնը, որ սկիզբը առաւելաբար նուիրուած էր տեղւոյն ազգ. դպրոցին նիւթական աջակցութեան, աւելի ընդլայնելով իր գործունէութիւնը օգնութեան հասաւ բազմաթիւ կարօտեալներու, պանդուխտ գիւղացիներու, գաղթականներու, տարագիրներու եւ որբ մանուկներու։ Անոր շնորհիւ հիմնադրուած է մայրաքաղաքին առաջին մանկապարտէզը։ Ան է որ մասնաւոր ֆոնտ ստեղծած է չքաւոր սաներուն մնունդ, զգեստ, դրենական պիտոյք եւայլ աջակցութիւն հասցնելու համար։ Ան է որ կազմակերպած է գաւառացի զինուորներու եւ պանդուխտ հայրենակիցներու համար Ծննդեան եւ Զատկական տօներուն ընդհանրական ընթրիքի սեղան։ Դպրոցներու փակման առեն իր վրայ վերցուցած է գրադարանի պահպանման գործը։ Իր անդամուհիներու ինքնազարգացման համար կազմակերպած է դասախօսութիւններ եւ գրական գեղարուեստական երեկոներ, պահած է որբեր եւ ներկայիս կը պահէ Նոր Ջուղայի ազգային որբանոցը, աջակցած է Արաքի գիւղական դպրոցներուն, ներգաղթի գործին ինչպէս եւ ներգաղթի պատճառով տուժած գիւղացիներուն։

ՀԱԼԷՊԻ մէջ տասնըհինգ օր ցուցադրուեցաւ գորգ մը, որ արուեստի հրաշալիք մըն է։

Մալճեանները Նոր Գիւղի մէջ ցուցադրած են 2.75×2.25 մեթր մեծութեամբ գորգ մը, որ կը ներկայացնէ Տրդատ Գ.ի եւ Հռիփսիմէ Կոյսին տեսակցութիւնը։ Գոյներու եւ գիծերու մեծ համաչափութիւն եւ արտայայտութեան մեծ բնականութիւն ունի, կարծես նկար մը ըլլար։ Վարդավառ Մալճեան յղացած եւ գծած է գորգին մօտէլը, որու համար տրամադրած է մէկ տարի։ Իսկ գորգը հիւսած է մայրը Մարիամ Մալճեան, իր աղջկան Օր. Սրբուհիի հետ։ Անոնք տարի մը աշխատած են, արտադրելու համար այս գլուխ գործոցը։ Մարաշցի այս ընտանիքին ընտանեկան արհեստն է գորգագործութիւնը, «պիտի չծախեմ, այլ երազուած օր մը զայն պիտի նուիրեմ Հայաստանի Թանգարանին» ըսած է Պ. Մալճեան։

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ՇԱՂԿՈՑԸ

ՍԷՎՐԱՆ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի 10 Յուլիս, Livry, Hôtel de Franceի սրահին մէջ։

Հանդէսը բացուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով զոր երգեցին աշակերտները, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի։ Գեղարուեստական բաժնին՝ մեծ յաջողութեամբ երգուեցան՝ «Լուսին չկար», «Ահա ելաւ լուսինն արծաթ», «Հայ եղբայրներ», «Սարերի վրով գնաց», «Ամպի տակից», «Զ. չում է զանգը», «Հայ աղջիկը» խմբերգները, բուռն ծափերու մէջ։ Արտասանեցին աշակերտներէն՝ Էլիզա եւ Անի Գապիկեան քոյրեր, Նշ. Աչըգեան, Մելինէ Եմէնիճեան, Եդ. Խլոյեան, Անահիտ Շահինեան, իսկ փոքրերէն Ժ. Կիւլեան, Ժ. Գալպալեան, Ս. Խլոյեան։

Դադարէն վերջ ներկայացուեցաւ նշանաւոր «հու-հու»ն, խիստ ծիծաղաշարժ «Ձեռնոցը» (երգախօսութիւն), Ազատուհի Խլոյեան (ուսուցչուհի) Ն. Աչըգեանի, Ե. Խլոյեան.ի, «Շաքանակի որդ»ին Ժ. Կիւլեանի մասնակցութեամբ։

Համով հոտով «Դդումի վաճառականը», Կ. Մանուկեան (պանդոկապետ), Եդ. Եսայեան (սիրող դերասան), Թովմ. Կատայեան՝ (Դդումի վաճառականը) — արկածով թեւը կոտրած ըլլալուն հակառակ մեծ եռանդով կատարեց իր դերը,— եւ Օհան Աչըգեան (ոստիկան)։ Երգուեցան «Արեւը կայնէ կէս օր» եւ «Ծիրանի ծառի տակին» մեծ յաջողութեամբ։ Աշակերտուհիները պարեցին Հայաստանեան պարեր, «Հօյ Նազան իմ» եւ ուրիշներ, որոնք կրկնուեցան։

Էլիզա Գապիկեան՝ Կապոյտ Խաչի դպրոցին չորս տարուան հայերէնի դասընթացքին հաստատման առթիւ՝ երախտագիտական ուղերձ մը կարդաց ի դիմաց իր ընկեր ընկերուհիներուն, ուղղուած՝ Սէվրանի Կ. Խաչուհիներուն եւ իրենց ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի։ Այս առթիւ աշակերտները գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեցին։ Եւ ուսուցչուհին շնորհակալութիւն յայտնելով, յիշեցուց թէ չորս տարի առաջ բոլոր աշակերտները Ֆրանսերէն կը գրէին իրենց դերերը, մինչդեռ հիմա, հայերէն կը կարդան եւ հայերէն կը գրեն։ Խնդրեց մայրերէն կատարել ազգապահպանման իրենց նուիրական պարտականութիւնը, շատ մօտէն հսկելով իրենց հոգեհատորներուն վրայ։

Այս տարի, փոխան մրցանակի, ուսուցչուհին հանդիսականներուն ծափահարել տուաւ բոլոր արժանաւոր աշակերտները ի մէջ այլոց, Պուրժէէն մինչեւ Սէվրան հինգշաբթիի գիշերային դասընթացքներուն հետեւող Կիրակոսեան քոյրերը որոնք հինգ ամսուան մէջ, իրենց երկու եղբայրներուն հետ, հայերէն գրել – կարդալ սորված են եռանդագին։

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ սկսան եւրոպական պարերը, ընտիր նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր։

Ներկայ մը

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՇԱՂԿՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՊՈՒՏՕ, 12 Յուլիս (յապաղած).— Սիրելի «Յառաջ», անցեալ կիրակի Սընօնի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահին մէջ Ս. Սահակ Մեսրոպի ինչպէս նաեւ Ա. Ահարոնեանի, Կոմիտաս վարդապետի եւ ուրիշ անմահներու ոգիները կը խայտային, ի տես մեր մատղաշ մանուկներու ճլվլումին։

Քոյր Խաչուհիները կազմակերպած էին իրենց դպրոցի ամավերջի հանդէսը, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի։ Տեղական մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Տօնէրեան շեշտեց կրթական գործին արժէքը։ Եւ ահա խումբով եւ առանձին առանձին բեմ կուգան խմբերգելու արտասանելու, նուագելու, մեներգելու տրամախօսելու եւ զուգերգելու երկ-ձայնով։ Ծնողները կը հետեւէին իրենց զաւակներու հայերէն թոթովանքներուն։

Ուսուցչուհի Օր. Շ. Քէնտէրեան որ շաբաթներով աշխատած էր, հոգ տանելով աշակերտ – աշակերտուհիներուն արտասանութեանց եւ տրամախօսութեանց, ինչպէս եւ երաժշտական բաժնի ղեկավարութեամբ։

Հանդէսը անցաւ շատ յաջող։ «Ծաղիկներու պարը» Նուարդէն՝ չափահաս աշակերտուհիներով, (9 հոգի) եւ դպրոցի ամենափոքրիկները (8 հոգի) հայկական տարազով «Նորից նոր մածունի կերանք», հայկական պարերը այնքան խանդավառութիւն ստեղծեցին որ ներկաներու պահանջին վրայ կրկնուեցան։

Պարերու դժուար բաժինը սորվեցուցած էին Խաչուհի Տիկիններ Սիրան Հալաճեան եւ Ն. Տօնէրեան։ Մասնաճիւղին քարտուղարուհին Տիկ. Կարապետեան գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Օր. Շ. Քէնտէրեանի եւ ներկաներն ալ ջերմապէս գնահատեցին անոր մէկ տարուան աշխատանքը։ Բոլորն ալ առատաձեռնութեամբ մասնակցեցան ի նպաստ դպրոցի սարքուած աճուրդին (ափսէ մը խմիչքի սպասներով), եւ կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 10.300 Ֆր.։ Շահեցաւ Նոր Սերունդէն Պ. Հալաճեան։— Զալկարացի

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ՇԱՒՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ը.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քիչ յետոյ Լեւոնիկի միտքն ինկան զարձեալ իր հօրը ամրոցը, հայրենի խնճոյքներն ու ուրախութիւնները։ Ինչպէս կ'ուզէր թռչիլ այնտեղ, ինչպէս կ'ուզէր գոնէ մէկ վայրկեան հոն ըլլալ եւ քաշել ականջները իր եղբօրորդիին՝ չարաճճի Պօղոսին, որ միշտ կը կենար իր աջեւ եւ նետը ձեռքը կը կանչէր «հօրեղբայր, ի՞նչ կը նուիրես ինծի, եթէ նետով զարնեմ այս նշանը»։

Համբոյր մը, կը պատասխանէր հօրեղբայրը։ Եւ յիրաւի՝ չարաճճի Պօղոսը կը զարնէր նշանը, եւ իր վարդագոյն այտերը մօտեցնելով կ'ըսէր. դեհ, հօրեղբայր, նշանը զարկի, համբուրէ. միայն թէ ինծի համար ալ սուր մը գնէ. ես ալ կ'ուզեմ մէջքս սուր կրել, ինչպէս պապս ու դուն կը կրէք»։

Եւ Լեւոնիկ, տարուած այս յուշերէն, չէր զգար որ թէեւ աչքերը բաց, առկայծ իր միտքը հեռզհետէ կը քնանայ, հետզհետէ կը կորսնցնէ իր արթնութիւնը եւ կոպերը կամաց կամաց կը ծանրանան։

— Ախ, Եսթերս... Եսթերս... որքան առեն կայ որ չեմ տեսեր զինքը, խորհեցաւ զարձեալ Լեւոնիկ։ Զգաց թէ ինչպէս աչքերը փակուեցան, եւ մէկ րոպէի մէջ ամէն բան թռաւ իր մտքէն։

Ուղեղը դադրեցաւ գործելէ, ու խաղաղ, անվրդով՝ ինքը պառեց զինքը։

Լեւոնիկ չիմացաւ նոյնիսկ, թէ ինչպէս դրսէն լսուեցան զգուշաւոր քայլերու ձայներ, թէ ինչպէս դուռը բացուեցաւ եւ մարդ մը, սուրը հանած, կեցաւ իր գլխուն վերեւ։

Մարդասպանը, անոր գլխուն վերեւ կեցած, սուրը կը ճօճէր ու կը մտածէր, «սպաննել զայն թէ ոչ»։ Այդ չէր իր նպատակը։ Լեւոնիկին կեանքը պէտք չէր իրեն. աւելի թանկագին կեանք մը պէտք էր իրեն։ Վերջ պիտի դնէր Գագիկ իշխանի կեանքին, որպէսզի ստանար Վեստ Սարգիսին սուղ գինով ձեռք բերած ոսկիները։ Եւ մարդասպանը վճռեց նախ պահապանը սպաննել, յետոյ անոր տէրը։ Սուրը բարձրացուց եւ ուզեց մխել Լեւոնիկին կուրծքը, երբ անորոշ ու խուլ շշուկ մը լսեց դուրսէն։

Մարդասպանը կանգ առաւ, եւ նայեցաւ դրան կողմը, ուրկէ դանդաղ, զգուշաւոր քայլերով մէկը կը մօտենար։

Այդ միջոցին Լեւոնիկ աչքերը բացաւ, եւ տեսաւ մարդասպանին մերկ սուրը։ Իսկոյն վեր թռաւ տեղէն, ու երկուքին միջեւ սկսաւ կռիւը։

— Էհէ, լաւ ժամանակ գտար Լեւոնիկն սպաննելու, անձնատուր եղիր, եթէ ոչ կտոր կտոր կ'ընեմ քեզ։

Մարդասպանը սուրի հարուածով վիրաւորեց Լեւոնիկին ուսը։ Խեղճ տղան ցաւէն կսկծաց. բայց աւելի զայրացաւ, երբ տեսաւ որ դուռը բանալով ուրիշ չարագործ մըն ալ ներս մտաւ, եւ յարձակեցաւ իր վրայ։

— Ահ, անիծեալներ, դուք երկուքնի՞դ էք թէ կան ուրիշներ ալ։ Միթէ դուք չէ՞ք գիտեր որ Լեւոնիկին համար տասն ալ քիչ է։

Կռիւը երկար չտեւեց։ Չարագործներէն մէկը շուտով գետին տապալեցաւ, իսկ միւսը՝ զայն տեսնելով խոյս տուաւ եւ անյայտացաւ մութին մէջ։

Այդ միջոցին պատանի Գագիկը դուրս եկաւ իր սենեակէն եւ, տեսնելով վիրաւոր չարագործը որ մահուան տագնապի մը մէջ կը հեծէր, գլուխը շարժեց ցաւագինօրէն։

Աղմուկը ինկաւ վանքին մէջ, եւ շուտով ամէն կողմէ ճրագներ վառուեցան։ Փնտռեցին միւս չարագործը, սակայն անոր հետքն անգամ չգտան։ Ո՞ր տեղէն ներս էին եկեր այդ մարդասպանները, եւ ո՞ր տեղէն փախուստ տուաւ անոնցմէ մէկը, առեղծ անյայտ մնաց։ Սակայն երբ նայեցան վիրաւորուածի դէմքին, ստուգեցին։ Վանքին ծառաներէն մէկն էր, Մարկոսը.

— Դաւաճան, կ'ուզէիր տէրդ սպաննե՞լ, գոչեց վանահայրը բարկութենէն դողացող շրթունքներով։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(19)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ զինուորական ատեանը վերջին դէպքերուն առթիւ մահուան դատապարտեց 12 հոգի։ Ուրիշ 53 ամբաստանեալներ դատապարտուեցան 3 տարիէն մինչեւ ցկեանս բանտարկութեան։ Աւելի քան հազար հոգի ձերբակալուած էին իբրեւ անդամ Փաշական կազմակերպութեան մը, որուն պետը, Անթուան Սաատէ, Յուլիս 7ին ձերբակալուելով, 24 ժամուան մէջ դատուեցաւ եւ գնդակահարուեցաւ։ Իր փոխանորդը, Ասատիւլ Մեսիհ, չէ ձերբակալուած տակաւին։ Դատապարտեալները ամբաստանուած էին թէ յարձակում գործած են հինգ ոստիկանական պահականոցներու վրայ, զէնք եւ ռազմամթերք յափշտակելու համար։

ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ, Ժաք Տէգուպրի, որ պատճառ եղած էր Դիմադրական ճակատի 116 ռազմիկներու մահուան եւ որ կը դատուէր ատենէ մը ի վեր, առջի օր թունաւորեց ինքզինքը, բանտին մէջ, բայց կարելի եղաւ փրկել։ Երկու նամակներ ձգած էր, որոնց մէջ կ՚ըսէր թէ «կը մնայ Նացի (հիթլէրական) եւ այլեւս չուզեր ներկայ ըլլալ դատական խեղկատակութեան»։

ԱՆԳԼԻՈՅ գանձային նախարարութիւնը պիտի վարէ վարչապետը, արտաքին նախարարը, Պեւին ալ հիւանդացած ըլլալով։ — Լոնտոնի նաւահանգստի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Աւելի քան 6000 զինուորներ կը բանին քարափին վրայ, նաւերը պարպելու համար։ Ի հարկին պիտի կրկնապատկուի այս թիւը։ Բանւորներուն թիւն է 15.340։ Կը կարծուի թէ ի վերջոյ տեղի պիտի տան։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ կարգ մը գործարաններ փակուած են եւ բազմաթիւ բանուորներ պիտի արձակուին։ Այս վերջիններէն 300 հոգի առջի օր ցոյց մը կատարեցին Լըվալուայի գործարանին առջեւ։ Հինգ ոստիկաններ թեթեւապէս վիրաւորուեցան եւ հինգ ցուցարարներ ձերբակալուեցան։ Երկու հարիւր բանուորներ ալ Պիյանքուրի մէջ հաւաքուած էին, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց առանց միջադէպի։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները, որոնք իրենց արշաւը ընդհատած էին իբրեւ հետեւանք ողողումներու, երկուշաբթի օր վերսկսան ընդհանուր յարձակողականը, Հարաւ. Չինաստանի մէջ։ Արդէն գրաւած են բազմաթիւ կարեւոր վայրեր։

ԱԹԷՆՔԻ ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ յաջողած է խորտակել ահաբեկչական կազմակերպութիւն մը, որուն վարիչն էր 35 տարեկան կին մը, Մարիա Նիկոլէթու։ Իրեն հետ ձերբակալուեցան 24 հոգի։ Մարիայի ընտանիքին բոլոր անդամները մոլեռանդ համայնավարներ են։ Երբ ոստիկանները տուն մտան, իր մայրը փորձեց կլլել կարգ մը վտանգաւոր թուղթեր։ Քոչանիայի զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց 19 համայնավարներ։

800 ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐ ցոյց մը կատարեցին Թէլ Ավիվի (Իսրայէլ) փողոցներուն մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ) — Սթերլին 1097 (950), տոլար 330.50 (343), զուից. ֆրանք 83.05 (84.50)։ Նափոլէոն 4050, զուից. ոսկի 3700, սթերլին 4510, տոլար (20) 18.400, ձոյլ ոսկի 563.000 Ֆր.։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախարարներէն վեցը Մոսկուա գացին, ինչ որ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական շրջաններու մէջ։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ բանակցութիւնները վերսկսան արաբական չորս պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ, երեք շաբթուան ընդհատումէ մը վերջ։ Յոյս կայ որ վերջնական եզրի մը յանգին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ 16րդ հանգրուանը երկուշաբթի հասաւ Պրիանսոն, ինչպէս կը նախատեսուէր արդէն։ Իտալացիները առաջին տեղերը գրաւեցին եւ Ռոպիկ չկրցաւ արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը։ Առաջին հանդիսացաւ Ճինօ Պարթալի, որ անցեալ տարի արդէն յաղթական հասած էր Փարիզ, երկրորդ նորէն իտալացի Քոփի։ Պարթալի Քանէն Պրիանսոն 274 քիլոմեթր կտրեց 10 ժամ 25 վայրկեանէն եւ Մանեիի կռնակէն առաւ դեղին շապիկը զոր կրնայ պահել մինչեւ Փարիզ, նկատելով որ ամէնէն տաժանելի հանգրուանն էր երկուշաբթի օրուանը։

Մ. Մառութեանի
վերջին ներկայացումները

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սինէմա - թատրոն Ալքազարի մէջ (Cours Belsunce) Յուլիս 23ին շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ

ՕԹԵԼԼՕն

ԼԻՈՆ, թատրոն Հօրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕն

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մառութեանի եւ Շանթ թատերախումբին։

ԽԱՆԱՍՈՐԱՅ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոն տէ Շէրիւի Անդրանիկ խումբի։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Փոն տը Շէրիւի «Ա լա Փլէն» գեղածիծաղ անտառին մէջ։

Փոխադրութիւնը Տօֆինէ ընկ. Օթօքարով, որ նոյն առաւօտ ժամը 10ին կը մեկնի Փլ. Կիշառէն, երթ ու դարձի համար գին 100 ֆրանք։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՄԱՌՆԱՅՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 30 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս Horizon Plageի բացօթեայ հաստատութեան մէջ։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր Բ. տարեդարձը, հովանաւորութեամբ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան եւ «Ծաժակ»ի խումբին։ Կը բանախօսէ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ

Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐ»ը եւ 1948ի ողոմպիականին շարժանկարը։ Իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Bld. Oddoի Նոր Սերունդի նուագախումբը։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ժողովրդապետութիւնը կը յայտարարէ թէ Նոր Հոգաբարձութիւնը կազմուած է հետեւեալ անձնաւորութիւններէն.— Գ. Գ. Է. Մալոյեան՝ ատենապետ, Ա. Գոնճիանօ՝ ատենադպիր, Գ. Սիհայի՝ գանձապահ, Յ. Բօսպիյիքեան, Ա. Օրհնեալ, Ա. Գնդունի, Վ. Տալեան խորհրդականներ։

ՉԲՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը պտոյտ մը կազմակերպած է դէպի Էքս լէ Պէն սանուհիներուն համար, մասնաւոր օթաքարով։

Այս կիրակի, մեկնում առտուան ժամը 5ին, վերադարձը՝ երեկոյեան ժամը 10ին։ Կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականները։ Փափաքողները դիմեն ընկեր Ուզունեանի, արձանագրուելու համար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Գ. Ս. Պալանեան որ 1946ին Լիոնի մէջ Գ. Զօպանճիքեանի սպանութեան առթիւ ամբաստանուած էր, եւ հակառակ իր անմեղութեան 25 ամիս բանտարկուելէ վերջ անպարտ արձակուած իր վարպետին Գ. Սեդրակ Նազարեանի եւ ճարտարանապետ Յարութիւն Մինասեանի վկայութիւններով, կուգայ հրապարակով իր շնորհակալութիւնները յայտնել, յիշեալ հայրենակիցներուն եւ բոլոր անոնց որոնք համակրական արտայայտութիւններ ունեցան իր բանտարկութեան եւ հիւանդութեան ընթացքին։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dunesme - (13)
La Gérant : A. MEKCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8.30ին ընկեր Յարութիւն Գօյաճեանի բնակարանը։ Կը խօսի ընկեր Ս. ԳԻԼԱԼԻ նիւթ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը որպէս դասական տիպար իւրաքանչիւր դաշնակցականի համար»։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլ. Օտեօյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Օդափոխութեան գացող մեր ընթերցողները, որոնք ձեռքէ կը գնէին «Յառաջ»ը, կրնան ամսական 200 ֆրանքով բաժանորդագրուիլ կանխիկ, եւ ստանալ թերթը իրենց արձակուրդի ընթացքին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Շ. Միսաքեանի եւ ընտանիքին իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ի. ՄԻՍԱՔԵԱՆի մահուան առթիւ եւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։

★ Նոյն առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան հազար Ֆր. կը տրամադրեն Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Գ. Գասպարեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Էլիզ Քէօսէեանի, Օր. Զապէլ Քէօսէեանի, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Գ. Տուտի Փափազեանի, Տէր եւ Տիկին Յ. Փափազեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր՝ Տիկին ԱԳԱԳԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին։

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԸ

Ֆրանքեւհայկական Միութիւնը որոշած է կազմակերպել հայկական եւ ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած նոր փառատօն մը, նախագահութեամբ Գ. Louis Marinի, հոկտեմբեր 16, կիրակի յետ միջօրէին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՅՈՒԼԻՍ 31ԻՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան եւ Իշխան խումբերուն։ Chalet Bellevueի մէջ, 117 Ave. Corot, St. Just։

★ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ տարեկան տօնակատարութիւնը ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ, Արդութեան խումբին կողմէ, Յուլիս 31ին։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ.— ԷՔՍ ԼԷՄԻԼԻ դպրոցի տարեվերջի հանդէսը որ 17 Յուլիսին պիտի կատարուէր, յետաձգուած է Յուլիս 31ին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-74 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 21 JUILLET 1949 Հինգշաբթի 21 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5902–Նոր շրջան Թիւ 1313

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ԱՌԱՋ, ՄԷԿ ԵՏ

Ժողովրդական պարի մը եղանակը չէ որ կը յիշեցնենք։ Ոչ ալ բառախաղ մը կը փորձենք։

Պարզապէս նշանախօսք մը, որ կը բխի օրուան պահանջներէն։ Մանաւանդ Հայկական Արտասահմանի ներկայ պայմաններէն։

Ակնարկ մը դէպի ետ, եւ երկու քայլ յառաջ։

Ահա ուղեգիծը բոլոր անոնց որ կը յաւակնին դեր մը կատարել տարագիր բազմութեանց փրկութեան ճամբուն վրայ։

Այս պիտի ըլլայ ձգտումը մանաւորապէս Դաշնակցական երիտասարդութեան, եթէ կ'ուզէ արդարացնել իր կոչումը։

Ակնարկ մը դէպի ետ՝ իբրեւ ներշնչման աղբիւր։ Ջափելով ամեհի փոթորիկներուն եւ պայքարներուն խորութիւնը։ Նիւթ եւ աւիշ քաղելով։

Բայց, առանց տարին կառչելու։ Միշտ զգոյշ՝ անցեալ փառքերով թմրելու, լճանալու, քարանալու փորձութենէն։

Շատ կը մաշի, կը սպառի որեւէ ժառանգութիւն, եթէ յաջորդները չկարենան քայլ մը աւելի յառաջ նետուիլ։ Արժանիք մը, աշխատանք մը աւելի բարդել եղածին վրայ։

Ո՞վ պիտի կրնայ ժխտել թէ՝ ամբողջ հայկական դրամագլուխն է որ կը մաշի, կը ծիւրի օտարութեան մէջ։

Ահա, օրինակ, մտաւոր ուժերը։

Որակին հետ, քանակն ալ պակսեցաւ, — կը պակսի — տարիներու ընթացքին։ Առանց դաստիարակի, սեռի եւ տարիքի խտրութեան։ Եւ բոլոր ճակատներուն վրայ։

Հարեւանցի ակնարկով մը, կրնաք առ նուազն 150 հաշուել մահացածներուն թիւը՝ վերջին պատերազմէն ի վեր։ Արժէքներ, արժանիքներ, որոնք չեղաւ եւ գոյն կուտային հանրային կեանքին։ Գլուխներ՝ որոնք ոչ միայն պաշար ունէին, այլեւ կամք եւ եռանդ՝ վարուցանը շարունակելու։

Եւ դեռ ուրիշ արժէքներ, արժանիքներ, որոնք թէեւ կանգուն են, բայց դատապարտուած՝ ուժասպառ ըլլալու։

Այո, քանակին հետ որակն ալ։

Եւ բնականաբար, երբ կը պակսի ճիգը՝ պաշար ամբարելու յարատեւօրէն։ Անընդհատ հերկելու եւ նորոգելու, նորոգուելու։

Եթէ հարիւրէն գոնէ երկուքը ճիտի պարտք սեպէին լրացնել այս պակասը... Անշուշտ համաձայն իրենց կոչումին եւ յարմարութեանց։

Միայն մեր գաղութին մէջ ո՜րքան կոչեցեալներ։ Ընդունակ՝ զարգանալու։

Կան որ կէս ճամբան մնացած են կամքէ անկախ պատճառներով, — անձնական հոգեր կամ վիշտեր։

Ուրիշներ ալ կը տառապին հաւատքի, խանդավառութեան պակասէն, ինչ որ ի վերջոյ կը յանգի ծուլութեան եւ պարտուողականութեան։

Իսկ հարթիչ գլանը անընդհատ կը բանի, նոյն իսկ իրենց գլխուն վրայ...

Եւ միջակութիւնը թեւատարած կ'իշխէ մեր մտաւոր անդաստանին, ինչպէս քաղաքական ասպարէզին մէջ։

Թերխաշ այլ ամբարտաւան մարդանքներ ամէն ճակատի վրայ։ Ծծալուր կանչեր, ոստոստումներ եւ մնացեալը։

Այս ընթացքով, փոխանակ երկու քայլ յառաջ նետուելու, տասը քայլ ետ գացած կ'ըլլանք։

Տակաւին այսօր ալ, տեսակէտներ կան որ յիսուն տարուան բորբոս կը հոտին։ Եւ կամ օր–պակաս գիտելիքներ են։

Զարմանք կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ ճակատագրական է այս եղբը, տասը ափերու վրայ։

Երէկ այդքան խեղճացած չէին մարդիկ, իրապէս դժոխային պայմաններու տակ։ Անշուշտ անոր համար որ, լրջօրէն կը հաւատային իրենց կոչումին։ Եւ կը տքնէին, զայն արժեցնելու համար։

Այն ատեն ալ իրար կը խաչաձեւէին զանազան հոսանքներ եւ գիտելիքներ։

Այն ատեն ալ, աւտոուն կանուխ արթնցողը թուղթ կը մրոտէր, առանց ալ–ձախ նայելու։

Եւ սակայն, արթուն էին «հաւատացեալները»։

Անոնք ճամբան կը հարթէին տքնաջան աշխատանքով։ Միտք, սիրտ կը մշակէին անվհատ։

Շ.

ՕՐԸՕՐԻՆ

ՑԱՒԸ ԽՈՐՆ Է, ՃԱՐ ՉԿԱՅ

Վաղեմի ընկեր մը՝ Ալժերիայէն, իր զաւկին հետ որ պատանի մըն է տակաւին։

— Հայերէն գիտէ անշուշտ։

— Դժբախտաբար ոչ։ Ատոր համար ալ Փարիզ փոխադրուեցայ, որպէսզի հայերէն սորվի։

— Այստեղ աւելի շուտ կը ձուլուի, քան Ալժերիոյ մէջ, որ արեւելեան երկիր մըն է եւ ամփոփ։

— Մենք ամէն բանէ զրկուած ենք։ Ֆրանսահայ գաղութը բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, ծաղկոցներ, դասընթացքներ ունի։ Ամէն պարագայի մէջ՝ աշխատանք չի պակսիր։ Խնդրեմ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին անգամ ալ ձանձրացէք տղաս։

Բացառիկ պարագայ մը չէ այս։ Ո՜րքան գանգատներ Ալժերիայէն եւ Մարոքէն, — Տղաքը կ'օտարանան, եւ մեր սրտէն արիւն կ'երթայ։

Մինչեւ այսօր ալ չեմ կրցած հասկնալ թէ ինչո՞ւ այսքան անճրկած են Հիւս. Ափրիկէի մեր աղբրտիքը։

Եթէ միայն հայրերն ու մայրերը ձեռք ձեռքի տային, ճամբուն կէսը շատոնց կտրուած կ'ըլլար։

Ի՞նչ օգուտ քահանայ մը տանիլ եւ արարողութիւններ կատարել քանի մը տարին անգամ մը, երբ տունին մէջ անգամ ջուրին տուեր են հայերէնը...

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Հալէպի հայ հասարակութենէն պատուիրակութիւն մը ներկայացած է Սուրիոյ Հանրապետութեան նորընտիր նախագահին՝ մարէշալ Հիւսնի Զայիմի, նախագահութեամբ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի։ Ճէզիրէի շրջանէն ալ պատուիրակութիւն մը ներկայացած է, գլխաւորութեամբ առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. վրդ. Ուրֆալեանի։ Հանրապետութեան նախագահը սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տալով, շնորհակալութիւն յայտնած է։

Երկու պատուիրակութիւնները ներկայացած են նաեւ վարչապետ Մուհսին պէյ Պարազիի, ընկերակցութեամբ Հալէպի եւ Ճէզիրէի նահանգապետներուն։

Այս առթիւ Հալէպի առաջնորդը տեսակցութիւն մը ունեցած է Ճէզիրէի նահանգապետին՝ Ծալիտ Տաղիստանի հետ, Թէլ Պրաքի հայապատկան հողերու մասին։ Շնորհիւ սուրիական իշխանութեանց արդարամտութեան, վերջնապէս ճշդուած են հայապատկան հողերուն սահմանները, ի նպաստ Առաջնորդարանի։ Շուտով պիտի յանձնուի համապատասխան «Թափու»ն (կալուածաթուղթ)։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ զինադադար կնքեցին երէկ եւ իրենց զինուորները պիտի քաշեն նախկին սահմանագլուխները։

ՍԹԵՐԼԻՆԸ 935 ֆրանքի իջաւ սեւ շուկային մէջ (օրինական գինն է 1097)։ Ամէնէն կարեւոր անկումն է այս 1948 Յունիս 4էն ի վեր, երբ կ'արժէր 920 ֆրանք (օրինաւոր գինը՝ 864)։

ՌԸՆՈՅԻ բանուորները ցոյց մը կազմակերպեցին առջի օր, յաւելում պահանջելով։ Կարգ մը բանուորներ ալ ընդհ. տնօրէնին գրասենեակը մտնելով, նեղեցին զայն։

ՌԱՏԻՈՅԻ տուրքը, որ 750 ֆրանք էր, հազար ֆրանք պիտի հաշուեն Սեպտ. 1էն սկսեալ, Ազգ. ժողովին որոշումով։

ԿԱԽԱՂԱՆԻ դատապարտուեցաւ, 13 վայրկեանի մէջ, Անգլիոյ հրէշը, Ճորճ Հէկ, որ կը քնանար պաշտպանողականը կարդացուած ատեն, իսկ երբ վճիռը լսեց՝ կը ժպտէր...

ԲՈՒՌՆ ՀՐԴԵՀ մը ծագեցաւ Ժիրոնտի նահանգին մէջ, տասը քիլոմեթր տարածութեան վրայ։ Պորտոյէն հազիւր զինուորներ ղրկուեցան աղէտին վայրը։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը պիտի սկսի ուրբաթ օր։ Ընդհ. կարծիքն այն է թէ պիտի վաւերացնէ, քանի որ միայն համայնավարները հակառակ են։

Վտանգաւոր է կրճատել Եւրոպայի օգնութիւնը

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը երեքշաբթի օր քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ 70.000 ունկնդիրներու առջեւ, ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը ուղղելով խորհրդարանին։ Ըստ թէ կրճատել Եւրոպայի համար նախատեսուած օգնութիւնը (Մարշըլի ծրագիր), կը նշանակէ վտանգել խաղաղութիւնը, զարկ տալ համայնավարութեան եւ խանգարել ժողովրդավար ազգերու միջեւ հաստատուած համաձայնութիւնը։

— «Մենք պէտք է ուշադրութիւն ընենք որ ազատ ազգերու այնքան դժուարութեամբ շահած վերելքը չվերածուի լճացման եւ յուսահատութեան։ Միայն համայնավարները կրնան օգտուիլ այդպիսի կարճատեսութենէ մը։ Կրճատել վարկերը՝ կը նշանակէ գիտակցաբար վտանգել այն շահերը զորս ապահովեցինք խաղաղութեան եւ ազատութեան համար։ Աղիտալի պիտի ըլլար փոխել մեր քաղաքականութիւնը եւ զոհանալ կիսամիջոցներով»։

Շեշտելէ վերջ թէ ինք միշտ լաւատես եղած է, նախագահը շարունակեց.

— «Համայնավարութիւնը կրնայ առժամեայ յաղթանակներ շահիլ, բայց ի վերջոյ կամ ինքնին պիտի կործանի, եւ կամ պիտի հրաժարի ուրիշ ազգեր ալ իր կարգուսարքին ենթարկելու փորձերէն։ Ամբողջ աշխարհի մէջ միլիոնաւոր ազգեր զրկուած են ազատութենէ։ Կարգ մը ազգերու վարիչները տակաւին կը հաւատան թէ կարելի է աշխարհը կազմակերպել բռնութեամբ։ Անոնք կը փորձեն կործանել ազատ կառավարութիւնները բռնութեամբ եւ դասակարգային պայքարով։ Շատեր կը կարծեն թէ պատերազմը անխուսափելի է միջազգային կազմակերպութեան սկզբունքներուն փարած ազգերու եւ համայնավար դրութեան յարած ազգերու միջեւ։ Այդպէս չէ։ Աշխարհը յոգնած է քաղաքական մոլեռանդութենէն։ Զզուած է այն ստութենէն, քարոզութենէն եւ ջղագար վիճակէն զոր կը ստեղծեն դիկտատուրաները։ Զզուած է չարչարանքի եւ քաղաքական սպանութեան ափարքներէն։ Գտնուած է, տեսնելով որ վախը միակ աղբիւրը կը համարուի քաղաքական հաւատարմութեան։ Մարդիկ կ'ուզեն ապրիլ խաղաղութեամբ, եղբայրակցութեամբ։ Անոնք կ'ուզեն վայելել սա առանձնաշնորհը — մտածել ինչ որ կ'ուզեն եւ սեփական համոզումներ ունենալ։ Այն խաղաղութիւնը զոր կ'ուզենք հաստատել, ոչ մէկ օրուան՝ գործ է, ոչ ալ մէկ ազգի։ Իրական խաղաղութիւնը կրնայ ապահովուիլ միայն բազմաթիւ ժողովուրդներու միացեալ ճիգով, ազգեր որոնք կ'ուզեն զոհողութիւններ ստանձնել, խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը ապահովելու համար։ Աշխարհի ժողովուրդները կը սպասեն որ Մ. Նահանգները գլուխն անցնին խաղաղութեան այդ խաչակրութեան։ Մենք թէեւ սրտով չստանձնեցինք այս պարտականութիւնը, բայց պիտի չընկրկինք»։

Չեխերը կը պատժեն կղերին

Չեխական կառավարութիւնը ազդարարեց հռոմէական կղերին թէ զանգուածային միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, եթէ համարձակին գործադրել Վատիկանի հրամայած բանադրանքը։ «Եթէ կառավարութեան հրամանները չգործադրուին, ոչ միայն անհատ քահանաները, այլ եւ ամբողջ միաբանութիւնը պատասխանատու պիտի համարուի։ Ով որ կը փորձէ գործադրել Վատիկանի բանադրանքը, պիտի համարուի դաւաճան, ոչ միայն ինք անձամբ, այլեւ իր պատկանած միաբանութիւնը»։

Կրթական նախարարութիւնը ժողովի հրաւիրելով 80 քահանաներ եւ քանի մը մայրապետներ, անոնց յայտնեց այս ազդարարութիւնը։ Ժողովը տեւեց 2ուկէս ժամ։ Նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց. — Ազդարարութիւն չէ այս, այլ զեկոյց։

★ Չեխ համայնավար կուսակցութիւնը կը շարունակէ ծանր մեղադրանքներ ուղղել Վատիկանի եւ հռոմ. եպիսկոպոսներուն դէմ։ Կ'ըսէ թէ կաթոլիկները հաղորդակցութեանց ապօրէն ցանցեր ստեղծած են, թէ Փրակայի արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Պերան եւ միւս եպիսկոպոսները կը գործակցին Վատիկանի, «Ձեխերուն եւ Սլովաքներուն ոխերիմ թշնամին որ կը պառակտէ մեր ազգը» եւն.։

(Լուրերու շարունակութիւնը հարդ. Դ. Էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ծանուցագիր մը ուղղեց Հռոմ, Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն։ Կ'ամբաստանէ Իտալիան թէ բռնաբարած է հաշտութեան դաշնագիրը, միանալով Ատլանտեանի դաշինքին։

ԱՐԵՒԱԾԱԳԻ ՁՕՀԵՐԸ

Իմ հարցումին, թէ ի՞նչ եղաւ հայկական հորիզոնից անհետացած անուանի մտաւորականների՝ Բակունցի, Մահարիի, Ալազանի, Թոթովէնցի եւ միւսների ճակատագիրը, Նիւ Եորքի հայ բոլշեւիկ թերթը, իր մէկ աշխատակցի միջոցով, պատասխանում է.—

« Գ. Ս. Վրացեան ձեւանում է միամիտ ու յամառօրէն ուզում է իմանալ Խանջեանների, Մահարիների եւ նրանց ընկերների «անյայտացման» պատճառը։ Բայց այդ պատճառը մեզնից աւելի լաւ գիտէք։ Դուք գիտէք, թէ ինչ կապեր ունեցան նրանք ձեզ կամ թրոցկիականների հետ։ Մեզ ծանօթ չեն դատավարութեան արձանագրութիւնները, բայց համայն աշխարհին յայտարարուեց որ նրանք մեղադրուեցին ոչ թէ իրենց գրական սխալների, այլ պարզ դաւաճանութեան համար։ Նորից ու նորից արծարծել իր մանրամասնութիւններով այդ անցեալի խնդիրը, կարծում եմ ձանձրալի պիտի լինի ընթերցողի համար»։

Հիանալի է, չէ՞. մի քանի տասնեակ առաջնակարգ մտաւորականների «անյայտացումը» «ձանձրանալի» է, բայց իրենք ամէն օր, առանց ձանձրանալու «արծարծում» են մի թշուառ էպիսկոպոսի «անյայտացումը», հակառակ որ իրենց ձեռքերը ներկուած են անհաշիւ եպիսկոպոսների արիւնով...

Ուրեմն, այսպէս. Խանջեաններն ու Մահարիները կապեր են ունեցել մեզ՝ Դաշնակցականների հետ, եւ այդ է պատճառը նրանց «անյայտացման»։ Ստալինի արեւը վկայ, որ մենք այդ կապերի մասին ոչ մէկ լուր չենք ունեցել մինչեւ այժմ։ Կը հաճէի՞ն արդեօք հայ բոլշեւիկները բացատրել թէ այդ ինչ «կապեր» էին, որ Խանջեաններն ու Մահարիները ունեցել են Դաշնակցականների հետ, ե՞րբ, որի՞ հետ եւ ինչի՞ մասին։ Շատ հետաքրքրական է։ Եթէ Խանջեանի պէս ի ծնէ հակադաշնակցականներ, վերջ ի վերջոյ, Դաշնակցութեան են ապաւինել, նշանակում է, իրօք որ, Տանըմարքայի թագաւորութեան մէջ ամէն ինչ նեխած է...

Նիւ Եորքի հայ բոլշեւիկները ասում են, թէ իրենց «ծանօթ չեն դատավարութեան արձանագրութիւնները», նշանակում է Խանջեանների ու Մահարիների դատավարութիւն եղե՞լ է։ Կը հաճէին բացատրել նաեւ, ե՞րբ է եղել այդ դատավարութիւնը, ո՞վ է դատել, ինչի՞ համար եւ ինչ է եղել դատարանի վճիռը... «Համայն աշխարհ», մինչեւ այս խոստովանութիւնը, ոչ մի տեղեկութիւն չի ունեցել այդ մասին։

Ընդհակառակը, «Համայն աշխարհ»ի գիտցածը այն է, որ բնաւ դատավարութիւն տեղի չի ունեցել եւ Խանջեաններն ու Մահարիները «անյայտացել» են չեկայական կարգով, ըստ աւանդական սկզբունքի.—

Ուր կայ Կոմկուս, ուր կայ Չէկա,
Ազատ կեանք էլ, դատ էլ չկայ...

« Համայն աշխարհ » մինչեւ այսօր այն համոզումն ունի, որ մի ոչ գեղեցիկ օր, Խանջեանը հրաւիրուել է Թիֆլիս, « ժողով »ի։ Ժողով եղե՞լ է թէ ոչ, կամ ի՞նչ է տեղի ունեցել ժողովում, յայտնի չէ։ Յայտնի են միայն « Պրաւդա»յին եւ Երեւան քաշուած հեռագիրները, թէ Խանջեանը ինքնասպանութիւն է գործել։ Այսպէս, թէ Խանջեանը հիւանդ է եղել եւ ինքն իրեն սպանել։

Յայտնի է նոյնպէս, որ Խանջեանի դիակը առօք փառօք Երեւան փոխադրուեց, երգ ու նուագով ու կարմիր դրօշակներով։ Եւ Խանջեանը հողին յանձնուեց, իբրեւ հերոս ու նահատակ, որպէսզի քիչ յետոյ յայտարարուի դաւաճան։ Եւ « Համայն աշխարհ» մինչեւ այժմ էլ զարմանումի մէջ է — հերո՞ս ու նահատա՞կ էր Խանջեանը, թէ դաւաճան Յուդա։ Հիմա հայ բոլշեւիկները «դատավարութեան » մասին են խօսում — կարելի չէ՞ « Համայն աշխարհ »ին էլ տեղեկութիւն տալ այդ «արեւածագային » դատավարութեան մասին։

Խանջեանը, վերջապէս, Խանջեան էր —կուսակցական գործիչ. « արեւածագ » տեսած երկրներում կուսակցական գործիչների համար դատ ու դատաստան չկայ. ո՞վ դատեց Լուկաշինին, ո՞վ դատեց Սահակ Տէր Գաբրիէլեանին, ո՞վ դատեց Արսէն Եսայեանին, Դր. Տէր Սիմոնեանին, Ամատունուն, Հ. Կոստանեանին, Դ. Շահվերդեանին, Գ. Մակինցեանին, Ս. Փիրումեանին, Գր. Վարդանեանին եւ բազում բազում ականաւոր բոլշեւիկներին, որոնք բոլորն էլ «անյայտացան» ու կորան։ Եւ դեռ ո՞վ գիտէ քանիները պիտի արժանանան նոյն բախտին, որպէսզի « Արեւ Առաջնորդի» գահը անխախտ մնայ։ Կուսակցական գործիչների կուժը ջրի ճամբին կը կոտրուի, այս է օրէնքը բնական Ստալինի արեւի տակ։ Բայց գրողները, արուեստագէտները, գիտնականները, բոլոր այդ մտքի մշակները — նրա՞նք որ մեղքի համար են «անյայտանում »։

Նիւ Եորքի հայ բոլշեւիկները ասում են թէ Մահարիներն էլ դատուել են, եւ առանց ամաչելու սուտ են խօսում։ Մահարի, Զարենց, Բակունց, Թոթովենց, Զուբար, Ալազան եւ սովետահայ դրականութեան ուրիշ աստղեր չեն դատուել, ինչպէս չեն դատուել եւ Խանջեանն ու բազմաթիւ ուրիշ Խանջեաններ։ Ոչ դատ, ոչ էլ «դատավարութեան արձանագրութիւն» գոյութիւն ունի նրանց մասին։ Զարենցը մեռել է բանտում, իսկ ապաբախտ Մահարիի եւ ընկերների հետքն անգամ յայտնի չէ։

Աւելին. մինչեւ վերջերս, Երեւանից զանազան յօյսերով խարում էին «Համայն աշխարհ »ին թէ Մահարին եւ իր բախտակիցները ողջ են։ Դեռ չէ մոռացուած Էջմիածնի եկեղեցական ժողովից վերադարձած պատգամաւորներից ոմանց բերած « աւետիսը », թէ Երեւանում ինչ որ խորհրդաւոր բարձր հեղինակութիւն վճռական կերպով հաւաստիացրել է թէ Մահարին եւ ընկերները ողջ ու առողջ են եւ շուտով, խորհրդայնացման տարեդարձի առթիւ, ներում պիտի ստանան ու վերադառնան Հայաստան։ Դրանից յետոյ, մի քանի « տարեդարձ » է անցել, բայց « աւետիսը » չիրականացաւ։ Եւ ահա, բոլշեւիկեան թերթը ի լուր աշխարհի յայտարարում է, թէ մինչեւ այժմ ասուածը սուտ է, ու Մահարին եւ միւս գրողները « պարզ դաւաճանութեան համար » «անյայտացան »։ Իսկ ո՞վ չի իմանում թէ բոլշեւիկեան ժարգոնով ինչ է նշանակում՝ «անյայտացում »։ Ստալինեան սահմանադրութիւնից առաջ «լիկուիդացիայի » էին ենթարկում, հիմա՝ պարզապէս « անյայտացնում » են։ Մի Մահարիներին էլ հարցրէք՝ ի՞նչ է տարբերութիւնը « լիկուիդացիա »յի եւ « անյայտացման » միջեւ ...

Սակայն ինչ էլ լինի տարբերութիւնը, այսօր արդէն ամէն ինչ պարզ ու որոշ է. մինչեւ այժմ մենք էինք միայն, որ պնդում էինք, թէ Մահարին եւ միւս գրողները սպանուած են. Թերահաւատ Թովմաները մնում էին կառչած «բարձր հեղինակութեան » հաւաստիացման, իսկ հայ բոլշեւիկները, բնականաբար, Երեւանի ներշնչումով, ոգի ի բուին հերքում էին սպանութեան փաստը։ Հիմա իրենք բոլշեւիկները գալիս են հաստատելու մեր ասածը՝ «անյայտացման» արդարացում ցոյց տալով «դաւաճանութիւնը», առանց յայտնելու, թէ ինչո՞ւմն է եղել այդ դաւաճանութիւնը։ Թերահաւատ Թովմաների ու « Համայն աշխարհ»ի համար էլ կասկածի կամ յոյսի տեղ չի մնում. Մահարիներն ու Ակսէլ Բակունցները բոլշեւիկների իսկ խոստովանութեամբ այլեւս գոյութիւն չունին։ « Անյայտացման » ենթարկուած են « դաւաճան »ի անպատիւ տիտղոսը իրենց յիշատակին կցուած։

Եւ սրան ասում են՝ «արեւածագ » ։ Մի ժողովրդի լաւագոյն զաւակները, որոնք ազգային մշակոյթի փառքն ու պատիւն են կազմում, մի գիշեր վերցւում են հրապարակից, եւ տասնեակ տարիներով ոչ նրանց հարազատները, ոչ էլ ժողովուրդը չեն իմանում, թէ ի՞նչ է պատահել նրանց գլխին. ո՞ղջ են թէ մեռած։ Տարիներով յուզում եւ աղաչանք — ի՞նչ եղաւ նրանց ճակատագիրը — եւ քար լռութիւն, այսպէս կոչուած, երկրի կառավարութեան կողմից։ Մինչեւ որ մի բաց բերան բոլշեւիկ, որ, երեւի, « արեւածագ »ը չէ տեսած սեփական աչքերով, « Համայն աշխարհ»ին յայտնեց ճշմարտութիւնը։

Դժբախտ երկիր, դժբախտ կարգեր, դժբախտ ժողովուրդ ...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Քրտական խնդիրը

ԲՈԼՇԵՒԻԿ – ԴԱՇՆԱԿ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԾՐԱԳԻՐ.— ԵՐԵՒԱՆ՝ ԿԵԴՐՈՆ ՔՐՏԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ.—

Պոլսոյ «Ճումհուրիյէթ»ին մէջ Միրզա Գալա, որ ինքզինքը մասնագէտ կը ցուցնէ Կովկասեան գործերու, հետեւեալ պատմութիւնը տուած է, իբրեւ թէ փաստաթուղթերու վրայ հիմնուած։

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն ետք, Սովետ Ռուսիա, քրտական խնդիր մը յուզեց Իրանի մէջ, եւ վերջերս այս շարժումը տարածել ուզեց Թուրքիոյ եւ Իրաքի վրայ եւ ընդհանրացուց զայն։

Զափազանց կը սխալին անոնք որ նոր բան մը կը նկատեն այս շարժումը։ 1925—29 տարիներուն, Մոսկուայի մէջ հրատարակուեցաւ գործ մը, որ կը կոչուի « Նորագոյն շրջաններու միջազգային քաղաքականութիւնը », Քիլիուչնիքովի եւ Սապանինի կողմէ։ Չիչերին, որ արտաքին կոմիսար էր այն օրերուն, 2 Յունիս 1920ին յուշագիր մը յղեց Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովի նախագահին։ Այդ յուշագրով, Խ. Ռուսիա կը պահանջէր որ թրքական հողերու վրայ հաստատուին Հայաստան մը, Լազիստան մը, արեւմտեան Թրակիա մը եւ Քիւրտիստան մը։ Այս պահանջը ուրիշ բան չէր բայց եթէ Սեվրի դաշնագրին դէմ երկրորդ կաշկանդում մը, այսինքն Մոսկուայի Սեվրը։

Բայց եւ այնպէս Թուրքին պողպատէ ձեռքը պատռեց Սեվրի դաշնագիրը, եւ յետոյ քանդեց այդ դաշնագրով հիմնուած իրաւակարգը, տակնուվրայ ընելով աշխարհակալներու բոլոր ծրագիրները։ Մոսկուա կարծեց թէ ուշ մնացած է Թուրքիոյ բաժանման գործին մէջ, եւ չխորհեցաւ թէ Թուրքը կրնայ հրաշք մը գործել, ուստի արտաքոյ գաղափարը ունեցաւ Անգարայի հաւանութիւնը ստանալու, Նեղուցներու, Միջերկրականի եւ Պասրայի ծոցին վրայ ծաւալելու համար։

Սեվրի դաշնագրին ջնջումով, ինքնին պատմութեան անցաւ մեծ Հայաստանի խնդիրը։ Անոնք որ այս դատին ոգի ի բուին փարած էին, Լօզանէն ետք չհամարձակեցան առանձինն հայկական խնդիր մը յուզել, այլ զայն կապեցին Քրտական խնդրի մը, եւ կամ Քրտական խնդրին մասին խօսելով՝ ուզեցին Հայաստանի հարցը արծարծել։

Ցարական Ռուսիոյ Իսթանպուլի դեսպանատան պաշտօնատարներէն Անտրէ Նիքօլայեւիչ Մանտէլշթամ, 1926ին Փարիզի մէջ հրատարակեց ֆրանսերէն գիրք մը, « Ազգերու Ընկերութիւնը եւ պետութիւնները՝ Հայկական Հարցին հանդէպ » ։

Հեղինակը յայտնի էր որ ծանօթ էր Հայաստանի վերաբերեալ խնդիրներու եւ Հայկական դատին փաստաբանութիւնը ստանձնած էր։ Մանտէլշթամ 1929ին յուշագիր մը տուաւ «Միջազգային պետական իրաւանց Միութեան», ուր Հայկական խնդիրը չէր անջատած Քրտական խնդրէն։ Ան կը բողոքէր Սեվրի դաշնագրին ջնջումին եւ Լօզանի դաշնագրին կնքումին դէմ եւ կ'ըսէր թէ բարբարոսութիւնը այս կերպով կը յաղթանակէր քաղաքակրթութեան դէմ։ Մանտէլշթամ կ'ամբաստանէր մեծ պետութիւնները թէ Սեվրի դաշնագրէն հրաժարեցան եւ Լօզանի մէջ ընդունեցին Թուրքիոյ պահանջները, հայ եւ քիւրտ ազգերը յանձնելով Թուրք «դահիճներուն» եւ այսպէս աններելի ոճիր մը գործեցին քաղաքակրթութեան դէմ։ Նոյն տարին Զարեւանդ անուն Հայ մը Փարիզի մէջ ռուսերէն գիրք մը հրատարակեց « Թուրքիա եւ Համաթուրանականութիւն», (Փարիզ, 1930)։

Մանտէլշթամ իր գրած յառաջաբանին մէջ Աթաթիւրքը կը ներկայացնէ թուրանական մը եւ կը յանձնարարէ որ Թուրքիա եւ Իրան մտնեն ռուսական համադաշնակցութեան մէջ, եւ անդրադառնալով վերոգրեալ յուշագրին, կը պահանջէ որ Հայերն ու Քիւրտերը փրկուին Թուրքիոյ ձեռքէն ։

Բ. Ընկերվարական Միջազգայինը գումարուեցաւ 20 — 25 Օգոստոս 1930ին, Ցիւրիխի մէջ։ Այնտեղ ներկայ էր Հայ Դաշնակ կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Ջամալեան, որ ջերմապէս պաշտպանեց արեւելեան Անատոլուի մէջ ծագած քրտական ըմբոստութիւնները, եւ աշխարհի ընկերվարականներու կոչում կ'ընէր օգնել քիւրտ աշիրէթներուն, ի հեճուկս Թուրքիոյ։

Արդարեւ արեւելեան Անատոլուի դէպքերը ուրիշ բան չէին բայց եթէ միջնադարեան դիմադրութիւն մը՝ Թուրք յեղաշրջումին դէմ։ Ոչ ոքի գաղտնիք էր թէ Դաշնակները Իրանի, Իրաքի եւ Սուրիոյ իրենց կազմակերպութիւններով միջամուխ եղած էին այդ շարժումներուն։ Հետեւաբար արեւելեան Անատոլուի մէջ ծագած ըմբոստութիւնները երբ զսպուեցան, միաժամանակ Դաշնակներն ալ պարտութեան մատնուեցան։

Միւս կողմէ Սովիէթները սաստիկ զայրացան, երբ Դաշնակները Բ. Միջազգայինի մէջ փորձեցին պաշտպանել քրտական շարժումը։

Բագուի մէջ կը հրատարակուէր ռուսերէն թերթ մը, «Պագինսքի Բապօչի»։ (15 Մայիս 1932), ուր հրատարակուած յօդուած մը կ'ըսէր թէ Սովիէթ Հայաստանի մէջ նոյնիսկ այբենարան, գիրք, թերթ, դպրոցներ կը հիմնուէին Քիւրտերու համար, եւ այս փորձը միայն Կովկասի Քիւրտերուն հետ կապ չունէր, այլ կրնար մեծ կարեւորութիւն ունենալ նաեւ սահմանէն անդին ապրող ամբողջ Քիւրտերուն համար։ Այսպէս կը գրէր Ա. Քուփրիանով։ Անդրադառնալով Ջամալեանի պաշտպանողականին, կը գրէր — «Դաշնակները կ'ուզեն մեր ձեռքէն առնել Քրտական շարժումին յառաջապահութիւնը։ Կը նշանակէ թէ Բ. Միջազգայինը համամիտ է այս խնդրին մէջ մեր քաղաքականութեան....։ Միայն թէ Քիւրտերը իրենց ազգային փրկութեան պայքարին մէջ պէտք պիտի չունենան Դաշնակներու եւ Միջազգայինի պաշտպանութեան։ Ռուսիոյ մէջ ընկերվարութիւն կը տիրէ։ Հարաւային Կովկասը արեւելքի մէջ տիպար ըլլալու չափ սովիէթ հանրապետութեան մը վերածուած է, բազմաթիւ յետադէմ ազգեր վերստին կեանք առած են, քիւրտ ազգն ալ այս բախտին արժանացած է, հետեւաբար այս ամէնը բաւական են որ արտասահմանի Քիւրտերը մեզի հետ քալեն»։

Յօդուածագիրը 12 Մարտ 1932 թուակիր իր մէկ գրութեամբ, պարզած է թէ որոնք են այդ « արտասահմանի Քիւրտերը »։ Հեղինակը կը

Լ. ՇԱՆԹԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ ԽԻ ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Վաստակաւոր գրագէտը եւ դաստիարակը, ընկեր Լ. Շանթ, որ Ամերիկա կը գտնուէր քանի ամիսէ ի վեր, Յունիս 27ին վերադարձաւ Պէյրութ: Օդանաւը Դամասկոս իջած ատեն, Լ. Շանթ խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ պաշտօնական մարմիններու եւ ժողովուրդին կողմէ: Յետոյ իջաւ Շթօրա, ուր նոյնպէս ընդունելութիւն մը սարքուած էր, Մասսապքի պանդոկին մէջ: Դիմաւորելու գացած էին բազմաթիւ ընկերներ եւ բարեկամներ Պէյրութէն:

Յետոյ ինքնաշարժներու կարաւանը ճամբայ ելաւ դէպի Պէյրութ, ուր գինեսեղան մը սարքուած էր ճեմարանին մէջ: Լ. Շանթ այս առթիւ խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը.

— «Գացի Ամերիկա, շրջեցայ քաղաքէ քաղաք ու խօսեցայ բոլորին իմ ճեմարանէն, իմ Դաշնակցութենէն: Ամէն տեղ ընդունեցին ինձ մեծ յարգանքով իբրեւ տեսուչը այս ճեմարանին:

«Գիտցէք, որ ամբողջ Ամերիկան պաշտամունք ունի դէպի ճեմարանը, պատրաստ է ամէն ձեւով օժանդակելու, անոր պաշտպան կանգնելու: Ան գիտցաւ 127 հազար տոլարը առանց սակարկելու նուիրել ճեմարանին, կազմակերպեց ու խոստացաւ անոր տարեկան պիւտճէն հաստատ հիմերու վրայ դնել՝ կանոնաւոր ու յարատեւ վճարումի դրութիւնը հաստատելով, բայց լոկ այս նիւթական գոհողութիւնները չեն, որ կ'ուրախացնեն մեզ, կայ աւելին.— Ամերիկահայութիւնը իր սիրտը նուիրեց ճեմարանին եւ Համազգայինին:

«Ամէն տեղ կը զգացուի թէ ներկայ մեր կացութիւնը հին օրերունը չէ. պէտք է շատ բան փոխել ապրեցնելու համար մեր ազգը. եւ բոլորը կը սպասեն այդ բարեփոխութիւնը եւ մեր ազգին կենսատու աւիշի ներարկումը ճեմարանի գործունէութեան մէջ իրականացած տեսնել, Բոլորին աչքերը դարձած են դէպի ճեմարան, պէտք է բարձրացնել հայ մշակոյթի այս վառ օճախը ամէն գետնի վրայ պէտք է դուրս բերել երկրորդական վարժարանի նեղ սահմաններէն:

«Պէտք է ուղարկել ճեմարանէն մեր շրջանաւարտները՝ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի կրթական բարձրագոյն ոստաններ, որպէսզի իրենց ամբողջացած ուսումով բեղմնաւորեն ճեմարանը:

«Այո, պէտք է նուիրուիլ հայ մշակոյթին, ովքեր մեծ է ան, մեծ է մեր ժողովուրդը, պատմութիւնն ու ներկան այդ կը վկայեն, ուր որ գացեր եմ այդ եմ ըսեր: Նայեցէք մեր ժողովուրդին բարձրէն. հաւասար ենք մենք բոլոր մեծ ժողովուրդներուն, մեր երաժշտական, գրական եւ այլ ստեղծագործութիւններով: Մեր ժողովուրդը ունեցած է եւ ունի արժանիքներ: Գիտութեան բոլոր ճիւղերը ներկայիս ի յայտ կը բերեն հայ ազգին արժանիքները, աւելի կը շեշտեն Հայուն նոր դերը՝ մշակութային եւ քաղաքական դետիններուն վրայ:

«Մեր ժողովուրդը բոլոր մեծ ժողովուրդներուն նման ունեցած է եւ ունի ձգտումներ ու իտէալներ, որոնց իրականացման համար ճիգ չէ խնայած: Հայ մտաւորականութիւնը կը ձգտի հոն, ուր կը ձգտին մեծ ժողովուրդներու մտաւորականութիւնը: Մենք ալ ուրիշներու կարգին մարդկային յառաջդիմութեան եւ բարօրութեան համար զոհուած ազգ մըն ենք: Ու կը հաւատամ, որ ինչպէս բոլոր մեծ ժողովուրդներ՝ օր մը մենք ալ պիտի հասնինք մեր նպատակին. պիտի ունենանք մեր անկախ հայրենիքը բոլոր անկախ հայրենիքներու շարքին »:

Գ. ՓՐՈՖԻ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Յունիս 9ին Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա) մեռած է Գէորգ փրոֆ Գալֆայեան: Ծնած է Պոլսոյ 1873ին, որդին ճարտարապետի մը: Կրթութիւնը առած է Ղալաթիոյ հայկական դպրոցը, իսկ գեղարուեստական եւ երաժշտական ուսումը Փարիզի մէջ: Վէնետիկ ուշնտի եղած է իր երգի ուսուցիչը: Գալֆայեան Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ տուած է դասախօսութիւններ հայկ. երաժշտութեան մասին: Գրած է նաեւ զանազան թերթերու մէջ երաժշտութեան մասին: 1905ին հրատարակած է Կոմիտ անունով պարպերաթերթ մը հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

Իր երաժշտական կտորները 150ի չափ են, մեծ մասը կրօնական եւ հայրենասիրական: Իր ամէնէն կարեւոր կտորներէն մէկն է «Մէս Արմէնիէն» (հայկական պատարագ) մեներգով եւ քառաձայնով ընկերակցութեամբ երգէոնի: Հեղինակն է նաեւ Օսմ. քայլերգի «Լիպէրթէ»ի (1910): 1911-ին Փարիզի մէջ իր սարքած, միայն իր հեղինակութիւններով երգահանդէսը յաջողապէս տրուած է: 1922ին իր հեղինակած «Օ Ամերիկա» երգը, երգուած է պատերազմի օրերուն: Ամերիկայի մէջ դպրապետ եղած է Ուստըրի, Պոսթընի, Լօվէլի եւ Ֆրէզնոյի եկեղեցիներուն մէջ:

Իր հայերէն երգերէն կարեւոր են «Նոր օրօր», «Հայոց Մայրիկ», «Ալեշարշար», «Ո՞վ ես Դու», «Հայաստան»: Սարքած է նուագահանդէսներ ամերիկեան մեծ քաղաքներուն մէջ: Ծերութեան օրերուն մատնուած էր նիւթական անձկութեան:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Յուլիս.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 10ի կիրակին, պսակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ:

La Roche Verte (կանանչժայռի դղեակը), Գ. Մ. Երամեանի գեղատեսիլ պարտէզը կը յորդէր անսովոր բազմութեամբ: Հակառակ պարտէզին ընդարձակութեան (6000 քառ. մեթր) հարկ եղաւ փակել մուտքը, խճողումի տեղի չտալու միտահոգութեամբ: Նախապէս ծախուած տոմսերու համեմատութեամբ սեղան եւ աթոռներ ապահովուած ըլլալով հանդերձ, կազմակերպիչ մարմինը ստիպուեցաւ Պոմոնի որճարաններէն եւ մասնաւորներու տուներէն սեղաններ եւ աթոռներ փոխադրել եւ սակայն դժգոհութիւններ անպակաս եղան: Կարգապահութիւնը օրինակելի էր: Վարչութիւնը եւ կարգադիր յանձնախումբը իրենց կարելին ըրին ժողովուրդը գոհ ձգելու համար:

Պատրաստուած էր գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը, բայց կարելի չեղաւ ամբողջութեամբ գործադրել, միքրոյի խանգարման եւ ուրիշ պատճառներով: Բայց եւ այնպէս գոհ էր բազմութիւնը, որ զուարճացաւ մինչեւ կէս գիշեր: Բացումը կատարեց ընկերուհի Տիկին Քիթլիթճեան, խանդավառ բանախօսութեամբ մը: Յետոյ սկսան եւրոպական եւ հայկ. պարերը ղեկավարութեամբ Գ. Ս. Ջէօրէքճեանի նուագախումբին: Մէջ ընդ մէջ ազգային եւ յեղափոխական երգեր զանազան սեղաններէ կը թնդացնէին պարտէզը, կրկնապատկելով ժողովուրդի ոգեւորութիւնը: Կարմիր Խաչի բարեկամ կազմակերպութիւններէ եւ անհատներէ հաւաքուած նուէրները պարպուեցան կէս ժամուան մէջ, հրապարակ հանուած 600 տոմսերով, 25ական ֆրանքէն: Շատեր չահեցան արժէքաւոր առարկաներ: Հանդէսին փայլը եկան աւելցնել Տէր եւ Տիկին Մարութեան, ընկերը իր բանախօսութեամբ, Տիկինը իր շնորհալի պարերով:

Ան իր ճառին մէջ մասնաւորապէս ծանրացաւ Կարմիր Խաչի նպատակին եւ գործունէութեան վրայ եւ յայտարարեց.— «Երբ Հալէպ կը գտնուէի, մեր շնորհալի բանաստեղծը, ընկեր Ա. Ծառուկեան իր Ֆրանսայէն վերադարձին շատ տխուր գոյներով կը նկարագրէր Ֆրանսահայութեան ազգ. կեանքը: Կ'ըսէր թէ «Ֆրանսահայութիւնը կորսուած է»: Բայց ինչ որ տեսայ Մարսէյլի մեր սքանչելի գաղութին մէջ, իր բազմակողմանի առաւելութիւններով եւ յարատեւ շարժումներով, կը հերքեն անոր յոռետեսութիւնը:

Մասնաճիւղիս վարիչներէն ընկերուհի Տիկին Զաքիկեան իր կովկասեան պարերով կրկնապատկեց խանդավառութիւնը: Հանդէսը կը շարունակուէր ճաշասեղաններու վրայ զանազան երգերով եւ ասմունքներով: Կէս գիշերանց ժողովուրդը կը դժուարանար ձգել պարտէզը: Բարոյական յաջողութենէն զատ, հանդէսը նիւթապէս ալ ապահովեց շօշափելի գումար մը: Այս առթիւ պարտք կը զգանք հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը յայտնել ներկայ հասարակութեան որ ինչպէս միշտ այս անգամ եւս իր անվերապահ աջակցութեամբ քաջալերեց մեր ձեռնարկը:

Յ. Տ.

դրէ.— Աւելի քան երկու միլիոն քիւրտ Թուրքիա կ'ապրին: Ինչպէս ըսաւ ընկեր Ստալին, Քէմալական յեղաշրջումը ազգ. առեւտրական «պուրժուազի»ին եւ բարձր դասակարգին կը պատկանին. շատ մը կենսական խնդիրներու նման, չէ կրցած կարգադրել նաեւ ազգայնականութեան խնդիրը: Իրաքի մէջ աւատապետութիւնն է որ կը տիրապետէ, Իրանի եւ Աֆղանիստանի մէջ ազգային «պուրժուազի»ն, Թուրքիան ալ այդ կարգէն է, ուստի այսպիսի երկիրներու մէջ ազգայնականութեան խնդիրը բնաւ չի կարգադրուիր, Արեւելքի մէջ այս խնդիրը կը կարգադրուի միայն պրոլետարական եւ գիւղացիական ապստամբութիւնով»:

Յօդուածագիրը կը գրէ թէ պատերազմի մը պարագային, Թուրքիա, Իրան եւ Իրաք ապրող Քիւրտերը պիտի ըմբոստանան ի նպաստ Ռուսիոյ եւ թէ 1934ին Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի քրտական վարժարանները բոլորովին պիտի քրտանան:

(Մնացեալը յաջորդով)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ը.

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

— Նկէ, վանահայր, ես մեղք չունիմ... Եղոն ... խօսքը կիսատ մնաց վիրաւորի բերնին մէջ, եւ շունչը փչեց:

— Կաշառուած էր Եղոյէն. բայց թէ ո՞վ է այդ Եղոն, ահա գաղտնիքը, — ըսաւ Լեւոնիկ եւ պաղարիւնութեամբ բացաւ իր վէրքը կապելու:

Թ.

ՅՈՒՍԱՀԱՏ ՍԻՐՏԸ

Լուսիկի մատաղ սիրտը կը ծաղկէր ուրախ, եւ թռչնիկի նման կը թրթռար դարբին Ղեւոնդի աղջիկը: Դեռափթեթ վարդի մըպէս օրէ օր կը բացուէր ու կը գեղեցկանար:

Գարնանային արեւի անդրանիկ ճառագայթները նոր սփռուած էին աշխարհիս վրայ, երբ Լուսիկ ոտքի վրայ էր: Իր կուզը նոր արձակած էր դաշտ, իսկ ինքը բոկոտն մտեր էր իր փոքրիկ պարտէզը, ուր նարինջն ու շուշանը, ռեհանն ու սուսամբարը կը բուրէին անուշահոտութեամբ: Կը դիտէր ան իր շուրջը. ամէն մէկ ծաղիկը առանձինն կը հոտոտէր, եւ ապա կըսկսէր ջրել զանոնք: Լուսիկ կը սիրէր փոքրիկ պարտէզը, որ իր ձեռնատունկն էր եւ ուր ազատ ժամերը կ'անցընէր իր ծաղիկներուն ու վարդերուն հետ խօսելով: Այդ վարդերու թուփերուն վրայ ամէն առտու կը նստէր սոխակը, եւ իր երգը կ'երգէր: Անոր մելանուշ ձայնը կը թրթռացնէր Լուսիկի սրտին ամենանուրբ թելերը եւ զայն լացնելու չափ կը յուզէր:

Ո՛հ, սոխակը սէր կ'երգէր, մատղաշ կեանքի մը սէրը, նոր բացուող վարդի կոկոնին սէրը: Լուսիկի սիրտն ալ կարօտ էր այդ սիրոյն, կարօտ էր վառվռուն ու խենթ Ստեփաննիկի սիրոյն ու դէմքին, բայց ահա ամիսներ կը գլորէին իրարու ետեւէ, սակայն չկար անիկա:

— Ախ, թռիր, սոխակ: Դուն կրակ կը թափես սրտիս մէջ ու կ'այրես զայն: Սուտ է ամէն ինչ, դատարկ ցնորք, անոտի երազ: Ստեփաննիկ խաբեց զիս եւ ալ չի վերադառնար:

Այսպէս կը մտածէր Լուսիկ, եւ ամէն օր, սոխակի երգը լսելէ յետոյ, կը ջրէր իր պարտէզը, ծաղիկներէն փունջ մը կը կազմէր, եւ կը մտնէր ներս, իր խճճիթը զարդարելու: Ապա կը դիմէր հօրը ու կը հարցնէր:

— Հայրիկ, Հարպիկ իշխանէն լուր չունի՞ս, ե՞րբ պիտի գայ Ստեփաննիկը:

— Ինչ է, աղջիկս, ինչո՞ւ կը թառամիս այտերդ, ու խաւար կ'իջնայ աչքերուդ մէջ. չէ՞ որ Ստեփաննիկը խօսք տուաւ վերադառնալու, ինչո՞ւ համբերութիւն չունիս դուն:

— Ախ, հայրիկ, օրերը կ'անցնին բայց ոչ Հարպիկ իշխանը կ'երեւի, ոչ Ստեփաննիկը, իսկ ես կը մաշիմ օրէ օր:

— Համբերութիւնը լաւ բան է, Լուսիկ, չէ՞ որ ես ինքս ալ հնացի ձեր նշանադրութիւնը, եւ ինքը՝ Հարպիկ իշխանը խոստացաւ խաչը բռնել: Միթէ իշխանը կը դրժէ՞ իր խօսքը, կը մոռնա՞յ իր խոստումը: Բայց ի՞նչ կը տեսնեմ, Լուսիկ, հայէ շիտակ ճամբան, կարծես թէ փոշիի ամպեր բարձրացան, — խօսքը յանկարծ փոխեց դարբին Ղեւոնդ եւ ձեռքը ճակտին դնելով՝ ուշադրութեամբ սկսաւ դէպի փոշիի ամպը նայիլ:

— Այո, հայրիկ, կարծես թէ խումբ մը ձիաւորներ կուգան, պատասխանեց Լուսիկ եւ իրեն այնպէս թուեցաւ թէ, սիրտը յանկարծ դադրեցաւ բաբախելէ: Հարպիկ իշխանն եւ իր Ստեփաննիկն կը սպասէր այդ կողմէն:

— Անպատճառ Հարպիկ իշխանն է, յարեց Ղեւոնդ:

— Ձեմ կարծեր, հայրիկ, Հարպիկ իշխանը պատիւ չի սիրեր խումբ մը ձիաւորներով, ան միայն Ստեփաննիկի հետ կը պատի, մինչ այս խումբը մեծ է: Զե՞ս տեսներ, հայրիկ, ի՞նչպէս կը փայլին զէնքերը արեւի ճառագայթներուն տակ: Նշանաւոր իշխաններէն մէկն ըլլալու է, ըսաւ Լուսիկ յուսահատ ձայնով մը:

— Հա, կը հասկնամ, մեր թագաւորութեան խնամակալ Վեստ Սարգիսը պէտք է ըլլայ: Օ՜, եթէ ան է, մենք շուտով պիտի հեռանանք դրան առջեւէն: Ես չեմ ուզեր անոր երեսը տեսնել:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ապէցի դատավարութիւնը

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ լսուեցաւ նախկին վարչապետ Փոլ Ռէնօ, որ յայտարարեց թէ գերման դեսպանը երեք անգամ փորձեց գնդակահարել տալ զինքը, Գլոտի եւ Մանտէլի հետ։ Նոյնիսկ անգամ մը ըսած էր — «Եթէ այս երեքը ձեռքս անցնին, իմ ձեռքերովս պիտի խեղդեմ»։ Առաջին փորձը կատարուած էր 1941 Մարտին, երկրորդը՝ Ռիոմի դատավարութեան ատեն, երրորդը՝ 1944ին, Թունուզի գնդակահարութեանց ատեն։ «Մենք ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած էինք 1940 Հոկտ. 16ին, Վիշիի կառավարութեան կողմէ։ Աւելի վերջը, կարծեմ Ապէց հեռագրած էր թէ նոր փաստաթուղթեր գտնուած են որոնց վրայ կրնայինք մահուան դատապարտուիլ»։

Ապէց ընդունելով կարգ մը մեղադրանքներ, դանմանք յայտնեց որ Փոլ Ռէնօ կ'ըսէ թէ երբեք չէ հանդիպած իրեն։ Նախկին վարչապետը խոստովանեցաւ թէ միասին ճաշած են անգամ մը։

Վիշիի երիտասարդական կազմակերպութեան վարիչը, զօր. Լա Փորթ, պատմելով իր ձերբակալութիւնը, Ապէցի փաստաբանին հարցումներուն վրայ խոստովանեցաւ թէ 60.000 հոգինոց բանակ մը կազմակերպած էր այդ երիտասարդներէն։ Ուրիշ վկայ մը, Ժան Թրաքու, նախապէս գլխաւոր քարտուղարը Փէթէնի, ըսաւ թէ «ամէն օր իրար կը շնորհաւորէինք որ գերման դեսպանը Ապէցն է։ Լավալ ըսած է անգամ մը — Ապէցը 100 առ հարիւր մեզի հետ է»։ Ժոռժ Տարպրու, Լավալի գլխաւոր քարտուղարը, ըսաւ թէ Ապէց «ամէնէն մարդավարին էր Ֆրանսայի գերման վարիչներէն»։

Դատավարութիւնը շարունակուեցաւ երէկ, չորեքշաբթի։

ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

19 տարեկան երիտասարդ մը, Ալէն Ռուայէ, նոր փախած զգաստարանէն, ամիսներէ ի վեր մեծածաւալ գողութիւններ կը կատարէր Փարիզի մէջ։

Հասարակ գող մը չէ այս երիտասարդը եւ որոշ սկզբունքներ ունի։ Օրինակի համար, տօնական հրէատեաց ըլլալով, իր յարձակումներուն մեծ մասով զոհ կ'երթային հրէական հաստատութիւնները, Մարսէյլի կամ Փարիզի մէջ։ Կը սիրէր մասնաւորապէս յարձակումներ կատարել մեծ ընկերութիւններու կամ հաստատութիւններու վրայ։

Տղան շատ սովորական ձեւով մը կը բացատրէ գողութեան արդիական ձեւերը։ Կ'ըսէ թէ դուռ մը բանալու եղանակներն են բազմաթիւ կեղծ բանալիներ ունենալ եւ ուժի ուժգին հարուած մը տալ։ Այս կանխահաս չարագործը ընկերութեան մը մէջ գիշեր մը անցընելով առաւուն քառորդ միլիոն կը տանէր։ Թերթերը կը գրեն թէ այցելած է նոյնպէս ամերիկեան դեսպանատունը ուրկէ դրամապանակներէ զատ առած է պաշտօնական թուղթեր, կնիքներ, որոնցմով շինած է ամերիկացիի ոստիկանի թուղթեր, իր ինքնութեան թուղթին տեղ։ Բազմաթիւ ուրիշ գողութիւններէ վերջ, օձիքը ձեռք տուաւ անցեալ օր, երբ գողութեան նոր ծրագիր մը կը մշակէր երկու ընկերներու հետ, գինետան մը մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ — Երեքշաբթի 17րդ համբուրումը հասաւ իտալական հող, Աօսթօ, առաջնորդութեամբ իտալացի Քօփփի, որ ամէնէն վտանգաւոր մրցորդն է Պարթալիի։ Այս վերջինը, նոյնպէս իտալացի, կորսնցուց դեղին շապիկը։ Երէկ, չորեքշաբթի մրցորդները հանգստացան Աօսթօ ուրկէ այսօր կ'երթան Լոզան։ Ընդհանուր դասաւորման առաջինն է Քօփփի, երկրորդ Պարթալի, մինչեւ կիրակի կը մնան չորս հանգրուաններ։ Քօփփի կը յուսայ դեղին շապիկը պահել մինչեւ Փարիզ։ Թերթերը կը գրեն թէ իտալական հողին վրայ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան օտար լրագրողներու դէմ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը հետապնդումներ կը կատարէ «Փաղանգ» (Ֆալանժ) կոչուած կազմակերպութեան դէմ, որ կը բաղկանայ քրիստոնեայ երիտասարդներէ եւ ունի 30.000 անդամներ, մեծ մասով մարոնի։ Այս կազմակերպութիւնը կարեւոր դեր մը կատարած է Լիբանանի անկախութեան մէջ, միեւնոյն ատեն հակադրելով արաբական այն հոսանքին դէմ որ կ'ուզէ Լիբանանը կցել Սուրիոյ կամ Իրաք–Յորդանան–Սուրիոյ (Արդաւանդ Մահիկ)։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը հաստատելով ցորենի առատութիւնը, կը գրեն թէ կացութիւնը շատ ծանր է մասնաւորապէս Գոնիայի մէջ, ուր գիւղացին կովը կամ ձին ծախու հանած է ոչինչ գինով, բայց գնորդ չի գտներ։ Յաջորդ տարուան հունձքին համար ալ մտահոգ են։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Ժիւսթի, 117, Ave. Corot, Bar du Chaletի ընդարձակ պարտէզին մէջ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն իր շրջանի բոլոր ընկերներու կողմէ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժ. Միսաքեանի եւ Օր. Ալփիկ Միսաքեանի, իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Այրի Տիկին ԷԼՄԱՍ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

★ Իսիին Գ. Նազարէթ Շմաւոնեան ցաւակցութիւն յայտնելով ընկեր Շ. Միսաքեանի, իր մօր մահուան առթիւ, 500 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՄԱՌՆԱՅՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 30 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս Horizon Plageի բացօթեայ հաստատութեան մէջ։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր Բ. տարելիցը, հովանաւորութեամբ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան եւ «Յաժակ»ի խումբին։ Կը բանախօսէ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէէն կողմէ

ԸՆԿԵՐ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐ»ը եւ 1948ի ողոմպիականին շարժանկարը։ Իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Bld. Oddoի Նոր Սերունդի նուագախումբը։

Մուտքը ազատ է։

ՋԲՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը պտոյտ մը կազմակերպած է դէպի Էքս լէ Պէն սանուհիներուն համար, մասնաւոր օթաքարով։

Այս կիրակի, մեկնում առտուան ժամը 5ին, վերադարձը՝ երեկոյեան ժամը 10ին։ Կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականները։ Փափաքողները դիմեն ընկեր Ուզունեանի, արձանագրուելու համար։

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԵԱՆ

Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ Ապրիլի թիւը եւ կը ղրկուի բոլոր վճարող բաժանորդներուն՝ մինչեւ ամսու վերջ։ Մամուլի տակ է Մայիսի թիւը։ Կը խնդրուի ՆԱՄԱԿԻ ՋՍՊԱՍԵԼ՝ վճարելու համար բաժնեգիններնին եւ խնայելու համար աւելորդ յոգնութիւն։ Հասցէ 17 rue Damesme, Paris:

ԴԻՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթ.կոմ. երթ մը կազմակերպած է այս կիրակի օր, դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը։ Արձանագրուիլ Café des Sports, ուրկէ օթօքարները պիտի մեկնին կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ տօնին առթիւ, այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Արտաւազդ արք. պիտի քարոզէ։

25 Յուլիս Բշ. Մեռելոցի օր պատարագ ժամը 10ին։

ՀԱՅՆԻԻ Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, Շավիլի Պազ Աղբիւրին քով։ Փափաքողները կրնան մասնակցիլ իրենց ուտելիքներով, բացի խմելիքէ։

ՆՈԹՐԸ ՏԱՄԻ մայր եկեղեցիին մէջ հայ ծէսով կատարուելիք պատարագը յետաձգուած է Հկտեմբերէն վերջը, Մխիթար Աբբահօր մահուան 200ամեակի տօնակատարութեանց առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8.30ին ընկեր Յարութիւն Գօյաճեանի բնակարանը։ Կը խօսի ընկեր Ս. ԳԻԼԱՆԻ։ Նիւթ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը որպէս դասական տիպար եւրոպական դաշնակցականի համար»։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլ. Օտոյի Վերամբեան ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ԱՐՇԻԻ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. MERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 ոսկի․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 22 JUILLET 1949 Ուրբաթ 22 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5903–Նոր շրջան թիւ 1314

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՂԼ ՏՈՒԷՔ ՈՐ ԸՆՁԵՆ

Սրտառուչ կանչ մը կ'արձագանգէ ի սփիւռս աշխարհի, մասնաւորապէս երկու տարիէ ի վեր, — Խաղաղութի՛ւն։

Ի՜նչ որ կը հրմշտկեն ճառերը, յայտարարութիւնները, համագումարները եւ բանաձեւերը։

Շարժումին գլուխը անցած են, մանաւանդ, Խ․ Միութիւնը, իր ուղեկիցներն ու արբանեակները, պետութիւն թէ կազմակերպութիւն։ Համբանք չունին անոնց սարքած ժողովները։

Վրոցլաւի (Լեհաստան), Նիւ Եորքի, Փարիզի, Փէշթայի խաղաղութեան համագումարներէն վերջ, ահաւասիկ Երիտասարդութեան միջազգային համախմբումը Փէշթայի մէջ, Օգոստոս 14ին, գերդաստին պատրաստութիւններով։

Յետոյ, միլիոնաւոր հանրագրութիւններ բոլոր երկրի մէջ, յանուն խաղաղութեան։ Իբրեւ համաշխարհային բողոք Մարշըլի ծրագրին եւ մանաւանդ Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին դէմ, որ կը համարուի նախապատրաստութիւն պատերազմի։

Ու վերջապէս Խ․ Միութեան վերջին ելոյթը, — բողոքագիր մը Իտալիոյ դէմ, որ կ'ամբաստանուի թէ խախտած է հաշտութեան դաշնագիրը, միանալով Ատլանտեանի դաշինքին։ Ուրիշ խօսքով՝ «պետութեանց զինուորական – յարձակողական խմբակցութեան մը որ ուղղուած է Խ․ Միութեան դէմ»։

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ Իտալիոյ երեսփ․ ժողովը պիտի վաւերացնէր դաշինքը, որուն սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած էր անցեալ Մարտ 18ին։

Հակառակ այս բողոքագրին, վաւերացումը կատարուած է այդպէս։ Եւ այժմ Ֆրանսան է որ կը քննէ դաշինքը, նմանապէս վաւերացնելու համար, հակառակ համայնավարներու բուռն ընդդիմութեան։

Այսպէս, յստակօրէն բաժնուած են ճակատները, բոլոր տեսակէտներով, — քաղաքական, ընկերային, տնտեսական թէ ռազմական։ Բաժնուած են նոյնիսկ աշխարհագրութեամբ։

Մի հարցնէք թէ այս անողոք իրականութիւնը որքան կը համապատասխանէ խաղաղութեան շահերուն։

Խնդիրը այն է որ, այսպէս ալ պիտի շարունակուի, մինչեւ որ կարելի ըլլայ վերահաստատել փոխադարձ վստահութիւնը՝ Մեծերուն միջեւ։

Արդարեւ, անոնց իմաստութենէն եւ կամքէն կախում ունին խաղաղութեան պահպանումը եւ ամրապնդումը։

Եթէ անոնք նորէն սայթաքին, կրակը նետելով, դէպի անդունդ գլորելով մարդկութիւնը, ամէնէն առաջ փոքր ժողովուրդներն են որ ողջակէզ պիտի դառնան։

Այո, խաղաղութիւն, խաղաղութիւն ամէն բանէ առաջ։ Աւելի քան երբեք։ Նոյնիսկ անկարելին փորձելով։

Ուրեմն ազատութիւն, ամէն բանէ առաջ։

Թո՛ղ տալ որ իւրաքանչիւր ժողովուրդ ինք վարէ իր ճակատագիրը։ Ի՛նք որոշէ իր քաղաքական – իրաւական կարգուսարքը։ Դառնայ տէր - տիրական իր հայրենիքին մէջ, եւ ոչ թէ վարձակալ կամ դռնապան եւ կամ հասարակ «րէնչպէր»։

Թողունք հեռաւոր գաղթավայրերը իրենց դրամատիրական մենաշնորհներով, որոնք հետզհետէ պատմութեան կ'անցնին։

Աւելի բախտաւո՞ր է Եւրոպան, վերջին պատերազմէն ի վեր։

Ժողովուրդները կը վայելե՞ն ինքնորոշման բնական, տարրական իրաւունքը։

Միլիոնով միլիոնաւորներ չե՞ն տքար օտար, բարբարոս լուծի մը տակ, յանուն կախարդական այլ խարդախ նշանախօսքերու։

Բիւրաւոր ըմբոստներ լեռ չե՞ն բարձրացած արեւելեան Եւրոպայի մէջ, մարտնչելով անլուր բռնութեանց դէմ, ինչպէս գերմանական գրաւման ատեն։ Ամէնէն առաջ՝ գիւղացիներն ու բանուորները։

Եւ դեռ հազարաւորներ փախուստ չե՞ն տար, խուճապահար, ազատութիւն փնտռելով։

Ականատեսներ կը պատմեն թէ երբեք այսքան բազմութիւն խռնուած չէր այդ երկիրներու եկեղեցիներուն մէջ, խաղաղութիւն եւ ազատութիւն խնդրելու համար …

Կ'ուզէինք աւելի բաց խօսիլ։

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐ ՄԷԿԸ

Մեր հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու, խմբական պտոյտներու, կամ երաժշտական հաւաքոյթներու յատուկ բառ մը ունինք որ կարծեմ ուրիշ որեւէ լեզուի մէջ այնքան գործածական չէ։ Մասնաւորապէս շատ քիչ կը տեսնուի օտար հանդէսներու նկարագրութիւններու կամ յայտարարութիւններու մէջ։

Հասկցաք անշուշտ, սա անբախտ «շքեղ»ն է որ այլեւս հայկական մէջ կորսնցուցած է իր փառքը եւ պատիւը։

Խեղճը մեռ կացած իր փառահեղ պատմութենէն եւ շողշողուն փայլէն, աղքատ ու տնանկ կ'երթայ կը նստի համեստ, սովորական դաշտահանդէսի մը պատին տակ, կամ սրճարանի մը պարտէզին մէջ սրուած թատերական հանդէսի մը բեմին քովիկը եւ կ'ողբայ իր անցեալ փառքը։

— Ո՞ր բառն է որ իր արժէքը պահած է, պիտի ըսէք, երբ քիլօնեյով «հայրենասէր» կը ծախուի եւ կենդինարով «դաւաճան» ու «հայրենադաւ»։

Սնամէջ բառեր որոնք մէկ բանի կը ծառայեն, զովացնելու ջրոտած ուղեղները եւ խանձոտ սիրտերը։

Իսկ այս մէկը կը զովացնէ շատ շատ համեստ քսակները, «Շքեղ ու անձնախնդրեալ» տոմսերի սեղմները թեթեւցնելով իրենց բեռներէն։

Առաջարկ մը եղաւ այս բառին փառքն ու պատիւը վերահաստատելու համար։ Թերեւս բոլորդ համաձայն էք — հայկական բոլոր հանդէսները ըլլալով անպայման Շքեղ, կրնանք խնայել զայն։ Չէ՞ որ լաւլեայն կը կարդանք զայն աչքի վարժութեամբ։

ՍՕՍԻ

Ապէցի դատավարութիւնը

«ՀԻԹԼԷՐ ՀՐԱՄԱՅԱԾ ԷՐ ՄՈԽԻՐԻ ՎԵՐԱԾԵԼ ՓԱՐԻԶԸ» …

Չորեքշաբթի օր (7րդ Նիստ) ամէնէն կարեւոր վկան էր զօր․ Խոլթից, Մեծն Փարիզի զինուորական հրամանատարը՝ գերմանական գրաւման ատեն, որ բանտէն դատարան բերած էր։ Զօրավարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ․

— «1944 Օգոստոս 10ին հրաման ստացայ քանդել Փարիզի բոլոր ճարտարագործական հաստատութիւնները։ Աւելի վերջը հրաման ստացայ քանդել Փարիզի կամուրջները։ Այս նպատակով մէկ վաշտ զինուոր դրուեցաւ իմ տրամադրութեան տակ։ Օգոստոս 20ին հրաման ստացայ մոխիրի վերածել Փարիզը։ Յետոյ, ուրիշ աւելի լայն ռազմավարութեամբ մը, հրաման ստացայ կռուիլ մինչեւ վերջին փամփուշտը եւ թաղուիլ քաղաքին աւերակներուն տակ։ Գացի գտայ Ապէցը եւ պարզեցի կացութիւնը։ Քանի մը անգամ անոր հանդիպեցայ դրասենեակիս մէջ, յաջորդ օրերը։ Դեսպանը քաջալերեց զիս, թելադրելով անտեսել այդ հրամանները։ Գիտէի որ գերման բարձր հրամանատարութիւնը գոհ չէր իմ ընթացքէս եւ կը կասկածէր թէ չեմ գործադրեր իր հրամանները։ Ձանոնք խաբելու համար Ապէց հաւանեցաւ հեռագիր մը ուղղել Հիթլէրի, գանգատելով թէ չափազանց վայրագութեամբ կը գործադրեմ տրուած հրամանները։ Հնարք մըն էր այս, ինծի քանի մը օր շահեցնելու եւ քաղաքին քանդումէն խուսափելու համար։ Առանց այս հնարքին, առանց Ապէցի Փարիզը կործանած էր։ Երբ իրեն պատմեցի թէ շուէտական դեսպանը միջնորդած է զինադադար կնքելու համար եւ թէ ընդունած եմ, դեսպանը երբեք տհաճութիւն չյայտնեց»։

Վկան յետոյ երկարօրէն պատմեց գերման սպայի մը դէմ կատարուած յարձակումը, որուն հետեւանքով հրկիզուեցաւ Կռան Փալէն։

— «Ես հրդեհը տեսայ Օթէլ Մէօրիսի պատշգամէն։ Ես չէի տուած կործանել Փարիզը։ Եթէ բան մը պիտի վառէր, կը կարծէի թէ Կռան Փալէի հրդեհը նուազագոյն չարիքն էր (ծիծաղներ) … Այն ատեն էր որ դեսպանը եկաւ, ես բացատրեցի կացութիւնը, եւ ան յանձն առաւ հեռագիր մը ուղղել Պերլին, գանգատելով իմ վայրագութենէս»…

Վկան ֆրանսերէն չգիտնալով, թարգման մը յատկացուած էր, որ մեծ դժուարութիւն կրեց։

Ուրիշ քանի մը նպաստաւոր վկայութիւններէ վերջ, Ապէց ուզեց ճշդել այն տպաւորութիւնը թէ անհաւատարիմ եղած է Գերմանիոյ հանդէպ։ «Ճիշդ է որ անտեսեցի Պերլինի հրամանները եւ խափանեցի ուրիշ տնօրինութեանց լրիւ գործադրութիւնը, բայց այդպէս ըրի այն խորին համոզումով թէ կը ծառայեմ երկու երկիրներու շահերուն»։

Իտալիա վաւերացուց Ատլանտեան դաշինքը

159Ի ԴԷՄ 318 ՁԱՅՆՈՎ

Չորեքշաբթի օր, Խ․ Միութեան բողոքագրէն քանի մը ժամ վերջը, Իտալիոյ երեսփ․ ժողովը վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը։ Վիճաբանութեանց առթիւ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ Իտալիոյ համայնավար առաջնորդը, Փալմիրօ Թոլիաթթի, առաջարկելով մերժել դաշինքը, իբրեւ հակառակ Իտալիոյ շահերուն։ Այս առաջարկը մերժուեցաւ 159ի դէմ 318 ձայնով։ Երեքշաբթի օր ալ ծերակոյտը պիտի քննէ դաշինքը եւ տարակոյս չկայ թէ պիտի վաւերացնէ։

Երեսփ․ ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, կոմս Սֆորցա ճառ մը խօսելով, «զարմանալի եւ ապշեցուցիչ» գտաւ Խ․ Միութեան ծանուցագիրը, որ Հռոմ հասած էր չորեքշաբթի օր ժամը 2ին։ Մոսկուայի անթելը անոր պարունակութիւնը հաղորդած էր 11 ժամ առաջ, ի լուր աշխարհի, «ինչ որ դիւանագիտական նորութիւն մը կը կազմէ», ըսաւ Սֆորցա։

Ծանուցագիրը իտալական կառավարութեան դրկուած էր ռուսերէն, այնպէս որ երկար ժամանակ անցաւ թարգմանելու եւ Մոսկուայի զեկուցման հետ բաղդատելու համար։

Կոմս Սֆորցա հերքեց Մոսկուայի այն մեղադրանքը թէ Իտալիա բռնաբարած է հաշտութեան դաշինքը, օգ ուժերուն խնդրելով Ամերիկայէն։ Հաշտութեան դաշնագիրը կ'արտօնէ 250.000 հոգինոց բանակ մը կազմակերպել եւ զինել։ Իտալիոյ բոլոր առաջարկները հիմնուած են դաշնագրին տրամադրութեանց վրայ։ Նախարարը բացորոշապէս յայտարարեց թէ խորհրդային ծանուցագիրը չի կրնար խախտել Իտալիոյ գործակցութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մ․ Նահանգներուն հետ։ Այս առթիւ դիտել տուաւ որ եթէ Խ․ Միութիւնը անկեղծ է իր ամբաստանութեանց մէջ եւ իրապէս յարձակողական կը նկատէ Ատլանտեանի դաշինքը, պէտք է նոյնիմաստ բողոքագիրներ ուղղէր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, որոնց հետ ան – յարձակման դաշնագիրներ կնքած է։

★ Փարիզի մէջ ալ մեծ զարմանք պատճառեց Մոսկուայի բողոքագիրը, որուն պատճառաբանութիւնը անհիմն կը համարուի։ Արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրներ կնքած են Խ․ Միութեան հետ, եւ Ատլանտեանի դաշինքը [illegible] չեն խախտած իրենց յանձնառութիւնները։

★ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ․ Էչիսըն, նոյնպէս «բոլորովին անհիմն» հռչակեց Մոսկուայի մեղադրանքը։ Եւ նորէն վճռապէս յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը միայն պաշտպանողական հանգամանք ունի եւ ուղղուած չէ ոեւէ պետութեան դէմ։

★ Ֆրանսայի Ազգ․ ժողովը այսօր, ուրբաթ, պիտի քննէ Ատլանտեանի դաշինքը։ Վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն 22 ժամ։

Մոսկուա կ'ամբաստանէ Իտալիան

«ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՅԱՐԵԼՈՎ ԲՌՆԱԲԱՐԱԾ Է ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ»

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ․ Միութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Հռոմ, Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն, կ'ամբաստանէ Իտալիան թէ բռնաբարած է հաշտութեան դաշնագիրը, միանալով Ատլանտեանի դաշինքին։

Ահաւասիկ այդ ծանուցագրին ամփոփումը.—

«Իտալիոյ հետ կնքուած հաշտութեան դաշնագրին մէջ շեշտուած է թէ դաշնագիրը հիմ պիտի ծառայէ՝ Իտալիոյ եւ միւս ստորագրող պետութեանց բարեկամական յարաբերութիւններուն։ Արդ, Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին յարելով, Իտալիա միացած է պետութեանց զինուորական խմբակցութեան մը որ բացորոշապէս յարձակողական է եւ ուղղուած՝ Խ․ Միութեան եւ ժողովրդական ռամկավարութեանց դէմ։

(Լուսերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ Էջ)

ՈՒՐԻՇ ԱՌԱՍՊԵԼ ՄԸ

Ընկեր Ս. Վրացեան, Եկեղեցին եւ Խորհրդ. Իշխանութիւնը» ընդհանուր խորագրին տակ, այս տարուան սկիզբը երեք յօդուածներ գրեց:

Մեր մամուլի կողմէ լայնօրէն օգտագործուած այս շարքը, իր փաստացի եւ կուռ տրամաբանութեամբ հաճելի չեղաւ մեր հակառակորդներուն: Եւ ինչպէս միշտ, փոխանակ փաստերու եւ իրողութիւններու դէմ կռուելու, Դաշնակցութեան երդուեալ, տգէտ եւ ողորմելի հակառակորդ գրիչները, սկսան չարափոխել եւ խեղաթիւրել, ընկեր Վրացեանի արծարծած միտքերն եւ փաստերը, իբրեւ զէնք գործածելու համար Դաշնակցութեան դէմ:

Ասկէ ալ կը սկսին Դաշնակցութեան մտադրութիւններու եւ երեւակայական ծրագիրներու առասպելները:

Ամփոփուինք մէկ երկու հիմնական կէտերու վրայ:

Ներկայացնելով Հայ. Եկեղեցւոյ տխուր վիճակը Խ. Իշխանութեան մէջ՝ նախապատերազմեան շրջանին, եկեղեցիի եւ եկեղեցականներու դէմ կատարուած հալածանքն ու աւերը, ընկեր Վրացեան կը գրէ.

— «Մի խօսքով՝ Եկեղեցին մերկացաւ իր բարեգործութիւնից եւ դարաւոր իրաւունքներից: Փաստօրէն դադրեց գոյութիւն ունենալուց իբր եւ հաստատութիւն: Որովհետեւ «կրօնը հաշիշ» էր եւ «կոյր գործիք համայնավարութեան թշնամիների ձեռքին»՝ ըստ Լենինի պատգամին եւ Խորհ. Իշխանութեան քաղաքականութեան:

«Էջմիածինը զրկուեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան պաշտօնը կատարելու իրաւունքից ու հնարաւորութիւնից, եւ արտասահմանի թեմերը փաստօրէն կտրուեցին նրանից՝ մնալով իրենք իրենց, միացնող հեղինակաւոր վարչական ուժից զուրկ, յաճախ մատնուած ներքին անիշխանութեան կամ առաջնորդների ու «պատուիրակների» կամայականութեանց»:

Այս տխուր պատկերը չէր կրնար անտարբերութեամբ դիտուիլ:

— «Փնտռւում էր ելք ու դարման մօայլ կացութիւնից: Ոմանք կարծում էին, թէ անհրաժեշտ է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան կեդրոնը ժամանակաւոր կերպով փոխադրել արտասահման: Ոմանք մտածում էին ստեղծել արտասահմանում ուրոյն եկեղեցական - վարչական կենդրոն՝ թողնելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը Էջմիածնում, իբրեւ աւանդական հեղինակութիւն»:

Որո՞նք էին այս ուղղութեամբ մտածողներն ու ծրագրողները.— Բոլորը, բոլոր Հայերը, աւելի ճիշդ՝ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդական գոյութեան նախանձախնդիր Հայերը:

Հայ. Եկեղեցիի միասնականութեան խնդիրը՝ մեր մամուլի օրուան գլխաւոր նիւթն էր: Յօդուածներ եւ խմբագրականներ՝ «առանց ընդհանուր եզրակացութեան յանգելու»:

Ընկեր Վրացեան այս առթիւ կը ծանրանայ մանաւորաբար «այսօր էլ դեռ բարձր պաշտօնի վրայ գտնուող մեր ամենայարգուած եկեղեցականներից մէկի» տեսակէտներուն վրայ, որ «արտայայտուած է «Վէմ» հանդէսի 1937 թ. ԺԹ. (Ապրիլ - Յունիս) համարներում»:

Բանք անմիջապէս, որ յիշուած եկեղեցականը՝ «Ընծայեցի» ծածկանունով, թէեւ արեւմտահայ, արեւելահայերէնով է գրած իր յօդուածը «ինչպէս կարելի է պահել Հայ. եկեղեցու միասնականութիւնը» խորագրին տակ:

Հակառակ իր խիստ չահեկանութեան, մեր այս նեղ սիւնակները թոյլ չեն տար ընդարձակ արտատպումներ կատարել: Բաւականանանք քանի մը հատուածներով.—

«Խորհրդ. իշխանութիւնը ոչ միայն չի ճանաչում կրօնն ու կրօնական իշխանութիւնը, այլեւ յարձակողական դիրքով հակակրօնական եւ անաստուածական է իր ընկերային ըմբռնումների եւ սկզբունքների խստօրէն նիւթապաշտ բնոյթի բերումով»:

Այս ընդհանուր կացութիւնէն մեկնելով, Ընծայեցին «բացարձակապէս անբնական» կը գտնէ որ Էջմիածինը «կարենայ շարունակել իր առաջնորդողի դերը Սփիւռքի եկեղեցիների վարչական գործերում»:

Կայ դեռ աւելին: «Ոչ միայն անբնական է, այլեւ վտանգաւոր: Ապացոյցներ չեն պակսում, տարաբախտաբար: «Գաղթահայութեան ներկայ պառակտեալ վիճակը արդիւնք է կուսակցական հակամարտութիւններից աւելի՝ Սփիւռքի եկեղեցիների Մայր Աթոռի հետ ունեցած վարչական անբնական յարաբերութիւնների»:

Այսքան յստակօրէն կացութիւն ներկայացնող մեծ եւ յարգելի հոգեւորական մը, ինչպէս կը հաստատէր ընկեր Վրացեանը, կ'առաջարկէ «կիրարկել եկեղեցական – վարչական ապակեդրոնացեալ դրութիւն» մը, պահպանելու համար Հայոց եկեղեցւոյ միասնականութիւնը:

Ինչպէս կը տեսնուի այս բոլոր մէջբերումներէն ու նաեւ Ընծայեցիի յօդուածի մէկ ծայրէն միւսը, ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ ակնարկ Էջմիածնի՝ Հայոց ընդհանրական կաթողիկոսութեան բաժանումի մասին:

Ընդհակառակն, Հայոց Եկեղեցւոյ Միասնականութեան պահպանման համար է որ ան կը մօտենայ հարցի քննութեան:

Այսպէս կամ այնպէս, ընկեր Վրացեանի յօդուածին մէջ տեղ գտած այս բոլոր տուեալները, կը հաստատեն այն իրական մտահոգութիւնը, զոր ունէր գաղթահայ մամուլն իր հեղինակաւոր գրիչներովը:

Երէկ այս կարգի մտքերն ու ծրագիրները՝ բնական եւ ճիշդ կը նկատուէին հեղինակաւոր հոգեւորականներէն՝ իրենց դիրքովն եւ բովանդակ էութեամբն իսկ Էջմիածին եւ ընդհանրական կաթողիկոսին սերտօրէն կապուածներէն:

Ոչ ոք իր մտքէն կրնայ անցընել այս բարձր անձնաւորութիւններուն վերագրել «կուսակցական եւ քաղաքական» նկատումներ, Էջմիածինը՝ Սփիւռքէն բաժնելու, անոր հեղինակութիւնը հարուածելու որեւէ փորձ:

Այսօր, մարդիկ այնքան այլանդակուած են իրենց բովանդակ էութեամբ լրբացած եւ կաղած, որ փոխանակ մտածելու իրական ողբերգութեան վրայ, կը յանդգնին ջնջել բոլոր իրողութիւնները:

Դիւրին է մութին մէջ, բոլշեւիկեան մեթոտներով առասպելներ հիւսել Դաշնակցութեան մտադրութիւններու մասին:

Դիւրին է գրգռել միամիտ եւ բարի զգացումները, Դաշնակցութեան վերագրելով «անջատողական» ձգտումներ Էջմիածնի դէմ:

Բայց անկարելի է փրկել Հայոց եկեղեցիի անկախութիւնը, իր աւանդական կարգերու պահպանումը՝ Աթային եան «արեւաշող» երկրին մէջ, ուր «կրօնը հաշիշ է» միշտ — երէկ, այսօր եւ վաղը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Քրտական խնդիրը

(Բ. եւ վերջին մաս)

1934 Յունիսին, Երեւանի մէջ գումարուեցաւ Քրտաբանական համաժողով մը, նախաձեռնութեամբ Հայաստանի մշակոյթի կաճառին եւ սովետ Գիտական Ակադեմիային: Համաժողովին նպատակն էր Քիւրտերու համար գրական լեզու եւ քերականութիւն ստեղծել: Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Յակոբեան, կեդր. կոմիտէի նախագահ Մարտիկեան, Հայաստանի Մարքսիզմ – Լենինիզմ կաճառին տնօրէն Արիսեան, գործադիր կոմիտէի քարտուղար Դաշտոյեան, վարչապետ Երզնկեան, ռուս քրտական Ակադեմիոյ Կովկասեան ճիւղի նախագահ Փիրումեան, Թիֆլիզի «Զարիա Վօսթօքա» թերթի տնօրէն Գրիգորեան, հայ քրտաբաններէն Խաչատուրեան եւ Սուքման մասնակցեցան այս համաժողովին, ուր Արիսեան կարդաց «Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան եւ Քիւրտերու ազգ. մշակոյթի» վերաբերեալ տեղեկագիրը:

Համաժողովը կ'աշխատէր չորս թեւերով, — գրական միակ լեզու, հրահանգներ, ուղղագրութիւն եւ քերականութիւն: Խորհրդային Հայաստանի Քիւրտերը որոնք 5 —6000 հոգի էին եւ Հայերուն հետ խառն կ'ապրէին, լեզուով ընդունակ էին հայերէնի: Որով Խորհրդային Հայաստանի մէջ ամբողջ Քիւրտերու խօսած լեզուն միակ գրական լեզուն ընդունուեցաւ եւ համաժողովը մնայուն «Քրտաբանական կոմիտէ» մը ընտրելէ վերջ ցրուեցաւ:

Մոսկուա, որ կը ձգտէր Կովկասի, Թիւրքիստանի, Սիպերիոյ եւ Խ. Միութեան զանազան գօտիներուն մէջ ապրող, խօսող, գրականութիւն եւ ազգ. մշակոյթ ունեցող պատմական ազգերը փոճացնել, ոչ մէկ գործ թողուց Բ. Միջազգայինի Դաշնակցականներուն եւ Մանուէլեթամի նման փաստաբաններուն, որոնք կը ջանային հայկական խողովակով քիւրտ ազգայնականութիւն մը ստեղծել:

Այս մրցակցութեան մէջ Պոլշեւիկները յաղթանակը տարին:

Աւելին կայ: Դաշնակները քրտական շարժումի մը վարագոյրին տակ, կ'ուզէին Հայաստան մը հիմնել: Մէկ կողմէ զանոնք կը գրգռէին Թուրքիոյ դէմ եւ միւս կողմէ չէին ծածկեր իրենց հակակրանքը Քիւրտերու հանդէպ: Օրինակ, հայ երեւելի գրող Մ. Վարանդեան, Քիւրտերը կը նկատէր գլխաւոր պատասխանատուն հայկական աղէտներուն, եւ կը գրէր հետեւեալ տողերը. —

«Պատմութիւնը դարեւով ականատես եղած է արիական ցեղին պատկանող երկու ազգերու արիւնոտ պայքարներուն, աշխարհագրական նոյն պայմաններուն, նոյն հողերուն վրայ, նոյն կլիմային տակ: Մէկուն հունձքը կը թալանուէր միւսին կողմէ, մէկը աշխատասէր, հողամշակ, զարգացած, գրական լեզուի մը տիրացած ազգ մը, միւսը՝ նախապատմական, հովիւ ժողովուրդ մը, ցեղի մը թափթփուքը: Այս ազգը, (այսինքն Քիւրտերը) հեգնութեամբ նայեցաւ ստեղծագործ ամէն ձեռնարկի, եւ իր ամէնէն պատուաւոր աշխատանքը եղաւ յեյուզակութիւն եւ ասպատակութիւն, իսկ իր ամենամեծ գիտութիւնը՝ զուլում եւ արիւնահեղութիւն»:

Դաշնակներու համար չնչին բան մը չէր Քիւրտերու հաշիւր մաքրել, բաւ էր որ «միեւնոյն հողին վրայ, աշխարհագրական նոյն պայմաններուն տակ ապրող այդ յեյուզակ եւ արիւնարբու ցեղի թափթփուքը» անգամ մը ազատագրուէր:

Մոսկուա այս ուղղութեամբ ալ Դաշնակներուն առիթ չտուաւ: Հեղինակաւոր դէմք մը, Վ. Կուրքօ Քրիաժին, որ Մոսկուայի մէջ հայկական խնդրի մասնագէտ մըն էր, սապէս կը գրէր Սովիէթ մեծ համայնագիտարանին մէջ.— ԺԹ. դարուն երկրորդ քառորդին, բնակչութիւնը շատցաւ եւ Քիւրտերը որ մինչեւ այդ թուականը վաչկատուն կեանք մը կը վարէին, նստուկ կեանք մը վարել սկսան: Միայն թէ լեռնոտ Հայաստանը թափուր դետին չունէր, որով Քիւրտերը Հայերը կեղեքեցին եւ անոնց հողերը բռնագրաւեցին: Թուրք կառավարութիւնն ալ ջանաց տիրապետութիւն հաստատել քաջամարտիկ եւ կիսով անկախ քիւրտ աշիրէթներուն վրայ, եւ քաջալերեց Քիւրտերու այդ շարժումը, գրաւուած հողերը քրտական սեփականութիւն հռչակեց եւ այսպէս հիմնեց քրտական աւատապետութիւնը: Միաժամանակ գրգռեց անոնց կրօնական մոլեռանդութիւնը եւ Քիւրտերը արձակեց Հայերու վրայ: Այսպէս սկըսաւ անօրինակ եւ մոլեգին իշխանապետութիւն մը»:

Ըստ սովիէթ գրողին, Քիւրտերուն կողմէ բռնագրաւուած հայկական հողերուն մէջ, 1915ին 400 հազար Հայեր յաջողեցան իրենց հոգին փրկել, իսլամութիւն ընդունելով: (Տես Սովիէթ Մեծ Համայնագիտարան, Գ. հատոր, 434—540):

Այս կերպով հրապարակ դրուեցաւ այն խնդիրը թէ 35 տարի առաջ Հայերու ձեռքէն յափշտակուած հողերու 400 հազար ազգաբնակչութիւնը — ներկայիս աւելի քան մէկ միլիոն, — Հայ էր:

Այս է ահա Դաշնակներու եւ բոլշեւիկներու հակամարտութիւնը քրտական խնդրին մէջ: Բայց կ'ուզենք թէ Սովիէթներու աչքին «Քիւրտիստան» կոչուած երկիրը քրտաբնակ հող մըն է, բայց իրականութեան մէջ Հայաստան է ան:

(Ճումհուրիէթ) **ՄԻՐԶԱ ՊԱԼԱ**

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի աթ-իլէն)

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի ղեկավարութեամբ՝ կ'ուսումնասիրէ հայ ժողովրդի արուեստը: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նկարիչ Քրիստափոր Շիշմանեան, որ կ'ուսումնասիրէ հայ կերպարուեստի պատմութիւնը, Թադէոսի Լիսիցեան՝ հայ երաժշտութիւնը, Վարդանեան՝ միջնադարեան հայ պատկերաքանդակներու պատմութիւնը:

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ մէջ քննութիւնները յաջողութեամբ կ'ընթանան: Կարլ Մարքս Կաճառը պիտի աւարտեն 217 ուսանողներ: Գիւղատնտեսականը 312, որոնցմէ շատեր սկսած են աշխատիլ կոլխոզներու ու մեքենատրակտորային կայաններու մէջ: Բժշկական համալսարանը պիտի աւարտեն 260 ուսանողներ եւ քանի մը հարիւր երիտասարդներ պիտի աւարտեն Թատերական եւ «Կոմիտաս» կաճառը:

ԿՈՏԱՅՔԻ շրջանի «Արաքս» կօշիկի արտելը, կազմակերպուած հայրենադարձ վարպետներու շնորհիւ, ընթացիկ տարուան վեց ամսուան մէջ յանձնած է պետութեան 3.500.000 րուբլի արժողութեամբ կօշկեղէն: Արտէլի Տեսչութիւնը կը կառուցանէ բանուորներու համար սեփական բնակարաններ:

ՍՈՎԵՏ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հրաւէրին վրայ, ներկայիս Մոսկուա կը գտնուին Սովետահայ երիտասարդ գրողներ Անահիտ Շահինեան, Սիլվա Կապուտիկեան, Գրիգոր Էմին, Խաչիկ Պօղոսեան եւ ուրիշներ: Անոնք պիտի հետեւին այս առթիւ կազմակերպուած զանազան դասախօսութիւններու, ինչպէս «Մարքսիստ էսթէթիքա»յի, երաժշտութեան, գրականութեան եւ այլ ոսումունքներու: Մոսկուայի Գրողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է գրական երեկոյ մը սարքուած Սովետահայ երիտասարդ գրողներու կողմէ: Իրենց բանաստեղծութիւններով արտայայտուած են Գրիգոր Էմին եւ Սիլվա Կապուտիկեան: Երիտասարդ գրողներու ստեղծագործութիւններու մա —

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Արժանթինէն թղթակից մը կը գրէ Շթութկարտի «Բանբեր»ին. —

Երեք ամիսէ ի վեր Արժանթին կը գտնուիմ ընտանիքով: Առաջին օրերու դժուարութիւններէն վերջ, արդէն իսկ տեղաւորուած ենք եւ բոլորս ալ կ'աշխատինք եւ կը ճարենք մեր ապրուստը: Դժբախտաբար գաղութը, բացի «Արմենիա»յի շրջանակէն, անտարբեր ու անկայունելի է նորեկներու հանդէպ: Ազգ. իշխանութիւնը կը գտնուի կարմիրներու եւ անոնց ուղեկիցներու ձեռքը: Այս մարդիկը կ'արհամարհեն մեզ: Նմանապէս եկեղեցական գործերը կը գտնուին անոնց ձեռքը:

Այս երկիրը գալու տրամադիր հայրենակիցները պէտք է լաւ ապահովուած ըլլան եւ ունենան նաեւ դրամական որոշ կարողութիւն, որովհետեւ հասարակ բանուորի մը կեանքը շատ ալ նախանձելի չէ: Եկողը պէտք է ի վիճակի ըլլայ անձնական գործի ձեռնարկելու: Նուազագոյն 2000 տոլարի գումար մը միայն կրնայ անձնական համեստ գործի մը կապել եկուորը, ապահովելով անոր փոքր արհեստանոց մը եւ բնակարան մը:

Արհեստի տէր աշխատաւորի մը կը վճարեն ամսական 400էն 600 փեսօ, մինչդեռ բնակարանի վարձքը 600էն 700 փեսօ է, եւ երթալով ալ աւելի կը բարձրանայ: Այս պատճառով ընտանիք մը թշուառութեան կը մատնուի, եթէ միայն մէկ աշխատող ձեռք ունի:

Ապրուստը բաղդատելով Եւրոպայի շատ մը վայրերուն հետ՝ աժան է: Ամիսը 3—400 փեսօ ծախսելով, 3—4հոգինոց ընտանիք մը կրնայ ապրիլ: Միայն կահ-կարասին եւ հագուստեղէնը Եւրոպայէն աւելի սուղ են:

Կլիմայական պայմանները չափազանց ծանր են, մանաւանդ Պուէնոս Այրէսի մէջ: Թէեւ կան լաւ կլիմայ ունեցող վայրեր, սակայն անոնք ալ գործի յարմար չեն: Գրեթէ ամէն նորեկ կը մնայ Պուէնոս Այրէս, ուր աշխատանք չի պակսիր:

Արհեստներու մէջ բանուկ են կօշկակարութիւնը, դերձակութիւնը, որմնադրութիւնը եւ ատաղձագործութիւնը: Իսկ դրամագլուխ ունեցող այս կարգի արհեստաւոր մը կրնայ անձնական լաւ գործ ընել: Մասնագիտական գործերը (բժշկութիւն, դեղագործութիւն եւն.) վերապահուած են տեղացիներուն: Եւրոպական վկայականները այստեղ չեն ընդունուիր:

★ Պատ Քիսէնկի Իրօյի կեդրոնին մէջ, Ազգ. Կոմիտէներու ներկայացուցիչներու խորհրդակցական ժողովի ընթացքին, արտագաղթի բաժնի վարիչ Պ. Ճօն Թամրս ըսած է թէ տարագիրներու փոխադրութիւնը դանդաղեցաւ փոխադրութեան միջոցներու եւ շոգենաւներու անբաւարարութեան պատճառով: Այժմ Իրօն իր տրամադրութեան տակ ունի բաւարար թիւով շոգենաւեր եւ օդանաւեր, այնպէս որ կարելի է օրական երկու գնացք լեցուն տարագիրներու փոխադրութիւնը գլուխ հանել: Իրենց յղութեան վերջին շրջանը բոլորող կիները, ծերերը եւ մինչեւ վեց ամսուան երախայ ունեցողները կարելի է այսուհետեւ փոխադրել օդանաւով:

Դժբախտաբար կարգ մը տարագիրներ կը յետաձգեն իրենց մեկնումը եւ շոգենաւերու մէջ անոնց վերապահուած տեղերը կը մնան անօգտագործելի, իսկ Իրօյի վճարած գումարներն ալ կը կորսուին: Ուրիշ դժուարութիւն մը կը կազմեն անստորագիր նամակները որոնցմով մէկը միւսին մատնութիւն կ'ընէ:

★ Յունիս 28ին Շթութկարտի ճամբարէն 23 հոգի եւս ճամբայ ելած են դէպի Հիւսիսային Ամերիկա:

★ Պոսթընէն Շթութկարտ հասած է «ԱՆՁԱ»յի աշխատակիցներէն Պ. Ա. Սէյմեան: Պիտի զբաղի մասնաւորաբար հայ գաղթականներու գործով, փութացնելու համար անոնց փոխադրութիւնը: Սէյմեան օրագրող է եւ դասախօս: Կ'աշխատակցի «Քրիսչըն Սայընս Մօնիթըր» ամերիկեան մեծ օրաթերթին, եւ կը դասախօսէ Պոսթընի համալսարանին մէջ (քաղաքական գիտութիւններ):

ամէն ջերմ խօսքեր ըրած են գրողներ Զոքովսքին եւ Կալինինը:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ կառուցուած են անցեալ երկու տարիներու ընթացքին 4200 բնակելի շէնքեր որոնցմէ քանի մը հարիւրը մէկէ աւելի յարկերով են:

Այս տարի 1200 հայրենադարձներ կը ստանան պետութենէն հողամասեր, տուն շինելու համար: Համընթաց բնակարաններու շինութեան, Երեւանի քաղաքային սովետը մեծ աշխատանք կը տանի այդ թաղամասերուն մէջ կառուցանելով դպրոցներ, մանկամսուրներ, հիւանդանոցներ, ելեկտրական լոյսի [illegible]նց ջրմուղային սարքաւորում եւայլն:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

ՎԱԼԱՆՍ, 15 Յուլիս.— «Ա. Ահարոնեան» ակումբը Յուլիս 5ին լեցուած էր բազմաթիւ մանուկներով, որոնց 28ը օդափոխութեան կայանը մեկնողներն էին, իսկ մնացեալը՝ Վալանսէն:

Տեղացի մանուկները արդէն ընտելացած էին նորեկներուն ու բոլորը միասին, կը խաղային, կ'երգէին: Ակումբին կից կառատունը, (Յ. Կօշկակարեան) հակառակ աշխատանքի օր մը ըլլալուն, տեսակ մը խաղավայր դարձած էր: Իսկ վերը ակումբին մէջ մասնաճիւղի վարչութեան նախագահը, Տիկին Բերուզ Կօշկակարեան ամբողջ օրը զբաղած էր եկող մանուկներուն արձանագրութեամբ, գանձումներով եւ զանազան կարգադրութիւններով: Նոյն օրը Մարսէյլի Արենուշներու խմբապետուհի Տիկին Մանոն Շամիրեանը եկած էր Արտէշի մէջ իրենց թեւիկներու եւ գայլուկներու համար բանակավայր փնտռելու: Մեր ընկերը անմիջապէս իր ստիպողական մէկ գործը ձգեց եւ իր ինքնաշարժով մեզ տարաւ հեռուները: Իրիկուն ուշ ատեն երբ վերադարձանք, ընկերը Խաչուհիներու եւ ընկեր Գասեանի հետ իր ինքնաշարժը լեցուց կայան երթալիք պզտիկները, Խաչուհիներու եւ ազգասէր Հայերու տուները տեղաւորելով զանոնք:

Ճաշէն ետք, դարձեալ տէր եւ տիկին Կօշկակարեան, Տէր եւ Տիկին Գասեան եւ Տիկին Ա. Շահինեան, կայարան փութացեր էին ճամբու դնելու համար մեկնողները: Պզտիկներու հսկիչը Օր. Թանկիկեան նոյնպէս գործի վրայ էր:

Պ. Թ. Այվազեան (Լիոնէն) սիրով ստանձնեց ընկերանալ մանուկներուն եւ անոնց գոյքերուն փոխադրութեան:

Կապոյտ Խաչը այս տարի ալ կրցած էր գլուխ հանել դժուարին գործ մը, որ նիւթական ու բարոյական մեծ զոհողութիւններ կը պահանջէ:

★ Կիրակի, 10 Յուլիս, տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը:

Ժամը 3էն վերջ, մասնաճիւղի ժրաջան անդամուհիներէն Տիկին Պայծառ Մազաքեան, հանդէսը բացուած յայտարարեց ուղերձով մը: Յետոյ սանուհիները երգեցին Կապոյտ Խաչի քայլերգը: Ճոխ էր յայտագիրը: Արտասանողներու մէջ առաջին տեղ գրաւեցին Ժիրայր եւ Ժանէթ Խաչիկեանները: Հայ գեղջկական նոր պար մը պարեցին փոքրիկ սանուհիները: Ֆրանսերէն երգեց Մ. Խաչերեան:

Հետզհետէ հանդէսը ժողովրդական հանգամանք ստացաւ: Խօսելու, երգելու եւ արտասանելու հրաւիրուեցան հանդիսականներէն շատերը: Պ. Պ. Գույումճեան արտասանեց ծիծաղաշարժ կտորներ: Երգեցին Օր. Ալիս Պաղտիկեան եւ քանի մը Խաչուհիներ: Տիկին Բ. Կօշկակարեանը վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ գաղութիս երէց անդամներէն Պ. Վարժապետեան (Հայրիկ) որ հակառակ իր յառաջացած տարիքին, երիտասարդի մը յատուկ աշխուժութեամբ երգեց «Սեւ մութ ամպերը»:

Հանդէսէն գոյացաւ շօշափելի գումար մը:

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը հրապարակով շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս քաջալերեցին այս ձեռնարկը: — Ակնատես

ՆՈՐԸՆԾԱՅԻՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յուլիս 3ին Նորընծայ Ներսէս քհնյ. Կատարինեան մատոյց իր անդրանիկ պատարագը Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ: Շրջաններէն խուռն բազմութիւն մը եկած լեցուած էր, տաճարը եւ յարակից պարտէզը:

Նորընծան Առաջնորդ Արքեպիսկ.-ի գրաբար օրհնութեան կոնդակը թարգմանեց աշխարհաբարի, յանձնօրէն բացատրելով իմաստը, շնորհակալութիւն յայտնեց թաղականութեան եւ թաղեցիներուն հոգածութեան համար:

Այս առթիւ թաղիս նորակազմ «Շնորհալի» երգչախումբը պատարագի երգեցողութիւնները կատարեց, Կոմիտասեան քառաձայն եղանակով, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թադէոս Թադէոսեանի, որ այս գործը գլուխ հանած էր մէկ ամսուան ընթացքին: Մեծ անակնկալ մը եղաւ երգչախումբին յայտնութիւնը ժողովուրդին համար:

Կեցցեն թաղեցիները, իրենց քահանայով, թաղականութեամբ, երգչախումբով ու վարիչով որոնք իրենց համերաշխութեամբ կրցան գլուխ հանել այս դժուարին գործը: Թ. Օ. Թ. Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Թ.

ՅՈՒՍԱՀԱՏ ՍԻՐՏԸ

Մինչդեռ հայր ու աղջիկ կը խօսէին այսպէս, ձիաւոր խումբը մօտեցաւ, անցաւ անոնց առջեւէն, եւ սրարշաւ դիմեց դէպի Անի քաղաքը: Հայր ու աղջիկ զարմացած դեռ կը նայէին անոնց ետեւէն: Խումբը բաղկացած էր մօտ հարիւր ձիաւորներէ եւ քանի մը իշխաններէ:

— Պատգամաւորը Հռոմներ են... Ինչ կը նշանակէ ասիկա, ըսաւ դարբինը ինքն իրեն:

— Այո, յոյն իշխան մըն էր առաջին ձիաւորը, բայց ան ինչ բան ունի մեր երկրին մէջ:

— Անշուշտ նոր վէճ մը, նոր տառապանք մը կը բերէ Հայերուն, եթէ ոչ Հռոմաց թագաւորը մեր օգտին համար պատգամաւոր չի ղրկեր մեր երկիրը:

— Բայց տեսա՞ր, հայրիկ, ինչ գոռոզ կերպարանք ունէր, կարծես թէ ինք ըլլար Հայաստանի տէրը, այնքան կը յոխորտար ինքն իրեն

— Է, աղջիկս, հիմա անոնց գոռոզանալու ժամանակն է, քանի որ մենք թագաւոր չունինք. բայց երբ Գագիկ իշխանը թագաւոր օծուի, այն ատեն անոնք չեն համարձակիր այդպէս գոռոզ դիրք բռնել: Գագիկը հիմա հազիւ տասնըհինգ տարեկան պատանի մըն է, եւ անպիտան Վեստ Սարգիսի ձեռքէն ծածուկ պահուած: Թող ամրանան քիչ մը իր թեւերը, այն ժամանակ ցոյց կու տայ Վեստ Սարգիսին, թէ ինչ տեսակ արծուի ձագ է:

— Լաւ, բայց ինչո՞ւ Վեստ Սարգիսը թշնամութիւն կ'ընէ Գագիկին:

— Ինչո՞ւ, որ պէտքի գահը ինք ժառանգէ եւ ոչ թէ Գագիկը: Հարցուր Խենթին, տես թէ ինչեր կը պատմէ Վեստ Սարգիսի կեանքէն:

Ան կը զոհէ ամէն ինչ իր փառասիրութեան համար, եւ կը կարծեմ, թէ այս յոյն իշխանն ալ ան է հրաւիրած, ով գիտէ ինչ սատանայութիւններ նիւթելու համար:

— Իսկ Հայպիկ իշխանը որո՞ւ կողմն է. միթէ ան կը պաշտպանէ՞ Վեստ Սարգիսը, եթէ հարկը ստիպէ:

— Եթէ հարկը ստիպէ.... Եթէ հարկը ստիպէ, ան Վեստ Սարգիսի արիւնը կը խմէ. բայց ինչ ընես որ Վեստ Սարգիսը, ներկայիս ուժեղ է, եւ թագաւորութեան ամբողջ գանձը իր ձեռքն է:

Այս է պատճառը որ Վահրամեանք հեռուէն կը մրմռան, բայց դեռ բան մը չեն կրնար ընել անոր:

— Աստուած վերջը բարի ընէ, հայրիկ, լաւ չէ, մեր իշխանները փոխանակ ձեռք ձեռքի տալու, իրարու դէմ կ'ելլեն:

— Ճիշդ այդ է որ մեր տունը կը քանդէ: Եթէ չըլլար այս անմիաբանութիւնը, մեր ազգին պէս ուժեղ եւ զօրաւոր ազգ չէր գտնուեր հիմա: Բայց ինչ ըսես որ արտաքին թշնամին ճիշդ այդ կէտը բռներ է ու մեր աչքը կը հանէ: Եթէ ոչ ինչպէ՞ս կը համարձակէր Յոյնը կամ Արաբը մեր աշխարհը աւերել եւ ոտքի տակ առնել:

— Բայց հայրիկ, ի՞նչ օգուտ ունի Վեստ Սարգիս իր անմիաբանութենէն:

— Այդ արդէն մեր բանը չէ: Կ'օգտուի՞ թէ չօգտուիր, չգիտեմ, բայց թէ Հայաստանը տակն ու վրայ կ'ըլլայ, այդ լաւ գիտեմ:

Է, աղջիկս, կը մեծնաս, դեռ շատ բան կ'իմանաս: Այժմ գնա, ապուրը պատրաստէ, ով գիտէ, գուցէ ճիշդ հիմա կ'երեւայ Սմբատիկը եւ ապուր կ'ուզէ քեզմէ: Չէ՞ որ քու եփած ապուրդ շատ կը սիրէ ան:

Լուսիկ խոր ախ մը քաշեց ու հեռացաւ, մինչ դարբինը մտացրաղ սկսաւ պտտիլ խրճիթին առջեւ: Թէ ինչ կը մտածէր, յայտնի չէր. կ'երեւար միայն որ ներքին կռիւ մը կար անոր սրտին մէջ, անյայտ դող մը բոյն դրեր էր հոն, եւ անգթօրէն կը կրծէր զայն, վրդովելով հոգիին խաղաղութիւնը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(21)

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր պայմանագիր մը կնքուեցաւ Անգլօ-Իրանեան Քարիւղի ընկերութեան հետ, որ այսուհետեւ 6 շիլին պիտի վճարէ իւրաքանչիւր թոնի վրայ, փոխանակ 4ի: Յաւելումը պիտի հաշուեն 1948 Յունուար 1էն սկսեալ, որով ընկերութիւնը Իրանի պիտի վճարէ 17 միլիոն ստերլին (7 միլիոն վճարած էր 1947ին):

(ԽՄԲ.— Կ'ակնարկէ արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութեանց) ։

Դաշինքին յարձակողական նկարագիրը կը յայտնուի մասնակցողներուն ձեռք առած միջոցներէն՝ աւելցնելու համար իրենց զինեալ ուժերը եւ սպառազինութիւնները, օդանաւային եւ ծովային խարիսխներու ընդարձակ ցանց մը ստեղծելու, հիւլէական զէնքերու օգտագործումը պատրաստելու համար են»։

Զինուորական այդ միջոցները որեւէ կերպով չեն կրնար արդարանալ Ատլանտեանի դաշինքը ստորագրող երկիրներու ինքնապաշտպանութեան օրինաւոր մտահոգութեամբ, քանի որ այդ երկիրները, մէջն ըլլալով Իտալիան, ենթակայ չեն որեւէ զինեալ յարձակման սպառնալիքին ։

Ստորագրելով Ատլանտեանի դաշինքը, իտալական կառավարութիւնը առով իսկ իր համաձայնութիւնը տուած կ'ըլլայ դաշինքը ստորագրող պետութեանց զինուորական միջոցներուն գործադրութեան։ Վկայ՝ անցեալ ապրիլ 6ին իտալական կառավարութեան կողմէ Մ. Նահանգներու կառավարութեան ուղղուած խնդրագիրը, որով օգնութիւն կ'ուզէ, իտալական զինեալ ուժերը աւելցնելու եւ ռազմական ճարտարարուեստին զարկ տալու համար։ Այսպիսի արարքներ՝ իտալական կառավարութեան կողմէ՝ կը բռնաբարեն հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութիւնները՝ Իտալիոյ զինեալ ուժերու վրայ հաստատուած սահմանափակումներու մասին»։

Ծանուցագիրը յետոյ կը յիշեցնէ թէ հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութեամբ, Իտալիոյ զինուորական, նաւային եւ օդանաւային կայութեան վերաբերեալ յօդուածները կրնան փոխուիլ միայն դաշնակից եւ ընկերակից պետութեանց եւ Իտալիոյ համաձայնութեամբ եւ կը շարունակէ .

— «Մնաց որ, հաշտութեան դաշնագրին 61 եւ 64 յօդուածներով, Իտալիոյ զինեալ ուժերուն կազմակերպութիւնը, սպառազինումը եւ դասաւորումը պէտք է համապատասխանէ միայն Իտալիոյ սահմանագլուխներուն պաշտպանութեան եւ Ներքին հոգերուն։ Մինչդեռ, Հռոմի կառավարութիւնը Մ. Նահանգներէն օգնութիւն խնդրելով իր զինեալ ուժերուն յաւելման եւ ռազմական ճարտարարուեստի զարգացման համար, այդ պահանջը կ'արդարացնէ այն իրողութեամբ թէ Իտալիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին յաւելուածական պարտաւորութիւններ կը դնէ իր վրայ ։

Իտալիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին յայտարարութիւնը Ծերակոյտին առջեւ, 1948 հոկտեմբեր 9ին, նոյնպէս կը հաստատէ թէ Մ. Նահանգներէն խնդրուած օգնութիւնը կը նախատեսէ այնպիսի զինուորական նպատակներ որոնք դուրս կը մնան հաշտութեան դաշնագրին սահմաններէն ։

Հետեւաբար, խորհրդային կառավարութիւնը հաստատելով թէ Իտալիոյ յարումը Ատլանտեանի դաշինքին կը հակասէ այդ երկրի հաշտութեան դաշնագրի բուն իսկ նպատակին, իտալական կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այն պատասխանատուութեան վրայ որ կ'իյնայ իր վրայ, հաշտութեան դաշնագրին վերոյիշեալ բռնաբարումներուն համար»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ընտրուեցաւ Վասիլ Գոլարով, արտաքին նախարարը, որ միջազգային համբաւ կը վայելէ իբրեւ գործօն պոլշեւիկ։ — Խորհրդարանը միաձայնութեամբ երեսփոխանի հանգամանքէն զրկեց նախորդ փոխ վարչապետը, Թրայչօ Գոսթով, որ կուսակցութեան շարքերէն վտարուած էր Յունիս 14ին, իբրեւ «հակախորհրդային եւ հակաբոլշեւիկ եւ վարակուած ազգայնական ձգտումներով»։ Գոսթով պիտի դատուի պատժական օրէնքով, այն ամբաստանութեամբ թէ «ծանր ոճիրներ գործած է պետութեան դէմ»։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԷՆ փախչելով Ֆրանքֆորթ ապաստանեցաւ Պ. Սմութնի, հանգուցեալ նախագահ Պէնէշի դիւանապետը եւ մտերիմը, որ դեսպանական պաշտօններ վարած է Փարիզի, Վարշաւայի եւ Պոլսոյ մէջ։ Միակն է որ վերջին անգամ կը յաճախէր Պէնէշի բնակարանը եւ մասնակցած է անոր յուշերուն խմբագրութեան ։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ բրիտանական ներկայացուցիչները Լոնտոն հրաւիրուած ըլլալով, երէկ ժողով գումարեցին, քննելու համար հետեւեալ խնդիրները,— 1. Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերուն ճակատագիրը.— 2. Տնտեսական եւ ընկերային օգնութիւն արաբական պետութեանց . — 3. Տեղաւորում Պաղեստինի 500.000 փախստականներու. — 4. Լաւագոյն յարաբերութիւններ արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի հետ.— 5. Պայքար համայնավարութեան դէմ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Սթերլին 1097 (935), տոլար 331 (348), զուից. ֆրանք 83.15 (86), նափոլէոն 4080, զուից. ոսկի 3700, սթերլին 4530, տոլար (20) 18.400, ձոյլ ոսկի 568.000 ֆրանք ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Ժիւսթի, 117, Ave. Corot, Bar du Chaletի ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ եւ Տ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Սէն Ժէռոմի Ն. Աղբալեան խումբի։ Եւրոպական պար։ Ընտիր ճաշ։ Պիտի երգէ Պ. Հ. Համբարձումեան։ Ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Քնեազեան եւ Մուշեղ Պետրոսեան ընտանիքները ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի, ինչպէս եւ ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, իրենց այցելութեան առիթով.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերներէն 6000 ֆրանք, Ռոստոմ խումբի ընկերներէն 3700 ֆրանք։

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր Բ. տարելիցը, հովանաւորութեամբ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան եւ «Խաժակ »խումբին։ Կը բանախօսէ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ

Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՁԲՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը պտոյտ մը կազմակերպած է դէպի Էքս լէ Պէն սանուհիներուն համար, մասնաւոր օթաքարով։

Այս կիրակի, մեկնում առտուան ժամը 5ին, վերադարձը՝ երեկոյեան ժամը 10ին։ Կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականները։ Փափաքողները դիմեն ընկեր Ուզունեանի, արձանագրուելու համար ։

ՀԱՑ - ԲԱՑԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ Ապրիլի թիւը եւ կը ղրկուի բոլոր վճարող բաժանորդներուն՝ մինչեւ ամսու վերջ։ Մամուլի տակ է Մայիսի թիւը։ Կը խնդրուի ՆԱՄԱԿԻ ՉՍՊԱՍԵԼ՝ վճարելու համար բաժնեգինները եւ խնայելու համար աւելորդ յոգնութիւն։ Հասցէ 17 rue Damesme, Paris:

ԴԷՊԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթ. կոմ. երթ մը կազմակերպած է այս կիրակի օր, դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը։ Արձանագրուիլ Café des Sports, ուրկէ օթօքարները պիտի մեկնին կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

ՀԱՅՆԻԻ Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, Շավիլի Պաղ Աղբիւրին քով։ Փափաքողները կրնան մասնակցիլ իրենց ուտելիքներով, բացի խմելիքէ ։

ՖՐԷԶՆՕՅԷՆ (Գալիֆորնիա) Աղապաղեան Կարապետ (Ջալըլ) ամերիկահայ զինուոր մը, Խարբերդցի ծնողքէ, ինք Ամերիկա ծնած, 25 տարեկան, երկայնահասակ, 1944 Հոկտ. 12ին կը ծանօթանայ Փարիզ, լուսանկարչական գործիքներու խանութի մը մէջ հայ օրիորդի մը։ Զինուոր երիտասարդը Փարիզէն Լոնտոն օդանաւի արկածի մը զոհ գացած է։ Երիտասարդին եղբայրները կ'ուզեն գտնալ օրիորդին անունը եւ հասցէն ։ Տեղեկացնել Տիկին Տէր Յարութիւնեանի 8 rue des Marechal - Maisons, Epinay s/Seine (Seine) :

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի լօքալ մը փօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ։

Դիմել Պաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8.30ին ընկեր Յարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ։ Նիւթ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը որպէս դասական տիպար իւրաքանչիւր դաշնակցականի համար »:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլ. Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր Ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Եղանոս Մոկոսեանի բնակարանը ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԺՈՂՈՎ ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտօ, Սէն Լուի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը եւ եկեղեցւոյ գնման յանձնախումբը միասնաբար կը յայտարարեն շրջանիս յարգոյ հայ հասարակութեան թէ՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին տեղի կ'ունենայ ընդհ. ժողով, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ, զբաղելու համար եկեղեցւոյ գնման կարեւոր խնդրով։ Ուստի, կը հրաւիրենք մեր բոլոր հայրենակիցները անխտիր ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Մ. Մարութեանի
վերջին ներկայացումները

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սինէմա - Թատրոն Ալքազարի մէջ (Cours Belsunce) Յուլիս 23ին շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ

ՕԹԵԼԼՕն

ԼԻՈՆ, Թատրոն Հօրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕն

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մարութեանի եւ Շանթ Թատերախումբին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պելֆորէն Պ. Յովհ. Ուզունեան, Պ. Անդրանիկ Գալաճեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տարաքճեան, Տէր եւ Տիկ. Ճիվան Տարաքճեան, Տէր եւ Տիկին Կիւլպէնկ Գալաճեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Պ. Կիւլպէնկ Փառնակեան, Պ. Ստեփան Գաբրիէլեան, Պ. Ստեփան Փափազեան (Վիէն), Պ. Արմենակ Աւետեան (Լիոն) իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութիւններով և գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գալաճեան)

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 12ին։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

22էն 29 Օգոստոս ։

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել մինչեւ Օգոստոս 15՝

ՓԱՐԻԶ Ղ. ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ

10bis, rue Thouin, Paris (5) :

ԼԻՈՆ.— Մ. ՎՐԴ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ

78 rue Rabelais

ՎԱԼԱՆՍ.— Գր. ՎՐԴ. ՊԱՊԵԱՆԻ

11 Rue Belle Image :

[illegible] DER AGOPIAN, [illegible] (13)

La Gérant : A. [illegible]ERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 ամգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 23 JUILLET 1949 Շաբաթ 23 ՅՈՒԼԻՍ
21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5904–Նոր շրջան թիւ 1315 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՄՕԹԱԼԻ ԱՐԱՏՆԵՐ»

Ազգաժողովի Ընկերային եւ Տնտեսական Խորհուրդին Յուլիս 20ի նիստին մէջ, Խ. Միութեան Ներկայացուցիչը, Գ. Համազասպ Ցարութիւնեան հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Բրիտանական գաղթավայրերը ամօթալի արատ մը կը կազմեն մարդկութեան խղճին վրայ»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Հայազգի ներկայացուցիչը այս յայտարարութիւնն ըրած է իբրեւ պատասխան բրիտանական բանաձեւի մը, որ կ'առաջարկէր յանձնախումբ մը նշանակել, տարկութեան եւ դերեվարութեան վերաբերեալ խնդիրներ քննելու համար:

Բրիտանական բանաձեւը յանձնախումբին անուանումը կը ձգէր Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին: Խ. Միութեան եւ Լեհաստանի պատուիրակները առաջարկեցին այդ պաշտօնը յանձնել ՄԱԿի Խորհուրդին:

Միեւնոյն ատեն, պահանջեցին որ յանձնախումբը մասնաւոր ուշադրութեամբ քննէ գաղթավայրերու եւ ոչ - ինքնավար երկիրներու գերութեան խնդիրը:

Ի վերջոյ նոյնութեամբ քուէարկուեցաւ բրիտանական բանաձեւը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, անգլիական ներկայացուցիչն ալ խօսքի տակ չմնաց: Անուղղակի ակնարկներ ուղղեց Խ. Միութեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուած բռնի աշխատանքի մասին, եւ յայտարարեց.

— «Եթէ աշխատաւորը կրնայ վարձուիլ առանց իր հաւանութեան եւ ուրիշի մը կողմէ դրըուած պայմաններով, նողկալի արարք մըն է»:

Համազասպ Ցարութիւնեան նորէն պնդեց թէ տարկութիւն կը տիրէ Թոկոլէնտի, Նոր Կուինիայ, Սինկափուրի եւ պելժիական Քոնկոյի մէջ, թէ դրամատիրական ընկերութեան մէջ ալ տարկութիւն կը տիրէ: Եւ հարցուց, արտառոց միամտութեամբ.

— «Բռնի աշխատանք չէ՞ երբ անգործ բանուոր մը կը հարկադրուի աշխատանք ընդունիլ, ուպէսզի կարենայ ուտել»:

Դժբախտաբար ուրիշ մանրամասնութիւններ չունինք ձեռքի տակ, այս տրամախօսութեան մասին (դիալեկտիկա), որ տուն կուտայ դասն խորհրդածութեանց:

Ո՛րքան ճիշդ կը բնորոշէ քաղաքացի Համազասպ Ցարութիւնեան, «ամօթալի արատ» կոչելով շատ մը գաղթավայրերու մէջ՝ հաստատուած կարգուսարքը, — գերութիւն, գերեվարութիւն եւն.:

Անշուշտ գիտէ որ Անգլեւսաքսոնները իրենք եւ ուրիշներ յաճախ ըմբոստացած են այդ բռնութեանց դէմ, բարւոքումներ պարտադրելով:

Արդ, երբ այդքան հեռուները կը տեսանէ Հայազգի պատուիրակին սուր նայուածքը — երբեմն բան մը չէ՞ խլրտիր իր խղճին տակ:

Օրինակ, եթէ իր ակնարկը, թափանցելով հանդերձ մինչեւ հարաւակուռ Ափրիկէի խորքերը, պահ մը կանգ առնէր աւելի ծանօթ, մօտիկ երկրամասերու վրայ ...

Բռնութեան, գերութեան, զանգուածային հալածանքներու ո՞ր մէկ տեսակը բացառութիւն կը կազմէ իր իսկ ներկայացուցած Միութեան եւ անոր հովանաւորած երկիրներուն մէջ, յանուն արլանդակուած յեղափոխութեան մը:

«Ամօթալի արատ մը չէ՞ մարդկութեան խղճին վրայ», երբ, երեսուն տարի վերջն ալ, նոյն դաժան կարգուսարքը անխնայ կը տարածէ ամբողջ ժողովուրդներ: Կը լափէ իր իսկ զաւակները: Ոչ միայն իր հնոցին մէջ, այլ երկիրէ երկիր,— մինչեւ արեւմտեան Եւրոպայի սահմաններուն վրայ:

Եւ այդ անհուսալրսափին ծաւալման մղձաւանջը չէ՞ որ ինքնապաշտպանութեան կը մղէ ազատ ժողովուրդները:

Ինչո՞ւ երէկուան դաշնակիցները պիտի բաժնուէին, նոր ճակատներ յարդարելով, փոխադարձ օգնութեան դաշինքներ, զինակցութիւններ կնքելով:

Ինչո՞ւ պիտի վերսկսէր զինարշաւը, ի հարկին չափուելու համար, յանուն... խաղաղութեան:

Արդար չէ՞ քննիչ յանձնախումբեր ղրկել նաեւ այդ անծայրածիր տարածութեանց վրայ, ուր ոչ աշխատաւորները համբանք ունին, ոչ ալ ազգերն ու ցեղերը:

Շ.

ՕՐԸՕՐԻՆ

ԵՒ ԸՍԵԼ ՈՐ ...

Երբ կարգը գայ, «անասունէն սերած ենք, երկոտանի կենդանիներ ենք», կ'ըսենք: Սակայն ձեւական է կ'երեւի այս վայկածը եւ մենք ալ չենք հաւատար ատոր: Այլապէս ինչո՞ւ պիտի ըմբոստանայինք եւ մահապատիժով դատապարտէինք մէկը որ արիւն կը խմէ գաւաթներով:

Այս չէ սակայն հետաքրքրականը: Ալ ընդունուած է որ առաւել կամ պակաս չափով անասուն մը կայ մարդուն մէջ նստած: Չէ՞ որ ոմանք կը խայթեն օձի նման, ուրիշներ կը բզկտեն գայլի մը պէս, երրորդ մը կը սողայ, չորրորդը կաչաղակի նման կը շաղակրատէ: Գորտի նման կրկռացողներ ալ չեն պակսիր: Ու տակաւին ինչ նմոյշներ ունինք կենդանական աշխարհէն:

Այսպիսի դէպքերու առեն, ամէնէն հիւանդագին եւ անասնական երեւոյթը մարդ արարածին մէջ՝ տեսնելու, լսելու ըմբոշխնելու, վայելելու ցանկութիւնն է: Դատարան կը վազեն լսելու համար սպանութիւն մը, հրէշային ոճիրի մը մանրամասնութիւնները: Կախաղանի մը առջեւ կամ կիյոթինին շուրջ կը հաւաքուին դիտելու համար մահապարտին վերջին գալարումները:

Եւ եթէ «Ցուլեր» հրապարակ ելլեն, ինչպէս Լոնտոնի հրէշին գիրքը, հարիւր հազարներ կը խլուին ձեռքէ ձեռք, տեսնելու համար թէ մարդը ինչպէս խմեր է իր զոհերուն արիւնը:

Սա կափամարտ կոչուած խաղին արթնցուցած հետաքրքրութիւնն ալ նոյն հիւանդագին բնազդը չէ՞ մարդուն, երբ կատաղի կանչերով կը գրգռեն իրարու քիթ բերան ջարդ ու փշուր ընողները:

Տակաւին կը վիճին Տարուինի կամ ուրիշ գիտնականի մը տեսութիւնը ջրելու համար: Այսքան ապացոյցներ բաւական չե՞ն, հաստատելու համար մարդուն գազանային բնազդը:

Ալ ինչպէս հաւատալ թէ կարելի պիտի ըլլայ ջնջել պատերազմը:

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Մարմարա» (15 Յուլիս) կը գրէ թէ կառավարութիւնը 12 Յուլիս 1949 թուակիր եւ 73 թուահամար պաշտօնագրով արտօնած է Պոլսոյ պատրիարքին ընտրութիւնը: Այս առթիւ Կրօն. Ժողովը որոշած է համագումարը նիստի հրաւիրել Յուլիս 18ին, մայր եկեղեցւոյ մէջ, պատրիարքական ընտրելիներուն ցանկը պատրաստելու համար: Իբրեւ թեկնածու առաջարկուած են.— Գարեգին արք. Խաչատուրեան, կաթող. փոխանորդ Հարաւ. Ամերիկայի, Կարապետ արք. Մազլըմեան, առաջնորդ Ցունաստանի, Խադ արք. Աջապահեան, առաջն. փոխանորդ Լիբանանի, Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան, առաջնորդ Մ. Նահանգներու, Յովսէփ եպիսկ. Կարապետեան (Ամերիկա), Ղեւոնդ եպիսկ. Ճէպէճեան, առաջն. փոխանորդ Կիպրոսի, Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիարեան, Զարմայր Ծ. Վ. Կէզիւրեան, Սահակ Ծ. Վ. Փափազեան (երեքն ալ Պոլսէն): Համագումարը, որուն հրաւիրուած է նաեւ Գէորգ արք. Արսլանեան, կրնայ ուրիշ թեկնածուներ եւս առաջարկել:

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ Յուլիս 20ին ստորագրեցին զինադադարը, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ: Այս համաձայնութեամբ ռազմաճակատէն կը քաշուի արաբական վերջին զօրամասը: Զինադադարի բանակցութեանց սկզբնաւորութենէն 6 ամիս եւ մէկ շաբաթ վերջ, Իսրայէլ շարք մը զինուորական համաձայնութիւններ կնքած կ'ըլլայ բոլոր սահմաններուն վրայ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ կը կատարուին Պեսարաբիոյ մէջ, մասնակցութեամբ խորհրդային, ռումանական եւ պուլկարական զօրամասերու, համաձայն Թուրքիայէն հասած լուրերու: Շուէտական աղբիւրէ ալ կը հաւաստեն թէ 250.000 խորհրդային զինուորներ համախմբուած են Պալքաններու մէջ, Եուկոսլաւիոյ դէմ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ օրական մէկ ժամ կ'ընդհատուի, Եչ. օրէն ի վեր: Ժամեր նշանակուած են իւրաքանչիւր շրջանի համար:

Ամերիկա վաւերացուց

Ատլանտեան դաշինքը

ՆՈՐ ԷՋ ՄԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հինգշաբթի օր, 21 Յուլիս, Մ. Նահանգներու Ծերակոյտը վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը, 13ի դէմ 82 ձայնով, ինչ որ կը նշանակէ 15 քուէ աւելի՝ օրինական մեծամասնութենէն (երկու երրորդ):

Ամերիկայի վերջնական վաւերացումն է այս, քանի որ, ըստ սահմանադրութեան, անհրաժեշտ չէ երեսփ. ժողովին վաւերացումը:

Քուէարկութենէն առաջ, ժողովը մերժեց 3 առաջարկներ, որոնց նպատակն էր սահմանափակել Մ. Նահանգներուն պարտաւորութիւնները:

Առաջին բանաձեւը, որ մերժուեցաւ 21ի դէմ 74 ձայնով, կ'ըսէր թէ Մ. Նահանգները պարտաւոր չեն զէնք ճարելու ուրիշ դաշնակիցներու, մէջն ըլլալով հիւլէական ռումբը: Բաւաձեւին երեք հեղինակները (հանրապետական) վերջին պահուն վերաքննեցին իրենց առաջարկը, ըսելով թէ Ամերիկա պարտաւոր չէ հիւլէական ռումբ տալու միւս ազգերուն:

Երկրորդ բանաձեւը, որ մերժուեցաւ 11ի դէմ 84 ձայնով, կ'ըսէր թէ Ամերիկա պարտաւոր չէ պաշտպանելու Հիւս. Ատլանտեանը, առանց խորհրդարանին հաւանութեան:

Երրորդ բանաձեւը, որ մերժուեցաւ 8ի դէմ 87 ձայնով, Մ. Նահանգներու խորհրդարանը ազատ կը կացուցանէր պատերազմ յայտարարելու պարտաւորութենէն, եթէ յարձակում կատարուէր դաշնակից ազգերէն մէկուն վրայ:

Դաշինքը ծերակոյտին կողմէ կը քննուէր Յուլիս 5էն ի վեր, յաճախ տեղի տալով բուռն տեսարաններու: Վերջնապէս վաւերացնելով զայն, Մ. Նահանգները նոր էջ մը կը բանան իրենց պատմութեան մէջ: Այլեւս ուղքով ձեռքով կապուած են Եւրոպայի գործերուն հետ: Հաւանական է որ այսօր - վաղը խորհրդարանին ներկայացուի 1.450.000.000 տոլարի օրինագիծը, զինուորական օգնութիւն հասցնելու համար զինակից պետութեանց:

Դաշինքը ի զօրու է երբ վաւերացուած ըլլայ եօթը սկզբնական անդամներուն կողմէ: Հինգը վաւերացուցած են արդէն.— Քանատա, Պելժիա, Անգլիա, Լիւքսէմպուրկ եւ Մ. Նահանգները: Միւս երկու սկզբնական անդամներն են Ֆրանսա եւ Հոլանտա: Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը երէկ ձեռնարկեց դաշինքին քննութեան: Հոլանտայի երեսփ. ժողովը վաւերացուցած է զայն, կը մնայ երկրորդ ժողովին վաւերացումը:

★ Ծերակոյտին վաւերացումէն անմիջապէս վերջը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ջերմ գոհունակութիւն յայտնեց: «Վաւերացումը ապացոյց է թէ «Ամերիկացիները վճռած են լիովին կատարել իրենց բաժինը՝ խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը պահպանելու համար»:

Իր նախորդը, զօր. Մարշըլ, վաւերացումէն առաջ յայտարարած էր թէ «դաշինքը պիտի նըպաստէ աշխարհի խաղաղութեան, բացորոշապէս հասկցնելով հաւանական նախայարձակի մը թէ չի կրնար շահիլ երրորդ աշխարհամարտ մը»:

★ Նախագահ Թրումըն լուսաբանութիւններ հաղորդելով հիւլէական ռումբի մասին կատարուած «գաղտնի» խորհրդակցութեանց մասին, «բացարձակաբար անկարեւոր» համարեց զանոնք: Ցաւ յայտնեց որ մամուլը աւելորդ աղմուկ հանած էր:

ԻՏԱԼԻԱ ՆՈՐԷՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Իտալիոյ երեսփ. ժողովը չորեքշաբթի օր վաւերացուցած էր Ատլանտեանի դաշինքը, 159ի դէմ 318 ձայնով: Վերջին պահուն ստուգուեցաւ թէ անկանոնութիւններ տեղիունեցած են քուէարկութեան ատեն: Այսպէս, ներկայ երեսփոխաններուն թիւը, որ 469 էր, բարձրացած էր 546ի: Աւելորդ քուէներէն շատերը ուղղուած էին վաւերացման դէմ: Նախագահը ցաւ յայտնելով գործուած օրինազանցութեան համար, առաջարկեց նոր քուէարկութիւն մը կատարել: Եւ դաշինքը վաւերացուեցաւ 160ի դէմ 323 ձայնով:

★ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը լարած է իր բոլոր ուժերը, խափանելու համար Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը: Կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն բանաձեւ մը քուէարկեց, որով կը հրաւիրէ բոլոր աշխատաւորները,— համայնավար, ընկերվարական, կաթոլիկ, ռամկավար, հայրենասէր, դիմադրական — միացեալ ճակատ կազմել ընդդէմ Ատլանտեանի դաշինքին «որ պատերազմի հրձիգներու քմահաճոյքին կ'ենթարկէ Ֆրանսան»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑԻՆ գինը չաւելցնելու համար, կառավարութիւնը կ'ուզէ փոխել տեսակը (աւելի սեւ): Հողագործները կը պահանջեն աւելցնել ցորենին գինը:

ՅՈՒՇԵՐ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԷՆ

Երեսունչորս տարի է անցեր այն դժոխային Արհաւիրքէն ի վեր, որուն զոհ գնաց Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը, եւ մասնաւորապէս Տարօնը, շրջապատուած՝ զանազան քիւրտ ցեղերով:

Օրէ օր աճող քրտական ասպատակութիւնները, սանձարձակ դարձած Համիտիէ հալայները, թելադրուած կառավարութեան եւ Իթթիհատի ակումբէն՝ կը թալանէին գիւղերը, տեղ-տեղ կը կատարէին սպանութիւններ: Անշարժ չմնացին Թլայ չէխերը, Գասըմ եւ Նէօ բէկերը, եւ Զաթօ Ֆարհօն: Անոնք Մարտի սկիզբները յարձակեցան Մուշաղշէն գիւղի վրայ, մէկ անցուցին յարանի Գրօլ տան պարագաները, խողխողեցին ուրիշները, ու աւարի տուին գիւղը: Կառավարութեան շուքն անգամ չէր երեւար:

Այս դէպքերուն վրայ աւելցաւ նաեւ հայ զինուորներու զինաթափութեան եւ համէլէ թապուրի վերածելու դաւը, մանաւանդ պարէն փոխադրող չալակաւորներու (Մուշէն Հասան Գալէ) ձիւն ձմրան խմբովին կորուստը: Գոկիծն ու զայրոյթը գագաթնակէտին հասան Դուրանի մէջ ապրող յեղափոխական մարտիկներու սրտին մէջ: Մշեցի Պօլէ Մճօն, 30 քաջերով մտաւ Առաքելոց վանքը, անուասրապարին դէմ ցոյց մը կատարելու համար:

Սակայն, քնացած չէին ոչ կառավարիչ Սէրվէթ պէյը, ոչ ալ Իթթիհատի Ֆալամադներն ու Ռաշիտները: Անոնք ուշալուրջ կը հսկէին Փէտայիներու շարժումներուն վրայ: Սէրվէթ պէյ իր սիրելի եւ հաւատարիմ Չէրքէզ հարիւրապետ Աճէմ պէյը, ժանտարմաներու կարեւոր ուժով մը կը ղրկէ վանքը, հոն ապաստանող ըմբոստները ձերբակալելու: Առաղ գիւղի վրայով կը բարձրանան դէպի վանքը: Առաջին իսկ գնդակով ձիէն կը գլորեն Չէրքէզ հրամանատարը, եւ քանի մը ժանտարմաներ, մնացածները խուճապահար նահանջով կը փախչին դէպի քաղաք: Մճօն նոյն իրիկունը կը ձգէ վանքը, եւ իր քաջերով կը բարձրանայ Սասուն:

Տակաւին դաշտի մէջ կը մնան կարգ մը յայտնի փէտայիներ: Կը փնտռուին Ռուբէն Տէր Մինասեան, եւ մանաւանդ Գորիւն (Գոմսայ Իսօ) որ մերժած էր կառավարութեան որոշումը, Միլլի ոստիկանապետութեան պաշտօն ստանձնելու:

Իթթիհատի որոշումով, եւ կառավարութեան թելադրանքով, Ֆախկի Մուստաֆան 8—10 միլլի քիւրտ ժանտարմաներով կը կոխէ Գոմս գիւղը տուրքերու հաւաքման պատրուակով, բայց իրականին մէջ իրենց մղձաւանջը՝ Գորիւնը ողջ կամ մեռած ձեռք ձգելու համար:

Այս գաղտնիքը Գորիւնին կուտայ Ֆախկի Մուստաֆայի ժանտարմաներէն Հաճմանուկ գիւղացի քիւրտ ժանտարմա մը, Գորիւնի նախկին բարեկամ: Գորիւն ալ կը հաղորդէ Ռուբէնին որ հիւր էր եկած: Առանց ժամանակ կորսնցնելու Գորիւն կը կանխէ իր դէմ լարուած դաւը: Կէսօրուրի ժամանակ, ախոռին դուռը կը կղպէ դուրսէն, Ֆախկիի եւ իր ժանտարմաներուն վրայ, ու կ'ըսէ.

— Իմ պապերէն մնացած արդար իրաւունքս, ախոռին մէջ մնացած 40 կապ տաւար, եւ իմ պաշտելի երկու ձիերս, այսօր ալ իմս չէք, վաղն ալ: Թող թշնամին չուրախանայ ձեզի տիրելով...»:

Նախապէս ախոռի դրան առջեւ դիզած խոտերուն կրակ կուտայ, եւ բոցերուն ճարակ կը դարձնէ ախոռը անասուններով, Ֆախկի Մուսթաֆան իր ժանտարմաներով: Միայն, ազատելով ախոռի երդիքէն դուրս կը բերէ իր բարեկամ Քիւրտը, եւ ուրիշ երկու հոգի: Յետոյ դրկելով հրացանը, Ռուբէնին հետ կը բարձրանայ Սասուն:

Մեր կարեւոր ուժերը Թիւրիմացութեան զոհ գացին: Շատերը համատարած ջարդին չէին հաւատար: Եթէ ջարդը ընդհանուր ըլլար, կառավարութիւնը նախ Սասունը պիտի զարնէր: Այս հիման վրայ, քաղաքի եւ գիւղերու զինուած ու մարզուած կարեւոր ուժը բարձրացաւ Սասուն: Թշնամին թողուց որ դուրս գան եւ կեդրոնանան Սասունի կղզիացած պզտիկ տարածութեան վրայ, որ երեք կողմերէն շրջապատուած էր քիւրտ բնակչութեամբ: Միայն, դաշտի կողմը ազատ ձգուած էր առժամապէս:

Սակայն, կառավարութիւնը չշեղեցաւ իր ծրագրէն: Ջարդը նախ սկսաւ Դուրանի անպաշտպան գիւղերէն եւ քաղաքէն, առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան:

Ահաւասիկ Դուրանի կռուող շրջանները.—

ՈՎԱՍԻՍԻ ՇՐՋԱՆ.— Վարդենիսու Համբարթի եւ Մարտիրոսի ղեկավարութեամբ եւ մաս մը ուժերով եւ կարեւոր թիւ մը ժողովրդով, մտան Զխուրայ չամբի մէջ (Եղեգնուտ), կղզեակ մը ցամաքի վրայ: Ամիսներ չարունակ թշնամի ուժը եւ հազարաւոր խուժանը չկրցան ընկճել այդ քաջերը. դիմադրութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ ամրան վերջին ամիսը Ալզաղբիւրի ձորով կամաւորներու մուտքը Դուրանի մէջ, մինչեւ Ծրօնք եւ Մկրագոմ գիւղերը: Համբարթ կրցաւ փրկել իր հընամքին յանձնուած ժողովուրդը, միացաւ կամաւորներուն, եւ անցան ռուսական բանակը, որ կը գտնուէր Գուլանըխ, Լիզ գիւղը:

ՍՈՒԽԱԿԵԱՆ ՇՐՋԱՆ.— Ալիջան գիւղը, Տիգրանի եւ Բատիկի ղեկավարութեամբ, ջարդի օրը, իրենց 20 զէնքերով, գիւղը պահեցին իրենց պաշտպանութեան տակ, քանիցս ետ մղելով թշնամու եւ խուժանի արշաւանքները կարեւոր կորուստով: Իսկ երբ մութը հասաւ, ձգեցին գիւղը եւ բարձրացան Քանայ լեռը: Իրենց 20 զէնքին հետ, 20 փամփուշտ մնացած չէր: Շատեր ձգեցին Քանը եւ անցան Սասուն:

ՍԱՀԱԿԵԱՆ ՇՐՋԱՆ.— Աւրանայ Հայկն ու Արամ, Դէմըքու Տէր Խաչատուրն ու Բոնտօն, Մեղտն ու Սիսակը, Բարլուայ Յովօն, Զխարթայ Սարգիս եւ ուրիշները, կարեւոր թիւ մը ժողովրդով, կը կռուէին Ս. Կարապետու վանքի լեռներու եւ անտառներու մէջ:

ՎԱՀԱԳՆԵԱՆ ՇՐՋԱՆ.— Քիւրտ Մէյտանցի Գրիգոր, Խըլըլաղաճու Մանօն եւ Սարգիս, Շենքանայ Պետրոս, Փիթարայ Մանուկ, Ախօն ու Իսրօն, մաս մը ժողովրդով, կը կռուէին Ս. Յովհաննու վանքի անտառին մէջ:

Այս շրջանները, փարախներով իրարմէ հեռու, մէկը միւսէն լուր չունէր: Զկրցան իրարու օգնութեան հասնիլ: Բոլորին ալ թշնամին խեղդած էր նեղ օղակին մէջ: Բոլորին ալ կռիւը կը կոտրէ ռազմամթերքի պակասէն: Շատերը իրենց դիրքերու մէջ կը մեռնին զէն ի ձեռին, առանց փամփուշտի: Ոմանք ճողոպրելով կ'անցնին Սասուն: Աւրանայ Արամ երկու վէրք ստացած, ով ինչ գիտէ ինչ տառապանքով սողալով ու դողալով կը հասնի Քանայ լերան ստորոտը, Մառնիկ գիւղի ձորակի մի կէս քանդուած գոմի մէջ: Ոչ ոք գիտէ թէ հոն քանի օր կը տանջուի: Գիշեր մը գոմի քովէն կ'անցնին իր բախտակիցները: Կը լսեն անոր տքոցի ձայնը, կը մտնեն ներս, կը տեսնեն որ Արամը կ'ապրի իր վերջին վայրկեանները: Հազիւ կրնայ հասկցնել.— «Զիս ազատեցէք այս տանջանքէս»: Ո՞վ սիրտ ունի ձեռք վերցնելու եւ այդ նուիրական կեանքին վերջ տալու: Ողջ ողջ կը համբուրենք զինքը: Իր փեսայ Վահան ատրճանակի երկու հարուածով վերջ կուտայ իր պաշտածին: Եւ կը թաղեն նոյն գոմին մէջ:

Մուշ քաղաքի մէջ, հին ռազմիկ, եւ տիպար յեղափոխական Կոտոյի Հաճի Յակոբ, ընկերակցութեամբ Միրիճանեան Արշակի, Գաւառեան Տիգրանի, Սօլ Կար Արմենակի, երկու Յարօնեանու, Համազասպի եւ ուրիշ կարգ մը քաջերու, կը կռուին քաղաքի մէջ, կուրծք տալով քանդիչ թնդանօթներուն եւ թալանի ծարաւ բազմահազար խուժանին: Իրենց տրամադրութեան տակ կը պահեն Ս. Մարինէ եւ Զորոյ թաղերը ամբողջ վեց օր, դիւցազնական ճիգով, գիշեր ու ցորեկ անդուլ, անդադար: Եօթներորդ օրը, քաղաքի փո-

Թորիկէն ազատուած քանի մը անձեր հասան Քանայ լեռ, որոնց մէջն էր Բոլեան Միսակ, եւ իմ համագիւղացի Յարութիւն Խաչատուրեան (Խզրկու Համբարթ), եւ Մշեցի Բոզկայ Աղաճանի եղբայր Բոզիկ: Այժմ խօսք Բոզիկին է.

— «Կռուի առաջին օրերը, բարձր էր կռուողներու կորովը: Հաճի Յակոբը, դիրքէ դիրք կը վազէր կռուողները քաջալերելու: Իսկ երբ սկսան թնդանօթները գոռալ, ալ զէնքը ոչինչ կ'արժէր թնդանօթին դէմ: Թնդանօթը կը քանդէր մեր դիրքերը: Շատեր փլատակներու տակ մնացին իրենց զէնքերով: Ատոր վրայ կը նուազէր մեր ռազմամթերքը եւ կը նեղնար օղակը: Կախ թաղէ թաղ, եւ փողոցէ փողոց: Հաճի Յակոբ հեռադիտակը ձեռքը, աչքերը յառած Քօսուրայ բարձունքները եւ Ծիրնկատար, մէկ կողմէ կամաւորներու, միւս կողմէ Սասնոյ օգնութեան սպասելով: Ոչ մի տեղից ոչ մի յոյս: Շատեր զէն ի ձեռին առանց փամփուշտի, նահատակ կ'իյնային իրենց դիրքերուն մէջ: Հաճի Յակոբին քով մնացինք ես, Իսպիրտարենց Սամօն, Քոռ Յակօ, եղբայր Զաքար եւ Դօլոյ Արշօն: Սպառած էին բոլորին փամփուշտները: Հաճին կոտրեց իր հրացանը, թշնամու ձեռք չիյնալու համար: Իր մաուզէր ատրճանակին կը մնար մէկ շարք փամփուշտ: Տեղաւորեց ատրճանակին մէջ, ու դառնալով իր կնոջ ըսաւ.— Բնաւ հոգ մի ըներ, այս գիշերը մեր տառապանքի վերջին գիշերն է: Ես կը տեսնեմ հայ կամաւորները, որոնք Քօսուրայ բարձունքներէն կուգան մեզ փրկելու: Նախ քան մեր ազատուիլը, մեր տունը կրակի տանք, թող թշնամին չուրախանայ անոր տիրելով: Ու դառնալով մեզի ըսաւ.— Դուք տակաւին կ'ապրիք ձեր լաւագոյն օրերը: Մութը հասնելուն, միջոցով մը դուրս ելէք քաղաքէն: Բարեւներ տարէք Անդրանիկին, ըսէք որ Հաճին գիտէ կռուիլ, եւ ի հարկին մեռնիլ: Ապա դառնալով դէպի իր պաշտելի կինը, երկու ատրճանակի հարուած տուաւ անոր գլխուն, երրորդ հարուած մը իր ուղեղին եւ ինկան դիակ դիակի վրայ, ճիշդ այն վայրկեանին երբ տունը կը բռնկէր»:

... Հաճու ուղղուած բարեւը, սրտաճմլիկ ու լուռ բողոք մըն էր: Կարելի է այդ երկու բառէն, աղեխարշ պատմութիւն մը ստեղծել: Այդ կը մնայ ապագայ պատմագրին:

Պաշտելի Հաճի, եւ բոլոր Հաճիներ, ձեր գաղափարներն ու շարժումները ծնած էին օրուան պահանջներէն, ժողովուրդին հետ եւ անոր համար: Դուք եղաք անոր ցաւերուն վշտակից, անոր տառապանքին ընկեր, ուխտելով ազատել անոր, կամ մեռնիլ անոր հետ:

Փառք բոլորիդ մեծութեան, ձեր գերագոյն զոհողութեան եւ ձեր վսեմ գաղափարին:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

Յարգանք ձեզ, Տարօնի հերոսներ

Հայ նահատակներու համազգային սգատօնէն զատ, Տարօնցին առանձնապէս կը սգայ 1915 Յուլիս 23ի օրը, արիւնոտ Վարդավառը, ուր տեղի ունեցաւ Տարօնի հայութեան բնաջնջումը:

Ոչ միայն պատահած աղէտը, այլեւ Տարօնը ամբողջութեամբ կը գերէ մեզ, կը հպատակեցնէ իրեն:

Հայ աշխարհի այդ երկրամասը իր մէջ կ'ամփոփէ հայ ժողովուրդի դարաւոր պատմութիւնը: Նախ քան քրիստոնէութիւնը, հեթանոսական փառահեղ շրջանին, Տարօնը կեդրոնական վայրն էր հայ աստուածներուն, Վահագնին, Անահիտին, Աստղիկին:

Քրիստոնէական շրջանին, Լուսաւորիչները, հայրապետները, Մաշտոցները մեր ոսկեդարը պատրաստեցին Տարօնի մէջ: Հեթանոսական Վարդավառի տօնը իր բոլոր աւանդութիւններով միայն անունը փոխեց:

Յետոյ եկաւ հայ պատմութեան երրորդ մեծագոյն շրջանը, ազատագրական պայքարը ընդդէմ թուրք բռնակալութեան:

Տակաւին թարմ են դէպքերը: Տարօնը իր լեռներով, դաշտերով, ու ամբողջ ժողովուրդով, օրրան կը հանդիսանար հերոսական մարտնչումներու: Մուրատ, Տամատեան, Աղբիւր Սերոբ, Հըրայր, Գէորգ Զաւուշ, Գորիւն, Հաճի Յակոբ Կոտոյեան, Մճօ, Անդրանիկ եւ շատ շատեր, յաջորդաբար կը յենուն այդ շրջանի գիւղացիներուն վրայ, որոնք անսպառ պահած էին ցեղին ռազմական կարողութիւնը: Այսպէս պատմական երեք շրջաններ հեթանոսական, քրիստոնէական եւ ազատագրական, որոնց Տարօնցին հաւասարապէս համբաւ շահած է:

Տարօրինակ չէ որ այսօր ալ, թէեւ տարագիր, Տարօնցին կը պահէ իր ինքնուրոյն դիմագիծը:

Կը տեսնէք անոր խիզախ եւ հպարտ նայուածքը եւ [illegible] մէկ զատակը կը դիմաւորէք:

Տարօնցիները երբ հերոսամարտ կը կազմակերպեն, մենք բոլորս երկիւղածութեամբ կը մօտենանք, գործուած ահաւոր ոճիրին մէջ կը նշմարենք հայրենի աշխարհը, արմատը մեր ցեղին: Բոլոր գաղութներուն մէջ Տարօնցին կը մնայ հաւատարիմ դրօշակիրը ազատագրականշարժումին:

Թուականները կուգան ու կ'անցնին: Արիւնոտ թուականներ, 34 տարիներ փթթեցան մեր սիրելիներու արիւնով եւ խամրեցան: Սակայն մեր վէրքերը դեռ շատ թարմ են:

Մինչեւ մեր բեկորներուն սիրտերը պիտի չըլլա՞ն պահապանը եւ յուշարձանը մեր նահատակներուն, անոնց սրբազան ուխտին, եւ զոհաբերութեան:

Մինչեւ անոնց պաշտելի գաղափարները մեր սիրտերուն մէջ, այնքան շուտո՞վ պիտի խամրին, չէ՞ որ մենք անոնց շունչով ծաղկեցանք...

Ով Տարօնի դժբախտ բեկորներ, այսօր Վարդավառ է, Տարօնի խաչելութեան թուականը:

Երթանք միասին, երթանք սրտով ու հոգիով պահ մը, դէպի Տարօնի դողդոթան, ու անգամ մը եւս տեսնենք խարոյկներու մէջ ճենճերահոտ մանուկները, մայրերու գիրկը սեղմուած, տեսնենք մեր պաշտելի նահատակները: Սեւ հողն անգամ կուլայ վէրքի կսկիծէն: Մեր նահատակները չունին շիրիմներ, գէթ ունենան սգացողներ: Բոլոր սրտով գոչենք,— Յարգանք եւ հանդիսա ձեր անթաղ ոսկորներուն:

Տարօնը ձգուած էր իր բախտին եւ կը շարունակէր հերոսամարտը, մինչեւ որ դաշտը եւ քաղաքը մնացին փլատակներու տակ, 1915 Յուլիս 23ին: Եւ ժողովուրդը հրկիզուեցաւ գոմերու եւ մարագներու մէջ, իսկ Արածանին ու Մեղրագետը արիւնով ներկուեցան:

Այնուհետեւ կռիւը շարունակուեցաւ Սասունի լեռներու եւ Ս. Կարապետի անտառներուն մէջ, Տարօնի 225.000 ժողովուրդէն բեկորներ միայն մնացին:

Տարօնցի հայրենակից, եթէ դուն ծնած ու հասակ նետած ես Տարօնի մէջ, տեսած ես անոր գեղեցիկ դաշտերն ու խրոխտ լեռները, յորդահո-

Արիւնոտ Վարդավառը

Վարդավառի աւանդական տօնին առթիւ կ'ուզեմ երկու խօսք ըսել իմ սիրելի գաղափարի ընկերներուս եւ հայրենակիցներուս :

Անշուշտ բոլորդ ալ խոր կսկիծով կը յիշէք, որ աւելի երեսուն եւ չորս տարիներ առաջ եւ ճիշդ Վարդավառի այս օրերուն բարբարոս եւ ալխանարբու թշնամին բնաջնջեց Տարօն Տուրուբերանի արի արանց ժողովուրդը : Մենք վերապրողներս անցանք անոնց դիակներուն վրայէն : Անոնց աղաղակներէն լեռներն ու ձորերը կը սարսռային : Բազմաթիւ մայրերու, հայրերու, քոյրերու, եղբայրներու եւ մանուկներու գլուխները կը թաւալէին մարդակեր դահիճներու սուիններու հարուածներէն :

Այդ օրերու սարսափներէն շատ քիչերս ազատեցանք եւ այսօր ինկած ենք օտար ափերու վրայ, շատ հեռու մեր պաշտելի հայրենիքէն, որուն հողին, զուլալ ջուրերուն, լեռներուն եւ ծաղկաւէտ դաշտերուն կարօտը կը քաշենք : Կարօտ մը որ կը մաշեցնէ մեզ օտար համայնակուլ ափերուն վրայ :

Ով Տարօն Տուրուբերանի ցանուցիր ընկերներ, աշխարհի որ անկիւններն ալ գտնուիք, մի մոռնաք թէ արիւնոտ Վարդավառի տօնն է այսօր, մեր բիւրաւոր նահատակներու կոտորածին օրը : Վայրկեան մը ձգեցէք քէնն ու ոխը, անձնականութիւնն ու բոլոր ըսածները, եկէք թռչինք դէպի աւերակ Տարօնը եւ երկիւղածութեամբ ծունկի գանք մեր նահատակներու յիշատակին առջեւ, եւ անգամ մը եւս վերանորոգենք մեր սրբազան ուխտը : Ո՞ր Տարօնցին անհուն ուրախութեամբ չի յիշեր իր պատմական օճախը, իր փառահեղ յեղափոխական անցեալը եւ այն բիւրաւոր հերոսները որոնք ձգեցին իրենց տունն ու տեղը, ընտանիքն ու զաւակ եւ զէնք ի ձեռին լեռ բարձրացան, վայրագ Թուրքին ցոյց տալու համար թէ իրենք ալ գիտեն կռուիլ յանուն ազատութեան :

Ո՞ր Տարօնցին կսկիծով չի յիշեր այն գործիչներն ու հերոսները որոնք թրքական մութ եւ խոնաւ բանտերու մէջ կամ կախաղաններու կատարներէն անվախ կը պոռային ոճրագործներու երեսին — Թէեւ դուք ձեր այլանդակ կախաղաններով մեր կեանքին վերջ կուտաք այսօր, սակայն մեզմէ վերջ, գալիք սերունդը աւելի անվհատ պիտի շարունակէ մեր ազատագրական պայքարը ձեր բռնակալութեան դէմ :

Ահա այսպէս ուխտեցին Տարօն Տուրուբերանի հերոսները յիսունեւինը տարիներ առաջ եւ իրենց ուխտին համաձայն բոլորն ալ ինկան պատնէշի վրայ : Չէ՞ որ մենք ալ այդ հերոսներու շունչին տակ աճեցանք, Եթէ հասակ նետեցինք այս օտար պողոտաներու վրայ, այդ չի նշանակեր թէ պիտի չքալենք Հրայրներու, Աղբիւր Սերոբներու, Գէորգ Չաւուշներու, Արաբօներու, Վարդան վարդապետներու եւ Մարգար վարդապետներու քարոզած ճամբէն, ազատութեան ճանապարհէն :

Փառք այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան զէնք ի ձեռին, կռուելով մինչեւ վերջին շունչը :

Վա՜յ այն Տարօնցիին որ կը մոռնայ անոնց կտակը եւ արիւնը եւ տարին մէկ անգամ երկիւղածութեամբ յարգանքի չի գար անոնց անմահ յիշատակին առջեւ :

Անոնց արեան շնորհիւ չէ՞ որ հիմը դրուեցաւ այսօրուան հայրենիքին : Փառք անոնց, Տարօն, եւ բիւր յարգանք հերոսներուդ :

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

սան գետերն ու առանձնակ աղբիւրները, հրաշագործ վանքերը եւ ուխտատեղիները, անպայման կը յիշես այդ երանաւէտ վայրերու մէջ ապրած օրերդ եւ կարօտով ու ափսոսանքով խոր հառաչանք մը կ'արձակես անոնց կորուստին համար :

Եթէ միայն կարդացած կամ լսած ես Տարօնի մասին եւ անոր պատմութեան ծանօթ ես, անպայման հպարտութեամբ սիրտդ կ'ուռի, երբ կը յիշես Մեսրոպի, Վարդանի, Վահանի, Խորենացիի, Հրայրի, Գէորգի եւ նման փառապսակ գործիչներու ու հերոսներու անունները եւ կ'ուզես որ այդպիսի մարդիկ շատ ունենայ հայութիւնը :

Այո, հայրենակիցներ, ամէն Տարօնցի հայրենիքի կարօտով խանձուած սիրտ մը ունի : Ամէն Տարօնցի անցեալի փառքով վերածնունդի բուռն բաղձանք մը ունի :

Եւ ամէն Տարօնցի իր քանդուած ծննդավայրին, իր կոտորուած սիրելիներու վրէժը լուծելու ուխտն ունի :

Տարօն, քու հպարտ զաւակները մնացին դաշտին, վանքերդ եւ գիւղերդ անտէր մնացին...

Տարօն, Մաշտոցները եւ Խորենացիները դարէ դար բարձր պահեցին յիշատակդ, եւ ծնար նաեւ անձնուէր հայդուկներ, որ եղան խթան ազատագրական շարժումին :

Յարգանք եւ փառք անոնց յիշատակին :

Լ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Վերջին Վարդավառը

Չեմ գիտեր թէ ինչու համար ամէն Վարդավառի առթիւ երբ կը մտաբերեմ այդ հեթանոսական տօնախմբութիւնը Տարօնի մէջ, արտասովոր ցաւ մը կուրծքս կը սեղմէ : Սիրտս կ'այլեկոծի եւ կը բաղձամ որ տանջուած հոգիս թեւեր առնէ որպէսզի կարենամ թռչիլ, երթալ մօտ գալ Տարօնի երկնակամարին վրայ, իջնել Իննակեան սարը, խմել անոր պաղ ու զուլալ ջուրը, շնչել Ծովասարի եւ Նեմրութի կենսատու օդը : Իջնել Մշոյ լայնատարած դաշտը, լողալ Մեղրագետի եւ Արածանիի մէջ, պահ մը երթալ հանգչիլ իմ փոքրիկ գիւղս, ուր գորովագութ մայրս երեք տարի շարունակ իր մեղրածորան կաթովն է զիս դիեցուցած :

Ո՜հ, ես գիւղի տղայ, կը սիրեմ իմ փոքրիկ գիւղս, մեր գետնայարկ խրճիթը, որուն մէկ մասին մէջ մենք կը բնակէինք, իսկ մէկ մասին մէջ մեր անասունները : Կարելի է ըսել որ ձմեռները գլխաւորաբար անոնց շունչովը կը տաքնայինք : Քանի քանի անգամ ձէթի ճրագը բռնած մօրս հետ մեր կովերուն ծննդաբերութեան առեն օգնած եմ : Կովը կթելու ժամանակ, անպայման ես պիտի բռնէի հորթը : Վրան աղ կը ցանէի, մայրը կը լզէր, մինչ այդ մայրս կը կթէր :

Երբեմն ալ հորթի պաշտօնը ես կը կատարէի : Կը պատահէր որ հորթ մը կը սատկէր : Մորթը լման կը հանէինք, մէջը խոտ կը լեցնէինք եւ մորթը առջեւ տանելով կը խաբէինք : Բայց կով մը ունէինք որ անկարելի էր այդպէս խաբել եւ կթել : Ուստի հորթին մորթը վրաս ձգած, ձեռքերուս եւ ոտքերուս վրայ քալելով, առջեւը կ'երթայի : Կը սկսէր զիս լզել, հորթը կարծելով : Շատ անգամ ճակատս ալ լզած է : Այսպէս մայրս զայն կը կթէր, մեծ բաժին մը խոստանալով ինծի : Թէեւ այսօր 34 տարիէ ի վեր Եւրոպա կը բնակինք, վայելելով արդիական ամէն տեսակ դիւրութիւններ, բայց ես անձամբ ոչ մէկ հոգեկան գոհացում կը զգամ : Կը սիրեմ իմ գիւղս, իմ հայրական խրճիթը, իր բնական տեսքովը, իր ծուխ ու մուխ ճամբաներով, իր կոշտ ու կոպիտ գիւղացիներով, իր վայրի բնութեամբ, իր սեւաչուի աղջիկներով, իր աւանդապահ եւ խստապահանջ սովորութիւններով :

Բայց, աւաղ, այդ բոլորը երազ են այսօր :

Տարագիր հայրենակիցներ, չմոռնանք մեր անցեալը եւ մեր զաւակներուն սորվեցնենք հայրենի աւանդութիւնները, որպէսզի կարենանք անոնց արժանի ժառանգորդը դառնալ :

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ ԿՍԿԻԾ ՄԸ

ԼԻՈՆ, 18 Յուլիս.— Յուլիսեան բարկ արեւի մը տակ խոնաւ հողին յանձնեցինք ոսկերոտիքը հայորդիի մը որ մեռած էր «Ֆրանսայի համար» (Mort pour la France) 1942 Փետրուար 5ին, սթալակ 11Aի մէջ (Գերմանիա) : Հեզ ու խոնարհ հոգի մը՝ ամէնէն սիրուած, հազիւ քանըերեք գարուններ բոլորած Մուշեղ Մինասեանն էր ան :

Շատ մը Հայերու կարգին Մուշեղն ալ պատասխանած էր 1939ի ընդհ. զօրակոչին, ծառայելու համար իր «երկրորդ հայրենիքին», Ֆրանսայի : 1940ի գերմանական գրոհէն մազապուրծ գերի կ'իյնայ հազարաւորներու կարգին : Երկու տարի շարունակ գերութեան լուծի բաժակը քամելէ վերջ, հիւանդանալով աչքերը կը փակէ յաւիտեան իր սիրելիներու կարօտը սրտին (5 - 2 - 42) :

Յուլիս ամսուն սկիզբին Ֆրանս. զին. իշխանութիւնները դժբախտ Մուշեղին աճիւնը փոխադրած էին Լիոն :

16 Յուլիս կէսօրէ վերջ ազգականներու եւ բարեկամներու խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր թաղման արարողութեան : Ռօն նահանգի գերիներու միութիւնը հակառակ հրաւիրուած ըլլալուն եւ իր խոստումին՝ չէր բարեհաճած ներկայացուցիչ մը ղրկել ...

Թողունք սրտմաշուք խորհրդածութիւնները որոնց շարանը շատ երկար է : Վերանորոգուած կսկիծին ծանրութեան տակ կքած մօրը խնայելու մտահոգութեամբ, ուրեւէ ղամբանական չխօսուեցաւ, մանաւանդ որ հանգուցեալին մարմինը 15 օրէ ի վեր Լիոն ըլլալով՝ գրեթէ ամէն օր թաղման տխուր վայրկեանները կ'ապրէին մայրն ու եղբայրները :

Սիրելի Մուշեղ, սոյն տողերս թող ըլլան արտօսնք - մրմունջ մը բոլոր յայտնի եւ անյայտ հայ զինուորներուն եւ մխիթարութիւն վշտաբեկ պարագաներուն : Հանգիստ տառապակոծ ոսկորներուդ, հայ զինուոր : Սամուէլ - Սահակ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ժ.

ՓԱՐԵՑԷՔ ԽԱՉԻՆ, ՎՏԱՆԳԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Եւ յանկարծ բօթաբեր զոյժը ցնցեց ամբողջ Հայաստանը, մէկ ծայրէն միւսը :

Յոյները կը պահանջէին Հայաստանը : Անոնք տէր էին թուղթի մը, որով Թուլամորթ Թագաւորը՝ Յովհաննէս Սմբատ իր մահէն վերջ Հայաստանը կը կտակէ Յոյներուն : Դիւրին է ըսել կը կտակէ. բայց չէ՞ որ ատիկա տուն մը, այգի մը, ամայի երկիր մը չէր որ այսպէս դիւրաւ անցնէր մէկուն ձեռքէն միւսին ձեռքը : Չէ՞ որ Հայաստանը մեռած չէր եւ պիտի չմեռնէր Յովհաննէս Թագաւորէն վերջ : Ան կ'ապրէր ազատ, ինքնագլուխ եւ պիտի ապրէր նաեւ աւելի ետք : Հայոց աշխարհը վարժ չէր ստրկական կեանքին, եւ իր ազատութիւնը այսպէս դիւրաւ, թուղթի կտորի մը զօրութեամբ չէր տար Յոյներուն : Եւ չտուաւ ալ :

Յոյն պատգամաւորները Անին կը պահանջէին :

— Ձեր թագաւորին տուած թուղթին զօրութեամբ մերն է Անին իր շրջակայքով, տուէք մեզի եւ այն ատեն դուք մեծապէս կը վարձատրուիք, եւ կ'արժանանաք մեծ կայսեր ողորմածութեան :

— Չէ, մենք մեր ձեռքով մեր տունը չենք քանդեր, չենք ուզեր ոչ ձեր ոսկիները, ոչ ձեր պատիւները. հեռացէք մեզմէ եւ մենք խաղաղ կ'ապրինք ձեզի հետ, ըսին մէկ քանի իշխաններ, իսկ ուրիշ մէկ քանիներ կախեցին իրենց գլուխները ու մտածեցին :

— Ի՞նչ չար, եթէ Գագիկը թագաւոր ըլլայ. մենք աւելի լաւ կ'ըլլանք ընդունելով մեծազօր կայսեր ծառայութիւնը, ան մեզ առատօրէն կը վարձատրէ :

Յոյն պատգամաւորը թէ ճարտար էր, թէ խորամանկ :

Հայ իշխաններէն շատերը հրապուրուած անոր խօսքերէն՝ խաբուեցան. իրենց հաւատքը խախտեցաւ : Վրայ հասաւ Վեստ Սարգիսը, որ ծածուկ կը դրդէր Անին յանձնել Յոյներուն : Սակայն մեռած չէր Վահրամ իշխանը : Կոտրած սրտով ժողովի հրաւիրեց իշխանները, եւ բացատրեց անոնց յոյն պատգամաւորին անիրագործելի պահանջը :

— Բարեկամներ, ըսաւ, լաւ կշռեցէք, թէ ինչ պիտի ընէք, որպէսզի ապագային ամօթով չմնանք, եւ մեր ապագայ սերունդները մեզ անէծքով չյիշեն :

Գիտէ՞ք արդեօք, ի՞նչ կը պահանջէ մեզմէ Յոյնը : Ան կը պահանջէ մեր ազգին կործանումը, մեր թագաւորութեան քայքայումը : Ան կ'ուզէ որ մենք մեր ազատութիւնը ծախենք, փոխանակենք զայն անարգ գերութեամբ եւ ստրկութեամբ. Կ'ուզէ որ վար դնենք մեր սուրը, եւ վիզերնիս դէմ տանք թշնամիներուն : Ըսէք, համաձա՞յն էք մեր բնաջնջումին :

— Ոչ, ոչ, լսուեցան խուլ ձայներ աջու ձախէն :

— Եթէ այդպէս է, ուրեմն յոյն իշխանը թող յայտնէ մեծազօր կայսեր, որ իր պահանջը անիրագործելի է, որ ինքը զուր կը պղտորէ մեր արիւնը, որ ան ցնորք պէտք է համարէ Անիի դրաւումը, իսկ եթէ դարձեալ համարձակի ոտք դնել Հայաստան այսպիսի պահանջներով, այն ատեն երդում ըրէք — այս խաչին վրայ, որ մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը պիտի պահպանենք մեր հայրենիքը եւ մեր ազատութիւնը :

Թող կայսրը իմանայ որ մենք կ'ապաւինինք մեր պահապան զօրաւոր խաչին, եւ զէնքը ձեռքերնիս կը կռուինք մինչեւ մեր վերջին շունչը, մեր դիակներուն կոյտերուն վրայէն անցնելով միայն անիկա կրնայ առնել Անին իր շրջակայքով : Ըսէք, իշխաններ, համաձա՞յն էք, — հարցուց Վահրամ իշխանը, եւ իր ձայնը դողդղաց, մինչ աչքերէն կայծեր կը թռչէին եւ տեսակ մը սարսուռով կը համակէին հոն ներկայ եղող իշխանները :

— Համաձայն ենք, Վահրամ իշխան, մինչեւ մեր վերջին շունչը կը կռուինք մեր հայրենիքի ազատութեան համար, պատասխանեցին մէկ քանի իշխաններ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

(22)

Փոքրիկ Անգլիոյ

երեսփ. ժողովին մէջ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՆՁՆԱՏՐՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, բուռն միջադէպ մը ծագեցաւ արտաքին նախարար Պեւինի եւ նախորդ վարչապետ Չըրչիլի միջեւ :

Պեւին դառնօրէն գանգատեցաւ թէ «անպայման անձնատրութիւն» պահանջելով Գերմանիայէն, 1943էն մինչեւ Հիթլէրի անկումը, ահագին դժուարութիւններ պատճառեցին ընկերվարական կառավարութեան :

« Անպայման անձնատրութեան վճիռը արձակուած էր Գազապլանքայի մէջ, Նախագահ Րոզվէլթի կողմէ : Հետեւանքը այն եղաւ որ մեր առջեւ մնաց Գերմանիա մը առանց օրէնքի, առանց սահմանադրութեան, առանց մէկ հատիկ մարդու որուն հետ բանակցէինք, առանց մէկ հատիկ հաստատութեան որուն հետ կապուէինք: Ստիպուած էինքամէն բան ծայրէն սկսիլ, մեր առջեւ ունենալով 20 միլիոն տեղահան ցիրուցան բնակիչներ » :

Նախարարը գանգատեցաւ թէ ինք թերթերէն իմացած էր «անպայման անձնատրութիւն» վճիռը: Չըրչիլ խոստովանեցաւ թէ առաջին անգամ Րոզվէլթն էր որ գործածեց զայն: Պեւին շարունակեց, — « Եթէ այդ պայմանը ինծի հաղորդած ըլլային իբրեւ նախարար, ես երբեք պիտի չհաւանէի:Ընդդիմադիրները իրաւունք չունին մեղադրելու զիս այժմ, երբ սպանդանոց մը ձգեցին մեր առջեւ »: (Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով) :

ԹԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԵՍՊԱՆ ԱՊԷՑԻ դատավարութիւնը վերջացաւ երէկ իրիկուն: Կառավարութեան ներկայացուցիչը պահանջեց քսան տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտել, նկատի առնելով մեղմացուցիչ պարագաները: Ամբաստանեալին փաստաբանը առաջարկեց անպարտ արձակել :

34 ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ – ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐ անուանարկութեան դատ բացած էին, «Սամըտի Սուառ »ի շաբաթաթերթին դէմ, որ յայտնութիւններ հրատարակած էր իրենց մտերմական կեանքի մասին: Թերթը դատապարտուեցաւ 500 հազար ֆրանք տուգանքի եւ հինգ միլիոն ֆրանք հատուցման: Դատախազներէն 16ը, որոնց մէջ կը գտնուին Անապէլլա, Տանիէլ Տարիէօ, Ժան Կապէն, Միշէլ Մորկան, Էտիթ Փիաֆ եւ Թինօ Ռօսի, պիտի ստանան 200.000ական ֆրանք, մնացեալ 18ը՝ 100 հազարական :

ՉԵԽ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ հետեւեալ պայմանները առաջարկեցին, համաձայնութիւն կնքելու համար համայնավար կառավարութեան հետ,— 1. Յարգել քրիստոնէական վարդապետութիւնը,ճանչնալ զայն հանրային կեանքի եւ ուսուցման մէջ ,— 2. Ճանչնալ Պապին հոգեւոր իշխանութիւնը իբրեւ գերագոյն պետ եկեղեցւոյ.— 3. Ջնջել բոլոր այն հրամանները որ կը սահմանափակեն կամ կը վտանգեն կրօնական ազատութիւնը, մանաւանդ այն երիտասարդութեան կրթութեան իրաւունքը:

ԺՈՍԻՖ ԺՈՒՎԱՆՈՎԻՉ, Պեսարապիայի հոչակաւոր Հրեան որ միլիոններ դիզած էր Փարիզի մէջ, մետաղի կտորներ հաւաքելով եւ բազմազան ապրանքներ ծախելով Գերմաններուն, դատապարտուեցաւ հինգ տարի բանտարկութեան, 600 հազար ֆրանք տուգանքի, ցկեանս ազգային իրաւազրկութեան եւ ստացուածքներու գրաւման (50 միլիոն ֆրանք): Իր երեք մեղսակիցներն ալ թեթեւ պատիժներ ստացան: Թերթերը կը գրեն թէ ամբաստանեալը աժան ազատած է, որոշ ծառայութիւններ մատուցած ըլլալով Դիմադրական ճակատին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները յառաջ կը խաղան բոլոր ճակատներուն վրայ: Ազգայնականները կը պատրաստուին պարպել Գանթոնը, միեւնոյն ատեն օգնութիւն խնդրելով Անգլեւսաքսոններէն :

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Ժաք Տէզուպոսի, որ բազմաթիւ հայրենասէրներ մատնած էր եւ մինչեւ վերջը կը պարծենար իբրեւ Նացի: Քանի մը օր առաջ անձնասպանութիւն փորձեց :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Հինգշաբթի օր 18րդ հանգրուանը, Աօսթօ Լօզան, շահեցաւ Իտալացի Ռօսէլլօ: Ընդհանուր դասաւորման մէջ միշտ Գօփի կր պահէ դեղին շապիկը: Ուրբաթ 19րդ հանգրուանը Լօզան Գօլմառ (283 քիլոմեթր) մեծ փոփոխութիւն մը չի կրնար բերել: Անվիճելի է որ ընտիր ուժեր են Պարթալի եւ Գօփի: Առաջինը միայն երեք վայրկեան ետ է եւ կրնայ մինչեւ Փարիզ առնել դեղին շապիկը: Զուիցերիացի Գիւպլէր եւ Ֆրանսացի Գամիլլինի քաշուեցան :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Ժիւսթի, 117, Ave. Corot, Bar du Chaletի ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ եւ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Սէն Ժէռոմի Ն. Աղբալեան խումբի: Եւրոպական պար: Ընտիր ճաշ: Պիտի երգէ Գ. Հ. Համբարձումեան: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷ «Յառաջ»ի ջերմ բարեկամ մը Ս. Յ., ցաւակցութիւն յայտնելով Միսաքեան ընտանիքին իրենց մօր մահուան առթիւ, հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը նոյնպէս ցաւակցութիւն յայտնելով 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Եզնիկ Հայրապետեանի եւ իր պարագաներուն իր տիկնոջ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԼԸ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր Բ. տարեդարձը, հովանաւորութեամբ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան եւ «Խաժակ »խումբին: Կը բանախօսէ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ

Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն Գ. Ս. Առաքելեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Էտմոն Զաքարեանի (Մարսէյլ) :

Այրի Տիկին Սիմա Գազանճեան, Գ. Աբրահամ Գազանճեան (Ամերիկա), Տիկին Զապէլ Գազանճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Շաքէ Գազանճեան, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Հապէշեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Բարսեղեան, Այրի Տիկին Կիւլիզար Զամպաքճեան, Այրի Տիկին Կ. Զամպաքճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Շամախեան, ինչպէս նաեւ Մ. եւ Սարգիս, Զամպաքճեան, Ստեփան Զինարեան ընտանիքները եւ Ֆրանս. Բանակի Նախկին Հ. Ռազմ. Բարեկամական Միութիւնը իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռորդւոյն, աներ հօր եւ զինակցին՝

Գ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆի

Լեգէոնական (Կեսարացի)

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 56 տարեկան հասակին մէջ, Ալօի հիւանդանոցը, 1949 Յուլիս 12ին :

ԴԷՊԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթ.կոմ. երթ մը կազմակերպած է այս կիրակի օր, դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը: Արձանագրուիլ Café des Sports, ուրկէ օթօքարները պիտի մեկնին կիրակի առաւօտ ժամը 9ին :

ՀԱՅՆԻԻ Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, Շավիլի Պաղ Աղբիւրին քով: Փափաքողները կրնան մասնակցիլ իրենց ուտելիքներով, բացի խմելիքէ :

ՖՐԷԶՆՈՅԷՆ (Գալիֆորնիա) Աղապաշեան Կարապետ (Զարլի) ամերիկահայ զինուոր մը, Խարբերդցի ծնողքէ, ինք Ամերիկա ծնած, 25 տարեկան, երկայնահասակ, 1944 Հոկտ. 12ին կը ծանօթանայ Փարիզ, լուսանկարչական գործիքներու խանութի մը մէջ հայ օրիորդի մը: Զինուոր երիտասարդը Փարիզէն Լոնտոն օդանաւի արկածի մը զոհ գացած է: Երիտասարդին եղբայրները կ'ուզեն գտնալ օրիորդին անունը եւ հասցէն : Տեղեկացնել Տիկին Տէր Յարութիւնեանի 8 rue du Marechal - Maison, Epinay s/Seine (Seine):

ԾԱԽՈՒԻ Է

Կօշկակարի լօքալ մը Ֆօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ:

Դիմել Գաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

Օր. ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԱՃԵԱՆ

Նշանուած

Տէսին 17 Յուլիս 1949 Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլ. Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ԱՐՇԻԻ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր Ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Եղանոս Մոկոսեանի բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԺՈՂՈՎ ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտօ, Սէն Լուի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդս եւ եկեղեցւոյ գնման յանձնախումբս միաբանաբար կը յայտարարենք շրջանիս յարգոյ հայ հասարակութեան թէ՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին տեղի կ'ունենայ ընդհ. ժողով, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ, գրադելու համար եկեղեցւոյ գնման կալուածոյ խնդրով: Ուստի, կը հրաւիրենք մերբոլոր հայրենակիցները անխտիր ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Մ. Մարութեանի

վերջին ներկայացումները

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սինէմա – Թատրոն Ալքազարի մէջ (Cours Belsunce) Յուլիս 23ին շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ

ՕԹԷԼԼՕն

ԼԻՈՆ, Թատրոն Հօրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին , Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕն

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մարութեանի եւ Շանթ Թատերախումբին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչէն հազար ֆր., ընկեր Շ. Միսաքեանի մօր մահուան առթիւ: Գ. Յ. Մինասեանէն (Փարիզէն իր այցելութեան առթիւ) , Գ. Օննիկ Ստեփանեանէն (Փարիզ) , Գ. Ստեփան Սալլապաշեանի (Տէսին) մահուան առթիւ Ընկերներ Կ. Գօտուրեանէն եւ Վ. Հիւսեանէն 500ական ֆրանք փոխան ծաղկեփունջի ընկեր Ս. Առաքելեանի աղջկան նշանախօսութեան առթիւ : Գումար 4000 ֆրանք:

CHEZ MOUSSA

«A LA BELLE FREGATE » 56, Bld. Voltaire

Ամէն օր, քուսքուս հաւով կամ շիշ-քէպապով եւ արեւելեան կերակուրներ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԳ ԵՒ ՆՈՒԱԳ

Նուագածուներ՝ Գ. ՀԱՅԿ, Գ. ԱՐԹՈՒՆ, Գ. ՋԱՈՒԻ, եւ պարուհի Տիկին ՃԷՄԻԼԱ :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

22էն 29 Օգոստոս :

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել մինչեւ Օգոստոս 15՝

ՓԱՐԻԶ Ղ. ՎՐԴ. ՔԻԼԻՐՃԵԱՆի

10bis, rue Thouin, Paris (5) :

ԼԻՈՆ.— Մ. ՎՐԴ. ՄՈՄՃԵԱՆի

78 rue Rabelais

ՎԱԼԱՆՍ.— ԳՐ. ՎՐԴ. ՊԱՊԵԱՆի

11 Rue Belle Image :

Ets. DARON

LÉON DONIGUIAN et Cie.

Entreprise générale du bâtiment

Կը ստանձնենք շինութեան վերաբերեալ ամէն տեսակ գործ, immeubles, pavillon ու զանազան նորոգութիւններ : Դիմել՝ 52 rue Gustave Courbet , Bagneux (Seine) : Հեռ. Alé. 47-86:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Dumeme – (13)

La Gérant : A. BEKCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 24 JUILLET 1949 Կիրակի 24 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5905–Նոր շրջան թիւ 1316

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ-ՏԱՐՕՆԸ

Զօրս Տարօնցիներ — չորսն ալ համեստ աշխատաւորներ — պարտք սեպեր էին կարգ մը յուշեր եւ խորհրդածութիւններ գրի առնել շաբաթ օր, Տարօն – Տուրուբերանի սրածութեան տարեդարձին առթիւ։

Հայաջինջ Սարսափներու չարունակութիւնն էր այս արհաւիրքն ալ, որ Տարօնի մէջ գազանային մոլեգնութեան հասաւ ճիշդ Վարդավառին։

Ահա թէ ինչո՛ւ այդ աւանդական տօնը, այնքան ինքնուրոյն եւ ծիծղուն, որ ամբողջ Տարօնը ոտքի կը հանէր, այժմ կը կոչուի Կարմիր կամ Արիւնոտ Վարդավառ։

Որքա՛ն կսկիծ եւ կարօտ՝ չորս յօդուածագիրներուն գրութեանց մէջ։ Զորսն ալ հարազատ եւ սրտառուչ ոչ թէ գրական մարզանքներով, այլ իրենց պարզ շարադրութեամբ։

Եւ մանաւանդ ի՛նչ հերոսական դրուագներ՝ ամէնէն տարէցին յուշագրութեան մէջ։ Դէպքեր որոնք բազմիցս պատմուած են ուրիշ իրազեկներու կողմէ, բոլոր մանրամասնութիւններով։

Կարդացէք անգամ մը եւս, եւ եթէ կրնաք՝ պահեցէք ձեր պաղարիւնը։ Մանաւանդ դո՛ւք, ամենագէտ — տղէ՛ք — քաղքցիներ, որ նոր լերան փարոզներ կը հոլովէք։

— «Շատերը իրենց դիրքերուն մէջ կը մեռնէին զէնք ի ձեռին, առանց փամփուշտի ... Սերոբնայ Արամ երկու վէրք ստացած, ո՞վ գիտէ ինչ տառապանքով, սողալով ու դողալով կը հասնի Քանայ լերան ստորոտը, մի քանդուած գիւղի մէջ... Գիշեր մը գոմի քովէն կ՚անցնին իր բախտակիցները, կը լսեն տքոցի ձայնը։ Կը մտնեն ներս։ Արամը կ՚ապրի իր վերջին վայրկեանները։ «Ազատեցէք զիս այս տանջանքէս»։ Ո՞վ սիրտ ունի ձեռք վերցնելու։ Իր փեսայ Վահան ատրճանակի երկու հարուածով վերջ կուտայ իր պաշտածին»։

Եւ սա միւսը, օրհասական պահու մը.

— «Թնդանօթը կը քանդէր դիրքերը։ Շատեր փլատակներու տակ մնացին իրենց զէնքերով։ Կռիւ թաղէ թաղ, փողոցէ փողոց։ Կոտոյի Հաճին (Յակոբ) հեռադիտակը ուղղած Քոսուրայ բարձունքը եւ Տիրնկատար, մէկ կողմէ կամաւորներու, միւս կողմէ Սասունի օգնութեան կը սպասէր։ Ոչ մի տեղից ոչ մի յոյս։ Սպառած էին բոլոր փամփուշտները...»։

Անմահ Հաճին, որ մէկ շարք փամփուշտ պահած էր իր մաւզերին — իրեն համար — քանի մը կրակոտ խօսքեր կ՚ուղղէ իր ընկերներուն, որպէսզի չվհատին։

— «Ապա դառնալով իր պաշտելի կնոջ, երկ[illegible] խարուած կը պարպէ անոր գլխուն, երրորդ հա[illegible]ուած մը իր ուղեղին, եւ ինկան դիակ դիակի վ[illegible]բայ, ճիշդ այն պահուն երբ տունը կը բռնկէր»։

Ահա այսպէ՛ս փլաւ պատմական Տարօնը, անխնայ կոտորուելով, հրկիզուելով, մոխրանալով։ Մինչեւ վերջին շունչը սպասելով զինակիցներու օգնութեան որ կ՚ուշանար, կ՚ուշանա՜ր...

Քանի՛ տարի է որ Դիմադրական Ճակատի հերոսապատումներ կը կարդանք, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ։

Ո՞վ փորձեց լրջօրէն վերլուծել մեր դիմադրական պայքարներուն խորութիւնը։ Եւ մանաւանդ բաղդատել եւրոպականին հետ։

Այստեղ, երբ ըմբոստները հեռադիտակը երկինք կ՚ուղղէին, զինաբարձ օդանաւ մըն էր որ օգնութեան կը հասնէր։

Կամ երբ ականջ կը դնէին անթելին, ուրիշ աւետաբեր լուրեր թեւ կուտային իրենց երեւակայութեան։

Մինչդեռ Տարօնը — եւ միւս բոլոր հայկական բոյները որ ինկան մարտնչելով մինչեւ վերջին փամփուշտը — ոչ իսկ թղթաբեր աղաւնի մը կը նշմարէին սահմանէն անդին...

Ոչի՛նչ. արիւնանց Տարօն։ Տարիներ կ՚անցնին, բայց մեր վերածնութեան Վարդավառները երբեք չեն մեռնիր։

Թշնամին կարծեց մարել մեր արեւը, ամայացնելով հայաշխարհը։ Բայց այսօր բուեր են որ կը վայեն այդ աւերակներուն վրայ։ (Սով է Մուշի մէջ)։

Եւ ինք, թշնամին, ուրիշներու անթացուպերով կանգուն կը մնայ։

Շ.

ՕՐԸՕՐԻՆ

ԻՆՁՈՐԻ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ

Այս որքան կ՚աղմկեն հրապարակը եւ «հանրային կարծիք»ը կը քաշկռտեն զանազան ուղղութեամբ, ալ կարողութիւն չզգալով բողոքի կամ ըմբոստութեան։

Անշուշտ «հանրային կարծիք» բառածն ալ այժմ՝ կարծեր է յարաբերական։ Բացարձակ ի՞նչ կայ արդէն, կարելի չէ որոշել։

Այս բոլորին պատճառը Կոնդակ մըն է, քանի մը տող գիր, բայց քիչ մը տարբեր մեր կոնդակներէն։ Մերինները ոչ միայն ստորագրողին իսկ զարմանք կը պատճառեն, այլեւ կարծես կ՚ըսեն հաւատացեալներուն.— «Ես կ՚ըսեմ կը գրեմ, բայց դուք մտիկ մի ընէք, գիտցածնիդ կը բաւէ»։

Այս մէկը շատ աղմուկ հանող տեսակէն էր սակայն, որովհետեւ անոր դէմ բողոքողներու բազմութիւնը դիւրին խօսք հասկցող տեսակէն չէ։

Կարելի էր ըսել ու անցնիլ. «մենք արդէն սանթիմ չենք տար, ո՛չ զայն հրապարակ հանողին որ «ժողովուրդի մեծ թշնամի» մըն է, ոչ ալ հետեւանքներուն։ Մենք վստահ ենք մերկուսակիցներուն ամուր ու հաստատ համոզումներուն։ Անոնք անանկ մը իւրացուցած են մեր վարդապետութիւնը որ սանկ – նանկ կոնդակներով չեն շարժիր իրենց տեղէն»։

Բայց եկէք տեսէք որ ճիշդ հակառակին ականատես կ՚ըլլանք։

Կաթոլիկութեան դասական երկիրը ամէնէն առաջ բռնկեցաւ, նախատեսելով հետեւանքները։ Նախ ամէն տունէ ներս վէճ ու կռիւ։ Կինը, թունդ հաւատացեալ, բռներ է ամուսինին օձիքէն.

— Կա՛մ կը հեռանաս «փարթի»էդ կամ կը ձըգես կ՚երթաս տունէն։ Ես եւ երախաներս չենք ուզեր դժոխք երթալ քու երեսէդ»։

Ու տակաւին ի՛նչ տուամներ տուներէն ներս ու դուրս։

Ահա նոր քայլ մը դէպի խաղաղութիւն, որուն անունով մարդիկ երդում պատառ կ՚ըլլան...

ՍՕՍԻ

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ մահուան դատապարտուած 12 փաչական ըմբոստներէն վեցը գնդակահարուեցան Յուլիս 21ի առտուն։ Երեքը Պաղեստինցի են, երկուքը Լիբանանցի, մէկը Սուրիացի։ Ուրիշ տասը մահապարտներու պատիժները ցկեանս թիապարտութեան վերածուեցան։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 18 ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ Յուլիս 21ին խարիսխ նետեցին Ֆալերոյի ծոցին մէջ (Յունաստան), հրամանատարութեամբ ծովակալ Շէրմընի։ Աթէնք կը սպասուին նաեւ հինգ զօրավարներ Ամերիկայի օդատորմիղէն, քննելու համար Յունաստանի օդանաւային փոխադրութիւնները։

ԴԱՄԱՍԿՈՍ հասաւ թուրք զինուորական մարմին մը, նախագահութեամբ նախորդ սպարապետ Քեազըմ Օրպայի, քննելու համար Սուրիոյ բանակին արդիական կազմակերպութեան խնդիրը։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Անկրօն Քաղաքացիներու ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ հազարաւոր համայնավար անդամներ կը հրաժարին կաթոլիկ եկեղեցիէն, Վատիկանի եւ պետութեան միջեւ բացուած պայքարին հետեւանքով։ Ընկերութիւնը կը հրաւիրէ նոր անդամները վկայական մը ճարել, հաստատելու համար թէ կրօն չունին։ Իր հաշիւներուն համաձայն, համայնավար կուսակցութեան 2.500.000 անդամներուն մէկ երրորդը կաթոլիկներ են կամ եղած են։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ծանուցագիրները, որոնցմով Պուլկարիա, Ռումանիա և Հունգարիա կ՚ամբաստանուէին թէ խախտած են հաշտութեան դաշնագիրները։ Մոսկուա չընդունիր որեւէ խախտում եւ աւելորդ կը գտնէ քննութիւն կատարել։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.—Ուրբաթ օր կարաւանը հասաւ Քօլմառ, առաջնորդութեամբ Ժեմինիանիի եւ Կոսմայի, որոնք առաջին եւ երկրորդ հանդիսացան տասնըհինգ վայրկեան տարբերութեամբ։ Ընդհանուր դասաւորման մէջ փոփոխութիւն չկայ։ Այսօր, կիրակի, Քոփփի վերջնական յաղթանակը կասկած չի վերցներ։ Շաբաթ օր, 20րդ հանգրուանն էր, Քօլմառ – Նանսի, ուրկէ կիրակի պիտի մեկնին Փարք Տէ Փրէնս (Փարիզ)։

Ատլանտեանի դաշինքը Ազգ. ժողովին մէջ

ՏԵՂԵԿԱԲԵՐԸ ՋԵՐՄԱՊԷՍ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ԶԱՅՆ

Ազգ. ժողովը կը շարունակէ Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը որ սկսաւ ուրբաթ օր։ Թերթերը կը գրեն թէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, ի նախատեսութիւն ցոյցերու։ Առաջին օրը 400 ոստիկաններ եւ հանրապետական պահակներ դիրք բռնած էին խորհրդարանին առջեւ, բայց որեւէ ցոյց տեղի չունեցաւ։ Բոլորն ալ ապահով կը նկատեն դաշինքին վաւերացումը, քանի որ միայն համայնավարները հակառակ են։

Արտաքին գործերու յանձնաժողովին տեղեկաբերը, Պ. Ռընէ Մայէ, ջերմապէս պաշտպանելով դաշինքը, բացատրեց թէ անհրաժեշտ էր անոր կնքումը, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան բռնած դիրքին։ Այս առթիւ խստօրէն ձաղկեց Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ կատարուած գործողութիւնները։ Յետոյ նկարագրեց Կոմինֆորմին կազմութիւնը (1947 Հոկտեմբեր 5) որուն շնորհիւ Խ. Միութիւնը ապահովելով իր տիրապետութիւնը այդ երկիրներուն մէջ, յարձակողականի կը սկսէր յառաջ տանելու համար իր ծաւալումը։

Յիշելէ վերջ Պրիւքսէլի համաձայնութիւնը, տեղեկաբերը բացատրեց Ատլանտեանի դաշինքին զանազան յօդուածները եւ պնդեց թէ դաշինքը կատարելապէս համաձայն է Ազգաժողովի ուխտին եւ թէ որեւէ կերպով չի վնասեր Խ. Միութեան եւ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի միջեւ կնքուած դաշնագիրներուն։ Դաշինքը ոչ Խ. Միութեան դէմ ուղղուած է, ոչ ալ «ամերիկեան աշխարհակալութեան գործիք մըն է», ինչպէս կ՚ըսեն համայնավարները։ Յետոյ յայտարարեց.

— «Պէտք չէ այն կարծիքը ներշնչել Ֆրանսացիներուն թէ իրենց ապահովութիւնը պիտի երաշխաւորուի պարզապէս դաշինքին գործադրութեամբ։ Պէտք չէ որ մենք զայն համարենք բաց չէք մը՝ քաշուած ամերիկեան գանձին վրայ։ Վաղը դաշնակից պետութիւններէն իւրաքանչիւրը պարտաւոր պիտի ըլլայ փոխադարձաբար օգնելու գործնապէս, իր բոլոր միջոցներով։

« Հարկ է հասկցնել մեր ամերիկացի բարեկամներուն թէ՝ Ֆրանսայի խորհրդարանին կարծիքով, Ատլանտեանի դաշինքը ոչ թէ վախճան մը, այլ սկզբնաւորութիւն մըն է։ Եթէ զայն չլրացնեն զինուորական օգնութեամբ, երբեք աւելի արժէք պիտի չունենայ քան Լոքառնոյի դաշինքը կամ Պրիան – Քէլլոկ դաշինքը։ Ատլանտեանի դաշնագիրը անհրաժեշտ-նախապայման մըն է հիւսիսային Ատլանտեանի հաւաքական պաշտպանութեան, վասն զի, դեռ երկար ատեն Եւրոպան մինակը չի կրնար պաշտպանել ինքզինքը, իր սեփական միջոցներով։

« Դաշինքը կրնայ լուրջ խորհրդածութիւններ թելադրել այս աշխարհի մեծերուն։ Կը մաղթենք որ աւելորդ ըլլայ անոր գործադրութիւնը, երբ Ազգաժողովը իրականութիւն մը եւ ուժ մը դառնայ։ Բայց, ներկայիս անհրաժեշտութիւն մըն է դաշինքը։ Վաւերացնելով զայն, Ազգ. ժողովը ապացուցած պիտի ըլլայ իր կամքը ապահովելու Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը եւ իր գաղափարակցութիւնը այն բոլոր ազգերուն հետ որոնք գիտեն յարգել մարդկային անձը եւ իր ազատութիւնները»։

Զեկուցումը տեւեց մէկ ժամ, ջերմ ծափերու մէջ։ Յետոյ խօսք առաւ ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին տեղեկաբերը, նոյնպէս առաջարկելով անմիջապէս վաւերացնել դաշինքը։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Խ. Միութեան 200 միլիոն բնակիչներէն հինգ միլիոնը զէնքի տակ են, մեծ զօրամասերու բաժնուած, օդաչու զինուորներով, առանց հաշուելու մարտական կազմակերպութիւնները։ « Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը կը բարձրանայ 13 միլիառ տոլարի, գրեթէ նոյնը ինչ որ ամերիկեանը, բայց սա տարբերութեամբ որ նոյն գումարով երկու խորհրդային զինուոր կը պահուի ամերիկեան մէկ զինուորին դիմաց։ Խ. Միութեան ճարտարարուեստական կարողութիւնն ալ լուրջ օժանդակ մըն է զինուորական ուժին»։

Եզրակացնելով, տեղեկաբերը շեշտեց թէ ամէն ջանք պիտի փորձէն որպէսզի Ֆրանսան, որ յանձն առած է դիմագրաւել արեւելքէն գալիք արշաւանքի մը վտանգին, կարենայ կատարել իր պարտաւորութիւնները։ Բայց, միւս դաշնակից պետութիւնները պէտք չէ մոռնան Ֆրանսայի կրած զոհողութիւնները 1914էն ի վեր, յանուն ընդհանուր քաղաքակրթութեան։ « Եւ Ամերիկան պէտք է ըմբռնէ սովեցած Եւրոպայի մը վտանգը իրեն համար»։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նախագահ Թրումըն վաղը, երկուշաբթի, խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ այն օրինագիծը որուն համաձայն 1.450.000.000 տոլար պիտի յատկացուի, Եւրոպայի դաշնակից ազգերու վերազինման համար։ Ամէն ջանք պիտի թափուի որ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ

Յուլիս 14ի առթիւ արձակուած հրթիռները հաւանաբար քիչերու միայն կը յիշեցնէին մէկուկէս դար առաջ կատարուած դէպքերը։ Բայց շատեր կը մտաբերէին ոմբակոծումները՝ քաղաքապետարանին առջեւ պայթող, ճարճատող այդ հրթիռները դիտելով։

Ամբոխը ծափ կը զարնէր մերթ, կ'արձակէր հիացման բացագանչութիւններ, կը լռէր երբեմն՝ Ջրաղացի պէս թաւալող ու յետոյ քարերու նման կայծեր արձակող այդ բոցերուն դէմ, որ կ'այլափոխուէին չարունակ, կը սպառէին՝ զանազան գոյներ առնելով։ Հազարաւոր աչքեր գեղեցկութիւն մը կը տեսնէին՝ իրենց առանցքներուն վրայ դարձող, խենթեցած այդ դիւաւորներուն կամ խաւար-հրապարակէն վեր ելլող փամփուշտին մէջ՝ որ կը բացուէր յանկարծ հրեղէն ձեռքի մը նման, կը ծաւալէր ու կը հալէր ճիւղեր երկարելով ամէն ուղղութեամբ։ Եւ սակայն պատերազմին յիշատակը ներկայ էր ամէնուն մտքին մէջ։ Ու երբեմն կին մը կը սարսռար անակնկալ, զօրաւոր պայթիւնի մը պահուն։ Քիչ էր տարբերութիւնը, երբեմն բնաւ, իրական ռումբին եւ հրթիռին միջեւ, խաղին եւ իրականութեան միջեւ։ Պայթիւններ կը յաջորդէին երբեմն իրարու D. C. A.ի արագութեամբ։ Կը թնդար երկինքը։ Ու մահուան վախ մը կ'արթնցնէր բնազդը շատերուն մէջ, պատերազմի օրերուն պէս։

Այդ առատ լոյսերը կը յիշեցնէին խաւար գիշերները, երբ «չէֆ տ'իլօն» կը սուլէր, կ'աղաղակէր ու կը սպառնար տուգանքով, եւ վարագոյրի մը ճեղքէն դուրս ինկած լոյսի թել մը նկատելով։ Կը յիշեցնէին եւ կնքէն կախուող ծփուն ջահերը՝ որ կը լուսաւորէին ամբողջ թաղ մը՝ որուն բնակիչները անձկութեամբ կը սպասէին, մինչ սաւառնակները կը դառնային իրենց գլխուն վրայ ահռելի լռութեան մէջ արձագանգող մակընթացութեան մը ժխորով։ Մարդիկ այդ գիշերներուն ալ իրենց աչքերը կը սեւեռէին դէպի երկինք։ Ու շատեր գեղեցիկ կը գտնէին ռումբերուն փայլակներն ալ, կամ վարէն վեր նետուած գունաւոր գնդակները, որ հետեւէ հետեւ, կ'արշաւէին դէպի աստղերը հէքեաթային թռչուններու նման։ Գեղեցիկ՝ վիրաւոր սաւառնակի մը հրարձակ անկումը՝ գիսաւորի մը շքեղութեամբ։ Ու շատեր պատուհաններէն դուրս երկարած կ'օրհնէին մահաբեր բայց բարեկամ այդ վիշապները, որ կը թռչէին երբեմն շատ վարէն գլորող ժայռի մը կամ շանթի մը արագութեամբ՝ մինչ չչակները կ'ոռնային թաղէ թաղ՝ հրդեհուած անտառէն կամ հրաբուխի մը լաւային առջեւէն փախչող, սահմռկիչ գազաններու պէս, կը ցնցուէր քաղաքը, կ'արիւնէր, եւ մարդիկ կը դողային մառաններուն խորը։

Անցան այդ գիշերները։ Կը զգանք վերջապէս թէ վերջացած է պատերազմը։ Ուրախութիւն է։ Եւ հրթիռ մը կը բացուի հեռուէն Էմմաուսի ճամբուն վրայ երեւցող Յիսուսի տեսիլին պէս։ Վերջացած է խաչելութիւնը։ Ալ չենք տեսներ Աստուածամօր տխրութիւնը յիշեցնող կապոյտ ճրագներն ու կապոյտ ներկուած պատուհանները։ Յարութիւն է։ Եւ սակայն, տարիներէ ի վեր դեռ կը քալենք կարծէք մարած կրակներուն ծուխին մէջէն։ Դատարանները կը շարունակեն դեռ դատել պատերազմին յանցաւորները եւ այդ պատերազմը կը շարունակուի տակաւին հեռուն, ասդին ու անդին։ Խաղաղած չեն կիրքերը, թէեւ ներումներ կը շնորհուին։

Վէճ մըն ալ մեր մէջ կ'ունենանք, երբ շուկայէ մը կ'անցնինք։ Ահա կարագը, շաքրլան, կաթը, յակինթի գոյն ձէթը։ Ահա պանիրները, պահածոյ ձուկերը, երշիկները, այն բոլորը որոնց կը սպասէինք։ Ահա օճառի կտորներով կազմուած աշտարակները, կարկանդակներն ու անուշները, ճերմակ հացը։ Ահա միսը, առատ։ Եւ առատ ու բարեացակամ ժպիտը վաճառականներուն։ Բայց այս բոլորը, սուտ՝ կը յիշեցնեն միշտ պատերազմն ու անօթութեան։ Երբ կը տեսնեմ կարագին դէզերը, կը խորհիմ ագարակէ ագարակ կտրած ճամբաներս։ Կին մը կայ Ֆրանսայի մէկ անկիւնը որ երկու քիլօ կարագ պարտական է դեռ ինծի։

Մարդ չէ գտած տակաւին մեքենայ մը որ հանէ մտքէն արագութեան։ Հատորներ լեցնելու չափ առատ է մեր մէկ վայրկեանը՝ յուշերով եւ պատկերներով։ Մեր միտքը կ'երթայ անցեալին, կը թռչի յանկարծ դէպի ապագան, մնալով հանդերձ ներկային մէջ։ Կը յիշէ հին Յուլիս 14ները։ Ու տարիները կը նմանէին այդ հրթիռներուն։ Իրենց լոյսը տուին եւ անցան խանդավառ օրերս։ Կը մտածեմ թէ մեր մտածումներն ալ կը նմանին կրակէ այդ ծաղիկներուն, շատրուաններուն եւ ջրվէժներուն՝ որ կ'անցնին երազներու պէս։ Երկինքը կը խմէր զանոնք իսկոյն։ Հրաշք մըն է մեր միտքը։ Ան քաղցրութեան եւ գեղեցկութեան կը վերածէ ցաւերը։ Կ'արձակէ անհամար լուսաւոր ճիւղեր։ Բայց կը հալի, կը սուզուի ի վերջոյ մոռացութեան խաւարին մէջ։ Նոր օր, նոր մտածում, նոր հոգեր, նոր յոյսեր։ Ամէն ինչ կը փոխուի։ Եւ այս բոլորը խաղի մը ողբերգութիւնը կը ձգեն։

Խաղի մը պէս սկսաւ պատերազմը։ Ոչ ոք կը հաւատար անոր։ Ու երբ եկաւ, մարդիկ կը շարունակէին դեռ ժպտիլ, զուարճանալ, օդափոխութեան երթալ եւ հետեւիլ կարի նորաձեւութեանց։ Կիները կը կրէին զինուորական կարմիր կամ կապոյտ «չէչիա»ներ, դրօշազարդ վզնոցներ։

Խաղ մըն էր կեանքը ճակատներուն վրայ։ Կը շարունակուէր անորոշ վիճակը։ Զինուորներէն շատերը կը մնային տակաւին առանց զէնքի։ Բայց կառավարութիւնը կը պահէր զանոնք։ Դերասաններ կ'երթային ճակատ ներկայացումներ տալու համար։ Այդ բոլորը եղան կարծէք որպէսզի բանակները ցրիւ գան օր մը՝ յանկարծ թշնամի հրասայլերուն եւ սաւառնակներուն առջեւ, ժեռնին ու գերի իյնան։

Խառնակ ու հակասական այդ օրերը, բացատրելի անշուշտ հիմա, կը մնային անըմբռնելի։ Արհեստանոցները կը բանէին չարատաղբելու համար։ Խառնակ՝ իրարու յաջորդող նախարարութիւններով, անգործութեամբ, թագաւորականներով, հանրապետականներով, գերմանասէրներով, հակահրեաններով, հինգերորդ դունդով, համայնավարներով։ Ու կը տեսնէինք մէկ կողմէ համայնավարներուն դէմ հալածող ձերբակալուածներ, միւս կողմէ կառքերով բանտ տարուող մարդիկ որ Միջազգայինը կ'երգէին։

Տասը տարիներ անցեր են արդէն։ 1940էն վերջ իրարու յաջորդող դէպքերը չեն աղմիր այս սիւնակներուն մէջ։ Թշնամին կը մօտենար։ Յունիս էր։ Երկինքէն կը տեղար ածուխի անբացատրելի փոշի մը։ Կը պայթէին կրակի տրուած դէնքի շտեմարանները։ Մուխը կը խեղդէր արեւը։ Ազգային ռատիօն, միակ լրատուն (թերթերը փախած էին արդէն) ի զուր կը կրկնէր «Մարսէյեզ»ին երկու տողերը, տխուր, օրհասական։ Փարիզը կը նմանէր սառոյցի զարնուած նաւու մը։ Խուճապը կ'աճէր։ Ամբոխը կը յորդէր դէպի քաղաքին դուռները։ Կ'ամայանային տուներն ու փողոցները։ Կը թափառէին անտէր շուներ ու կատուներ։ Բազմութիւն մը կը քալէր դէպի բաց դաշտերը՝ հետապնդուած թշնամի սաւառնակներէն։ Մտաւ թշնամին։ Couvre - feu! քաղաքները կ'իյնային հետեւէ հետեւ։ Փախստական կառավարութիւնը տեղ կը փոխէր չարունակ։ Կը կնքուէր վերջապէս զինադադարը։ Կը վերաբացուէր մեթրօն։ Կը վերադառնային փախչողները։

Ապրեցանք տարօրինակ տարիներ։ Քաղաքակրթութեան ճակատագիրը կը դառնար բախտախաղի մը պէս։ Եւ ահա յանկարծ Սթալինկրատը։ Նահանջը գերման յաղթական բանակներուն։ Կը շրջէին յանկարծ դուշակութիւնները։ Կը փոխուէին գոյները։ Փարիզի կը մօտենային Ֆրանսական եւ ամերիկեան բանակները։ Ահա կռիւր Փարիզի փողոցներուն մէջ։ «Պառիքատ»ները։

Տեսանք պատերազմին յաջորդող քաոսային խաղաղութիւնը։ Բացուեցան շատ մը վարագոյրներ։ Գիտցանք թէ աշխարհէն պակսած էին միլիոնաւոր մարդիկ, քաղաքներ կործանած։ Լսեցինք թէ ողջ ողջ մարդեր նետուած էին փուռերէն ներս։ Գործուած էին աններելի գազանութիւններ։ Կախուեցան պատերազմին յանցաւորները։ Ծաղիկներ դրուեցան սպաննուած անմեղ պատանդներուն եւ Դիմադրական հերոսներուն գերեզմաններուն վրայ։ Ու չենք գիտեր տակաւին ողբերգութիւնը հոս ու հոն թափառող անհայրենիք ժողովուրդներուն։

Կը յիշէի այս բոլորը։ Եւ կը յիշէի թէ Կիւյոմ Ափոլինէր նախորդ պատերազմը երգած էր այս հրթիռներուն համաձայն։ Քիչ էր տարբերութիւնը երազին եւ իրականութեան միջեւ։ Խաղ մը՝ երկուքին մէջ ալ։ Արդարեւ ինչ էր Յուլիս 14ը։ Իր ծնունդը կ'առնէր սուտէ մը։ Թագաւորը կրակ բանալ կուտար իր զինուորներուն կարգ ու կանոն ապահովելու պատրուակով։ Եւ զանգուածը կ'ըմբոստանար։ Կը գրաւէր Պասթիյը։ Ինչ էր այդ Պասթիյը։ Ժողովուրդը ոչ մէկ շահ ունէր զայն կործանելուն մէջ։ Փարիզի ազատագրումի կռիւներէն ալ պզտիկ բան մըն էր հաւանաբար այդ ըմբոստութիւնը քանի մը հարիւր հոգիներու։ Եւ քաղաքական սուտերը կը շարունակուին դեռ՝ այդ թուականէն ասդին։

Բայց Յուլիս 14ը համամարդկային տօն մըն էր։ Առասպել մը՝ որ կը շքեղնար, կը ծաւալէր հետզհետէ, ճիւղեր կ'արձակէր ամբողջ աշխարհի վրայ։ Մեծ բան մը չէր Պասթիյը։ Բայց մեծ էին բանտարկեալները։ Մեծ էր այդ բանտին տապալման խորհրդանիշը։ Առաջին յաղթանակը՝ բռնակալութեան դէմ։ Ազատութեան գաղափարին առաջին պոռթկումը։ Արդար էր Յուլիս 14ը։ Մեծ էր։

Առասպելն թափօրէն վերջ, քաղաքը յանձնուած էր ուրախութեան եւ խենթութեան։ Հրապարակներն ու թնդանօթները, սաւառնակներն ու զօրքերը կը հանգչէին՝ սպասելով նոր պատերազմին։ Խնդուք ու խանդավառութիւն էր։ Պար։ Շատերուն համար պատրուակ կին մը գրկելու համար։ Կը վառէին պատէ պատ լուսաւոր շղթաներ։ Տօնավաճառ մը ամբողջ քաղաքը։ Երկինքը՝ ելեկտրական հնոց մը՝ ուր կը պատրաստուին գիտական մահացու զէնքեր։ Եւ սակայն գթառատ նայուածքով մը միայն կարելի է նայիլ այս բոլորին, յիշելով բոլոր տառապանքները, բոլոր զոհերը, միջազգային քաղաքական հրէշներուն կողքին, բոլոր քաջութիւնները որ անհրաժեշտ են ապրելու համար, բոլոր պատրանքները՝ անհրաժեշտ դարձեալ։ Յիշելով ազատութեան եւ երջանկութեան անկարելի կարօտը մարդկութեան, խորհելով թէ շատ սուղ կը վճարենք ամէն մէկս մէկ ժամուան ուրախութիւն ունենալու համար եւ իմաստութիւն մըն է մեզ հրկիզող կեանքը խաղի մը վերածելը։

Կը բարձրանային հրթիռները՝ հետեւէ հետեւ՝ կրակէ վէս ձողերու պէս։ Կը ճեղքէին երկինքը, կը պայթէին շամփանյի շիշի նման, իրենց կայլակները կը նետէին խաւար պատուհաններուն մէջ եւ ներսը, հայելիներուն խորը։ Եւ հրեղէն անասուններու կարուսէլներ կը դառնային, ապակիներուն եւ հայելիներուն մէջ։ Կը վառէին նժոյգի աչքերը։ Կը ծփային բաշեր։ Կը բացուէին հրթիռները պարուհիի թափանցիկ հագուստին նման՝ կարմիր, կանաչ ու ճերմակ սատափներով։ Կը թռչէին մեղուներու հոյլեր, ցիր ու ցան աստղեր, որ կ'իյնային երազելով, հալելով շաքարի պէս, մարելով կենսաբաղձ նայուածքներու նման։ Անյայտ սերմնացան մըն էր որ կը ցանէր զանոնք կարծէք, խաւար երկինքին մէջ, խաւար հոգիներուն մէջ, պանդուխտ կռունկին աչքերուն մէջ, ուր կային արիւնի եւ անարդարութեան յիշատակներ...

Կը ցանէր գեղեցկութիւն։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐՆԵՐ

Ոսկան վարդապետ

Տպագրութեան գիւտին հեղինակ՝ Յ. Կիւթէնպէրկի մահուան 500ամեակը կը լրանայ այս տարի։ Համաշխարհային մամուլը իր երախտագիտական արտայայտութիւնը ցուցադրեց ու կը ցուցադրէ։

Այս առթիւ, ամէն ժողովուրդ նաեւ, կ'անդրադառնայ իր տպագրութեան պատմութեան սկզբնական շրջաններուն ու կը փառաբանէ մեծ վաստակաւորները։

Մեր մէջ, վերջերս դեռ «Յառաջ»ն էր որ հին հայ տպարաններու եւ տպագրիչներու մասին կարգ մը ծանօթութիւններ տուաւ իր Յունիս 30ի թիւով։

Սերունդները իրենց պատմութեան զարգացման նպաստող մեծ դէպքերու ու դէմքերու ճանաչումով միայն կրնան զօրացնել իրենց ցեղային հպարտութիւնը։

Մեր ազգային տպագրական գործի նախաքայլերու հորիզոնին վրայ լուսաւոր դէմք մըն է Ոսկան վարդապետ, որ իր ծնողքին ծագումով Երեւանեցի կոչուած է թէեւ բայց ինք ծնած է Իրանի Սպահան կամ Նոր Ջուղա քաղաքը 1614ին, անուանի Ղլիճենց տոհմէն։ Աշակերտած է թեմին հռչակաւոր առաջնորդ՝ Խաչատուր Կեսարացիին, որ մեծ աստուածաբան մատենագիր մըն էր եւ ծաղկեցուց Ամենափրկիչ վանքը եւ արեւմտեան տպագրութեան զարգացման արդիւնքը Հայաստան փոխադրելու համար տպարան մը բացաւ Սպահանի մէջ, 1640ին։

Կեսարացիին նախ աշակերտը, ապա օգնականը՝ Ոսկան Էջմիածին գնաց Մովսէս կաթողիկոսի օրով։ Վերադարձին, իր խանդավառ գործունէութեամբ սկսաւ ուշադրաւ դիրք գրաւել։ Մովսէսի յաջորդը՝ Փիլիպպոս կաթողիկոս հիացաւ անոր ու հրաւիրեց զայն ծառայելու Մայր Աթոռին։ Կաթողիկոսը, միեւնոյն ատեն, անոր յանձնեց Ուշիի Ս. Սարգիս վանքին շինութեան գործը։ Ոսկան, նորոգեց վանքին պարիսպները, շինեց սենեակները, բայց եկեղեցին տակաւին կիսաւարտ՝ իր ուսման ու զարգացման ծարաւը յագեցնելու ցանկութեամբ մտերմացաւ Պօղոս Փիրոմալլի անուն Դոմինիկեան կրօնաւորին, որ Փիլիպպոս կաթողիկոսէն հրաւիրուած էր Էջմիածին, իբրեւ ուսուցիչ օտար լեզուի եւ իմաստասիրական գիտութեանց։ Ոսկան, այս գիտունէն սորվեցաւ լատիներէն, ան ալ իրմէն ուսաւ հայերէն։ Երկուքն ալ թէեւ տակաւին անկատար փոխադարձաբար սորված լեզուներուն մէջ, սակայն իրենց մտաւոր կարողութեան ցուցաւ՝ սկսան թարգմանութիւններ կատարել։ Քիչ վերջ, Փիրոմալլի Հռոմ գնաց, վերադարձին, Ոսկանի հետ ձեռնարկեցին Աստուածաշունչի լատինական բաղդատական թարգմանութեանը։

Նոյն ատեններուն, Ոսկանի եղբօր՝ Աւետիս վաճառականի խորհրդովն ու դրամական օգնութեամբ Մատթէոս սարկաւագ Ծարեց կը հաստատէր հայկական տպարան մը Ամսթէրտամի մէջ։

Ծարեց, 1660ին սկսաւ տպագրել «Յիսուս Որդի» անուն գործը, (Ներսէս Շնորհալիի), բայց մէկ տարի վերջ, գիրքը դեռ չլրացուցած մեռաւ։ Որպէսզի Ծարեցի տպարանին ու գործին շա-

ՊՈՒՏՄ ՍԻՍՄԱ

ՆՈՅԻ ՏԱՊԱՆԸ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍԻՆ ՊՈՉԸ

Ինչ հաւատացեալ մարդեր՝ աս Ամերիկացի – ները ։

Ս. Գիրքը իրենց առաջնորդ ըմտրած՝ բարեգործութիւն կ՚ընեն ։ Հայերը կը «քրիստոնէացնեն» Նիըր Իստ Րըլիֆ կը կազմեն ջարդուած – տեղահանուած Հայերուն օգնելու ։ Ջարդարարներուն կը նեցեն, Աւետարանի պատուիրանքը յարգելու համար ։ Նոյնիսկ կ՚օգնեն այդ ջարդարարներուն այդ միեւնոյն Ս. Գրքի հրահանգին համաձայն ...

Հիմա, ճամբայ ինկած են Արարատի գագաթը մագլցելու, Նոյեան Տապանը գտնելու համար ։

Թուրք նախարարներու բարեացակամութեան ապաւինած են այդ առթիւ ։

Նոյի նաւը 3 — 4000 տարուան կ՚ուզեն ձեռք անցընել ։ Կարծես հոն դրած են իրենց ձեռքով ։

Ի՞նչ պիտի ընեն, նոյնիսկ եթէ այդ նաւը հոն կեցած ըլլայ ։ Միթէ՞ չեն հաւատար ջրհեղեղի պատմութեան ։ Միթէ՞ կը ստէ Ս. Գիրքը ։ Քաւլիցի ։ Մեղայ Եհովային ...

Երբ Արարատ լեռը կեցած է հոն, ուրեմն եւ Նոյի կպրածեփ նաւն ալ հանգչած է անոր վրայ ։ Ձեմ գիտեր, մեր Նոյ նախահայրն ալ մէ՞ջն է իր որդիներով եւ թոռներով ։ Թէեւ դուրս ելած էր, այդեգործութիւն ընելու ։ Սակայն, այդ լեռը Թուրքերուն ձեռքը անցնելուն վրայ, կրնայ կրկին նաւ վերադարձած ըլլալ՝ արիւնի ջրհեղեղէն վախնալով ։

Ամէն պարագայի մէջ, այս տապանախոյզ Ամերիկացիները Ս. Գրքի դէմ կ՚երթան իրենց այս ձեռնարկով ։

Եթէ պէտք ըլլար, Աստուած պայիկը, այդ նաւը վար կ՚իջեցնէր իր բնակիչներով միասին ...

Բայց այդ ձեռնարկը, ներկայիս, քաղաքական կասկածի դուռ բացած է Ռուսերու համար ։

Ռուսերը կը բողոքեն թէ այդ վերելքը քաղաքական լրտեսութեան ձեռնարկ մըն է ։ Թուրքերը կ՚ուզեն այդ լերան վրայէն լրտեսել իրենց երկիրը ։

Իրաւունք ունի՞ն ։

Գլխագիր «Ո»ով ոչ ։

Աղուէս մը, որսորդներէն հալածուած չունչը կ՚առնէ իր որջին մէջ ։

Քիչ մը հանգստանալէ ետքը, հարց կուտայ իր ոտքերուն ։

— Ով իմ ոտքեր, կ՚ուզէ՞ք որ զիս սպաննէին որսորդները ։

— Ոչ տէր մեր, ոչ ։ Դուն ողջ կեցիր ։

— Եւ դուք ականջներս, կ՚ուզէ՞ք իմ մահս ։

— Ոչ, ոչ տէրմեր աղուէս, մենք քենէ գոհ ենք ։

Եւ այս ձեւով կարգը կուգայ պոչին,

— Ով իմ պոչ, դուն կ՚ուզէ՞ր որ զիս գտնէին որսորդները եւ մորթազերծ ընէին ։

— Այո, այո ։ Կ՚ուզէի ... Ալ ձանձրացայ քեզի հետ սար ու ձոր քաշկռտուելէ ։ Կ՚ուզեմ ազատիլ ձեռքէդ ...

— Վայ, ուրեմն քեզ պէտք է յանձնեմ որսորդներու որպէսզի պատիժդ գտնես ...

Կ՚ըսէ ու պոչը կը ձգէ որջին ծակէն դուրս ։

Որսորդները կը տեսնեն պոչը, կը հասնին կը բռնեն պոչէն, հա կը քաշեն — կը քաշքշեն՝ փըրթած պոչը ձեռք կը ձգեն ։

Պատմութիւնը, մինչեւ այսօր, չըսեր թէ աղուէսը ինչ է եղած այս պոչապատիժէն ետքը ։ Իր մաղմին ծայրամասը որսորդին յանձնելէ ետքը ...

Լենին – Սթալինեան «հանճարեղ» եւ «հեռատես» տիպլոմացիան իր երկրին ծայրամաս Հայաստանը, որսորդ Թուրքին յանձնելով ուզեց Հայերուն մի լաւ դաս տալ ։

Իր պոչը յանձնեց տավարիշ Քէմալին ։

Կարսն ու Արտահանը՝ Արարատ դիտարանով փիշքեշ ըրաւ Թուրքին ։ Վրայէն ալ իբրեւ մարտաղական ,սփերով ոսկի նետեց Անգարայի գանձանակին մէջ ։

Մարդիկը, ազատ չե՞ն իրենց ապրանքը իրենց ուզած ձեւով գործածելու ։

Ալ ի՞նչ իրաւունքով բողոքել ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԴԱՇՏԵՐՈՒՆ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենի նուիրական հողին վրայ արեւահամ,
Աստուածամօր խորանին առջեւ ծնրադիր,
Հայ մայրերը կ՚աղօթէին վաղուան համար ,
Որ դաշտերուն ցորենները չուտ հասնէին եւ առատ ։
Հայ հարսները, մեր աշխարհի գոհարները մշտածպիտ,
Արշալոյսին հետ՝ արշալոյս մըն ալ իրենց հոգին ,
Միջոցին մէջ վարդաբոյր սէր ու բոցեր կը ցանէին ։
Անծայրածիր դաշտերը մեր, ցորեններու ծով անսպառ,
Հնձողներու ոյժին առջեւ,
Ոսկեհատիկ կալերուն մէջ կը լողային ։
Վարդանման աղջիկները մեր աշխարհին ,
Քաղցրաժպիտ նայուածքներով,
Դեռ անհամբոյր, իրենց շրթները կաթնաբոյր,
Հասկերուն մէջ, կալերուն շուրջ ոսկեղոյն ,
Անծանօթին սիրոյ երգը կ՚երգէին ։
Եւ եզները աշխատանքի ու օրհնութեան ,
Արշալոյսէն մինչեւ մութն ու լոյս՝ խելօք եւ հեզ ,
Արեւուն տակ քրտնաթոր, հայ շինականին որպէս ընկեր ,
Հայոց երկրին դարաւոր հողը կ՚ակօսէին ։
Մշակները հայ դաշտերուն հաւատարիմ ,
Հաստամկան ու սօթթուած թեւերով,
Հասկերն աղուոր լեփ - լեցուն, մէկիկ մէկիկ կը նետէին ,
Կամերուն տակ, եւ ցորենը կը դիզուէր ։
Գեղջուկները Հայոց, աշխատանքի երգերով,
Արեւներու մէջ լողալէն թուխ ու պղինձ դէմքերով ,
Հայ հաւաններու հրճուանքէն գինովցած ,
Երեկոյեան հովերուն հետ, հողին փառքը երգելով ,
Ոսկեգոյն հատիկներու պարկերով, դէպի գեղ կը մտնէին ։
Խաղաղութիւնը կ՚իջնէր, լուսնկային հետ գեղեցիկ ,
Ուրախութիւնը անսահման գեղերուն մէջ անխտիր ,
Ցորեններու պարկերէն բաժին կ՚իյնար ամէ – նուն ,
Ո՛ւ աղքատին, ն՛ւ անճարին,
Վաղուան հացին ի խնդիր ...
Ս. ՀՐԱՆՏ

ռունակութեան գլուխը կարող եւ աշխոյժ մէկը անցնէր՝ Աւետիս, խնդրանքներ կատարեց կաթողիկոսին իր եղբօր համար ։ Էջմիածինէն նախ անմիջապէս ղրկուեցաւ Կարապետ վարդապետը ։ Փիլիպոս վախճանեցաւ ։ Յաջորդը, Յակոբ կաթողիկոս, Ոսկանը եպիսկոպոս ձեռնադրելով ճամբու դրաւ ։ Ոսկան, 1662ին մեկնեցաւ Էջմիածինէն, ուղիղ գնաց Իտալիոյ Ալիգուռնա կամ Լիվոռնօ քաղաքը, ուր, իր եղբայրը Աւետիս, իր անունին փոխանցեց Տարեցիէն մնացած Ամստէրթամի տպարանը ։ Ոսկան, յաջողեցաւ գտնել նաեւ իրեն նիւթապէս օգնող Ստեփաննոս Խանեց, Թէոդորոս Քթրիշեն եւ Պետրոս Տէր Աւագենց վաճառականները, որոնց հետ պայմանագրութիւն մը կնքելով վերադարձաւ, հասաւ Ամսթերտամ 1663ին ։

Հայերէն Աստուածաշունչի արժանավայել տըպագրութեան մըձեռնարկելու խնդիրը, չատոնց արծարծուած փափաք մըն էր կրօնական հեղինակութեանց մէջ, բայց, այդ փափաքը գործադրելու կարող անձը կը պակսէր ։ Ոսկան եղաւ այդ անձը, որ Ամսթէրտամ հասնելուն պէս, ձեռնարկեց Նոր տառեր, զարդեր եւ պատկերներ պատրաստելու գործին ։ Տպագրութիւնը սկսաւ 1666ին և աւարտեցաւ երկու տարիէն, որ ծանօթ է իբր առաջին տպագրուած Աստուածաշունչ ու իբր արուեստագիտական հանճարի արտադրութիւն, պատիւ կը բերէ ձեռնարկողին ։ Այլ բան է որ այդ տպագրութիւնը, Եօթանասնից օրինակէն մեր նախնեաց կատարած թարգմանութեան ճիշդ բնագիրը չըլլալով՝ կարգ մը բանասէր - քննադատներ խնդիր յարուցին յետագային ։

Ոսկան, Ամսթէրտամի մէջ քանի մը ուրիշ գիրքեր ալ հրատարակելէ վերջ, ստիպուեցաւ հեռանալ ։

Ամսթէրտամի մէջ արուեստագիտական միջոցներով կամ դրաքնական պայմաններով թէեւ ամէն յարմարութիւններ ունէր Ոսկան, սակայն պարտապաններուն երեսէն նեղուած էր, դրամական միջոցները պակսած էին եւ կը տառապէր պարտքերու ծանրութեան տակ ։ Պատմիչներ կը վկայեն, թէ վերոյիշեալ երեք վաճառականները իրենց խոստումները ամբողջապէս չկատարելու մեղքը գործեցին, տպագրուած գիրքերուն Արեւելք ղրկուած օրինակներէն մաս մը նաւաբեկութեամբ կորսուեցաւ, մաս մըն ալ յամրաբար վաճառուեցաւ ու արդիւնքը ժամանակին չհասաւ ։

Ոսկան, թանկագին տպարանը ազատելու համար, ստիպուեցաւ զայն դարձնել իր աշակերտին՝ Կարապետ վարդապետի անունին ։ Ու այս կերպով յաջողեցաւ խոյս տալ եւ տպարանն ալ ամբողջ կազմով փոխադրել Լիվոռնօ քաղաքը ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՑԵԱՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ժ.

ՓԱՐԵՑԷՔ ԽԱՉԻՆ, ՎՏԱՆԳԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

— Իսկ դուն ինչ կ՚ըսես, մեծազօր խնամակալ, իշխան Վեստ Սարգիս, դարձաւ Վահրամ Հայոց Թագաւորութեան խնամակալին, եւ այնպիսի նայուածք մը ձգեց անոր վրայ, որ ան իսկապէս պէտք է սարսռար, սակայն Վեստ Սարգիսի դէմքին մէկ մկանունքն իսկ չշարժեցաւ ։

Փորձառու եւ խորամանկ էր ան ։ Գիտէր զսպել ինքզինք, նման պարագաներու մէջ ։

— Ոհ, Վահրամ իշխան, քու բերնով Աստուած ինքն է որ կը խօսի, եւ ես ալ անէծք կը կարդամ այն իշխանի գլխին, որ իր ձեռքով իր տունը կը քանդէ եւ Անին իր հազարումէկ եկեղեցիներով կը յանձնէ Յոյներուն ։ Վայ եւ անարգ է այն Հայը որ կը դաւաճանէ իր հայրենիքին ։

— Իսկ դուն, վեհափառ տէր, ի՞նչ կ՚ըսես մեր վճիռին, դարձաւ Վահրամ իշխանը Պետրոս գետադարձ կաթողիկոսին, որ ներկայ ըլլալով ժողովին՝ լռութեամբ կը լսէր իշխաններուն խորհուրդը ։

— Իշխաններ, այն թուղթը որուն զօրութեամբ Յոյները կը պահանջեն Անին եւ իր շրջակայքը, իմ ներկայութեան գրուած է, եւ մեղաւորս որեւէ կերպով չկրցայ մեր հանգուցեալ թագաւորը համոզել,որ ատիկա ազգակործան թուղթ մըն է ։ Ան, գրելով այդ թուղթը, իր կարճատեւ հանգստութիւնը շատ սուղ գնեց ։ Բայց հիմա լաւ պէտք է մտածէք որ Յոյները այլեւս ձեռք չեն քաշեր այդ պահանջէն, ուստի եթէ դուք ձեր մէջ ոյժ մը կը զգաք, եթէ ձեր մէջ ըլլայանքականելի միաբանութիւն մը՝ Յոյներուն դիմադրելու, այդ պարագային համաձայն իմ ձեր վճիռին, եւ կ՚օրհնեմ ձեր միաբանութիւնը ։ Իսկ եթէ ձեր մէջ երկպառակութեան չար ոգիմը պիտի իյնայ ու Հայաստանը պիտի ոտնակոխ ըլլայ, այդ պարագային ինծի կը մնայ լռել եւ ձեր յանցանքը ձեր վզին փաթթել ։

— Դաւաճանը իր արժանի պատիժը կը ստանայ, Վեհափառ տէր, քանի Վահրամ իշխանը կենդանի է, Յոյները Անիի տէրը չեն դառնար ։ Գահը թափուր է թէեւ, բայց իր տէրը ունի ։ Գագիկը անոր օրինաւոր ժառանգորդն է. ան պիտի ժառանգէ զայն, — ըսաւ Վահրամ եւ հրամայեց ժողովի հըրաւիրել յոյն պատգամաւորը ։

Քահ մը ետք, յոյն իշխանը ժողովասրահ մըտաւ եւ տեսակ մը գոռոզ, արհամարհական նայուածք ձգելով իր չուրջը, հարցուց.

— Ինչո՞ւ համար կը կանչեն զիս հայ իշխանները ։

Վահրամ իշխանին դէմքի գոյնը թռաւ, բարկութեան չանթեր արձակեցին անոր աչքերը, եւ ակռաները կրճտելով պատասխանեց.

— Դուք մենէ կը պահանջէք Անին, այնպէս չէ՞ ։

— Կը պահանջենք, որովհետեւ մերն է, միթէ կը յանդգնի՞ք դէմ կենալ մեծազօր կայսեր հրամանին ։

— Յոյները Անիին չեն տիրանար, յայտնեցէք կայսեր որ այդ ցնորքը հանէ իր մտքէն, պատասխանեց Վահրամ ։

— Ինչպէս ... դուք, անարգ իշխաններդ, կը համարձակի՞ք դէմ կենալ մեր կայսեր, կրկնեց յոյն պատգամաւորը արհամարհոտ ժպիտով մը ։

— Իշխան , լեզուիդ չափ դիր. ճանչցիր, թէ ուր կը գտնուիս դուն, յարեց Վահրամ իշխանը մինչեւ ականջները կարմրելով ։

— Ինչ, ես պիտի վախնա՞մ անարգ Հայերէն ։

— Լռէ, ապա թէ ոչ շան սատակ կ՚ընեմ քեզ, գոռաց Վահրամ եւ կ՚ուզէր յարձակիլ յոյն իշխանին վրայ, որ կը յանդգնէր այսպէս անարգ լեզու գործածել Հայերուն դէմ, սակայն այդ միջոցին մէջ ինկաւ Վեստ Սարգիս, եւ բաժնեց զանոնք իրարմէ ։ Յոյն իշխանը, որ վախէն պահուըտեր էր Վեստ Սարգիսի ետին, հիմա սիրտ առած, մերկացուցած էր իր սուրը եւ կը գոռար ։ Վեստ Սարգիս դուրս տարաւ զայն. քիչ յետոյ ժողովն ալ փակուեցաւ ։

Հայաստանի դրութիւնը տագնապալից էր ։ Վտանգը կը մօտենար ... ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

պէսզի օրինագիծը վաւերացուի խորհրդարանի արձակուրդէն առաջ (Սեպտ.)։ Իրազեկներու կարծիքով, մեծ դժուարութիւններ պիտի չպատճառէ օրինագծին վաւերացումը։ Մանաւանդ որ, Ծերակոյտը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մերժեց կարգ մը վերապահումներ՝ զինական օգնութեան մասին։

Մշակուած օրինագծին համաձայն, 1 միլիառ 130 միլիոն տոլար պիտի տրամադրուի Ատլանտեանի զինակիցներուն, իսկ մնացեալը՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ։

★ «Ֆիկառօ» լաւատեղեակ աղբիւրէ մը կ'իմանայ թէ Մ. Նահանգները վճռած են ոչ միայն գլուխ հանել Ճափոնի տնտեսական վերականգնումը, այլեւ զինուորական ուժ մը կազմել, իբրեւ ապահովութեան երաշխիք։

Չեխերուն 80-90 առ հարիւրը հակառակ են

Գ. Եարոմիր Սմութնի, նախագահ Պէնէշի նախկին դիւանապետը, որ անցեալ շաբթու փախած էր Չեխոսլովաքիայէն, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ Ֆրանքֆորթի մէջ։

— «Երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ է որ կրնամ խօսիլ իբրեւ ազատ մարդ։ Իմ համոզումս այն է թէ արտաքին նախարարը՝ Եան Մասարիք անձնասպան եղած չէ։ Կարծեմ երբեք պիտի չգիտնանք իր մահուան պարագաները։ Չեխ ժողովուրդին 80 — 90 առ հարիւրը հակառակ է համայնավարութեան եւ դիմադրութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի։ Բոլորովին ճիշդ են այն լուրերը թէ բուռն ընդհարումներ պատահած են գիւղացիներու եւ ոստիկանութեան միջեւ, Սլովաքիոյ մէջ։ Համայնավարները կը խոստովանին թէ պարտաւոր են իրենց ազդեցութեանտակ առնել կաթոլիկ եկեղեցին, որպէսզի կարենան պահել իշխանութիւնը։ Բոլոր քահանաները պաշտօնատարներ կը համարուին, հետեւաբար, եթէ բանադրեն համայնավար կաթոլիկները, դաւաճանութիւն գործած կ'ըլլան։ Տնտեսական գետնի վրայ, համայնավարները ուրիշ բան չկրցան ընել եթէ ոչ քանդել եւ քաոս ստեղծել։ Այժմ կ'ապրին նախընթաց ճարտարագործական սերունդներու դիզած հարստութիւններով։ Չեխոսլովաքիան այժմ կը բանի իբ միակ վարպետին՝ Խ. Միութեան համար։ Համայնավարութիւնը վերջ տուած է աշխատանքը ազատօրէն ընտրելու, գործադուլ ընելու իրաւունքին, օրական ութ ժամ աշխատանքին։ Գիւղացիները ազատ չեն ծախելու իրենց բերքը։ Ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը կ'իջնէ օրէ օր» եւն.։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆԱԴՐԱՆՔԻ հրամանին վրայ, Փարիզի արքեպիսկոպոսին տեղապահը, գերապայծառ Թոժէ Գոստա որոշեց կարգապահական միջոցներ ձեռք առնել աբբայ Ժան Պուլիէի դէմ, որ ոչ միայն կը գործակցի համայնավարներուն, այլեւ վերջերս Չեխոսլովաքիա գացած եւ ճառեր խօսած էր։ Կարտինալ Սիւառ կարգ մը պատիժներ սահմանած էր արդէն, արգիլելով դասախօսել, քարոզել կամ խոստովանցնել։ Աբբան կը պահէր միայն պատարագելու իրաւունքը։ Այժմ պայմանաժամ տրուած է մինչեւ Սեպտեմբեր 14, զղջում յայտնելու համար, այլապէս այդ իրաւունքէն ալ պիտի զրկուի (գերագոյն պատիժն է)։

ԴԵՍՊԱՆ ԱՊԷՑ դատապարտուեցաւ 20 տարի տաժանակիր աշխատանքի եւ իր ձերբակալութեան ատեն բռնուած դրամներու եւ ոսկիներու գրաւման (744 կտոր ոսկի Փրանք եւն.)։ Երդուեալները զայն մեղսակից չեն համարած Նախարար Մանտէլի սպանութեան, բայց յանցաւոր կը նկատեն ուրիշ պատճառներով։ Ապէց վերաքննութեան դիմեց։

ՍԹԵՐԼԻՆԸ նորէն ինկաւ սեւ շուկային մէջ, իջնելով 920 ֆրանքի (օրինական գինն է 1097)։

ԼՈՆՏՈՆԻ ՆԱՒԱՀԱՆԳՍՏԻ բանուորները որոշեցին աշխատանքը վերսկսիլ երկուշաբթի օր։ Կառավարութիւնը վտարեց երեք օտար համայնավարներ որոնք դեր կատարած էին գործադուլին մէջ։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ անթելը կը ծանուցանէ թէ Եուկոսլաւիա յարձակում կը պատրաստէ իրեն դէմ, Յունաստանի միապետական – ֆաշականներուն հետ…

ՉԱՐԱՃԱՐ ԽՈՇՏԱՆԳՈՒՄՆԵՐԻ գերման ձեռնարկու մը որ յանձն առած էր քանդել Ռուրի մէկ գործարանը։ Անգլիացիները ձերբակալեցին 31 ցուցարարներ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տիկին Հռիփսիմէ Փափազեան, Օր. Մառի Փափազեան (Վէնէզուէլա), թժ. Գէորգ Փափազեան (Նիւ Եորք) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Գ. ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ (Կարնեցի) մահուան առթիւ։

ԴԷՊԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Իսիի Հ. Ե. Դ. «Զաւարեան» ենթ.կոմ. երթ մը կազմակերպած է այս կիրակի օր, դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը։ Արձանագրուիլ Café des Sports, ուրկէ օթօքառները պիտի մեկնին կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, մինչեւ Ապրիլ 30

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններըը.—

ՓԱՐԻԶ (16) Ապա. 1500, ԳԱՆՆԷՕ Շաղ. 800, ՌԸՆԱԺ Խաչ. եւ Տ. Մ., 1500ական, ԻՍԻ Սէֆ. 1100, ԳՈՐՏՕ Կար. 800, ԼԻԳՈԶ Մոն. 1500, Ս. ՏԸ ԺԻՐՈՆՏ Ծատ. հազար, ՌՈԳԵՆՍՈՆ Սթա. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Կետ. 800, ՓԱՐԻԶ (16) Եղի. 800, (8) Յակ. 1600, ԼԻՈՆ Մար. հազար, Նոր. 1450, ՇԱՎԻԼ Օհան., ՓԱՐԻԶ (19) Փափ., ՎԵՆՍԵՆ Հատ. 1500ական, ԻՍԻ Խաչ. հազար, ԳՈՐՏՕ Տոն., ԱՌՆՈՒՎԻԼ Ագե. 1500ական, ԱՆԻԷՌ Սեր. 1600, ՄՈՆԹՐԷՕՅ Քեր. 1500, ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ Մել. 1100, ՎԻԷՆ Տոն. 1450, ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ Գոն. 2300 ֆրանք։

ՆԱՆԹԵՐ Հիւր., ՓԱՐԻԶ (16) Մխ. 1500ական, ԹԻԷ Քէօ., ՄԱՐՍԷՅԼ Ա. Ս., Ա. Գ. 800ական, ԼԻՈՆ Գօղ. 1450, ԿՐԸՆՈԲԼԸ Բար., Թոր. Ղ., Երան., Անտ. Մ., Սիս. 1500ական, ԼԻՈՆ Գործ. 800, Սիմ. 1450, Ս. Ռաֆայէլ Զիւմ. 800, ԼԻՈՆ Իսկ. 2500, ՓԱՐԻԶ (9) Փան., ԳԱՆՆԷՕ Աբր. 1500ական, ՎԻԷՆ Արաք. 1200, ԼԻՈՆ Արէլ. 1500, ՓԱՐԻԶ (10) Փափ., ՔԼԱՄԱՐ Էհմա. 800ական, ԳԷՅՆՈԶ Թաք. 1700, ԳԱՆՆԷՕԼէ Ասա. 1500, ՓԱՐԻԶ (15) Խոր. 800, ԼԻՈՆ Կիւլ. 1450, ՄԱՐՍԷՅԼ Արգ. 1500, ԿԱՐՏԱՆ Յովկ. 2 հազար, ՍՈՆ Յովհ. 1800, ՇԱՍ Տոն. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Փափ. 400, ՓԱՐԻԶ (4) Արգ. 875, ՔԱՇԱՆ Հանչ. 2700, ԿՐԸՆՈԲԼԸ Գեռ. 800, ԻՍԻ Գոյ. 500 ֆրանք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ …

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ …

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՄԱՌՆԱՅՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 30 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս Horizon Plageի բացօթեայ հաստատութեան մէջ։

ՖՐԷԶՆՈՅԷՆ (Քալիֆորնիա) Աղապաշեան Կարապետ (Չարլի) ամերիկահայ զինուոր մը, Խարբերդցի ծնողքէ, ինք Ամերիկա ծնած, 25 տարեկան, երկայնահասակ, 1944 Հոկտ. 12ին կը ծանօթանայ Փարիզ, լուսանկարչական գործիքներու խանութի մը մէջ հայ օրիորդի մը։ Զինուոր երիտասարդը Փարիզէն Լոնտոն օդանաւի արկածի մը զոհ գացած է։ Երիտասարդին եղբայրները կ'ուզեն գիտնալ օրիորդին անունը եւ հասցէն։ Տեղեկացնել Տիկին Տէր Յարութիւնեանի 8 rue du Marechal - Maison, Epinay s/Seine (Seine):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Մասնաւորաբար կը յիշեցնենք 86, 87, 88, 90, 92, 93 եւ 94 թիւ ընկերներու ներկայութիւնը։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

22էն 29 Օգոստոս։

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել մինչեւ Օգոստոս 15՝

ՓԱՐԻԶ Ղ. ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ
10bis, rue Thouin, Paris (5):

ԼԻՈՆ.— Մ. ՎՐԴ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ
78 rue Rabelais

ՎԱԼԱՆՍ — ԳՐ. ՎՐԴ. ՊԱԳԵԱՆԻ
11 Rue Belle Image:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ Ակումբի Մատակարար Մարմինը կը խնդրենք բոլոր ընկերներէն եւ հայրենակիցներէն որոնք ըլլայ մոռացութեամբ, ըլլայ թիւրիմացութեամբ նախկին Շահրիկեան գրադարանի գիրքերը ունին իրենց մօտ, հաճին անյապաղ վերադարձնել գրադարանի յանձնախումբին, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ անոնց ամբողջական ցուցակը կազմել, եւ մօտ ժամանակին Շահրիկեան գրադարանը բանալ հայ հասարակութեան առջեւ։ Ահարոնեան ակումբի մատակարար մարմինս ուրախութեամբ կը յայտարարէ հայ հասարակութեան որ Ակումբը բաց է երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 5էն 8ը բոլորին համար անխտիր։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ՄՈՒՍԱՅԻՆ ՀԵՏ (բանաստեղծութիւններ)։ Գրեց՝ Արամայիս Սրապեան։ 270 մեծադիր էջ, շքեղ տպագրութեամբ։ Վեհնետիկ։ Գին երկու տոլար։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. MERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5906–Նոր շրջան թիւ 1317

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 26 JUILLET 1949 Երեքշաբթի 26 ՅՈՒԼԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Առենէ մը ի վեր միջազգային մամուլը զարմանազան տեղեկութիւններ կը հրատարակէ Միջին Արեւելքի մասին, քաղաքական, տնտեսական թէ ընկերային: Տեղեկութիւններ որոնք սերտ կապ ունին արաբական երկիրներու, ինչպէս եւ Թուրքիոյ ապագային հետ:

Աւելորդ է ըսել թէ ամէնէն հին եւ պերճախօս տեղեկութիւնները կ'երեւան անգլեւսաքսոն թերթերուն մէջ:

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները հիմնական ծրագիրներ մշակած են, զօրացնելու համար իրենց քաղաքական եւ տնտեսական ազդեցութիւնը, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ: Անշուշտ Ֆրանսան ալ անտարբեր չէ:

Այս քաղաքականութիւնը դարերու պատմութիւն ունի Մեծն Բրիտանիոյ համար, որ այժմ իր ճամբուն վրայ կը գտնէ ուղեկից մը, բուն քաղով՝ մրցակից:

Վերջին պատերազմէն ի վեր, Մ. Նահանգներուն խաղաղ թափանցումը այնքան զգալի դարձած է որ, որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ալպիոնի: Բայց եւ այնպէս, կան հարցեր ուր երկուքը միասին կը քալեն, ճակատ յարդարելու համար երրորդի մը դէմ:

Ինչպէս կը յիշեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, բրիտանական կառավարութիւնը վերջերս Լոնտոն հրաւիրեց Միջին Արեւելքի դիւանագիտական ներկայացուցիչները, լայն խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար:

Մամուլը խոհեմ լռութիւն կը պահէ խորհրդակցութեանց մասին, մանաւանդ որ անոնց կը մասնակցին Մեծն Բրիտանիոյ ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերուն սպարապետները:

Բայց եւ այնպէս, կարելի եղած է որոշ տեղեկութիւններ քաղել, քաղաքական թէ զինուորական ծրագիրներու մասին:

Այսպէս, հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոսը պիտի մնայ հիմնական խարիսխը՝ զինուորական տեսակէտով: Մեծն Բրիտանիա պիտի տրամադրէ արդիական զինարուեստի բոլոր միջոցները, զօրացնելու համար պաշտպանողական ցանցը:

Մասնագէտներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ Սուէզի ջրանցքին բրիտանական ուժերուն, Կիպրոսի մէջ հաստատուած օդատորմիղին, Միջերկրականի անգլեւամերիկեան տորմիղներուն եւ Լիբիոյ ամերիկեան ծանր օդատորմիղին աջակցութեամբ ապահովել Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, մինչեւ որ կազմակերպուի ընդհանուր ճակատը՝ հիւսիսէն եւ Փոքր Ասիոյ մէջէն գալիք ուժերուն դէմ:

Անշուշտ ենթադրութիւններ են ասոնք, բայց եւ այնպէս պերճախօս՝ Մեծերու ապագայ մտահոգութեանց տեսակէտով:

Քաղաքական – տնտեսական ծրագիրներուն հետ, ընկերային խլրտումներն ալ կը զբաղեցնեն Անգլեւսաքսոնները:

Վերջերս Միջին Արեւելք այցելեց Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանին գլխաւոր անդամը, Ուիլեըմ Տակլէս, եւ ճառ մը խօսեցաւ Հայֆայի Արհեստագիտական կաճառին մէջ, ընկերային յեղաշրջումներ նախատեսելով:

Ամերիկացի պաշտօնատարը վճռական դեր մը վերապահելով Նորակազմ Իսրայէլի, բարեկամաբար կը թելադրէ որ արաբական պետութիւնները ազդու միջոցներ ձեռք առնեն ընկերային բարենորոգումներու համար:

Ինք լաւատես է ապագայի մասին, անձամբ շրջած ըլլալով բազմաթիւ գիւղեր, որոնց բնակիչները դպրոց, մաքրութիւն, հողագործական մեքենաներ եւ ուրիշ բարիքներ կը սպասեն:

Այս տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ Մ. Նահանգները արդէն աշխատանքի ձեռնարկած են, գործադրելու համար իրենց միւս ծրագիրը, — Օգնել «յետամնաց երկիրներուն», Ասիոյ թէ Ափրիկէի մէջ:

Անշուշտ ընկերային – տնտեսական գործունէութիւնն ալ ի վերջոյ կը յանգի ազդեցութեան պայքարի:

Ամէն պարագայի մէջ, կախարդական Արեւելքը նորէն դրաւած է մեծերուն ուշադրութիւնը:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

« ԴՈՒՔ ՎԱՐԷՆ, ՄԵՆՔ ՎԵՐԷՆ »

Թուրքերը ժողովրդական ասացուածք մը ունին, «յերիւրք, յարմարցուր, պատմէ» (ուլտուր, ուլտուր աէօյլէ):

Մենք ալ «պատմագիրներ» կամ բանգէտներ ունինք որոնք մրցանիշ կոտրած են այս ճամբուն վրայ:

Օրինակ՝ Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին նախկին խմբագրապետ – աշխատակիցը, Ա. Նազար:

Թէեւ ութսունը անց, «Բիւզանդիոն»ի երբեմնի թղթակիցը կը գրէ ու կը թխէ օրն ի բուն, լուսաբանելու՞ համար պատմական դէպքեր, սկսելով Հայկ Նահապետէն:

Ահաւասիկ վերջին աստղիկը, — «Կիլիկիոյ դիրքն ու արժէքը հայկական խնդրոյն մէջ» (Պայքար, 3 Յուլիս):

Հինէն – նորէն ճառելէ եւ կարգ մը սովորական դիտելիքներ ծամծմելէ վերջ, Ա. Նազար հասնելով մինչեւ Նախորդ Մեծ պատերազմը, կը պատմէ, ամենայն լրջութեամբ.

— « Սովետ Հայաստանի վարիչներէն հեղինակաւոր մարդիկ կ'ըսէին.— Գիտցէք որ Դաշնակիցներ (գրէ՝ Դաշնակիցները) արագութեամբ պիտի չի կարգադրեն (գրէ՝ չկարգադրեն) Թուրքիոյ Հայոց խնդիրը: Սակայն, քանի որ գործի ձեռնարկած էք, պէտք է որ մինչեւ վերջը հետապնդէք: Այդ պարագային լաւագոյն է որ ձեր պահանջները կեդրոնացնէք Կիլիկիոյ կողմը: Վերին Հայաստան ուշ կամ կանուխ մերն է: Եթէ Թուրքիոյ հանդէպ Կիլիկիոյ մէջ շրջանի մը տէր ըլլաք, մենք վերէն, դուք վարէն, վերջ ի վերջոյ իրարու կը միանանք»:

Ինչպէս կ'երեւայ, մեր հանրապետականը մոռցեր է որ այդ օրերուն Մոսկուան (հետեւաբար եւ Երեւանը) միացեալ ճակատ կազմած էին Թուրքիոյ հետ, օր առաջ ծովը թափելու համար Յոյները՝ Իզմիրէն, Ֆրանսացիները եւ Հայերը՝ Կիլիկիայէն: Միեւնոյն ատեն պատռելով Սեւրի դաշնագիրը:

Եւ երբ յաջողեցան, ամէնէն առաջ «Խ. Հայաստան»ն էր որ կը փառաբանէր քաջարի Թուրք «ասկեար»ները:

Այս գործակցութիւնը տեւեց լման 25 տարի:

« Դուք վարէն, մենք վերէն»ը իմաստ մը կ'ունենար, եթէ Մոսկուան (եւ Երեւանը) ետ առած ըլլային գոնէ 1914ի սահմանները, փոխանակ Թուրքերուն շնորհելու անոնց չապասածն ալ...

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՌՍԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յուլիս 16—17) կ'իմանանք թէ Գէորգ արք. Արսլանեան կը շարունակէ ամէնէն աններելի միջոցները փորձել, խափանելու համար պատրիարքական ընտրութիւնը:

Այսպէս, « Մարմարա» կը գրէ թէ պաշտօնանկ տեղապահը կուսակալութեան դիմած է, խնդրելով արգիլել Յուլիս 18ի համագումարը, բայց պատասխաներ են թէ պետութիւնը չի կրնար միջամտել կրօնական գործերու:

Միւս կողմէ պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակած է, յանուն ազգ. պատրիարքարանի, ազդարարելով թէ «Հայ. եկեղեցւոյ գոյութեան դէմ դաւաճանած պիտի ըլլան» այն եկեղեցականները որ կը մասնակցին համագումարին:

Կրօն. ժողովն ալ իր կարգին յայտարարութիւն մը հրատարակած է Արսլանեան արք.ի դէմ, անգամ մը եւս պարզելով անոր ապօրինութիւնները:

« Մարմարա » կը գրէ թէ նոր հեռագիր մը հասած է Էջմիածինէն, բայց գաղտնի կը պահուի Գէորգ արք.ի կողմէ: Հեռագիրը կ'ըսէ. —

« Մանրամասն հրահանգներ ղեկուցել ենք Գարեգին կաթողիկոսին: Հնազանդեցէք եւ գործադրեցէք»:

Ուրեմն, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կը յանձնէ հարցին քննութիւնը, նկատելով որ Անթիլիասը մօտ է Պոլսոյ:

Մինչ այս մինչ այն, Արսլանեան արք. կը շարունակէ կառչել – թափել:

Ատլանտեանի դաշինքը Ազգ. ժողովին առջեւ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ «ՀՐԷՇԱՅԻՆ ԱՐԱՐՔ ՄԸ» ԿԸ ԿՈՉԵՆ ԶԱՅՆ ...

Ազգ. ժողովի շաբաթ օրուան նիստին մէջ, համայնավար երեսփոխանները փորձեցին խափանել Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը, անպայման յետաձգում պահանջելով: Այս առաջարկը մերժուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, 186ի դէմ 407 ձայնով: Այս առթիւ բուռն ճառ մը խօսեցաւ համայնավար ներկայացուցիչը, նախկին Նախարար Պիյու, «պատմութեան ամէնէն հրէշային արարքներէն մին» կոչելով Ատլանտեանի դաշինքը: Փորձեց հաստատել թէ դաշինքը երբեք պաշտպանողական հանգամանք չունի, այլ ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ: «Կառավարութիւնը արդարացնելու համար Ատլանտեանի դաշնագիրը, կ'ըսէ թէ արեւելեան խմբակցութիւն մը կազմուած է: Արեւելեան խմբակցութիւն չկայ: Դաշինքը միեւնոյն ատեն կը հակառակ Ազգաժողովի ուխտին: Խաղաղութեան դաշինք մը չէ ան, այլ պատերազմի դաշինք մը: Եւ Ֆրանսան է որ պիտի կրէ հետեւանքները: Զինուորական նիւթացոյցը 600 միլիառ ֆրանքի բարձրացած է արդէն եւ կառավարութիւնը անդադար նոր վարկեր կը պահանջէ:

Եզրակացնելով, բանախօսը պնդեց թէ «պատերազմի հրձիգները անոնք են որ Ատլանտեանի դաշինքը ստեղծեցին մասնակցութեամբ ազգաժողովի ոչ – անդամ պետութեանց, ընդդէմ անոր անդամներուն»:

Միայն իր ընկերները կը ծափահարէին այս ճառը. իսկ միւսները կա՛մ լռութիւն կը պահէին, եւ կամ կը ծիծաղէին, ընկերվարականներուն հետ:

Վիճաբանութեանց ատեն Պ. Պիյու ըսաւ թէ Գերմանիան կը վերազինեն. իսկ ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը բացագանչեց.

— Ազգ. ժողովը պիտի հետեւի՞ կառավարութեան, դաւաճանութեան ճամբուն վրայ ...

Նախագահը, Պ. Թրոքէր (ընկերվարական) կարգի հրաւիրեց բանախօսը: Ի վերջոյ վիճաբանութեանց շարունակութիւնը յետաձգուեցաւ երկուշաբթի օրուան (երէկ):

Ի՞նչ կ'ըսուի Պալքաններու մէջ

Շռնդալից լուրեր կը հասնին Աթէնքէն, Պելկրատէն, Թիրանայէն, Լոնտոնէն եւ Նիւ Եորքէն, Յունաստանի եւ Ալպանիոյ յարաբերութեանց մասին: Կ'արձանագրենք հիմնական մասերը, ի տեղեկութիւն —

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ զօր. Փանկալոս, Յունաստանի դիկտատորը 1925—1926ին, կոչ մը հրատարակեց մամուլին մէջ, հրաւիրելով կառավարութիւնը՝ հրաման տալ կանոնաւոր բանակին՝ ըմբոստները հետապնդելու ալպանական հողին վրայ: Զօրավարին կարծիքով, այսպիսի գործողութիւն մը համաձայն է Ազգաժողովի ուխտին: Կառավարական շրջանակները «վնասակար» կը գտնեն զօրավարին այս նախաձեռնութիւնը, իբրեւ հակառակ Յունաստանի խաղաղասիրական քաղաքականութեան: Եւ սակայն Աթէնքի անթելը կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնը խորհուրդ հարցուցած է մեծ պետութեանց, հասկնալու համար անոնց դիրքը, եթէ Յունաստան հարկադրուի Ալպանիոյ վրայ քալել:

Թիրանայի (Ալպանիա) անթելը կը մեղադրէ Եուկոսլաւիան թէ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, Ալպանիոյ վրայ յարձակելու համար, Յունաստանի հետ:

Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը նորէն յայտարարեց թէ վճռած են փակել սահմանագլուխը եւ այլեւս չօգնել Յունաստանի ապստամբներուն:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Եուկոսլաւիոյ նոր սահմանապահները բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ հաստատած են Յունաստանի սահմանապահ իշխանութեանց հետ, վերստին պատուելով հելլենական դրօշը:

Ուաշինկթընի եուկոսլաւ դեսպանը յայտարարեց թէ մարէշալ Թիթօ «աւելի քան երբեք զօրաւոր է», Կոմինֆորմի հետ խզուելէն ի վեր:

Եւ վերջապէս Մոսկուա կը շարունակէ մեղա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Այս անգամ ալ կախակայեր է Սահակ Ծ. Վ. Փափազեանը, որ համարձակա՛ծ էր ստորագրել համագումարի հրաւէրը: Քահանայ մըն ալ սպառնալիք ստացեր է:

Թուրք մամուլը նորէն սիւնակներ կը նուիրէ այս անցուդարձին, իր ուզած մեկնութիւնները տալով:

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԳՐԷ ԱՅՍ ԷՋԸ...

Նոր չէ որ այս հարցումը կ'ուղղենք երէց սերունդին։ Անոնց՝ որոնք տեսան այս ցեղին խաչելութիւնն ու յարութիւնը, ու ապրեցան մեր ժամանակակից պատմութեան մութ կամ լուսեղէն դրուագները։ «Միսէն՝ միս, ու ոսկորէն՝ ոսկոր» կազմեցին։ Ու մինչեւ այսօր, կենդանի յիշատակարաններ են. միացման գիծ՝ անցեալին ու ներկային միջեւ։

— Ո՞վ պիտի գրէ վերջին ութսուն տարիներու մեր պատմութիւնը։

Վաղը, այս ձեւով պիտի չգայ հարցումը՝ չըթուծքներուն վրայ բոլոր անոնց, որոնք բախտը պիտի չունենան ապրելու այսօրուան մեր երէց սերունդի շունչին տակ. անոր ձայնին ունկընդիր. անոր տիրական ներկայութեան հմայքին տակ։ Ոչ ալ հնարաւորութիւնը՝ գէթ «բերնուց» լսելու անոնց վկայութիւնները, յուշերն ու վաւերական արտայայտութիւնները մեր ժամանակակից պատմութեան այն շրջանին շուրջ՝ ուր հայ ժողովուրդը իր պապերուն արժանապատուութիւնը դարձուցած է իրեն դրօշ, դարերու ընդմէջէն արմենական ոգիի յաղակարծ փայլատակումովը։ Ազգային ոգիի եւ անկախութեան պապակի անշէջ կրակով։ — Յեղափոխական երկունքով։

— Ո՞վ պիտի գրէ այս էջը։

Այս հարցումը կը դրկէ մեր մամուլի եւ երէց սերունդի ազգային գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկը։— ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՈԳԵԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ։ Բազմաթիւ առիթներով ըսեր, գրեր, ու չեչտեր ենք.— Ոչ ուսումնականի շողշողուն վկայականները, ոչ ալ ընդհանուր զարգացման ծիրանին պիտի փրկեն եկուոր սերունդը։ Անոնց ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ տիրական գիծը, անայլայլ նկարագիրն ու անջնջելի հոգեյատակը, պիտի կազմէ ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ,— իր լման առումովը. իր իրաւ իմացումովը։ Բայց մանաւանդ վաւերական եւ հարազատ վերծանումը կամ ճանաչողութիւնը այն շրջանին՝ որ կ'ընդգրկէ մեր վերջին ութսունամեակը (1870 — 1950)—, հայ ժողովուրդի հոգեկան թարթափումները՝ վեց դարերու թմրութենէ վերջ. ապա՝ ստրճանական անդրադարձումը իր սորկավայել կեանքին. հուսկ յետոյ՝ յեղափոխական կրակը, անոր հոգիին ու պանկին մէջ. եւ վերջապէս անոր կոթողումը, ժպիտն ու արցունքը, մակընթացութիւններն ու տեղատուութիւնները, եւ՝ հրաշափառ յարութիւնը։

Ճիշդ է, որ ութսունամեայ այդ շրջանի գըլխաւոր մէկ մասը անցած է արդէն գիրքերուն ու թուղթերուն։ Առնուազն, տրուած է դիւաններուն՝ կմախային վիճակով. հատուկտոր դրուագներով. որպէս հում նիւթ կամ նախատարերք։ Բայց անքաւական վկայութիւններ եւ արձանագրութիւններ միայն ունինք վերջին կէս դարու ազգային, գաղափարական, զինուորական, պետական թէ ընկերային մեր կեանքի արիւնթաթախ, լուսայորդ էջերէն։ Համաշխարհային առաջին պատերազմը կանխող անմիջական քսանամեակը, բայց մանաւանդ 1915ի անմիջական վաղորդայնը (մինչեւ 1925), տարտամ արձագանգով մը միայն կը հանդչին մեր մատեաններուն մէջ։ Հարկ է — եւ այդ հարկը պիտի դառնայ կենսական անհրաժեշտութիւն մը — որ չեշտուին անոնց մէջ՝ ցեղին առաքինութիւնները, տարողունակն ու վերյայտնութիւնը, զայն յաւիտենականութեան դրոշմով ժողովուրդներու հաւաքականութեան խառնող բոլոր կենսունակ ձգտումները։

Այս մարզին վրայ, գլխաւոր առաքելութիւն մը սահմանուած է բոլոր անոնց, որոնք ուղղակի դեր կամ մօտէն չփում ունեցան՝ վերջին կէս դարու հայ կեանքին մէջ, այդ կեանքը արժեւորող բոլոր մութ ու լուսաւոր էջերուն հետ։ «Ցուցադրութիւններու փրկարար աշխատանքին է որ կ'ակնարկենք։ Ճիշդ է, թէ Դաշնակցութիւնը ԳՈՐԾԻ կուսակցութիւն է, եւ Դաշնակցականը՝ անընդմէջ ու անվախճան գործունէութեան լծուած մարդ։ Պատնէշին վրայ՝ մինչեւ յետին շունչ։ Մինչեւ վերջին կաթիլը արիւնի։ Եւ, հետեւաբար, հանգիստ չունի, չունի դադար՝ գրիչ բռնելու։ Մեր կեանքը կլանած է զայն. «Հազար կտոր» դարձուցած՝ մեր հանրային կեանքի բոլոր մարզերուն վրայ։ Բայց պէտք է նկատի ունենալ, որ տարիները կը թաւալին. անկարեկիր է ժամանակը։ Դուռնդիր պայմաններ՝ անհնար կը դարձնեն բնականոն կեանք մը, եւ դաստիարակութեան ապահով ուղղութեան մը ընդգրկումը՝ հասնող սերունդի ոգեկան մշակութեան համար։ Դպրոցներն ու վարժոցները ամէն բան չեն։ Քիչ բան կը տրուի հոն՝ մեր տղոց։ Մեր կամքէն անկախ, մեր ուժերէն վեր է աւելին տալ։ Եւ, ուղղակի հաղորդութեան, ազդու եւ անմիջական ներգործութեան որեւէ այլ միջոց չունինք այս տեսակէտով, բայց եթէ զօրաշարժի ենթարկել մեր երէց սերունդի բոլոր տիրական ներկայացուցիչները,— զանոնք՝ որ օղակ կը հանդիսանան, մօտաւոր անցեալին ու անմիջական ապագային միջեւ. եւ կենդանի վկայարաններ են՝ ազատութեան, անկախութեան եւ անվկանդ պայքարի հրթիռը անցընելու համար ձեռքէ ձեռք. մեզ ու մեր զաւակները արժանի հետեւորդները դարձնելու համար իրենց նուիրական գործին։

Մշուշ, քէն, ատելութիւն ու անարդարութիւն է մեր շուրջ։ Վաղը, շատ աւելի աննպաստ միջավայր ու պայմաններ կրնան ստեղծուիլ, հայրենիքի թէ Հայկական Սփիւռքի մէջ։ Ո՞վ պիտի դառնայ խրախոյս եւ ուղեցոյց։

Ո՞վ պիտի վառէ սրբազան կրակը։

(Խմբ. (ԱՐԵՒԵԼՔ»ի)

ՀԱՅԿ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐՆԵՐ

Ոսկան վարդապետ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Լիվոռնօ հասնելուն պէս, Ոսկան փորձեց իր չահակից վաճառականներուն հետ նոր կարգադրութիւն մը ընել, բայց անոնք, արդէն Ամսթէրտամէն, Թադէոս անուն երէցին ձեռքով իրենց ղրկուած գիրքերը գրաւած՝ չէին ուզած դարման մը ընել Ոսկանի պարտքերուն, ու մնացին անխախտ։ Ոսկան, յուսաց կաթողիկոսէն ստանալ դրամական օգնութիւն մը, եւ ահա յանկարծ այդ ալ պարապ ելաւ, էջմիածինը հակաթոռութեան տագնապներով պաշարուած ըլլալուն համար։

Սակայն, ամենամեծ դժուարութիւնը եղաւ Իտալիոյ գրաքննութեան չափազանց խստութիւնը, որ անհնար կը դարձնէր հռոմէադաւան սկզբունքներէն դուրս բան մը տպագրել, այնպէս որ Ամսթէրտամի մէջ 19 կտորներ հրատարակող Ոսկան, Լիվոռնոյի մէջ հազիւ կրցաւ երկու մանր գիրքեր հրատարակել։

Մտածեց տեղաւորուիլ Ֆրանսայի մէջ, մանաւորաբար Ֆրանսական գրաքննութիւնը աւելի լայնամիտ ենթադրելով։ 1669 Մայիս 26ին, Ամսթէրտամի մէջ տպագրած Աստուածաշունչի օրինակի մը հետ իր խնդրագիրը յղեց Ֆրանսայի Լուդովիկոս ԺԴ. գեղարուեստասէր թագաւորին։ Իր դիմումը ընդունուեցաւ, յաջողեցաւ հասնիլ Մարսէյլ, ուր կրցաւ գործի սկսիլ 1673ին։ Քիչ վերջ, Ս. Սեղբեստրոս վանքի Թէաթինեան միաբանակիցներէն Հ. Փեթուի, որ Դաւրիժեցիի տպագրուած պատմութիւնը տեսնելով Ոսկանի մէկ հակառակորդը եղած էր, Լեհաստանէն Հռոմ հասնելուն պէս գրգռութիւնը սաստկացուց։ Ոսկան, ստիպուեցաւ քանիցս երթեւեկել Մարսէյլէն Փարիզ եւ իր տպագրական անդուլ փափաքը լրացնելու համար յանձն առաւ նոյնիսկ ենթարկուիլ գրաքննական ամէն խստութեանց։ Բայց դժբախտութիւնները արագարար սաստկացան չնորհիւ զինքը հալածողներուն, որոնց գլխաւորը համարուած է իր ընկերակից Թադէոս Համազասպեանը։ Սա միեւնոյն ատեն հայրենակիցն էր, Ամսթէրտամի մէջ յարած էր իրեն, Լիվոռնոյի մէջ գործակից եղաւ, Մարսէյլի մէջ ալ չահակից հաւատարիմը ցուցուց ինքզինք։ Ոսկանի գործը փճացնելու, գիտութեան լոյսը նենգօրէն մարելու ձգտող Թադէոս, վերջապէս իր դաւաճանական գործունէութիւնը պսակեց ամբաստանելով զայն, թէ նոր սկսած ժամագրքի տպագրութեան մէջ հերետիկոսական մասեր կան։ Ոսկան քաշուեցաւ պետական եւ կրօնական ատեաններու առջեւ, եւ իր սրտի ցաւերն ու հեղեմաչ տագնապները սաստկանալով, մեռաւ յաջորդ տարին, 60 տարիքը դեռ նոր մտած։

Ոսկանի գործը, ներկայացուած դժուարութիւններուն մէջ ձեռք բերած արդիւնքը, գործի ճամբուն վրայ ունեցած վաղահաս մահը կը մնան միշտ իբրեւ անժխտելի ապացոյցներ, թէ ան եղաւ հայ տպագրական ձեռնարկին կատարեալ նահատակ եւ տպագրական փուլերու մէջ թաւալող մեծ առաքեալ մը։

Տպագրութեան գիւտը տեղի ունեցաւ 1455ին Գերմանիոյ Մայանս քաղաքին մէջ։ Կիւթէնպէրկ անուն համեստ աշխատաւոր մը, փայտեայ շարժական տառեր հնարելով տպագրեց գերմաներէն Աստուածաշունչը։ Տասը տարի վերջ, Ֆրանսա հրատարակուող «Բազմալեզու քերականութիւն» անուն գործին մէջ քանի մը երես հայատառ գրուածներ երեւցան։ 1512ին, Վենետիկի մէջ հրատարակուեցաւ առաջին տպագիր «Պարզատումար» հայերէն գիրքը։ Քիչ վերջ, Մեղապարտ Յակոբի ձեռքով հրատարակուեցան «Պատարագատետր», «Ուրբաթագիրք», «Կիպրիանոս», «Տաղարան», «Աղթարք» եւ զործր ընդհատուեցաւ անծանօթ պատճառներով։ 1563ին, Աբգար Դպիր Եւդոկիացիի ձեռնարկով, դարձեալ Վենետիկի մէջ տպագրուեցաւ «Սաղմոս»ը, որ վերջացաւ երեք տարիէն։

Սակայն, ինչպէս առաջինները, նոյնպէս վերջիններ ժամանակագրական փաւքերու հետ մնացին ամփոփուած։ Ոսկանի գործունէութիւնն էր որ իր մահէն վերջ, առանց դադարի չարունակուեցաւ եւ գետին թափուած հասուն սերմերու պէս բողբոջներ արձակեց ու բազմացաւ։ Իր քեռորդին՝ Սողոմոն Լեւոնեանը, իր ազգական Պետրոս Լատինացին, իր գործակատարը՝ Նահապ Գրիգորեան, իր գրաշարը Մաթէոս Վանանդեցին եւ նոյնիսկ իր դաւաճանը՝ Թադէոս տպարաններու վարիչներ եղան Մարսիլիա, Ամսթէրտամ, Վենետիկ, Կ. Պոլիս ու հետզհետէ ընդարձակուեցաւ արդիւնքը հայ տպարաններու։

Մարսէյլի մէջ, Ոսկանի տպագրած հայերէն գիրքերու օրինակները, այժմ իրենց պատուաւոր տեղը կը բռնեն քաղաքին պետական գրադարանի հնութեանց բաժնին մէջ. եւ որքան որ զինքը հալածող կրօնական մոլեռանդութիւնը անծանօթ պարձուցած է անոր գերեզմանին տեղը, այդ պատճառ մը չէ որ այսօրուան Մարսէյլի հայութեան գոնէ մասւորական դասը, երախտագիտական յարգանքի ցոյց մը չկատարէ ու չոգեկոչէ յիշատակը Մարսէյլի հողերուն մէջ թաղուածայս վաստակաւոր Հայուն որ կը փայլի մեր մեծագոյն դէմքերու կարգին, հայկական մշակոյթի զարգացման ճակատին վրայ։

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՑԵԱՆ

Այցելութիւն Հ. Յ. Դ. Թանգարանին

Անցեալ կիրակի «Ռոստոմ» խումբի ընկերները ուրախ եւ զուարթ եւ իրենց ընտանիքը հաւաքուած էին կայարան, «Ուխտատեղին» երթալու։

Ժամը տասնին դնացք նստանք։ Մեր վագոնը կատարեալ հայկական էր.— Տատիկ ու մամիկը, փոքրիկներ եւ տարէցը, իրենց խօսակցութեամբ անլսելի կը դարձնէին օտարների ձայնը։

Անկէն հասնելուց անմիջապէս անձրեւը սկսաւ տեղալ։ Ստիպուեցանք օթօքար առնել մինչեւ Թանգարանի մօտ։

Թանգարանը արդէն լեցուն էր «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Եօթնեղբայրեան» խումբերի ընկերներով, որոնք նոր էին հասած։

Ութսուն հոգուց բաղկացած բազմութեան մէջ դժուար էր շարժուել մի տեղից միւսը, դժուար էր մանաւանդ Տիկիններու եւ օրիորդներու համար որոնք զբաղած էին սեղաններու պատրաստութեան գործով, իսկ փոքրիկներ խառնուած էին աջ ու ձախ։

Երկսեռ երիտասարդութիւն, խումբ — խումբ կանգնած դուռի առջեւ կը կատակէին իրարու հետ, անշուշտ Հ. Յ. Դ. Թանգարանի մթնոլորտի մէջ չէին կարող հայերէն չխօսել։

Ափսոս որ հնարաւորութիւն չունեցանք մէկ սեղանի շուրջ նստելու, հարկ եղաւ սեղաններ պատրաստել ընդունարանի եւ վերնայարկ սենեակներու մէջ։

Ժամը 12ին, դեռ նոր նստած սեղանների շուրջ, սկսան թնդալ յեղափոխական երգերը։

Այս անգամ տարէցներ տեղի տուին երիտասարդներու առջեւ, որոնք իրենց խրոխտ ձայնով աչքի ինկան։ Երիտասարդներ յուզումնալից երգեցին մեր յեղափոխական երգեր,— կարծէք թէ ապրած լինին այդ օրերը, նոր իջած Տալւորիկի լեռներից։

Խանդավառութիւնը գնալով բարձրացաւ, երգեր ու բաժակաճառեր իրար յաջորդեցին։ Փոքրիկները ծափիկներ կուտային, նորեկների սիրտը այդ հայկական խանդավառութեան մէջ բերկրանքով կը լեցուէր։

Փառք Դաշնակցութեան, գիտէ ե՛ւ տանջուիլ, ե՛ւ մեռնիլ ե՛ւ խանդավառել։

Ուտելիքներ իրարու յաջորդեցին, գինու շիշերը դատարկուեցան ու լեցուեցան։

Ճաշը տեւեց մինչեւ ժամի երկուսը, որից յետոյ ընկեր Գերասիմը առաջարկեց հերթի կանգնել Թանգարանի բաժինները այցելելու համար։

Օրինակելի կարգապահութեամբ այցելողները հերթով անցան մէկ բաժինէն միւսը, ուշադրութեամբ լսեցին տուած բացատրութիւնները։

Ռոստոմի անուան սենեակի մէջ այցելողներից մէկը, ընկեր Բալայեանի կնքահայրութեամբ, մըտաւ Հ. Յ. Դ. շարքերի մէջ, ստանալով Դաշնակցութեան զինանշանը։

Հակառակ մեր ենթադրութեան այցելուները ժամը 4ին դարձեալ բոլորուեցան սեղանների շուրջ եւ շարունակեցին հայկական կերուխումը։

Ընկերները չմոռացան քսան վայրկեանի ընթացքին մօտ տասը հազար Ֆրանք հանգանակել Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտի համար։

Խոստովանանք լինի, ոչ մէկս տրամադրութիւն չունէինք հեռանալու, եթէ մութը վրայ չհասնէր եւ փոքրիկներու պառկելու ժամանակը չգար։

Անհնարին եղաւ անգամ օթօքարի մէջ լռեցնել ընկերներին, մանաւանդ երիտասարդներին, որոնք իրենց «Ահա եղբայր քեզ մի դրօշակ» եւ ուրիշ երգերով գրաւեցին անցորդներու ուշադրութիւնը։

Բ.

ԽՄԲ.— Այս այցելութեան առթիւ թղթակցութիւն մը գրած է նաեւ ընկեր Գէորգ Միրոյեան, նկարագրելով ընդհանուր խանդավառութիւնը եւ խօսուած ճառերը (Գ. Բալայեան, Գ. Մ., Բիւզանդ, Գ. Վարդանեան, Ա. Յակոբեան եւն.)։

ՏԻՐՈՒՆԻ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ. — Յուլիս 11ին սեւ հողին յանձնեցինք ընկեր Սամուէլ Գանտիլեանը, անդամ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ պատգամաւոր Շրջ. ժողովի: Կոմիտէին ընկերները կարելին փորձեցին իր փրկութեան համար, մասնաւորապէս ընկեր Եղիազարը, բայց անօգուտ: Ընկերը մահացաւ, հակառակ բժիշկ Արզարեանի յարատեւ խնամքներուն:

Ցուղարկաւորութեան կը հետեւէին հոծ բազմութիւն մը, Իսի լէ Մուլինոյէն եւ Փարիզի արուարձաններէն: Դագաղը ծածկուած էր թարմ ծաղկեպսակներով: Գերեզմանատան մէջ Զաւարեան կոմիտէի ընկերները ուսամբարձ՝ ընկերոջ դագաղը յանձնեցին սեւ հողին: Կրօնական արարողութիւնէն վերջ դամբանական մը խօսեցաւ ընկ. Հրաչ Հանտալեան որ ըսաւ. — Այս դագաղին մէջ կը հանգչի թէեւ շատ համեստ, բայց գիտակից Դաշնակցական մը: Սամուէլը Ալաշկերտցի յայտնի ընտանիքի մը զաւակն էր: Պատանի հասակին զինուորագրուած է հայ կամաւորական գունդերու մէջ եւ տարիներ շարունակ կռուած, մինչեւ Հայաստանի ազատագրումը: Բախտը զինքն ալ նետեց այս օտար ափերուն վրայ: Հաստատ կամքի տէր, ընկերը աշխատեցաւ, յաղթեց բոլոր դժուարութեանց, տիրանալով որոշ դիրքի մը: Տասը տարի առաջ դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու մէկ աղջիկ զաւակը, ինչ որ ծանրապէս ազդեց իր առողջութեան վրայ: Եւ ահա ինքն ալ կը մեռնի օտարութեան մէջ:

Բազմութիւնը մեկնեցաւ խորապէս յուզուած:

ՇԻՐՎԱՆ

★

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Յունիս 5ին Գահիրէի մէջ մեռած է ընկեր Վաղարշակ Տէր Յարութիւնեան: Ծնած Վան 1881ին, զաւակն էր Վանայ ծանօթ Յարութիւնեան ընտանիքի, որուն անունով թաղ մը ամբողջ «Յարութիւնեան» կը կոչուէր: Ցխսուն հոգիէ բաղկացած ընտանիքը տուած է իր ծոցէն մտաւորականներ, ուսուցիչ, բժիշկ, երաժշտագէտ, դեղագործ եւայլն:

Շատ կանուխէն մտած է Դաշնակցական շարքերուն մէջ, եւ հասած պատասխանատու դիրքերու, անդամակցելով Վանի Գերագոյն Մարմնին: Իբրեւ դեղագործ ապրիլեան ցոյամարտին անխոնջ կերպով կը դարմանէ վիրաւորներն ու հիւանդները: Վասպուրականի գաղթին կ'անցնի Երեւան, ապա Թիֆլիս: 1919ին կ'երթայ Պոլիս իբրեւ Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարիչ ու դեղագործ: 1922ին Պոլսոյ պարպումէն ետք, ընտանիքով կը տեղափոխուի Գահիրէ, ուր նորէն կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերը: Վաղարշակ Տէր Յարութիւնեան ձերբակալուած ու աքսորուած տանջանքներու մատնուած էր Դաւոյի դաւաճանութեան առթիւ, որպէսզի յայտնէ իր այգիին մէջ պահուած զէնքերուն տեղը: Բայց դիմանալով ամէն չարչարանքի, չէ յայտնած որեւէ գաղտնիք: Մտերիմ բարեկամն էր Իշխանի եւ Արամի, որոնք փախստական եղած առեն իր քով կը պահուէին:

Կ. ԽԱՉԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԿԱՅԱՆԸ

ՏԻՆՑԸ. — Հակառակ ներկայ անտեսական դժուարին պայմաններու, Կապոյտ Խաչի անձնուէր Տիկիններու եւ օրիորդներու յարատեւ աշխատութեամբ, այս տարի եւս վերաբացուեցաւ օդափոխութեան կայանը, որ համեմատաբար կը գերազանցէ իր նախորդները:

Ա. խումբը եկած է արդէն միջին Ֆրանսայէն՝ 30է աւելի մանուկներ: Քաղաքներու ապականեալ օդը եւ կեանքի աննպաստ պայմանները որոշապէս ազդած են իրենց վրայ: Այժմ կը վայելեն անթերի խնամք եւ գուրգուրանք շնորհիւ հոգատար Խաչուհիներու որոնք կ'աշխատին մեծ նուիրումով:

Կայանին ընդհ. ղեկավարը՝ Տիկին Աղաբաբեան ոչ մէկ ջանք կը խնայէ փոքրիկներուն հանգիստը ապահովելու համար: Իրենց գլխաւոր սնունդը կը բաղկանայ թարմ բանջարեղէնէ, միսէ, եւ կաթնեղէնէ, ունին նաեւ առատ պտուղ եւ ընտիր մեղր: Կերակուրները կը պատրաստուին մեծ խնամքով, անկողինները մաքուր են եւ խիստ հանգստաւէտ: Շէնքէն ներս կը տիրէ կատարեալ մաքրութիւն: Ոեւէ այցելու առաջին ակնարկով կայանը պիտի շփոթէր ընտանեկան յարկի մը հետ: Այսպէս, մեր փոքրիկները, կարճ շրջանի մը մէջ, ֆիզիքապէս զգալի փոփոխութիւն կրեցին: Հաճոյք է դիտել իրենց փաթկոտ եւ աշխոյժ ձեւերը, մանաւանդ լսել մանկական շրթներէ արտասանուած հայերէնը, որ այնքան քաղցր կը հնչէ այս օտար լեռներուն մէջ:

Դժուարաւ պիտի բաժնուին անշուշտ այս գեղեցիկ վայրէն ուր իրենց պահանջը գոհացնող ամէն բաւարարութիւն գտած էին:

ՁԱՊԷԼ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ, 16 Յուլիս. — Դպրոցական տարեվերջի եղանակն է: «Յառաջ»ի չորրորդ էջը խճողուած է հանդէսներու ազդերով: Ամէն գաղութ իր ձայնը ունի այնտեղ:

Հինգշաբթի, Յուլիս 14, կրկնակ տօնախմբութեան օր մը եղաւ մեզի համար: Հակառակ հեղձուցիչ տաքին, Հ. Յ. Դ. սրահը լեցուած էր ծնողներով եւ ուսումնասէր բարեկամներով: 150 աշակերտներ բեմին վրայ... Ինչպէս կը շեշտուէր ծանուցումին մէջ: Դիւրի՞ն գործ է այս: Շաբաթներու երկարաձգած աշխատանք, մեծ մասով հայերէն տկար առոգանութեամբ ու մանաւանդ տեղական դպրոցներու ազատ կրթութեամբ պատրաստուած չարաճճի աշակերտներով: Ու ապա հրապարակ գալ ինքնավստահ:

Հանդէսը տեսնելէ ու վայելելէ վերջ, ահա առջեւս է յայտագիրը: Ձոր եւ այլազան: Սակայն շուարած եմ: Որքան շատ են արտասանողներն ու դերակատարները...: Ձեմ ուզեր չարաչար գործածել «Յառաջ»ի բարեացակամութիւնը, ծնողներու ներողամտութիւնը խնդրելով:

Վարագոյրը բացուեցաւ, բեմին վրայ կը տեսնենք տարրական դասընթացքներու աշակերտները, համակ բոցբոջ ու կոկոն, սեւաչեայ ու հրապուրիչ: Արտասանութիւններ, սրամիտ տրամախօսութիւններ, մեներգներ, զուգերգներ ու խմբերգներ, շարան շարան: Մին հազիւ կը թոթովէ մայրենի բարբառը, երկրորդը կը շուարի ու կը կորսնցնէ կապը յիշողութեան: Այս երրորդը կը ճախրէ բանաստեղծական ոլորտներու մէջ սահուն առոգանութեամբ, թափանցած արտասանութեան խորքին:

Կ'երգուին մանկական խմբերգներ. — «Տեսէք ահա հայ զինուորներ», — «Դեռ ուր է ծիծառ», «Ծափ ծափ կ'անի»: «Ձիւնն էր գալիս»:

Միջին դասընթացքի աշակերտները կ'երգեն՝ «Կարօտ ենք տեսքիդ», «Արագիլ», «Էյ կանանչ աղբէր»: Իսկ բարձրագոյն դասերը «Յառաջ ընթանանք», «Այ սեւ ամպեր», «Ելնեմ ման գամ»: Էմմա Մարկոսեան կը մեներգէ՝ «Լռեց ամպերը»...

Տրամախօսութիւններէն յիշենք ծաղկաքաղ աղջիկը՝ միջին դասընթացքի աշակերտուհիներու կողմէ, արեւելեան վառ գոյներու թուղթէ տարազներով: Նոյնպէս՝ գարնան ծաղիկները, տղու խոստում, եւն. իրար գերազանցող սիրուն ցուցադրութիւններ: Նաեւ զուգերգներ՝ «Օրօր», ու «Ոսկան աղբէր», մեծ մասով հեղինակութիւն Տիկին Փափազեանի:

Յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ Ռ. Զարդարեանի «Եօթը երգիչները» բանաստեղծական պատկերը, բարձրագոյն դասարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Դադարին ընկեր Ս. Առաքելեան Կրթական մարմնի կողմէ կարդաց դպրոցին տարեկան հաշուեկշիռը եւ յորդորեց ծնողները աւելի աչալուրջ ըլլալ իրենց զաւակներուն հայեցի կրթութեան:

Ապա ներկայացուեցաւ «Իշխանուհի Արմենուշ», Հայոց պատմութենէն փրցուած գողտրիկ էջ մը, Հայկազանց Վահէ թագաւորի կեանքէն, զոր Տիկին Փափազեան այնքան ճարտարօրէն թատերգութեան վերածած էր յօրինելով համապատասխան ռազմաշունչ երգեր ու ներդաշնակ պարախաղեր: Ջութակահար Գ. Տոստողրուեան, սիրայօժար իր մասնակցութիւնը բերած էր ու արժանացաւ ջերմ գնահատանքի: Դերակատարները, Վրէժ Հիւսեան (Վահէ թագաւոր), Վարուժան Գրիգորեան (Հարմա իշխանազն, Բարունակ Պառաւեան (զօր. Արտաւազդ), Մարի – Լուիզ Առաքելեան (Իշխանուհի Արմենուշ), Մարի Գալուստեան եւ Արաքսի Ասատուրեան (նաժիշտներ), Օննիկ Էլքէլէթեան (Ալաններու պատգամաւորը), Օննիկ Քէլյակարեան (պալատական պահակ), Ժոզէֆ Լիւլէճեան (մեհենական անտառի պահակ), Սուրէն Մատոյեան (փողահար), Քօքօ Տէր Պօղոսեան եւ Արամ Գրիգորեան (զինուորներ) վերջապէս փոքրիկն Անժէլ Կարապետեան (Անահիտ դիցուհի), բոլորն ալ լաւագոյնս կրցան արտայայտել իրենց դերերը, խլելով բուռն ծափեր:

Պէտք է ըսել որ մեր անխոնջ ուսուցիչները կը ջանան ոչ միայն դաստիարակել իրենց խնամքին յանձնուած աշակերտները, այլեւ զանոնք օժտել գեղեցիկ յատկութիւններով, ժողովուրդին տալով գեղարուեստի իրական վայելքներ:

Մեզի կը մնայ ջերմօրէն գնահատել տարուած դժուարին աշխատանքը եւ յարատեւ ուժ ու եռանդ մաղթել անոնց: Նաեւ շնորհաւորել Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Կրթական Մարմինը, որոնք ձեռք ձեռքի տուած յաջողեցան տարի մը եւս բոլորել, ժողովուրդին օժանդակութեամբ:

Գ. Գ.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

ԺԱ.

ԼԵՌՆԵՐՈՒ ԱՒԱԶԱԿԸ

Հայաստանի Չորրորդ Հայք նահանգին մէջ, Տաւրոս լեռներէն դէպի հիւսիս, Պաղին կամ Բագնատուն գաւառի երկնամերձ լեռներուն գագաթը կը բարձրանային մէկ քանի անմատչելի բերդեր, ուր կ'իշխէին Հաբել իշխանը եւ իր որդիները՝ Հարպիկ, Դաւիթ, Լեւոն եւ Կոստանդին:

Շրջակայ թշնամիներէն ոչ մէկը կը համարձակէր խանգարել այդ քաջերու անդորրութիւնը: Թաթարն ու Յոյնը խոյս տուած էին անոնց սահմաններէն. լսած էին անոնց համբաւը, եւ կը դողային լսելով անոնց անունն իսկ: Պարզապէս դեւեր կը համարէին զանոնք: Վա՛յ անոր որ կ'իյնար այդ չորս եղբայրներու սուրին բերանը. ալ ազատում չունէր:

Մթին անտառներու, լեռներու խոր ձորերուն ու ծերպերուն մէջ կ'ապրէին բազմաթիւ վայրի գազաններ, որոնք Հաբէլի որդիներու ահէն չէին համարձակեր իրենց գլուխները դուրս հանել: Անոնք գիտէին որ մահաբեր նետը վերջ կը դնէր իրենց կեանքին: Թռչունները միայն ազատ կ'երգէին անտառներու մէջ եւ իրենց ճռուողիւնով օդը կը թնդացնէին: Անոնք ազատութիւն կը վայելէին հոն: Գիտէին, թէ Հաբէլի որդիները իրենց ձեռք չէին դպցներ, եւ թէ ուրիշներն ալ չէին համարձակեր խանգարելու իրենց հանգստութիւնը: Եւ յիրաւի, Հաբէլի որդիները որքան արիւնածարաւ, այնքան բարի էին եւ խղճի տէր: Անխնայ կը կոտրէին վայրի գազանները, բայց ձեռք չէին դպցներ անմեղ թռչուններու: Այդպէս կը վարուէին նաեւ մարդոց հետ: Հայ շինականները հոգիով կը սիրէին ու կը պաշտէին զանոնք, իսկ Յոյներն ու Թաթարները ատելով կ'ատէին: Հաբէլի որդիները ծարաւի էին արեանը անոնց, որոնք կը դաւաճանէին իրենց ազգին ու հայրենիքին: Եւ այս էր պատճառը որ զիրենք կ'ատէին Յոյները, Թաթարները եւ հայ դաւաճան իշխանները, որոնք «աւազակներ» դրեր էին անոնց անունը:

Եւ ահա այնտեղ, լեռներու կողերուն վրայ կը բարձրանան Արգնիի ամրոցին հսկայ պարիսպները, որոնց գլխուն վերեւ կը սաւառնի բարձրաթռիչ արծիւը, եւ իր սրատես աչքերով որս կը փնտռէ:

Հաբել իշխանը կանգնած էր աշտարակներէն մէկուն վրայ եւ գոհ սրտով հեռուն կը դիտէր, մինչ իր երեք որդիները Հարպիկ, Դաւիթ եւ Կոստանդին, խորին ակնածութեամբ կեցած են իրենց հօրմէն քիչ մը հեռու եւ լուռ՝ կը սպասեն անոր հրամանին: Հաբել կը նայի իր ոտքերուն տակ տարածուած լեռներու ծերպերուն, ուրկէ խոխոջելով կը վազեն առուակները, եւ սպիտակ ժապաւէնի մը պէս կ'ոլորուէին լեռներու չորս կողմը: Ծերունի իշխանը կը շփէ իր ալեզարդ մօրուքը, եւ յետոյ ակամայ նայուածքը կը բարձրացնէ դէպի վեր, ուր դեռ կը սաւառնէր արծիւը: Ցանկարծ դէմքը կը կծկուի, եւ շրթներուն վրայէն կ'անցնի ժպիտի նման բան մը. ապա դառնալով իր որդիներուն կ'ըսէ.

— Զաւակներս, մօտ եկէք:

Երեք որդիներն ալ ակնթարթի մը մէջ կը վազեն քովը, եւ ձեռքերը իրենց կուրծքին վրայ՝ խորին ակնածութեամբ կը խոնարհին անոր առջեւ:

— Վեր նայեցէք, կը տեսնէ՞ք այն արծիւը, որ մեր գլխուն վերեւ կը պտտի. անիկա որս կը փնտռէ. Հաբէլի որդիներուն ներկայութեան՝ անիկա կ'ուզէ յափշտակութիւն ընել. բայց չէ՞ որ այդ իրաւունքը չէ տրուած անոր:

— Այո, հայրիկ, ան չի համարձակիր կը պատասխանէ Հարպիկ, մեծ որդին, եւ կրկին կը խոնարհեցնէ գլուխը:

— Բայց ան մեզ չի ճանչնար, մեր իրաւունքները կ'ուզէ ոտնակոխ ընել եւ որս մը թռցնել մեզմէ:

— Ան կը պատժուի, հայր, եթէ իրաւունք կուտաք, ըսաւ դարձեալ Հարպիկ:

— Այո, պէտք է պատժել, պէտք է սորվեցնել անոր, թէ ով կ'ապրի այս աշտարակին մէջ, ըսաւ Հաբէլ եւ աւելցուց. բայց ո՞վ արդեօք ձենէ նետի մէկ հարուածով վար կը գլորէ զայն իր բարձրութենէն:

— Ես, հայրիկ, պատասխանեց Հարպիկ աչքովը չափելով արծիւին հեռաւորութիւնը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

դրել Եուկոսլաւիան թէ գաղտնի բանակցութիւն–ներ կը կատարէ Մեծն Բրիտանիոյ հետ, 1947ի ամառէն ի վեր։ Աուջի օր ալ կ'ըսէր թէ յունական բանակը մեծ արշաւանք մը պիտի կատարէ Կրամոս լեռներուն մէջ, «ժողովրդավար ուժերուն դէմ», աջակցութեամբ մեծ մասով Ամերիկացիներէ բաղկացած օդաչուներու։ Կ'ըսէ նաեւ թէ Անգլիա 22 նոր օդանաւեր ղրկած է յառաջիկայ գործողութեանց համար, թէ ամերիկեան օդատորմիղէն հինգ զօրավարներ հասած են Աթէնք եւն.։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՔԻՈՍԻ ՄԷՋ

Երկրաշարժի երկու զօրաւոր ցնցումներ զգացուեցան շաբաթ գիշեր, Իզմիրի, Գարասպրունի եւ Չէշմէի շրջաններուն մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ Անատոլուի հեռագրական գործակալութիւնը։ Առաջին շարժը տեղի ունեցաւ ժամը 3.03ին, երկրորդը՝ միայն 14 երկվայրկեան վերջը։ Ստորերկրեայ որոտումները ահուսարսափի մատնեցին ժողովուրդը, որ փողոց թափեցաւ, մինչ պատեր կը ճեղքուէին եւ շէնքեր կը փլէին։ Հազարաւոր բնակիչներ բացօթեայ պառկեցան։

Զոհերուն թիւը ճշդուած չէ դեռ։

Նոյն օրը շարք մը ցնցումներ զգացուեցան նաեւ 50 մղոն դէպի արեւմուտք, յունական Քիոս կղզիին մէջ։ Նաւամատոյցները քանդուեցան եւ տուներուն 40 առ հարիւրը փլան։ Զոհերուն թիւը յայտնի չէ։ Լանկատա գիւղին մէջ լեռնէն քարեր գլորեցան դէպի փողոց։ Յունական տորմիղը նաւ մը ղրկեց դեղերով եւ ուտելիքով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարները կարեւոր խօսակցութիւն մը ունեցան շաբաթ օր, Փարիզի մէջ, Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերուն, Սարի շրջանին եւ ուրիշ վիճելի խնդիրներու մասին։ Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Պեւին փարատած է Ֆրանսայի կասկածները՝ ափրիկեան Տրիպոլսոյ մասին, իսկ Սարի շրջանին վերջնական վարչաձեւը չէ ճշդուած տակաւին։ Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին։

ԿԵՂԾ ՀԱԶԱՐՆՈՑՆԵՐ շրջաբերութեան հանուած ըլլալով, Գանք տը Ֆրանսը զգուշութիւն կը պատուիրէ ժողովուրդին։ Կեղծերուն թուղթը վարնոց է եւ ճերմակ մասին մէջ ցանցակերպ նըկարները (ֆիլիկրան) չեն երեւար, ձախ կողմը՝ կնոջ գլուխ մը, աջ կողմը՝ այր մարդու գլուխ մը։

ՍԹԷՐԼԻՆԸ 20 առ հարիւր պիտի արժեզրկուի յառաջիկայ Սեպտեմբերին, եթէ հաւատանք ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց։ Այն ատեն մէկ սթերլինը պիտի հաշուէն 800 ֆրանք։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Տոքթ. Շումախըր յայտարարեց թէ որոշած են պատուիրել գերման բանուորներուն որ ընդդիմանան գործարաններու քանդումին։ Այս առթիւ յիշեցուց անգլ. կառավարութեան թէ այն Գերմանները որ կ'ընդդիմանան քանդումին՝ անոնք են որ պայքարեցան Նացիներուն դէմ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մեծ միւֆթին՝ Հաճ Ամին էլ Հիւսէյնի, «ֆէթվա» մը հանեց համայնավարութեան դէմ, ուր կ'ըսէ.— «Աստուած ճշդած է իւրաքանչիւրին բաժինը հարստութեան եւ աղքատութեան տեսակէտով։ Ան ուզած է որ հարուստներ եւ աղքատներ ըլլան։ Կատարեալ հաւասարութիւն հաստատելու որեւէ փորձ ուղղակի անսաստում է օրէնքի» եւն.։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը խորտակուեցաւ Ակատիրի բացերը (Ափրիկէ)։ 17 հոգի մեռան։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ, կը նախընտրեն Մոսկուայի հետեւիլ քան թէ Վատիկանի։

«ԵՒՐՈՊԱՆ ԻՆՔՆԻՆ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԻ», ըսած է Սթալին ամերիկացի լրագրողի մը, «հետեւաբար պէտք չունինք նոր պատերազմի մը»։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 36ՐԴ ՇՐՋԱՆԸ վերջացաւ կիրակի։ Ինչպէս յայտնի էր արդէն, դեղին շապիկը պահեց իտալացի Քօփի մինչեւ Փառք տէ Փրէնս (Փարիզ)։ Քօփի առաջին հանդիսանալով 149 ժամ 52 վայրկեանէն կտրեց 4.819 քիլոմեթր։ Երկրորդ հանդիսացաւ, ութ վայրկեան տարբերութեամբ, Պառթալի (իտալացի), երրորդ՝ Ֆրանսացի Մարինելլի։ Ընդհանուր միջազգային դասաւորման մէջ ալ Իտալիա առաջին տեղը կը բռնէ։ Շաբաթ օր կարաւանը հասած էր Նանսի Քօփիի առաջնորդութեամբ, իսկ կիրակի վերջին հանգրուանը շահեցաւ պելժ Վան Շթէյնպեռկէն։ Աւելի քան 35.000 հոգի հաւաքուած էին, ողջունելու համար յաղթականները, հարիւր լուսանկարիչներով։ Պանանի եւ Նարինջի կեղեւներ ալ նետուեցան։ Դարձեալ Իտալացիները շահեցան թենիսի միջազգային մրցումը, տիրանալով Տէյվիսի բաժակին, որուն համար Ֆրանսացի Պեռնար կը խաղար իտալացի Կուչելլիի դէմ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
Le Gérant : A. SEKULIAN

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, մինչեւ Մայիս 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիները. —

ԻՍԻ Տիտ., ՎԵԼԻԶԻ Նալ. 800ական, ԻՎՐԻ Յովհ. 1800, ԼԱԳԱՐ Տ. Ա. 1500, ԹՈՒՐ Իսկ. 2 հազար, ԱՆԷՍ Սուլ. 800, ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ Պապ. 500, Ս. ԺԵՐՈՄ Զոր., ԼԸ ՓՈՆԹԷ Սեթ., ՓԱՐԻԶ Էքն., ՆԻՍ Միսաք. 800ական, ԼԻՈՆ Փափ. 1450, Օհան., ՓԱՐԻԶ (7) Զիլ. 1500ական, ՓԱՐԻԶ (5) Տէյ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Տալ. 1300, ԼԻՈՆ Ուզ. 2700, ԼԻՈՆ Կիւլ 1450, ԲՈՒ Ս. ԺԵՐՎԷ Սկսակ, Խաչ. 800ական, ԱԼԺԵՐԻ Գոհ. 2700, Օհան. 3700, Արգ. Սար., Աւե. 1500ական, ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ Կոս 800, ՊՈՄՈՆ Նիկ. 1500, ՓԱՐԻԶ (15) Պեկ. 2 հազար, ՌՈՄԱՆ Թաշ. 800, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Լոր. հազար, ԿՐՈԼԷՅ Տաք. հազար, ՆԻՎԷՐ Կոն. 2 հազար, ՄԻԹՐԻ ԼԸ ՆԷՕՎ, Անմ. 1500, ՕՇ Թոր., ՄԱՐՍԷՅԼ Գալ.800ական, ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ Վար., ՊԱՆԵԷՕ Ալթ., ՍԵԹԵՄ Մագ., Ակո. 1500ական, ԼԻՈՆ Տէր. հազար, ԱՐԼ Կիւլ. 200, ՎԻԷՆ Մ. Մ. 1500, Ուզ. 1500, ԼԻՈՆ Դաւ. 2850, Ս. ԷԹԻԷՆ Այտ., Ճամ., Ներս., Ստեփ., Թոր., Երամ., Ս. ԷԹԻԷՆ Սեդր., Փիլ. 1500ական, Սան. 500, ՓԱՐԻԶ (19) Քին. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Տ. Զ. 3 հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Պետ. 2650, ՓԱՐԻԶ (9) Ճիվ., (10) Մին. 1500ական, ՍԱՐՍԷԼ Գում. 400, Ս. ԺԸՐՈՄ Մեր. 1400, Մին. ՓԱՐԻԶ (14) Արզ., Ս. ՏԸՆԻ Տէր. 1500ական, ԼԻՈՆ Անտ. 800, Շահ. 1500, Սեփ. հազար, Ղազ. 500, Գոճ. 1450, Ճրնկ., Փ. Ճ., ՄԱԼՄԵԶՈՆ Պետ., ՊԱՆԵԷՕ Տէօ. 800ական, ՎԱՆՎ Կար. 2 հազար ֆրանք։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

1.— Փարիզի Հայերու կրօնական ընկերակցութեան այս շրջանի ընտրողական ցանկը փակուած է 23 Յուլիսին, հետեւաբար յառաջիկայ վարչական մասնակի ընտրութեան պիտի կրնան մասնակցիլ միմիայն անոնք՝ որոնք այդ թուականէն առաջ անդամագրուած են կանոնաւոր վիճակի մէջ կը գտնուին ընկերակցութեան հանդէպ։

2.— Անդամաքարթերու բաժանումի պայմանաժամը երկարաձգուած է մինչեւ 30 Սեպտեմբեր 1949, հետեւաբար կը յանձնարարենք անդամներու որպէսզի օր առաջ դիմեն եւ ստանան իրենց քարտերը, վերջին օրերուն խճողումի տեղի չտալու համար։

3.— Ըստ առաջնոյն կարելի է դիմել եկեղեցւոյ դիւանը 15 rue Jean Goujon եւ ստանալ անդամաքարտերը։ Անդամաքարտերու բաժանումը տեղի կ'ունենայ նոյնպէս Առնուվիլի, Ալֆորվիլի եւ Շավիլի հոգաբարձութիւններու միջոցով, դիւրութիւն տալու համար արուարձաններու բնակչութեան, վարչութեան ներկայացուցիչները, որոնց պիտի կրնան ընկերանալ նաեւ ընդհ. ժողովէն ընտրուած յանձնախումբին անդամները, անդամաքարտերու բաժանում պիտի կատարեն Լիլա, Պուա Քոլոմպ, Սեվռան, Իսի, Քաշան եւայլն տեղւոյն հայ դպրոցներու սրահներուն մէջ։

Քարթերու յանձնումը տեղի պիտի ունենայ Իսի լէ Մուլինոյի եւ շրջանին համար, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, երեկոյեան ժամը 8—10, Խրիմեան վարժարանին մէջ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ շուտով դիմեն եւ ստանան իրենց քարտերը։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՄԱՌՆԱՅՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 30 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս Horizon Plageի բացօթեայ հաստատութեան մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Մասնաւորաբար կը յիշեցնենք 86, 87, 88, 90, 92, 93 եւ 94 թիւ ընկերներու ներկայութիւնը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեան, Օր. Արփիկ Միսաքեան, եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն այն բոլոր ընկերներուն, բարեկամներուն եւ պաշտօնակիցներուն որոնք բարեհաճած էին ցաւակցութիւն յայտնել իրենց սիրելի մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷԼՄԱՍ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ մահուան առթիւ, անձամբ, նամակով կամ բարենպատակ նուիրատուութիւններով։

Շնորհակալութիւն, նաեւ, Շ. Միսաքեանի հիւանդութեան առթիւ եղած համակրական արտայայտութեանց համար։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Պոնէն Պ. Նշանեան փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ «Հայաստան» թերթին, ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԳԱՊԻ ՏՈՒՏԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընտանիքին։

Մ. Մառութեանի

վերջին ներկայացումները

ԼԻՈՆ, թատրոն Օրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԵԼԼՕն

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մառութեանի եւ Շանթ թատերախումբին։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

22էն 29 Օգոստոս։

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել մինչեւ Օգոստոս 15՝

ՓԱՐԻԶ Ղ. ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ
10bis, rue Thouin, Paris (5)։

ԼԻՈՆ.— Մ. ՎՐԴ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ
78 rue Rabelais

ՎԱԼԱՆՍ.— ԳՐ. ՎՐԴ. ՊԱՊԵԱՆԻ
11 Rue Belle Image։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

Տրամադիր է, արձակուրդի ատեն՝ հայերէն լեզուն դասաւանդել մանուկներու, Փարիզ եւ արուարձանները։

ԻՍԿ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻՆ համար կը ստանձնէ դպրոցի մը վարիչ – ուսուցչի պաշտօնը, նախընտրելով գաւառը։

Պայմանաւորուելու համար այժմէն դիմել Ս. Կ.ի, «Յառաջ»ի հասցէով։

CHEZ MOUSSA

«A LA BELLE FREGATE» 56, Bld. Voltaire

Ամէն օր, քիւսքուս հաւով կամ շիշ-քէպապով եւ արեւելեան կերակուրներ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԳ ԵՒ ՆՈՒԱԳ

Նուագածուներ՝ Պ. ՀԱՅԿ, Պ. ԱՐԹՈՒՆ, Պ. ԶԱՌԻ, եւ պարուհի Տիկին ՃԷՄԻԼԱ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ու հրաժարիլ հայրերէն...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 27 JUILLET 1949 Չորեքշաբթի 27 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5907–Նոր շրջան թիւ 1318

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԸՍՈՒԿՆԵՐ

Մինչ անճար մարդկութեան ջիղերը լարուած են, ի խնդիր խաղաղութեան, չարաշուք զրոյցներ շրջան կ'ընեն պարբերաբար ։

Վերջերս տեղական թերթերը կը գրէին թէ 30.000 Ցոյներ աքսորուած են Կովկասի սահմանամերձ շրջաններէն, կասկածելի համարուելով ։

Միեւնոյն առեն կը ծանուցանէին թէ Ցունաստան բողոքագիր մը ուղղած է Խ. Միութեան, առանց պատասխան ստանալու ։

Քանի մը օր վերջ տեղահանութեան լուրեր կը հաղորդուէին նաեւ Խրիմի Թաթարներու մասին ։

Երէկ շատ աւելի ծանրակշիռ տեղեկութիւններ երեւցան միջազգային մամուլին մէջ։

Համաձայն Ռոյթըրի հասած լուրերու, «Խ. Միութիւնը 250,000 հոգի աքսորած է, փարատելու համար ամէն ներքին վտանգ՝ իր սահմանագլուխներուն վրայ: Ծնունդով կամ սերունդով ոչ-ռուս քաղաքացիներ, Կովկասի եւ Պալթեան ծովու սահմանամերձ շրջաններէն փոխադրուած են երկրին ներսը:

Խ. Միութեան ապահովութեան ուժերը նոյնպէս իրաններն սահմանագլուխէն տեղափոխած են իբր 50,000 հոգի, ծնունդով կամ խնամութեամբ յոյն, իրանցի կամ թուրք»։

Ամերիկայի Հրէական հակարոյշեւիկ Դաշնակցութիւնը բողոքագիր մը ուղղած է Ազգամիջովին, բողոքելով Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ Հրեաներու տեղահանութեան դէմ ։

Հեռագիրը կը հաղորդէր նաեւ հետեւեալ պարագան, աւելի վաւերական հանգամանք մը տալով. —

« Ռոյթըրի պաշտօնական շրջանակները ոչ կարեւորութիւն կ'ընծայեն արտասահմանէն հասած լուրերու, որոնց համաձայն Խ. Միութիւնը կը ջանայ կարմիր բանակի ցանցին կապել արբանեակ երկիրներու զինեալ ուժերը ։

« Մ. Նահանգներու կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հասած տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ ռումանական եւ հունգարական բանակները կը վերակազմուին կարմիր բանակին դրութեամբ, համաձայն ռուս սպաներու խորհուրդներուն» ։

Անշուշտ մեզի չի յնար երաշխաւորել այս տեղեկութեանց վաւերականութիւնը ։

Շատ ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ստուգել բուն իրականութիւնը ։

Ամէն պարագայի մէջ, «առանց կրակի ծուխ չըլլար» , ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդային իմաստութիւնը ։

Ի՞նչ խօսք որ կրկին թունաւորած է մթնոլորտը, իբրեւ հետեւանք փոխադարձ կասկածամտութեան եւ մանաւանդ երկու հակամարտ աշխարհահայեացքներու ։

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ արեւմտեան Եւրոպան կ'ուզէ ապահովել իր ինքնապաշտպանութիւնը, վաւերացնելով Ատլանտեանի դաշինքը:

Բռնութիւնը, բարբարոսութիւնը ժողովրդապետութեան չեն վերածուիր, եթէ նոյնիսկ 50.000 կամ հինգ հազար հոգի ըլլան տեղահանուած դժբախտները ։

Ատլանտեանի դաշինքին պատասխա՞նն է սահմանամերձ շրջաններու ոչ–ռուս բնակիչներուն տեղահանութիւնը:

Ա՞յս է որ կը կոչուի ծառայել ազատութեան եւ խաղաղութեան ։

Խ. Միութիւնը ամէնէն հատու զէնքն ունի ափին մէջ, ի դերեւ հանելու համար արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր զինակցութիւնները, — ամփոփուիլ իր բնական, աշխարհագրական սահմաններուն մէջ, ազատ ձգելով միւս բոլոր ժողովուրդները: Ազատ՝ ե՛ւ քաղաքական ե՛ւ կուսակցական կապանքներէ ։ Ազատ՝ չարաշուք սպառնալիքներէ, ահուսարսափի մղձաւանջէն ։

Մարդկութիւնը միշտ ալ պիտի տառապի քաոսնելի անորոշութեան եւ բազմազան վտանգներու յորձանքին մէջ, առանց այս տարրական իմաստութեան ։

Բուն յեղափոխական արդարամտութիւնն ալ կը պահանջէ նախ յարգել ուրիշին ազատութիւնը ։ Ձգել որ անարգել տնօրինէ իր ճակատագիրը ։

Ո՞ւր է տարբերութիւնը դեղին, գորշ կամ կարմիր Փաշականութեան, երբ ամբողջ բազմութիւններ ահուդողով կ'անցընեն օրերը: Երբ չեն գիտեր թէ ո՛ւր պիտի քշուին վաղը:

Շ.

Պոլսոյ Պատր. խնդիրը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յուլիս 18 եւ 19) կը տեղեկանանք թէ Յուլիս 18ին եկեղեցական համագումար մը տեղի ունեցած է մայր եկեղեցւոյ մէջ, պատրաստելու համար պատր. թեկնածուներու ցանկը։

Ժողովին նախագահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիյարեան նիստը բանալով, բացատրած է իրենց նպատակը եւ Թուրքերէն շնորհակալութիւն յայտնած է կառավարութեան: Այս առթիւ առաջարկած է մեծարանքի հեռագիր մը ուղղել կառավարութեան եւ կուսակալութեան: Յետոյ յայտնած է թէ հրաւէր ուղղուած էր 45 եկեղեցականներու, ներկայ են 25 հոգի, քահանայ մըն ալ գաղտնի ղրկած է իր քուէն, որով օրինական մեծամասնութիւնը ապահովուած կը համարուի: «Մեր միակ նպատակն է Պատրիարքարանը օժտել օրինաւոր հոգեւոր պետով մը»։

Թովմա քահանայ կարդալով Պատր. թեկնածուներու ցանկը, կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդած է: Ապա քուէարկութիւն կատարուելով, ընտրուած են հետեւեալ թեկնածուները. — Զարմայր Ծ. Վ. Կէզիւրեան ((25 քուէ), Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիյարեան (24), Սահակ Ծ. Վ. Փափազեան (23), երեքն ալ Պոլսէն, Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան (Ամերիկա, 16 քուէ), Ղեւոնդ եպիսկ. Չէպէյեան (Կիպրոս, 15 քուէ), Խադ եպիսկ. Աջապահեան (Պէյրութ, 12)։

Համագումարին կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայանալով Պոլսոյ պատրիարքին, անոր յանձնած է ժողովին պաշտօնական տեղեկագիրը: Մարմարա կը գրէ թէ կուսակալը գոհ մնաց օրէնքին տառացի գործադրութենէն եւ յանձնարարեց փութացնել պատրիարքին ընտրութիւնը։ Այս նպատակով նիստի պիտի հրաւիրուի ընդհ. ժողովը, աշխարհական եւ կրօնական անդամներով։

« Ժամանակ », Արսլանեան արք.ի օգնանը, «անարժէք» հռչակելով համագումարը, կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ 53 քահանաներէն միայն 19ը մասնակցած են ժողովին։ «Մարմարա» կը պատասխանէ թէ Պոլսոյ մէջ կան 45 եկեղեցականներ, որոնց 26ը մասնակցած են։ Երուսաղէմական վարդապետ մը եւ գաւառի հինգ քահանաներն ալ հաշուելով, ընդհ. թիւը կ'ըլլայ 51։ Նոյն թերթին համաձայն, Արսլանեան արք. յայտնած է թուրք թերթերուն թէ իբրեւ պատր. թեկնածու ներկայացուած երեք բարձրաստիճան եկեղեցականները չեն կրնար ընտրուիլ, քանի որ թրքական հպատակ չեն եւ արտասահման կը գտնուին։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պուէնոս Այրէս «Արմենիա»ն կը գրէ թէ Յունիս 14ին Սան Փաւլոյի (Պրազիլիա) մէջ մեռած է Պ. Ճորճ Ոզդալեան, մեծահարուստ Հայը որ շինած է քաղաքին փառաւոր եկեղեցին։ Հանգուցեալը փայլուն դիրք մը ունէր առեւտրական հրապարակին վրայ։ Յարգուած էր թէ իր հայրենակիցներէն եւ թէ օտարներէն ։

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ Կ'ԱՆՑԸՆԷ

Դահլիճը տագնապ մը կ'անցընէ քանի մը օրէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք աշխատանքի նախարարին մէկ տնօրինութեան, որով արձակուրդի պարգեւ կը տրուի ընկերային ապահովութեան պաշտօնեաներուն ։

Երկուշաբթի օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան այս առթիւ, մանաւանդ որ նախարարը, Դ. Մայէր, նախապէս մերժած էր այդ պարգեւին ընդհանրացումը։ Այս առթիւ բացատրութիւններ տալով, ընկերվարական նախարարը յայտարարեց թէ ինք հետեւած է նախընթաց օրինակի մը, եւ չէ փոխած իր քաղաքականութիւնը, կ'ընդունի որ այդ բացառիկ պարգեւը ծանր պիտի կշռէ միջին եւ փոքր ճարտարարուեստներու վրայ եւն.։ Նախկին վարչապետ Փոլ Ռէյնօ, որուն ուղղուած էր ակնարկը, ուժգնօրէն բողոքեց աշխատանքի նախարարին կարգադրութեան դէմ, որ կը հակասէ դահլիճին քաղաքականութեան եւ պիտի ազդէ ապրուստի սղութեան վրայ։ «Զենք ընդունիր», աղաղակեց նախկին նախարարը։ Ուրիշ չափաւոր տարրեր ալ բողոքեցին ։

Վարչապետը նեղուելով, բացատրեց թէ դահլիճը համերաշխ է։ Յետոյ յայտարարեց. —

« Կա՛մ կատարեալ վստահութիւն կը յայտնէք, եւ կամ պարտաւանքի քուէ կուտաք»։

Նախագահը միջամտելով միջադէպը փակուած համարեց, բայց տագնապը կը շարունակուի։Դահլիճը բացառիկ նիստ մը գումարեց երէկ։ Թերթերը կը գրեն թէ աջակողմեան կուսակցութիւն մը կը սպառնայ քաշել իր երկու նախարարները, եթէ ետ չառնուի աշխատանքի նախարարին կարգադրութիւնը։

Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը վերսկսին ճարտարարուեստական մեծ հաստատութեանց մէջ, 5000 Ֆրանքի պարգեւ կամ աշխատավարձքի յաւելում ստանալու համար ։

Թրումըն կը պահանջէ վերազինել Եւրոպան

«Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԹՈՅԼ ՊԻՏԻ ՉՏԱՆ ՈՐ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻ »

Նախագահ Թրումըն երկուշաբթի օր պատգամագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, պահանջեց անյապաղ վաւերացնել 1.450.000.000 տոլարի վարկ մը, Եւրոպայի վերազինման համար։ Այս առթիւ յատկապէս յիշելով Խ. Միութեան անունը, կը շեշտէր թէ այդ վարկը անհրաժեշտ է, որովհետեւ արեւմտեան Եւրոպայի բարեկամ ազգերը պէտք ունին զօրացնելու իրենց պաշտպանութիւնը՝ ռուսական արշաւանքին դէմ ։

Պահանջուած վարկը պիտի տրամադրուի գլխաւորաբար եւրոպական ութ ազգերու եւ ուրիշ 5—6 երկիրներու, Եւրոպայէն մինչեւ Խաղաղական Ովկիանոս։ Նախագահը մանաւորապէս կը յիշեցնէ — « Եթէ զինուորական օգնութեան այս ծրագիրը պիտի յաջողի, պէտք է զայն հետապնդենք արագօրէն եւ ուժգնօրէն։ Մեր խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը ցանկալի արդիւնքը կուտայ։ Զենք կրնար ձգել որ կորսուի արդէն ձեռք բերուած վստահութիւնը»։

Նախագահի պատգամագրին կցուած է արտաքին նախարարութեան մանրամասն զեկուցումը։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը.—

1.— Կ'առաջարկեմ երեք տարբեր տեսակ օգնութիւններ ընծայել վերոյիշեալ երկիրներուն։ Նախ՝ տոլարի սահմանաւոր վարկ մը՝ որուն շնորհիւ կարենան աւելցնել իրենց զինամթերքի արտադրութիւնը , առանց վնասելու իրենց վերաշինութեան ճիգին ։

Երկրորդ՝ ուղղակի փոխադրել կարգ մը նիւթեր որոնք էական են զինուորական կազմակերպութեան համար եւ վերջապէս գործակցութիւն մասնագէտներու, թէ զէնքերու արտադրութեան եւ թէ անոնց գործածութեան եւ գործածողներու վարժութեան համար։

Մեր գլխաւոր նպատակն է այնպէս գործել որ այդ երկիրները ամենակարճ առենի մը մէջ կարենան ապահովել խիտ եւ կատարելապէս զինուած ուժեր, ներքին բարեկարգութիւնը պահպանելու եւ արտաքին յարձակման սկզբնական շրջանին դիմադրելու համար։ Նախայարձակման մը պարագային Մ. Նահանգները թոյլ պիտի չտան որ Եւրոպայի ժողովուրդները կլանուին, ամերիկեան ուժերուն գործի ձեռնարկելէն առաջ:

2.— Ներկայ օրէնքին մէջ, ոչ մէկ բան կրնայ փոփոխել, ջնջել, յապաւել հիւլէական ուժի օրէնքը (1946) կամ որեւէ ձեւով դպչիլ անոր։ (Այդ օրէնքը կ'արգիլէ հիւլէական ռումբեր յանձնել օտար պետութեանց)։

3.— Զէնքեր կարելի է տալ այն բոլոր ազգերուն որոնք հաւաքական պաշտպանութեան համաձայնութիւններ կնքած են Մ. Նահանգներուն հետ։ (Այս յօդուածը կը վերաբերի նաեւ Հարաւ. Ամերիկայի հանրապետութեանց)։

Նախագահը կ'արտօնէ նաեւ օգնել մասնաւորապէս Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, որպէսզի կարենան դիմադրել որեւէ նախայարձակման ։

4.— Նախագահը կրնայ զինամթերք տրամադրել պետութեան պահեստէն, կամ նորեր գնելով եւ կամ օգնելով ուրիշ ազգերու որ իրենք արտադրեն ։

5.— Նախագահը կրնայ նաեւ զինամթերք ընդունիլ ուրիշ կառավարութիւններէ, համաձայն ամերիկեան օգնութեան ծրագրին։

6.— Մ. Նահանգներուն կողմէ յանձնուած զինամթերքը զինակից պետութեանց կողմէ պէտք է գործածուի իրենց պաշտպանողական ուժերը աւելցնելու։ Այդ երկիրները չեն կրնար խուսափիլ այս պարտականութենէն առանց Մ. Նահանգներու հաւանութեան, եւ նախագահը կրնայ դադրեցնել զինամթերքի հայթայթումը ոեւէ երկրի, եթէ տեսնէ որ օգնութեան շարունակութիւնը չի համապատասխաներ Մ. Նահանգներու ազգային շահերուն ։

7.— Զինուորական օգնութեան ծրագրին ընդարձակումը պէտք է համապատասխանէ Ազգամիջովի ուխտին։ Նախագահը կրնայ օգնութենէ զրկել երկիր մը, որուն դէմ պատժական միջոցներ ձեռք առած է Ազգամիջովը ։

8.— Որպէսզի ծրագրին գործադրութիւնն ըն-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹԻՒ 1 ՀՐԱՄԱՆԸ

1917 Փետրուարի ռուսական յեղափոխութիւնը անսպասելի էր բոլորին համար։

Նոյն տարուան Մարտ 15ին, առաջին անգամ այդ լուրը հասաւ մեզի ռուս հրամանատարին միջոցով, երբ՝ ան դողդոջուն ձայնով մը կարդաց իշխան Լվովի կառավարութեան հաստատումը եւ անոր Թիւ 1 հրամանը։

Նիկոլա Բ.ը տապալած էր եւ այդ իրողութիւնը մեզմէ ամէն մէկը կը վերլուծէր, կը բացատրէր ըստ իր հայեցողութեան։

Ռուս սպաներէն շատերը կուլային, լսելով Ցարին անկումը։

Կայսերական տան հետ կապուած դարաւոր աւանդութիւնները, կայսեր հմայքն ու հեղինակութիւնը այնքան բարձր եղած էին, որ դժուար կը գտնէին համոզել թէ՝ առանց կայսեր, կրնային ունենալ աւելի զօրաւոր առանցք մը, որուն շուրջ կարելի ըլլար համախմբել ամբողջ երկիրը եւ զօրքը։

Ցարական բռնապետութեան խորտակումը շատ աւելի ցնցող տպաւորութիւն գործեց, մանաւանդ ճակատները գտնուողներուն վրայ։

Սակայն, ցարերու դարեւոր բռնութիւնները եւ մասնաւորապէս Նիկոլա Բ.ի կողմէ գործադրուած արիւնալի դէպքերը, յետադարձ հայեացք մը նաեւ վերջին երկու դարերու անցուդարձերուն, բաւական եղան հարկադրելու որ թէ ժողովուրդը եւ թէ զօրքը հետզհետէ համակերպին այդ բռնակալութեան խորտակման իրողութեան։

Տպաւորութիւնն աւելի ցնցող եղաւ մեզ՝ Հայերուս համար, որովհետեւ իշխան Լվովի No.1 հրամանը կը յայտարարէր ռուս զինուորին ազատագրումը։

Ազատագրում՝ ոչ թէ ռուս զինուորի քաղաքացիական իրաւունքները անոր ճանչցնելու, այլ՝ ռուսական յեղափոխութիւնը զինուորին սիրցնելու եւ վերջինիս յեղափոխութեան կապելու համար։

Այդ Թիւ 1 հրամանով կը սահմանափակուէին սպայի կարգապահութեան իրաւունքները, կը վերնային յատուկ կանոնագրքով նախատեսուած, զինուորի պարտականութիւնները սպաներու հանդէպ։

Խորտակուած փոխյարաբերութիւններու փոխարէն ստեղծուած էր նոր կացութիւն։

Անկարգապահ, ոճրագործ զինուորը պիտի դատուէր դատարանի մը առջեւ, որ պիտի ընտրուէր վաշտէն, տգէտ, յաճախ նոյնպէս անկարգապահ եւ ոճրագործ անձերէ։

Թիւ 1 հրամանը լայն հնարաւորութիւններ կը ստեղծէր ռուսական բանակներու կազմալուծման եւ ճակատներու լքումին, որուն մեծագոյն չարիքները ի վերջոյ, մեզի պարտադրուեցան։

Ռուս սպան, խաղաղութեան ատեն, իրաւունք ունեցած էր, զինուորը ֆիզիքական պատիժներու ենթարկելու, իսկ պատերազմի ժամանակ՝ մահուան։

«Զինուորը եթէ հրամանը չկատարէ, դիմէ դատարան»,— այդ էր նոր օրէնքը։

Այսպիսով, թեւակոտոր, անզօր կը դառնային սպաները, մանաւանդ որ անոնց մեծ մասը զուրկ էր հեղինակութենէ եւ բարոյական ըմբռնումներէ։

Հրամանատարական կազմերը եւ բոլոր սպաները զրկուելով կարգապահութեան իրենց իրաւասութիւններէն, դարձած էին թոյլ, անբարեխիղճ եւ երբեմն ալ դաւաճան։

«Մեր իրաւունքներէն զրկուած ենք մենք, ինքնաբերոյն ոչինչ կրնանք ընել, մեզի ի՞նչ, ինչ կ'ուզեն թող ընեն զինուորներէ ընտրուած կոմիտէներ եւ դատարանները», կ'ըսէին սպաները։

Զինուորներէ ընտրուած կոմիտէներու եւ դատական մարմիններու մէջ ալ խիստ սակաւաթիւ էին այն գաղափարական զինուորները եւ սպաները որ կրնային ազդեցութիւն ստեղծել, ի նպաստ բանակի։

Որոշ տեղեր ալ, գաղափարական համարուածները բաւականացան իրենց դումարտակներէն սպաննուած զինուորներու ընտանիքներուն թոշակներ սահմանելով, դումարտակներու անտեսական մասը հակակշռելով եւ անգիր զինուորներու կարդալ՝ գրել սորվեցնելու աշխատանքով։

Ընդհանուր առումով, ռուսական բանակները դարձան սանձարձակ, որոնց հետեւանքներէն տուժեցին ոչ միայն Ռուսերը, այլ եւ չէզոք Իրանը։

Թերեւս կարելի ըլլար համագործակցութիւն ստեղծել սպայութեան եւ զինուորներէ ընտրուած կոմիտէներու միջեւ, բայց այդ միջոցը երբեք չփորձեցին սպաները։

Սպաներու եւ զինուորութեան ընտրեալներու մէջ ծնունդ առած խուլ պայքարը հետզհետէ վըտանգաւոր ու տգեղ հանգամանք ստացաւ եւ ատ-

թը լայնօրէն օգտագործեցին խռովարարները, ամբոխավարներ եւ բոլշեւիկեան գործակալները։

Զինուորներու եւ սպայութեան յարաբերութեանց, անվստահելի, նենգ եւ սանձարձակ մթնոլորտին մէջ հարկադրուած էին գործել «Վանի հայկական» դումարտակն եւ Ատրպատականի քանի մը վաշտերը։

Եղաւ ժամանակ, որ ռուս սպաներ, ի շարս որոց նաեւ ռուսական բանակներու մէջ ծառայող հայ սպաները խռովեցան, մէկ կողմ քաշուեցան, ինչպէս Վանի, նոյնպէս Ատրպատականի Խոյ, Սալմաստ եւ Ուրմիա գաւառներու մէջ։

Գտնուեցան նաեւ տարրեր, որոնք ոչ միայն զինուորներու եւ սպաներու լարուած տրամադրութիւնները չահագործեցին, այլեւ միջցեղային խնդիրներ յարուցանելով, ջանացին եւ յաջողեցան գրգռել թէ զինուորները եւ թէ գրաւուած վայրերու այլացեղ բնակչութիւնը։

Եւ դարձեալ տուժողը Հայերը եղան։

ԱԶԳԻՆ

ՈՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իսրայէլ կը հաւաքէ իր տարագիրները

Տօքթ. Կոլտշթայն, Հրէական Գործակալութեան գանձապահը, որ Երուսաղէմ վերադարձած է Մ. Նահանգներէն եւ Եւրոպայէն, յայտարարեց թէ մինչեւ Սեպտ. 8 բոլոր հրեայ «տեղափոխեալները» (D. P.) պիտի պարպուին Գերմանիոյ գաղթակայաններէն։

Մէկ տարուան ընթացքին, մինչեւ 1949 Յունիս 30 յիսուն հազար Հրեաներ գաղթած են Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն, իսկ 7000 հոգի պիտի հեռանան այս ամառ։ Դէպի Իսրայէլ ներգաղթը մեծապէս պիտի դանդաղի յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին։ Միջոցներ ձեռք առնուած են մօտ 75.000 տարագիրներու տեղաւորման համար։ Տարուան առաջին վեց ամիսներու ընթացքին գաղթած էին 150 հազար հոգի։

Այս կարգադրութիւնը չի նշանակեր թէ որեւէ կաշկանդում հաստատուած է ազատ ներգաղթի համար։ Միայն զանգուածային ներգաղթն է որ պիտի սահմանափակուի։

Տօքթ. Կոլտշթայն վերջացած կը նկատէ Գերմանիոյ հրեայ տարագիրներու խնդիրը։ 7—8000 հիւանդներ, մեծ մասով հիւծախտաւոր, կը մնան հիւանդանոցներու մէջ։ Վեց — եօթը հազար հոգի ալ տակաւին չեն որոշած թէ Պաղեստի՞ն պիտի երթան թէ Մ. Նահանգները։ Մէկ տարի առաջ 165 հազար հրեայ տարագիրներ կային Գերմանիոյ մէջ։ Այժմ հազիւ 30.000 հոգի մնացած են։ Շատերը յարմարած են տեղական հասարակութեանց հետ եւ կ'ուզեն մնալ։

Ռումանիա եւ Հունգարիա արգիլած են արտագաղթը։ Պուլկարիոյ 40.000 Հրեաները գրեթէ ամբողջովին Իսրայէլ փոխադրուեցան անցեալ տարի եւ միայն 5000 հոգի կը մնան։

Հրեաները 500 միլիոն մարք հատուցում կը պահանջեն Գերմանիայէն, Նացիներու կողմէ բռնագրաւուած կամ բռնի ծախուած սեփականութեանց փոխարէն։ Դատախազները 25 հազար հոգի են, որոնց 600ը յաջողած են կարգադրել իրենց պահանջները, համագումար 500.000 մարք։

★

ՄԻՒԶԷ ՔԼԻՒՆԻ ԵՒ ԶԳԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԳՕՏԻՆ

Միւզէ Քլիւնի, Փարիզի միջնադարեան արուեստի պատմական թանգարանը, որ փակուած էր 1939էն ի վեր, վերաբացուեցաւ անցեալ շաբթու։

Պատերազմը սկսած ատեն թանգարանին գանձերը այլուր փոխադրուեցան։ Ցետոյ ներսէն եւ դուրսէն նորոգուեցաւ փառաւոր շէնքը, որ մնացած է ԺԵ. դարէն։ Կառուցուած էր իբրեւ Փարիզի բնակարանը Քլիւնիի վանականներուն (Պուրկոնտի), որ Եւրոպայի ամէնէն հարուստ եւ ազդեցիկ մենաստանն էր ատեն մը։ Թանգարանի վերածուեցաւ մէկ դար առաջ, դառնալով ուխտատեղի մը միջնադարեան արուեստի եւ արհեստագիտութեան։

Այժմ գեղեցկօրէն վերանորոգուած է մասնաւորապէս ներսէն։ Պատերը մաքրուած կամ նորէն զարդարուած են, մնացուած պատուհանները փոխուած են սկզբնական ապակիներով։ Աւելի լայն տեղ գրուած է միջնադարեան հաւաքածոներուն։

Նորոգութեանց միջոցին, պեղումներ կատարուեցան շրջակայ պարտէզներուն մէջ, ուր արդէն երեւան հանուած էին Գալլօ — Հռոմէական բաղնիքներու աւերակներ։ Հաստատուեցաւ որ այդ աւերակները շատ աւելի ընդարձակ տարածութիւն մը կը բռնեն քան կ'ենթադրուէր։ Պեղումները պիտի շարունակուին եւ աւերակները հանրութեան առջեւ պիտի բացուին յառաջիկայ տարի։

Պատերազմէն առաջ, շատ մը հետաքրքիրներ թանգարանը կ'այցելէին տեսնելու համար «զգաստութեան գօտիներ»ու հաւաքածոն, որ գնուած է 1850ին, վիպասան Փրոսփեր Մերիմէի թելադրութեամբ։ Աւանդութեան համաձայն, միջնադարեան ասպետները այս գօտիներով կը կղպէին իրենց կիներուն մէջքը, խաչակրութեան երթալէ առաջ, որպէսզի չայլանային...

Սկեպտիկ պատմաբան մը 1930ին խայտառակեց այս պատմութիւնը, պնդելով թէ գօտիները եւ յարակից բացատրութիւնները հնարած էր Նիւրընպէրկի դարբին մը, խաբելով Մերիմէն, Ֆրանսական կառավարութիւնը եւ բազմաթիւ գրոց-բրոցներ ի սփիւռս աշխարհի։ Այս յայտնութեան վրայ գօտիները վերցուեցին թանգարանէն։

Բայց, այս տեղափոխութենէն առաջ, չարխափան գօտիները ներշնչման աղբիւր հանդիսացան միջին տարիքով Փարիզցի պարոնի մը, որ հատ մը շինել տալով, բռնի կապեց իր երիտասարդ կնոջ։ Դէպքը երեւան ելաւ տարի մը վերջը, երբ յուսախաբ կինը իր ազատութիւնը պատմեց դատարանին առջեւ, ամուսնալուծում պահանջելով..

★

ՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆ ՆԵՂՈՍԻ ՃՃԻՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Գերմանիոյ առաջնակարգ գիտնականներէն Հանս Շմիտ, որ այժմ Եգիպտոս կը գտնուի, միասին տարած է նոր դեղ մը՝ «Միտիասիլ», ոչնչացնելու համար մանր ճճի մը, որ կ'աճի Նեղոսի եւ բազմաթիւ ջրանցքներու մէջ։ Այս ճճին մեծ աւերներ կը գործէ, դարերէ ի վեր։ Այրեր եւ կիներ ջրանցքներուն եւ ջրառոյգ դաշտերուն մէջ լողացած ատեն, կը սողոսկի անոնց մորթին վրայ, եւ ի վերջոյ կը մտնէ աղիքներուն մէջ, յառաջ բերելով «պիլհարցիա»։

Քսան տարի առաջ, պրոֆ. Շմիտ առաջին անգամ դեղը գտաւ, որ կոչուեցաւ «Ֆուատին», թագաւորին անունով։ Այժմ կը փորձէ «միտիասիլ»ը, որ աւելի գոհացուցիչ արդիւնքներ տուած է։ Աւերիչ լեարդաճճին կը ծնի փոքր խղունջէ մը։ Մէկ հատիկ խղունջը կրնայ 30.000 ճճի արտադրել։

Հիւանդութիւնը կը վարակէ բոլորը, առանց տարիքի եւ սեռի տարբերութեան։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոսի 20 միլիոն բնակիչներուն 70 առ հարիւրը կը տառապի «պիլհարցիա»է, որ Փարաւոններուն չափ հին է, եթէ ոչ անոնցմէ ալ հին։ Մակաբոյծին թրթուրը գտնուած է երեք հազար տարի առաջ թաղուած մարդկային մնացորդներու վրայ։

Շատ մը վարակեալներ կը փորձեն իրենց տաղնապը մեղմացնել հաշիշով եւ ուրիշ թմրեցուցիչներով։ Եգիպտոսի առողջապահական վարչութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ վարակեալները դարմանելու համար, աջակցութեամբ օտար գիտնականներու։ Միեւնոյն ատեն հետազօտութիւններ կը կատարուին, չարիքը արմատէն բուժելու համար, ոչնչացնելով այն խղունջը որ ջրային ճճիներ կ'արտադրէ այնքան առատութեամբ։

Եգիպտոսի առողջապահական նախարարութեան մէջ մասնաւոր բաժին մը հաստատուեցաւ ինը տարի առաջ, ամերիկացի Պարլոյի կողմէ, այս խղունջը եւ ճճիները ոչնչացնելու համար։ Ամերիկացին ինքզինք վարակեց ճճիներով — մինչեւ 220 հատ — հետեւանքները քննելու համար։ Իր ապաքինումը տաժանելի եղաւ եւ շատ երկար տեւեց։ Մարմինը լեցուած էր «շիշտոսոմ»ի հաւկիթներով եւ վիրաբոյժները ամբողջ բոյներ կտրեցին իր միսին մէջէն։

Ամերիկացի գիտնականին հետազօտութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր։ Մօտ 7000 բանուորներ կանոնաւորապէս կը գործածուին ամբողջ Եգիպտոսի մէջ, մաքրելով ջրանցքները եւ գետերու միջոցաւ ոչնչացնելով խղունջները։ Կառավարութիւնը ամէն տարի աւելի քան երկու միլիոն ոսկի կը ծախսէ այս գործին համար։

Թերթերը կը գրեն թէ Եգիպտոսի բնակչութեան 14 միլիոնը կը տառապի պիլհարցիայէն եւ զինուորցուներուն 70 առ հարիւրը ետ կը ղըրկուին, նոյն հիւանդութեան պատճառով։ Կառավարութիւնը, բժիշկները եւ գիտնականները գիտեն թէ որքան զօրաւոր եւ ծաւալուն արմատներ ձգած է թշնամին (ճճին), բայց վստահ են թէ պիտի կրնան յաղթել, շնորհիւ արդիական միջոցներու։

Թ. Ա. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, 27րդ տարի Թիւ 5 (1949 Մայիս)։ Գրական, պատմական եւ քաղաքական ճոխ եւ այլազան նիւթերու հետ, կը պարունակէ ողբացեալ ԵՂԻԱ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի անտիպ մէկ թատերախաղը, «Արշակ Բ. եւ Իշխանուհի Փառանձեմ»։ Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար։ Հասցէ. — 212 Stuart St. Boston 16, Mass. (U. S. A.)։

ԱՆԱՀԻՏ ԺԴ. տարի Թիւ 2 (1948 Օգոստոս — դեկտեմբեր) եւ ԺԵ. տարի Թիւ 1 (1949 Յունուար Յունիս)։ Տարեկան բաժնեգին 500 Ֆրանք։ Խմբագիր Ա. Չօպանեան, 9 rue Say, Paris (9)։

ԱՐԳԱՒԱՆԴ ԱԿՕՍՆԵՐ (պատմուածքներ)։ Գրեց՝ Սուրէն Մանուէլեան։ 364 մեծադիր էջ ընտիր տպագրութեամբ։ Տպ. Հայկ Թումայեան, Պոստոն, 1949։ Գին լաթակազմ 3 տոլար, թղթակազմ 2 տոլար։ Հասցէ.— Sooren Manuelian, 35 — 03, 34 Street, Long Island City, 5, N. Y. (U.S.A.)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի ամսիլէն)

ԲԱԶՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ (փոլիկրաֆ) 48 տպարան կայ ներկայիս Հայաստանի մէջ։ Երեւանի Փոլի-կրաֆիկ (բազմագիր) բաժանմունքը օժտուած է արհեստագիտական վերջին նորութիւններով։ Կան դունաւոր մեքենաներ որոնք կը տպեն նկարներ, ինչպէս եւ «զինկոկրաֆ» եւ տողաշար մեքենաներ, գրքի կազմարարական բաժիններով։ Տպագրատան տնօրէնն է Վահրամ Մանուկեան, որ միեւնոյն ատեն գիտութիւններու ակադեմիայի տպարանին վարիչն է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիայի կենսաբանական բաժինը այցելած են Վրաստանէն, Ազրպէյճանէն, Երիմէն եւ ուրիշ վայրերէ բազմաթիւ գիտնականներ։ Անոնք ծանօթացած են Հայաստանի այգեգործութեան, գիտահետախուզա-կան աշխատանքներուն։ Վերջին տարիները Հայաստանի կենսաբանական բաժինէն տաքթորա անցուցած են 14 հոգի եւ 47 հոգի ալ քննական ճառ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ՊԵՏՐՈՍ ԱԴԱՄԵԱՆԻ ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ Սունդուկեան պետական թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է հանդէս ի ներկայութեան մայրաքաղաքի գիտութեան եւ արուեստի ինչպէս եւ դերասաններու, բանուորներու եւ ուսանողներու պատուիրակութեանց։ Հանդէսը բացած է յանձնաժողովի նախագահ Գուրգէն Բորեան։ Խօսած է Անուշաւան Վարդանեան։ Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են Շարա Տալեան, Արմենակ Տէր Աբրահամեան, դերասաններ Վաղարշ Վաղարշեան, Ռուզաննա Ցակոբեան։ Այս առթիւ Հայաստանի պետական թանգարանի մէջ բացուած է ցուցահանդէս նուիրուած Պետրոս Ադամեանին։

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔԻ տուներու մարզահանդէսին (սպարտակիատ) որ տեղի պիտի ունենայ Մոսկուայի մէջ, պիտի մասնակցին Հայաստանի մարմնակրթանքի կաճառէն 56 մարզիկներ, ինչպէս նաեւ կռփամարտիկներու խումբ մը որուն կը մասնակցին Արիստակէսեան, Սարգիսեան, Թոմասեան եւ ուրիշներ։

Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ամէնէն մեծ հիւանդանոցը կը գտնուի Երեւանի Ստալին պողոտային վրայ։ Կառուցուած է 1937ին։ Ունի երկու հարիւր մահճակալ, երեք աշխատանոց, դեղարանական բաժիններ։ Օրական չորս անգամ լաւ կերակուր կը տրուի ծրի։ Հիւանդանոցը ունի 26 բժիշկ եւ 160 քոյրեր որոնց վարիչն է փրօֆ. Վարդան Մարգարեան, որ 22 տարիէ ի վեր կ՚աշխատի այդ ճիւղին մէջ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՍՊԵՆԴԵՐԵԱՆ պետական օփերայի մէջ տրուած են երեք մեծ ներկայացումներ. — Չայքովսքիի «Եւկինի Օնեկին», «Տամա տէ փիք» եւ Վերտիի «Թրավիաթան», որոնց իր մասնակցութիւնը բերած է Մոսկուայի մեծ պարիթոն եւ Հայաստանի ժողովրդական դերասան Գօղոս Լիսիցեան։

Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ աւելի քան 13 հազար ուսուցիչներու քաղաքական – տեսական եւ մեթոտական եւ մանկավարժական գիտելիքները խտացնելու համար, Երեւանի մէջ կը կազմակերպուի ուսուցիչներու որակաւորման կաճառ։ Հաստատութիւնը պիտի ունենայ պատմութեան, Հայոց լեզուի եւ գրականութեան, ռուսերէն լեզուի եւ գրականութեան մաթեմաթիքի, քիմիաբանութեան ու բնագիտութեան, մանկավարժութեան եւ ուրիշ աշխատասենեակներ եւ գրադարան։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ ԴՊՐՈՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած) — Յուլիս 15ին տեղի ունեցան Կապոյտ Խաչի Գոմոնի դպրոցին տարեվերջի քննութիւնները։

Հաճելի էր մթնոլորտը, երբ ուսուցիչ Մ. Թաշճեան դասարանի կարգով հրաւիրեց աշակերտները պատասխանելու զանազան հարցումներու, ուղղագրութիւն եւ ընթերցում կատարելու։ Մայրենի բարբառին նախանձախնդիր ծնողներ հաճոյքով կը հետեւէին քննութեանց, ուր ուսուցիչը՝ բաւական խստապահանջ, կը կատարէր իր վրայ դրուած պարտականութիւնը։ Ներկայ է Գոմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը, կը հետաքրքրուի խրախուսիչ աշակերտի կատարած աշխատանքով։

Քիչ անդին աղջնակ մը կուլայ, անշուշտ քննութեան նիւթերը «դժուար» ըլլալու են։ Երկու օժանդակ բայերն են որ զինքը կը նեղեն։ Ահա ուրիշ մը, երրորդ դասարանէն, որ կը ներկայացնէ իր անսխալ ուղղագրութիւնը։ Մեր հայորդիները հաճոյքով կը կատարէին իրենց քննութեան նիւթերը (ընթերցանութիւն, քերականութիւն եւ ուղղագրութիւն)։

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը եւ ներկայ ծնողքները գոհ են ձեռք բերուած աշխատանքէն, ի տես հայ պատանիներու փութկոտութեան։ Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն ուսուցչին որ բարեխղճութեամբ կատարած է իր պարտականութիւնը։

Աշակերտները ոտքի են, ողհունակ սրտով եւ խանդավառութեամբ կ՚արտասանեն հետեւեալը.

— «Մենք կը սիրենք Ս. Սահակ Մեսրոպը, որովհետեւ անոնց այբուբէնը լուսաւորեց մեր մանուկ միտքը»։

Սիրելի «Յառաջ», այս մանուկները Հայ են եւ Հայ պիտի մնան, եթէ մենք չթերանանք մեր ազգային պարտականութեան մէջ, մատի փաթթոց ընելով ճղճիմ հաշիւներ։

Ապրի Կապոյտ Խաչը։ — Թղթակից

ՆԵԱՆՔԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ — Յուլիս 14ի առթիւ կազմակերպուած մարզական մրցումներուն մէջ նշանաւոր հանդիսացան երկու հայ պատանի մարզիկներ, Շէհէրլիեան եղբայրները։ Հեծելանիւի մրցումի մէջ երկրորդ հանդիսացաւ Ժանօ Շէհէրլիեան, իսկ դրօշարշաւի մէջ 800 մեթր հեռաւորութեան վրայ երկրորդ տեղը շահեցաւ իր կրտսեր եղբայրը, Գրիգոր։

Յուլիս 17ին, Bois des Noixի գեղատեսիլ անտառին մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը։ Կէսօրէն վերջ, ժամը 15ին սանուհիները «Յառաջ Նահատակ»ով բացին հանդէսը, որուն կը նախագահէր ընկերուհի Նուրիցա Շէհէրլիեան։ Երգեցին ու արտասանեցին, ընկեր Մարտիրոս Քաղցանեան, Խաչուհի Նուարդ Քէչէճեան, Սանուհի Մարի Քալյանեան, Խաչուհի Հերմինէ Սապոնճեան, ընկեր Աբրահամ Աբրահամեան, Խաչուհի Արմինէ Զաթրեան եւ փոքրիկն Ժընըվիեւ Ճիզմէճեան (Ուրֆացի)։ Խորոված հաւ մը եւ շիշ մը շամփանեայ վիճակահանութեան դրուելով կոկիկ գումար մը գոյացաւ մասնաճիւղին համար։ Ընկերուհի Գեղան Շինիկեան — Փափազեանը (Տէսինէն) հրաւիրուած ըլլալով իբրեւ բանախօս, պարզեց Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը եւ համերաշխութեան կոչ մը ուղղեց, «Ջանանք Հայը Հայ պահել սփիւռքին մէջ»։ Ընկ. Արլէնփափազեան, որ մօրը կ՚ընկերանար հետաքրքրուեցաւ Նոր Սերունդի կեանքով։ Ընկեր Յակոբ Գօյաճեան տուաւ հարկ եղած տեղեկութիւնները։

Վալանսէն ալ ընկեր – ընկերուհիներ եկած էին։ — Պիլալի

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Առնուվիլի «Նոր Սերունդի» նորակազմ մասնաճիւղին՝ «Կաւվարենց» խումբի բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Jeu de Paume Ecouen*ի, նախկին Ֆրանսացի ազնուականներու զբօսավայրին մէջ։*

Փարիզի եւ արուարձաններու մասնաճիւղերու անդամներէն շատերը եկած էին քաջալերելու քոյր կազմակերպութեան առաջին ձեռնարկը, Ալֆոր – վիլցիները մանաւորապէս եկած էին բազմութեամբ։

«Կաւվարենց» խումբի անդամները ջանք չէին խնայած հանդէսը հաճելի դարձնելու համար, հակառակ ամպամած երկինքին։

Ժամը 4ին Տիրան Կաւվարենց բացաւ հանդէսը եւ բոլոր ընկերներս հաւաքուած micro*ի առջեւ երգեցինք «Մեր հայրենիք»ը։ Այդ միջոցին ընկերը, յամրաբար բարձրացուց եռագոյնը։ Յաջորդաբար երգեցինք «Յառաջ Նահատակ»ը եւ քանի մը ժողովրդական երգեր։*

Յետոյ խօսք առաւ կեդր. վարչ. ներկայացուցիչը, Ն. Նիկողոսեան որ իր կարճ բայց գեղեցիկ ճառը վերջացուց հետեւեալ խօսքերով. — «Մեր առջեւ կան շատ մը դժուարութիւններ, սակայն պէտք է պայքարինք Հայու տոկունութեամբ եւ յաղթենք, որպէսզի արժանի յաջորդները դառնանք անոնց որ գլուխ հանեցին մեր ազգին վերածնունդը»։

Անկէ հետեւ սկսան զուարթ երգն ու պարը, խաղն ու վազքը։

Այս տաք մթնոլորտին մէջ օրը իրիկուն եղած էր եւ ստիպուած էինք մեկնիլ։ Հանդիսականներու խնդրանքով փակումը կատարեց ընկեր Խ. Մկրտիչեան։ Բաժանումի պահուն, բոլորս միասին երգեցինք «Մշակ բանուորը», ընդհանուր խանդավառութեան մէջ։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցող ընկերուհիներն ու ընկերները թող ներեն որ իրենց անունները գրի չեմ առած։

ՄԱՏԼԷՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ecole Normale*ի երաժշտական վերջին քննութեանց մասնակցած են 700է աւելի Ֆրանսացի եւ օտար ուսանողներ։ Յաջողածներուն մէջ են Օր. Լիլի Եավրուեան, Գ. Սեդրակ Եավրուեան։*

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

ԺԱ.

ԼԵՌՆԵՐՈՒ ԱՒԱԶԱԿԸ

— Ես ալ, պատասխանեց միջակը։

— Ես ալ, նա չմնաց կրտսերը, եւ սիրտը թունդ ելած սպասեց տեսնելու, թէ հայրը որ մէկուն պիտի յանձնէր այդ գործը։

— Ինչպէս կը տեսնեմ, ամէնքդ ալ պատրաստ էք, եթէ Լեւոնիկս ալ հոս ըլլար, ան ալ ետ չէր մնար. բայց ան լաւ գործի է։ Դեհ, Կոստանդին, սկսէ. այդ պատիւը քեզի կուտամ, իբրեւ ամենափոքրը։ Կը տեսնեմ որ աչքերդ անհամբերութենէ կը փայլին, լրացուց իր խօսքը Հաբէլ։

Կոստանդին սպասցնել չտուաւ։ Վերցուց նետը, դրաւ աղեղին մէջ, եւ վայրկեան մը դիտեց արծիւին պտոյտին ձեւը։ Հայր եւ որդի հետաքրքրութեամբ կը նայէին։ Արծիւը բաւական բարձր էր։ Յանկարծ Կոստանդին հաստատուն ձեռքով քաշեց լարը, նշան դրաւ եւ արձակեց նետը։ Նետը սլացաւ վեր եւ հայր ու որդի տեսան, որ թռչուններուն թագաւորը տատանեցաւ, երերաց եւ ուժգնութեամբ ինկաւ Հաբէլի ոտքերուն տակ։ Տեսան որ նետը մխուած է արծիւի ճիշդ կուրծքին, ուրկէ կը բխէր արիւնը առատօրէն։

— Ապրիս, զաւակս, դուն արժանի ես իմ որդիս կոչուելու, ըսաւ հայրը։

Կոստանդին մօտեցաւ հօրը, ծունկի եկաւ ու համբուրեց անոր ձեռքը, ան՝ ալ իր ճակատը։

Ատեն մը լռութիւն տիրեց։ Հաբէլ կարծես պահ մը մոռցաւ արծիւը, եւ դէմքին վրայէն մթին ամպ մը անցաւ։ Յայտնի էր որ բան մը անհանգիստ կ՚ընէր զինք, տակն ու վրայ կ՚ընէր իր սիրտը։

Հարպիկ, բաւական ժամանակ է որ մենք տեղեկութիւն չունինք Շիրակէն, ասիկա կ՚անհանգստացնէ զիս. արդեօք ի՞նչ է պատահեր այնտեղ, ըսաւ Հաբէլ խօսքը տղուն ուղղելով, սակայն առանց անոր դառնալու։

— Այո հայր. մէկ քանի ամիս է որ վերադարձեր եմ, եւ անկէ յետոյ դեռ լուր չունինք, թէեւ Վահրամ իշխանը խոստացաւ շուտ շուտ տեղեկութիւն տալ մեզի։

— Կ՚երեւայ, թէ այնտեղ կարեւոր բաներ պատահած են, եւ Վահրամ իշխանը միջոց չունի մեզի տեղեկացնելու։ Բայց դուն չե՞ս կարօտցած Գոհարիկդ, հարցուց Հաբէլ եւ շեշտակի նայեցաւ անդրանիկ զաւկի աչքերուն։

Հարպիկ ամօթխածութենէն մինչեւ ականջները կարմրեցաւ։

— Ա՛, կը տեսնեմ որ սրտիդ լարերէն կը խօսիմ. համբերութիւն ունեցիր, եւ ամէն ինչ լաւ կ՚երթայ։

— Շտապելու բան չկայ հայրիկ, դեռ կարեւոր գործեր կան։

— Ի՞նչ գործեր, զարմացած հարցուց հայրը։

— Յոյները կրկին հանգիստ չեն մնար. դեռ նոր մեր վրայ յարձակում գործեցին։

— Ի՞նչպէս.... Յետո՞յ։

— Յետոյ իրենց արժանի հատուցումը ստացան։

— Քանի Յովհաննէս թագաւորը վախճաներ է, անոնք երես են առած։ Պէտք է նոր դաս մը տալ անոնց. ինչպէս կ՚երեւայ՝ նախկին դասերէն չեն խրատուեր։

— Այո, հայրիկ, լուրերուն եթէ նայինք, Յոյները մտադիր են յարձակելու նաեւ մեր բերդերուն վրայ, եւ ինչպէս կ՚ըսեն, այդ գործին կ՚օգնէ նաեւ հայ իշխաններէն մէկը։

— Ո՞վ։

— Թլպաղտոյ բերդի իշխան Թորոսիկը։

— Թորոսի՞կը ....եւ ի՞նչ կ՚ուզէ մեզմէ... կ՚ուզէ որ մեր բերդերը Յոյներո՞ւն տանք, որպէսզի անոնք ալ մեզմէ առնելով իրեն հրամցնեն։

— Ան յիմարացեր է, հայրիկ, կ՚ուզէ դաշնակից ըլլալ Վասակներու եւ Մերուժաններու։

— Իսկ անոր որդին Սանփանիկը, չէ՞ որ մեր քովը պատանդ է։

— Որդին հօրը արիւնէն չէ. ամենահայրենասէր երիտասարդներէն մէկն է ան, եւ կ՚ատէ իր հայրը։

— Կ՚ատէ... այդպէս ալ պէտք է, բայց հարկաւոր է զգոյշ ըլլալ։ Ո՞վ գիտէ ինչ կրնայ պատահիլ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(25)

կսի առանց սպասելու որ Ծերակոյտը վաւերացնէ պահանջուած վարկերը, Վերաշինութեան Եւրոպական Համաձայնութիւնը արտօնութիւն պիտի տանայ 125 միլիոն տոլարի կանխավճար մը տալու կառավարութեան ։

9.— Բացի 1.450.000.000 տոլարի վարկէն, օրէնքը իրաւունք կուտայ նախագահին — իրականին մէջ՝ զինուորական ուժերուն — զէնքեր գնելու եւ ծախելու համաձայն օգնութեան ծրագրին, մինչեւ 100 միլիոն տոլարի։ Այս յօդուածին նպատակն է դիւրութիւն ընծայել Հարաւ. Ամերիկայի պետութեանց, որպէսզի զէնք եւ ռազմանիւթ գնեն Մ. Նահանգներէն։

★ Թերթերը կը գրեն թէ բուռն վիճաբանութեանց դուռ պիտի բանայ Թրումընի այս նոր օրէնքը ։ Շարք մը ազդեցիկ ծերակուտականներ, գլուխն ըլլալով Վանտէնպէրկը եւ Թաֆթը, հակառակ են այս ծրագրին, տնտեսական եւ քաղաքական պատճառներով։ Ուրիշներ ալ դիտել կուտան թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար զէնք ճարել օտար պետութեանց եւ թէ աշխարհի կէսը սպառազինելու փորձը յառաջ պիտի բերէ զինարշաւ մը՝ միւս կէսին դէմ։ Բայց նախագահը վստահ է իր յաղթանակին վրայ ։

★ Ահաւասիկ նախագահին ակնարկը՝ Մոսկուայի մասին.— «Խ. Միութիւնը՝ իր բուռն քարոզութեամբ, աշխարհի համայնավար շարժումին դաւադրական գործունէութեամբ եւ խաղաղութեան ժամանակի ամենամեծ բանակները պահելով, վախի եւ վտանգի մթնոլորտ մը ստեղծած է դիտակցաբար» ։

Ատլանտեան դաշինքը Ազգ. ժողովին մէջ

ՍԹԱԼԻՆ – ՀԻԹԼԷՐ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. ժողովը երկուշաբթի օր շարունակեց Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը, որ դեռ քանի մը օր ալ կրնայ տեւել։

Արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման յայտարարեց թէ կառավարութեան կարծիքով՝ դաշինքը մէկ մասն է ամբողջութեան մը, հետեւաբար անհրաժեշտ է անմիջապէս ձեռնարկել պահանջուած զինական օգնութեան, վաւերացումէն վերջ։ Ուրեմն Ֆրանսա բաւական չի նկատեր դաշինքը՝ առանց զինական օգնութեան։ Նախարարը նորէն շեշտեց թէ դաշինքը միայն պաշտպանողական եւ խաղաղասիրական հանգամանք ունի եւ երբեք պիտի չդպչի Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած դաշնագիրներուն։ «Եթէ Հիթլէր կրցաւ նախայարձակումներ կատարել, պատճառը այն է որ Մ. Նահանգները բացակայ էին Եւրոպական գործերէն եւ միաբան չէին Եւրոպայի ազգերը։ Այսօր առաջին անգամ ըլլալով ցամաքային ընդհանուր պատուար մը կը բարձրանայ ամէն պատերազմին դէմ եւ ճիշդ չէ ըսել թէ դաշինքը կ'անտեսէ գերմանական վտանգը։ Դաշինքը ուղղուած է ամէն նախայարձակի դէմ, ո՛վ որ ալ ըլլայ։ Ֆրանսա չի կրնար ընդունիլ համայնավարներուն առաջարկած երկընտրանքը,— մեկուսացում կամ հպատակութիւն Խ. Միութեան» ։

Փոթորիկ մը պայթեցաւ, երբ նախկին նախարար Պ. Փիէռ Անրի Թէյթժէն յիշեց 1939 Օգոստ. 23ի ռուս-գերման դաշնագիրը՝ գաղտնի տրամադրութիւններով, որոնց համաձայն կը ճշդուէին երկու պետութեանց ազդեցութեան շրջանակները, պատերազմի յայտարարութենէն առաջ իսկ։ Դաշնագիրը հողային փոփոխութիւններ կը տրամադրէր Լեհաստանի եւ Պալթեան երկիրներուն մէջ։ Իսկ Սեպտեմբեր 28ի դաշնագիրը, որ նոյնպէս գաղտնի առեւտրական թիւն մը կը պարունակէր, կը նուիրագործէր Լեհաստանի բաժանումը։ «Այսպէս, միայն Փրուսիոյ թագաւորը եւ Ռուսաստանի ցարերը չէին որ կը բաժնէին Լեհաստանի աւարը, այլեւ Հիթլէր եւ Սթալին» ։

Համայնավարները կատղեցան, եւ լուտանքներ տեղացին, «Կեցցէ Սթալին» աղաղակելով։ Պ. Թէյթժէն շարունակեց ճառը.

— Ուրեմն միշտ վախ կայ թէ Քրէմլինի բռնաւորը, որ քաշուած է միջազգային համերաշխութենէն, պատերազմ պատրաստէ, հպատակելով իր բնաւորութեան տրամաբանութեան։ Ահա թէ ինչու արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները կնքած են Ատլանտեանի դաշինքը» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դահլիճը հրաժարեցաւ։ Թագաւորը նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց Հիւսէյին Սըրրի փաշայի, որ 57 տարեկան է եւ անկախ եւ պիտի ջանայ խառն կառավարութիւն մը կազմել մասնակցութեամբ չորս հոսանքներու ։

ՊԱՊԸ քարոզ մը խօսելով Ս. Պետրոս մայր եկեղեցիին մէջ, 15.000 կիներու առջեւ, ողբաց թէ «բարոյականը ինկած է ոչ միայն քաղաքներու, այլեւ գիւղերու մէջ, տարածելով հաճոյքի եւ չուայտութեան տենչը»։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Պիրէոնի ստախ-

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արզութեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. կոմիտէին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԸ 3ԻՆ

Դաշտահանդէսը Շավիլի Մոնփառնասի կայարանին մօտակայ անտառին մէջ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԲԱՐՁՐԱԽՕՍՈՎ ։ Առատ ու մատչելի պիւֆէ ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Երկաթուղի Էնվալիտի, Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայարաններէն, հանրակառք Pont de Sèvresէն։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ Ակումբի Մատակարար Մարմինը կը խնդրենք բոլոր ընկերներէն եւ հայրենակիցներէն որոնք ըլլայ մոռացութեամբ, ըլլայ թիւրիմացութեամբ նախկին Շահրիկեան գրադարանի գիրքերը ունին իրենց մօտ, հաճին անյապաղ վերադարձնել գրադարանի յանձնախումբին, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ անոնց անբողջական ցուցակը կազմել, եւ մօտ ժամանակին Շահրիկեան գրադարանը բանալ հայ հասարակութեան առջեւ։ Ահարոնեան ակումբի մատակարար մարմինս ուրախութեամբ կը յայտարարէ հայ հասարակութեան որ Ակումբը բաց է երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 5էն 8ը բոլորին համար անխտիր։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Պուլ. Օտոոյի «Խատիսեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէի եւ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

կանութիւնը ձերբակալեց 24 առեւտրականներ եւ գործարանատէրեր որոնք ամբաստանուած էին թէ ամսական հազար սթերլին նպաստ կը վճարէին համայնավար կուսակցութեան, . 1947էն ի վեր։ Բոլորն ալ պիտի դատուին զինուորական ատեանի մը առջեւ ։

ԿԵՂԾ ՀԱԶԱՐՆՈՑՆԵՐՈՒ գործին առթիւ ձերբակալուեցան խումբ մը Ալժերիացիներ։ Բուն վարիչը, Ֆրանսացի մը, փախած է։ Ինչպէս գրած էինք երէկ, կեղծ թղթադրամներուն թուղթը վարնոց է եւ ճերմակ մասերուն թափանցիկ նկարները չեն երեւար ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ).— Սթերլին 1097 (925), տոլար 330.50 (350), զուից. ֆրանք 83.15 (85) ։ Նափոլէոն 4070, զուից. ոսկի 3760, սթերլին 4570, տոլար (20) 18.680, ձոյլ ոսկի (քիլօն) 574.000 Ֆր։

ՀԱՑԻ ՏԱԳՆԱՊԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Պոլսոյ եւ Անատոլուի մէջ։ Յուլիս 17ին, երբ առաջին անգամ հրապարակ ելաւ նոր եւ միատեսակ (սեւ) հացը, ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր Պոլսոյ փուռերուն առջեւ։ Թերթերը կը գրեն թէ կատարեալ պատերազմ էր, յաճախորդները իրար հրմշտկեցին եւ կոխոտեցին, շատեր ալ մարեցան ամրան տաքին։ Բազմաթիւ յաճախորդներ տուն վերադարձան առանց հաց ճարելու։ Նոր հացը 550 կրամ է եւ կ'արժէ 20 ղրուշ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 12 Rue Damesme – [illegible]
La Gérant : A. BEKCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Մասնաւորաբար կը յիշեցնենք 86, 87, 88, 90, 92, 93 եւ 94 թիւ ընկերներու ներկայութիւնը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, ընկեր Ժ. Միսաքեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

★ Նոյն առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով, Ռոմանի Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբը հազար ֆրանք կը տրամադրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն Պ. Վ. Աչճեան այս տարի եւս վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Զ. Աչճեանի Labarthe de Rivière (H. G.):

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին «Մուրատ» գրադարանըվերաբացուած ըլլալով, տրամադրելի է հասարակութեան, կիրակի օրերը առաւօտեան ժամը 9—12, դպրոցի սրահը, Rue Joseph Brun :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, 2000 ֆրանք տիկին Անդլինէ Հալուճեանէ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

[illegible]

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière) , Մարսէյլ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 28 JUILLET 1949 Հինգշաբթի 28 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5908–Նոր շրջան թիւ 1319

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

« Այլասերած, հայրենադաւ եւ լրտես» անուանելով Ասլան Քոււմպարաճին, Պոլսոյ Թուրք թերթերը արտատպեցին անոր յայտնութիւնները՝ Le Mondeի մէջ. (տես Յառաջ, Յուլիս 14, 16, 17 եւ 19):

Միեւնոյն ատեն գրեցին թէ այդ անձը Թուրքիայէն հեռանալով, անգլեւամերիկեան մամուլին մէջ ալ թշնամական հրատարակութիւններ կատարած է։

Մենք չենք ճանչնար այս մարդը։ Բայց, բաղդատելով իր յայտնութիւնները բուն իսկ Թուրք մամուլին մէջ երեւցած տեղեկութեանց հետ, մեծ տարբերութիւն մը չենք տեսներ:

Իրար կը հրմշտկեն դասն ճշմարտութիւնները, խոստովանութիւնները, փոխադարձ մեղադրանքները՝ Թուրք թերթերուն մէջ:

Եթէ որոշ դաղտնապահութիւն կը տիրէ զինուորական ճակատին վրայ, լեզուները շատ լայն բացուած են տնտեսական–վարչական խնդիրներու քննութեան ատեն:

Նոյնիսկ օրուան իշխանութեան մարդիկը չեն փորձեր պարտկել համատարած ողբերգութիւնը՝ Պոլսէն մինչեւ Անատոլուի խորերը։

Ո՛րքան պերճախօս նկարագրութիւններ, վկայութիւններ՝ մանաւանդ «արեւելեան նահանգներու» մասին:

Անցեալ Յունիս 24–25ին, Թունդ կառավարական գրիչ մը, Ֆալիհ Ռըֆքը Աթայ, կը յայտարարէր թէ «դեռ մէկ դարու գործ ունինք»:

— «Քսանեւինը տարիէ ի վեր կ'աշխատինք նուաճել մեր սեփական Թուրքիան: Եւ սակայն այդ Թուրքիոյ հարիւրին քանի՞ն մեր ձեռքին մէջ [illegible] անհատական խնդիրը: Հեռուն մի՛ երթաք... անգամ մը նայեցէք Իսթանպուլի շուկաներուն եւ արուարձաններուն:

« Այդ ձորերուն ամբողջովին տիրանալու համար պարտաւոր ենք դեռ մէկ դար աշխատիլ»:

Շատ աւելի պերճախօս են կուսակցական պայքարներու առթիւ կատարուած խոստովանութիւնները։ Ընդդիմադիրները առենէ մը ի վեր սաստկացուցած են իրենց յարձակումները՝ պետական կուսակցութեան, «Հալք»ի դէմ:

Ճէլալ Պայար, Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, անցեալ շաբթու բուռն ճառ մը խօսեցաւ Իզմիրի մէջ, ուր գաղտնի ժողով մը գումարած էր փոխ–վարչապետը, Նիհատ Էրիմ:

— «Կը զգանք թէ մեր հակառակորդները նոր խաղեր կը սարքեն եւ յետադիմական ծրագիրներ կը մշակեն: Եթէ այս մոլեռանդութիւնները չանհետանան եւ նախկին մեթոտները շարունակուին, շատ փափուկ եւ վտանգաւոր կացութիւն մը պիտի ստեղծուի երկրին մէջ»:

Ճառախօսը այս առթիւ դիտել տուաւ թէ վերջերս յաճախադէպ դարձած են Հալքի գաղտնի ժողովները, «որոնց կը մասնակցին ոչ միայն կուսակալներ եւ պետական մարդիկ, այլեւ սպաներ»:

Աւելի ծանր մեղադրանքներ ուղղեց Թուրք բանասէր մը, Ֆուատ Քէօփրիւլի, ազդարարելով թէ Հալքը ահաբեկչական միջոցներու կը դիմէ, բայց իրենք չեն վախնար:

Ինչպէս յաճախ բացատրած ենք, ամէնէն աւելի տնտեսական քայքայումն է որ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգարայի վարիչներուն:

Թէեւ հողագործական երկիր, Թուրքիան չի կրնար ճարել նոյնիսկ իր ժողովուրդին հացը եւ 300.000 թոն ցորեն ապսպրած է Քանատա: Անօթութեան ձայներ կը հասնին Սեւ Ծովու ափերէն եւ «արեւելեան նահանգներէն»: Պոլսոյ մէջ անգամ իրար կը ծեծեն, միօրինակ (սեւ) հաց մը ճարելու համար:

Իրենց նոր հովանաւորները, Ամերիկացիներն անգամ բացէ ի բաց կ'ազդարարեն թէ երկիրը շատ ետ մնացած է, բոլոր ճակատներուն վրայ:

Դեռ վերջերս էր որ Միջազգային Դրամատան դեր–տնօրէնը կը շեշտէր իր տեղեկագրին մէջ, քննական պտոյտ մը կատարելէ վերջ.

— «Եթէ Թուրք ժողովուրդը կ'ուզէ որ իսկապէս յառաջդիմէ, պէտք է վերջ տալ Հիթիթներու շրջանէն մնացած հողագործական մեթոտներուն»:

Այս դեռ մէկ երեսն է Ամերիկացիներու կատարած քննութեան:

Շ.

Ձեր մէջ փնտռեցէք լրտեսները եւ դաւաճանները

Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, L'Humanité, հետեւեալ քսութիւնը սահեցուցած էր երէկուան թիւին մէջ (27 Յուլիս), «ԺԻՒԼ ՄՈՔ ԿԸ ՀԵՏԱՊՆԴԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱՐԵԿԱՄ ՀԱՅԵՐԸ» խորագրին տակ.

— «Ժիւլ Մոք (ներքին գործերու նախարարը) արգիլած է «Ձայն Փարիզի» թերթը, ֆրանսասէր դեմոկրատներու օրագիրը: Այս արգելքը վճռուած է առանց պատճառաբանութեան, համաձայն կամայական իրաւասութեանց զոր ներքին գործերու նախարարը կ'օգտագործէ ամէն անգամ որ յարձակի եկուորներու դեմոկրատ կազմակերպութեանց կամ թերթերուն վրայ:

Ճիշդ այն պահուն երբ հայ դեմոկրատներուն, եւ նախկին դիմադրականներուն թերթը կ'արգիլուի, Ֆրանսայի այս հաւատարիմ բարեկամները կը տեսնեն որ յետադիմական եւ հակախորհրդային խմբակցութիւններ, ինչպէս ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ (ստորագծուած) բարձր պաշտպանութիւններ կը վայելեն, թէեւ անոնց մէջ համախմբուած են լրտեսներ եւ դաւաճաններ որոնք ծառայեցին Նացիներուն»:

Մեզի համար գաղտնիք չէ թէ ո՛ր դիմակաւոր սրիկաները համայնավար թերթին մէջ տպել տուած են այս զարշանքը, իրենց յատուկ բառերով եւ բանսարկութիւններով:

Այս թշուառականները ի զուր կը փորձեն շահագործել Դիմադրական Ճակատի քանի մը ճշմարիտ հերոսներու անունը, պարտկելու համար իրենց յայտնի եւ գաղտնի ոճիրները եւ խաչագողութիւնները:

Ազատ Ֆրանսայի բարեկամ կոչուելու իրաւունք չունին անոնք որ մասնագիտութեան վերածեր են լրտեսութիւնը, մատնութիւնը, եղբայրասպան գրգռութիւնները եւ ջղագար զառանցանքները, տարիներէ ի վեր:

Թող իրենց եւ իրենց հեռաւոր հովանաւորներու շարքերուն մէջ փնտռեն լրտեսներն ու դաւաճանները: Բոլորն ալ անմրցելի «լաուրեատ»ներ:

Երկրորդ անգամ է որ ձեռնհաս իշխանութիւնը կը փակէ իրենց թերթը, եւ տակաւին չսորվեցան թէ ինչպէս պէտք է խմբագրել ու տպել օտար թերթ մը, չհակասելու համար հիւրընկալ երկրին քաղաքականութեան:

Գալով «Իւմանիթէ»ի, առանձին կը խօսինք անոր հետ, ինչպէս խօսած ենք պատերազմէն առաջ, թարմացնելով քաղաքացի Մարսէլ Քաշէնի յիշողութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱՇԻՆՄԱՆ վարկերուն օրինագիծը կը քննուի Միացեալ Նահանգներու խորհրդարանին մէջ: Թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնուին: Խումբ մը ազդեցիկ ծերակուտականներ կը պահանջեն առաջարկուած գումարին կէսը միայն տրամադրել, որպէսզի Ամերիկան ծանր զոհողութիւններ չկրէ:

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐՈՎ տրամադրուած գումարին 40 — 50 %ը կը պահանջէ Մեծն Բրիտանիա, 1949—1950ի տարեշրջանին համար: Մինչեւ հիմա կը ստանար 940 միլիոն տոլար. այժմ կ'ուզէ դանձել 1.500.000.000, տոլարի բացը գոցելու համար:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը խստացուց իր քաղաքացիներու երթեւեկի կանոնները: Օգոստոս 1էն սկսեալ, բոլոր այն Ռումանացիները որ իրենց բնակավայրէն կը հեռանան 30 օրէն պակաս ժամանակաշրջանի մը համար, պէտք է ոստիկանութեան լուր տան իրենց գացած տեղին համար: Եթէ բացակայ պիտի ըլլան աւելի քան 30 օր, պէտք է լուր տան երկու անգամ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր վարչապետը, Սըրրի փաշա, յաջողեցաւ առաջին համերաշխական դահլիճը կազմել 1937էն ի վեր:

ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐՆԵՐ հրապարակ հանուած են Փարիզի մէջ: Տասնըմէկ հոգի ձերբակալուեցան:

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ձգախէժն ալ (քաուչու) Ռուսերը հնարած են, կը յայտարարէ Մոսկուայի անթենը, պնդելով թէ Սերգէյ Վասիլեւիչ անուն գիտնական մըն էր հնարիչը, որ մոռցած էր արտօնագիր առնել:

Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը

ԲՈՒՌՆ ՎԷՃԵՐ ԵՒ ԿՌՓԱՄԱՐՏ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացման առթիւ, ամէնէն յուզումնալից տեսարանը պարզուեցաւ երեքշաբթի օր, տեղի տալով բուռն միջադէպերու, կէս օրէն մինչեւ կէս գիշեր, մինչեւ առտու:

Այդ օրուան առաջին բանախօսն էր նախկին նախարար մը, Պ. Միշըլէ, ուղեկից զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան: Բանախօսը ռազմագիտական տեսութիւններ պարզեց Եւրոպայի, եւ մանաւանդ Ֆրանսայի պաշտպանութեան մասին, պաշտպանելով Ատլանտեանի դաշինքը: Մինչ կը խօսէր, համայնավարները սկսան խլրտիլ եւ ընդմիջել: Մէկը, Պ. Ռամէթ, յանկարծ պոռաց.

— Կը խօսիք յանուն զօրավարի մը որ երբեք ռազմադաշտին վրայ չէ գտնուած. (բուռն բողոքներ):

Պ. ՄԻՇԸԼԷ.— Ի՞նչքան ալ կը վայլէ ձեզի այդ խօսքն ընել, գասալիքներ: Դուք որ գիտէք թէ զօր. տը Կոլ շահեցաւ Մոնքոռնէի ճակատամարտը:

Աղմուկը հետզհետէ կը սաստկանար: Բանախօսը այս առթիւ մեղադրեց համայնավարները թէ չեն պատուած յիշատակը իր աքսորի ընկերոջ՝ Սիփոռեան Քինէի, «աքանչելի Ֆրանսացի, լաւ համայնավար որ մեռաւ Տախաուի արգելարանին մէջ: Իր միակ յանցանքը եղած էր դատապարտել գերմանեւխորհրդային դաշինքը, 1939ին»:

Այս մեղադրանքին վրայ, համայնավար երեսփոխան մը հեգնական խօսքեր ուղղեց.

— Պ. Միշըլէ, պատահարար դիմադրական դարձած այս մարդը որ փորձած է արժանաւոր դիմադրական մը դառնալ, 1942 Սեպտ. 27ին դաւաճան Փեթէնի յայտնած է իր մեծարանքի եւ սիրոյ հաւատարիքը... Հետեւաբար, իրաւունք չունի հայրենասիրութեան եւ քաջութեան դասեր տալու:

ԱԹԱՋԻՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄԸ ԻՐԱՐ ԿԸ ԾԵԾԵՆ ՆՐԲԱՆՑՔՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախկին նախարարը բոլորովին գունաթափ, ցատկեց դէպի բեմ: Եւ յայտարարեց.

— «Ես 1940 Յունիս 17ին թռուցիկ մը հրատարակեցի որ կը սկսէր հետեւեալ բառերով. — «Պատերազմի ատեն, ան որ անձնատուր չըլլար, միշտ իրաւունք ունի քան ան որ անձնատուր կ'ըլլայ»: Այդ միջոցին, ես ի զուր փնտռեցի ձեզ, պարոնայք համայնավարներ, ցրուել տալու համար թռուցիկը, (ծափեր): Դուք Դիմադրական Ճակատին միացաք ինձմէ եւ ուրիշներէ մէկ տարի եւ երեք ամիս վերջը ...:

Բանախօսը այս առթիւ պատմեց թէ ի՛նչ մեծարանքներու արժանացած էր Գոփվի համայնավարներուն կողմէ, եւ ցոյց տուաւ իրեն նուիրուած եռագոյն մը, (ծիծաղներ):

Դադարի պահուն, երբ Պ. Միշըլէ դուրս կ'ելլէր, երկու համայնավար երեսփոխաններ շրջապատեցին զինքը, յարձակելու տրամադրութեամբ: Եւ ահա ծեծկռտուքը սկսաւ: Պ. Միշըլէ պատասխանելով առաջին հարուածին, թռցուց հակառակորդի մը ակնոցը: Ջախաւոր երեսփոխան մը, Պ. Միւթէր (ան որ ծանօթ ճառը խօսեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, Հայերու մասին), օգնութեան հասաւ նախկին նախարարին, բայց բռունցքի հարուած մը ստացաւ դէմքէն, համայնավար երեսփոխանի մը կողմէ, որ զարնեցաւ Թղթատարական նախարարին՝ Պ. Էօժէն Թոմայի միջոցաւ (ընկերվարական):

Հանդարտութիւնը վերահաստատուելով, վիրաւորները փոխադրուեցան դարմանատուն: Պ. Միւթէրի աչքը կապուտցած էր, քիթը ուռած եւ բամպակով ծածկուած:

Երբ նիստը վերսկսաւ, նախագահը՝ Պ. Էռիօ ցաւ յայտնեց «անորակելի միջադէպերուն առթիւ», ձաղկելով «մատնութեան զարշելի սովորութիւնները», (բուռն ծափեր):

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸՆ ԱԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Երկրորդ միջադէպը ծագեցաւ Ալժերիոյ երեսփոխան Մեզերնայի եւ նախագահ Էռիոյի միջեւ: Առաջինը գանգատեցաւ որ Ալժերիան ալ առնուած է Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, իբրեւ Ֆրանսական նահանգ մը: «Ալժերիան Ֆրանսական նահանգ մը չէ, ըսաւ, ան իր անկախութեան համար կը կռուի ԺԹ. դարէն ի վեր»:

Արտաքին նախարարը բացատրեց թէ Ֆրանսական կառավարութիւնն էր որ պահանջեց Ալժերիան ներմուծել դաշինքին մէջ: Եւ աւելցուց. — «Եթէ դուք ձեզ Ֆրանսացի չէք նկատեր, ի՞նչ գործ ունիք այս բեմին վրայ»:

ՄԵԶԵՐՆԱ.— Ես այս ժողովին մէջ կը գտնուիմ 1946էն ի վեր, իսկ դուք մեր երկիրը մտած էք 1830էն ի վեր:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Դուք Ֆրանսացի երեսփոխա՞ն էք թէ ոչ:

ՄԵԶԵՐՆԱ.— Ես ընտրուած եմ Ալժերիոյ ժողովուրդին կողմէ, անոր շահերը պաշտպանելու համար: Ֆրանսացիներու ներկայութիւնը չէ որ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻՐՔ ԵՒ ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ...

Նախանձ, կիրք եւ ապերախտութիւն լեցուած են հոգիները մեր հակառակորդներուն, մասնաւորապէս Ռամկավարներուն, որոնք մանաւանդ այս վերջին քանի մը շաբաթներուն նոր արշաւ մը սկսած են մեզի դէմ։

Առիթը՝ այս տարուան Մայիս 28ի շքեղ ու աննախընթաց տօնակատարութիւններն են, որոնք անցած են ամէն տեղ ազգային մարմիններու եւ ժողովրդական խուռն բազմութեանց մասնակցութեամբ։

Հայաստանի դրացի երկրի մը՝ Իրանի զանազան քաղաքներուն մէջ, տօնուած է Մայիս 28ը։ Եւ միայն Թէհրանի մէջ հանդէսին ներկայ եղած են 8000 Հայեր։ Եգիպտոսի մէջ փակուած են բոլոր դպրոցները։ Նոյնը տեղի ունեցած է Լիբանանի, Սուրիոյ մէջ եւ այլուր։ Եւ մեր հակառակորդները, անզօր կատաղութեամբ բռնուած, դրսեւորելով իրենց սեւ հոգին, թոյն է որ կը թափեն Մայիս 28ի վրայ։

Ռամկավար պարոն մը, որ 1918 — 20թուականին Կովկաս ու Հայաստան է եղած, իր յայտարարութեամբ՝ Դաշնակցական ականաւոր գործիչներու հետ է տեսնուած, «Պայքար»ի քանի մը թիւերուն մէջ ստորագրած յօդուածներով ՄԱՅԻՍ 28ը ՍԵՒ ՕՐ է յայտարարած։ Ահա քանի մը տող այդ պարոնի գրութենէն.—

Գերման – թուրք պարտութեան 1918 Նոյեմբեր 11ը աւելի մեծ համազգային ուրախութեան օր է, քան Թուրքիայի վիժուածք Մայիս 28ը։ ... Երբ հայ ժողովուրդի ականջն հասաւ Նոյեմբեր 11ի լուրը, լի թոքերով ազատ ու թեթեւ շունչ քաշեց ան, որովհետեւ վերջապէս պատռուեց Մայիս 28ի օրուան հիւսած խեղդիչ օղակը։ (Տես «Պայքար», Յունիս 12)։

Ահա այսքան ինկած ու գարշելի են Ռամկավարները։ Թուրքը մօտ էր Արարատեան Դաշտ. Ալէքսանդրապոլէն յետոյ ան կը պատրաստուէր գրաւել նաեւ Էջմիածինն ու Երեւանը՝ հայութեան երկրորդ մեծ հաստուածը եւս բնաջնջելու համար. մեր ժողովուրդը մեծով ու պզտիկով ոտքի կանգնեցաւ, լման շաբաթ մը զանազան ճակատներու վրայ անհաւասար թշնամիին դէմ կռիւ մղեց, յաղթեց եւ հաշտութիւն պարտադրեց անոր։ Ռամկավար սորուկները փոխանակ այդ Մեծ Օրուան առջեւ ծունկի գալու, ինչպէս անկէ առաջ՝ այսօր ալ կը շարունակեն բողոքել՝ թէ ինչո՞ւ Դաշնակցութիւնը կռուեցաւ Թուրքին դէմ եւ ստեղծեց «Մայիս 28ի սեւ օրը»....։

1918 Մայիս – Յունիս ամիսներուն ժողովրդական կուսակցութեան անդամ Միք. Պապաջանեանները, կամ բոլշեւիկ Արամայիս Երզնկեանները անգամ չեղան այսքան կոպիտ, կրքոտ, նախանձոտ ու ապերախտ. գէթ այդ օրերուն անոնք յարգանք ու ակնածանք ունեցան դէպի Մայիս 28ը։ Իսկ Ռամկավար «Պայքար»ները, ինչպէս 30 տարի առաջ, այսօր ալ մնացած են նոյն նեխած ու գարշահոտ հոգիները։

Լործնաչուրթն փառաբանելէ ետք Նոյեմբեր 29ը, զոր Լենին ու Ստալին շնորհեր են մեզի, «Պայքար» իր «անուանի» աշխատակցին միջոցաւ կը գրէ.—

« 1918 Մայիս 28էն մինչեւ 1920 թուի վերջը, Դաշնակցութիւնը մատը մատին չզարկաւ հայ պետականութիւն կազմակերպելու։ Չուկէս տարի ներսուն նստած, Դաշնակցութիւնը երազեց թէ ե՞րբ օտարները պիտի բարեհաճին մարդիկ ուղարկել՝ երկիրը կազմակերպելու։ Դաշնակցութիւնը մէկ հատ հիմնաւոր գործ չկատարեց, ան չկառուցանեց նոյնիսկ մէկ հատ տուն։ Բազկաթոռներու վրայ նստած, Դաշնակցական լիտրերները միշտ երա՛զներ հիւսեցին...

(« Պայքար », 1949, Յունիս 18 եւ 19)։

Հայոց նորագոյն պատմութեան ամէնէն հերոսական շրջանը ստեղծող Դաշնակցութեան հանդէպ ահա այսպիսի վճիռ կ'արձակեն Ռամկավար որձ եւ էգերը։

Դաշնակցութիւնը Չուկէս տարի ոչինչ ըրած է։ Ուրեմն, 1920 Դեկտեմբեր 2ին Բոլշեւիկները հրաշքով երկինքէն ժառանգ ստացան Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

Զօդ, Աղպապա, Զանգիպասար, Վէտիպասար, Միլլի Զոր, Շարուր, Զանգեզուր եւ այլ շրջաններ, որոնք թրքութեան որջեր էին, իրենց դաւաճիր տարրերէն մաքրուեցան ինքնաբերաբար՝ դառնալով սեփականութիւնը հայ ժողովուրդին։ Դաշնակցութիւնը չունեցաւ այդ գործի մէջ որեւէ մասնակցութիւն ....։

Կամ, խրճիթ մը շինելու չափ իսկ գործ չէր, եթէ 1918 Մայիս 28ին, ընդամէնը 11.000 քառ. քիլմ. տարածութիւն ունեցող մեր հայրենիքի սահմանները լայնցան քանի մը անգամ եւ Երագոյնի իր թեւերուն տակ առաւ հողային լայն տարածութիւններ։

Գործ չէր, եթէ Հայաստանի մէջ նոր քաղաքներ հաստատուեցան.— Ղարաքիլիսէ, Ջալալ Օղլի, Աշտարակ Էջմիածին եւն.։

Գործ չէր, եթէ հայկական բանակը վերակազմուեցաւ եւ իր թիւը հասցուց մինչեւ 60.000ի։

Գործ չէր, եթէ բացուեցան հարիւրաւոր նոր դպրոցներ, մասնագիտական վարժարաններ եւ նոյնիսկ համալսարան։

Գործ չէր, եթէ առված հայութիւնը ալիւր, սերմնացու եւ երկրագործական գործիքներ ստացաւ։

Գործ չէր, եթէ ստեղծուեցան պետական հիմնարկութիւններ, որոնք հայացուեցան շատ կարճ ժամանակի ընթացքին։

Գործ չէր, եթէ խճուղիներ շինուեցան եւ հարիւրաւոր գիւղեր իրար միացուեցան։

Բայց գործ էր, երբ Դաշնակցութեան արիւն – քրտինք թափելու օրերուն, Ռամկավարներ Փարիզի ու Պոսթընի մէջ պառկեցան ձիարշաւներով, կամ սալոններու մէջ սպառարկեցին փափկասուն տիկիններու, ինչպէս այսօր ալ անոնք իրենց կաշիներէն դուրս կուգան «Հայր Ստալինի» փառաբանութեան մէջ ետ չմնալու համար իրենց կարմիր ազբարիկներէն։

Այս վերջին կէտի մասին սակայն երկու խօսք մեր վաղուանթիւով։

(Խմբագրական՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Հիւլէական ուժին անակնկալները

Գիտութիւնն ալ ունի իր զմայլքները։ Նորութիւն մը չէ անշուշտ այս երեւոյթը, բայց աւելի այժմէական ու շահեկան դարձաւ այն օրէն ի վեր, երբ Ամերիկացիները առաջին հիւլէական ռումբը նետեցին Ճափոնի Հիրոշիմա եւ Նակազաքի քաղաքներուն վրայ, հնձելով հարիւր հազարաւոր կեանքեր, քանի մը վայրկեանի մէջ։

Շնորհիւ մասնաւորաբար շողարձակ ուժերու (ռատիօ – աքթիվ), որոնց գործած ազդեցութիւնը կենդանական ու բուսական աշխարհին վրայ՝ կը պարզէ շատ տարօրինակ երեւոյթներ, գիտունները կը գտնուին նոր հարցականներու առջեւ։

Աշխարհի գիտունները, որոնք հիւլէական ռումբը ստեղծեցին ի դին հսկայական զոհողութեանց, բնաջնջելու համար մարդկային կեանքերը, հիմա կը ջանան օգտագործել այդ ուժը ի նպաստ մարդոց բարօրութեան։ Ու հաստատելու հին առացուածքը. «Ամէն չարիքէ բարիք կը ծնի»։ Արդեօ՞ք։

Անգլիական թերթի մը աշխատակիցը կը կարծէ թէ՝ աւելի քան երեք հազար գիտուններ մանրազնին ուսումնասիրութեան կ'ենթարկեն, ռումբին գործած ազդեցութիւնը՝ մարդոց՝ կենդանիներուն, ձուկերուն, բոյսերուն եւ ջուրին վրայ։

Քննութեան կ'ենթարկուին ոչ միայն Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի վերապրողներն, այլեւ Նոր Մեքսիկայի եւ Պիքինիի բոյսերն ու ձուկերը։ Կ'ուսումնասիրուին հիւլէական ուժին շնորհիւ յառաջ եկած հիւանդութիւնները եւ անոնց դէմ պայքարելու կարելիութիւնները։

Այս ուղղութեամբ կ'աշխատին, Թոքիոյ, Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի մէջ, յիսուն ամերիկացի եւ 125 ճափոն բժիշկներ ու մասնագէտներ։ Անոնք պիտի քննեն ամէն տարիքի հիւանդ թէ առողջ 300.000 անձեր, անոնց ստացած այրուցքի պիտերը։ Եւ վերջապէս մարդիկ, որ թէեւ առողջ երեւոյթ ունին, բայց յանկարծ նորատեսակ հիւանդութիւններէ կը վարակուին։

Նոր Մեքսիկայի անապատին մէջ արձակուած հիւլէական ռումբին հետեւանքներուն անդրադարձումները իմացուեցան երեք ամիս վերջը միայն։ Սակայն ոչ այն վայրէն, ուր ռումբը նետուած էր, այլ երեսուներկու քիլոմեթր հեռու արօտավայրէ մը, ուր ձիեր ու կովեր կ'արածէին։ Տարօրինակը այն եղաւ որ, գորշագոյն ձիերը սպիտակահեր դարձան, կարմիր կովերը գորշագոյնի վերածուեցան, ազարակապանի մը սեւ կատուն ալ ճերմակի փոխուեցաւ։

Գիտուններու հետազօտութիւններէն կը հետեւի, որ ռումբին պայթումէն վերջ, «ռատիօ – աքթիվ» ճառագայթներու նուրբ անձրեւ մը տեղացած է կենդանիներու վրայ, եւ գունափոխած զանոնք։

« Հիւլէական ցօղ »ին ենթարկուած այս կենդանիները կը խնամուին Մ. Նահանգներու մասնաւոր ախոռներու մէջ։ Բայց արդէն սկսած են մեռնիլ ամէնքն ալ նոյն հիւանդութեամբ. — Անոնց աւիշի գնդիկները կը չքանան, շնորհիւ ճառագայթներու ազդեցութեան։

Կենսաբանները կը քննեն եւ կ'ուսումնասիրեն այդ կենդանիներուն կաթը, ինչպէս նաեւ անոնց կազմախօսական փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան երեք տարուան ժամանակաշրջանին։ Այդ ուղղութեամբ անոնք հաւաքած են թանկագին նիւթեր, ապագայի աւելի լայն հետազօտութիւններու համար։ Եւ ուսումնասիրելու հիւլէական ուժին արդիւնքը՝ պայթումէն վերջ։

Մասնագէտներ կ'աշխատին ի հաշիւ Ամերիկայի հիւլէական ուժի յանձնախումբին, քննելու թէ կարելի՞ է «ռատիօ – աքթիվ» ճառագայթներու ազդեցութեամբ, աւելցնել խոտերուն կամ հացահատիկին աճումը։ Դրական արդիւնքի չեն հասած տակաւին։

Ուրիշ հետաքրքրական դէպք մը։

Ճափոնցի պարտիզպաններ զարմանքով դիտեր են, որ իրենց պարտէզներուն բոյսերն ու տունկերն անգամ տարօրինակ ձեւեր ու համեմատութիւններ ստացած են։ Հիրոշիմայի մէջ գտնուած է խոտ մը, որ մարդս երիտասարդացնելու յատկութիւնն ունի։ Գիւղացի մը կերած է զայն եւ քանի մը օր վերջ, զարմանքով տեսած է, որ մազերը սկսած են սեւնալ, դէմքը երիտասարդական առողջ փայլ մը ստանալ։ Ժողովուրդը խուժած է այդ մոգական բոյսին վրայ. այն աստիճան որ Ամերիկացիները մեծ դժուարութեամբ ճարած են անկէ, եւ տարրալուծական փորձերու ենթարկած։ Արդիւնքէն կը պարզուի շողարձակումներու (ռատիօ – աքթիվ) ազդեցութիւնը անոր վրայ։

Կը գտնուի՞նք արդեօք դարուն մէջ, ուր մարդիկ պիտի կրնան ապրիլ Մաթուսաղայի չափ։

Ա. Հ.

Եգիպտոսի գաղութը իր հոգերով

Գահիրէի Քաղաք. ժողովի (1946—1949) տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1946 Յունիս 30ի պաշտօնագրով մը Գահիրէի կառավարչատունը հաղորդած է Ազգ. Առաջնորդարանին թէ Ներքին գործերու նախարարութիւնը նկատողութեան առած է եւ ընդունած համայնքին կազմական կանոնագիրը։ Ըստ այս կանոնագրին 9րդ յօդուածին, Թեմական ժողովը կազմուած պիտի ըլլայ 24 աշխարհական եւ 2 կրօնական անդամներէ։ Թեմականի ընտրութիւնները պէտք է կատարուէին Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ մէջ, պայմանաւ որ եգիպտահպատակ հայրենակիցներ միայն իրաւասութիւն ունենան ընտրութեանց մասնակցելու։

Որոշուած էր 1949 Փետրուարին կատարել ընտրութիւնները, սակայն կառավարութիւնը հրահանգած է յետաձգել, նկատելով որ երկրին մէջ տիրող կացութիւնը ձեռնտու չէ ընտրութիւններ կատարելու։

Ազգ. Առաջնորդարանի տնտեսական կացութիւնը գոհացուցիչ է։ Առաջնորդարանը, բացի արժեթուղթերէ, դրամատուններու մէջ ներկայիս ունի 33.500 ե. ոսկի, որուն 20 հազար ոսկին պահեստը կը կազմէ։ Նախորդ շրջանի տրամադրելի գումարներով վարչութիւնը գնած է քանի մը կալուածներ։ Գնուած են 1203 ե. ոսկիի Ջուրի ընկ. արժեթուղթեր։ Գնուած են նաեւ 6457 ոսկի արժէքով Սուէզի պարտատոմսեր։ Նկատելով ապրուստի պայմաններու սղութիւնը, պաշտօնեաներուն թոշակներուն վրայ յաւելում եղած է։

Կատարուած է երկու անգամ հանգանակութիւն, առաջինը ի նպաստ ներգաղթի ֆոնտին 300 ե. ոսկի, երկրորդը ի նպաստ Պաղեստինի հայ աղէտեալներուն, ուրկէ գոյացած է 5237 ե. ոսկի, մէջն ըլլալով Սուտանի եւ Աղեքսանդրիոյ հանգանակութիւնները։

1947, Սեպտեմբեր 3ին առաջին կարաւանով Հայաստան մեկնած են 1600 հոգի։ Երկրորդ կարաւանին 2000 հոգին չէ կրցած ճամբայ ելլել, Եգիպտոսի մէջ ծագած քոլերայի հիւանդութեան հետեւանքով։ Անոնց ապրուստի եւ բնակարանի հոգը ստանձնած է Հ. Բ. Ը. Մ.ը եւ ծախսած 11.430 ե. ոսկի մինչեւ որ յաջողած են ճամբայ ելլել 1948 Օգոստոս 22ին։ Ազգ. Առաջնորդարանը յատկացուցած է կօշիկի եւ Հայաստանի օգնութեան ֆոնտերը, ինչպէս նաեւ 3188 ոսկիի գումար մը։

Հելիոպոլսոյ մէջ եկեղեցի կառուցելու համար Օհանիկ Պոտուրեան բացի իր կենդանութեան ատեն նուիրած 12.000 ե. ոսկիի գումարէն, հանգուցեալ բարերարը նուիրած է նաեւ 1000 ե. ոսկի։

Ազգապատկան հողային կալուածները գլխաւոր աղբիւրը կը կազմեն Առաջնորդարանի եկամուտին։

18.816 քառ. մեթր հող գնուած է Հելիոպոլսոյ մէջ, վերածելու համար գերեզմանատան։

Ներկայիս Գահիրէի Գալուստեան վարժարանը, Պուլաք եւ Շուպրա միասին, ունի 682 աշակերտ։ Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ 22 բարձր. Նախակրթարանի եւ Նախակրաթարանի բաժիններէ։ Մանկապարտէզ 12, այցելու ուսուցիչներ 12։

Ծախք.— 1946—47, 10.395 ե. ոսկի, 1947—48 9230 ե. ոսկի, 1948—49 մինչեւ Փետրուար 6771 ե. ոսկի։

Ներկայիս հայերէն լեզուէն վերջ կուգան՝ արաբերէն, անգլերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուները։

Աշակերտներու առողջական վիճակը ընդհանրապէս գոհացուցիչ եղած է։ Տիկիններէ եւ օրիորդներէ կազմուած խնամակալ մարմինը նախա-

խնամակալ մը կատարած է վարժարանի աղքատիկ աշակերտներու համար ։

Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի գետինը ներկայիս սեփականութիւնը դարձած է ազգին։

Նուպարեան վարժարանի աշակերտներու թիւն է 171 մանչ եւ աղջիկ, իսկ Միրճանեան մանկապարտէզի աշակերտներուն թիւը 134։

Նուպարեանի ուսուցիչներու թիւն է 11 մնայուն, 10ը այցելու, իսկ Միրճանեան մանկապարտէզը ունի 8 մնայուն եւ մէկ այցելու ուսուցչուհի ։

Նուպարեան վարժարանի կրթական գործունէութիւնը եղած է գոհացուցիչ։ Վարժարանի նիւթական մուտքին գլխաւոր աղբիւրները կը կազմեն աշակերտներու ամսաթոշակները։ Դպրոցը ունի ծրագրին եւ անձնուէր Հայուհիներէ բաղկացած Խնամակալութիւն մը որ ձրի ճաշ կը հայթայթէ աղքատիկ աշակերտներուն, կ'ապահովէ անոնց ինքնաշարժով երթեւեկը եւ գնահատելի օգնութիւններ կ'ընէ հոգաբարձութեան ։

Կիզէի Հայկազեան վարժարանը ունի 22 հայ եւ 13 տեղացի աշակերտներ։ Կը վարէ հայ վարժուհի մը, օժանդակութեամբ տեղացի օրիորդի մը։

Եգիպտեան Սանուց յանձնախումբը ունեցած է 1946—47 տարեշրջանին 23 ուսանող, 21ը մանչ եւ 2 աղջիկ։ Այս սաներէն 5ը հետեւած են Երեւանի համալսարանին եւ 4ը Էջմիածնի ճեմարանին, 3ը Գալուստեան երկրորդական վարժարաններու ու գիշերային դասընթացքին ։ Վեցը ընթարցաւարտ եղած են, որոնց երկուքը կը վարեն ազգ. վարժարանը։ Այս սաներուն համար ծախսուած է 970 ոսկի առաւել 500 ոսկի Էջմիածնի սաներուն։ Ներկայ տարեշրջանին կան 18 սաներ որոնց համար կը նախատեսուի 1800 ոսկի մէջն ըլլալով Էջմիածնի վճարելի 500 ոսկին եւ Երեւանի համալսարանին վճարելի 1000 ոսկին։

Եգիպտեան կտակին կամքը եղած է համալսարանականներ պատրաստել Եգիպտահայ գաղութին համար։

Էրացող երկուքուկէս տարուան ընթացքին ազգ. տուրքի ընդհ. մուտք եղած է 2437 ոսկի, իսկ ելքը 428 ոսկի։Հոգաբարձութեան եկամուտը եղած է 3160 ոսկի, իսկ ելքը 6037 ոսկի։

1947 տարեշրջանին Պէյն էլ Սուրէնի դարմանատունը խնամած է 7249 հիւանդներ, որոնց 5419 չափահաս եւ 1830ը մանուկ։ Իսկ 1948ի ընթացքին խնամեալներու թիւը եղած է 10.152 հոգի որոնց 6001ը չափահաս եւ 4151ը մանուկ։ Ծախք եղած է 1200 ոսկի։

Կարելի չէ եղած տակաւին հասարակութեան առջեւ բանալ Թորգոմեան մատենադարանը։ Նուպարեան վարժարանի նախորդ տնօրէն Պ. Գարեգին Տիւրկէրեան մատենադարանին նուիրած է իր 6000է աւելի հատորներ պարունակող գրադարանը։

ՆԱՒԹՈՒՂԻ ՄԸ պիտի շինուի Հավրէն Փարիզ, քարիւղի փոխադրութեան ծախքերը պակսեցնելու համար։ Շինութիւնը երկու տարի պիտի տեւէ եւ արժէ երկու միլիառ եւ 100 միլիոն Ֆր.։ Խողովակները 25 սանթիմեթր տրամագիծ պիտի ունենան եւ հողին 80 սանդիմեթր տակէն պիտի անցնին, իսկ ջուրերուն տակէն 1ուկէս մեթր ցած։ Այս ձեւով կը յուսան կէս առ կէս շահիլ փոխադրողջէքը ։

ԽԱՆԱՍՈՐԸ

1897ի Յուլիս 25ի լուսնալու գիշերն էր, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր կազմ եւ պատրաստ, Մօսինի հրացաններովը զինուած առաջին հայկական վաշտը կազմեց 250 հետեւոտն եւ 50ի հասնող ձիաւորներով։

Կամաւորներու այս գունդը յառաջ կը խաղար դէպի Խանասորի դաշտը, իր վրէժը լուծելու Շարաֆի պէկէն եւ Մազրիկ ցեղէն, որոնց բարբարոսութեան հետեւանքով մեր հայրենակիցները իրենց բոլոր գոյքերը թողած խուճապահար Իրան կը փախչէին։

Խանասորի դաշտը, այն միակ ճանապարհն էր, ուր՝ Շարաֆ, այդ գազանը եւ իր ցեղը վրան կապած, կը կողոպտէին փախստական ժողովուրդը եւ կամ կը բռնագրաւէին ինչ որ իրենց հաճելի կը թուէր։

Մօտ 200 քրտական վրանները գրեթէ դարձած էին աւազակութեան բոյն։

Դաշնակցութիւնը վճռեց օրինակելի դաս մը տալ այդ գազաններուն, միեւնոյն ատեն լուծելով 1896ի Ջարգին (Վան) վրէժը։

Այսօր, 52 տարին կը լրանայ, այդ նշանակալից ճակատամարտէն ի վեր։ Մեր անձնուէր ընկերներուն ոսկորները ցիր ու ցան կը սպասեն որ գոնէ տարին մէկ անգամ մեր յարգանքը յայտնենք։

« Հայեր , յիշէ՛ք , ձուիրական այդ օրը,
Յուլիս 25ին կատարեցէ՛ք մեր տօնը» ....։

Հին ժամանակներէն մինչեւ այսօր, Հայը գիտէ յարգել իր նահատակներու յիշատակը։ Վարդանանց օրը կը տօնուի ամէն տարի մեծ խանդավառութեամբ եւ եկեղեցական արարողութեամբ ։ Կէս դարէ ի վեր որքան բազմապատկուեցաւ մեր նահատակներուն թիւը... Մեր կամաւոր նահատակները մեռան հայրենիքի սիրոյն, սկսելով Խանասորէն, Վասպուրական, Շապին Գարահիսար, մինչեւ 1915ի Ապրիլեան Սարսափները, յետոյ Սարտարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսայի եւն. հերոսամարտները։

Նոր Սերունդին կ'իյնայ հաւատարմօրէն պահել հայրենի ժառանգութիւնը, իբրեւ փառապանծ ազգին արժանի զաւակները ։

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Դաշտահանդէսները իրարու կը յաջորդեն։ Ամէն կիրակի մէկէ աւելի տեղի կ'ունենան տարեդարձներու կամ հերոսներու յիշատակին նուիրուած հանդէսներ։ Հակառակ տնտեսական շատ ծանր պայմաններուն, մեր սքանչելի ժողովուրդը իր ներկայութեամբ կը քաջալերէ նիւթապէս եւ բարոյապէս ազգապահպանման նպատակող մեր բոլոր ձեռնարկները ։

Պուլվար Օտտոյի « Վռամեան » ենթակոմիտէի վարչութիւնը կազմակերպած էր իր տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 17ին, Սէնթ Անտուէի դաշտը։ Առտուընէ դաշտը լեցուած էին բազմաթիւ հայրենակիցներ, իրենց ուտելիքներով ։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը յանձնուած էր Նոր Սերունդին։ Արտասանեցին Օրիորդներ Մ. Սողոյեան, Ի. Տէր Նազարէթեան, Ա. Մարգարեան։ Երգեցին օրիորդներ Հ. Տոնիկեան, Ն. Սողոյեան, Տիկին Ա. Ասատուրեան, Պ. Պ. Հ. Նազարէթեան, Ա. Համբարձումեան ։

Հանդէսը բացուեցաւ « Մշակ բանուոր» խմբերգով ։ Կը նախագահէր ընկեր Խաչիկ Արզումանեան, որ բացատրեց թէ հանդէսը կազմակերպուած է հրապարակային յարգանք յայտնելու համար բոլոր հերոսներուն։

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Քէօսէեան ։ « Երեւանի կառավարութիւնը եւ արտասահմանի իր հետեւորդները խաչակրութիւն մը սարքած են, անցեալի դէպքերը խեղաթիւրելով ի զուր կը փորձեն Դաշնակցութիւնը թշնամի ներկայացնել Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին։ Մեր ջախջախիչ փաստերուն դէմ, իրենք ի՞նչ ունին ապացուցանելու համար իրենց հայրենասիրութիւնը »։ Յետոյ պարզեց Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքները հայրենիքի եւ արտասահմանի մէջ,եւ հակառակորդներուն բացասական գործերը ։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Մարութեան, որ ներկայացուց զանազան հերոսներ իրենց կատարած աշխատանքներով։ «Արժանի են մեր հերոսները ամէն յարգանքի։ Եթէ անոնք չզոհուէին հայրենիք մը ստեղծելու համար, ո՞վ պիտի տար մեզի այս հայրենիքը։ Ռուսիա՞ն, ինչպէս մեր հակառակորդները կ'ըսեն։ Դարերու ընթացքին ան մեզի խոստացած է միշտ եւ մենք մեր արիւնը թափած ենք ռուսական յաղթանակին համար, սակայն միշտ ալ խաբած է։ Ան Հայաստան կ'ուզէ առանց Հայու »։

Հանդէսին յայտագիրը լրացած ըլլալով, ընկրսան նախ եւրոպական, յետոյ հայ ժողովրդական պարերը։ Կը նուագէր Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի նուագախումբը ։ Խանդավառութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ ժամը 10։ Հանդէսը անցաւ շատ յաջող, նիւթապէս եւ բարոյապէս ։

Սմբատ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՒՆԻԽ, (Յառաջ) — 1949 տարին իսկապէս փայլուն յաջողութեան շրջան մը եղաւ, Միւնխի մեր երկու ախոյեաններուն՝ Պ. Պ. Գ. Վարդանեանի (կռփամարտիկ) Մ. Պարոնեանի (թէնիս) համար։ Ստորեւ՝ անոնց նոր յաջողութիւնները.—

ԿՌՓԱՄԱՐՏ — Նիւրընպէրկի մէջ, Յուլիս 3ին, Գ. Վարդանեան ճակատեցաւ ուժեղ հակառակորդի մը՝ Schmidt հետ եւ զայն պարտութեան մատնեց ։

Յուլիս 8ին Միւնխէն, Փրինցրէկէնթ հսկայ սրահին մէջ տասը հազար դիտողներու ներկայութեան զգետնեց (նօք աութ) Wolfը, հսկայ հակառակորդ մը, 6րդ շրջանին, ինք առանց սկրթուք մը ունենալու։ Փետր.էն ի վեր 12րդ յաղթանակն է յաջորդաբար, առանց պարտուելու, 10 անգամին K. O.: Wieder der Wartanian (դարձեալ Վարդանեանը) գեղեցիկ գնահատական մը գրած էր «Die Deutscher Zeitung»ը։

ԹԷՆԻՍ — Յունիս 28 — Յուլիս 10, երեք կա–

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

ԺԱ.

ԼԵՌՆԵՐՈՒ ԱՒԱԶԱԿԸ

— Ես երաշխաւոր եմ Ստեփանիկի համար, հայր, անիկա չուզեր մինչեւ իսկ իր հօրը երեսը տեսնել։ Դաւաճան կ'անուանէ զայն։

— Լաւ։ Բայց ահա ո՞վ է որ մեր ամրոցը կը բարձրանայ ։

Հրամայեց բանալ դռները եւ ընդունիլ նորեկը։ Հաբէլի որդիներէն մէկը իսկոյն հեռացաւ, եւ քիչ յետոյ վերադարձաւ յաղթանդամ մարդու մը հետ։ Տեսնելով Հաբէլ իշխանը հեռուէն, անծանօթը կանչեց.

Մի հարցնէք, թէ ով եմ ես.

— Խենթն է ըսաւ Հաբէլը ու ժպտեցաւ ։

—Խենթը մօտեցաւ իշխանին, ձեռքերը կուրծքին վրայ դրաւ ու գլուխը կախեց ։

— Բարեւ, Խենթ, բարեւ։ Հա, կրկին խե՞նթ ես թէ խելօքցած ես։

— Տեղ կայ խենթ, տեղ կայ խելօք, իսկ տեղ ալ կայ՝ ոչ խենթ, ոչ խելօք...։ Բայց առէք Վահրամ իշխանի նամակը ։

Հաբէլ իշխանը սկսաւ կարդալ. քանի կը կարդար, դէմքը հետզհետէ կը գունաւորուէր։ Բարկութեան ալիքներ կ'անցնէին դէմքին վրայէն, եւ աչքերը կատաղութեան շանթեր կ'արձակէին։

Հարպիկ իշխանը կը նայէր հօրը դէմքին, սիրտը թունդ ելած։ Կը զգար որ օտարոտի անցքեր պատահած պէտք է ըլլան Հայաստանի մէջ։ Գոհարիկին ալ բան մը չէ՞ր պատահած արդեօք ...։ Հայրը ի վերջոյ աւարտեց ընթերցումը, եւ դառնալով որդւոյն ըսաւ.

— Հարպիկ, որդիս, դուն պէտք է իսկոյն երթաս Անի։ Գործերը խիստ ծանրացեր են, Յոյները կ'ուզեն Հայաստանի տէր դառնալ. իսկ Վեստ Սարգիս իշխանը դաղանի կերպով կ'օգնէ անոնց, այն յոյսով որ անոնք Հայաստանի թագը կը դնեն իր գլխուն։ Իսկ դուն, Դաւիթ, — դարձաւ միւս որդւոյն — ամրացուր մեր բերդերը, եւ գունդերդ պատրաստ պահէ, պէտք եղած ատեն օգնութեան փութալու համար Վահրամ իշխանին։ Հայաստանի սիրտը Անին է, եթէ Անին խլուի մեզմէ, ամէն բան կը վերջանայ։ Լաւ տեղ են բռներ անպիտան Յոյները ։

Հաբէլ իշխանը ապա դառնալով խենթին՝ ըսաւ անոր.

— Լաւ ուրիշ չես բերած, խենթ, հետեւէ ինծի, պէտք է աւելի մանրամասն խօսիլ։

Անոնք հեռացան աշտարակէն. իսկ քիչ յետոյ երկու ձիաւորներ դուրս ելան Արզնոյ ամրոցէն, ձիերուն գլուխները դարձուցին դէպի Անիի ճամբան, եւ արագօրէն առաջ սլացան ։

Ձիաւորներէն մէկը Հարպիկ իշխանն էր, իսկ միւսը Ստեփանիկը, դաւաճան Թորոս իշխանի որդին ։

ԺԲ.

ԴԱՒԱՃԱՆԸ ԿԸ ՀՐՃՈՒԻ

Վեստ Սարգիս մտազբաղ նստած էր իր սենեակին մէջ։ Կրթնած թանկագին օթոցին, աչքերը կէտի մը յառած՝ կը մտածէր։ Ծանր էր դաւաճանին դրութիւնը։ Խիղճը երբեմն կ'արթննար իր մէջ բայց շուտով կը չքանար դարձեալ, առանց հետք մը ձգելու։ Հոգիին մէջ բոյն էր դրած սեւ փառամոլութիւնը, որ կ'ոչնչացնէր ամէն լաւ զգացում ։ Բայց դաւաճանին սիրտն ալ մարդու սիրտ է, հոն ալ գոյութիւն ունին արտասուք եւ ուրախութիւն, վիշտ ու տանջանք։ Ան ալ կուլայ երբեմն, երբ կը տեսնէ անմեղ զոհի մը չարչարանքը։ Վիշտը անոր սիրտն ալ կը կրծէ, եւ դառն մտածումները անոր արիւնն ալ կը սառեցնեն իր երակներուն մէջ ։

Վեստ Սարգիս այդ րոպէին կը մտածէր իր կատարելիք դերին վրայ։ Անոր գլխուն մէջ մտածումները ահարկու կռիւ մը կը մղէին, իսկ իր կամքը կը ծփար, կը տարուբերէր։ Զարագործութեան առաջին աստիճաններուն վրայ էր կանգնած դեռ։ Միայն քայլ մըն էր առած, փոքրիկ քայլ մը՝ դէպի դաւաճանութիւնը, դէպի վատութիւնը. այդտեղ կանգ առնելով կը տեսնէր երկու ճամբաներ։ Կը զգար որ դեռ յոյս մը կար ետ դառնալու, դեռ կարելի էր միւս ճամբէն երթալ. բայց եթէ քայլ մըն ալ առնէր, ալ ուշ պիտի ըլլար։ Երկու ճամբաներ կը պատկերանային աչքերուն առջեւ, մէկը կը տանէր դէպի համեստ, բայց պատուաւոր կեանքը, իսկ միւսը, դէպի փառք, թագաւորական գահ ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

բեւոր մրցումներու մէջ ալ յաղթող հանդիսացաւ Մաքս Գարոնեանը։

Առաջին՝ քաղաքիս «թենիսի» կեդր. կազմակերպութեան վարպետ Sanzensbacherի դէմ, 4 ժամ տեւող մրցման մէջ շահած է 6:1 եւ 11:9ով։ Ի պատիւ իր յաղթութեան՝ պատկանած վարչութիւնը երեկոյթ մը տուաւ Haus Kunst սրահին մէջ։

Երկրորդ՝ Frau Fürengerի դէմ (կին թէնիսականներու առաջինը) շահեցաւ 7—5 6:4ով ։

Երրորդ՝ Գրուքլինի 1948ի ախոյեան՝ Ամերիկայի Mr. Spoortի դէմ, 6:0 եւ 6:2 ջախջախիչ յաղթանակով ։— Թղթակից

Ֆրանսական հող պիտի դառնայ Ալժերիան, ներկայութիւն մը որ հաստատուած է զինուորական գրաւումով ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԷՌԻՕ. — Ալժերիա հարիւրաւոր անգամներ ապացուցած է թէ ամէն բանէ առաջ Ֆրանսական է։ Ան իր արիւնով շահած է այդ տիտղոսը։ (Ծափեր)։

ՄԵԶԵՐՆԱ.— Դուք ձեր անձնական կարծիքը կը յայտնէք։ Թոյլ տուէք որ ես ալ, Ալժերիացի, զաւակ Ալժերիացիի, կարենամ ըսել թէ Ալժերիան ալժերիական է ։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ.— Եթէ Ալժերիան միայն ալժերիական ըլլար, դուք այս բեմին վրայ պիտի չգտնուէիք։ Մենք Ֆրանսացիներ ենք այստեղ։ Անոնք որ չեն ճանչնար Ֆրանսական գերիշխանութիւնը, տեղ չունին այս ժողովասրահին մէջ։

ԴԱՇԻՆՔԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ
187Ի ԴԷՄ 398 ՁԱՅՆՈՎ

Նիստը շարունակուեցաւ գիշերը, շատ աւելի յուզումնալից մթնոլորտի մը մէջ։ Երրորդ միջադէպ մը պատահեցաւ, երբ համայնավար ուղեկից մը հիւս. Ափրիկէն անուանեց «արգելարան», իսկ Մատակասքարը՝ «դամբարան»։ Ջախաւորները անդադար կ'աղմկէին զարնելով գրասեղաններուն։ Ծանօթ իրաւագէտ Մոռօ ժիաֆերի մեղադրեց ժողովին նախագահը, Տիկին Մատլէն Գրոն (համայնավար), թէ չի գործադրեր կանոնագիրը, կարգի հրաւիրելով վերոյիշեալ «զարշելի» խօսքերն արտասանող երեսփոխանը։ Ժողովը ծափահարելով, պահանջեց որ Տիկին Նախագահը հրաժարի։ Միջադէպը աւելի ծանրացաւ։ Պ. Ժիաֆերի ուզեց բեմ բարձրանալ։ Տիկին նախագահը ընդդիմացաւ։ Բողոքներ աջակողմէն։ Բուռն աղմուկ համայնավարներու կողմէ որոնք կը սկսին «Մարսէյեզ»ը թնդացնել։ Ի վերջոյ տիկին նախագահը քաշուեցաւ, իր տեղը ձգելով Պ. Էռիոյի ։

Խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ ժամը 23.15ին։ Կէս գիշերին խօսք առին նախկին արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ եւ ուրիշներ, պաշտպանելով դաշինքը, որ քուէարկուեցաւ առտուան դէմ, 187ի դէմ 398 ձայնով։ Կը նշանակէ թէ միայն համայնավարները դէմ քուէարկած են։

Արձակուրդի պարգեւը մերժուեցաւ

Կառավարութիւնը կը շարունակէ խորհրդակցութիւններ կատարել, ելք մը գտնելու համար արձակուրդի բացառիկ պարգեւին առթիւ ծագած վէճերուն։ Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդը 63ի դէմ 77 ձայնով մերժեց առիպողութիւն տալ այս հարցին։ Կառավարութիւնը եւ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնն ալ կը մերժեն ընդհանրացնել այս պարգեւը, 198ի դէմ 380 ձայնով։Աշխատանքի Նախարարը խոստացած է խնայողութիւններ կատարել ընկերային ապահովագրութեան մէջ, լեցնելու համար բացառիկ պարգեւի հաստատումով գոյացած բացը ։

Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը շարունակուին ճարտարարուեստական մեծ հաստատութեանց մէջ։ Երէկ ընդհ. գործադուլ պիտի յայտարարէին Փարիզի բարձր նորաձեւութեանց 12 հազար կարուհիները, եթէ գոհացում չտրուէր։

Թերթերը կը գրեն թէ չափաւոր հոսանքները հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտին վրայ, արձակուրդի պարգեւներու հարցին մէջ, դիտել տալով թէ ապրուստը պիտի սղէ, եթէ տեղի տան։

★ Փարիզի նորաձեւութեանց կարուհիներուն գործադուլը եթէ յայտարարուի, հարիւրաւոր օտար յաճախորդներ պիտի հեռանան եւ երկիրը միլիոնաւոր ֆրանք պիտի կորսնցնէ։ Կարուհիները կը գանգատին թէ երկու տարիէ ի վեր յաւելում կը պահանջեն, առանց գոհացում ստանալու։ Աշկերտ մը ժամը 13 ֆրանք կը ստանայ շաբաթը 40 ժամ աշխատելով, երկրորդ տարին՝ 25 ֆրանք, իսկ աւելի վերջը՝ 50 ֆրանք, ինչ որ չի բաւեր օրուան ապրուստին։ Աղջիկները կը պահանջեն ժամը 15 ֆրանք աւելի։ Գործատէրերը կը մերժեն, առարկելով թէ 30 % պիտի աւելնայ արժեգինը ։

ԱՀՌԵԼԻ ԹԱՅԹԱՌ մը ողողեց Շանկայը։ Հարիւր հոգի մեռան. 200.000 հոգի անպատսպար կը մնան։

Խանասորի ճեռնամարտի տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արզութեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. կոմիտէին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ
ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԸ 3ԻՆ

Դաշտահանդէսը Շավիլի Մոնփառնասի կայարանին մօտակայ անտառին մէջ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԲԱՐՁՐԱԽՕՍՈՎ ։ Առատ ու մատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Երկաթուղի Էնվալիտի, Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայարաններէն, հանրակառք Pont de Sèvresէն։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ Ակումբի Մատակարար Մարմինը կը խնդրէնք բոլոր ընկերներէն եւ հայրենակիցներէն որոնք ըլլայ մոռացութեամբ, ըլլայ թիւրիմացութեամբ նախկին Շահրիկեան գրադարանի գիրքերը ունին իրենց մօտ, հաճին անյապաղ վերադարձնել գրադարանի յանձնախումբին, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ անոնց անբողջական ցուցակը կազմել, եւ մօտ ժամանակին Շահրիկեան գրադարանը բանալ հայ հասարակութեան առջեւ։ Ահարոնեան ակումբի մատակարար մարմինս ուրախութեամբ կը յայտարարէ հայ հասարակութեան որ Ակումբը բաց է երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 5էն 8ը բոլորին համար անխտիր։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Պուլ. Օտոյի «Խատիսեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէի եւ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժինը կը սկսի ժամը 3ին։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ։

Պիտի ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ՁԱՎԱԼԼԸՆ»։ Փոքրի մրցում ղեկավարութեամբ մարզիկ Հ. Արզումանեանի, մանկական անակնկալներ։ Ժամը 5ին հայկ. եւ եւրոպ. պար, մասնակցութեամբ Պուլվար Օտոյի Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Նուագախումբին ։ Առաւօտեան ժամը 10.30ին Գուլի մրցում։ Մասնակցողները պէտք է իրենց պուլերը միասին բերեն։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Լէ Միլի Նոր Սերունդի դպրոցին, այս կիրակի ամբողջ օրը Լէ Միլի հովասուն ծառերուն տակ ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ Մայիս 20

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ. —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մուր. 1200, ՌՈՄԱՆ Գոյ. 1500, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Թոր. 800, ԿՐԸՆՈԲԼԸ Քէօ., ԳՈՐՏօ Մ. Յ., Զ. Ք. 1500ական, ԼԻՈՆ Մամ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Արզում. 2 հազար, ԼԻՈՆ Վարժ. 1450, Օքու. 1500, ԷԹԻԳՈՍ Նշա. հազար, Ս.ՌՈՒԷՆ Յով., Ալօ., Երէ. 1500ական,.ՓԱՐԻԶ (19) Ազա., ՓԱՐԻԶ (14) Աբր., (6) Աբր. 800ական, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Ռւբ. 1500, Քիւ. 700, ՆՈՒԱԶԻ Անդ., ԼԻՈՆ Միք. 800ական, ԼԱԳԱՌ Սեմ. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (12) Ղազ. 1500, (17) Խաչ. 800, ՄԷՕՏՈՆ Դար. 1500, Բար. հազար, ՇԱՎԻԼ Մին. 800, Քիւլ 1500, Ֆրչ. հազար, Փափ. 1500, ՎԻՐՈՖԼԷ Գեւ., Շմա.1500ական, ՄԱԼԱՔՈՎ Գար. 800, ԱՆԻԷՌ Յար., ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Թոս. 1500ական, ԱՆԻԷՌ Աւե., ԼԱԿԱՌԵՆ Եղն. 1600ական, ԳՐԻՒՔՍԷԼ Աւետ. 1800, ՆՈԺԱՆ Իւթ. , ՄԷՕՏՈՆ Փաս. 800ական, ԳՈՒԼՈՆԵԸ Թոփ., ԱՌՆՈՒՎԻԼ Տիար. 1500ական, ՇԱՎԻԼ Գալ., ՎԱՆՎ Յակ. 1600ական, ՄԻՐԻԳԷԼ Ճլօ. 800, ՖՐԷԺԻՒՍ Գրի. 800, ԼԻՈՆ Տ. Գ. 1400, Առա. 1500, ԼԱԹԱԼՕՏԻԷՌ Ալ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Շահ. 1500, ՍԱԼՈՆ Աշով. 2500, ՍԵՎՐԸ Տ. Յ., ՎԻՐՈՖԼԷՅ Օհան, ԱՆԿԷՆ Համ., ԳԵԼՖՈՐ Ռւզ. 1500ականք ԼՈՆԿՖԻՒԻ Ալիք., ՎԱՆՎ Աբր. 800ական, ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ Ա. Վեն. 1500, ԼԱՖՐԵԹ Միլ. 800 ֆրանք ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumésnil – (13)
La Gérant : A. BERCESSIAN

Օր. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆ
Պ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԲԵԿԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Տէր ՁԱՔԱՐԵԱՆԻ։

Կարտան 24 Յուլիս 1949 Մարսէյլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ֆր. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Պլ. Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէն եւ Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Ղուկաս Աստուրեանի, ընկերներ Աշոտ եւ Յակոբ Յակոբեաններու եւ պարագաներուն ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազարական ֆրանք կը նուիրեն մարզական «Արծիւ» միութեան։

Ցաւակցութիւն կը յայտնեն նոյնպէս ընկեր Տ. Մարտիկեանի եւ պարագաներուն իրենց երիտասարդ աղջկան՝ Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏԻ (18 տարեկան) կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի Վռամեան կոմիտէն հազար, Խատիսեան խումբը 500 ֆրանք կը նուիրեն «Արծիւ» մարզականին ։

★ ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Աստուրեանի եւ Յակոբեան ընտանիքներու եւ պարագաներուն իրեն ատենադպիր եւ քրոջը ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Թաղիս նորակազմ մարզական «Արծիւ» միութեան։ Նուէր.— շնորհակալութեամբ ստացանք հազար Ֆր. Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ փոխան ծաղկեպսակի, Հայրենակից Սիրանոյշ Աստուրեանի մահուան առթիւ։ Նոյնպէս հազար Ֆր. Տարօն Սալնոյ Ձորի, Հայր. Միութեան կողմէ իրենց դաշտահանդէսին առթիւ։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին «Մուրատ» գրադարանըվերաբացուած ըլլալով, տրամադրելի է հասարակութեան, կիրակի օրերը առաւօտեան ժամը 9—12, դպրոցի սրահը, Rue Joseph Brun :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վիէնէն Գրիգոր Ալոյեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պատարագ պիտի մատուցուի Տարօնի ընդհ. նահատակներու յիշատակին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին մէջ, առտուան ժամը 9ին։ Կը հրաւիրուի Վիէնի հայ հասարակութիւնը ։

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ առթիւ 7 Օգոստ. դաշտահանդէսին Մարսէյլ քաղաքէն օթոքարով մեկնիլ փափաքողները արձանագրուելու համար դիմեն ընկերներ Ա. Քէօսէեանի Place Jules Guesde, Արիստակէս Գեորգեանի Petites Maries, Պ. Ծերեկեանի rue des Dominicaines, No 13, Պ. Եղիազար Միքայէլեանի rue Etoile No. 1 :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի կողմէ, հովանաւորութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի, նուիրուած ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն «Գառաժէն» Ջուրի եզերքը ։

Ար[illegible] ուղեւորութիւն, Մարսէյլ

ՉՔՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ այս կիրակի, մասնակցութեամբ ծնողներու, Nans les Pins (Var) :

Օթօքարները կը մեկնին ժամը ճիշդ 7ին, Cours Joseph Thieryէն (Chapitre): Փութով արձանագրուիլ դիմելով Պ. Սիմիթեանի, 8 rue de l'Arbre կամ Պ. Կարպիս Յարութի, 14 rue Venture, Tél. FE 77-81 եւ PR. 84.70:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 29 JUILLET 1949 Ուրբաթ 29 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5909–Նոր շրջան թիւ 1320 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Անշնչելի մթնոլորտ ։ Երկու Հայեր իրարու հետ կը խօսին։ Եթէ երրորդ մը հանդիպեցաւ, յանկարծ կը հարցնեն,— Հայաստանասէ՞ր ես թէ Հակահայաստանեան։ Ո՞վ հնարեց այս երկու անձոռնի բառերը։

— Ո՛վ որ ալ հնարած ըլլայ, հայ ժողովուրդի թիւ մէկ թշնամին է, արժանի՝ շառաչուն ապտակի մը ։

— Կարելի՞ է երեւակայել որեւէ Հայ որ չսիրէ իր հայրենիքը, սրտանց մեծութիւն եւ բարօրութիւն, զօրութիւն եւ արեւշատութիւն չմաղթէ անոր։ Նոյնիսկ եթէ տարբեր կարծիք ունենայ հաստատուած կարգուսարքի մասին։

— Անոնք որ ընթացիկ դրամի մը վերածեր են այդ երկու խարդախ, գրգռիչ բառերը, ուրիշ կոչում չունին, բայց եթէ կեր ճարել ամբոխին։ Ինչո՞ւ պրպտել, յոգնիլ, սեւն ու ճերմակը զանազանել, տեսակէտ պարզել եւ դիրք բռնել, երբ դիւրին է միտք պղտորել խուժանավարութեամբ ։

— Ի վերջոյ հայրենիքն է որ կը տուժէ։ Բարեմիտ բազմութիւններ հետզհետէ կը պաղին ։ Ուրիշներ յիմարաբար ճակատ կը յարդարեն հողմաղացներու դէմ ։ Եւ աշխարհացրիւ բազմութիւնները, որ այնքան կը կարօտին հաւաքական յարատեւ աշխատանքի, արագօրէն կը կազմալուծուին...

— Բուն բառով՝ կը լուծուին, մատնուելով յուսախաբութեան, անշարժութեան, երբեմն ալ բարոյական անձնատուութեան։ Ո՛րքան վրդովիչ ախտանշաններ՝ ամէն գաղութի մէջ, մօտաւորէն մինչեւ հեռաւորը ։

— Չէ՞ք ընդունիր թէ շատ մը կանխակալ կարծիքներ, թիւրիմացութիւններ հետզհետէ կը հարթուին, եթէ ձեր կազմակերպութիւնը եւ մամուլը մեղմացնեն Խ. Հայաստանի եւ առ հասարակ Խ. Միութեան դէմ բացուած պայքարը ։

— Ինչպէս կ'երեւայ, դուք ալ թօթափած չէք նախապաշարումները։ Արուեստը արուեստին համա՞ր է որ Դաշնակցութիւնը գաղափարական պայքար կը մղէ, տարիներէ ի վեր։ Կամ ի յառաջագունէ աւանդուած վարժութի՞ւն մըն է։ Ինչո՞ւ չէք ըմբռներ պայքարին հիմնական շարժառիթները։

— Շատ լաւ կ'ըմբռնեմ։ Գիտեմ որ Հայաստանի մէջ հաստատուած կարգուսարքը չի համապատասխաներ մեր բաղձանքներուն եւ պահանջներուն ։ Ձեզի չափ, եթէ ոչ աւելի, բան գիտեմ զանազան բռնութեանց, խորթութեանց, խայտառակութեանց մասին։ Բայց, ի՞նչ օգուտ ...

— Ուրեմն ձայն – ծպտուն չհանենք, եւ թոյլ տանք որ մարդիկ իրենց մարզանքները շարունակեն անճար ժողովուրդի մը գլխուն։ Ո՛չ ազատութիւն պահանջենք, ոչ սահմաններու ընդարձակում, ոչ ազատ երթեւեկ, ոչ սերտ յարաբերութիւններ Երկրի եւ Արտասահմանի միջեւ, ոչ Հայկ. Դատ եւ մնացեալը։ Բազկատարած աղօթենք, մնացեալը Աստծու ողորմութեան ձգելով ։

— Այդ բանը չեմ ուզեր։ Միայն թէ, կարճ կապել, յանուն համերաշխութեան ։

— Ոչինչ կրնայ փրկել անպատիւ նահանջը՝ քաղաքական թէ անհատական կեանքի մէջ։ Երբ որոշ տեսակէտներ ունիք, երբ համոզուած էք որ արդար են ձեր բողոքներն ու պահանջները, երբ կը տեսնէք որ համայնակուլ թաթ մը հետզհետէ կը սրբէ օղակները, եւ ձայն չէք հաներ, կը նշանակէ թէ թշնամի էք եւ՛ հայրենիքին եւ՛ տարագիր բազմութեանց։ Թոյլ տուէք օրինակներով խօսիլ ։

— Աւելորդ է մանրամասնութեանց մէջ իջնել։

— Երբեք դժուար չէ իրար հասկնալ, եթէ մարդիկ պարկեշտօրէն վերլուծեն օրուան հրատապ խնդիրները։ Մի կարծէք թէ Երեւանը եւ Մոսկուան կարեւորութիւն կ'ընծայեն երեսանկեալ երկրպագութեանց։ Ընդհակառակն, կ'արգահատին, ինչպէս Թուրքերը ։

— Չէ՞ք վախնար որ մթնոլորտը աւելի կը թանձրանայ, եթէ ամբողջ Հայկական Արտասահմանը թշնամական դիրք բռնէ ։

— Մի՛ գունաւորէք բառերը։ Յստակ տեսակէտներ ունենալ եւ պաշտպանել։ Հաւաքաբար վճռական դիրք բռնել հիմնական պահանջներու առթիւ։ Ճերմակին ճերմակ եւ սեւին սեւ ըսելու քաջութիւնն ունենալ։ — Ահա կարգ մը տարրական գիտելիքներ ։ Այն ատեն յարգանք ալ կը վայելէք։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ...

Գրականութեան ամէնէն դիւրին մշակելի ճիւղն է, կարծեմ, ոտանաւոր գրելը։

Անհրաժեշտ չէ բովանդակութիւն, մտածում, խորութիւն, նոյնիսկ զգացում փնտռել։ Կը բաւէ որ ոտքերը յարմարին կամ չափերը իրար բռնեն։

Նոյնիսկ առանց ոտքի եւ չափի ոտանաւորներու ալ կը հանդիպինք յաճախ։

«Ազատ» կոչուած եղանակները այդ պարտաւորութենէն ալ ազատ կը թողուն մեր բանաստեղծները։ Եւ այսպէս կը հանդիպինք գոհարներու, մարգարիտի պէս ցանուած՝ գրական պարբերաթերթերու մէջ ... Ամբողջ հատոր մը ոտանաւոր կարդալու համբերութիւնը երբեք չեմ ունեցած։ Եթէ նոյնիսկ հանրածանօթ ըլլայ անոր հեղինակը։

Ինչ ալ ըլլայ, սակայն, իրենց արժէքը, դժուար է մէկ շունչով կարդալ ոտանաւորի գիրք մը։ Բայց թերթերու մէջ ցրուածները աչքիդ կը զարնեն անմիջապէս եւ, հոգ չէ թէ ստորագրութիւնը քեզի բան մը չըսէ, կը սկսիս կարդալ։

Վերջերս փորձութիւնը ունեցայ Պոլսէն եկած պարբերաթերթի մը մէջ կարդալու հետեւեալը.—

Օր բամծդ քիչ մը կարճ ըլլալու է,
Արեւը ծագելու է,
Ետքը շուտ մը մարը մտնելու է,
Օրերը իրարու յաջորդելու են շուտ շուտ
Շուտ մը անցնալ ըլլալու է ամէն բան
Օր բամծդ քիչ մը կարճ ըլլալու է
Օր բամծդ քիչ մը կարճ ըլլալու է ։

Ու այսպէս կարճ ու երկար տողեր, որ միշտ օրուան կարճութիւնը կը մաղթեն։

Խիղճ ունեցէք, Պ. խմբագիրներ, մեղք են այդ մարդիկը։ Եթէ մեզի, ընթերցողներուս չէք ուզեր խնայել խնայեցէք իրենց որ չփորձուին վաղն ալ գրել .—

Խելք բամծդ քիչ մը երկար ըլլալու է.
Արեւը ծագելուն պէս իմէն ալ դուրս ելլելու է,
Խելք բամծդ քիչ մը տեղն ըլլալու է ...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՈՍԸ

Օր չանցնիր որ Պոլսահայ մամուլը շնդալից լուր մը չարձանագրէ, սաստկացնելով Պատր. տեղապահութեան առթիւ բացուած պայքարը ։

Վերջին թղթաբերով հասած «Մարմարա»ն (Յուլիս 20 եւ 21), խոշոր խորագիրներով կը պատմէ թէ Պատրիարքարանի համարակալը, Պ. Հրանտ Ջիլճեան, պաշտօնանկ եղած ըլլալով, պաշտօնական նամակ մը ուղղած է Պոլսոյ Դ. Նօտարութեան, ուր կը գանգատի թէ մահուան սպառնալիք ստացած է բարապանէն, եւ կը շարունակէ.

... «Պաշտօնիս վերջ տրուած ըլլալուն մասին ոչ մէկ հրաման ստացած եմ Պատրիարքարանէն։ Այդ պատճառով, բնականաբար ոչ ոքի յանձնած եմ այն տոմարները, արձանագրութիւնները եւ այլ վաւերաթուղթերը զորս պահպանելու պաշտօնը ինծի կը պատկանի ։

Նկատելով որ վերը բացատրուած ձեւով գիս արգիլած են պաշտօնս շարունակելէ, ոչ մէկ պատասխանատուութիւն պիտի ընդունիմ եթէ կորսուին վերոյիշեալ տոմարները, արձանագրութիւնները եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր, ու եթէ չարափոխումներու ենթարկուին անոնք կամ եթէ ջնջուին, բովանդակ պատասխանատուութիւնը պիտի ծանրանայ այդ արարքներուն հեղինակներուն վրայ։ Այս առթիւ պատասխանատուներէն պիտի պահանջեմ նաեւ նիւթական եւ բարոյական վնասները, զորս պիտի կրեմ »։

Նոյն թերթին համաձայն, Պատրիարքարանի գոյքերը այլուր կը փոխադրուին։ «Խումբ մը անծանօթներ երկու օրէ ի վեր գիշեր ցորեկ խորհրդաւոր գործունէութեան մը ձեռնարկած են Հայոց Պատրիարքարանին մէջ» եւն.։

Այս պատմութիւնները եւ ուրիշ լուրեր ստուգելու հնարաւորութիւն չունենալով, կ'արձանագրենք ի տեղեկութիւն։ Ինչպէս կ'երեւայ, Գէորգ արք. Արսլանեան վճռած է տեղի չտալ, հակառակ յարաճուն բողոքներուն։ Միւս ճակատն ալ կը գործէ նոյն յամառութեամբ՝ այնպէս որ կատարեալ քաոսի մը վերածուած է Պոլսոյ ազգ. կեանքը։

Դահլիճին կացութիւնը եւ զանազան խլրտումներ

Բանակցութիւնները կը շարունակուին մեծամասնութեան հոսանքներուն միջեւ, կարգադրելու համար արձակուրդի բացառիկ պարգեւներու առթիւ ծագած տագնապը։ Վարչապետը առջի օր վճռապէս յայտարարեց թէ պիտի հրաժարի, եթէ չափաւոր նախարարները քաշուին դահլիճէն։ Այս յայտարարութենէն վերջ ուրիշ բացառիկ ժողով մը գումարուեցաւ ։

Ծայրագոյն աջ թեւը, Ազատութեան կուսակցութիւնը, որ երկու նախարարներ ունի, վճռապէս կը պահանջէ ջնջել Աշխատանքի նախարարին այն կարգադրութիւնը որով արձակուրդի պարգեւ կը տրուի Ընկերային Ապահովութեան պաշտօնեաներուն ։

Ընկերվարական նախարարները պաշտպանելով իրենց ընկերը (Դ. Մայէր), կ'առաջարկեն կրճատել հանգստեան թոշակը, գոցելու համար արձակուրդի պարգեւէն գոյացած բացը։ Բայց կուսակցութեան վարիչներն ալ համաձայն չեն այսպիսի կարգադրութեան մը, որով 340 միլիոն Ֆր. պիտի խնայուէր ։

Կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ իր քաղաքականութեան վրայ, — մերժել աշխատավարձքի յաւելումը, ուղղակի ըլլայ թէ անուղղակի։ Ահա թէ ինչու կ'ընդդիմանայ արձակուրդի պարգեւներու ընդհանրացման ։

★ Թերթերը կը գրեն թէ վերջին պահուն կարելի եղած է համաձայնութիւն գոյացնել Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան վարիչներուն միջեւ. այնպէս որ դահլիճին հրաժարման վախերը փարատած են ։

★ Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը շարունակուին երկրին զանազան մասերուն մէջ ։ Փարիզի բարձր նորաձեւութեանց կարուհիները գործադուլ յայտարարեցին չորեքշաբթի կէսօրին, աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով։ Չորս հազար «միտինէթ»ներ, որոնք մինչեւ հարիւր հազար ֆրանքի եւ աւելի մեծարժէք զգեստներ կը շինեն, ժողով գումարելով, լսեցին իրենց գործատէրերուն պատասխանը։ Բոլորն ալ կը մերժէին պահանջուած յաւելումը, միեւնոյն ատեն գիտել տալով թէ գործադուլը մեծապէս պիտի վնասէ աշնանային նորաձեւութեանց վաճառման։ Առաջին առթիւ գործադուլ յայտարարեցին 20 առաջին, 40 երկրորդ, 200 երրորդ կարգի նորաձեւութեանց վաճառատուներու կարուհիները։ Ցոյց մը տեղի ունեցաւ Քրիսթիան Տիօրի վաճառատան առջեւ, մինչեւ որ 15 ոստիկաններ ցրուեցին բազմութիւնը ։

Թերթերը կը գրեն թէ 12.000 կարուհիներէն 60 %ը դադրեցուցած են աշխատանքը եւ կ'աշխատին համոզել իրենց միւս արհեստակիցները որպէսզի միանան շարժումին ։

Փարիզի համար արտակարգ պարագայ մըն է այս գործադուլը։ Բանթողները մեծ մասով երիտասարդ աղջիկներ են ։

★ Սէն Նազէրի նաւագործարանին բանուորները որոշած էին Լա Պօլի վրայ քալել, ուժ տալու համար իրենց պահանջներուն (յաւելում աշխատավարձքի)։ Բայց վերջին պահուն փոխելով իրենց միտքը, ցոյց մը կազմակերպեցին քաղաքապետարանին եւ փոխ նահանգապետութեան առջեւ։ Յետոյ որոշեցին 1500 բանուորներով դիրք բռնել այն ճամբուն վրայ որ Լա Պօլ եւ Քոթ տ'Ամուռ կը տանի, որպէսզի խափանեն երթեւեկը ։

Առաջին օրն իսկ աշխատանքը դադրեցուցած էին 15.000 բանուորներ, որոնք ուրիշ խափանարար ցոյցեր կատարեցին փողոցներուն մէջ ։

★ Աշխատանքի Դաշնակցութեան Վարիչ մարմինը յանձնարարեց իր մասնաճիւղերուն ոչ միայն շարունակել պայքարը, այլեւ աշխատավարձքի առժամեայ յաւելում պահանջել (ոչ թէ արձակուրդի պարգեւ), սպասելով ընդհանուր յաւելման ։

Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումէն վերջ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՐԵՔ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՆԵՐԸ ԵՒՐՈՊԱ ԿՈՒԳԱՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ազգ. Ժողովը Դշ. առտու վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը, յուզումնալից վիճաբանութիւններէ վերջ։ Այժմ դաշինքը յանձնուած է Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ), որ նոյնպէս պիտի վաւերացնէ։ Ազգ. Ժողովը արձակուրդ պիտի առնէ Յուլիս 29էն մինչեւ Հոկտեմբեր 18։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Նախկին արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, բացատրեց թէ դաշինքը հետեւանք է «ծանր յուսախաբութեան մը եւ խոր մտահոգութեան մը»։ Եւ բացատրեց որ եթէ այսպիսի դաշնագիր մը գոյութիւն ունենար նախապէս, կարելի պիտի ըլլար խուսափիլ երկու համաշխարհային պատերազմներէ։ Այս առթիւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՆԵՐԿԱՆ ԾԱՌՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆ ԷԱՆՑԵԱԼԻ»

Երբ անւակամօրէն կը փորձեն մեզ հաւատացնել թէ «Հայոց եկեղեցին, երբեք այնքան ազատ եւ փայլուն վիճակի մէջ չէ եղած, որքան ներկայիս՝ Խ. Իշխանութեան շրջանին», անհրաժեշտ է լրջօրէն հիմնաւորել այս յանդուգն յայտարարութիւնը :

Մեր նախորդ գրութեամբ, բարձրաստիճան հոգեւորականի մը՝ Ընծայեցիի տեսակէտներէն, ծիրդ հակառակը իմացանք :

Սխա՞լ էին իր վճիռները եւ կամ ենթակայակա՞ն :

Դիմենք, այս անգամ, խորհրդային աղբիւրներու վկայութեան :

Ջենք կարծեր, որ մեր հակառակորդները ժխտեն, թէ ժամանակին «անաստուածեան» շարժում մը գոյութիւն ունէր Խ. Միութեան մէջ : Մէկ կողմ թողունք առայժմ, թէ այդ պայքարը գոյութիւն ունի նաեւ այսօր, միայն տարբեր ձեւերով եւ պայմաններով :

Արդ, այդ օրերէն մեր ձեռքի տակ ունինք փաստաթուղթեր, որոնք աւելի յստակօրէն կը ցուցնեն բոլշեւիզմի իրական գնահատութիւնը՝ կրօնքի եւ եկեղեցիի մասին :

Օգտուինք միայն մէկէն :

«Պատասխան Ջորեքչեան յեպիսկոպոսին», Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ի մէջ զետեղուած յօդուած մըն է՝ ստորագրուած Ս. Ցարութեանէ, 5 Նոյեմբեր 1929ին :

Ամենայն Հայոց ներկայ կաթողիկոսը, այդ թուականին, Վրաստանի թեմական առաջնորդն էր, եւ ենթակայ, հակակրօնական կազմակերպութիւններու հալածանքին :

Թիֆլիսի Ս. Գէորգ եկեղեցիի մէջ, իր խօսած քարոզի ընթացքին «ցամքած ջղերով արքեպիսկոպոս Գ. Ջորեքչեանը», ի միջի այլոց ըսած է թէ «յերկիրը խիստ վտանգի մէջ է եւ յերիտասարդութիւնը չափազանց վարակուած է անաստուածութեամբ, մեծամասնութիւնն աստծուն չի հաւատում : Անհրաժեշտ է կռուել անհաւատութեան եւ նիհիլիզմի դէմ, քանի որ անհաւատութիւնը լաւ բանի չի հասցնի» :

Ապա, ծանրանալով երկրի ընդհանուր շինարարութեան եւ տնտեսութեան վերականգման անհրաժեշտութեան վրայ կը յանգի սա ուղիղ եւ արդար եզրակացութեան — «Աստծուն ոչնչացնելով եւ հոգեւորականութեան դէմ կռւելով՝ մեր կարիքները չեն շտկւում» :

Այսքանը արդէն, աններելի յանցանք էր :

Ցօդուածագիր Ս. Ցարութիւնեանը, իւրայատուկ կտրուկ մը մեկնութիւններու շարքին կը յայտարարէր նոյնպէս — «Ծերքերը (Զ. սրբազանին կ'ակնարկէ Ս. Ց. Թ.) գլուխները հավքէք եւ հիշեցէք, վոր խորհրդային իշխանութիւնը, վորը սոցիալիզմն է կառուցում, ձեր անէրտիրական ողնութեան, կրօնի ողնութեան բնավ կարիք չի զգում » :

Միակ դերը, որ վերապահուած էր ամէն տեսակի եկեղեցականներուն «թաղման սգերթի առջեւից «երթալու պարտականութիւնն է, կը հաստատէ Ս. Ցարութեանը :

Ինչո՞ւ այսպէս.

— Որովհետեւ, իրականացնելու համար տընտեսական մեծամեծ ծրագիրները, անհրաժեշտ կը դառնէր նոր ոգով դաստիարակել բանւորն ու գիւղացին : Այս կենսական թելադրանքէն մղուած, անհրաժեշտ կը դառնար, որ «աշխատաւորութիւնը իր գիտակցութիւնից վտարի կրօնքի սնոտիապաշտութիւնները եւ նախապաշարումները, իսկ դրա հետ միասին բոլոր «յեկեղեցական գործակալներին» եւ «խորհրդայնացված» խաւարամիտներին» :

Ինչպէս տեսանք հոս, եթէ մէկ կողմէ աշխատաւորութեան դաստիարակութեան համար, կրօնական գիտելիքները կը դատապարտուին, որպէս «սնոտիապաշտութիւններ եւ նախապաշարումներ», միւս կողմէ, բոլոր եկեղեցականներն ալ կը նկատուին «խորհրդայնացած խաւարամիտներ » :

Տրամաբանական է այս պարագային, որ խորհրդային իրաւակարգին մէջ, «տեղ չի մնար» ոչ կրօնքին եւ ոչ ալ կրօնաւորին» :

«Պրոլետարիատը եւ աշխատաւոր գիւղացիութիւնն անխուսափելիօրէն պէտք է կռւի մղի կրօնի դէմ » :

« Անհրաժեշտ է ոչ միայն կործանիչ քննադատութեան ենթարկել կրօնական գաղափարները, այլեւ դուրս կորզել կենցաղից ու հասարակական կեանքից կրօնական ծէսերն ու սովորութիւններ» :

Այս պայքարին համար, պէտք է զինուիլ «պրոլետարական բարոյականութեան » հաստ զէնքերով :

Ոչ մէկ վախ, «որ եթէ կրօնը կործանուի, ապա կ'ընկնի բարոյականութիւնը » :

Դժբախտութիւնը այն է, որ խորհրդային կարգերու մէջ, կան մարդիկ, որոնք դեռ հաւատք չունին «պրոլետարական բարոյականութեան »ուժի մասին : Եկեղեցականները՝ ամէնէն առաջ :

« Պէտք է խոստովանիլ, որ Ջորեքչեանի եւ բոլոր հաւատափոր տէրտէրների համար Հոկտեմբերը քաղցր է այնքան ժամանակ, որքան նրանց կաշուին ու շահին չի դպչում : Շնորհիւ անաստուածների տարած աշխատանքին, «քաղցրութիւնը» նրանց համար «թոյն» է դառնում» :

Այս պարագային ալ իրաւացի է Ս. Ցարութիւնեան եւ հետեւողական՝ հակակրօնական իր տեսութիւններու մէջ : Եթէ կայ մէկը, որ իրապէս հակառակ բոլոր իրողութիւններուն, կը թելադրէ Աստուածն ու կրօնքը, ճիշդ է, որ ան տեղ պէտք չէ ունենայ խորհրդային իրականութեան մէջ :

Ցարութիւնեանը բոլորովին արդար է եւ անպայման անկեղծ, երբ կը յայտարարէ ի վերջոյ. — « ԽՍՀՄ աշխատաւորութիւնը դէմ է չպրտում ամէն մի կրօն որպէս մեծագոյն չարիք, որպէս մեծագոյն խոչընդոտ սոցիալիստական հասարակութեան շինարարութեան գործի » :

Այս բոլորէն ետք, անշուշտ բանդէտներ պիտի առարկեն — ատոնք անցեալի դատմութիւններն են, հիմա, փոխուած է ամէն բան :

Թէ ինչո՞ւ փոխուած եւ ինչպէ՞ս, այս մասին ալ յաջորդով :

Այսօրուան համար վերջացնենք, թելադրելով մեր հակառակորդին անգամ մը եւս կարդալ իրմէ փոխ առած մեր խորագիրը, «ներկան շարունակութիւնն է անցեալի»...

Ս. ՑԷՐ ԹՈՎՄ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՀԵՏ .

Մոսկուա եւ Իրան դէմ դիմաց

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեծ օրաթերթը, «Ժուռնալ տ'Էժիփթ», հետեւեալ տեսութիւնը կը հրատարակէ ռուսօ-իրանեան պատրաստութեանց մասին. —

Այն օրէն, որ Իրան դադրած հաշակէց Խորհրդ. Միութեան հետ իր կնքած դաշնագիրը, լարուած վիճակ մը ստեղծուեցաւ երկու երկիրներուն միջեւ :

Վերջերս Մոսկուա որոշեց փակել Իրանի բոլոր սովետական հիւպատոսարանները : Ի՞նչ պիտի ըլլայ իր յառաջիկայ քայլը : Դժուար է ըսել : Քրեմլինի քաղաքականութիւնը վարժեցուցած է մեզ մեծ անակնկալներու : Այս վերջին ամիսներու ընթացքին Խ. Միութիւնը իր հարաւ արեւմտեան սահմանին վրայ զինուորական միջոցներ ձեռք առած է : Անկէ առնուազն կարելի է հետեւցնել, թէ Իրանի հանդէպ յարձակողական նպատակներ կը հետապնդէ Մոսկուա :

Վերջերս Իրանէն վերադարձած Ֆրանսացի անձնաւորութիւն մը իրապէս վրդովիչ յայտնութիւններ ըրաւ այդ զինուորական պատրաստութեանց մասին :

Այդ պատրաստութիւնները կը ներշնչուին այն իրողութենէն որ Բագու 300 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Ատրպատականի մայրաքաղաք Թաւրիզէն եւ 1500 քիլոմեթր՝ Քովէյթի բրիտանական մեծ օդակայաններէն : Կովկասը, ներկայիս, սովետական պաշտպանութեան ցանցին մէջ ամէնէն կենսական կէտերէն մէկը կը կազմէ : 1941էն 1946, Ռուսերը Ատրպատականի անջատողական շարժումը պաշտպանելով՝ փորձեցին այդ նահանգը դարձնել սովետական գօտիներ մը : Ամերիկեան բուռն ընդդիմութեան հետեւանքով, սովետական ծրագիրը ձախողեցաւ : Զկրնալով Ատրպատականը հաստատուիլ, Ռուսերը ձեռնարկեցին սահմանային շրջանին մէջ — եւ մանաւանդ Կասպից ծովու արեւմուտքը, Բագուէն Արտաապիլ եւ Արտաապիլէն Աստարա — կարեւոր ամրութիւններ շինել : Նոյնիսկ այս շրջանին մէջ կեդրոնացուցին բազմաթիւ ուժեր, որոնք լաւապէս պատրաստուած են եւ կրնան պատնէշ մը կազմել Իրանի դէմ :

Բագուէն Արտաապիլ՝ ռուս — իրանեան սահմանը կը հետեւի Արաքս գետին, Ջուլֆայի մօտ սովետական կողմին վրայ երկարող հողաշերտին վրայ կան կրակոտ չինուած բազմաթիւ ամրութիւններ, որոնք կը տիրապետեն գլխաւոր կիրճերուն ու մեծ ձորերուն եւ կը յիշեցնեն Ֆրանսական Մաժինոյի գիծը : Պահակազօրքը կազմուած է մեծ մասով անգական զօրամասերէ : Սովետական ամրութիւնները յաճախ բազում քիլոմեթր ներսերը շինուած են, ինչ որ երկու երկիրներուն միջեւ «անրնակելի հողամաս» մը կը թողու : Հոն տեղաւորուած քրտական ցեղեր կամ «դահսօվէններ» (թիւրքական ցեղ մը) կը թափառին այս անրնակելի հողամասին մէջ եւ իբրեւ պահակազօրք եւ տեղեկատու գործակալներ կը ծառայեն Ռուսերուն :

Այս շրջանին, ինչպէս նաեւ Նախիջեւանի եւ Ստեփանակերտի մէջ, Պարզանի Քիւրտերէն դասալիք Ատրպատականցիներէն եւ Կովկասցիներէն արձակաղէն խումբեր կազմուած են՝ իրանեան կեղծ անձագիրներու շնորհիւ :

Այս արձակաղէններու թիւը կը հասնի 10 հազարի, անոնց կը հրամայէ նշանաւոր քիւրտ ցեղապետ Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանին : Խորհրդային Միութեան համար ամենագործօն հինգերորդ զունդ մըն է իր ցեղախումբը :

Այս շրջանէն փախած գերեան երկու զինուորներ վերջերս յայտնեցին, թէ ռուսական ամրութիւնները մեծ խորութեան մը վրայ կը տարածուին եւ կրնան բաղդատուիլ Ալպեաններու ֆրանսական պաշտպանողական ամրութեանց հետ : Միշտ բստ այդ սպաներուն՝ արձակաղէնները սահմանամերձ կայաններու մէջ շատ լաւ կը մարզուին եւ յարձակումներ կը գործեն իրանեան զօրքերուն դէմ :

Արտաապիլ — Աստարա հողաշերտը, ուր լեռները կը սափակնան եւ Կասպից ծովուն մօտ անցք մը կը թողուն, ուրկէ սովետական զրահապատ ուժերը կրնան դէպի հարաւ իջնել եւ կտրել ճամբան ու Թէհրան — Թաւրիզ երկաթուղին, կազմակերպութեան տարբեր ձեւ մը ունի : Սահմանը որոշուած է ջուրի հոսանքով մը, զոր դիւրաւ կարելի է անցնիլ՝ մինչեւ ծունկերը ջուրը մտնելով : Իրանի կողմը, իր բախտին ձգուած խորտուբորտ ճամբայ մը, օձապտոյտ եւ հողաշէն, գրեթէ ճշդիւ սահմանին շրջագիծը կը կազմէ :

Աստ դիմաց, ջուրի հոսանքէն 300 մեթր հեռու, սովետական կողմը կը տեսնուի ամրութեանց գիծ մը, որուն շէնքերը իրարմէ 200 մեթր հեռու են եւ կը տիրապետեն իրանեան դաւիվայրին : Քանի մը աւերակներ եւ աղաբակներ կան եղերքին մօտ, որոնք լքուած ըլլալու տպաւորութիւնը կը թողուն : Կը բաւէ սակայն կառքով մը անցնիլ իրանեան ճամբէն՝ տեսնելու համար արեւի ճառագայթներէն փայլփլող հեռադիտակները, որոնք լեռդերու բարձունքէն ուշադրութեամբ ձեզի կը հետեւին : Այդ բերդերը, հեռաձայնով իրարու կապուած, շարունակ կը հսկեն ճամբուն վրայ :

Այդ ամրութիւններէն 400 մեթր անդին՝ 20 մեթր լայնքով խճուղի մը կայ, որուն երկու եզերքի ծառերն ու մացառները կտրուած են, որպէսզի իբր ապաստան չծառայեն : Այդ խճուղին կպրային նիւթով մը ծածկուած է եւ հեղուկ վիճակ մը ունի միշտ : Բոլոր անոնք որ գիշեր ատեն կ'անցնին անկէ, հետք կը ձգեն : Սահմանապահները ամէն առտու քննութեան կ'ելլեն ճշդելու համար, թէ գիշեր ատեն սահմանէն գաղտնի կերպով անցնողներ եղա՞ծ են : Այդպիսի պարագաներու մէջ իսկոյն ամէն կողմ լուր կը տրուի, եւ այս պաշտպանուած՝ գօտիին մէջ կասկածելիները դիւրաւ մէջտեղ կը հանուին :

Այս ամբողջ գօտին գրաւուած եւ պաշտպանուած է 60 հազարնոց մեքենաղէն ընտրեալ զինուորներով եւ ինքնավար կազմակերպութիւն մը ունի :

Կասպից ծովու արեւելքը, Աստրապատի եւ Խորասանի երկայնքին, սահմանը բոլորովին տարբեր ձեւ մը ունի : Միահարթ տափաստան մըն է, ուր կը բնակի Թիւրքմէններու ռազմիկ եւ վաչկատուն ցեղը : Սահմանը լաւ ճշդուած չէ եւ շատ մը կէտերու մէջ վէճի նիւթ դարձած է : Տասնըհինգ ամիսէ ի վեր, իրանեան սպայակոյտը սովետական գործակալներու անհոգ գործունէութիւն մը կը նշմարէ այս շրջանին մէջ : Այդ գործակալները հետամուտ չեն ժողովուրդը ըմբոստութեան մղելու կառավարութեան դէմ, բայց զինուորական տեղեկութիւններ կը հաւաքեն :

Այժմ 80 հազարի մօտ մեքենաղէն եւ հեծեալ նոր ուժեր բանակած են Թուրքմէնիստանի եւ Ասխապատի մէջ, որ սովետական զինուորական մեծ կեդրոն մը դարձած է : Կասերազմի պարագային այս ընդարձակ տափաստանէն պիտի անցնին սովետական ուժերուն մեծ մասը եւ ծանր ու թեթեւ հրետանին : Անկէ պիտի շրջապատեն Էլպրուզի մուտքը :

Ատրպատականի մէջ, իրանեան սահմանային պահականոցներու դիրքը բաւական փափուկ է : Բագուի շրջանին մէջ, միշտ յարձակման վտանգի տակ կը գտնուին անոնք ի հաշիւ Ռուսերուն գործող ցեղախումբերուն եւ սովետական զօրախումբերուն կողմէ : Անկէ զատ, այդ պահականոցները իրարմէ շատ հեռու ըլլալով, հաղորդակցութեան միջոցներէ զուրկ են եւ անւական երկիւղի մէջ կ'ապրին : Այն օրէն ի վեր, սակայն, որ ամերիկեան առաքելութիւնը իր ձեռքն առած է բանակի եւ ոստիկան — զինուորութիւնը, Իրանցիները դիմադրութեան աւելի չէչտուած ոգի ցոյց կուտան : Քանի մը շաբաթէ ի վեր, Բագու Արտաապիլ հողաշերտին ամրացումը սկսած է : Զանազան ամրութիւններ շինուած են, խրամատներ փորուած եւ յատուկ զօրամասեր բերուած են : Բայց իրանեան կառավարութիւնը շատ խոհեմութեամբ պէտք է շարժիլ որպէսզի չվիրաւորէ զօրաւոր դրացին, որ կը պոռայ, կը կանչէ, թէ իր վրայ կը յարձակին, երբ իր դիմաց հողակոյտի մը բարձրացումը տեսնէ :

Արտաապիլի եւ Աստարայի միջեւ, քանի մը ամրոցներ կառուցուած են արդէն Ռուսերու ամրութեան դէմ, բայց միշտ ամենամեծ շրջահայեցութեամբ :

Արդարեւ, սովետական կողմէ սահմանը բացարձակապէս անանցանելի է, մինչդեռ իրանեան սահմանը բոլորին առջեւ բաց կը մնայ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ 9րդ պատգամ. ժողովը տեղի ունեցած է Յունիս 25ին: Մասնակցած են 13 մասնաճիւղերու կողմէ 51 պատգամաւորներ: Շրջ. վարչութեան նախագահը՝ Տիկին Լ. Սասունի շեշտած է թէ նիւթական հասոյթները կրկնապատկուած են եւ անդամուհիներու թիւը զգալի յաւելում կրած է, բարոյական փայլուն գործունէութեան հետ միասին: Լիբանահայ Օգն. Խաչի անդամուհիներու թիւին վրայ 351 նոր անդամուհիներ աւելցած են, հասնելով 2094ի: Շրջ. վարչութիւնը մուտք ունեցած է 46639, լ. ոսկի, մասնաճիւղերը 26.299 լ. ոսկի: Ընդհ. մուտք 75.934 լ. ոսկի, իսկ ընդհ. ելքը եղած է 67.012 լ. ոսկի:

Կազմակերպութիւնը աւելի ամրապնդելու համար, պատգամաւորները եկած են այն եզրակացութեան թէ նորընտիր վարչութիւնները պէտք է աշխատին գործօն դերեր տալ յատկապէս երիտասարդ ուժերու, որպէսզի անոնք հետզհետէ փորձառութիւն ձեռք բերեն եւ աւելի զարկ տան Օգն. Խաչի ծաւալուն եւ բազմաճիւղ Միութեան:

Ժողովը ընդունած է նաեւ հայ ընդունակ չքաւոր աղջիկներուն բարձրագոյն կրթութիւն տալու սկզբունքը, Օգն. Խաչի հսկողութեան տակ, պայմանաւ որ թեկնածուները ուսումը աւարտելէ վերջ նուիրուին հայ ժողովուրդի ծառայութեան գործին, նախընտրաբար մանկավարժական ասպարէզին մէջ: «Պնակ մը կերակուրի» բաշխումը, որ բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է, յառաջիկայ տարի եւս պիտի շարունակուի: Նոր Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրուած են Տիկիններ Վասնա Տէր Միքայէլեան, Գ. Կանայեան, Լ. Սասունի, Մատոսեանց, Տէր Կարապետեան, Լ. Տէտէեան եւ Օր. Լեմոնճեան:

ՄԷՔՍԻԿԱՅԻ Հայ Օգնութեան Միութեան տեղական մասնաճիւղը, հանգանակութիւն մը կատարելով ի նպաստ Պէյրութի հայ ճեմարանին հաւաքուած է 735 փեսոս (188.50 տոլար): Իսկ Հալէպի մէջ Այնթապցիներու հիմնած Զաւարեան վարժարանին համար հաւաքուած է 1450 փեսոս: Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար հաւաքուած է 844 փեսոս:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Հայ Օգնութեան Միութեան 1948 — 1949 տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.— Իրենց գործունէութիւնը եղած է գլխաւորաբար կրթական եւ բարեգործական: Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուած են մշակութային աղդակներուն պահպանման, աշխատելով դարգացնել եւ տարածել զայն: Միւս կողմէ գրաւած են ներգաղթի անկանոնութեանց հետեւանքով տեղահանուած եւ յետոյ լքուած թշուառ գիւղացիներու խնամատարութեամբ, օգնած են նիւթապէս եւ բարոյապէս: Այս աշխատանքին մէջ անոնց օգնութեան հասած է Ամերիկայի Իրանահայ հայրենակցական միութիւնը, 50.000 րիալ տրամադրելով:

Օգնած են Ղարադաղ եւ Դարաշամ դպրոցներուն պիտոյքներով, դասագիրքերով եւ նիւթական աջակցութեամբ:

Արամեան դպրոցին մէջ հիմնած են Հ. Օ. Մ. մայրենի լեզուի ուսուցման ձրի դասընթացք, յատկապէս ներգաղթէն տուժած գիւղացիներու զաւակներու համար: Ողբացեալ Մելիքթանգեանի արձանի յուղարկաւորութեան առթիւ 500 հոգիի ճաշ տրուած է: Միութիւնը անոր յիշատակին որդեգրած է հինգ չքաւոր սաներ, Մելիքթանգեան դպրոցին մէջ:

Ընդհանուր մուտք ունեցած են 232.340 րիալ, ելք 143.281 րիալ: Դրամատունը իրենց հաշւոյն պատրաստ կայ 89.059 րիալ: Շնորհիւ անոնց վայելած լայն համակրանքին, բոլոր ձեռնարկներն ալ պսակուած են յաջողութեամբ:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Պէյրութի մէջ մեռած է ընկեր Սահակ Սահակեան: Ողբացեալ ընկերը մասնագէտ զինուորական մը եղած է, աւարտած ըլլալով Սպայից վարժարանը: Թրքական բանակին մէջ սպայ էր, առաջին համաշխարհային պատերազմին, երբ գերի ինկաւ Պաղեստինի ճակատին վրայ եւ անմիջապէս միացաւ հայկ. Լեգէոնին: Կարեւոր դեր կատարած է Այնթապի հերոսամարտին մէջ: Հայկ. Լեգէոնի լուծումէն վերջ անցած էր Աղեքսանդրէթ, 1924էն ի վեր կը վարէր Էշրէֆիէյի մուխթարութեան պաշտօնը: Եղած է Հ. Յ. Դ. Պէյրութի կոմիտէի անդամ:

★ Նոյնպէս ցաւով կը հաղորդենք մահը Տիկ. Վեհանոյշ Նորատունկեանի (Գահիրէ): Բնիկ Պոլսեցի, դեռ օրիորդ, նուիրուած էր հանրային-կրթական գործունէութեան: 1905——1906ին իբրեւ Ֆրանսերէնի ուսուցիչ պաշտօնի կոչուած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան ազգ. վարժարանին մէջ, ուր իբրեւ տնօրէն կը պաշտօնավարէր Սմբատ Բիւրատ, եւ ուսուցիչ էր Երուանդ Սրմաքէշխանլեան: Ամուսնացած է ողբացեալ ուսուցիչ Մեսրոպ Նորատունկեանի հետ: Իրենց զաւակն ալ, Անահիտ (այժմ Տիկին Արթինեան) ծանօթ է իբրեւ աշխատակից «Յառաջ»ի, «Յուսաբեր»ի եւ ուրիշ թերթերու (Արմէն Նայիրի):

★ Օքլէնտի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է Ստեփան Մուրատեան: Ծնած էր Մուշ 1898ին եւ միացած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շատ երիտասարդ հասակին: Կը պատկանէր Հ. Յ. Դ. Ֆրէզնոյի եւ Սան Ֆրանչիսկոյի կոմիտէներուն, ըլլալով հիմնադիր ընկերներէն մէկը Օքլէնտի կոմիտէին:

ՆԻԿՈՍԻԱՅԻ ՄԷՋ (Կիպրոս) յունիս 25ին տեղի ունեցած է Նիկոսիոյ Հայ Երիտ. Միութեան ակումբին մէջ հաւաքոյթ մը որու ընթացքին հիմնուած է «Համազգային»ի մասնաճիւղը: Խօսած են Գ. Գ. Ցակոբ Փալամուտեան,, Բ. Նաւասարդեան եւ Տօքթ. Վ. Հայէչեան: Հայ Կանանց Կիլիկեան Միութիւնը լուծուելով, իր բոլոր անդամները մտած են «Համազգային»ին մէջ, որուն անդամ արձանագրուած են ուրիշ 35 հոգի: Այժմ անդամներու թիւը կը հաշուեն 110:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԳՐԻԼԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐ ԹՈՒՂԹ, գրեց՝ Օննիկ Կ. Թաղէոսեան: Տպ. Փարիզ 1949, գին 100 Ֆր.: Հասցէ.— 11 Square Alboni, Paris:

ԿԱՄՔ, պաշտօնաթերթ «Արմենիա» Երիտ. Միութեան (Հայերէն եւ սպաներէն), թիւ 3 (Մայիս – Յունիս): Հասցէ.— El Salvador 4625, Buenos Aires (R. Argentine):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին գիշերային բացօթեայ հանդէսը տեղի ունեցաւ 16 Յուլիսին: Շրջաններէն ալ եկած էին ընկերներ եւ համակիրներ:

« Թաթուլ » խումբը յարմար դատած էր մատակարարութեան (պիւֆէ) ամբողջ գործը յանձնել մեր քոյր մասնաճիւղին՝ Կապոյտ Խաչի, որ սիրով յանձն առած եւ ամէն ջանք թափած էր յաջողութեան համար:

Ժամը 10ին վարագոյրը բացուեցաւ: Բեմին երկու կողմերը կը ծածանէին Ֆրանսական եռագոյնը եւ Դաշնակցութեան դրօշը: Կը նախագահէր ընկեր Մարտիրոս Թաշճեան, Նոր Սերունդին դաստիարակը: Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով, Նոր Սերունդի Սիփան երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Համբարձում Համբարձումեանի որ երեք տարիէ ի վեր Նոր Սերունդին կ'ուսուցանէ հայ երգը, անխոնջ եւ անտրտունջ: Ընկեր Նախագահը յայնօրէն պարզեց «Թաթուլ» խումբին գործունէութիւնը: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին (երգ, արտասանութիւն).— Վարդուհի Եզիկեան, Պետրոս Մարգարեան, Վարդուհի Էքինճեան, Աստղուշան Խրալեան, Ոսկանեան Փ., Տիկին Տօնիկեան, Նուարդ Տէր Արսէնեան, իսկ անակնկալ մը եղաւ «Ղարիպ աղբեր»ը, ազգ. տարազով Նուարդին եւ Պետրոսին կողմէ: Սէնթ Անի Նոր Սերունդը մաքուր հայերէն կը խօսի շնորհիւ Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբին որ պատերազմի թոհուբոհին մէջ ալ շարունակեց իր դպրոցը: Ահա գնահատելի աշխատանք մը փոքր խումբի մը կողմէ: Բանուոր ըլլալով հանդերձ զոհողութիւններ սատանձնած եւ միշտ իր միջոցներով ուսուցիչներ գտած է, վառ պահելու համար մայրենի լեզուն:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Մ. Մարութեան որ մասնաւորապէս ծանրացաւ Դաշնակցութեան մշակութային գործունէութեան վրայ եւ բացատրեց թէ շատ քիչ ազգեր ունին այսքան կուռ կազմակերպութիւն մը, այնքան դժնդակ պայմաններու մէջ: Յետոյ պատմեց հէքիաթ մը, ապացուցանելու համար Դաշնակցութեան մեծութիւնը եւ անձնուիրութիւնը:

Գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով, հանդիսականները բոլորուեցան սեղաններու շուրջ, ընկերակցութեամբ մարսիլահայոց ծանօթ «քէմանչիստ» Թորգոմի: Ուրախութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ արշալոյս: Ժողովուրդը դրժուարաւ բաժնուեցաւ: Այս առթիւ «Թաթուլ» խումբը իր խորինշնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որ եկած էին քաջալերելու մեր ձեռնարկը, եւ մանաւանդ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին որ յանձն առած էր ամէն յոգնութիւն:

★ Քանի մը դիմակաւորներ նորէն կը փորձեն Բարեգործականի կողմէ հովանաւորեալ ցուցնել մեր գիւղին դպրոցը, որ հիմնուած է Դաշնակցականներու եւ համակիրներու ձեռքով, եւ տրամադրուած ամբողջ ժողովուրդին: Պիտի թելադրէինք այդ պարոններուն բաց ճակատով գործել եւ մութ խաղեր չսարքել:

Վ. տարածղի

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

ԺԲ.

ԴԱՒԱՃԱՆԸ ԿԸ ՀՐՃՈՒԻ

Առաջին ճամբուն վրայ փռուած էին երփներանգ ծաղիկներ, երկրորդին վրայ՝ դիակներու կոյտեր, անոնց վրայ կոխկռտելով էր որ պիտի հասնէր հեռուէն փայլող գահին:

Ո՞րն էր լաւը: Երթա՞լ դէպի ծաղկազարդ ճամբան ու պատուով վերջ դնել իր մարմնաւոր կեանքին, թէ կոխոտել արիւնաթաթաւ դիակները, յաղթել վիրաւորներուն դառն հառաչանքը, եւ արիւնոտ ոտքերով բարձրանալ փայլուն գահին վրայ: Ահա թէ ինչ բան կը տանջէր այդ րոպէին Վեստ Սարգիսը:

Երկար ժամանակ բուռն կերպով իրարու կ'ընդհարէին այդ մտքերը այնպէս, ինչպէս ովկիանոսի ահեղ ալիքները կը ծփան, կը գալարուին, իրարու կը զարնեն եւ յետոյ, ժանտ օձի պէս, գլուխնին վեր կը բարձրացնեն դարձեալ:

— Ոչ, արդէն առաջ եմ գացեր ու ետ դառնալու անհնար է: Ցիմարութիւն պիտի ըլլայ առիկա իմ կողմէս: Հայաստանի գահը ինծի պիտի պատկանի, կամ ոչ ոքի: Դիակներէն պատուանդան պիտի շինեմ ինծի համար եւ հասնիմ այդ գահին: Անյողդողդ կամքս պիտի չընկճուի երբեք, եթէ տեսնեմ որ ամբողջ Հայաստանը մոխիրի եւ աւերակներու կոյտ է դարձեր: Վեստ Սարգիսը թոյլ պիտի չտայ որ խելացնոր պատանին միայն ժառանգէ գահը, իսկ ինք ստորագրէ: Ես պիտի երթամ առաջ, պիտի հասնիմ նպատակներուս դանդաղ, բայց հաստատուն քայլերով:

Դուրսը՝ գահին պաշտպան, իսկ ներսը՝ անոր ժառանգորդ: Ահա իմ ծրագիրս, ահա իմ նպատակս: Վայ անոնց որ ճամբուս վրայ կը կանգնին: Անոնց փրկութիւն չկայ: Շուտով կ'անհետանան ճամբուս վրայէն Գագիկը եւ Վահրամը, եւ այն ատեն, երբ հասնիմ փայփայած նպատակիս, վայ այն իշխաններուն, որոնք կը պաշտպանէին Գագիկն ու Վահրամը:

Վեստ Սարգիս ոտքի ելաւ, եւ սկսաւ շրջագայիլ սենեակին մէջ. այդ միջոցին դրան վարագոյրը ետ քաշուեցաւ ու գլուխ մը երեւցաւ բացուածքին մէջ. Վեստ Սարգիս, իր մտածումներէն տարուած, չտեսաւ զայն:

— Իշխան, ըսաւ մարդը ու ներս մտաւ սենեակէն:

Վեստ Սարգիս կանգ առաւ յանկարծ, նայեցաւ մարդուն: Ճակտին կնճիռները անհետացան իսկոյն, եւ ուրախ դէմքով հարցուց.

— Դո՞ւն ես, Եղօ: Է, ըսէ տեսնենք, ի՞նչ լուրեր բերած ես:

Լրտեսը եւ իշխանը նստեցան:

— Վահրամ իշխանը մեծ պատրաստութեան մէջ է, տէր, յարեց լրտեսը: Կարծես հոտ է առած որ դուն կ'ուզես գահը ժառանգել:

— Ինչպէ՞ս:

— Վահրամը, քանի մը իշխաններու եւ կաթողիկոսին հետ խորհրդակցութեամբ, կ'ուզէ Գագիկը Անի բերել եւ թագաւոր օծել:

— Այդ անմիտ... տղա՞ն:

— Այդպէս կ'ընեն որպէսզի գահը թափուր չհամարուի, եւ ոչ ոք աչք ունենայ անոր:

— Իսկ ո՞ւր է այժմ Գագիկը:

— Յայտնի չէ: Մեր սպանութեան փորձը չյաջողեցաւ, անկէ ետք Ս. Անապատի վանքէն հեռացուցին զայն. բայց թէ ո՞ւր, յայտնի չէ: Այժմ անոնք խիստ զգոյշ են, եւ ամէն միջոց ձեռք առած են, գաղտնի պահելու համար Գագիկի տեղը:

— Էհ, այո, կ'ուզեն թագաւոր օծել այդ երախան, բայց պիտի չյաջողին: Ես կը խանգարեմ անոնց գործը, մինչեւ որ յունական զօրքերը հասնին: Չէ՞ որ Վահրամը անպատուեց Յունաց պատգամաւորը:

Միթէ կայսրը հանգիստ կը թողո՞ւ Անին, եւ չի՞ պատժեր Վահրամը:

— Այո, իշխան, եթէ Յունաց զօրքերը շուտ հասնին, Վահրամ չի կրնար հասնիլ իր նպատակին: Ան, իբրեւ գահի պաշտպան, նախ պիտի կռուի Յոյներուն հետ, ետ մղէ զանոնք ու յետոյ միայն մտածէ Գագիկը թագաւոր օծելու մասին:

— Բայց որո՞նք են Վահրամի կողմնակիցները:

— Շատ իշխաններ, որոնց թիւը մօտ երեսունի կը հասնի:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(27)

բազմաթիւ փաստեր յիշեց խորհրդային ազբիւր-ներէ, ապացուցանելու համար թէ Խ. Միութիւնը նուիրուած է մարտական երիտասարդութիւն մը պատրաստելու եւ սրբազան պատերազմ կը նկատէ դրամատիրական երկիրներու դէմ պատերազմը, հակառակ իր խաղաղասիրական հաւաստիքներուն: «Ատլանտեանի դաշինքը անբաւական է, բայց ան-հրաժեշտ»:

Նախկին նախարարը ձաղկեց նաեւ Խ. Միու-թեան կուսակցական մոլեռանդութիւնը: «Մեզի պիտի ըսեն թէ Փոփով անուն Ռուս մըն էր որ ստեղծեց ռատիօն, թէ նիւթի պահպանման օրէնքը Լավուազիէն չէր որ գտաւ, այլ ոմն Լոմոնոսով»:

Այստեղ աջակողմեան երեսփոխան մը բացա-գանչեց,— Ի՞նչ կը մտածէ այս մասին Պ. Տիւքլո-սով, ակնարկելով համայնավար Ժաք Տիւքլոյի: Այս վերջինը պատասխանեց — «Կը մտածեմ թէ դուք անբան մըն էք»:

Իրարանցում պատճառեցին նաեւ նախկին նա-խարար Փիէռ Քոթի (հակառակ), ժողովրդական խօսնակ Մորիս Շումանի (թեր) ճառերը: Գիշերային նիստին մէջ, երեսփոխաններէն շատե-րը կարգով կը քնանային:

★ Մ. Նահանգներու ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային սպայակոյտներուն պետերը Եւրո-պա պիտի գան այսօր, ուրբաթ, իրենց պաշտօ-նակիցներուն հետ խորհրդակցելու եւ վերազին-ման խնդիրը քննելու համար, համաձայն Ատլան-տեանի դաշինքին: Այս լուրը հաղորդելով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, ջերմապէս պաշտպանեց Թրումընի կողմէ առա-ջարկուած վարկը (1.450.000.000 տոլար), Եւրո-պայի վերազինման համար: Բացատրեց թէ ան-ժամեայ է խորհրդարանին ներկայացուած ծրա-գիրը եւ թէ բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնու-թիւնները պիտի հաղորդուին, փարատելու համար գանազան թիւրիմացութիւններ:

Ամերիկեան սպայակոյտներու պետերը Եւրո-պա պիտի մնան տասը օր, այցելելով Ֆրանք-ֆորթ, Լոնտոն, Փարիզ եւ Վիէննա: Անոնք նա-խապէս պտոյտներ կատարած են անհատաբար, եւ առաջին անգամ է որ Եւրոպա կուգան բոլորը միա-սին, պարզելու համար ամերիկեան ծրագիրները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը յայտարարու-թիւն մը հրատարակեց, որով կ'ըսէ թէ Վատիկանի բանադրանքի հրամանագիրը «նախայարձակ ա-րարք մըն է Լեհաստանի դէմ» եւ կ'ազդարարէ թէ ոչ մէկ քահանայ պիտի գործադրէ զայն: Յայտա-րարութիւնը ծանր պատիժներ կը սպառնայ ան-սաստողներուն, շեշտելով թէ «համայնավարները եւ միւս ժողովրդավար կուսակցութիւնները կը կազմեն Նոր Լեհաստանի ողնայարը եւ թէ որեւէ խտրութիւն դնել անոնց միջեւ՝ կը նշանակէ յար-ձակիլ լեհ ժողովուրդին դէմ»: Առաջին անգամ է որ Լեհաստանի համայնավար կառավարութիւնը կ'արտայայտուի այս հարցի մասին:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ծանուցագիր մը ուղղելով Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան, կը բողոքէ ռուս քաղաքացիներու ձերբակալման դէմ:

ԹՈՒՐՔԻԱ արգիլեց Իսլամներու աւանդական ուխտագնացութիւնը դէպի Մէքքէ եւ ուրիշ սրբա-վայրեր, յայտարարելով թէ համաճարակ ծագած է այդ կողմերը:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապար-տուեցաւ հեղինակ մը, Ժան Թրաքու, որ իր գր-քին՝ Marécrhal aux liens (Կաշկանդուած մարէշա-լը) մէջ գրած էր թէ զօր. տը Լաթր Թասինյի 1940ին խնդրած էր Լավալէն հրամանատարութիւն մը յանձնել իրեն, Անգլիա արշաւելու համար: Գրած էր նաեւ թէ զօրավարը մասնակցած է այն ժողովին ուր մահավճիռ արձակուած էր զօր. տը Կոլի դէմ: Դատապարտեալը 250.000ական ֆրանք ալ պիտի վճարէ հանգուցեալ զօր. Լըքլէրի երկու որդիներուն, 25 թերթերու մէջ պիտի հրատարակէ դատավճիռը եւ գրքէն պիտի ջնջէ անուանարկիչ մասերը:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ձերբակա-լեց Պուքրէշի անգլիական դեսպանատան Ա. քար-տուղարը, ամբաստանելով թէ մարդ կը փախցնէ երկրէն: Ձերբակալուեցաւ նաեւ իշխանուհի Էլէօ-նորա, Ալպանիոյ երբեմնի թագաւոր Վիտի աղջի-կը եւ Ռումանացի մը:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակէն 400.000 —500 հազար զինուորներ Քանթոնի վրայ կը քալեն: Հրամանատարութիւնը որոշած է քաղաքը գրաւել մինչեւ Օգոստ. 15: Կառավարական բանակներն ալ հրամանի կը սպասեն:

ԻՐԱՆԻ երեսփ. ժողովը մերժեց վաւերացնել Անգլօ-իրանեան Քարիւղի ընկերութեան հետ կըն-քուած նոր պայմանագիրը: Նոր բանակցութիւն-ներ պիտի կատարուին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ) — Սթերլին 1097 (930), զուից. ֆրանք 83.35 (87), տոլար 331 (350), Նափոլէոն 4090, սթերլին 4630, զուից. ոսկի 3840, տոլար (20) 18.840, ձոյլ ոսկի 581.000 ֆրանք:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը ջախջախուեցաւ Գա-հիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ: Ութ ուղեւորները մեռան:

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Ար-ղութեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. կոմիտէին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԸ 3ԻՆ

Դաշտահանդէսը Շավիլի Մոնփառնասի կայա-րանին մօտակայ անտառին մէջ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱ-ԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԲԱՐՁՐԱԽՕՍՈՎ: Առատ ու մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Երկաթուղի Էնվալիտի, Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայա-րաններէն, հանրակառք Pont de Sèvresէն:

ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս շաբաթ երեկուն տեղի կ'ունենայ Մարութեանի վերջին ներկայացումը «Օթէլլօ»ն: Հրաժեշտի ներկայացում մը, քանի որ տաղանդա-ւոր դերասանը Պրազիլիա պիտի մեկնի մօտերս:

Մարութեանը առաջին անգամ տեսած էինք ողբացեալ Զարիֆեանի հետ «Եակօ»ի դերին մէջ: Խաղարկութեան առթիւ ջերմ գնահատանք յայտ-նեցին ֆրանսական թերթերու թղթակիցներն ալ: Շաբաթ գիշեր զինքը պիտի տեսնենք «Օթէլլօ»ի դերին մէջ: Անշուշտ Լիոնի գաղութը խուռներամ պիտի փութայ դէպի Théâtred'Horloge, քաջալերե-լով իր վաստակաւոր զաւակը:— Մ. Տ. Պ.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Պուլ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի, հովանաւորու-թեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէի եւ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդաւոր պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժինը կը սկսի ժամը 3ին:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ, կը բա-նախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Պիտի ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զա-ւեշտ մը «ՁԱՎԱԼԼԸՆ»: Փոքսի մրցում ղեկավա-րութեամբ մարզիկ Հ. Արզումանեանի, մանկական անակնկալներ: Ժամը 5ին հայկ. եւ եւրոպ. պար, մասնակցութեամբ Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Նուագախումբին: Առաւօտեան ժամը 10.30ին Պուլի մրցում: Մասնակցողները պէտք է իրենց պուլերը միասին բերեն: Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Լէ Միլի Նոր Սերունդի դպրոցին, այս կիրակի ամբողջ օրը Լէ Միլի հովասուն ծա-ռերուն տակ:

Կարտանի Անդրանիկ թատերախումբը կը ներ-կայացնէ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վա-րանդեան» խումբին ԱՐԱԲՕՆ, յեղափոխական կեանքէ առնուած: Բանախօսութիւն, երգ, արտա-սանութիւն, մարզանք, անակնկալներ դպրոցի ա-շակերտներէն, ճոխ պիւֆէ:

Հանդիսավայր երթալու համար առնել Էկլիւյի օթօքարը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Պուլվար Վոլթէռէն եւ իջնել Պլանշըրի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

H. PASDERMADJIANի HISTOIRE DE L'ARMENIE

Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակատար ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, շուրջ 500 էջ: Գին 1000 ֆրանք: Առաքման ծախքով 1100:

Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samuelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6): Chèque Postal Paris 1278-35:

Հրանտ-Սամուէլ գրատան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին երրորդ բացա-ռիկ ժողով մը գումարուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

20 եւ 50 ՖՐԱՆՔՆՈՑ մետաղէ, 100, 200 եւ 500 ֆրանքի արծաթէ դրամներ կը պատրաստէ փողերանոցը, համաձայն կարգ մը թերթերու տե-ղեկութեանց:

ՊՈԼԻՍ ՀԱՍԱՆ ամերիկեան եօթը մարտանա-ւեր: Պիտի մնան մէկ շաբաթ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. KERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ժո-ղովը այս շաբաթ երեկուն ժամը 8ին Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկուն ժամը 9ին դպրո-ցին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւ-նը պարտադիր է: Միասին բերել անդամատետ-րերը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱ-ՐԱՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, իրենց այցելութեան առիթով, Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմ. շրջանի ընկերներէն եւ համա-կիրներէն 29.350 ֆրանք:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ Մայիս 25

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հ.— Ծրարները թղթատարին կը յանձնուին ժամը ժամին, ինչպէս միշտ: Հող-հարցնել:

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ.—

ԷՔԻԻՒ Թուն. 1500, Ս. ԺԵՐՄԵՆ Հայ. 1600, ՏՐԱՆՍԻ Մաղ., ՄԱԼԱՔՕՖ Կար. 800ական, ՎԵՆ-ՍԷՆ Սող. 1500, ՄՈՆԹՐԷՕՅ Օտա. 2100, ԳՈԼՈՄՊ Շ. Ի., ՆԻՍ Յակ. 1500ական, ՆԻՍ Պալ. հազար, Շահ. 500, ՇՕՄԸՐԱՔ Խաչ. 2150, ԼԻՈՆ Եղտ. 2650, Ս. ԺԵՐՈՄ Սան 1500, Թէրզ. 1700, Խոզ. հազար, Դեղ. հազար, ՆԷՕՅԻ Աղա. 1500, ԿՐԻՆՅԻ Գ. Ա. 4200, ԻՍԻ Գափ. 800, ՄՈՆԹԷԼԻՄԱՐ Պետ. 1500, ՎԻԷՆ Կար. 400, ՇԱԹԻՅԻ Անտ. 1500, ԻՎՐԻ Կապ. 1500, ՊՈՐՏՕ Այճ. 8 հարիւր, ՎԱԼԱՆՍ Մաղ. 1500, ԼԻՈՆ Սատ. հազար, ԳՈԼՈՄՊ Ման. 1500, ՊԱՆԵԻՕ Մալ., ՔԱՇԱՆ Մուր. 800ական, ՓԱՐԻԶ (1) Տ. Պ. 3200, ՓԱՐԻԶ (6) Ժամ. 1500, ՔԱՇԱՆ Արս., ԱԼԺԵՐԻ Էքս. 800ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Նաճ. 1500, Զար. 1500, ՎԻԷՆ Սապ. 1200, Զար. 650, Քէլ. 650, Արր. Պապ. Պետ. 1500ական, Անտ. Մուր. Տէր. Ալիք. Գալ. 1200ական, ԼԻՈՆ Գաւ. Թադ. 1500ական, ՎԻԷՆ Էօք. Մաշօ. Ուլ. Ցոլ. 1500ական:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՏԱՐՈՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վիէնէն Գրիգոր Ալոյեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիս-տի պատարագ պիտի մատուցուի Տարոնի ընդհ. նահատակներու յիշատակին, Սէն Մարթէնի եկե-ղեցիին մէջ, առտուան ժամը 9ին: Կը հրաւիր-ուի Վիէնի հայ հասարակութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ առթիւ 7 Օգոստ. դաշտահանդէսին Մարսէյլ քաղաքէն օթօքարով մեկնիլ փափաքողները արձանագրուելու համար դիմեն ընկերներ Ա. Քէօսէեանի Place Jules Guesde, Արիստակէս Պետրոսեանի Petites Maries եւ Պ. Ծե-րիկեանի rue des Dominicaines, No 13, Պ. Եղիազար Միքայէլեանի rue Etoile No. 1:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի կողմէ, հովանաւորութեամբ «Վարու-ժան» կոմիտէի, նուիրուած ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍ-ՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն «Պա-ռաժէն» ջուրին եզերքը:

Արմենիա առաջնութիւն, Մարսէյլ

ՁՔՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ այս կիրակի, մասնակ-ցութեամբ ծնողներու, Nans les Pins (Var):

Օթօքարները կը մեկնին ժամը ճիշդ 7ին, Cours Joseph Thieryէն (Chapitre): Փութով արձանագրուիլ դիմելով Պ. Սիմիթեանի, 8 rue de l'Arbre կամ Պ. Կարպիս Յարութի, 14 rue Venture, Tél. FE 77-81 եւ PR. 84.70:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 30 JUILLET 1949 Շաբաթ 30 ՅՈՒԼԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5910–Նոր շրջան թիւ 1321

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄՓՈՓՈՒԻԼ

Առաջին առդանշանը չէ որ կուտանք։

Տարիներու ընթացքին, մեր գլխաւոր հոգն եղած է արթուն պահել աշխարհացրիւ բազմութիւնները։ Շարունակ յիշեցնել կարգ մը տարրական պարտականութիւններ, որպէսզի կարենան աւելի երկար դիմանալ օտարութեան մէջ։

Ոճիր է ջլատել այս կամ այն համրանքը, բախտին ձգելով զայն, իբրեւ սովորական գաղութ։ Իբրեւ ի յառաջագունէ դատապարտուած հօտ մը։

Զարդուփշուր, արմատախիլ ժողովուրդի մը վերջին մնացորդներն են տարագիր բազմութիւնները։ Աւելի քան երբեք արժանի՝ բոլորիս լուրջ հոգածութեան։

Ձունինք հրաշագործ դեղագիր մը՝ անոնց փրկութեան համար։ Ձենք ալ կրնար ապահովել, ամրապնդել անոնց ինքնապաշտպանութիւնը, սնամէջ քարոզներ կարդալով։

Հարկ է անողոք իրականութիւնը դիտել այնպէս ինչպէս որ կայ, եւ ոչ թէ համաձայն մեր բաղձանքներուն։ Կամ իմաստութեան, հայրենասիրութեան մարզանքներ կատարելով։

Իրականութիւնը այն է որ Երեւանը ինքն իր մէջ կծկուած՝ այլեւս ոչ ներգաղթի մասին կը խօսի, ոչ ալ յարաբերութեանց ազատութեան, ընտացման մասին։

Ան, Երեւանը, յստակ տեսակէտ ալ չունի Հայկական Արտասահմանի անցուդարձի մասին։

Պզտոր են իր բոլոր տեղեկութիւնները, քաղուած՝ միշտ նոյն տղմուտ աղբիւրներէն։

Ինչպէս իր թերթերը, Թատիօ – Երեւանն կը ծառայէ զանազան ցնդաբանութեանց տարածման։

Դեռ երէկ երանելի խօսնակը խօսելով Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ «Հայաստանեան» կամ «Հայրենասիրական» ճակատներու մասին, թուաթակաբար կը հոլովէր հաւաստիքներ որոնք ոտքի վրայ քուն բերելու սահմանուած են։

Եթէ իրենք չեն ճանչնար այդ «ճակատներուն» բաղկացուցիչ տարրերը, այդ չի նշանակեր թէ երկու դժբախտ, անճար գաղութներն ալ իրենց պէս կը մտածեն։

Եթէ կարողութիւն չունին իրենց սեփական աչքերով դատելու եւ քննելու, գէթ խոհեմութիւնն ունենային լռելու։

Դեռ վերջերս էր որ Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, քաղաքացի Չերվենկօ, կը պարզէր գիւղացիներու յարաճուն դժգոհութիւնը, որոշ գիջումներ, մեղմացումներ առաջարկելով։

Բնիկը վարիչներ ունի որոնք երբեմն կը սթափին, իրենց գլուխը վրայ տալու գնով։ Իսկ մեր բախտախնդիրները, տգէտ եւ անօպայ...

Այսքանը՝ իբրեւ միջանկեալ, անգամ մը եւս հաստատելու համար թէ Երեւանը ամէն բանէ առաջ փարախ մը կը նկատէ Հայկական Արտասահմանը։ Կամ տեսակ մը մարդադաշտ, ուր ճղճիմ փոքրամասնութիւն մը խաղեր կը սարքէ մեծամասնութեան գլխուն, իր իսկ ներշնչումով։

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է ամփոփուիլ։ Համախմբել բոլոր կենդանի եւ պիտանի ուժերը, յանուն գաղութներու ինքնապաշտպանութեան։

Դժբախտաբար իրականութիւն է որ գաղութներն ալ ընդհանրապէս որոշ գաղափար չունին իրենց պարտականութեանց մասին։

Կան որ կծկուած են իրենց պատեանին մէջ, եւ կը դժկամակին ակնարկ մը նետել պատուհանէն անդին։ Տեղական հայրենասիրութի՞ւն։

Ուրիշներ կը հեւան ծանր բեռներու տակ, տքնելով լայն ճակատի մը վրայ։

Կապերը թոյլ են մինչեւ անգամ նոյն գաղութի զանազան մասերուն միջեւ։ (Փարիզը լուր ունի՞ Լիոնէն, Վալանսէն, Մարսէյլէն...)։

Գործօն աշխատանքի կա՞մքն է որ կը պակսի, թէ գիտելիքը։ Հաւա՞տքը, թէ կարողութիւնը։

Կազմակերպել, ամրապնդել Հայկական Արտասահմանի հաւաքական ինքնապաշտպանութիւնը՝ կը նշանակէ ծառայել հայրենիքին։

Ոչ թէ մշտնջենական տարագրութեան դատապարտել ցիրուցան բազմութիւնները, այլ պահեստի առողջ, տեւական ուժեր պատրաստել հայրենիքին համար։

Անոնք որ չեն ըմբռներ այսքան տարրական պահանջ մը, պարզապէս ջուր կը լեցնեն ուրիշներու ջաղացքը։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՏ ԵՐԿԱՐ ՏԵՒԵՑ

Մի ըսէք թէ յարատեւութիւն չունեցող ժողովուրդ ենք։

Ցարատեւութեան, հայկական «ինատ»ի համաշխարհային մրցանիշը կոտրող տեղապահ մը ունի՛նք որ... ։

Իմ գործս չէ քննադատել իր գործունէութիւնը։ Բայց, պատկերը այդ բիւզանդական վէճին, նոյնիսկ Բիւզանդիոնի մէջ, այլապէս գայթակղեցուցիչ է։

Ո՛վ կ'ուզէ ըլլայ մեղաւորը, պէտք է վերջանայ այս տխուր հակամարտութիւնը եւ Պոլսոյ ազգ. կեանքը վերստանայ իր բնականոն վիճակը։

Կար ժամանակ, երբ մեր Ազգ. Պատրիարքարանի, Ազգ. Ժողովի, ու Սահմանադրութեամբ հաստատուած զանազան Քաղաք. Ժողովներու, Ուսումն., Տնտեսական Խորհուրդներու գործունէութիւնը նախանձը կը շարժէր պետութեան մը։

Այսօր այդ պետութիւնը ուրախ եւ արհամարհոտ ծիծաղով մը կ'ըսէ քիթին տակէն.—«Քայքայեցի առանց ազգային կեանքը, խրտուիլակի վերածեցի Պատրիարքարանը, եւ սակայն կը կռուին տակաւին»....։

Այո՛ եւ տակաւին չեն կրնար համերաշխիլ, եւ ցեխին մէջ կը քաշքռտեն հայ ժողովուրդին արժանապատուութիւնը, գզուանք պատճառելով գաղութներու մէջ։

Ինչ որ ալ ըլլայ իրականութիւնը, Պոլիսը միշտ Պոլիս է արտասահմանի հայութեան համար։ Անոր անցեալ փառաւոր ազգ. կեանքը միշտ ալ կենդանի է բոլոր հեռացողներու սրտին մէջ։

Ձափազանց երկար տեւեց «տեղապահական» անճոռնի վէճը որ կը ցաւցնէ մեր սիրտը։ Անհրաժեշտ է վերջացնել որեւէ գնով։

Առաջին քայլը պիտի ըլլար տեղապահին հրաժարումը, ճամբան հարթելու համար։

ՍՕՍԻ

ՀԱՅԿ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Միլանէն (Իտալիա) կը գրեն մեզի. —

Տիարպէքիրեան ընտանիքին կողմէ ի յիշատակ իրենց բարեհամբաւ հօր դնուած է, Վիա Սպարտաքոյի վրայ, հազար քառ. մեթր տարածութեամբ հող մը, ուր եկեղեցի մը պիտի կառուցուի յարակից սրահով։ Անշուշտ այս ձեռնարկը նախախնամական դեր մը պիտի կատարէ մեր գաղութի ազգ. կեանքին մէջ։— Ս. Ս.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Կապոյտ Խաչի կազդուրման կայանի Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի երեքշաբթի, 2 օգոստոս, իրիկուան ժամը 7ին։ Հաւաքուիլ Gare de Lyon, մեծ բակի ժամացոյցին տակ։

Ա. խումբը (Միջին Ֆրանսայէն) կը վերադառնայ երեքշաբթի։

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔԸ ԵՒ ԵՐԱՇՏԸ աւերներ կը գործեն Ֆրանսայի մէջ։ Շատ մը քաղաքներ խմելու ջուր անգամ չունին (Պոււտօ եւն.)։ Հրդեհները յաճախադէպ դարձած են։ Նորմանտիոյ մէջ գիւղացիները բացառիկ ծախքեր կ'ընեն, անասուններուն ջուր ճարելու համար, եւ կը նախընտրեն ծախել զանոնք, որով միսը կ'առատանայ Փարիզի մէջ։ Տեղ տեղ մէկ տակառ ջուրը 7000 Ֆր.ի կը ծախեն։

ՍԵՒ ՑԱՆԿԸ ԱՆՑԱՆ երկու պատմագիրներ ալ, Մոսկուայի մէջ, իբրեւ արտայայտիչները «քաղքենի աշխարհաքաղաքացիական տեսութեանց»։ Ամբաստանեալներն են Լոնտոնի նախկին դեսպանը, Իվան Մայսքի եւ Իսակ Մինց, երկուքն ալ հրէածին։ Ուշագրաւ է որ վերջին մաքրագործումները ուղղուած են հրէական դէմքերու դէմ, բոլոր ճակատներուն վրայ։

ԵՐԵՔ ՍՊԱՌԱԶԻՆ աւազակներ 6.800.000 Ֆր. յափշտակեցին, կաշկանդելով մեթրոյի Ռէփիւպլիքի կայարանին երեք պաշտօնեաները, որոնք 11 միլիոն ֆրանք կը փոխադրէին, թոշակներու վճարման համար։

«ԵՒՐՈՊԱՆ ԱՆՊԱՇՏՊԱՆ»

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԱՐԵԼԻ՝ ԷԸ ԳՏՆԵՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տին Էչիսըն, Եշ. օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, թելադրելով օր առաջ վաւերացնել Եւրոպայի վերազինման համար պահանջուած վարկը, 1.450.000.000 տոլար։

Ստորեւ կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, որոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ Մ. Նահանգները վճռած են ծանր յանձնառութեանց տակ մտնել, Եւրոպայի պաշտպանութեան, ուրիշ խօսքով՝ իրենց իսկ ապահովութեան համար։

Պ. Էչիսըն բացորոշապէս յայտարարեց թէ «կարելի չէ անտեսել զինուորական ուղղակի նախայարձակում մը խորհրդային ուժերու կողմէ»։ Այս առթիւ բացատրեց թէ սովետական ստուարաթիւ ուժերու ներկայութիւնն իսկ հոգեբանական ազդեցութիւն մը գործէ, վնասելով Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան եւ ապահովութեան, իսկ աւելի ծանր ազդեցութիւն մը՝ խափանելով ազատութիւնը եւ ինքնորոշման իրաւունքը՝ Եւրոպայի կարեւոր մասերուն մէջ։ Եւ շարունակեց.

— «Երբ քաղաքական նախայարձակումը կը ձախողի, ինչպէս ձախողեցաւ մինչեւ այսօր արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, համատիրական (թոթալիթէր) իշխանութիւնները յաճախ կը փորձուին իրենց նպատակին հասնիլ զինուորական միջոցներով. մանաւորապէս երբ կը տեսնեն որ կարելի չէ ազդու դիմադրութիւն մը կատարել։

«Մեր նպատակն է կանխել այդ հնարաւորութիւնը, բացորոշապէս հասկցնելով թէ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերուն դէմ կատարուած զինուորական նախայարձակումը կարելի է կատարել միայն մեծ կորուստով, եւ առանց յաջողութեան վստահ ըլլալու։ Եթէ Մ. Նահանգները ուժ տան Ատլանտեանի դաշինքով նախատեսուած յանձնառութեանց, խաղաղութիւնը ապահովուած է եւ ոեւէ նախայարձակ պետութիւն պիտի չհամարձակի ասպարէզ կարդալ ամբողջ արեւմտեան պետութեանց միացեալ ճակատին։ Դաշինքին հիմնական առաջադրութիւնը — այն յօդուածը որ կ'ըսէ թէ ստորագրողներէն մէկուն դէմ կատարուած յարձակումը պիտի համարուի յարձակում բոլորին դէմ — կը փակէ դուռը որեւէ մասնակի յարձակման առջեւ։ Առաջարկուած վերազինման ծրագրով, ոչ մէկ նախայարձակ պիտի համարձակի ստանձնել ամբողջական պատերազմի մը յուսահատական խաղը։ Արկածախնդիր (կէնկսթըր) միտքը կը սիրէ խաղալ միայն ապահով բանի մը վրայ։ Վերազինման այս ծրագրին նպատակն է վտանգաւոր դարձնել այդ խաղը, որպէսզի չհամարձակին փորձել»։

Նախարարը յետոյ մէկ – մէկ պատասխանելով եղած քննադատութեանց, բացատրեց թէ այսօր Մ. Նահանգներէն պահանջուած գումարները ոչինչ են բաղդատելով այն գումարներուն հետ զորս պիտի ստիպուին վճարել օր մը, իրենց իսկ պաշտպանութեան համար, եթէ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը որեւէ օգնութիւն չստանան այժմ։ «Մնաց որ, զինուորական օգնութեան համար Մ. Նահանգները պիտի գործադրեն այն սկզբունքը որուն կը հետեւին տնտեսական օգնութեան համար, — «Օգնել անոնց որ ընդունակ են ինքնօգնութեան»։

«ԵՒՐՈՊԱՆ ՄԵՐ ՎՐԱՅ ԴՐԱԾ Է ԻՐ ՅՈՅՍԸ»

— «Ամերիկեան նկարագիրը թոյլ չի տար կէս ճամբան մնալ։ Գալով այն առարկութեան թէ վերազինման օգնութիւնը պիտի քաջալերէ զինարշաւը եւ գրգռութիւն մը պիտի համարուի, Խ. Միութիւնը շատ լաւ գիտէ որ ժողովրդավար ազգերը ոչ բաղձանք, ոչ ալ միտք ունին նախայարձակման դիմելու եւ չունին անհրաժեշտ ուժերը՝ այդպիսի արարքի մը համար։ Խ. Միութիւնը այսօր զինուորական ամենամեծ ուժը կը պահէ —ինչ որ չէ տեսնուած աշխարհի պատմութեան մէջ՝ խաղաղութեան ատեն — միեւնոյն ատեն երկաթեայ ճնշում մը բանեցնելով իր դրացիներուն վրայ եւ շահագործելով ուրիշներու տկարութիւնը։ Այս պարագան եւ արեւմտեան Եւրոպայի տկարութիւնը անապահովութեան ախտաւոր եւ խոր զգացում մը ստեղծած են։ Եւ հիմնաւոր է վախը։ Իրական է վտանգը, որքան ալ ուրիշներ առարկեն թէ վտանգ չկայ։ Մինչեւ որ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը բաւարար չափով չզօրանան եւ վստահ չըլլան թէ պիտի կրնան պաշտպանել իրենք զիրենք, անապահովութեան զգացումը պիտի խանգարէ տնտեսական վերելքը, պիտի ջլատէ համայնավարական թափանցումին եւ նախայարձակման դիմադրելու կամքը։ Արեւմտեան Եւրոպայի ազատ ազգերը այսօր անկարող են պաշտպանելու իրենք զիրենք զինուորական ուժգին յարձակման մը դէմ։ Անոնց ապահովութենէն կախում ունի մեր ալ ապահովութիւնը։ Իրաւունք չունինք ետ դառնալու, տկարանալու, վարանումներ ցուցնե–

(Լուսմբռու շարունակութիւնը կայաւոյ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԵՒ ՔԻՒՐՏ ՍՄԿՕՆ

Պատերազմի սկիզբէն, Իրանի հիւսիս-արեւմտեան բաժնի ռուս զօրքերը եւ Վանի ու շրջաններու զինուորները միասին կը կազմէին յատուկ բանակ մը, «Ատրպէյճանօ – Վանսկի ատրեատ» անունով :

Հրամանատար նշանակուած էր Զօր. Չերնօզուբովը:

Այդ զօրավարը, ինչ որ յատուկ պարտականութիւններով, տարիներ շարունակ Պարսկաստան ապրած ըլլալով, գիտէր Փարսերէն եւ Թուրքերէն: Բարեկամ էր Քիւրտերու եւ իւրացուցած էր արեւելեան ժողովուրդներու կենցաղն ու սովորոյթները:

Ան Քիւրտերը ռուս պետականութեան հետ կապելու քաղաքականութիւնը կը վարէր եւ այդ նպատակին հասնելու համար ոչ մէկ միջոցի առջեւ կանգ կ'առնէր :

Իր հաւատարիմ եւ հմուտ գործակիցը կը հանդիսանար իշխան Շախովսկի:

Վերջինը մէկ կողմէ կը ձգտէր Քիւրտերը Ռուսաստանին կապելու, միւս կողմէ՝ նիւթեր կը մատակարարէր ուր որ պէտք էր, Հայերը միշտ անվստահելի եւ վտանգաւոր համարելով :

Իր տրամադրութեան տակ ունէր մեծամեծ գումարներ եւ դիւրութեամբ կը յաջողէր գրաւել քիւրտ աշիրէթապետներու համակրութիւնն ու վստահութիւնը :

Թէեւ, ինք եւ իր նմանները յաճախ կը սխալէին իրենց հաշիւներուն մէջ, վնասելով նաեւ ռուսական վարկին ու քաղաքականութեան :

Այդ սխալներէն մէկուն ամենացայտուն ապացոյցներէն մէկն է Սմկոյի հանդէպ փորձուած քաղաքականութիւնը :

Սմկօն, քիւրտ Աւդոյի ցեղի ներկայացուցիչներէն մէկը, պատերազմէն տարիներ առաջ, կատարեալ պատուհաս մը դարձած էր Թուրք-պարսկական սահմանամերձ շրջաններու հայ, պարսիկ եւ Թուրք, նոյնիսկ քիւրտ խաղաղ բնակիչներուն համար:

Իբրեւ օգնական ունէր երեք եղբայրներ :

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն առաջ, ոխերիմ թշնամի էր Թուրք եւ պարսիկ կառավարութեանց: Իր յաճախակի յարձակումներուն զոհ դարձած են նաեւ բազմաթիւ Թուրք, պարսիկ զինուորներ եւ ոստիկաններ :

Պատերազմի սկիզբը, երբ Ռուսերը Վան մտան եւ Ատրպատականի մէջ նոր մուտք կը գործէին ռուս զինուորներ, Սմկօն կը շարունակէր իր ասպատակութիւնները, մինչեւ որ հպատակեցաւ ռուս իշխանութեան, անկէ զէնք եւ դրամ ստանալով, քրտական «դրուժինայ» կազմելու խոստումով :

Այդ ձեռնարկին բուն հեղինակը Շախովսկին էր:

1915ին, Վանի աղիտալի նահանջի ատեն, Սմկօն ռուսական զէնքերը գործածեց գաղթող Հայերու եւ նահանջող ռուս զօրքին դէմ, անոնց կոնակէն ու կողերէն հարուածելով եւ Թուրքերու կողմն անցնելով :

Սմկոյի դաւաճանութիւնը սակայն բարեացակամօրէն դիտուեցաւ Շախովսկիի եւ իր պետին զօր. Չերնօզուբովի կողմէ եւ 1916ին Սմկոյի յանձնուեցաւ 1500 երեքգծանի հրացաններ, առատ զինամթերք եւ 50 հազար ռուբլի :

Սմկոյի խոստացած զօրամասը չկազմուեցաւ ռուսական ծրագրով եւ Ռուսերու ի նպաստ եւ երբ 1917ին, ռուսական բանակները «Դէպի Տուն» նշանաբանին հետեւեցան, լքելով ճակատները, Սմկօն դարձաւ պատուհաս դարձաւ ռուս բանակներու համար :

Ան իր վրայ կեդրոնացուցած էր նաեւ անգլիական գործակալներու ուշադրութիւնը: Այս հետաքրքրութիւնն ու խոստումները աւելի քան ամբարտաւան դարձուցին քիւրտ աւազակապետը, որ դարձեալ ռուսական զէնքերը գործածեց Խոյի, Նովշարի եւ Բերկրի Կալայի նահանջող ռուս զօրքերուն դէմ, զանոնք կոտորելով եւ կողոպտելով:

Անտարբեր չէին նաեւ Թուրքերը: Անոնք ալ իրենց յատուկ միջոցներով կը սիրաշահէին Սմկօն:

1918ին, Սմկօն նոյն զէնքերը գործածեց Ջուլամերիկէն եւ Տիար-Տրխուպէն Ատրպատական հաստատուած Ասորիներու դէմ: Ան դաւադրութեամբ սպաննեց Ասորիներու պատրիարքը, Մար-Շիմօն, իր տունը ճաշի հրաւիրելով եւ 120է աւելի քաջակորով ասորի զինեալները :

Շատ չանցած, Սմկօն դուրս պիտի գար նաեւ մեզի դէմ, փորձելով ոչնչացնել Սալմաստի եւ Ուրմիոյ հայկական վաշտերը եւ մօտ 25.000 գաղթական եւ տեղացի Հայերը :

Իր ծրագրած դաւադրութիւնը ձախողեցաւ շնորհիւ մեր անմահ ընկեր Սամսոնի իմաստուն քաղաքականութեան, բայց վտանգը տեւական սպառնալիքի տակ պահեց նաեւ մեզ :

Առաջին անգամ չէր որ ռուս ցարական եւ Թրքական բռնապետութիւնները կը ձգտէին ջարդուփշուր ընել մեր տենչերը, օտար ուժերը մեր դէմը հանելով :

Ուրիշ նպատակ չհետապնդեց նաեւ անգլիական հանրածանօթ գործակալ մը, որ Թուրք եւ ռուս եւ պարսկական սահմանամերձ շրջանները այցելեց, խոստումներ շռայլեց նաեւ մեզի, բայց 300 հրացան, ռազմամթերք եւ մեծագումար նուէրներ տուաւ աւազակապետ Սմկոյին :

ԱԶԳԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Բռնի աշխատանքի կուրմերը Խ. Միութեան մէջ

Ինչպէս գրած էինք անցեալ շաբթու, Ազգաժողովի Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդին մէջ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան կը մեղադրէր թէ Անգլիա գերութեան մատնած է իր գաղթավայրերը :

Բրիտանական պատուիրակը անմիջապէս պատասխանեց այս ամբաստանութեան: Իսկ յաջորդ օրը, միջազգային մամուլը հաղորդեց թէ Մեծն Բրիտանիա Ջախջախիչ վաւերագիր մը պիտի ներկայացնէ, հաստատելով բռնի աշխատանքի, ուրիշ խօսքով՝ ճորտատիրութեան դրութիւնը Խ. Միութեան մէջ:

Արդարեւ, թերթերը կը յիշեն «Ուղղիչ աշխատանքի» օրէնքը, հրատարակուած 1940 Մարտ 1ին, եւ հաստատուած Կեդր. գործադիր կոմիտէին հրամանագրով ինչպէս եւ կառավարութեան կողմէ :

Այս օրէնքը որ տպուած է Խ. Միութեան պաշտօնական տպարանին մէջ, ունի բազմաթիւ հրատարակութիւններ :

Բրիտանական կառավարութեան տեղեկութեանց համաձայն, 14 միլիոն գերիներ կան Խ. Միութեան մէջ: Անգլ. պատուիրակը իր պաշտօնակիցներուն պիտի ներկայացնէ ոչ միայն վաւերաթուղթին երկու օրինակ, անգլերէն եւ Ֆրանսերէն, թարգմանութիւնները, այլ բնագրին ռուսերէն պատկերը, բաղկացած 8500 բառերէ :

Բռնի աշխատանքի կայաններ կը գտնուին Տալսթրուայի, Փեչորայի, Եակրիի, Քարաքանդայի մէջ:

Օրինագիրքը ամէնէն առաջ կը բացատրէ այն հիմնական սկզբունքը, որ առիթ տուաւ «ուղղիչ աշխատանք» կազմակերպելու :

Առաջին յօդուածը կ'ըսէ.— «պրոլետարիատին պատժական քաղաքականութեան պարտականութիւնն է, դրամատիրութեան դրութենէ ընկերվարական դրութիւն անցնելու փոխանցման շրջանին, պաշտպանել պրոլետարիատին դիկտատուրան եւ ընկերվարութեան կառուցումը, բանւոր դասակարգի թշնամի տարրերու ոտնձգութեանց դէմ :

Երկրորդ յօդուածը կը բացատրէ գործադրուած մեթոտը.—

1.— Դնել դատապարտեալները այնպիսի պայմաններու մէջ, որ կարելիութիւն չունենան ընկերվարութեան կառուցման վնասող արարքներ գործել :

2.— Դաստիարակել զանոնք եւ յարմարցնել աշխատաւորներու համայնքին պայմաններուն, խթանելով անոնց աշխատանքը դէպի օգտակար ընկերվարական նպատակ, եւ կազմակերպել անոնց աշխատանքը աստիճանաբար մօտեցնելով պարտաւորիչ աշխատանքը կամաւոր աշխատանքին, որ հիմնուած է ընկերվարական նախաձեռնութեամբ եւ հարուածային գունդով :

Երեք տեսակ բռնի աշխատանք կայ, ըստ արհեստի, ընկերային դիրքի եւ այն վտանգին որ կը ներկայանայ բանուորին համար.—

1.— Բռնի աշխատանք տեղին վրայ: Անոնք որ օրինազանց եղած են աշխատանքի սովետական դաստիարակութեան մէջ: Ասոնց աշխատավարձքը մինչեւ 25 առ հարիւր կը պակսեցնեն :

2.— Բռնի աշխատանք աքսորի մէջ: Ամբաստանեալները իրենց սովորական բնակավայրէն կը հեռացուին, եւ կը ղրկուին կարգ մը վայրեր ուրկէ մասնաւոր արտօնութեամբ միայն դուրս կրնան ելլել (յօդ. 6): Աշխատավարձքը 5%էն 15% կը պակսեցնեն: Պատիժը.— Ղրկել շատ աւելի հեռու տեղ մը, կամ ազատութեան կաշկանդում: (Յօդ. 108 եւ 109):

3.— Բռնի աշխատանք խցարգելութեամբ.—

Ա.— Մեկուսացեալ խցիկներու մէջ կը դրըուին այն անձերը որ քննութեան կամ դատի տակ են :

Բ.— Աքսորավայրերու մէջ:

Գ.— Աշխատանքի եւ ուղղիչ գաղութներու մէջ, որ կը բաժնուին ճարտարարուեստի եւ երկրագործական մասերու, առաւել կամ նուազ մեկուսացած, ըստ յանցանքի աստիճանին, գզաստարաններ, «խիստ մեկուսացումի» դատապարտեալներու, որոնք կուգան տարբեր գաղութներէն, ուր տեւական անհնազանդութեան ապացոյցը տըւած են: Գաղտնի ոստիկանութիւնը կրնայ բանտարկութեան պատիժն ալ սահմանել, (յօդ. 79):

Բոլոր այս կայաններուն մէջ, կալանաւորները տեւական հսկողութեան տակ են: Որոշուած ժամերու մարզանք կ'ընեն: Անոնց նամակները գրաքննութենէ կ'անցրնեն: 62րդ յօդուածին համաձայն աշխատավարձքին 75 %ը բանտարկեալին կուտան, իսկ մնացեալը կը պահեն ազատուելէն վերջ տալու :

Որոշ կալանաւորներ (վստահելի բանուոր, քրէական յանցաւոր) եթէ լաւ վարք ունին, կը հսկեն իրենց բանտակիցներուն վրայ, ի հարկին զէնք ալ կրնան գործածել:

Ուղղիչ աշխատանքի կազմակերպութիւնը եւ հսկողութիւնը յանձնուած է ընդարձակ վարչութեան մը որ 1934 Հոկտեմբեր 27էն ի վեր կը գտնուի քաղաքական ոստիկանութեան ղեկավարութեան տակ: (Ներկայիս կը կոչուի M. D. V. Կէփէու եւ N. K. V. D. կոչուելէ վերջ): M. D. V իրաւունք ունի բանտ առաջնորդելու բոլոր այն աշխատաւորները որոնք կը խախտեն կայանին կանոնները :

8րդ յօդուածին համաձայն կալանաւորման կայան կը ղրկուին 1. բոլոր այն անձերը որ դատապարտուած են ատեանի մը կողմէ.— 2. Անոնք որ ենթակայ են վարչական հրամանի մը:

Աքսորականները մեծ մասով «անկայուն տարրեր» են: Կը գործածուին իբրեւ աժան աշխատաւորներ եւ կամ բոլորովին չեն վճարուիր, յատկացնելով մեծ աշխատանքներու (հնգամեայ ծրագիր եւայլն) երկաթուղիներու, ջրանցքի շինութեան (Վոլկայի եւ Մոսկուայի) եւ հանքերու շահագործման, Խ. Միութեան ամէնէն հեռաւոր վայրերուն մէջ :

Անգլ. պատուիրակութիւնը կը պահանջէ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Ռուսաստան, ՄԱԿի Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդին կողմէ: Եթէ Խ. Միութիւնը ընդունի, Անգլիան ալ պիտի հաւանի որ ռուսական քննիչ մարմին մը ղրկուի բրիտանական կայսրութեան որեւէ մէկ կողմը :

Ա.

35 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ ԻՆԿԱՒ ԺԱՆ ԺՈՐԷՍ.

Ամէն Յուլիսի վերջաւորութեան բոլոր ընկերվարականները կ'ոգեկոչեն Մեծ Ժորէսի յիշատակը :

1914 Յուլիս 31ին էր որ Ժորէս ինկաւ մարդասպանի մը գնդակէն: Ֆրանսական ընկերվարութիւնը անով կորսնցուց շատ սիրուած դէմք մը, զոր ամէնէն շատ կ'ատէր թշնամին եւ որուն վճիտ կեանքը սուրբի մը կեանքն էր: Ընկերվարականին համար ան բարութիւն, ուրախութիւն, խանդավառութիւն է: Բազմութիւնը կ'ողջունէ զայն յափշտակութեամբ: Անոր ձգած ժառանգը մեր պաշտամունքին եւ եռանդին առարկան է: Մտախռով պահերուն, երբ կը վհատինք ընդհանուր չարիքին առջեւ, անկէ է որ կը խնդրենք եռանդ եւ յարատեւութիւն, որովհետեւ անխոնջ պայքարողն էր ան աշխարհի խաղաղութեան համար: 1914ի մթամած օրերուն ամէն բան փորձեց աղէտին առաջքը առնելու, եւ պէտք եղաւ որ անհետանար ան, որպէսզի աղէտը իր արիւնալի թեւերը տարածէր Եւրոպայի վրայ :

Այսօր խորունկ է իր դասը եւ այժմէական : Վերստին կարդանք իր գործերը, ճառերը, վերապրինք իր գործը, պահենք զայն միշտ ներկայ, թող ջահը զոր բարձր բռնեց, լուսաւորէ մեր ճամբան: Աւելի ապացոյց է որ լսած ենք իր ձայնը, որ ներկայ է, որ մեր ձեռքը կը սեղմէ հաղորդելով իր ուժը եւ լոյսը:

ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԱԿՆԱԲՈՑԺ ՄԸ ՈՐ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԿԸ ՆԱՅԷՐ

Պուքրէշէն կը հաղորդեն թէ ռումէն ժողովրդական հանրապետութեան Ակադեմիան դատապարտեց նշանաւոր փրոֆէսէօր Գլաթի վարած ակնաբանական թերթը անոր «հակահայրենասիրական եւ հակագիտական» ուղղութեան համար: Ներկայացուած տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ այդ թերթը «պատկերն է սորկական մտայնութեան մը արեւմտեան անկեալ քաղքենի գիտութեան հանդէպ: Կը ծառայէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ «Իմպէրիալիստական թրըսթ»ներու շահերուն, ուրանալով խորհրդային գիտութեան մեծ յաղթանակները եւ անգիտանալով մեր երկրի գիտութիւնը» :

ԹՈՒՐՔԻԱ

« ԵԹԷ ՀԱՅՔԸ ԿՈՐՄՆՑՆԷ, ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ԶԱՅՆԷ »

Կանէն կը գրեն Պոլսահայ թերթերուն. —

Հայք կուսակցութեան երեսփոխաններէն Իհսան Օլկուն Արեւելեան Նահանգներուն մէջ պըտոյտներ կը կատարէ, քարոզութիւններ կատարելով :

Արհեստից վարժարանին հիմնարկէքին առթիւ ճառ մը խօսելով, երեսփոխանը « սեւ հոգիներ» որակեց ընդդիմադիրները, աւելցնելով թէ յառաջիկայ երեսփ. ընտրութեանց ընթացքին անպայման պիտի յաղթանակէ Հայք կուսակցութիւնը :

Իհսան Օլկուն աւելցուց թէ այժմէն ապահովուած է յաղթանակը եւ կուսակցութիւնը երկու միլիոն ոսկի յատկացուցած է այդ նպատակին: Ճառախօսը ըսաւ նաեւ թէ Հայք կուսակցութեան ձեռքը կը գտնուին պետական գանձն ու բանակը, հետեւաբար անկարելի է որ ուրիշ կուսակցութիւն մը իշխանութեան գլուխ գայ: Այս յայտարարութիւնները խոր տպաւորութիւն գործած են ժողովուրդին վրայ» :

« Սօն Սաաթ» կ'աւելցնէ թէ ճառախօսը ըսած է նաեւ. — Ամերիկա կ'օգնէ մեզի, որովհետեւ վստահութիւն ունի Հայք կուսակցութեան վրայ : Եթէ այդ վստահութիւնը դադրի, ամերիկացիք դարաւոր թշնամի Ռուսիոյ դէմ առանձին պիտի ձգեն Թուրքիան, այլեւս պիտի չօգնեն անոր եւ Ռուսիոյ դէմ դաշնակից պաշտպանութեան ճակատը պիտի փոխադրեն աւելի հարաւ՝ դէպի Սուրիա » :

Նոյն թերթը խմբագրականով կը հերքէ այդ տեսակէտները եւ կ'ըսէ.

— Ամերիկացիները եթէ մեզի կ'օգնեն, պատճառը այն է որ կը վստահին Թուրք ժողովուրդին եւ ոչ թէ այս կամ այն կուսակցութեան: Այդ օժանդակութեան հետ կապ չունի նաեւ պատերազմի ընթացքին Հայք կուսակցութեան հետապնդած արտաքին քաղաքականութիւնը :

Ժողովուրդը այդ կարգի խօսքերէ չազդուիր այլեւս ու Հայք կուսակցութիւնը դառն յուսախաբութեան պիտի մատնուի՝ յառաջիկայ ընտրութեանց ընթացքին: Իր վարկը հաստատելու միակ միջոց մը ունի Հայքը — ժողովուրդին վերադարձնել ազատ արտայայտութեան իրաւունքը :

« ԱՄԷՆԷՆ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՏԱՐԻՆ »

Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ, որ վերջերս պըտոյտ մը կատարած էր արեւելեան նահանգներուն մէջ, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— Քննեցի այն տեղերը, որոնք անցեալ եւ այս տարի վնասուեցան հեղեղներէն: Մինչեւ Էրզրում գացի եւ տեսայ որ հայրենակիցները հաճոյքով փարած են վերաշինութեան գործին: Էրզինճանի մէջ 600 նոր տուն շինուած է: Այս տարուան բերքը արդար մտահոգութիւն մը կը պատճառէ թէ ժողովուրդին եւ թէ կառավարութեան, կացութիւնը պիտի պարզուի հունձքին վերջաւորութեան :

Ամենուրեք տեսայ որ հայրենակիցները մեծ վստահութեամբ կը նային երկրին վիճակին եւ ապագային: Այս լաւատեսութիւնը եւ շինարար ոգին ամենամեծ օժանդակութիւնն է կառավարութեան համար, որ կրնայ այս կերպով աչալրջութեամբ շարունակել իր աշխատանքը:

Տարիներէ ի վեր, մեր երկիրը կը գտնուի պատմութեան ամէնէն վտանգաւոր հաւանականութիւններուն առջեւ: Կարգ մը ենթադրութեանց համաձայն, 1949ը ամէնէն տագնապալի տարին պիտի ըլլայ: Ասկէ զատ երկիրը կը ջանայ իր ներքին վարչաձեւին ամէնէն դժուարին մէկ շրջանը բոլորել: Ներքին թէ արտաքին ճակատներու վըրայ, ազգ. յաջողութեանց հիմնաքարը կը կազմեն անդորրութիւն, հայրենակիցներու միջեւ վստահութիւն եւ բարեկամութիւն: Էական պայման է թշնամի չըլլալ իրարու: Մեր հանրային կեանքը հետզհետէ պիտի զարգանայ, եթէ ենթարկուի օրէնքներուն եւ թշնամութիւնը տեղ չգտնէ ազգակիցներու միջեւ: Վերջին պտոյտիս, ուրախութեամբ տեսայ թէ այս համոզումը աւելի արմատացած է ժողովուրդին մէջ: Կրնամ ըսել թէ գոհունակ կը վերադառնամ ուղեւորութենէս » :

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Բ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած) — Երէկ Պուաօնիէօրի բարձրադիր գերեզմանատան մէջ, հողին յանձնեցինք՝ տարաբախտ, անդամահատ Բարսեղ Գազանճեանը որ ամիսներէ ի վեր պառկած էր Ալոյի հիւանդանոցին մէջ:

Ուղղամիտ, գործունեայ, գուարթ ու անձնուէր լեգէոնական մըն էր Բարսեղ՝ սիրուած իր բոլոր ընկերներէն: Մինչեւ վերջն ալ մնաց՝ Մարսիլիոյ Ռազմիկներու բարեկամական Միութեան վարչական ժողովին փոխ — ատենապետ:

Անոնցմէ էր որ չկրցան անտարբեր մնալ Թըրքահայ հատուածի անճիտման զարհուրելի հարուածին դիմաց: Թողուց ծանքիներու աշխարհն ու անցաւ Քեաիի գունդը ուր եւս գործեց անձնուիրութեամբ, եւ շինեց անվեհեր զինուորի համբաւ մը: Իր զինակից ընկերներէն մին կը պատմէ թէ ինչպէս Բարսեղ, խումբ մը կորիճներով փախուստի մատնեց բարձունքի մը թրքական ուժերը որ կը փորձէին վնասել Քեաիի նահանջող գունդին:

Հերոսատիպ Քեաիի նահատակումէն եւ բանակի ցրուումէն վերջ, 1916ին, կը վերադառնայ Ամերիկա՝ մեղմացուցած իր սրտին մրմուռը :

Երկու տարի վերջ, 1918ին, գոհունակ ու ժպտուն, կ'երթայ կամաւոր արձանագրուիլ՝ ամերիկահայ այն անձնուէր երիտասարդներուն հետ որ պիտի գային խտացնել Հայկ. Լեգէոնի շարքերը :

Բարսեղ եղաւ լեգէոնի լաւագոյն զինուորներէն մէկը : — Քաջարար կռուեցաւ՝ Արարայի ճակատին վրայ: Մասնակցեցաւ Մարաշի կռիւներուն 1920ին, եւ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ՝ Մարաշի եղերական նահանջի ընթացքին :

Մենք, բազմաթիւ վիրաւորներ, Ատանայի զին. հիւանդանոցի բակին մէջ, հիացումով կը դիտէինք որ Բարսեղն ու Զալին (Կարապետեան) մէկ ոտքով կը զուարճանային: Ո՞ւր էր գաղտնիքը: Պատասխանը մէկ է. — Անոնք գիտակցութիւնն ունէին իրենց կատարած գործին վսեմութեան, իմացեալ մահուան գացեր էին ու երջանիկ՝ իրենց հայրենասիրական պարտքը կատարած ու կէս մարմնով, կեանքին վերադարձած ըլլալուն համար :

...՝Բարսեղն ունեցաւ դէթ՝ յուղարկաւորներու հոծ բազմութիւն մը որ թաց աչքերով հետեւեցաւ իր դագաղին՝ դէպի հովասուն բարձունքին իր գերեզմանոցին :

Բայց տարաբախտ, անոտն Զալին, որ Ալժերիոյ մրկող աւազուտքին մէջ առ յաւէտ կը հանգչի, — զինակից ընկեր մը անգամ չունեցաւ որ իր դագաղին հետեւէր՝ արցունքն աչքերուն եւ յիշատակի օրհնէնքը սրտին ....

Հայու համեստ ու արի դաւակներ, թող յաւէտ անշէջ մնայ ձեր յիշատակը :

ՎԱՀՐԱՄ ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

« ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը — Անցեալ ամսու, Սէն Ժէռոմի մէջ տեղի ունեցաւ՝ «Հայ Ռազմիկներու օրչուան հանդիսութիւնը — ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը — որ տեւեց՝ մինչեւ լոյս :

Նախագահ ընկեր Տիրան Թէքէեան խրախոյսի խօսքեր ուղղեց մասնաճիւղի վարիչին եւ ընկերներուն: Երգեր ու ընտիր արտասանութիւններ յաջորդեցին իրարու՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Համբարձումեանի: Հատընտիր նուագ՝ ջութակահար ընկեր Զէօրէքճեանէ :

Վարիչ ընկեր Շէհրեան եւ ընկերներու կողմէ բեմադրուեցան՝ չէնշող եւ սրտառուչ պատկերներ, 11րդ. սթալակի, գերութեան կեանքէն :

Դրուատելի էր մեր տղոց այս օգտաշատ եւ հաճելի ցայգահանդէսը որ գոհունակութիւն պատճառեց բոլոր հանդիսականներուն: Վ. Պ.

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ. — Այս խորագրին տակ «Յառաջ»ի աշխատակից Պ. Բարկէն Գավէզ նկարագրած էր պատանի Պալեանի յաջողութիւնը տարեվերջի քննութեան մէջ: Պալեան ոչ միայն Լիոնի 200 աշակերտներուն մէջ, այլ ամբողջ Ֆրանսայի բարձրագոյն դասարանի աշակերտներուն մէջ առաջնութիւն շահած է mathématiqueի ճիւղին մէջ: Լիոնի La Liberté թերթը ինչպէս եւ Փարիզի թերթերը հրատարակած էին իր նկարը, համակրական տողերով:

Ըստ աւանդութեան Կրթական նախարարութիւնը սեղան մը սարքած էր Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ երկու հազար կոչնականներու : Հանրապետութեան նախագահը իր ձեռքով սրբակ մը նուիրած է Պալեանի, եւ զանազան նուէրներ՝ գրական, գիտական ու լեզուաբանական ճիւղերուն մէջ առաջնութիւն շահող վեց աշակերտներու :

Անցեալ օր գացեր էի շնորհաւորելու ուշիմ պատանին. — «Ձեր սպասեր որ առաջնութիւնը կը շահիմ, կ'ըսէ Պալեան: «Երբ իր փրոֆէսէօրը կը հեռաձայնէ իրեն որ առաջնութիւնն է շահեր, տղան յանկարծ ուշաթափ իյնալու աստիճան դեղնեցաւ, կ'ըսէ մայրը:

Տաղանդաւոր պատանին յառաջիկայ տարուան համար կը պատրաստուի քննութիւն տալ, Փարիզի Ecole Polytechnique մտնելու համար: Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթեմ:

Մ. Տէր Պետրոսեան

ՅԱՌԱՋ — Նոյն բնդհանուր քննութեանց առթիւ, գրականութեան բաժնին մէջ առաջնութիւն շահած է ուրիշ հայ պատանի մը, Պ. Գրիգեաշարեան :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

ԺԲ.

ԴԱՒԱՃԱՆԸ ԿԸ ՀՐՃՈՒԻ

— Հա, բոլորն ալ ազգականներն են:

— Ոչ, իշխան, կան նաեւ ոչ ազգականներ, մինչեւ անգամ հեռաւոր Տարոնի լեռներն ալ Վահրամին կողմնակիցներ կան:

— Որո՞նք են:

— Պաղին գաւառի իշխանը՝ Հաբէլ, իր որդիներուն հետ :

— Այդ աւազակնե՞րը :

—Այո, անոնք պատրաստ են իրենց կեանքը զոհել, գահը պաշտպանելու համար:

— Լաւ, անոնց դատաստանը Յոյներուն կը թողում, անոնք գիտեն, թէ ինչպէս պէտք է պատժել աւազակները եւ շուտով մոխիրի կոյտեր կը դառնան անոնց ամրոցները:

— Այդպէս ալ պէտք է: Բայց միեւնոյն ժամանակ զգոյշ շարժելու է, որպէսզի չիմանան, թէ ձեր մատը կայ գործին մէջ: Վահրամ իշխանը շրջապատուած է իր լրտեսներով :

— Որո՞նք են այդ լրտեսները, արհամարհանքով հարցուց Վեստ Սարգիս :

— Շատերը: Մինչեւ անգամ... օրիորդներ.

— Ի՞նչ օրիորդներ :

— Կը յիշե՞ս, իշխան, երբ մենք ձիով կ'երթայինք Գագիկը սպաննելու, ճամբան՝ Անիի դռներէն քիչ մը հեռու, կանգ առինք դարբնոցի մը առջեւ: Հոն՝ ծերունի դարբինը պայտեց ձիդ, բայց չուզեց դրամ առնել, քանի մը քայլ անդին՝ պայտը վար ինկաւ: Ահա այդ մարդը, այդ ծերունի դարբինը իրական լրտես մըն է. ան կը հսկէ միշտ, թէ ո՞վ կ'երթայ ու ո՞վ կուգայ Անի, եւ իսկոյն կը տեղեկացնէ Վահրամ իշխանին: Անիկա աղջիկ մը ունի, որ գաղտնի յարաբերութեան մէջ է Վահրամի աղջկան՝ Գոհարիկի հետ:

— Հասո՞ւն աղջիկ է.

— Հասուն եւ սիրուն ....:

— Ատիկա յարմար կուգայ յոյն իշխանին նըւիրելու: Պէտք է կրակի տալ դարբինի տունը եւ օրիորդը փոխադրել մեր բանտերէն մէկը, մինչեւ որ երեւան յոյն իշխանները :

— Բայց պէտք է շտապել, տէր :

— Այո, շտապել, եւ այդ գործը դուն պիտի կատարես, Եղօ: Վերցուր հինգ ձիաւոր, եւ զգուշութեամբ մտեցէք տունը, նախ օրիորդը կապեցէք, ապա կրակ տուէք տան :

— Իսկ հա՞յրը :

— Անոր գործը վերջացուցէք դանակի հարուածով մը: Թող իմանայ, թէ Վահրամ այնքան անզօր է որ չի կրնար օգնել իրեն:

Եղօն ոտքի կանգնեցաւ :

— Բայց զգոյշ, Եղօ, գործ շինելու տեղ գործ չքանդես: Գագիկը չկրցար սպաննել, գոնէ տեղը իմացիր: Դէհ, գնա: Յոյս ունիմ որ շուտով, եւ առանց աղմուկի, օրիորդը կը փոխադրես մեր նըկուղներէն մէկուն մէջ:

— Վստահ եղիր, տէր, ըսաւ Եղօն եւ շուտով աներեւութացաւ այնպէս, ինչպէս յայտնուած էր:

ԺԳ.

ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անի եւ իր շրջակաները թաղուած էին խորունկ մթութեան մը մէջ: Ամէն կողմ մարած էին լոյսերը, ամէն տեղ դադրած էր շարժումը, քունի մէջ էին ամէնքը ու վերացած երազական այն աշխարհը, ուր կը տիրապետէին սարսափն ու երջանկութիւնը : Միայն Լուսիկը չէր քնացած, ճրագի աղօտ լուսաւորութեան տակ նստած, ձեռքը դրած էր ծնօտին, եւ իր սեւ ու մեծ աչքերով կը նայէր դուրս, դէպի անթափանց խաւարը, ուր կը տիրէր խորին խաղաղութիւն: Բայց խաղաղ չէին Լուսիկի սիրտն ու հոգին :

Մտալլուտ փոթորիկներ կը գուշակէր ան, եւ կը խռովէր իր մատաղ հոգին: Հայրը, դարբին Ղեւոնդը շատոնց քնացեր էր արդէն, մինչդեռ ինքը չէր կրնար քնանալ: Երազի նման աչքին առջեւէն կ'անցնէին իր մանկական կեանքի ուրախ պատկերները, երբ անհոգ թռչնիկի մը պէս կը վազվզէր դաշտերուն մէջ, ծաղիկներէն փունջեր կը կազմէր եւ կուտար իր մօրը կամ կը զարդարէր իրենց սիրելի կովին գլուխը...: Անցան այդ օրերը, այդ երջանիկ օրերը, երազի մը պէս չքացան անոնք, եւ ինքը հասունցալով՝ ճաշակեց կեանքի համը: Ախ, այդ համը, շատ դառն էր ան :

(28)

ԲԱԳՐԱՏ ԱԵՎԱԶԵԱՆՑ

լու։ Եթէ այդպէս ընենք, անոնք որ միշտ կը փորձեն ճնշել, ահաբեկել, եւ խորտակել իրենց առնելի վարչաձեւին դէմ ցոյց տրուած դիմադրութիւնը, մեծապէս պիտի քաջալերուին »։

ՆՈՐԷՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ

Նախագահ Թրումըն հաղորդեց թէ մօտերս պիտի վերսկսին խորհրդակցութիւնները Անգլիոյ եւ Քանատայի հետ, հիւլէական ռումբի մասին։ Այս առթիւ բացատրեց թէ գաղտնիքներ յայտնելու խնդիր չկայ, այլ կարծիքի փոխանակութիւններ պիտի կատարուին։ Արդէն 1948ին համաձայնութիւն գոյացած էր, գիտական եւ արհեստագիտական տեղեկութիւններ հաղորդելու համար, փոխադարձաբար։ Ամէն պարագայի մէջ, սերտ գործակցութիւն պիտի հաստատուի այս ճակատին վրայ, երեք պետութեանց միջեւ։

★ Զօր. Գրէյթըր, Մ. Նահանգներու ցամաքային ուժերու սպարապետը, որ Եւրոպա եկած է իր միւս պաշտօնակիցներուն հետ, յայտարարեց թէ «Մ. Նահանգները անմիջապէս գործի պիտի ձեռնարկեն, եթէ յարձակում կատարուի արեւմտեան Եւրոպայի դէմ»։ Զօրավարին կարծիքով, բաւական չէ գիտնալ հիւլէական ռումբին գաղտնիքը, այլ անհրաժեշտ է այդ զէնքէն պատրաստ ունենալ մեծ քանակութեամբ։

Դահլիճը փոխուեցաւ

Զորս — հինգ օրուան տագնապալի կացութենէ մը եւ տաժանելի բանակցութիւններէ վերջ, կարելի եղաւ փրկել դահլիճը, գոնէ մինչեւ աշուն։

Զորս չափաւոր նախարարներ հրաժարած էին, արձակուրդի պարգեւ տրուած ըլլալով Ընկերային Ապահովութեան 50.000 պաշտօնեաներուն։ Վարչապետը պաշտօնական խօսակցութիւններէն վերջ, իր առանձնասենեակը հրաւիրելով այդ նախարարները, համոզեց ետ առնել իրենց հրաժարականը, որ շատ ծանր պիտի ազդէր ազգային թէ միջազգային կացութեան վրայ։

Թերթերը կը գրեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է որ ընկերային Ապահովութեան պաշտօնեաներուն տրուած պարգեւը ընդունուի միայն 1949ի համար։

Երէկ ազգ. ժողովին մէջ հարցապնդում եղաւ այս հարցի մասին, համայնավարներու կողմէ։

Կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ աշխատավարձքերը անփոփոխ պահելու եւ ապրուստը աժանցնելու քաղաքականութեան վրայ։ Բայց բողոքները, գործադուլները եւ ցոյցերը կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Սէն Նազէրի նաւագործարանին բանուորները գրաւեցին հաստատութեան մէկ մասը։ Վերաբացուեցաւ Լա Փոլի ճամբան, որ փակուած էր։ Ամէն տեղ շարժման գլուխը անցած է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ յաւելում կը պահանջէ, իսկ անջատուած թեւը՝ Բանուորական Ուժ, կ'առաջարկէ ազատ ձգել աշխատավարձքերու խնդիրը, վերահաստատելով հաւաքական պայմանագրի դրութիւնը։

Նորաձեւութեանց կարուհիներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Ցեռաձգուեցան աշնան ցուցահանդէսները որոնք տեղի պիտի ունենային երկուշաբթի օր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ԳԻՆԵՐԸ նորէն կ'աւելնան, հակառակ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին ընդդիմութեան։ Օգոստոս 8էն սկսեալ Մեթրոյի անջատ գնուած տոմսը պիտի արժէ 15 ֆրանք։ Դարձեալ կիրակի օրերը մեթրոյի (փապուղի) եւ հանրակառքի տոմսակները հինգ ֆրանկի պիտի արժեն։ Ուրիշ խօսքով՝ 30%'յաւելում։

ՊԱՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԴՐԱՆՔԻ սպառնալիքին առթիւ, Հռոմի կաթոլիկ Ցառաջդիմական Շարժումի տնօրէնուհին, Տիկին Ատա Ալեսանդրի, կը գրէ թէ «հոգեւոր հիւլէական ռումբ մըն է որ արձակուեցաւ եւ պիտի ազդէ վեց միլիոն կաթոլիկներու վրայ։ Միջոցներ կ'առաջարկէ, չարիքը սահմանափակելու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ) — Սթերլին 1097 (950), տոլար 331 (348), զուից. ֆրանք 83.35 (87), նափոլէոն 4120, սթերլին 4670, զուից. ոսկի 3890, տոլար (20) 19.080, ձոյլ ոսկի 584 հազար ֆրանք։

ՓԷԹԷՆԻ փաստաբանը կը յայտարարէ թէ նախկին մարէշալը կորսնցուցած է իմացական բոլոր կարողութիւնները, այլեւս մարդ չի ճանչնար, չի կրնար կարդալ եւ ժամերով գլխիկոր կը նստի թիկնաթոռին վրայ։ Կառավարութիւնը որոշած է նոյն բերդին մէջ թաղել Փէթէնը, երբ մեռնի։

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հայ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան տարեկան փառատօնը՝ 2 Հոկտեմբերին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԾԱՆՕԹ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ Օր. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ նուագահանդէսը 1950 Փետրուար 4ին։

★ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ տարեդարձը Տէօրինի մէջ, Օգոստոս 14ին։

Խանասորի Հերոսամարտի տարեդարձը

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. կոմիտէին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԸ 3ԻՆ

Դաշտահանդէսը Շավիլի Մոնփառնասի կայարանին մօտակայ անտառին մէջ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԲԱՐՁՐԱԽՕՍՈՎ։ Առատ ու մատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Երկաթուղի Էնվալիտի, Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայարաններէն, հանրակառք Pont de Sèvresէն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ Մայիս 31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները —

ՎԻԼՖՐԱՆՇ Չէօմ. 1500, ԼԸՄԱՆ Զաթ. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Արա. 1500, ՎԱԼԱՆՍ Խաչ., Գանձ., Ալօ., Տ. Ս. Ա., Շահ., Տ. Ս. Յ., Մար., Սնպ., Մազ., Դաւ., Գոյ., Քիրճ., Խաչ. Ալա. Դաւ. Սարգ. Թէպ. 1500ական, ԶՈԼ. 1200, Գալ. Սեվ. 800ական Գէյ. 400, Ման. 1400, ՎԻԹՐԻ Գիպ. 8 հարիւր, ՎԻԷՆ Արա. 1700, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Հայ. 800, ՓԱՐԻԶ (1) Աւագ 1500, ՍԱՐՍԷԼ Ներկ. 800, ՓԱՐԻԶ (14) Տիւր. ՄՈՆՐՈՒԺ Իփք., ՓԱՐԻԶ (9) Փան. 1500ական, ՍԵՎՐԱՆ Նազ. 8 հարիւր, ՓԱՐԻԶ (2) Գահ. 1500, ՄԷՕՏՈՆ Դաւ. հազար, ՎԻԼՄՈՒԱՍՈՆ Թուր. 4200, ՓԱՐԻԶ (3) Ոսկ. 3 հազար, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Գառ. 1500, ԻՎՐԻ Քոչ. 3 հարիւր, ՓԱՐԻԶ (10) Փափ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Քարա. 800 ֆրանք։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Գուլ. Օտոյի «Խատիսեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժինը կը սկսի ժամը 3ին։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ։

Պիտի ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ՁԱՎԱԼԼԸՆ»։ Փոքրի մրցում ղեկավարութեամբ մարզիկ Հ. Արզումանեանի, մանկական անակնկալներ։ Ժամը 5ին հայկ. եւ եւրոպ. պար, մասնակցութեամբ Գուլվար Օտոյի Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. նուագախումբին։ Առաւօտեան ժամը 10.30ին Գուլի մրցում։ Մասնակցողները պէտք է իրենց գուլերը միասին բերեն։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Լէ Միլի Նոր Սերունդի դպրոցին, այս կիրակի ամբողջ օրը Լէ Միլի հովասուն ծառերուն տակ։

Կարտանի Անդրանիկ Թատերախումբը կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին ԱՐԱԲՕՆ, յեղափոխական կեանքէ առնուած։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, մարզանք, անակնկալներ դպրոցի աշակերտներէն, ճոխ պիւֆէ։

Հանդիսավայր երթալու համար առնել Էկիւյի օթօքարը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Գուլվար Վոլթէռէն եւ իջնել Գլանշըրի։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

22էն 29 Օգոստոս։

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել մինչեւ Օգոստոս 15՝

ՓԱՐԻԶ Ղ. ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ
10bis, rue Thouin, Paris (5)։
ԼԻՈՆ — Մ. ՎՐԴ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ
78 rue Rabelais
ՎԱԼԱՆՍ — Գր. ՎՐԴ. ՊԱՊԵԱՆԻ
11 Rue Belle Image։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մկրտիչ Քիւիքեան (կնոջը անունը Անժէլ) որ նախապէս Պիտիքլիի կայարանապետն էր։ Տեղեկացնել Տիգրան Կարապետ Քէօսէեանի, Պուլկարիա, Փլովտիվ Ուլիցա Տօքթ. Վլքովիչ թիւ 10։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)

La Gérant : A. BEKCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Տր. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Թրիմեան դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Միասին բերել անդամատետրերը։

Մ. Մարութեանի վերջին ներկայացումները

ԼԻՈՆ, Թատրոն Օրլօժի մէջ (cours Lafayette) Յուլիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, կը բեմադրուի Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕ

մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. Մարութեանի եւ Շանթ Թատերախումբին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէն Շամօնի Նոր Սերունդի կողմէ, հովանաւորութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի, նուիրուած ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն «Պառաժէն» ջուրին եզերքը։

Արմենիա Երգչախումբը Մարսէյլ

ՋՔՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ այս կիրակի, մասնակցութեամբ ծնողներու, Nans les Pins (Var)։

Օթօքարները կը մեկնին ժամը ճիշդ 7ին, Cours Joseph Thieryէն (Chapitre)։ Փութով արձանագրուիլ դիմելով Գ. Սիմիթեանի, 8 rue de l'Arbre կամ Գ. Կարպիս Ցարութի, 14 rue Venture, Tél. FE 77-81 եւ PR. 84.70։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՄԱՌՆԱՅՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 30 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս Horizon Plageի բացօթեայ հաստատութեան մէջ։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

Տրամադիր է, արձակուրդի առեն՝ հայերէն լեզուն դասաւանդել մասնաւորներու, Փարիզ եւ արուարձանները։

ԻՍԿ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻՆ համար կը ստանձնէ դպրոցի մը վարիչ-ուսուցչի պաշտօնը, նախընտրելով գաւառը։

Պայմանաւորուելու համար այժմէն դիմել Ս. Կ.ի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5911–Նոր շրջան թիւ 1322

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 31 JUILLET 1949 Կիրակի 31 ՅՈՒԼԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ «ՌՈՒՆԻԹՈՐ»ՆԵՐԸ

Երկիւղած ընթերցող մը կը գրէ պատուելի — ներու «Կոչնակ»ին մէջ (2 Յուլիս).

« ... Կովկասահայ բարբառը միշտ ալ սիրած եմ, բայց դժբախտաբար Հայաստան ազատ ըլլալէ ի վեր անգիտութեամբ կամ դիտմամբ այնքան օտար բառեր կը գործածուին որ, մարդ կը դժկամակի կարդալու նոյնիսկ հմտալից գրութիւնները: Արդեօք միջոց մը չկա՞յ առջը առաջքը առնելու: Ինչո՞ւ համար, օրինակ, գործածել կուլտուրական, ռէալիստական, օփորտ, պորտրէ, պիէսներ, էսքիզներ, բրոնզէ եւն. եւն., քանի որ անոնց բոլորին ալ հայերէնները ունինք: Օտար լեզու չգիտցող խեղճ ընթերցողը ի՞նչ կրնայ հասկնալ այդ բառերէն »:

Եւ ճարահատ կը հարցնէ, օգնութիւն խնդրելով ափ մը ուսումնականներէ.

— « Արդեօք կարելի չէ՞ որ Ամերիկայի Հայոց կողմէ քանի մը յայտնի գրագէտներ, զոր օրինակ, տեարք Միհրդատ Յ. Թիրեաքեան, Յակոբ Անտոնեան, Վահան Քիւրքճեան, Յովհ. Աւագեան, Տիկին Զ. Գալէմքեարեան եւն., ու Եւրոպայի Հայոց կողմէ ալ, օրինակ, Արշակ Չօպանեան, Մխիթարեան Հարք եւն. դիմեն Ս. Կաթողիկոսին եւ Հայաստանի կրթական պատկան Մարմնոյն, խնդրելով որ առաջքը առնուի այս մեծ չարիքին, որ կը սպառնայ մեր զմայլելի լեզուին յստակութեան եւ ճոխութեան » . (Հրանտ Մոզեան):

« Հայաստանի Կոչնակ»ը , միշտ բարեպաշտ եւ խոհեմ , հարկ դատեր է «Նամակ խմբագրութեան» մը փակցնել այս գրութեան գլուխը, հաստատելու համար թէ խմբագրութիւնը չէզոք է այս հարցին մէջ: Կամ տեսակէտ չունի:

Մինչդեռ , նամակագիրը իր խմբագրին անունը եւս յիշած է երեւելիներու ցանկին մէջ, որպէսզի բարեհաճին բարեխօսել: (Միւս դրօշ — բռոյներն ալ իր աշխատակիցներն են):

Ուրիշ պարագայ մը,— նամակագիրը իբրեւ միջնորդ կ'առաջարկէ միայն անվնաս, բարեյոյս ուսումնականներ, որպէսզի վստահութիւն ներշնչեն Երեւանի :

Մենք պատրաստ ենք հարիւր անուն եւս բարդելու այդ շարքէն, եթէ կը հաւատան թէ կարելի է դարձի բերել օրուան իշխանաւորները ...

Խեղճերը չեն գիտեր որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ իրաւունք չունի գործածելու բառարանին բառերը, կամ դասական ուղղագրութիւնը: Ան ալ կը գրէ ռեսպուբլիկա, ավտոկեֆալութիւն, ռեվոլիւցիա, ռեժիմ, օկուպացնել, *զավթիչ եւ միւս բոլոր բարբարոսութիւնները :*

Այս հարցին մէջ ալ, ամբողջ ողբերգութիւնը հոն է որ մարդիկ որոշ գաղափար չունին Խ. Հայաստանի կարգուսարքի մասին:

Չեն գիտեր, օրինակ, թէ կարգ մը բառեր պարտադրուած են մասնաւոր հրամանագիրներով, իսկ ուրիշներ՝ արգիլուած են անյստակ ոգիութեան, իմաստակութեան, կամայականութեան կամ ծուլութեան :

Եւ կը սպասեն որ «այս մեծ չարիքին առաջքը առնուի» միջնորդելով, աղերսելով:

Կարելի՞ է հաւատալ այդպիսի հրաշքի մը, երբ Հայկական Արտասահմանի «յառաջդիմական» համարուած մտաւորականութիւնը անպատիւ նահանջի ճամբան բռնած է նոյնիսկ այս ճակատին վրայ:

Նահանջ՝ համակերպութեամբ, անտեսումով կամ տմարդի քաջալերութեամբ: Իսկ յաճախ ալ՝ ուղղակի կամ անուղղակի պաշտպանութեամբ:

Կատարելով ճիշդ այն դերը ինչ որ երբեմնի «Ռունիթոր»ները:

Երեւակայեցէք որ հայրենադարձ գրիչներն անգամ բռնադատուած են նոյն խառնիճաղանճ լեզուն եւ տեղական բարբառը գործածելու, մէկդի դնելով իրենց գիտցած հայերէնը :

Այստեղ անգամ երկդիմի վարժութիւններ կը կատարուին, սկսեալ Պալքաններէն, ճամբայ բանալով բարբարոսական արշաւանքի մը :

Ո՞ր մէկ վէրքը մատնանշել :

Արշաւանքի կազմակերպիչներուն խելագարութի՞ւնը, թէ ազատ արտասահմանի «Ռունիթոր»ներուն բթամտութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, թող մեր պարտքն ըլլայ անխնայ հարուածել թէ՛ մէկը թէ՛ միւսը:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԴԵՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ՝ ԱՀԱ ԳՈՐԾԸ

Փառաւոր գիրք մը՝ սեղանիս վրայ,— Histoire de l'Arménie, depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne, par H. Pasdermadjian, Paris, 1949 :

Հրատ. Librairie Orientale H. Samuelian.

Հինգ հարիւր մեծադիր էջեր, ընտիր տպագրութեամբ: Բուն բառով՝ եւրոպական:

Հաճիւ թղթատած, պարտք սեպեցի դրի առնել այս տողերը, ողջունելու համար տաղանդաւոր հեղինակը:

Անշուշտ առաջին « Հայոց պատմութիւնը » չէ այս, օտար լեզուով:

Բայց, եթէ չեմ սխալիր, առաջինն է որ երիտասարդի մը ստորագրութիւնը կը կրէ :

Մեր մէջ այս կարգի գործերը վերապահուած են եթէ ոչ մօրուքով, գոնէ ճերմակ մազերով պատմագիրներու :

Հրանտ Փաստրմաճեան, որ կրնար ստորագրել Armen Garo Fils, *դեռ ճամբայ ունի դէպի քառասունը :*

Երեւի ժառանգական է քաջութեան, ձեռներէցութեան, յարատեւութեան այս գիծը:

Հրանտին հայրը, ողբացեալ Արմէն Գարօն շատ աւելի երիտասարդ էր, երբ հիմէն կը սարսէր Պանք Օթոմանը, ափ մը անձնուէրներու հետ :

Մեծ հայրը եւ հօրեղբայրն ալ նշանակալից հետքեր ձգած են իրենց ետին, Բարձր Հայքի պատմութեան մէջ:

Գլուխ հանելով այս երկարաշունչ աշխատութիւնը, Հրանտ Փաստրմաճեան կ'ապացուցանէ թէ միշտ վառ կը մնան ինչպէս ընտանեկան, նոյնպէս հայրենի աւանդութիւնները.— Մտածել եւ գործել: Ծառայել ժողովուրդին, օգտագործելով ամէն ընդունակութիւն :

Զարմանք կը սիրային անոնք որ կը կարծեն թէ լոյս չկայ օտարութեան մէջ աճած երիտասարդութենէն:

Ահա փաստ մը եւս.— Հրանտ Փաստրմաճեանի պատմութիւնը, սկիզբէն մինչեւ Լօզանի դաշնագիրը: Այնքան խիտ եւ բազմակողմանի :

Կը մնայ որ գրագատ մը ամբողջութեամբ կարդայ եւ վերլուծէ, հանրութեան ներկայացնէ զայն :

... Դէթ մէկ վայրկեան կարենա՜ր գլուխը վերցնել տարաբախտ Արմէն Գարօն, տեսնելու համար իր տղուն հասակը եւ վաստակը...

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Դեռ նոր ստացանք Պէյրութի թերթերը, որոնցմէ կ'իմանանք թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը Յուլիս 4ին Դամասկոս երթալով, այցելած է Սուրիոյ նորընտիր նախագահին՝ մառէշալ Հիւսնի Զայիմի: (Նախապէս Դամասկոս մեկնած էր Խորէն եպիսկոպոս, ունկնդրութիւն խնդրելու համար): Խորէն եպիսկոպոսէն զատ, կաթողիկոսին կ'ընկերանային Խադ արք., Գնէլ Ծ. վարդապետ, Պ. Պ. Նազարէթ Եագուպեան, Ա. Ցէթթէլեան եւ Փօղոս Պէշիրեան: Գարեգին կաթողիկոս հայ ժողովուրդին բարեմաղթութիւնները ներկայացուցած է նախագահին եւ Սուրիոյ հիւրընկալ ժողովուրդին: Տեսակցութիւնը տեւած է 15 վայրկեան: Սիրալիր ընդունելութենէ մը վերջ, Հիւսնի Զայիմ յայտարարած է.

— « Հայ ժողովուրդը կը ճանչնամ հինէն ի վեր, որովհետեւ ապրած եմ անոր հետ: Հանդիսաւոր այս պահուն, պարտականութիւն կը սեպեմ ըսել թէ պատրաստ եմ կարելին ընելու, անոր բարօրութեան համար :

Ծերունազարդ հայրապետը զինուորական պատիւներու արժանացած է նախագահական պալատին մէջ, մուտքի եւ ելքի պահուն, եւ լուսանկարուած նախագահին հետ :

★ *Հայ – կաթոլիկներու պատրիարքարանին կողմէ եւս մասնաւոր պատուիրակութիւն մը այցելած է նախագահին, գլխաւորութեամբ Ալ. արք. Գաթանեանի: Հեռագիրներ փոխանակուած են Ա. կարտինալ Աղաճանեանի հետ :*

Դահլիճը փրկուեցաւ երեք ձայնով

Ազգ. ժողովը ուրբաթ օր քննելով արձակուրդի պարգեւներու առթիւ ծագած վէճը, դահլիճին վստահութիւն յայտնեց 286ի դէմ 28ի ձայնով, ուրեմն միայն երեք ձայնի առաւելութեամբ: (Ֆիկառօ *չորս կը հաշուէ):*

Ինչպէս յայտնի է, այս վէճը ծագած էր իբրեւ հետեւանք աշխատանքի նախարարին կարգադրութեան, որով արձակուրդի բացառիկ պարգեւ կը տրուէր Ընկերային Ապահովութեան 50.000 պաշտօնեաներուն:

Վարչապետը, Պ. Քէօյ, քուէնտու այս անուշան առաւելութեան ալ հանդուրժեց, յայտարարելով թէ պիտի չարունակէ պաշտօնը: Ինչպէս դիտել կուտայ թերթ մը, գոնէ այն մխիթարութիւնն ունի թէ՝ ազատագրութենէն ի վեր առաջին վարչապետն է որ կրցաւ պաշտօնավարել ամբողջ մէկ տարի:

Ուրեմն, դահլիճը փրկուած է մինչեւ Հոկտեմբեր 18, երբ կը վերջանայ խորհրդարանին արձակուրդը :

Վարչապետը 155 *ձայն շահած էր* 1948 *Սեպտ.* 11*ին,* 126 *քուէ՝ Նոյեմբեր* 24*ին,* 122 *քուէ՝* 1949 *մարտ* 15*ին, իսկ երեք՝ ուրբաթ օր: Կը նշանակէ թէ «երրորդ ուժը» իր առջեւ ունի այնքան բարդ խնդիրներ որոնք նոր տագնապի մը դուռ պիտի բանան յառաջիկայ աշնան :*

Վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնավարները պահանջեցին ընդհանրացնել արձակուրդի պարգեւը: Աջակողմեան ներկայացուցիչները ոչ միայն մերժեցին այս առաջարկը, այլեւ պահանջեցին ջնջել Ընկերային Ապահովութեան պաշտօնեաներուն տրուած պարգեւը: Համայնավար երեսփոխան մը խնդուք պատճառեց, կուսակիններու գործադուլին առթիւ, երբ կը պատմէր թէ կառավարութիւնը մէկ – մէկ ոստիկան դրած է իւրաքանչիւրին տրամադրութեան տակ :

Վարչապետը պատասխանելով զանազան քննադատութեանց, լաւատես տեղեկութիւններ հաղորդեց երկրին տնտեսական եւ քաղաքական կացութեան մասին: Եւ յայտարարեց.— «Զիս դատեցէք իմ գործերէս: Պէտք է յստակ որոշում մը տալ, եթէ կ'ուզէք զօրացնել մեր հեղինակութիւնը: Յիշեցէք որ եթէ կառավարութիւն չինայ, երկրին լաւագոյն շահերը պիտի վտանգուին: Կառավարութիւն մը երբ միջազգային բանակցութիւններ կը կատարէ, չի կրնար հանդուրժել որ իր հեղինակութիւնը տկարանայ: Ամէն յանէ առաջ նկատի ունեցէք Ֆրանսայի շահերը »:

★ *Թունդ աջակողմեան հոսանք մը՝ Ազատութեան կուսակցութեան երկու նախարարները հրաժարեցան իրենց խմբակցութենէն, անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալով իրենց միջեւ :*

Քուէարկութեան առեն կառավարութեան դէմ էին համայնավարները, ժողովրդական կուսակցութեան աջ թեւը: Անկախներն ալ մեծ մասով ձեռնպահ մնացին :

★ *Հանրապետութեան Խորհուրդը (ծերակոյտ) ուրբաթ օր վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը, 20ի դէմ 284 ձայնով: (Ազգ. Ժողովը վաւերացուցած էր 189ի դէմ 397 ձայնով): Միեւնոյն առեն քուէարկուեցաւ ուրիշ բանաձեւ մը, 20ի դէմ 292 ձայնով, որ կ'առաջարկէ կառավարութեան անհրաժեշտ զէնքերը ստանալ Մ. Նահանգներէն, որպէսզի Ֆրանսա կարենայ կատարել իր յանձնառութիւնները: Զօր. տը Կօլի խուսակիցներէն մէկը պահանջեց որ Ֆրանսայի բլայ Ֆոնթէնպլոյի սպայակոյտին ընդհ. հրամանատարը (այժմ Անգլիացի է, մառէշալ Մոնթկոմըրի): Արտաքին նախարարը այս առթիւ ալ բացատրեցթէ վախ չըլլայ որ Գերմանիան ընդունուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ կամ վերազինուի: «Ֆրանսա միշտ կրնայ վեթօ դնել անոր ընդունելութեան դէմ » :*

(Լուրերու շարունակութիւնը [illegible] Դ. էջ)

ՊԵՐԼԻՆԻ օդանաւային փոխադրութիւնները, հետզհետէ պիտի կրճատուին վերջանալով 90 օրէն: Երթեւեկը վերահաստատուած ըլլալով, կը բաւէ օրուան պէտքերուն: — 64 դերման կուսակցութիւններ ապարէզ նետուած են, արեւմտեան Գերմանիոյ նոր ընտրութեանց առթիւ (14 օգոստոս):

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բանակը նոր յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկէ, նուաճելու համար 13.000 ապստամբներ, որոնք դիրք բռնած են Կրամոս լեռներուն մէջ, Ալպանիոյ սահմանին վրայ: Ամերիկացի մասնագէտներ կ'օգնեն զինավարժութեան:

ԺՈՒԼՍԻ ապանութեան տարեդարձին առթիւ, յիշատակի հանդէսներ կազմակերպուած են այսօր, 31 Յուլիս :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ տասը հազար փր. կը տրամադրէ Այնճարի « ՅԱՌԱՋ » վարժարանին, իրենց անմոռանալի մայրիկին՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷԼՄԱՍ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՄՈՒԹՆ ՈՒ ԽՐԹԻՆԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ա.

Յաճախ կ'ընդվզինք, երբ արուեստի դրոշմ կրող գրական գործ մը, հասուն պտուղի նման, չարթնցներ մեր մէջ, զայն վայելած ըլլալու գոհունակութիւնը, ինչպէս նաեւ, անոր էութեան թափանցած եւ նպատակը հասկցած ըլլալու վստահութիւնը :

Պարագային համաձայն, այդ գործը կը բնորոշենք՝ մութ կամ խրթին:

Գրականութեամբ զբաղող բայց անվարժ ու անպատրաստ զատողի մը համար, ասիկա ոճի ճապաղութեան երեւոյթ կ'երեւայ, եւ այդ հիման վրայ, ան կ'արձակէ դժգոհութեան սլաքներ, գործին արժէքը կասկածի տակ դնելու նպատակով:

Յստակ ու հասկնալի կերպով գրելու պահանջին՝ ոչ ոք կրնայ հակառակիլ: Սակայն այդ արդար պահանջը որեւէ խնամութիւն չունի մեր նիւթին հետ: Հետեւաբար, իրարու հետ չփոթել՝ կը թելադրէ գրական ըմբռնումի տհասութիւն:

Գրելու արուեստը՝ դասատուի մը հսկողութեան տակ, գրքունակ կանոններու ենթակայ, շարադրութիւն մը պատրաստելու աշխատանքին հետ ոչ մէկ նմանութիւն ունի: Այսօր, Որատիոսի, Պուալոյի եւ ուրիշներու տափակ ըմբռնումներէն եւ կապանքներէն ազատ՝ գրելու արուեստը դադրած է, բառերու յաւելումի կամ բարձումի փորձեր ըլլալէ: Նիւթը, նիւթին էութիւնը, այսինքն անոր ներքին դաւը, — կը շեշտեմ այս կէտը, — պահանջ կը դնեն գրագէտին վրայ, արտայայտութեան արուեստանքի՝ որոշ պայմանները լրացնել: Այս պայմանները կը տարբերին նիւթէ նիւթ: Արուեստագէտը, զանոնք յարգելու պայմանաւ միայն կը ստեղծէ արժէք ներկայացնող որեւէ գործ:

Գրական արուեստի այս հոլովոյթին անտեղեակ ըլլալ ու մնալ՝ ներելի չէ: Ոչ ալ, յստակ ըլլալու մտահոգութիւնը իբրեւ պատճառ բռնելով, արդարացնել այդ ուրացումը: Եւ ասիկա, գեղարուեստական գրականութեան բոլոր ճիւղերուն համար:

Արուեստին համար, անհրաժեշտ չէ որ, զգացումն ու արտայայտութիւնը, կամ մտածումը եւ արտայայտութիւնը, անբաժանելի երկուութիւններ դառնան, ուր արտայայտութիւնը կը կատարէ տիրական դեր մը ի վնաս նիւթին: Ուրիշ խօսքով ի վնաս արուեստագէտին ներշնչումի ու համոզումներուն :

Ոճը իր ամէնէն պարզ սահմանումին մէջ, արտայայտութեան եղանակ մըն է եւ պէտք չէ նախադաս դառնայ նիւթին որեւէ պարագայի տակ:

Պիւֆոնեան՝ ոճը մարդն իսկ է, *ըմբռնումը — եթէ որեւէ նշանակութիւն ունէր իսկ — շատոնց կորսնցուցած է իր նշանակութիւնը: Այն գրագէտը որ իր արուեստի շաղախը զոհած է գեղեցիկ ոճ մը ունենալու բաղձանքին եւ կամ կարճ խօսքով, մասնայատուկ ոճ մը ունենալու փափաքին, անպայման վրայ տուած է իր արուեստին լաւագոյն շնորհը: Օշական, ամէնէն ցայտուն օրինակն է այդ աննպատակ զոհողութեան: Իր անունը մէջբերելով, նպատակս զայն քննադատել չէ, այլ ներկայացնել օրինակ մը որ կարելի չըլլայ ժխտել: Հակառակ իր արուեստին եռունութեան, բեղնաւորութեան, երբեք մեզ համար դժուար չէ համոզուիլ թէ, որքան տուժած են անոր ստեղծագործութիւնները եւ մանաւորապէս քննադատական արտայայտութիւնները, մասնայատուկ ոճ մը ունենալու փորձին համար: Այս փորձերը առաջնորդեցին զինք նոյնիսկ լեզուական անբացատրելի սխալներու : Սակայն ո՞վ կը համարձակի ըսել թէ, Օշական մեր լեզուին կանոնները չէր գիտեր:*

Արուեստին շնորհով օժտուած գրող մը, երբ կը սկսի ստեղծագործել, տարակոյս չկայ թէ, ան արդէն ճամբայ ելած է, լեզուի եւ տրամաբանօրէն տարազուած բառերու պաշարումով մը: Ուրեմն պէտք է որ զգուշանայ, որքան կարելի է, իյնալ ոճաբանութեան ծուղակին մէջ: Այլ՝ գործածել ոճը իբրեւ արտայայտութեան միջոց եւ այդչափ: Շեղիլ, այս գիծէն պիտի նշանակէ դատապարտել ինքզինք արուեստի յուսախաբութիւններուն :

Սահուն, յստակ ու վարժ կերպով գրելը՝ ամբողջութեամբը՝ յատկանիշ մը չէ գրագէտի պատուին արժանանալու: Արուեստագէտ գրագէտը ան է, որ զգացումի ու մտածումի աղբիւր մը ունի իր մէջ եւ կ'ուզէ ինքնաբուխ բառերու կառուցուածքով մը, ուրիշներու հաղորդել զայն: Եթէ այդ կառուցուածքը մութ կը մնայ կամ կը դառնայ խրթին շատերու համար, ատիկա շատ հազուադէպ պարագաներու տակ կարելի է վերագրել գրագէտին: Բայց երբ գրագէտը յստակ ըլլալու կամ դիւրաւ հասկցուելու մտահոգութեամբ, բառերու շպարին կը դիմէ, ըլլայ այն պարզ կամ ուռուցիկ ու իր ներքին բնածին եւ բնական յորդումին կուտայ արուեստակեալ ուղղութիւն մը, արդէն զոհած կ'ըլլայ իր արուեստը՝ անկարեւոր պահանջներու :

Մեր նիւթին մէջ խորանալէ առաջ, կան նկատառութեան արժանի կարգ մը կէտեր որոնց վրայ անդրադառնալով կրնանք աւելի շեշտել վերը յիշուած թիւրիմացութիւններու իսկական բնոյթը ու աղբիւրը :

Սխալ է նախ, այն համոզումը թէ, ամէն մարդ կրնայ մօտենալ ամէն գրուածքի, այսինքն կրնայ զայն հասկնալ, եթէ բաւականաչափ զարգացում ունի: Հետեւաբար երբ գրուածք մը, ընթերցողի մը համար մութ կամ խրթին կ'երեւայ, ատկէ անպատճառ պէտք չէ հետեւցնել թէ գործը իրականին մէջ մութ կամ խրթին է:

Կայ նաեւ, գաղափար մը, որ շատ ընդհանրացած է: Այսինքն թէ, երբ արուեստի գործ մը հաղորդական է ամէն կարգի մարդոց համար, աւելի արժէք կը ներկայացնէ, քան այն որ շատ քիչերուն կը խօսի: Տարակոյս չկայ, այս ըմբռնումը իր մէջ կը պարունակէ որոշ շփոթանք ու թիւրիմացութիւն :

Այո, արուեստի գործեր կան որոնց անմահական գոյանիւթը եւ անոնց պարունակած նոյնքան յաւիտենական ճշմարտութիւնները՝ հաղորդական են եւ ըմբռնելի ամէն ոքի: Սակայն կան նաեւ ուրիշներ, որոնք գտնուելով հանդերձ արժէքի նոյն աստիճանին վրայ, մնացած են անհաղորդական եւ անհասկնալի շատերուն համար, ինչպէս Տանթէի կարգ մը գործերը լոկ այն պատճառին համար որ անոնց շատ մը էջերը՝ մութ ու խրթին են:

Գեղարուեստներու մէջ, արժէքներու կեանքը, այսինքն անոնց տեւականութիւնը, քմածին ենթադրութիւններու դուռ բացած է շատ մը քննադատներու համար:

Վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ, կարգ մը ըմբռնումներու հետ այս մէկն ալ թէ, երբ գործ մը, իբրեւ ապացոյց իր տեւականութեան դարերու վճիռը կը կրէ իր վրայ՝ արժէք մը կը ներկայացնէ: Եւ կամ ըսել թէ, քանի որ գործ մը ժողովրդականութիւն կը վայելէ, իրական արժէքին դրոշմը ունի :

Ոչ ալ մէկդի թողուած կամ մոռացութեան դատապարտուած գործ մը՝ միջակէն ալ վար կամ արժէքզուրկ ըլլալուն հետեւանք է:

Տանթէի եւ իրեն հաւասար ուրիշ տաղանդներու ստեղծագործութիւնները անտեսուա՞ծ են, ինչպէս ըսի, անոնց մթութեան կամ խրթնութեան պատճառաւ :

Ժողովրդական կարծուած շատ մը գործեր, իբրեւ արժէքի նշոյլ ոչինչ կը պարունակեն իրենց էջերուն մէջ, եթէ ոչ, ժամանակակից կեանքէն անտեղի ցոլացումներ, արտաքին իրականութիւններ, առանց արուեստագէտին ներաշխարհին հալոցէն անցած ըլլալու: Առօրեայ պատմական երեւոյթներով ու դէպքերով յագեցած գործ մը, արուեստի արժէք չի կրնար ունենալ:

Հէքեաթ է նաեւ, ժամանակակից՝ անտեսուած ու մերժուած ամէն գործի համար, ապագայ սերունդներու կողմէ գնահատուելու առաջադրութիւնը: Եթէ այդպէս է, ապագաներն ալ ենթակայ են յաջորդող ապագաներու քննադատութեան եւ ուրացման :

Ժողովուրդներու գրականութեան մէջ, յաճախ մեր նշմարած իրողութիւնը այն է որ, գործեր՝ որոնք անցեալին մէջ ընդհանուր գնահատութեան մը կնիքը կը կրէին իրենց վրայ, այսօր դադրած են արժէքներ նկատուելէ եւ ուրիշներ որոնք աննշան անցած էին կամ մերժուած, այսօր կը ճառագայթեն՝ դէպի ապագայ ուղղուած իրենց յաւիտենական լոյսերով ու ճշմարտութիւններով:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՍԱՂՄՈՍ

Ան որ բացաւ աղօթասաց բերանն իմ,
Պիտի կղպէ զայն օր մ'անշուշտ յաւիտեան,
Ան որ բացաւ աչքերս կապոյտ անհունին,
Պիտի պատէ զայն խորհուրդովը մահուան:

Ան որ ձեռքերս բրաւ քնարին հեշտալար
Եւ լուսագեղ կերպերու շուրջ՝ զգայուն,
Օր մը պիտի կարկամեցնէ դողահար
Ցուրտ մոխիրին մէջ սիրաբոյր վարդերուն:

Պիտի զարնէ հըրաժեշտի մութ շղթան
Ան որ տըւաւ ուխտագընաց ոտքերուս
Կեանքի ճամբուն վըրայ՝ կորով սրբազան:

Բայց իմ հոգիս որ իր հոգին եղաւ միշտ
Պիտի մընայ, խորհուրդի մէջ ոսկելոյս,
Անոր փառքին եւ օրհնութեան երաժիշտ...:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ .

ՄԱՐԱԹ ՓԷԹԱՆԵՐԸ

ԱՃՈՒՐԸ

— Է՜, է՜յ, այս ամպդալ տաքին՝ նորէն աճուրի հոտ կուգայ այսօր, ըսաւ Մարտիկ աղբարը, ու կռնակը տուաւ հաւնոցի վանդակորմին:

Սունկի մզլոտ զաւակ «փէնիսիլին»ը՝ ինչ համբաւ որ ունի ներկայիս, երբ կենաց փրկիչ՝ նոյն ամենազօր հրապոյրն ունէր աճուրը Մարտիկին համար: Արդար եւ իրաւ էր անշուշտ :

Շատ հետաքրքիր, եւ ինքնատիպ դասու մը ներկայացուցիչ ըլլալու, կոչուած էր Մարտիկ : Ան իր առաջին քսան տարին անցուց անհետացած գիւղի մը մէջ, եւ Աստուած նոյնիսկ չի յիշեր թէ ինչպէ՜ս:

Երկրորդ քսանը «Ամերիկաները» մաշեցուց, մէկ մղոն եռանկիւնի մը տարածութեան վրայ. իր բնակած խուլուղի ծակէն աշխատանոց, հոնկէ սրճարան: Նոյնիսկ այդ եռաթեւ սատայնին մէջ, իրեն բաժինը կարմիր թելով երթեւեկի առէջն էր միայն, որուն անունը «Ամերիկա» մնաց:

Բայց աշխարհի կարգերը այնպէս մը սահմանեցին որ, օր մըն ալ մեր վաղեմի դրացին դարձեալ մաքոք նետեց Ծաղաղականի վրայ ու եկաւ հաստատուիլ հոս, իր կեանքի երրորդ քսանը բոժոժի մէջ անելու համար: Եւ առաւ, իր հետ բերելով բոլոր անհրաժեշտ բաները: Որոնց գլխաւորներն էին գունաթափ տոլարներ, եւ բաւական առատ բառեր, ինչպէս տըմփի'նկ, օ'լրայթ, նէ՜վըրմայնտ: *Մոռցած չէր նոյնիսկ երկրէն տարած ծոպաւոր ֆէսը, որ իրմէ առողջ մնացած էր, թէեւ ցեցը մարսած էր ծոպին կէսէն աւելին, նաեւ ֆէսին իւղոտ տեղերը: Սակայն տէրը մնացած էր քաջառողջ բողկի պէս, միայն քիչ մը սեւցած ու կարծրացած: Այլապէս պիտի չկրնար «ագարակ» մը ստեղծել իր այս նոր բնակավայրին մէջ :*

Մինակ չէր ան, եւ բախտաւոր էր որ կինն ու տղան ալ ողջ մնալով միւս կողմէ եկած ու մէկտեղուած էին, ու սկսած էին աշխարքէն վրէժ լուծել՝ բանելով:

Նախ գտան ու գնեցին տըմփինկ *մը, սպունգի պէս անամէջ ու զգայուն հողամաս մը, երկար տարիներ թաղային լքուած իրերու եւ չնչաւոր կենդանիներու հանգստարանը : Շատ յահաբեր եղաւ այդ աղբանոցը իրենց համար: Ինչե՜ր չհանեցին հոնկէ, իրենց ապագայ տան շինութեան եւ կահաւորման յարմար :*

Հողը երբ կալսեցին՝ վրան տուն մը շինեցին ի յիշատակ իրենց կորսնցուցած նախկին տան կերպարանքին: Էրիկ — կնիկ միասին շինեցին տունը:

Միթէ թռչունները ճարտարապետ ունի՞ն իրենց բոյնը շինելու համար: Եւ պատշար Ղուկասը չկրցաւ սպասուածին չափ տոլար քաշել անոնցմէ, թէեւ ապագային, տան բոլոր պակասութիւնները մնացին իր վզին :

Խոստովանինք սակայն իրենց տեղը, որ այդ թերութիւնները մեծ բաներ չէին. պատին մէկը պոյպով ծոցւոր կնկայ կը նմանէր, պատուհանները ապակի զետեղելու չափով չէին, ձմրան ձիւնն ու քամին կ'այցելէին տան ամէն մէկ անկիւնը, եղեգնուտի երգերով, վըզ, վըզուվըզ: Ատոնք բոլորը չտեսնելիք բաներ էին: Կարեւորը գլուխը անգամ մը ներս դնելէ զատ, վարձակալ ունենալն էր: Եւ ունէին, իրենց նեղ ըրին անոնց տեղ ըրին, եւ երջանիկ էին: Երջանիկ էին նաեւ վարձակալք եւ զաւակունք նոցա :

Մարտիկ անցնող տարիներու բեռը նկատի չէր առներ: Հաւերուն թիւն էր կարեւորը, ալ ինչու ագարակը պիտի ըլլար եթէ ծառ ու ճիւղ, իրար անցում չըլլար, հաւերը հարիւրի չհասնէին: Կեանք կուտար կեանք, երբ ան գործէն դարձին դէպի հաւնոցը կը վազէր ու.

— Ճու, ճու, ճու բընըուլիկ, պուտպտիկ ու վարվառիկ կը կանչէր: Անոնց հետ ամերիկայերէն խորաթայ *կ'ընէր,* քէշ *կը սորվեցնէր, «հօ — հէտ» կ'ըսէր ու «կաթ դէմըրտ» կը բարկանար, երբ անոնք կը ցատկէին մինչեւ իր սրինգանման քիթը:*

Կենդանիներէն զատ բոլոր թաղեցիները սկըսած էին ամերիկավար խօսիլ: Բարեբախտաբար Մարտիկի նախընտրութիւնը, հաւնոցն էր, գիշերը հոն պիտի պառկէր նոյնիսկ, եթէ օջիլներէն չվախնար, ծիրտը բան մը չէր արդէն:

Մարտիկը անսպասելի կերպով աղա եղաւ, հաւ ծախեց, հաւկիթ ծախեց, ծառ տնկեց, ծառերը պտուղ տալու մօտ էին եւ փրկուած եղբայր Սեղբոսը աշխարհի մօտալուտ կործանման մասին քարոզելու կուգար, երբ Մարտիկ հիւանդացաւ անսպասելի կերպով: Ալ թան խմելու ախորժակ նոյնիսկ չմնաց վրան, առատ ջուր եւ աժան տանձ կուլ կուտար, մինչեւ որ օր մըն ալ գործին տեղը քննել տուին ու տուն ճամբեցին, ձեռքին թուղթի մը կըտոր, որուն վրայ կարմիր գիրերով «պրոնքոփը — նէօմօնի» գրուած էր եւ K.: Այս բարբարոս անունը գոց սորվելով կը կրկնէր հարցնողներուն, շքանակիրի մը հպարտութեամբ. մինչեւ որ ուշ ատեն պատգարակով հիւանդանոց փոխադրեցին այլեւս:

. . . .

Բայց ով լսեր է որ Հայը իր ծնած օրէն մինչեւ մեռնիլը մէկ անգամէն կը մեռնի: Կատուն եթէ եօթը հոգի ունի մեր Մարտիկը եօթանասունըեօթը հոգի ունէր, հարիւր հատ փողահար Գաբրիէլ ազբար դային, անոր հոգին ո՞ւր պիտի կրնային գտնել, այդքան հաւերուն ու ձագերուն մէջ: Մանաւանդ անոր հոգին մէկ պոչը Տերսիմի լեռներուն մէջ բոինջի ծառերուն փաթթուած տարտղնուած էր, մաս մըն ալ — բոինք — արդէն մինչեւ Լորէնս (Մէսս) կ'երկարէր, անկէ քաշքշելով բերեր էր հոս, իլիկի վրայ բարդելով, ան ալ անհամար հանկոչտներով: Դէհ դուն եղիր Գաբօն եւ մէջէն ելիր, առանց մարդու մը հոգին արմատէն փրցուր, եւ առանց անկարգելի, երկնուց եօթներորդ յարկը է կչիռքին վրայ դնելէ:

Ու Մարտիկ չմեռաւ, չէր մեռներ, բայց շուտ շուտ լուր կը ղրկէր հիւանդանոցէն, թէ «եկէք զիս տարէք», ու բերին, աւելի ճիշդը եկաւ: Այստեղ լաւ կ'ըլլայ որ ինք շարունակէ, փոխանակ վերջը մեր սխալներն ու պակասները շտկելու իր անխուսափելի բնաբանով:

— Է՜, է՛յ, այս ամպզոլ տաքին Նորէն աճուրի հոտ կ'առնեմ:

— Ս. Կոյս Մայրամի սիրոյն, բան մը կ'ըսես տեղն ու տեղը բաէ, սա աճուրը ի՞նչ է, աճուրը:

Մարտիկ աղբար հրաւէրը երկուք չէր ըներ, բայց հանելուկին լուծումը միշտ վերջին կը վերապահէր:

— Ծօ յանցանքը մեր աչքը ծակ կնկանն էր, երբ տեսաւ թէ օրս պարապ կ'անցնի, հիւանդանոց ղրկեց ձրի հաց կայ ըսելով: Կարծես քաշած յուրպաէթս քիչ էր, դացի ինկայ էն անողորմներուն գիրկը, «կուտ պայ» Մարտիկին ազարակը:

Ճիշդ է երեսուն բժիշկով — փիլիսոփայով կը քննէին զիս: Մարդ հիւանդանոց իյնալու է որ ուրիշները գիտնան անոր յարդն ու պատիւը: Ամէն լեզուով խօսեցայ անոնց որ՝ հոգ չընեն, թէ մենք առանց հիւանդութիւններու մէկ սատկ խակ չենք տար, բայց որո՞ւ, կը հասկցնես.

— Նօ պօնօ, նօ պօնօ, կը պատասխանէին անոնք գլխիկոր ու տխուր: Ալ ինչեր չըրին պարապ տեղը, կողէս ջուր քաշեցին, թոքերս ուռեցուցին, քանի քանի անգամ պատկերս հանեցին: Գոնէ մէկ հատ ինծի տային Լորենս ղրկէի, քիրպը կախէին հերոս Անդրանիկի քով, որ տեսնէին թէ Մարտիկը ինչ պատիւներ կը վայելէ հոս: Մարգարէ ոչ ունիցէ պատիւ ի գաւառի իւրում: Վերջը քաշելիք ունէի, կեանքիս մէջ չտեսածս տեսայ, չքաշածս քաշեցի այնտեղի բէծերուն ձեռքը: Բայց օր մըն ալ համբերութիւնս հատաւ, ելլեմ փախչիմ ըսի, երբ Պասթէօրի օղերով բէծերուն նմանող մին՝ եռացած ջուր լեցուց տակէս, ու մինչեւ թոքերս այրեց:

Վայ լմէ պապօ վայ, հինդ լեզուով հայհոյեցի ամէնուն, ու ծունկերս պորտիս փակցուցած վերջապէս քնացայ: Քնացայ ու թռա, գացի գիւղ: Կարօտով ինկեր եմ սար ու հանդ, մինչեւ հասայ Ս. Վառվառայ կայերուն եսեւ: Հեռուէն կ'երեւային Պոստանի արտերը, թռչունի հոգիս լեցուեցաւ աճուրի սատով: Երկնքի դռները բացուեցան, մանանայ կը մաղուէր վերէն, եւ սեխերը կը հասուննային: Աչքիս ուրի, բան չէր երեւար: Հոգիս նստաւ աճուրի չոգիին վրայ: «Պոսթան»ները սկսան պարել, չարք չարք կ'անցնէին չամամները բդեխները, կլորները, մեղրիկները, ձմրուխները, գոյնզգոյն բոյրգբոյր, ի զուր ձեռք կ'երկարէի անոնց ամէն մէկուն: Բայց հասուն աճուր մը հազիւ ձեռքս ինկաւ, խածի անոր մուշկամպար կողը, ու կերայ, կերայ անյագօրէն կուտն ու փուտը միասին: Երազ էր, ու չէր: Երբ հիւանդապահուհին եկաւ արթնցուց՝ բերնէս առատ չողիք կը վազէր, անապատի ծարաւը կը կրծէր կուրծքս, ալ չդիմացայ: Այդ օրը «Վերջին Կայան» անուն խուցը պիտի փոխադրուէի, եւ այդ պատճառով ալ հագուստներուս ծրարը մօտս դրած էին, հագնեցայ հագայ զգեստս ու փախայ հիւանդանոցէն, մահուան ճիրաններէն, փողոցէ փողոց, մինչեւ գիւղ, մինչեւ հոս, ուր որ աճուր դտայ գնեցի խլելով ու կերայ. կերայ: Ծօ մեռնիմ ալ թող աճուր ուտելով մեռնիմ, անոր համը բերնիս մէջ ճաշակ թող ըլլայ, անանկ մեռնիմ, կ'ըսէի մտովի: Բայց մեռնիմ Մայրամ Աստուածամօր զօրքին, ընդհակառակն մօրէ նոր ծնածի նման եղայ:

Է, էյ. Նորէն աճուրի հոտ կուգայ, թէեւ նոյն աճուրը չէ, նոյն հոտը չունի: Այստեղինը հիւանդանոցի հոտ կը բուրէ, մէրինը խունկ էր, մուշկ էր, մանանայ էր հարսնցուի ծիծի հոտով, մօր կաթի համով: Գալ տարի արտ մը աճուր պիտի ցանեմ, Ս. Վառվառայ պոսթաններու հոտով, եւ պիտի տեսնէք Մարտիկը ինչպէս գիշերը ցերեկին պիտի խառնէ կրկին, ծօ մահը նոյնիսկ եթէ մեր աճուրի հոտը առնէ, կուգայ մեզի հետ բնակիլ, «սիթիզըն» (քաղաքացի) կ'ըլլայ:

Մարտիկ լրացուց պատմութիւնը, խոշոր երկու ակօսներ կազմուեցան ցամքած այտոսկրներէն վար, դեղին խոշոր ատամները բաց մնացին տխրագին ծամածռութեամբ: Օդի պակաս կը զգար կարծես, ձեռքի գաւազանով քրքրեց չոր գետինը, բան մը կը փնտռէր:

Իր կերած աճուրները առժամապէս միայն օգնեցին իրեն, որովհետեւ իրականը եւ զայն հասունցնող Արեւը չգտաւ եւ ոտքերը տնկեց:

Աստուած ողորմի հոգուն, մանուկ եկաւ, մանուկ գնաց այս աշխարհէն, հազիւ տասը տարեկան, որովհետեւ չեմ կարծեր թէ կենաց գիրքին մէջ արձանագրուած ըլլան անոր, Ա. եւ Բ. քանները երրորդին ալ կէսը քնանալով ու հիւանդանալով անցուց արդէն:

Անդին մասնագէտ հաշուապահներ չեն պակսիր:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԳՈՒՑՄՏՆՑԱՂ

« ԷՐԻՈՒՄ ԵՄ ... »

— «Աս ի՜նչ անձրեւ, ինչ խոնաւութիւն»:

— «Այս տարի արեւի երես պիտի չտեսնե՞նք»:

— «Գիտի փոխենք խոնաւութենէն» : Հա՛: Կը դժգոհէիք: Կը բողոքէիք Երկնաւորին: Արեւ, արեւ կը պոռայիք:

Ան լսեց ձեր բողոքը: Գոցեց երկնքի ծորակները: Կոխեց ջերմագունդին կոճակին վրայ:

Ահա ձեզի արեւ, ով դժգոհ արարածներ:

Տաքցէք: Քրտնեցէք: Ճենճերեցէք: Քակեցէք կոճակները: Բացէք ձեր թեւերն ու կուրծքը: Մանաւանդ դուք, ով տիկիններ եւ օրիորդներ: Ցուցադրեցէք ձեր ճոխութիւնը ...

Շա՞տ եկաւ երկինքէն մաղուած ջուրը: Առէք ձեզի մաղմաղ կրակ: Տապկած հա՞ւ դառնալ կ'ուզէիք:

Ճար չկայ, նետուեցէք ծովը, գետը, լիճը: Կը զովանաք: Կը պաղչիք: Լողալ կը սորվիք:

Ջուկերուն մրցակից եւ ազգակից կը դառնաք:

Զգոյշ, խեղդուելու վտանգէն: Ջուրը երկերես տարր է: Թէ կ'ապրեցնէ, թէ կը սպաննէ ...

Սակայն լողալը գիւղին գործ չէ: Լողալ կայ, լողլըղալ կայ: Ինչպէս որ ամէն մահկանացուի տրուած չէ լողալ գիտնալը, նոյնպէս ալ ամէն ազգի տրուած չէ այդ արհեստը:

Լողալու մէջ անճարակ ազգեր ջրահեղձ կորսուած են:

Ազգերու մէջ Անգլիացին խիստ ճարպիկ է լողալու արհեստին մէջ: Ովկիանոսի ամեհի ալիքներն իսկ մէկ կողմ կը քշուին, երբ ան ծով կ'իջնէ իր ծփուն բերդերովը:

«Ծովերու Թագուհին» տիտղոսը խորանարդ չափով կը սազի անոր:

Աստուածորդին Քրիստոս ալ լաւ լուղորդ էր: Օր մը, ձեռքի մէկ շարժումով, խաղաղեցուց ծովուն ալիքները եւ քալելով անցաւ անոր վրայէն:

Այսօր ծովերը տիրապետելու տենդէն են բռնուած ազգերը: Ծով ունի՞ս: Ուրեմն չնչելու թոք ունիս:

Լենինիստանի մեծազօր կայսրութիւնը ծովափէ բռնուած է՝ հարիւր մը տարիներէ ի վեր:

Աշխարհ մը հող ունի ոտքին տակ, աչքին չերեւար: «Ջուր, ջո՜ւր» կը պոռայ:

Իր ջուրի խողովակը խցուած է Թրքական խցանով: Այդ պատճառով ահագին դալմաղալ՝ քաղաքական հրապարակին վրայ:

Մենք Հայերս, ցամաքապաշտ եւ ջրախոյս ենք եղած: Մեր պապերը արեւապաշտ ու լեռնապաշտ էին, փոխանակ ջրապաշտ ըլլալու:

Արարատի մը քղանցքին կառչած՝ ոյժ տուած են իրենց գոյութիւնը պահելու:

Մենք, նոյնիսկ զգուշացած ենք մեր կօշիկներն ու «փէչ»երը թրջելէ, մայրիկէն պատժուելու վախէն ...

Ո՞վ գիտէ: Եթէ ժամանակին ջուրին պոչէն կախուած ըլլայինք, այսօր մեր զրահաւորներն ալ, գիւղի թաղականներուն պէս, տատանելով կրնային շրջիլ ովկիաններու մակերեսին վրայ ...

Ներկայիս, ոչ հող ունինք մեր ներբանը հանգչեցնելու եւ ոչ ալ լայնք մը ջուր՝ մեր նաւակները օրօրելու:

Գուտ'մ մելանի մէջ լող կուտանք ու փոխանակ ծովամարտի գրչամարտ կը մղենք իրարու հետ ...

Եթէ, դարերէ ի վեր մեր սպառած մելանը ջուրի եւ ծովի վերածուէր, գոնէ քանի մը հայկական մարտանաւեր կը սուրային անոր վրայ:

— Հապա՞ ուր մնաց տաքը, որուն մասին պիտի խօսէիք եւ զովանալու միջոց մը ցոյց պիտի տայիք մեզի:

— Բայց ջուրի եւ ծովի մասին այնքան խօսեցանք որ կարծեմ արդէն զովանալ սկսաք ...

Կ. ԳԵՏՈՒՇ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

ԺԳ.

ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՜հ, ինչու չեմ կրնար քնանալ, քնանալ կ'ուզեմ, բայց քունը կը փախչի աչքերէս, մոռնալ կ'ուզեմ աշխարհը, վիշտերը, տրտմութիւնները, սակայն անոնք նոր ուժով մը կը խռովեն հոգիս: Այսպէս կը մտածէր Լուսիկ, եւ իր սիրուն աչքերէն արցունքի առատ կաթիլներ կը թափէին:

Լուսիկը կուլար, ո՞վ գիտէ ինչու համար: Իր խենթՍտեփանի՞կն էր կարօտցած թէ մայրըկը յիշէր, ով գիտէ, միայն այս գիշեր տրտում եւ յուզուած կ'երեւար, կը զգար իր սրտին արագ ու բաբախուն զարկը:

— Ո՜հ, Աստուած իմ, ինչ պիտի պատահի ինծի, ըսաւ ինքն իրեն Լուսիկ, եւ բռնեց սիրտը:

Անգիտակցաբար ուշադրութիւնը դարձուց կէտի մը վրայ եւ սարսռաց: Կարծես սիրտը կանգ առաւ: Քանի մը քայլ հեռու ստուերներ նշմարեց, որոնք լուռ կը խորհրդակցէին իրարու հետ: Լուսիկ որոշակի լսեց, թէ ինչպէս անոնցմէ մէկը կ'ըսէր միւսին.

Զգոյշ կեցէք, օրիորդին վնաս չհասցնէք, ան պէտք է ողջ հասնի մեր իշխանին ձեռքը:

Լուսիկ սառած մնաց, վայրկեան մը երկիւղը պաշարեց զինք, եւ քիչ մնաց խելքը կորսնցնէր, յետոյ ոստումով մը հօրը անկողինը ցատկեց, արթնցուց զայն եւ փափսաց.

— Հայրիկ, հայրիկ, վեր ելիր, վտանգը մօտ է մեզի:

Քնաթաթախ վեր թռաւ դարբին Ղեւոնդ, եւ դեռ չփոթած կանգնած էր սենեակին մէջ, երբ դուռը ահագին ճարճատումով ջարդուփշուր եղաւ, եւ քանի մը մարդ ներս մտան սենեակէն: Ճրագը մարեցաւ, եւ մթութեան մէջ սկսաւ կռիւը:

Բայց անդէն, կիսաքուն դարբինը չկրցաւ դիմադրել չորս հինգ մարդու, որոնք սուրի քանի մը հարուածներ տալով վար գլորեցին զինք:

Դարբինը ինկաւ արիւնլուայ, եւ սկսաւ սողալով դուրս գալ տունէն, անգիտակցաբար: Աւազակները յարձակած էին Լուսիկի վրայ, եւ կ'ուզէին կապել զայն, բայց ան իր ամբողջ ուժով կը կռուէր դեռ աւազակներուն հետ: Ակռաներով կը խածնէր, կը ճանկռտէր անոնց երեսները, աքացի կուտար, բայց ի վերջոյ բիրտ ուժը յաղթական ելաւ: Չարագործները թաշկինակ դրին Լուսիկի բերանը, որպէսզի ձայն չհանէ, յետոյ պարաններով կապեցին անոր ձեռքն ու ոտքերը, եւ դուրս տարին սենեակէն:

Լուսիկ ուշաթափուած էր, անոր վերջին բառը Ստեփանիկի անունն էր. իսկ թէ այնուհետեւ ինչ պատահեցաւ, ոչինչ չիմացաւ ինք: Զանեաւ մինչեւ անգամ, թէ ինչպէս չարագործները հեռացուցին զինք խրճիթէն ու դրին կանանչ խառէն վըրայ, իսկ մէկ քանիները կրակ տուին այն մենաւոր տան ու օճախին, ուր անցուցեր էր իր մանկութեան քաղցր օրերը: Յետոյ, երբ կրակը լափեց ամէն բան, դրին Լուսիկը ձիուն վրայ, եւ շուտով հեռացան:

Երբ աչքերը բացաւ Լուսիկ, տեսաւ որ կը գտնուի կամարակապ սենեակի մը մէջ, ուր չէին թափանցեր մինչեւ անգամ արեւի ճառագայթները:

ԺԴ.

ՅՈՒՆԱՑ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ

Եւ յանկարծ Հայաստանի արեւմտեան կողմէն երեւցան յունական լեգէոնները, եւ հանդիպած գիւղերն ու շէնքերը սկսան մոխիրի եւ աւերակներու կոյտեր դարձնել:

Անի քաղաքը ցնցուեցաւ: Ան կը զգար կարծես թէ այդ լեգէոնները իր վրայ կուգան, ջնջելու, ոչնչացնելու համար զինք երկրիս երեսէն, ու պատժելու այն յանդուգն Հայերը, որոնք համարձակած էին անպատուութեամբ ետ դարձնել մեծազօր կայսեր դեսպանը: Եւ Յոյները անողորմաբար կը ջարդէին խեղճ Հայերը, կ'աւերէին հանդիպած գիւղերը, եւ կը յառաջանային դէպի Հայաստանի սիրտը, դէպի գոռոզ Անին, որ կարծես կ'արհամարհէր զանոնք:

Յոյները վստահ էին իրենց յաղթութեան վրայ, վստահ էին, որովհետեւ գիտէին որ տէր չունի Հայաստանը, գլուխ չունի, դիմադրող բազուկ չունի:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(29)

Ի՞նչպէս պիտի պաշտպանեն Եւրոպան

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ՁԳԵԼՈՎ, ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՐԵՆ ԿԸ ՎԵՐԱՊԱՀԷ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԵՐՈՒ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներու ցամաքային բանակին սպարապետը, իր կարգին լուսաբանութիւններ հաղորդելով երեսփ. ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, Եւրոպայի վերազինման մասին, յայտարարեց թէ միացեալ սպայակոյտին ռազմագիտութիւնը հիմնուած է հետեւեալ հինգ հիմնական կէտերուն վրայ. —

1.— Մ. Նահանգներուն գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ ռազմագիտական ռմբակոծութիւններ կատարել, քանի որ կրնայ հիւլէական ռումբեր արձակել։

2.— Մ. Նահանգներու նաւատորմը եւ Արեւմտեան Միութեան պետութեանց (Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելժիա) ծովային ուժերը պիտի պաշտպանեն ծովային ճամբաները եւ ուրիշ գործողութիւններ պիտի կատարեն։ Իւրաքանչիւր ազգ պիտի պաշտպանէ իր նաւահանգիստները եւ ծովեզերքները։

3.— Ցամաքային զօրքին կորիզը պիտի ճարէ Եւրոպան, աջակցութեամբ ուրիշ ազգերու, երբ զօրաշարժ կատարեն։

4.— Անգլիա, Ֆրանսա եւ ուրիշ դրացի ազգեր պիտի կատարեն կարճ հեռաւորութեամբ օդարշաւները։ Ամերիկեան օդատորմիղին դերը պիտի ըլլայ աջակցիլ իր ցամաքային եւ ծովային ուժերուն եւ պաշտպանել Մ. Նահանգները։

5.— Միւս ազգերը պիտի կատարեն համապատասխան գործերը, համաձայն իրենց մօտաւորութեան կամ հեռաւորութեան։

Զօրավարը մասնաւորապէս շեշտեց թէ անհրաժեշտ է անմիջապէս գործադրել Եւրոպայի վերազինման ծրագիրը, յանուն Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու ապահովութեան, մանաւանդ որ եւրոպական պետութիւնները ուժասպառ ելան պատերազմէն եւ շատ քիչ կարողութիւն ունին ինքնապաշտպանութեան։

— «Պարտուած հակառակորդին տեղ մէջտեղ ելած է նոր նախայարձակ մը որ կը միտի կլանել ուժասպառ յաղթականները։ Աչքի առջեւ ունինք ուրիշ առաջնորդ մը որ կը փորձէ սորկացնել դաշնակից ժողովուրդները։ Այս հեռանկարը սոփսողական կը դարձնէ վերազինման ծրագրին գործադրութիւնը։ Թշնամին կը յուսայ մշտնջենական անորոշութեան մէջ պահել դաշնակիցները։ Ներելի չէ մատնուիլ անորոշութեան, որ հետեւանք է վախի եւ խասփրութեան»։

★ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ պաշտպանելով վերազինման ծրագիրը, շեշտեց թէ «անհրաժեշտ է օգնել Եւրոպային, որպէսզի յետոյ չստիպուինք ազատագրել զայն»։

★ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Եւրոպական Միութեան Խորհուրդը՝ որ պիտի գումարուի Օգոստ. 8ին, Սթրազպուրկի մէջ, պիտի քննէ նաեւ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ թեկնածութեան խնդիրը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ թերթերը Յուլիս 29ին հրատարակեցին այն հրամանագիրը որով Պապը կը սպառնայ բանադրել համայնավար կաթոլիկները։ Մոսկուայի անթելը կ՚ըսէ թէ այս «միջնադարեան» հրամանագիրը կը մատնէ Վատիկանի մտահոգութիւնը, թէ միլիոնաւոր կաթոլիկներ կը մերժեն մեղսակից դառնալ Վատիկանի քաղաքականութեան՝ ի նպաստ Անգլեւսաքսոններու յարձակողական ծրագիրներուն։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յառաջ խաղալով, նոր քաղաք մը եւս գրաւեց։ Հարիւր Չինացիներ գրաւեցին Շանկայի ամերիկեան հիւպատոսարանը։

ՏԱՔԸ ԵՒ ԵՐԱՇՏԸ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն Ֆրանսայի մէջ։ Կը վախցուի որ ժողովուրդը նոր նեղութեանց մատնուի յառաջիկայ ձմրան։ Ամբողջ շրջաններ ջուր կը փնտռեն որեւէ գնով։ Հրդեհները իրարու կը յաջորդեն։ — Ութբաթ օր տաքը սաստկագոյն աստիճանին հասաւ Նիւ Եորքի մէջ, ինչ որ տեսնուած չէր 1882էն ի վեր։ 29 հոգի մեռան տաքէն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱԶՄՈՒՐՄԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կապոյտ Խաչի կազմութման կայանի Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի երեքշաբթի, 2 օգոստոս, իրիկուան ժամը 7ին։ Հաւաքուիլ Gare de Lyon, մեծ բակի ժամացոյցին տակ։

Ա. խումբը (Միջին Ֆրանսայէն) կը վերադառնայ երեքշաբթի։

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արզութեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. կոմիտէին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԸ 3ԻՆ

Դաշտահանդէսը Շավիլի Մոնփառնասի կայարանին մօտակայ անտառին մէջ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԲԱՐՁՐԱԽՕՍՈՎ։ Առատ ու մատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Երկաթուղի Էնվալիտի, Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայարաններէն, հանրակառք Pont de Sèvresէն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ Յունիս 5

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները. —

ԻՍԻ Գարաճեան պարտք չունիք։

ՓԱՐԻԶ (18) Եղե. 1500, ՊՈՆՏԻ Պալ. 1750, ՕՊԵՐՎԻԼԻԷ Ինճ. 400, ՄԱՐՍԷՅԼ Ա. Վար. 1500, ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ Մաք. 2000, ՄԱՐՍԷՅԼ Լ. Կ. 1500, Յ. Մ. 2500, ՆԻՍ Երամ., ՎԻԷՆ Տ. Խաչ., Անկ., Թեր- եաչ., Թոր., Թաշ., Արզ., Յակ., Սուք., Զատ., Տ. Յ., Գալ., Բար. 1500ական, Քել. 150, Սանփ. 800, Եօք. 2700, Մաթ. 1200, ՓԱՐԻԶ Տիգ. 800, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Ակո. Հազար, ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ Քար. 700, ՌՈՄԷՆՎԻԼ Յակ. 800, ՄՈՆԹՐԷՕՅ Թոր., ԻՍԻ Սնք., Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ Մարգ., ՌՈՄԱՆ Ա. Գ. 1500ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Համ. 3750, ՏԷՍԻՆ Կար. 1500, ձեր ստացած թերթին գօտին զրկեցէք։

Ուխտագնացութիւն Լուրդի աշխարհահռչակ Տիրամօր սրբավայրը

22էն 29 Օգոստոս։

Այ ձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել մի՛նչեւ Օգոստոս 15՝

ՓԱՐԻԶ Ղ. ՎՐԴ. ՊԻԼԷՐՃԵԱՆԻ
10bis, rue Thouin, Paris (5)։

ԼԻՈՆ — Մ. ՎՐԴ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ
78 rue Rabelais

ՎԱԼԱՆՍ — ԳՐ. ՎՐԴ. ՊԱՊԵԱՆԻ
11 Rue Belle Image։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մկրտիչ Քիսիքեան (կնոջը անունը Անժէլ) որ նախապէս Պիտիքլիի կայարանապետն էր։ Տեղեկացնել Տիգրան Կարապետ Քէօսէեանի, Պուլկարիա, Փլովտիվ Ուլիցա Տօքթ. Վլքովիչ թիւ 10։

ՓՈՆ Տ՚ՕՊՆԱՅԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ դաշտահանդէսը 7 Օգոստոսին, սաղարթախիտ ծառերու տակ։ Բազմաթիւ անակնկալներ։ Ամէն տեսակ ըմպելիներ եւ անմրման պաղպաղակ։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Գաղտատէն Տիկին Զուարթ Թօքաթլեան եւ բժշկուհի Աստղիկ Թօքաթլեան 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին իրենց այցելութեան առթիւ։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Հանդիպումներ Մուսային հետ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

270 մեծադիր էջ, շքեղ տպագրութեամբ
Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել՝ Բալուեան, Պարսամեան եւ Հ. Սամուէլեան գրատուները։ Կամ ուղղակի հեղինակին՝ Via G. Pacini 30, Milano (Italia)։

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հայ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան տարեկան փառատօնը՝ 2 հոկտեմբերին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԾԱՆՕԹ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ Օր. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ նուագահանդէսը 1950 Փետրուար 4ին։

★ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ տարեդարձը Տէսինի մէջ, Օգոստոս 14ին։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. SERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Միասին բերել անդամատետրերը։

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թերթին մէջ, Բ. էջի Բ. յօդուածին խորագիրը պիտի ըլլայ «Բոնի Աշխատանքի ԿԵԱՆՆԵՐԸ»։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

Տրամադիր է, արձակուրդի առեն՝ հայերէն լեզուն դասաւանդել մասնաւորներու, Փարիզ եւ արուարձանները։

ԻՍԿ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻՆ համար կը ստանձնէ դպրոցի մը վարիչ – ուսուցչի պաշտօնը, նախընտրելով գաւառը։

Պայմանաւորուելու համար այժմէն դիմել Ս. Կ.ի, «Յառաջ»ի հասցէով։